

AHMET HAMDİ TANPINAR'IN ROMANLARINDA ÖZEL ADLAR

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Yeni Türk Dili Programı**

Kadir DEMİR

Danışman: Doç. Dr. Levent Kurgun

Ağustos 2019

DENİZLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı öğrencisi Kadir DEMİR tarafından Doç. Dr. Levent KURGUN yönetiminde hazırlanan "AHMET HAMDİ TANPINAR'IN ROMANLARINDA ÖZEL ADLAR" başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 06.08.2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Turgut FOK

Jüri Başkanı

Jüri-Danışman
Doç. Dr. Levent KURGUN

Dr. Öğr. Üyesi Himmet BÜKE

Jüri

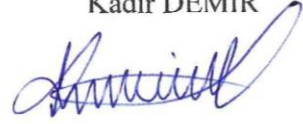
Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun

11/09/2019 tarih ve 36/01 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Enstitü Müdürü

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

Kadir DEMİR

ÖN SÖZ

İnsanın hayatında özel adlar geçmişten günümüze önemli bir yer işgal etmektedir. Dilin de en önemli işlevlerin birisi olarak insanın kendisini ve çevresindeki nesnelere belirtmedeki görevini yine adlar oluşturmaktadır. İnsanları birbirinden ayıran en önemli unsurlardan birisi özel adlardır. Varlıkları ve nesnelere de birbirinden ayıran en önemli etkenlerin başında yine adlar gelmektedir.

Bu hususun edebî eserlerde nasıl görüldüğünü belirleyebilmek için yaptığımız araştırmalar sonucunda, Türk Edebiyatı'nın önemli şahsiyetlerinden biri olan Ahmet Hamdi Tanpınar'ın eserlerinden hareket etmenin uygun olabileceği kanısına vardık. Buradan hareketle, yazarın “Huzur”, “Saatleri Ayarlama Enstitüsü”, “Sahnenin Dışındakiler” ve “Mahur Beste” adlı romanlarında geçen özel adları incelemeye çalıştık.

Yazarın “Aynadaki Kadın” adlı romanı kendisi öldükten sonra notları arasından derlenip yayına hazırlandığı için bu romanı incelemeye almadık.

Bir edebi eserin meydana getirilmesinde özel adların yerine ve önemine dikkat çekmeye gayret ettiğimiz bu çalışmamızda Ahmet Hamdi Tanpınar'ın, söz konusu dört romanını oluştururken özel adlardan ne derece faydalandığını ortaya koymayı amaçladık.

Çalışmamızın giriş kısmında ad, adlandırma, genel adlar ve özel adlar hakkında derlediğimiz bilgileri kendi süzgecimizden geçirdikten sonra ortaya koyduk. Özel adların altında yeradbilim, boyadbilim ve kişiyadbilim hakkında bilgilere yer verdik.

Çalışmamızın yine giriş kısmında Ahmet Hamdi TANPINAR'ın hayatı ve edebi kişiliği hakkında bilgi verdikten sonra ele aldığımız dört roman hakkında kısa bilgiler verdikten sonra eserlerin başkahramanları hakkında yazarın bize sunduğu bilgilerin yanında söz konusu dört romanın birer özetlerine yer verdik.

Çalışmanın birinci bölümünde ele alınan romanlardan derlenen özel adlar ve bunlarla ilgili bilgiler alfabetik sırayla verilmiştir.

İkinci bölümünde ise bu adlar tasnif edilmiş, belirli özelliklerine göre sınıflara ayrılmıştır. Daha sonra tespit edilen özel adlar hakkında sayısal bilgiler sunulmuş, bunların neticesinde *yazarın bu özel adları kullanmadaki amacı nedir* sorusuna cevap aranmıştır.

Çalışmamızın sonunda ise kısa bir özet yaptıktan sonra yararlandığımız basılı kaynakları ve internet adreslerini listeledik.

Bugün burada olmamda en büyük katkısı ve desteği olan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Hacı Ömer KARPUZ'a teşekkür eder saygılarımı sunarım.

Çalışmamda manevi desteğini benden hiç eksik etmeyen ağabeyim, hocam Doç. Dr. Özgür Kasım AYDEMİR'e teşekkür eder, saygılarımı sunarım. Başından beri bu süreçte bana hem ağabeylik hem de hocalık, danışmanlık yapan kıymetli hocam Doç. Dr. Levent KURGUN'a sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Gerek bu zorlu süreçte gerek hayatımın geri kalan her anında her zaman arkamda bir dağ gibi duran aileme ne kadar teşekkür etsem azdır. Çalışmamda yanımda olan ve büyük özveri ve sabır gösteren eşime teşekkürü bir borç bilirim.

Kadir DEMİR
Ağustos 2019

ÖZET

AHMET HAMDİ TANPINAR'IN ROMANLARINDA ÖZEL ADLAR

DEMİR, Kadir
Yüksek Lisans Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı ABD
Yeni Türk Dili Programı
Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Levent KURGUN
Ağustos 2019, IX+276 sayfa

Çalışmamızın konusu ve içeriği; Ahmet Hamdi Tanpınar'ın “Huzur”, “Saatleri Ayarlama Enstitüsü”, “Sahnenin Dışındakiler” ve “Mahur Beste” adlı romanlarında kullanılan “özel adlar”dır. Bu konu çerçevesinde yazarın söz konusu dört tane romanı taranarak incelenmiş ve “özel adlar” tespit edilmiştir.

Bu çalışmamızla Ahmet Hamdi Tanpınar ve eserleri ile ilgili bilgilere bir zenginlik katacağımızı hedefledik. Çalışmamızın yazarın sözü edilen dört romanı ad bilim yönünden incelemenin, yazarın düşüncelerini ve üslubunu daha iyi değerlendirmede yararlı olacağı düşüncesindeyiz. Ayrıca bir edebi eser oluşturmada ve ortaya konulan edebi eserin incelenmesinde adbilimin öneminin daha çok kavranacağı düşüncesindeyiz.

Tez çalışmamız, Türkçe'yi çok iyi kullandığı defalarca belirtilen bir edebiyatçımızın dilinden hareketle Türkçede özel adların kullanımının nasıl gerçekleştiğine dair bir veri oluşturabilecektir. Bu bakımdan, çalışmamızda, Türkçede “özel adlar”ın hem kişisel hem de genel olarak nasıl işletildiğini tespit etmeyi hedefledik.

Anahtar Kelimeler: Özel Adlar, Adbilim, Adlar, Onomastik Birimler

ABSTRACT

PROPER NAMES IN AHMET HAMDİ TANPINAR'S NOVELS

DEMİR, Kadir

Master Thesis

Turkish Language and Literature Department

New Turkish Language Programme

Adviser of Thesis: Associate Professor, Levent KURGUN

August 2019, IX+276 pages

Our study's theme and context, The proper nouns are used in Ahmet Hamdi Tanpınar's novels which are called "Huzur", "Saatleri Ayarlama Enstitüsü", "Sahnenin Dışındakiler" and "Mahur Beste".

Within the framework of this subject, writer's four novels were examined by scanning and identified "proper nouns". We targeted to provide circumstances to information that are related Ahmet Hamdi Tanpınar and his Works. According to us, we need to investigate writer's novels which referred first, in terms of onomasiology will be realized in creating and analyzing literary work.

Our thesis, by the agency of Ahmet Hamdi Tanpınar that is said to use Turkish effectively by every body, will present information about how to use proper nouns in Turkish. From this perspective, in our study, we endeavoured to determine how proper nouns work either individual or generally in Turkish.

Key Words: Proper Names, Onomastics, Names, Onomastic units

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	i
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ	vii
GRAFİKLER DİZİNİ	viii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix
GİRİŞ	1
Ad.....	1
Adlandırma.....	1
Adbilim	1
Genel Adlar	3
Özel Adlar	3
Ahmet Hamdi Tanpınar.....	4
Hayatı	4
Edebi Kişiliği	7
Eserleri	9
Romanları.....	10
Huzur.....	10
Saatleri Ayarlama Enstitüsü.....	12
Sahnenin Dışındakiler	15
Mahur Beste	19
İnceleme Yöntemi	21

BİRİNCİ BÖLÜM

AHMET HAMDİ TANPINAR'IN ROMANLARINDA GEÇEN ÖZEL ADLAR

1.1. Özel Adlar	23
-----------------------	----

İKİNCİ BÖLÜM DEĞERLENDİRME

2.1. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Özel Adları Kullanımı	245
2.1.1. Kavramın Niteliğine Göre Özel Adlar	246
2.1.2. Özel Adların Kökenleri	249
2.1.2.1 Huzur Romanında Kökenlerine Göre Özel Adlar	250
2.1.2.2. Mahur Beste Romanında Kökenlerine Göre Özel Adlar	251
2.1.2.3. Saatleri Ayarlama Enstitüsü Romanında Kökenlerine Göre Özel Adlar	251

2.1.2.4. Sahnenin Dışındakiler Romanında Kökenlerine Göre Özel Adlar	252
2.1.3. Düşüm	253
2.2. Romanlarda Özel Adlar.....	253
2.2.1. Kişi Adı	253
2.2.2. Yer Adı.....	254
2.2.3. Boy Adı	256
2.2.4. Eser Adı.....	257
2.2.5. Olay Adı	258
2.2.6. Dil Adı.....	258
2.2.7. Kurum Adı	259
2.2.8. Kavram Adı.....	260
SONUÇ	261
KAYNAKLAR	264
ÖZ GEÇMİŞ	275

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1: Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Romanlarındaki Özel Adlar	23
Tablo 2. Romanlara Göre Özel Adlar	245
Tablo 3. Nesnelere Göre Özel Adlar.....	246
Tablo 4. Kavramın Niteliğine Göre Özel Adlar.....	247
Tablo 5. Dolu ve Boş Adların Nesnelere Göre Dağılımı	247
Tablo 6. Romanlardaki Özel Adların Dil Kökenlerine Göre Dağılımı	249
Tablo 7. Huzur'da Geçen Özel Adların Kökenleri	250
Tablo 8. Mahur Beste'de Geçen Özel Adların Kökenleri.....	251
Tablo 9. Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nde Geçen Özel Adların Kökenleri	251
Tablo 10. Sahnenin Dışındakiler'de Geçen Özel Adların Kökenleri.....	252
Tablo 11. Düşüme Uğrayan Özel Adlar.....	253
Tablo 12. Romanlara Göre Kişi Adlarının Sayıları	253
Tablo 13. Romanlara Göre Yer Adlarının Sayıları	255
Tablo 14. Romanlara Göre Boy Adlarının Sayıları	256
Tablo 15. Romanlara Göre Eser Adlarının Sayıları.....	257
Tablo 16. Romanlara Göre Olay Adlarının Sayıları	258
Tablo 17. Romanlara Göre Kurum Adlarının Sayıları.....	259
Tablo 18. Romanlara Göre Kavram Adlarının Sayıları	260

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1. Romanlara göre adların dağılımı	245
Grafik 2. Nesnelere Göre Özel Adların Dağılımı	246
Grafik 3. Kavramına Niteliğine Göre Özel Adların Dağılımı.....	247
Grafik 4. Kavramın Niteliğine Göre Özel Adların Dağılımı	248
Grafik 5. Romanlarda Geçen Türkçe Özel Adların Diğer Dillere Göre Oranı	250
Grafik 6. Düşüme Uğrayan Özel Adlar.....	253
Grafik 7. Romanlara Göre Kişi Adlarının Dağılımı.....	254
Grafik 8. Kişi Adlarının Kavramın Niteliğine Göre Dağılımı	254
Grafik 9. Romanlara Göre Yer Adlarının Dağılımı	255
Grafik 10. Yer Adlarının Kavramın Niteliğine Göre Dağılımı.....	255
Grafik 11. Romanlara Göre Boy Adlarının Dağılımı	256
Grafik 12. Boy Adlarının Kavramın Niteliğine Göre Dağılımı	256
Grafik 13. Romanlara Göre Eser Adlarının Dağılımı	257
Grafik 14. Eser Adlarının Kavramın Niteliğine Göre Dağılımı.....	257
Grafik 15. Olay Adlarının Romanlara Göre Dağılımı	258
Grafik 16. Romanlara Göre Kurum Adlarının Dağılımı.....	259
Grafik 17. Kurum Adlarının Kavramın Niteliğine Göre Dağılımı	259
Grafik 18. Romanlara Göre Kavram Adlarının Dağılımı	260
Grafik 19. Kavram Adlarının Romanlara Göre Dağılımı	260

KISALTMALAR DİZİNİ

- age: Adı Geçen Eser
agm: Adı Geçen Makale
Ans.: Ansiklopedisi
Ar.: Arapça
B.: Batı Dilleri
BA: Boy Adı
C: Cilt
çev: Çeviren
DA: Dil Adı
E.: Elipsis
EA: Eser Adı
Far.: Farsça
HU: Huzur
KA: Kişi Adı
KBY: Kültür Bakanlığı Yayınları
KUA: Kurum Adı
KVA: Kavram Adı
MH: Mahur Beste
OA: Olay Adı
s.: Sayfa
SAE: Saatleri Ayarlama Enstitüsü
SD: Sahnenin Dışındakiler
T.: Türkçe
TDK: Türk Dil Kurumu
YA: Yer Adı

GİRİŞ

Ad

Ad terimi, doğadaki canlı ve cansız varlıkları, düşünce, duygu, olay ve durumları belirlemeye yarayan, bunları adlandıran öğeler için kullanılmıştır. Adlar öteden beri, gösterdikleri nesnelere tek bir kişi, belli bir varlık ya da düşünce oluşuna göre özel ad (nom,propre, proper noun, Eigenname) ve aynı türden varlıkların tümünü anlatan tür adı olmak üzere ikiye ayrılır. Doğan Aksan'ın kullanmış olduğu bu tür adı terimi yerine biz cins ad terimini kullanmayı tercih ettik.

TDK'nın Türkçe Sözlük'üne göre ad ise şöyledir:

1. Bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz, isim.
2. Herkesçe tanınmış veya işitilmiş olma durumu, ün nam, şöhret.
3. Anılacak değer, önem.

Adlandırma

Adlandırma, insanın çevresi ile olan ilişkilerine bağlı olarak geliştirdiği ve gerçekleştirdiği bir faaliyettir.¹

İnsanoğlu, çevresinde bulunan bütün objelere hatta kendisini bile adlandırmıştır. Kendisini tanıtırken, bir başka şeyi, başka bir şeyden ayırt etme zorunluluğunu hisseden kişi, bunu, edindiği tecrübeler ile konuştuğu dilin malzemesini kullanarak halletmiş ve geliştirmiş olabilir.²

Canlı ve cansız objelere ad verme, en eski kültürel etkinliklerden biridir.³ Herhangi bir nesnenin, neden taşıdığı ad ile anıldığı sorusunun cevabı, ilk zamanlarda, bağlı bulunduğu kültür dairesi içinde, mitlerde ve mukaddes kitaplarda aranmıştır.⁴

Adbilim

Grekçe, bir kişinin ya da bir şeyin özel adı; ün ve ad anlamlarına gelen onoma “ovoµa” kelimesinden yapılmış onomastics ya da science onomastique, onomastic sciences terimleri, adları inceleyen bilim dalının yabancı literatürdeki karşılığıdır. Bu terim, Türkçede onomastik şeklinde ve adbilim ile beraber kullanılmaktadır.

¹ Levent Kurgun, *Denizli İli Yer Adları*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarafından Kabul Edilen Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ekim 2002, Denizli, s. 1

² Levent Kurgun, age. s.1

³ Naftali Kadmon, *Toponymy*, Newyork, Vantage Pres, 200, s.4

⁴ Walter Porzig, *Dil Denen Mucize*, I. Cilt, çev. Prof. Dr. Vural Ülkü, K.B.Y., Ankara, 1985, s.8

Adbilim adı altında gözden geçirilebilecek olan dil çalışmaları başlıca iki grup halinde toplanabilir:

1. *Anlambilimle yakınlığı olan, ancak yöntem bakımından ondan ayrılan ve sözcük-kavram ilişkisine önem veren bilim dalı. Bu daldaki çalışmalarda herhangi bir kavramdan (örneğin güzellik, balık, zaman) hareket edilerek bu kavramın herhangi bir dilde nasıl anlatım bulduğu ve anlatımda hangi etkenlerin rol oynadığı incelenir. Bu alana geniş adbilim adını verebiliriz. Çünkü ele alınan sözcükler genellikle dilbilgisinde ad (substantivum) ögelerdir ve bu bilimin bu türü doğrudan doğruya adlara yönelir.*
2. *Genellikle her dilde özel ad sayılan ögeler üzerinde duran ve adları kökenbilgisi, tarihsel gelişme yönünden ve çeşitli dil ve kültür sorunları açısından inceleyen bilimdir...⁵.*

Birinci grup incelemeler, daha çok dile yönelik bir karakter taşımasına rağmen, ikinci grup dil dışı faktörlerin etkilerinin belirgin şekilde hissedildiği bir alanı işaret eder.

Adbilimin inceleme alanı çok geniştir. Çünkü hemen hemen her şeyin bir adı vardır ve teorik olarak bütün dilleri, bütün coğrafi ve kültürel bölgeleri ve bütün devirleri kapsar.⁶ Bu yüzden adbilimin malzemesi, dil bakımından, coğrafi bakımdan, tarihi bakımdan vs. çeşitli şekillerde ele alınır⁷. Bir diğer yol da, yukarıda sayılan usuller ile birleştirilmek şartıyla, adlandırılan nesnelere türlerine göre adların incelenmesidir. Bu, adbilim için en kullanışlı tasnif olarak görülmektedir. Şimdiye kadar yapılan adbilim çalışmalarında genellikle takip edilen yol da budur: Kişi adlarını inceleme, yer adlarını inceleme, boy adlarını inceleme, su adlarını inceleme, bitki adlarını inceleme, yol adlarını inceleme, vs.⁸.

Çalışmamızda, adbilimin alt dalı olan özel adları incelemeye aldık. Özel adları da gerçek anlam yüklenmiş ve özel anlam yüklenmiş olarak değerlendirdik. Adbilimin özel adlarının alt dalları olan, kişi adları, yer adları, boy adları, eser adları, olay adları, dil adları, kurum adları ve kavram adları incelemeye aldık.

⁵ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim)*, Cilt I, Ankara, T.D.K. Yay., 1990, s.32

⁶ "name.", Encyclopedia Britannica

⁷ "name.", Encyclopedia Britannica

⁸ Levent Kurgun, age. s.4

Genel Adlar

Öncelikle, sözlük birimlerinin *geneli*, özel adların ise *özeli* bildirdiğini söylemek gerekir. Burada şunu da ilave etmek gerekir: *genel* ve *özelden* anlaşılan *birden fazla varlık ve tek varlık* olmalıdır.⁹

Kişi çevresindeki nesnelere ve varlıklara geçmişten bugüne ad vermiştir. Bu adları vermesinin sebebi ise nesnelere ve varlıkları diğerlerinden ayırmaktır. Özel adların yanında bir de genel adlar olduğunu ifade etmiştik. Biz burada genel adları *cins* adlar olarak ele almayı doğru bulduk. Cins adları sözlük birimi¹⁰ olarak değerlendirmenin yanlış olmayacağı kanaatindeyiz.

Özel adlar tek bir varlığı veya bir nesneyi işaret ederken, cins adlar ise belli bir türü veya grubu işaret etmektedir. Sözlük birimleri –cins adları- ile özel adlar arasındaki en büyük ayırım, malzemesinin aynı olmasına rağmen, birincisinin *anlamının* bulunması, ikincilerin ise *anlamının* bulunmamasıdır.¹¹

Husserl, genel adları çok *değerlikli/polyvalent*, özel adları *tek değerlikli/monovalent* olarak nitelen-dirmiştir, *ein Pferd-Bucephalus ist ein Pferd* örneğiyle genel adların (*ein Pferd*) sınırsız sayıda varlığı kapsadığı bu yüzden geniş kapsamlı, genelgeçer/universal, özel adların ise (Bucephalus) yalnızca tek varlığı işaret ettiği için anlam ve göndergelerinin bir olduğunu ifade etmiştir.¹²

Özel Adlar

En eski dil çalışmalarından bu yana nasıl, çeşitli dillerdeki sözcükler üzerinde durulmuş, bunların özellikle köken bilgisi yönünden açıklanmasına girilmişse, insanoğlunu merakı ve gerçeğe ulaşma isteğinden ötürü, özel adların aydınlatılmasına da çalışılmıştır.¹³

Adına dil dediğimiz iletişim dizgesi içinde, dilbilgisinin *özel ad* saydığı öğelerin öteki sözcüklerle çeşitli bakımlardan ortak nitelikler taşıdığı bir gerçektir. Ancak özel adların kendine özgü yönleri, özellikleri de vardır.¹⁴

Özel Adlar, biçimleri bakımından sözlük birimine benzerler. Benzemeleri de dilin doğası gereğidir. Hiçbir özel ad, özel ad biçiminde ortaya çıkmamıştır. Büyük

⁹ Levent Kurgun, “Özel Adlar ve Sözlük Birimleri Üzerine”, *About Proper Names and Lexical Morphemes, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi/Journal of Turkish World Studies*, X/2 (Kış 2011), s.293-307.

¹⁰ Levent Kurgun, agm.

¹¹ Levent Kurgun, agm.

¹² Edmund Husserl, *Logische Untersuchungen*, Max Niemeyer, Halle, 1901, C.I s.47 ve devamı.

¹³ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil Ana Hatlarıyla Dilbilim*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009, s. 91

¹⁴ Doğan Aksan, age.

oranda kaynağı sözlük birimlerdir. Malzemesinin aynı olması, bu iki unsurun dille ilgili çalışmalarda genellikle aynı biçimde değerlendirilmesine yol açmıştır. Ancak ikisinin arasında adlarından başlayan bir ayrılık bulunmaktadır.¹⁵

Aynı özel adı taşıyan iki veya daha fazla kişi/yer olamaz. Ancak bu adların benzerliğinden bahsedilir. Sözlük birimleri anlamlı, özel adlar ise anlamsız dil unsurlarıdır.¹⁶ Onomastik birimler belli bir özel adı göstermekle birlikte yazarın çeşitli edebi amaçlarını vurgulamak için de hizmet eder.¹⁷ Doğan Aksan'ın da belirttiği üzere insanoğlu gerek merakı gerek ihtiyacı doğrultusunda çevresindeki her şeye bir ad verme isteği doğmuş, hatta kendisine bile bir ad vermiştir.

Adbilim çalışmaları içinde, bütün dünyada en geniş yeri, yeradbilim alır, kanısındayız. Birçok ülkelerin, özellikle bu yoldaki çalışmaların geleneğinin var olduğu kimi Avrupa ülkelerinin kent, kasaba, köy gibi yerleşim merkezlerinin, hatta oralandaki cadde, sokak ve meydanların adları titizlikle incelenmiş, bu adlardaki değişme ve gelişmeler tarih kaynaklarından izlenerek göz önüne serilmiştir.

Ahmet Hamdi Tanpınar

Hayatı

Ahmet Hamdi Tanpınar, 23 Haziran 1901 tarihinde İstanbul'da Şehzadebaşı'nda dünyaya geldi. İmparatorluk Türkiye'sinin çeşitli livalarında yıllarca kadılıklarda bulunduktan sonra, Antalya kadısı iken mütekaid olup 1935 yılında vefat eden Hüseyin Fikri Efendi'nin oğludur. Baba tarafı "Mızrakçioğulları" namı ile anılan ailesi, babasının dedesinin müftü oluşu dolayısıyla sonraları "Müftüzadeler" ismi ile de tanınmıştır. Annesi, Trabzon'da "Kansızadeler" diye tanınan bir aileye mensup olup bahriye yüzbaşılardan Ahmed Bey'in kızı Nesime Bahriye Hanımdır.¹⁸

Tanpınar'ın çocukluk yılları, babasının vazifesi icabı, İstanbul ile imparatorluk topraklarının kaza ve şehirlerinin birinden diğerine dolaşmakla geçti. İstanbul'da kalışları ancak iki memuriyet arasında mümkün olabiliyordu. Daha üç yaşında iken Ergani-Madeni'nde idi. 1908–1909 yılları arasında Sinop'ta bulundu. Oradan sonra iki yıl da Siirt'te kaldı. 1914 Temmuz'u başlarında 13 yaşına bastığı sırada yeni bir tayin

¹⁵ Günay Karaağaç, *Türkçenin Söz Dizimi*, Kesit Yayınları, İstanbul, 2009, s. 30

¹⁶ Levent Kurgun, "Özel Adlar ve Sözlük Birimleri Üzerine", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi/Journal of Turkish World Studies*, XI/2, (Kış 2011), s.293-307

¹⁷ Dilrabo Andaniyazova, "Edebi Metinde Onomastik Birimlerin Kullanım Özellikleri", *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi Journal of Social Sciences* Sayı/Number 54, Hazira/June 2015, s. 15-22

¹⁸ islamansiklopedisi.org.tr/tanpinar-ahmet-hamdi

üzerine yine ailece Kerkük'e gidildi...1916 birinci teşrininde babası Kerkük'ten sonra Antalya'ya tayin oldu. Annesinin kaybı, onun hissi hayatı üzerinde devamlı ve derin bir iz bırakan bir hadise teşkil eder.

Bu dolaşmalar yüzünden tahsil hayatı değişik ve birbirinden farklı muhit ve mekteplerde geçti. İlk tahsiline İstanbul'da Ravza-i Maarif ibtidai mektebinde başlayarak Sinop, Siirt rüştiyelerinde okudu. Siirt'te, daha sonra, bir yıl kadar da Dominicainler'in idare ettikleri Fransız mektebine devam etti. Lise tahsilini, Vefa, Kerkük ve Antalya sultanilerinde yaptı.¹⁹

Lise tahsilini orada tamamlayan Ahmed Hamdi, bir leyli mektepte yüksek tahsilini yapmak düşüncesi ile 1918 yılı Ağustos'unda Antalya'dan İstanbul'a geldi. Leyli tahsil imkanını verecek bir mektebe yerleşene kadar bir müddet Rami ve Kasımpaşa taraflarındaki akrabalarında kaldıktan sonra Baytar Mektebi'ne kaydoldu. Burada bir yıl kadar geçirip 1919'da Edebiyat Fakültesi'ne girdi. İlk tarih, daha sonra felsefe bölümüne devam etmek istedi ise de, Yahya Kemal'in edebiyat bölümünde hoca olduğunu öğrenince orayı seçti. Tahsili, işgal altındaki İstanbul'da, mağlubiyetin ve mütareke devrinin acıları, milli mücadelenin heyecan ve ümitleri ile karışan havası içinde geçti.

Ahmed Hamdi, Şeyhi'nin "Hüsrev u Şirin" mesnevisi hakkında hazırladığı bir tez ile 1923 yılında Edebiyat Fakültesinden mezun oldu. Aynı yıl Erzurum Lisesinde edebiyat hocalığına başladı. Orada bir buçuk sene kaldıktan sonra Konya Lisesine tayin oldu. 1927'de vazifesi Ankara Lisesine nakledildi. Gazi Terbiye Enstitüsü edebiyat hocalığına getirilerek 1930-1932 yılları arasında burada çalıştı. Aynı zamanda Ankara kız ve erkek liselerinde de ders veriyordu. 1932'de İstanbul'a nakil ile Kadıköy lisesi edebiyat hocalığını yaptı.²⁰ Ahmed Haşim'in ölümü üzerine Güzel Sanatlar Akademesi'nde boş kalan sanat tarihi hocalığına 19 Ekim 1933'de ilkin ek görevle getirildi, sonra 13 Şubat 1934'te asli olarak tayin edildi. Buna pek az sonra, 25 Şubat 1934'te Akademinin estetik ve mitoloji hocalığı da ilave olundu. Buradaki dersleri yanı sıra, bir müddet Bağlarbaşı Amerikan Kolejin'nde Türk edebiyatı dersi okutur.²¹

1398 yılında ciğerlerinden geçirdiği, kendisini uzun bir müddet prevantoryumda yatıran bir rahatsızlığı, hayatına tesir eden arızalardan biri olarak burada işaret

¹⁹ Cemal Sakallı, "Edebiyat Tarihçisi Olarak Tanpınar", *Dil ve Edebiyat Dergisi/Journal of Linguistics and Literature*,) 9:2, 13-31, 2002.

²⁰ Yrd. Doç. Dr. Gazi Berber, (2015), "Yeni Arayışlar Işığında Ahmet Hamdi Tanpınar", *Manas Journal of Social Studies*, Vol: 4, No: 3, s.37

²¹ *Hece- Aylık Edebiyat Dergisi*, (Ocak 2002), "Ahmet Hamdi Tanpınar Özel Sayısı", Yıl: 6, Sayı: 61

etmeliyiz. Bu, çeşitli komplikasyonlar ile hayatının sonuna kadar onu zaman zaman meşgul edecektir. Pek çok ilacın aşınası olmuştur. Masasının üzerinde, kitap etajerlerinde yer alan bir sürü ilaç şişesi ve kutusu, evinin tabii dekorunu teşkil eden unsurlardı. Hayatı, çoğu edebiyat ve edebi şöhretleri seven bir doktor muhiti içinde geçti.

1939 yılında Tanzimat'ın 100'üncü yıldönümü kutlanırken, Maarif Vekaletince, Edebiyat Fakültesinde, Türk edebiyatının Tanzimat ile girdiği devreyi müstakilen tedkik ve tedris edecek bir kürsünün ihdası düşünülmekteydi. Devrin maarif vekili Hasan Ali Yücel tarafından 15 Kasım 1939'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Edebiyatı profesörlüğüne tayin olundu.²²

Tanpınar, 1942 yılı ara seçimlerinde Maraş milletvekili seçilerek fakülteden ayrıldı. 1943 yılındaki seçim ile altıncı devrede de milletvekilliğini muhafaza etti...1946 yılı büyük seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi tarafından aday gösterilmeyince, kendisine bu yılın sonlarında Milli Eğitim Bakanlığı müfettişliği vazifesi verildi. Daha sonra 23 Aralık 1948'de yeniden Güzel Sanatlar Akademisi estetik hocalığına tayin olundu. Bir sene sonra da 29 Aralık 1949 tarihli kararname ile tekrar Edebiyat Fakültesi Yeni Türk Edebiyatı profesörlüğüne getirildi...²³ Edebiyat Fakültesi kendisini 1953 yılı ilkbaharında altı ay kalmak üzere Avrupa'ya gönderdi. Bu seyahatinde esas Paris olmak üzere Belçika, Hollanda, İngiltere, İspanya ve İtalya'yı gezdi.

1956 yılı yazı başında bir senaryo tamamlayıp çevrilecek filmi için stüdyoya teslim etmişti. 28 Ağustos- 4 Eylül 1957 arasında toplanan XXIV'üncü Müsteşrikler kongresinde bir tebliğ ile iştirak ederek Münich' kısa bir seyahat yaptı. Bu arada Viyana'yı da gördü.²⁴

Fakültede talebelik çağından beri arkadaşı olan Profesör Mükrimin Halil'in 1961 yılının son ayında vuku bulan ölümü, onu sarsan darbelerden biri oldu. Kendisini zaman zaman rahatsız eden bronşit yüzünden Ocak ayında derslerinin bir kısmına gelememişti. Derslerine tekrar başladığı bir sırada, 23 Ocak'ta toplanan fakülte kurulunda kendisinde bir fenalık hissederek, gittiği bir doktor arkadaşının muayenesinden Haseki hastanesine kaldırıldı. Bir enfarktüs geçirmekte olduğu anlaşılmıştı. O gecenin sabahına doğru saat

²² *Kütüphanenin Penceresinden*, Beyazıt U. Kütüphanesi 1882 Yılı; 1, S. 1 1 Mart 1962), s. 2

²³ Yunus Balcı, "Bir Sanatkarın Bilim Adamı Olarak Portresi: Ahmet Hamdi Tanpınar", *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume4/1-I Witer, 2009

²⁴ ahtem.kutuphane.gov.tr/TR-205142/hayati.html

04:00 sıralarında tekrarlayan bir enfarktüs krizi ile hayata gözlerini yumdu.²⁵ 24 Ocak 1962, Çarşamba. Ertesi Perşembe günü, avlusunda her sınıftan muazzam bir dost kalabalığının kaynaştığı Süleymaniye Camii'nde cenaze namazı kılınarak, Üniversite'de yapılan merasimi müteakib, Rumeli Hisarı'nda hocası ve dostu Yahya Kemal'in başı ucundaki mezara tevdi edildi.²⁶

Edebi Kişiliği

Ahmet Hamdi Tanpınar, okuma zevkini daha küçük yaşlarda edinmeye başlamıştır. 1914-16 yıllarında, Kerkük'te iken basılı tarih kitaplarını, Kısas-ı Enbiya'yı, Cezmi'yi, Monte Kristo'yu, Servet-i Fünun sayılarını ve kitap serilerini okur.²⁷

Tanpınar gerek babasının görevi icabı gerekse kendi isteği doğrultusunda Türkiye'nin, hatta dünyanın çoğu şehirlerini gezmiştir. "Sinop'ta denizi, Siirt'te yıldızlı geceleri okuduklarıyla hamurlayan Tanpınar, geniş bir iç dünyanın, zengin bir hayal âleminin temellerini kurar."²⁸

Birinci Dünya Savaşı öncesi ve sonrasının İstanbul manzaraları içinde ilk şiirlerini Ahmet Haşim etkisinde yazar. İlk büyük edebi etkileri ise Edebiyat Fakültesi'nden hocası Yahya Kemal'in derslerinden ve sohbetlerinden alır. Dönemin önemli yazar ve şairlerini bir araya getiren Dergâh dergisi etrafındaki edebiyat ve kültür faaliyeti içinde bulunur, şiirlerini burada yayımlar. Bunun haricinde Milli Mecmua, Hayat, Görüş, Varlık, Oluş, Ülkü, Aile dergilerinde ve Tan, Cumhuriyet gazetelerinde şiir ve nesirleri çıkmaya devam eder.²⁹ Fakültede hocası olan Yahya Kemal aracılığıyla, Fransız edebiyatını-şiirinin yanı sıra kendi edebiyatımızın eski şiirini de sevdi. Divan şiirinin büyük üstadlarından olan Baki, Nefî, Naili, Nedim, Şeyh Galip gibi şairleri de yine Yahya Kemal vasıtaıyla tanıdı ve sevdi.

Tanpınar, edebiyatla uğraşan fakültedeki arkadaşlarından oluşan bir grup ile Yahya Kemal'in etrafında toplanıp sadece fakültede değil Yahya Kemal ile sohbetler ediyor, kahvehanelerde, İstanbul'un çeşitli tarihi yerlerinde Yahya Kemal ile hem sohbet ediyorlar hem de ders alıyorlardı.

²⁵ Kazım Çandır, "Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Şiir Hakkındaki Düşünceleri", *Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi (KAREFAD)*, 1(1):185-200.

²⁶ Ömer Faruk Akün, *Ahmed Hamdi Tanpınar 1901-1962, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi-XII*.

²⁷ Yunus Balcı, "Bir Sanatkarın Bilim Adamı Olarak Portresi: Ahmet Hamdi Tanpınar", *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turcic*, Volume4/1-I Witer, 2009

²⁸ Y. Balcı, *agm.*

²⁹ Y. Balcı, *agm.*

Fakülte ve Dergah yılları onun hayatının sonuna kadar devam edecek kimi dostluklar kurduğu dönemdir. Bu dostlar içinde; Hasan Ali Yücel, Ali Mümtaz Arolat, Ahmet Kutsi Tecer, Necmeddin Halil Onan, Nurullah Ataç gibi şahsiyetleri sayabiliriz. Tanpınar, Fakülteden Şeyhi'nin "Hüsrev ü Şirin" mesnevisi üzerine hazırladığı tez ile 1923 yılında mezun olur. Aynı yıl Erzurumda edebiyat hocalığına başlayan Tanpınar, sırasıyla Konya, Ankara, İstanbul'daki kimi liselerde edebiyat hocalığı yapar. 1923 yılından 1934 yılında kadar çeşitli lise, kolej ve akademilerde edebiyat dersleri verir.

Bütün bu zaman içinde Ahmed Hamdi'nin fikri ve edebi şahsiyeti ciddi değişimler geçirir, yeni birtakım tesirlerler karşılaşır. Kendisini gittikçe garb edebiyatına veren Ahmed Hamdi, tahsil hayatının sonlarında Baudelaire'nin eseri ile sıkı bir şekilde temasa başlamış, onun peşinden Velaine, Mallarme'yi iyice tanımıştı. Bir ara okumalarında Anatole France bir hayli yer işgal ettikten sonra, zevki Faust'u ile Goethe'ye, Hoffmann, Dostoyevski, Edgar Allan Poe ve Gerard de Nerval'e açılır.³⁰ Tanpınar'ın şiirlerinin asıl estetiği Valery'yi tanıdıktan sonra şekillenmiştir. Kendisinin bu şiir estetiği, rüya, musiki ve şuurlu çalışma fikri etrafında toplanmıştır. Rüya, musiki sadece şiirlerinde değil aynı zaman da roman ve hikayelerinde de önemli bir teşkil etmektedir. Nitekim hikayelerinde birinin adı "Abdullah Efendi'nin Rüyaları"dır. Rüya ve musikinin yanında özellikle zaman da Tanpınar'ın edebi hayatında ayrı ve mühim bir yere sahiptir. "Saatleri Ayarlama Enstitüsü" romanının adında da bize zamanı işaret eden "saat" imgesi vardır.

Basılan ilk kitabı "Abdullah Efendi'nin Rüyaları"dır."Bu hikaye kitabını 1944'te "Mahur Beste" romanının tefrikası takip eder. 1946'da "Beş Şehir" adlı şehir monografisi basılır.³¹ Bunun ardından 1949'da "Huzur" romanı ve "Ondokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi" gelir. 1950'de "Sahnenin Dışındakiler romanı, 1955'te "Yaz Yağmuru" hikaye kitabı, 1961'de "Saatleri Ayarlama Enstitüsü" romanı ve şiirleri, 1962'de "Yahya Kemal" monografisi, 1969'da "Edebiyat Üzerine Makaleler"i, 1970'te "Yaşadığım Gibi" adı altında sanat ve edebiyatla ilgili denemeleri, 1975'te "Mahur Beste" romanı yayımlanır.³²

³⁰ Ömer Faruk Akün, age.

³¹ Barış Özer, *Türk Modernleşmesi Ve Ahmet Hamdi Tanpınar*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Kurumlar Sosyolojisi Bilim Dalı, Doktora Tezi, İzmir-2009, s.17-19

³² Ömer Faruk Akün, age.

Hikayeleri 1983'te daha öncekilerde yer almayan iki hikayesinin de eklenmesiyle "Hikayeler" adı altında yeniden yayımlanır. "Aydaki Kadın" adını taşıyan yarım kalmış romanı ise Güler Güven tarafından 1987'de kitap halinde basılır.³³

Ahmet Hamdi Tanpınar, maziyi çok güzel anlatır. Onun kaleminde mazi kendinden güzeldir, ancak sadece estetik bir kategori olarak. İstanbul, yalılar, konaklar, boğaz, musikimiz, mimarimiz, hat, tezhip, şiir, oyunlarımız, ağıtlar, evlere renk veren eşyalar (saatler, şamdanlar, avizeler, halılar...), cemaatçi yapı, mahalle, sokak satıcıları, ihtiyarlar ve çocuklar, kadınlar ve genç kızlar hep güzelce anlatılır. Ancak ne olmuşsa bir süre sonra güzellik gitmiş ve yerine taklit ve özentî gelmiştir. Sanki güzellik kaybolmuştur. Tanpınar mazinin güzelliğini mumyalar yahut levha yapıp asar. O güzelliğin ardındaki ruhu pek aramaz, yalnızca "şimdi"de onu bulamamanın anıtı diker durur, bazen ağıt yaktığı da olur.³⁴

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın sanat dünyasında kendi mizaç ve duyguları kadar, kültürüne kaynaklık etmiş iki âlemin, Şark ve Garb'ın da büyük yeri vardır.³⁵

Edebiyatımızın köşe taşlarından birisi olan Ahmet Hamdi Tanpınar, kendi edebiyatımızdaki kendinden önceki sanatkarlardan (Şeyhi, Fuzuli, Şeyh Galip, İtri vb.) etkilendiği gibi Batı edebiyatındaki birçok sanatkardan (Fransız, İngiliz, Alman, Rus sanatkarlar vb.) etkilenmiştir.

Ahmet Hamdi Tanpınar aynı zamanda bir şairdir. Şiirlerinde "rüya", "musiki", "an" ve "zaman" motiflerini ustaca işlemiştir. Burada ise özellikle Fransız Nerval, Mallarme, Faul Satre gibi sanatkarların etkisini görmek mümkündür.

Çalışmamızda da her ne kadar Tanpınar'ın "Huzur", " Saatleri Ayarlama Enstitüsü", "Mahur Beste", ve "Sahnenin Dışındakiler" adlı romanlarını ele alsak da; Tanpınar bir roman yazarından çok; şair, mükemmel bir okur, musiki aşığı, estetikçi, vb gibi kendisine yakışan sıfatların sahibidir.

Eserleri

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın hayatı boyunca ortaya koymuş olduğu eserler şöylece listelenebilir:

- 1) Tevfik Fikret: Hayatı, Şahsiyeti, Şiir ve Eserlerinden Parçalar, 1937.
- 2) Namık Kemal Antolojisi, 1942.

³³ Y. Balcı. *agm.*

³⁴ *Hece Dergisi*, "Hangi Tanpınar?", sayı 61, Ocak, 2002, s. 20-21

³⁵ Birol Emil, "Tanpınar'ın Eserlerinde Adları Geçen Garblı Sanat ve Fikir Adamları", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili Ve Edebiyatı Dergisi*, 12/0), s. 97-120

- 3) Beş Şehir (denem, 1945; 2000, YKY).
- 4) 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi, 1949.
- 5) Huzur, 1949.
- 6) Yaz Yağmuru (hikaye 1956).
- 7) Şiirler (1961; 1999 YKY).
- 8) Saatleri Ayarlama Enstitüsü, 1961.
- 9) Yahya Kemal (monografi, 1962, 2001 YKY).
- 10) Sahnenin Dışındakiler (tefrika 1950, 1973).
- 11) Mahur Beste (tefrika 1944, 1975 YKY).
- 12) Aydaki Kadın, 1987.
- 13) İki Ateş Arasında (senaryo 1999).
- 14) Mücevherlerin Sırrı (denem-söyleşi, 2002 YKY).
- 15) Edebiyat Dersleri (ders notları, 2002 YKY).

Romanları

Huzur

İncelemeye alınan “Huzur” adlı roman, Dergah Yayınları tarafından on üçüncü basım olarak Ağustos 2004 yılında basılmıştır. Huzur Tanpınar’ın ikinci kitap halinde yayımlanan ilk romanıdır. Eser önce Cumhuriyet gazetesinde tefrika edilmiş, (No:8449–8550, 22Şubat- 2 Haziran 1948), bir yıl sonra da kitaplaşmıştır. (İstanbul, Remzi kitabevi 1949, 379 s.) Tefrika metinde bazı ilaveler yaptıktan ve yeniden gözden geçirdikten sonra eseri yayımlayan Tanpınar, bu son şekliyle onu dört bölüm olarak düzenlenmiştir. Bu haliyle Huzur, “İhsan”, “Nuran”, “Suat” ve “Mümtaz” adlarını taşıyan bölümlerden oluşmaktadır. Her bölüm ayrıca kendi içerisinde rakamlarla ayıran kısımlara bölünmüştür. “İhsan” 7, “Nuran” 13, “Suat” 13, “Mümtaz” 5 kısımdır. Eserde en geniş yeri “Nuran” bölümü işgal etmekte, tasvirler ve musiki bahisleriyle roman bu bölümde büyük bir açılımı ve hareketliliği yaşamaktadır. “Suat” bölümüyle sanki her şey bir bozulmayı yaşar. Kısımlar daha az sayfadan oluşur. Son bölümde hem kısımlar azalır hem de sayfa sayısı azalır.³⁶

“İhsan” adlı bölümde İhsan hakkında ufak tefek bilgiler verir gibi gözüke de aslında bu bölümde Mümtaz’ın çocukluk yılları ve kişiliğinin oluşmasındaki etkin olaylar ve İhsan ile karşılaştıktan sonraki fikir gelişimi anlatılır.

“Suat” adlı üçüncü bölümde Suat, Nuran ve Mümtaz çevresindeki olaylardan çok uzun uzun musiki geceleri anlatılır.

³⁶ Mehmet Törenek, *Başka Hayatlar Peşinde Tanpınar’ın Romanları Üzerine Bir İnceleme*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2009.

“Mümtaz” adlı dördüncü bölümde ise neredeyse tamamen Mümtaz ile ilgili olaylar anlatılır. Mümtaz’da Suat saplantısı ve beraberindeki ruhsal dengesizlik, Mümtaz’ın Nuran’ı kaybedişi ve sonunda da Mümtaz’ın çıldırması anlatılmıştır.³⁷

Mümtaz: Romanın başkahramanıdır. Mümtaz’ı amcasının oğlu İhsan için hasta bakıcı ararken tanırız. Mümtaz, küçük yaşta annesini ve babasını kaybetmiştir. Mümtaz’ın hayatı İhsan ile başlamış ve yine İhsan ile bitmiştir. Amcaoğlu İhsan’ın yanında yaşamaktadır. Mümtaz’ın her şeyi ile İhsan ilgilenmiştir. Mümtaz, hoşgörülü, sevecen, çalışkan, bir insandır.

Nuran: Mümtaz’dan sonra ikinci sıradaki kahraman Nuran’dır. Fatma’nın annesidir. Nuran, aşkın, duyarlılığın ve duygusallığın merkezidir. Fahir’den boşandıktan sonra hayata Mümtaz ile bağlanmıştır. İyi kalpli, dost canlısı, sempatik bir kişiliktir ve okumuş kültürlü, iyi bir musiki terbiyesi almış bir insandır.

İhsan: Macide’nin kocasıdır. Mümtaz’ın amcasının oğludur. Mümtaz ile yakından ilgilenmiştir. Ağır bir hastalık geçirmiştir. Babacan, hoşgörülü ve kültürlü birisidir. Mümtaz’dan sonra en fazla öneme sahip kahramandır. Mümtaz’ı fikir bakımından destekleyen kişidir.

Macide: İhsan’ın karısıdır. Macide, genellikle duyguları ile hareket eden iyi kalpli birisidir ve kendi içindeki mutluluk duygusunu etrafındakilere geçiren bir insandır. Sessizliği seven, iyi ahlaklı ve sakin bir yapısı vardır.

Suat: Mümtaz’ın akrabasıdır ve Nuran’ın üniversiteden arkadaşıdır. Suat, lise yıllarında Nuran’a âşıktır. Suat’a herkes sorumsuz bir insan gözü ile bakmaktadır ve bu da kendisini olumsuz yönde etkilemiştir. Suat, çok okuyan ve cesur düşünen bir insandır.

Özet

Dört bölümden oluşan romanda, olayların akışı durdurularak geriye dönüş tekniği ile geçmişe gidilir ve geçmişteki olaylar zinciri anlatılır. Tanpınar, romandaki esas unsurlardan birinin vak’a olduğunu söyler ve romana durum belirten bir cümle ile başlar. “Mümtaz, ağabeyi dediği amcasının oğlu İhsan’ın hastalığından beri doğrun dürüst sokağa çıkmamıştır. Doktor çağırmak, eczaneye reçete götürüp ilaç getirmek...”

Mümtaz’ın doğduğu şehir yani İstanbul işgal edilmek üzeredir ve şehir halkının bir kısmı çoktan şehri terk etmiştir. Mümtaz ve ailesi de şehirden gidecekleri akşam,

³⁷ Seval Şahin,” Sanatçının Huzurlu Bir Adam Olarak Portresi Ahmet Hamdi Tanpınar”, 38. ICANAS (Uluslar arası Asya ve Kuzey Afrika Çalışma Kongresi), 10-15.09.2007 Ankara/TÜRKİYE, Bildiriler, C.III/Volume III/Tom III Ankara-2008, s.1441-1463

Mümtaz'ın babası yaralı bir şekilde eve gelir ve oracıkta can verir. Daha sonra Mümtaz ve annesi Antalya'ya gelirler. Annesini kaybettikten sonra Mümtaz amcasının oğlu İhsan'ın yanına Vapurla İstanbul'a gelir. Mümtaz ve Nuran vapur yolculuğu sırasında tanışır. Bu andan itibaren romanın merkezine oturacak olan Mümtaz-Nuran aşkı başlamış olur.

Belli bir süre Mümtaz-Nuran buluşmaları, musiki sohbetleri, İstanbul'un çeşitli semtlerini gezmeleri devam eder. Nuran'ın üniversite arkadaşı Fahir ve Suat'ın ayrı ayrı Nuran'a mektup yazıp göndermeleri ile aşk üçgeni ve kaçınılmaz sona doğru bir başlangıç başlar. Aslında başlangıçta Fahir Nuran'ın kocasıdır ama sonra boşanmışlardır.

İhsan, evinde davet verir ve bu davete Suat da katılır. Bu andan itibaren Mümtaz ve Nuran aşkının huzuru kaçmıştır.

Suat'ın Mümtaz'ın evinde kendisini asarak intihar etmesi sonucunda ortada Mümtaz ve Nuran ilişkisi diye bir aşk kalmaz. Aslında Suat kendisini öldürmekle Mümtaz ile Nuran'ın aşkını da öldürmüştür.

Tanpınar, eserin son kısmında bu ölümlerle fantastiğe de bir kapı açmış olur. Mümtaz yere düşer ve elindeki ilaç şişeleri kırılır. Elleri kan içinde eve giren Mümtaz'ın elindeki kan sanki sadece ilaç şişelerinin kırılması sonucunda meydana gelmemiş, Suat'ın kanı ve başlamış olan savaşın kanı da ellerine bulaşmıştır.

Saatleri Ayarlama Enstitüsü

Saatleri Ayarlama Enstitüsü Tanpınar'ın tefrika edilen dördüncü, sağlığında kitap olarak yayımlanan ikinci romanıdır. Eser önce Yeni İstanbul gazetesinde tefrika edilmiş (No:1647-1749, 20 Haziran – 30 Eylül 1954, tefrika 1-99), ölümünden bir yıl önce de kitaplaşmıştır. Dergah Yayınlarının on ikinci baskısı Ocak 2008 yılı baskısı incelemeye alınmıştır.

Saatleri Ayarlama Enstitüsü romanı dört bölümden oluşmaktadır. Her bölüme ayrı bir ad verilmiştir. Birinci bölüm “Büyük Ümitler”, İkinci bölüm “Küçük Hakikatler”, Üçüncü bölüm “Sabaha Doğru”, Dördüncü bölüm “Her Mevsimin Bir Sonu Vardır” adlarını taşımaktadır. Ve yine her bölüm kendi arasında değişik ölçülerde ve Romen rakamlarıyla ayrılmış alt bölümlerden oluşmaktadır. Birinci bölüm XIII (9-63), İkinci bölüm X (67-148), Üçüncü bölüm XI (151-281), Dördüncü bölüm ise II (285-306) alt bölümdür. Ayrıca kitabın başına sanatçı epigraf olarak İzzet Molla'nın bir beytini almıştır:

“Bi hakk-ı Hazret-i Mecnun izale eyleye Hak
Serimde derd-i hiredden biraz eser kaldı”³⁸

Roman zaman eksenli bir yapıya sahiptir. Geçmişe dönük olarak ortaya konulmuş ve romanın tamamında hatıralar belirleyici bir özelliğe sahiptir. Romanda zaman yaklaşık olarak 1955’li yıllardır. Romanın bütün bölümlerinde geriye dönüşlü bir anlatım mevcuttur.

Romanın mekanı, sahnesi İstanbul’dur. Fakat romanda iç ve dikkati çeken mekan Saatleri Ayarlama Enstitüsü binasıdır. Bu bina üç katlıdır. Diğer binalardan farkı ise binanın katları arasında herhangi bir bağlantı yoktur, üç kat da sanki birbirinden bağımsız birer yapı şeklinedirler. Bu binanın yanında kimi zaman kahramanları kendi evleri de olaylara sahnelik yapmaktadır.

Saatleri Ayarlama Enstitüsü romanında genel olarak Tanzimat öncesi Tanzimat sonrası ve Cumhuriyet dönemi anlatılmaktadır. Romanın birinci bölümü olan “Büyük Ümitleri”de Tanzimat öncesi anlatılmıştır. “Küçük Hakikatler” adlı ikinci bölümde Tanzimat sonrası, “Sabaha Doğru” adlı üçüncü bölümde ve “Her Mevsimin Bir Sonu Vardır” adlı dördüncü bölümde ise Cumhuriyet dönemi anlatılmaktadır.

Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Türk toplumunun elli yılını veya iki medeniyet arasında toplumumuzun yanlış tutumlarını, saçmalıklarını hicveden ve yine bu iki medeniyet arasında kalışımızın doğurduğu konuları ele alan ve görünen gerçekleri birtakım imgelerle eleştiren ve eleştirirken güldüren ama acı bir mizah anlayışı güldüren bir romandır.³⁹

Hayri İRDAL: Romanın asıl karakteri ve anlatıcısıdır. Fakir bir ailede doğmuş, sefaleti yoksulluğu uzun yıllar en olumsuz yönleriyle yaşamıştır. Babasının eski bir kitabının arkasına attığı doğum tarihi 16 Recep 1310’dur. Kendi ifadesiyle “yaratılıştan” amatördür. Dört yıl süren askerliğinin ardından İstanbul’a döndüğünde baba dostu Abdüsselam Bey, onun yetiştirmesi Emine ile evlendirerek kendi konağına içgüveyisi alır.

Halit AYARCI: Hayri İRDAL’a göre en önemli şahsiyettir. Enstitüyü kuran, faaliyete geçiren Ayarcı, aynı zamanda bir iş adamıdır. İnsandan anlayan, onu tersinden okumayı bilen biridir. İrdal’a göre onun en önemli meziyetlerinden biri “gizli kalmış

³⁸ Mehmet Törenek, *Başka Hayatlar Peşinde Tanpınar’ın Romanları Üzerine Bir İnceleme*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2009.

³⁹ Sema Özher Koç, “Eşik Kavramı ve Tanpınar’ın Saatleri Ayarlama Enstitüsü Adlı Romanında Bu Kavramın Görüntü Biçimi: “Muaddet Saatler”/”Muaddel Aydınlar””, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Cilt/Sayı: XL/VIII

kıymetleri bulup çıkarmasıdır”. “Sosyal Monizm ve Saat” ve “Saniye ve Sosyete” adlı kitapların yazarıdır. Eserin sonunda verilen bilgiye göre; kırk iki, kırk üç yaşlarında, uzun boylu, hafif buğday tenli, iyi ve temiz giyinmiş, gösterişli ve hatta güzel bir adamdır.

Doktor Ramiz: Viyana’da psikanaliz tahsil etmiştir. Titiz, evhamlı, birtakım takıntılı olan biridir. Hiçbir şeyin üzerinde duramayan, ancak zaruri bir şekilde bir iş yaparken veya şikayet ederken mesut olan insanlardandır. Ülkesini beğenmeyen, her şeyi geldiği ülkeyle, Viyana ile, Almanya’la karşılaştıran, toplumu, hayatımızla ilgili birçok şeyi eleştiren özelliğiyle Doktor, bir çeşit batılmış aydındır. Hayri İRDAL’a göre; “Otuz yaşlarında, hafif sarı esmer, tıknazlığa doğru gidebilecek yapıda, ortadan uzun boylu, genç bir adamdı. Büyük, dalgın bakışlı, çok siyah gözleri vardır. Alın ileriye doğru çıkık ve yüzü kemiklidir. Sesi de garip ve siliktir.”

Pakize: Emine’nin ölümünden sonra İrdal’ın evlendiği ikinci karısıdır. “Hayat hakkında hiçbir fikri” olmayan, her şeyi hoşuna gidecekler yönünden değerlendiren Pakize için tek sevdiği şey sinemadır. Gündüz hayatında kavgacı, hırçın, huysuz ve sınırlı olan Pakize, geceleri de tahammülü güç biridir. İrdal’ın anlatımıyla o, uykuya dalar dalmaz bir nevi cambaz kesilir, kolları, elleri, bacakları birdenbire çoğalır, imkanları genişler, bir örümcek gibi yüzükoyun yattığı yerden her nevi plastik danstan zenci ibadetlerine kadar perde perde yükselip alçalan bir hareket sar’asına tutulur.

Özet

Roman Hayri İRDAL’ın kendinden bahsettiği bir özetle başlar. İlk iki alt bölüm, bu türden bir özetlemedir ve romanın bütününde anlatılan olayların, kişilerin de özünü veren bir anahtar özelliği taşır. Haliyle bu iki bölüm, romanın sonuyla birleşmekte, eserin başı, romanı bitiren cümlelerin devamı olmaktadır. Yine bu iki alt bölümde anlatıcı kahraman kendisini tanıtırken, kendi hayatı için büyük önem taşıyan Saatleri Ayarlama Enstitüsü’nden ve onun kurucusu Halit Ayaracı’dan az da olsa bahseder. Öleli birkaç hafta olmuştur. Böylesine ilginç bir insanı “anlatmak ve anmak” amacıyla, onunla ilgili hatıralarını kaleme almak ister.

İkinci bölüm hayatın bir başka evresi ile başlar. Dört yıl süren askerliğin ardından İstanbul’a dönmüştür ama hiçbir şey değişmemiştir. Emine ile evlenmesi, Abdüsselam Bey ile olan ilişkisi ve içgüveyliliğini anlatır. Adli Tıp’ta Doktor Ramiz ile tanışır. Emine’nin ölümü de bu bölümde gerçekleşir. Emine öldükten sonra İrdal, Doktor Ramiz ile kendisini boşlukta hissetmesi hasebiyle sık sık görüşür. Meşhur saat

Mübarek, İspritizma Cemiyeti ve Pakize de yine bu bölümde karşımıza çıkar ve haklarında bilgiler verilir.

Üçüncü bölüm enstitünün ortaya çıkış hikayesidir. Bu bölümde İrdal'ın hayatında birçok değişim yaşanır. Doktor Ramiz ve Halit Ayarcı yan yana gelir. Halit Ayarcı, Enstitü'nün temelini Doktor Ramiz'de borç almak istemekle atmış olur ve küçük bir büro açılır. Enstitü'nün personeli bulunmaya çalışılır. Ahmet Zamani Efendi'ni anlatılır. Hayri İrdal, bu bölümde Pakize ile tanışır. Yine İrdal, bu bölümde “Şeyh Ahmet Zamani'nin Hayatı ve Eseri” adlı kitabını yazar.

Son bölüm enstitünün dışa açıldığı bölümdür. Artık büyüyen, genişleyen enstitü sonunda dünyaya açılmış, yurt dışında otuzdan fazla cemiyet ve enstitü kurulmuştur. Saat Evleri yaptırılır. Halit Ayarcı'nın artık eski büyüü kalmamış ve giderek değeri yitirmiştir. Son satırlar bir özetleme niteliğindedir. Birkaç yılın atlaması sonrasındaki bir buluşma ve düşmanlık hislerinin dışa vurumu anlatılır. İnsanlar hep güdülmeye yatkındır. Kendi haline bırakıldığında farklı sesler çıkmaktadır. Son cümle ise Ayarcı'nın geçirdiği trafik kazasının haberi olur.

Sahnenin Dışındakiler

Sahnenin Dışındakiler Tanpınar'ın üçüncü romanıdır. Önce Yeni İstanbul gazetesinde 9 Mart- 26 Mayıs 1950 tarihleri arasında tefrika edilmiş, ancak çok sonra, 1973'te kitaplaşmıştır. (İstanbul, Büyük Kitaplık 1973, 374 s.) Eserin tefrikasından sonra Tanpınar onda bazı değişiklikler yapmış, ilavelerde bulunmuş, bazı kısımlar çıkarmıştır. Romanın karşılaştırmalı bir baskısı Şehnaz Ali tarafından hazırlanmış ve değişiklikler eserin sonunda gösterilmiştir. Dergah Yayınlarının yedinci baskısı olan Ekim 2005 baskısı incelemeye alınmıştır.

Roman iki kısımdan oluşmaktadır. Her kısım da kendi içinde rakamlarla on bir ayrı bölüme ayrılmıştır. Birinci kısım 1–126, ikinci kısım 125–309 sayfalarını kapsamaktadır. Tanpınar birinci kısma “Mahalle ve Ev”, ikinci kısma “Hadiseler” başlıklarını koymuş ayrıca Albert Sorel'in “Dünya gömlek değiştireceği zamanlarda, hadiseler sakınılmaz bir kader halini alırlar!” sözünü epigraf olarak kullanmıştır.⁴⁰

Sahnenin Dışındakiler'de zaman 1920 yılıdır ve mekan İstanbul'dur. Türk milletinin yaşadığı o ateşten günlerde İstanbul hem bir sahnedir hem de sahnenin dışı.

⁴⁰ Mehmet Törenek, *Başka Hayatlar Peşinde Tanpınar'ın Romanları Üzerine Bir İnceleme*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2009.

Ahmet Hamdi Tanpınar, *Sahnenin Dışındakiler* adlı romanında, Kurtuluş Savaşı öncesi ve sırasındaki İstanbul'un halini ve tavrını, orada yaşayan toplumun çeşitli katmanlarından insanlar üzerinden anlatıyor.⁴¹ Pek çok farklı konuya değinen Tanpınar, dönemin yazarlarının çoğunun yaptığı gibi savaşın sahnesi olan Anadolu'yu anlatmıyor. Tam tersi olarak İstanbul'u anlatarak bize sahenin dışında neler olduğunu gösteriyor. Aslında roman adını da buradan almaktadır.

Tanpınar, I. Dünya Savaşı öncesindeki durumu da dahil olmak üzere, savaş sonrası İstanbul'u ve halkının umutsuzluğunu, toplumdaki ekonomik ve sosyal değişimi, Anadolu'da Kurtuluş Mücadelesi verilirken bu savaştan uzak ve hatta ona karşı durmuş bir şehir olan İstanbul'da yaşamının ve bir şeyler yapmanın zorluğunu, İstanbulluların Anadolu'yu anlamaya çalışmalarını, işgal altındaki bir şehirde başı dik durmaya çalışan aydınların geçirdiği zorlukları yarattığı karakterler üzerinden, çok renkli bir şekilde sergilemiştir, yani sahenin dışı olan İstanbul'dan aslında sahenin bizzat kendisi olan Anadolu'yu arka planda bize göstermektedir.

Sahnenin Dışındakiler'de kalabalık bir şahıs kadrosu vardır. Bunlar içinde gözden düşmüş fakat kendilerinin her an hatırlanacağını uman devlet adamları, harp vurguncuları, idealistler, hainler, fedakâr kadınlar, düşmüş kadınlar, değişen hayat şartları içinde yerlerini arayanlar, ıstırapın hayatlarını kabarttığı insanlar yer alır.⁴² Başlıca karakterler ise şunlardır:

Cemal: Romanın başkahramanıdır. Üniversite öğrencisi olan bu gencin gözüyle İstanbul'un işgal yılları anlatılmaktadır. Cemal, romanın diğer önemli bir kahramanı olan Sabiha'yı sevmektedir. Cemal, Behçet Bey'in akrabasıdır.

Sabiha: Süleyman Bey'in kızıdır ve Muhtar'ın karısıdır. Modernleşmekte olan Türk kadınına simgeler. Romanda kadın hakları konusundaki mücadelesiyle dikkat çeker. Tiyatro ile ilgilenmektedir. Romanın sonunda sahneye çıkan ilk Türk kadınıdır.

İhsan: Avrupa'da eğitim görmüş, kültürlü ve çevresinde etkili bir insandır. Tarih öğretmenliği yapmaktadır. Romandaki en önemli rolü ise İstanbul'da Milli Mücadeleyi planlayanlardan olmasıdır.

Süleyman Bey: Sabiha'nın babasıdır. Arzu ve istekleri uğrunda bütün servetini ve yakınlarını feda etmiş, Rusların İstanbul'da açtığı eğlence merkezinin daimi üyesi olmuş bir kahramandır.

⁴¹ Abdullah Uçman, (Ağustos 2006), "Sahnenin İçindekiler ve Dışındakiler", *Toplumbilim* Ahmet Hamdi Tanpınar Özel Sayısı, Sayı: 20, s.86

⁴² Fethi naci, (Kasım 1973), "Sahnenin Dışındakiler", *Yeni Dergi*, C. 10, Sayı: 110, s.34

Özet

1920 yılının başlarında Cemal üniversite eğitimi için İstanbul'a gelmiş ve akrabası Behçet Bey'in evine gidecektir. Cemal daha geldiği hatta çocukluğunun geçtiği şehre tekrar gelmiş ve yolda yürürken çocukluğunun geçtiği şehrin altı yıl içinde ne kadar çok değiştiğini fark eder. İşgal altında olan İstanbul'un her yerinde İngiliz, Fransız, İtalyan askerleri vardır. Cemal, İstanbul'da birçok tarihi yapının yıkılmış olduğunu görür ve buna çok üzülür. Çocukluğunun geçtiği mahallesini çok merak eder ve önce oradaki evleri görmeye karar verir. Bu mahallenin adı Elagöz Mehmet Efendi Mahallesi'dir. Mahalleye gelince altı yıl önceki geçmişine döner. O dönemde Vefa Lisesi'nde okumaktadır.

Komşularının kızları Sabiha'yı içten içe sevmektedir. Sabiha, ailesinde sorunlardan dolayı hassas bir kızdır. Sabiha'nın babası karısına kalan mirası, zevk ve eğlence için tüketmiş, sorumsuz bir kişiliğe sahiptir. Bu nedenle de babası annesinin hayatını mahvetmiştir. Sabiha'nın hassas olmasının sebebi de budur.

İhsan Avrupa'dan dönmüştür ve Cemal'in gittiği okulda bir süre derslere girer. Cemal, İhsan ile edebiyat, sanat ve tarih ile ilgili sohbetler eder. Cemal, İhsan'a bilgisi ve kültürü itibarıyla hayrandır. İhsan, Türkçülük akımı, ülkenin gelece ve Osmanlı Devletinin o zamanki durumu noktasında Cemal'i etkilemektedir.

Bir süre sonra mahallede bir gelişme olur. Mahallenin eski sakinlerinde Kudret Bey, Cemal gibi tekrar mahalleye döner. Bu noktadan sonra Kudret Bey, Cemal ve Sabiha üzerinde etkin bir rol oynar. Sabiha, bu sıralarda kadın meselesi üzerinde düşünmekte ve Batılı kadınlar gibi özgür olmak istemektedir. Sabiha'nın böyle düşünmesinde İhsan önemli bir rol oynar. Cemal, İhsan ve Sabiha arasındaki bu yakınlaşmadan rahatsız olur. Bundan sonra Kudret Bey, Cemal'in yakınlık duyduğu en önemli kişi olur.

Mutsuz bir evlilik yaşamış olan Kudret Bey, modern, ecnebi bir kadın ile evlenmek ister. Buna evlilik işleri ile uğraşan Sakine Hanım aracı olur. Fakat Kudret Bey tanıştığını kadını beğenmez ve hüsrana uğrar. Bu sıralarda Sabiha, yeni tanıştığı Matmazel Caroline'in kadın hakları konusundaki fikirlerinden etkilenir. Sabiha'nın babası Süleyman, çok serbest yaşayan bir insan olmasına rağmen kızının bu yüzden sokak ortasında döver. Babası Sabiha'nın aklından bu Batılı fikirleri atmasını ister. Bu arada İhsan, o dönemin en etkili siyasi oluşumlarından İttihat ve Terakki partisiyle ilişki kurar. Bu yıllar, İhsan, Cemal ve Sabiha'nın fikirlerinin yerine oturduğu dönemdir.

Sabiha aktörlük ve tiyatro ile ilgilenmeye başlar. Bu sırada Cemal'in babasının Anadolu'ya tayini çıkar ve böylelikle Cemal, Sabiha'dan ayrılmak zorunda kalır.

Cemal, bugünleri hatırladıktan sonra eski mahallesinde hep Sabiha'yı arar. Sabiha'yı altı yıldır yani İstanbul'dan ayrıldığından bu yana hiç görmemiştir. Sabiha'dan haber alırım umudu ile İhsan'ın evine gider. Geçen zaman zarfında İhsan çok değişmiştir. Bu arada İhsan'ın evinde Muhlis Bey ve birkaç kişi vardır ve Cemal kendini birden İttihat ve Terakki cemiyeti yanlıları ile padişah taraftarları arasındaki tartışma ortamının içinde bulur. Cemal, İhsan'dan beklediği yakınlığı görmez ve İhsan'ın Milli Mücadele yanlısı olduğunu görür. İhsan ve Muhlis Bey, hemen Cemal'e görev verirler. Görevi Tevfik Bey'e gitmek ve ona İhsan'ın evinde gördüklerini aktarmaktır. Cemal, buradan Tevfik Bey'in yalısına gider. Tevfik Bey, Cemal'i gördüğüne çok sevinir. Cemal, Tevfik Bey'den Sabiha'nın halini öğrenir. Sabiha, Muhtar adlı acayip bir adamla evlenmiştir. Muhtar, kirli işler ile uğraşan ahlaksız bir insandır. Cemal, Sabiha'nın mutlu olmadığını düşünür ve ona acır. Cemal, Sabiha'yı bulmaya karar verir. Aynı akşam Tevfik Bey ile Boğaz'da sal sefası yaparlar. Boğaz'da gezen düşman askerlerine kızarlar ve Tevfik Bey, onları Türk musikisini dinlemek zorunda bırakır. Cemal, ertesi gün Tevfik Bey'in yalısından ayrılır ve Sami Bey'in evine gider. Sami Bey, Milli Mücadeleyi yöneten önemli kişilerden birsidir. Cemal, Sami Bey'e İhsan'ın notunu iletir. Cemal, İstanbul'a gelir gelmez kendisini bu karışık işlerin içinde bulur. Ona emrivaki görevler verilmektedir. Cemal, bu durumdan ve ortamdan kaçmak istemektedir, fakat olaylar buna engel olur. Aynı gün Cemal, İhsan ile birlikte Tepebaşı'na çıkarlar. Cemal, İstanbul'un ne kadar çok değiştiğini daha iyi anlar. İhsan'ın Cemal'e verdiği yeni görev, Nasır Paşa ile ilişki kurmasıdır. Cemal, Nasır Paşa'nın hatıralarını yazacaktır ve bu hatıraları yazdığı anda ise devleti sömürenler, düşman ile iş birliği yapanlar büyük bir darbe alacaktır.

Nasır Paşa, kibar, ilerleyen yaşına rağmen dinç bir insandır. Nasır Paşa, Cemal'e güvenir ve onun katipliğini kabul eder. Cemal, burada birçok kişi ile tanışır. Bu sırada Cemal, Kudret Bey ile karşılaşır ve ondan Sabiha ile ilgili çok şey öğrenir. Fakat aslında Sabiha ile Muhtar'ı tanıştıran kişi Kudret Bey'dir. Muhtar ise şimdi Rus bir kadın ile yaşamaktadır. Cemal hem Sabiha ile ilgili olanları takip eder hem de aynı gün İhsan'a gelişmelerden haber verir. Cemal, gece Madam Elekçiyan'ın pansiyonuna gider. Muhlis Bey de bu pansiyonda kaldığı için Cemal burada yabancılik çekmez. Ertesi gün Cemal akrabası Behçet Bey'in evine gider. Cemal, yolda İstanbul'un içten içe kaydığına şahit olur. Herkesin savaş nedeni ile zihinleri gergindir. Gelen her yeni bir haber

insanları sarsmaktadır. İstanbul'un manzarası büsbütün değişmiştir. Savaşın yenilgi ile bitmesi sonucunda İstanbul göç edenler ile dolmuştur. Bu insanlar için İstanbul adeta bir eğlence merkezi haline gelmiştir. Fakat aslı halk yani Anadolu kan ağlamaktadır.

Cemal, bütün bunların yanında her zaman Sabiha'yı aramaktadır. Belli bir zamana kadar Sabiha'yı göremez, ancak kocası Muhtar'ı görmüştür. Cemal'e Sabiha ve Muhtar'ın babası Süleyman Bey'in yaşantısı son derece iğrenç gelmiştir.

Cemal ile Nasır Paşa'nın ilişkileri devam etmektedir. Fakat olaylar giderek tehlikeli bir durum almakta ve yazılanlar kimi kesimleri rahatsız etmektedir. Cemal, Nasır Paşa'nın yanına gider. Nasır Paşa'nın morali çok bozuktur. Nasır Paşa ile Cemal geçmişe ait tüm belge ve fotoğrafları yakar. Nasır Paşa bir şeylerden korkar gibidir. Ertesi gün Köprü'de Cemal'in hiç beklemediği bir olay gerçekleşir. Cemal, Sabiha'yı görür. Sabiha, Cemal'in İstanbul'a geldiğini önceden öğrenmiştir. Fakat kocası Muhtar'dan korktuğu için gelmemiştir. Sabiha, Cemal'e kendisini bulacağına dair söz verir ve kaçarcasına uzaklaşır.

Bir akşam, Cemal pansiyondayken Sabiha gelir. Sabiha korku içindedir ve kocası Muhtar'ın peşinde olduğunu söyler. Cemal, Sabiha'nın içkiye alışmış olduğunu ve onun çok değiştiğini fark eder. Hayat Sabiha'yı çok yıpratmıştır ve Sabiha ağlamaya başlar. Cemal sabah uyandığında Sabiha çoktan gitmiştir. Bir sabah Cemal, kapısında bir zarf görür ve zarfın üzerinde Sabiha'nın fotoğrafı vardır. Altında da "Sahneye çıkacak ilk Türk kadını" yazılıdır. Cemal, Sabiha'nın karar veremediğim dediği şeyi şimdi anlar ve bu konuyu öğrenmek için Muhlis Bey'in yanına gider. Burada ise daha kötü bir haber alır. Bu haber Nasır Paşa'nın öldürülmesidir. Şüpheli olarak da İhsan tutuklanmıştır. Roman bütün bu muammalar ile kötü bir şekilde son bulur.

Mahur Beste

Mahur Beste, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın ilk, ancak yayın sırasına göre dördüncü romanıdır. Roman Ülkü Mecmuasında edilmiştir, kitaplaşması yıllar sonra olmuştur.⁴³ Eseri "büyük bestekârimız" "Eyyubi Bekir Ağa'nın ruhuna" ithaf etmiştir.⁴⁴

Dergah Yayınlarının dokuzuncu baskısı olan Ocak 2010 baskısı incelemeye alınmıştır. Roman adlandırılmış başlıklar halinde yedi bölümden ibarettir. Birinci bölüm "İki Uyku Arasındaki Düşünceler", ikincisi "Baba ile Oğul", üçüncüsü "İki Dünür",

⁴³ Nevin Önberk, (1986), "Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Mahur Beste, Huzur ve Sahnenin Dışındakiler Romanlarında Milli Kültür Meselelerine Bakış", *Erdem*, Sayı. 4, Ocak.

⁴⁴ Ekrem Işın, (2000), "Osmanlı İlimiye Sınıfının Romanı: Mahur Beste", *Kitap-lık*, Sayı: 40, Mart-Nisan

dördüncüsü “Behçet Beyin Evlilik Yılları”, beşincisi “Garip Bir İhtilalci”, altıncısı “Hısım Akraba Arasında”, yedincisi “Eski Bir Konak”tır. Yazarın daha sonra kaleme aldığı “Mahur Beste Hakkında Behçet Bey’e Mektup” başlıklı yazısı da romanın sonuna eklenmiştir.⁴⁵

Behçet Bey: İsmail Molla’nın oğlu, Atiye Hanım’ın kocası, Ata Molla ‘nın damadı yetmişlik bir ihtiyardır. Mahcup tabiatlı bir çocukluk geçirmiştir. İdadi’den sonra Mülkiye’ye kadar tahsil yapmış ve Dahiliye Kalemî’nde çalışmıştır.

Atiye: Behçet Bey’in eşi, Ata Molla’nın kızı ve İsmail Molla’nın gelinidir. Otuz beş sene ölmüştür. İyi kalpli ve uysaldır. Erkeği, hayatın aksiyonu içinde görmekten zevk alan bir mizaca sahiptir.

İsmail Molla: Behçet Bey’in babası, Atiye Hanım’ın kayınbabası Sabri Hoca ve Ata Molla’nın medreseden arkadaşıdır. İsmail Molla, tahakkümlü tabiatıyla nüfuzlu ve her tenkidin üstünde kalan şahsiyetiyle etrafındakilerin hemen hepsini farkında olmadan bir esir gibi kullananlardandır.

Sabri Hoca: Bir devrin medreseli tipidir. Özellikle İsmail Molla ile Ata Molla’ya göre daha politik bir kişidir. İyi konuşan, etkili olabilen bir insandır.

Ata Molla: Atiye Hanım’ın babası, İsmail Molla ve Sabri Hoca’nın medrese arkadaşı, Behçet Bey’in kayınbabasıdır. Romanda daha çok İsmail Molla ile karşıtlığını temsil eder. Dessas bir tabiatın sahibidir.

Özet

Roman, gecenin bir vaktinde uykusundan uyanan Behçet Bey’in kendini, etrafını karanlıkta idrak edişini anlatan satırlarla başlar. Romanın birinci bölümünde; Behçet Bey’in sıkıntıları, onu üzen şeyleri, merakları, heyecanları anlatılır. Böylelikle Behçet Bey’i tanımış oluruz. Behçet Bey’in kendisi anlatıldıktan sonra sırasıyla; yeğeni Cavide, eşi Atiye Hanım ve babası İsmail Molla, kayınbabası Ata Molla, evliliği ve Sabri Hoca’nın hikayeleri anlatılır.

İkinci bölümde, baba-oğul ilişkisinin anlatılır. Behçet Bey için babasının hayatındaki yeri çok önemlidir. Babası ani bir görev değişikliği ile Hicaz’a gönderilir. Ata Molla kızı Atiye Hanım ve İsmail Molla’nın oğlu Behçet Bey, baba zoru ile de olsa evlenir.

Üçüncü bölümde ise iki Tanzimat ricalinin karşıtlığı sürer (Ata Molla ve İsmail Molla çatışması). Padişahın romana girmesi ve Ata Molla ile İsmail Molla’nın

⁴⁵ Mehmet Törenek, Başka *Hayatlar Peşinde Tanpınar’ın Romanları Üzerine Bir İnceleme*, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2009.

birbirilerini padişaha şikayet etmesi yine bu bölümde karşımıza çıkar. Padişahın romana girmesi ile Osmanlı Devleti ve yönetimi romana dahil edilmiş olur.

Behçet Bey'in ve Atiye Hanım'ın evliliği garip bir hal alır ve yavaş yavaş evlilikte sona yaklaşılır. Atiye Hanım ve Behçet Bey'in evlilikleri ilk başlarda zorla evlenseler dahi mutlu denecek gibi ise de sonraları çekilmez bir hal alır. Bunun üzerine Atiye Hanım kayınbabası İsmail Molla'ya yaklaşır ve onun sayesinde musiki ile tanışır, hatta musiki meclislerine katılmaya başlar.

Politika konuları konuşulmaya başlanması ile Sabri Hoca romanın merkezine geçer ve hikayesi anlatılır. Sabri Hoca'nın hikayesi sanki roman içinde ayrı bir hikaye gibi anlatılır ve işletilir. Sabri Hoca, İsmail Molla ve Ata Molla'nın medreseden arkadaşıdır. Atiye Hanım da çocukluğunda Sabri Hoca'da ders almıştır.

Dördüncü bölümde, Refik Bey'in ailesinin Atiye'nin ablasının Refik'in ağabeyi Halit Bey'in evlilik hikayeleri anlatılır. Halit Bey artık Ata Molla'ya içgüveyisi olarak gitmiştir. Fakat aşırı uyku düşkünlüğü sebebiyle içgüveyiliğinden kovulur. Kendi evi olan Süpürgeçiler Kahyası'nın konağına sevinç içinde döner. Saniye Hanım (doksan ikilik ihtiyar), hizmetçi bu bölümde yine söz konusu konakta karşımıza çıkar. Adile Hanım ve Ali Ağa da Saniye Hanım kadar olmasa da iki yaşlı insan tipi bu bölümde karşımıza çıkmış olur. Ali Ağa'nın hikayesi anlatıldıktan sonra Nuri Bey'in hikayesine oradan da Adile Hanım'ın hikayesi anlatılır. Bu roman kahramanlarının hikayelerinin anlatımıyla Tanpınar böylelikle bir asırlık hayatın sosyal cephesine ait birçok farklı özelliği yapıtına aktarmış olur.

Eserin sonuna eklenen mektup ise, Behçet Bey ile bir konuşma özelliği taşıdığından romanı tamamlayan unsur durumundadır.

İnceleme Yöntemi

HU.: Huzur

SAE.: Saatleri Ayarlama Enstitüsü

MH.: Mahur Beste

SD.: Sahnenin Dışındakiler

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Huzur, Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Mahur Beste ve Sahnenin Dışındakiler" romanlarını incelemeye aldık. Yazarın "Aynadaki Kadın" adlı romanını, kendisinin ölümünden sonra notlarından derlenerek basıldığı için incelemeye dahil etmedik.

“Huzur”un Dergah Yayınlarının Ağustos 2004 tarihli onüçüncü baskısı, “Saatleri Ayarlama Enstitüsü”nün Ocak 2008 onikinci baskısı, “Mahur Beste”nin Ocak 2010 dokuzuncu baskısı ve “Sahenenin Dışındakiler”in Ekim 2005 tarihli yedinci baskısı incelemeye esas alınmıştır.

Eserlerde toplamda 1481 özel ad tespit edilmiştir. Özel adlar, nesnesine göre ve kavram karşılığı olup olmamalarına göre iki ana başlık altında sınıflandırıldı. bu sınıflandırmadaki başlıklarımızdan ikisi *dolu ad* ve *boş addir*. Dolu ad; kavram karşılığı olan, beş duyu organı ile algılanabilen adlarıdır (Bosna SAE s.38 gibi). Boş ad ise kavram karşılığı olmayan, beş duyu organı ile algılanamayan adlardır (Cavide MH s.8 gibi).

Romanlarda derlenen özel adların yazım şekillerine yazımları yanlış bile olsa eserlerde geçen asli şekillerine müdahale edilmeden kayda alınmıştır (Efkariumumiye SD s.55, SAE s.236 gibi). Bu şekildeki sözcük ve sözcük gruplarının baskı olduğu düşünülmeden ziyade Ahmet Hamdi Tanpınar gibi edebiyatımızda büyük bir önem arz eden yazarın böyle bir yanlış yapmayacağı, söz konusu kelimeleri bir amaç için kullandığı düşünülmektedir.

1481 özel ad kökenleri bakımında da tasnif edilmiştir. Bu tasnif, *Arapça*, *Farsça*, *Türkçe* ve *Batı Dilleri* olmak üzere dört ana başlık şeklinde yapılmıştır. Latince, Fransızca, İngilizce gibi dillere ait sözcükler Batı Dilleri ana başlığı altında toplanmıştır. Efgan MH. s.87, Dolap SD. s.59 gibi sözcükler Arapça; Rast HU. s.266, Buhtunnasar SD. s.220 vs. sözcükler Farsça; Bulgar SAE. s.136, İslav HU. s.303 gibi kelimeler Batı Dilleri; Laleli MH. s.127, Gök Bayrak SD. s.41 gibi sözcük ve sözcük grupları ise Türkçe başlığı altında değerlendirilmiştir. Sözcük gruplarının sınıflandırılması şu şekilde yapılmıştır: Her sözcük hangi dile ait ise o dilin adı sözcüklerin sırasına göre verilmiştir. Küçük Mustafa Paşa SAE. s.227 Türkçe Arapça Arapça, Milletlerarası Saat Tröstü SAE. s.363 Arapça Arapça Batı Dilleri gibi sözcük gruplarının kökenleri verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

AHMET HAMDİ TANPINAR'IN ROMANLARINDA GEÇEN ÖZEL ADLAR

Bu Bölümde Kullanılan Kısaltmalar

HU: Huzur	KUA: Kurum Adı
SAE: Saatleri Ayarlama Enstitüsü	KVA: Kavram Adı
SD: Sahnenin Dışındakiler	DLA: Dolu Ad
MH: Mahur Beste	BŞA: Boş Ad
KA: Kişi Adı	GA: Gerçek Anlam Yüklenmiş
YA: Yer Adı	ÖA: Özel Anlam Yüklenmiş
BA: Boy Adı	Ar.: Arapça
E.: Elipsis	B.: Batı Dilleri
EA: Eser Adı	Far.: Farsça
OA: Olay Adı	T.: Türkçe
DA: Dil Adı	

1.1. Özel Adlar

Çalışmada derlenen özel adlar listelenirken şu sıra izlenmiştir; özel ad, adın yer aldığı romanın adı, nesnesine göre adın niteliği, kavramına göre adın niteliği, adın köken bilgisi, özel adın tarifi. // işaretinden sonra adın geçtiği sayfa numarası verilmiştir.

Tablo 1: Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Romanlarındaki Özel Adlar

16 Receb-i Şerif: SAE., KVA, DLA, GA, Ar.Ar.: Hayri İrdal'ın babasının eski bir kitabın arkasına yazdığı doğum tarihidir. // s. 23
171 Vedat: SD., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.: Cemal'in dostu, okuldan arkadaşıdır. // s. 65
1920 yılı Eylülü: SD., KVA, DLA, GA, T.: Cemal'in uzun bir aradan sonra İstanbul'a geldiği tarih, zaman. // s. 7
327 Hüseyin: SD., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.: Tuhaflık olsun ve dersin ağırlığı üstünden gitsin diye ikidebir şamata ile burnunu silen veya aksıran kişi, Dübara Mehmet, Adil ve Cemal'in arkadaşı. // s. 47
93 Muharebesi: SD., OA, DLA, GA, T.Ar.: 93 Harbi ya da 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı Osmanlı padişahı II. Abdülhamit ve Rus çarı II. Alexander döneminde yapılmış bir Osmanlı-Rus Savaşı'dır. Rumi takvime göre 1293 yılına denk geldiğinden Osmanlı tarihinde 93 Harbi olarak bilinir. Hem Osmanlı Devleti'nin batı sınırındaki Tuna Cephesi'nde, hem de doğu sınırındaki Kafkas Cephesi'nde

savaşılmıştır. Savaşa hazırlıksız yakalanan Osmanlı Devleti, çok ağır bir yenilgi almıştır. Savaşın başlıca sebepleri; Osmanlı Devleti'nde yaşanan azınlık isyanları, Rusya ve Batı Avrupa ülkelerinde, Osmanlı Devleti'nde yaşayan Hıristiyanların insan haklarının çiğnendiği konusunda oluşan tek taraflı kamuoyu, Rusya'nın Balkanlardaki genişleme siyaseti, Romanya ve Bulgaristan'ın bağımsızlık istekleri ve Panslavizm akımıdır. Avrupa'nın büyük güçleri savaşı önlemek için İstanbul'da Tersane Konferansı'nı toplamışlar, ancak Osmanlı Devleti'ne yaptıkları taleplerin reddedilmesi üzerine savaş patlak vermiştir.⁴⁶ Doksanüç Harbi HU. 340 // s. 18

A...: HU., YA, BŞA, ÖA, T., E.,: Mümtaz ve annesinin birlikte ziyarete geldikleri uzak bir akrabalarının evinin bulunduğu yer. // s. 29

Abbasi: HU., BA, DLA, GA, Ar.: Peygamber efendimizin amcası hazret-i Abbas'ın soyundan gelen ve Emevilerin yerini alan halifeler sülalesi. Bu hanedana ilk atalarına nisbetle "Haşimiler" de denilmektedir. Abbasilerin iktidara gelmesi, Emevi idaresinden memnun olmayan grupların lider kadrolarının yoğun propagandası ve bunların etrafında toplanan büyük bir kitlenin faaliyeti neticesinde mümkün olmuştur. Gerçekten de Emevi hanedanından İkinci Velid'in halifelikten hal' edilmesiyle aile arasında iç mücadele ortaya çıkmış ve yıllardan beri Emevilerin hakim olduğu Suriye ikiye bölünmüştü. Neticede bu ihtilaf çok büyüdü ve son Emevi Halifesi İkinci Mervan, Dımaşk'ı terk ederek kendisine hilafet merkezi olarak Harran'ı seçti.⁴⁷ // s. 143

Abdullah Bey: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Karşısındakini genelde dinlemeyen bir adamdır. // s. 191

Abdullah Cevdet: SD., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Osmanlı Devletinin son devirlerinde yaşamış siyaset adamı ve yazar. Jön Türkler hareketlerini başlatanlardan ve İttihad ve Terakki Cemiyetinin kurucularından. Babası Diyarbekir Birinci Tabur Katibi Ömer Vasfi Efendi olup, 9 Eylül 1869'da Arapkir'de doğdu. 1932'de İstanbul'da öldü.⁴⁸ // s. 122

Abdurrahman Bey 1: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Ruhsar Hanım'ın geçen kış düğününe gittikleri adam. // s. 99

Abdurrahman Bey 2: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Cemal, 327 Hüseyin, Dübara Mehmet ve Adil'in Türkçe derslerine gelen hocanın adı. // s. 48

Abdülaziz: SD., KA, DLA, GA, Ar.: Osmanlı padişahlarının otuz ikincisi. Sultan İkinci Mahmud'un ikinci oğlu ve İslam halifelerinin doksan yedincisidir. 1830 yılında doğdu. Annesi Pertevniyal Sultan Hanımdır. İyi bir tahsil göyerek yetiştirildi. Sultan Abdülmecid Hanın vefatından sonra 1861 yılında, 32 yaşında padişah oldu.⁴⁹ Abdülaziz Efendi MH. 47,71,86 Kara Çelebizade MH. 47 Sultan Aziz MH. 65,126 Aziz HU. 148 Aziz SD. 15,20 // s. 18

Abdülcelal Bey: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: 1197'de mecmua sahibi mahdumu, Emine Hanım'ın(49)

⁴⁶ *Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi*, İhlas Gazetecilik Anonim Şirketi, C. 2, Doksanüç Harbi maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

⁴⁷ islamansiklopedisi.org.tr/abbasiler

⁴⁸ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, İhlas Gazetecilik A. Ş., C. 1, Abdullah Cevdet maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

⁴⁹ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, İhlas Gazetecilik A. Ş., C. 1 Abdülaziz Han maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

<p>babası, Hafız Numan Efendi'nin(49) babası, Mehmet Emin Efendi'nin(49) komşusu, Emin Efendi'nin(49) sütkardeşi, rebiülahirin on yedinci gecesi sabaha karşı vefat etti. // s. 49</p>
<p>Abdülhak Hamid: SD., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Tanzimat döneminde batı tesirlerini Türk şiirine sokan şair, tiyatro yazarı ve diplomat. 5 Şubat 1851'de İstanbul'da doğdu. Babası, dedesi ve soyu ilim aleminde isim yapmış şahsiyetlerdi. Dedesi Abdülhak Molla, İkinci Mahmud ile Abdülmecid Hanın hekimliğini yapmış, şiir ve tarihle uğraşmıştı. Babası Hayrullah Efendi ise, meşhur bir tarihçi ve diplomattı.⁵⁰ // s. 283</p>
<p>Abdülhamit: HU., KA, DLA, GA, Ar.: Abdülhamit 1876-1908 yılları arasında Osmanlı Devleti'ne hükümdarlık yapmıştır. Babası; Abdülmecid Han, annesi; Tir-i Müjgan Sultan'dır. Abdülhamit 21 Eylül 1842 tarihinde doğmuş ve 10 Şubat 1918 tarihinde vefat etmiştir.⁵¹ Abdülhamit MH. 26,41,43,46,52,64,69,71,83,84,85,86 Abdülhamit Bey MH. 85 Beyefendi MH. 85 Saadetli Abdülhamit Bey MH. 85 Hamit MH. 86 Abdülhamit SAE. 15 Abdülhamit SD. 7 Hamid SD. 18,20,23 Hünkar MH. 26,35,38 Hünkar SD. 8,111 // s. 53,54,</p>
<p>Abdülkadir-i Meragi: HU., KA, DLA, GA, Ar.: İran'da yetişen meşhur musiki nazariyatçısı ve bestekar. Güney Azerbaycan'ın Meraga şehrinde doğdu. Doğum tarihi belli değildir. Babası Musikişinas Gıyaseddin Gaybi'dir. İlk tahsilini babasından yapan Meragi, tahsilini tamamlamak için Tebriz'e gitti. Kısa zamanda meşhur olan Abdülkadir Meragi, Celayir hükümdarı Sultan Üveys'in sarayına alındı. Sultanlardan yakınlık gören Meragi uzun süre sarayda kaldı. Timur Hanın Azerbaycan'ı feth etmesi üzerine Bağdat'a, daha sonra sırasıyla Semerkant ve Herat şehirlerine gitti. Buralarda veliaht Timuroğullarından büyük ilgi gördü. Herat'ta çıkan bir veba salgını sırasında 1435'te öldü ve orada defnedildi. // s. 260</p>
<p>Abdülmecid: HU., KA, DLA, GA, Ar.: Tanzimat devri Osmanlı padişahı (İstanbul 1823-ay.y. 1861). II. Mahmud'un Bezmialem Kadıfendiden oğlu. 25 Nisan Cuma günü doğdu.⁵² Mecit HU. 148 Mecit SAE. 101 Abdülmecit MH. 19,85,86. Abdülmecid Han MH. 67. Abdülmecit SD. 231 // s. 50</p>
<p>Acem: SD., YA, BŞA, ÖA, Ar.: Muhlis Bey'in Cemal'i götürdüğü kahvenin adı. // s. 226</p>
<p>Acem laleleri: SD., KVA, DLA, GA, Ar.: Gelincikler ailesinin Eschscholzia cinsine bağlı çeşitlütürlerinden süs bitkisi olarak melez, hibrit, kültivar gibi çeşitleriarttırılmış türü Eschscholzia californica türüdür.⁵³ // s. 21</p>
<p>Acemaşiran: SAE., KVA, DLA, GA, Ar.: Bir şed makam. Çargah makamının acemaşiran (fa) perdesindeki şeddidir. Bu makamdan 398 parça günümüze kalmıştır. // s. 217</p>
<p>Acemce: MH., DA, DLA, GA, Ar.: İran devletinin resmi dili, Acemce. Bu dille yazılmış olan. Farsça SAE. 7 // s. 73</p>

⁵⁰ edebiyatogretmeni.org/abdulhak-hamit-tarhan/

⁵¹ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, İhlas Gazetecilik A. Ş., C. 1, Abdülhamit Han maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

⁵² *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, İhlas Gazetecilik A. Ş., C. 1, Abdülmecid maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

⁵³ bitkivecicek.com/acem-lalesi-kaliforniya-gelincigi

<p>Ada: HU., YA, BŞA, ÖA, T.: Nuran'ın teyzesinin yaşadığı yer. Nuran ile Mümtaz Ada vapurunda tanışmışlardır. // s. 73</p>
<p>Adalar: SD., YA, DLA, GA, T.: İstanbul'un güneydoğu Marmara kıyısında, Bostancı ile Dragos Tepesi açıklarında bulunan 9 ada ile biri Bostancı, diğeri de Maltepe açıklarındaki sığılıkta, üzerlerinde fener olan iki kayalık. İstanbul Adaları olarak bilinen bir takımada oluşturur. En büyüğü 5,4 km², en küçüğü 0.008 km² olan bu adalar, üzerlerinde Batmaz ve Yordonos fenerlerinin yer aldığı iki kayayla birlikte, dördüncü zaman başlarındaki yerkabuğu hareketleri sırasında boğazlar açılıp Trakya-Kocaeli penepneninin güney kesimleri sularla kaplanırken, penepnenin su üstünde kalmış parçalarıdır.⁵⁴ // s. 63</p>
<p>Adana: MH., YA, DLA, GA, T.: Türkiye'nin güney bölgesinde "Beyaz Altın" (Pamuk) ambarı ve en bereketli toprakları bağrında bulunduran bir vilayeti. Türkiye'nin yüzölçümü bakımından dokuzuncu, nüfus bakımından dördüncü büyük şehridir. Doğu Akdeniz bölgesinde; Kayseri, Kahramanmaraş, Gaziantep, Niğde, İçel (Mersin) ve Hatay illeri ile çevrilidir. 36°32' ve 38°23' kuzey enlemleri ile 34° 42' ve 36°42' doğu boylamları arasında yer alır. Güneyinde Akdeniz vardır. Trafik numarası 01'dir.⁵⁵ Adana SAE. 76 // s. 17,72,76,80,81,</p>
<p>Adem: SD., KA, DLA, GA, Ar.: Yeryüzünde yaratılan ilk insan ve ilk peygamber, bütün insanların babası. Allahü tealanın emri ile melekler çeşitli memleketlerden topraklar getirdiler. Çeşitli memleketlerden getirilen toprakları melekler su ile çamur yapıp insan şekline koydular. Bu şekilde Mekke ile Taif arasında kırk yıl yatıp "salsal" oldu yani pişmiş gibi kurudu. Önce Muhammed aleyhisselamin nuru alınma kondu. Sonra Muharrem'in onuncu Cuma günü ruh verildi. Her şeyin ismi ve faydası kendisine bildirildi. Boyu ve yaşı kesin olarak bildirilmedi. Allahü tealanın emri ile bütün melekler Adem aleyhisselama karşı secde ettiler. Uzun zaman meleklerin hocalığını yapmış olan İblis, kibirlenip bu emre karşı geldi ve Adem aleyhisselama karşı secde etmedi.⁵⁶ // s. 76</p>
<p>Adile Hanım: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Halit Bey'in büyükannesinin arkadaşı, Buyidil Hanımefendi ile Esmâ Sultan'ın yetiştirdiklerinden birisi. // s. 111</p>
<p>Adli Tıp: SAE., YA, DLA, GA, Ar.: Hayri İrdal'ın belli bir süre müşahede altında kalıp tedavi gördüğü yer. Doktor Ramiz'in çalıştığı yer., // s. 7</p>
<p>Adolf Menjou: SAE., KA, DLA, GA, B.: Adolphe Menjou (1890-1963), Amerikalı aktör.⁵⁷ // s. 148</p>
<p>Afife: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Suat'ın karısının adıdır. // s. 289</p>
<p>Afşar: HU., YA, DLA, GA, T.: Afşar, Kahramanmaraş ilinin Merkez ilçesine bağlı bir köydür. Oğuzların (Türkmenlerin) Afşar boyundandır. Afşar boyunun gelenek ve görenekleri yaşanmaktadır. Kahramanmaraş merkezine 15 km uzaklıktadır.⁵⁸ // s. 149</p>
<p>Agavni: SD., KA, BŞA, ÖA, B.: Madam Elekçiyan'ın tek kızı, Yahudi delikanlısının aşık olduğu kız.</p>

⁵⁴ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 1, s.79

⁵⁵ adana.gov.tr/genel-bilgiler

⁵⁶ islamansiklopedisi.org.tr/adem-peygamber

⁵⁷ en.m.wikipedia.org/wiki/Adolphe_Menjou

⁵⁸ turkcebilgi.com/afsar

Muhlis Bey evde olmadığı zaman Muhlis Bey'in büyük kurt köpeği Busephale'ye bakan kız. Azerbaycanlı Mehmet Selef Efendi'nin kapı komşusudur., // s. 218
Agop Efendi: MH., KA, BŞA, ÖA, B.Ar.: Sırmakeş Nuri Bey'in amcasının para işlerini idare eden sarraf, İsmail Paşanın vekil harcı. Agop MH: 120 // s. 119
Agop Saatçıyan: SAE., KA, BŞA, ÖA, B.: Zengin ve son derece kibarlık meraklısı bir ermeni saatçi. Saatçıyan Efendi SAE. 193 // s. 193
Ağayokuşu: SD., YA, DLA, GA, T.: İstanbul'un Eminönü kazasının Bayazıd nahiyesinin Kemalpaşa mahallesininin sokaklarındandır. Fethibey caddesi ile Gençtürk caddesi arasında, dört arabanın rahat rahat geçebileceği kadar geniş, ortası kısmen paket taşı döşeli ve kısmen asfalt, iki yanı kaba taş döşeli ve ayrıca geniş yaya kaldırımları bulunan bir caddedir. ⁵⁹ // s. 14
Ahdi Atik, HU., EA, DLA, GA, Ar.Ar.: Hıristiyanlarca kutsal kabul edilen ve Kitab-ı mukaddesin ilk bölümünü teşkil eden Tevrat'tan alındığı bildirilen parçalar ile bazı Beni İsrail peygamberlerine isnad edilen hikayeler kısmı. Kitab-ı mukaddes tek kitap değildir. Ahd-i Atik isimindeki kısmı Tevrat'tan alınan parçaları ihtiva eder. Ahd-i Cedid denilen ikinci kısmı ise, Matta, Markos, Luka ve Yuhanna'nın yazdığı İncil kitaplarını ve Luka'nın Resullerin İşleri kitabı ve Havariler ile Pavlos'un yazdıkları mektupları ihtiva etmektedir. Ahd-i Atik üç kısımdan meydana gelmiştir. Birinci kısım; Musa aleyhisselama indirilen Tevrat zannedilen beş kitab olup, Tekvin, Çıkış, Levililer, Sayılar, Tesniye'dir. İkinci kısım; Neviim yani peygamberlerdir. Bu kısım da, ilk peygamberler ve son peygamberler olmak üzere ikiye ayrılır. Bunlar; Yeşu', Hakimler, Samuel, Melikler, İşaya, Yeremya, Hezekiel, Hoşea, Yoel, Amos, Obadya, Yunus, Mika, Nahum, Habakkuk, Tsefanya, Hafgay, Zekeriyya ve Malaki'dir. Üçüncü kısım Ketuvim yani kitaplar, yazılardır. ⁶⁰ // s. 163
Ahmedi: MH., KA, DLA, GA, Ar.: Türk Divan Şiirinin kurucusu kabul edilen 14. yüzyıl şairi. Nerede ve ne zaman doğduğu hakkında kesin bir bilgi yoktur. Kütahya'da 1334 yılında doğduğu tahmin edilmekte ise de aslen Sivas ve Amasyalı olduğu da zikredilmiştir. İbn-i Arabşah, şairin 1413 yılında Amasya'da vefat ettiğini haber vermektedir. Asıl adı Tacüddin olup, şiirlerinde Ahmedi mahlasını kullanmış ve bununla şöhret bulmuştur. İlk tahsiline Anadolu'da başlamış, daha sonra Mısır'a gitmiş, büyük alim Ekmelüddin Baberti ile yine orada birçok alimden okumuştur. Molla Fenari gibi meşhur alimlerle arkadaşlık yapmış, sonra Anadolu'ya dönerek Kütahya'ya yerleşmiştir. Yazdığı şiirleri Germiyanoglu şehzadesi Süleyman'a takdim etmiş ve iltifatlarına kavuşmuştur. Ankara savaşından sonra Timur Hanın da yakın ilgisini görmüştür. Daha sonra Süleyman'ın emri ile yazmış olduğu Tervih-ül Ervah'ı Çelebi Sultan Mehmed Hana takdim etmiştir. ⁶¹ // s. 119
Ahmet 1: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: İhsan ve Macide'nin oğlu, Sabiha'nın erkek kardeşidir. // s. 9,14,15,16,21,223,
Ahmet 2: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Sabri Hoca'nın ortanca kardeşi, sarı, cılız yüzünde mavi gözleri garip bir neşe ile daimagülen bir çocuk. // s. 79

⁵⁹ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 1, s.252

⁶⁰ enfal.de/dinlertarihi/dinlertarihi/89.html

⁶¹ islamansiklopedisi.org.tr/ahmedi

<p>Ahmet 3: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Hayri İrdal ile merhum karısı Emine'nin oğullarıdır. Zeynep'in erkek kardeşidir. Pakize'nin üvey oğludur. Lisede okumaktadır., // s. 38</p>
<p>Ahmet Ağa: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.T.: Anlatıcının Şark ile aynı ölçüde tuttuğu kişi., // s. 94</p>
<p>Ahmet Bey 1: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Müşir Nuri Paşa'nın oğlu ile evlendirilmek istenen kızın babası, // s. 69</p>
<p>Ahmet Bey 2: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Sakine Hanım'ın Mücella Hanım'ı evlendirmek istediği zengin adam. // s. 66</p>
<p>Ahmet Efendi: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Üç gecenin içinde evi, dükkanı yanan ve bu yangında bütün ailesini kaybeden ve Darülaceze'de yaşamakta olan kişi. // s. 45</p>
<p>Ahmet Fehim Efendi: SD., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Bir işçinin oğlu olan Ahmet Fehim, babasının çalıştığı "İdare-i Mahsusa"da tornacılıkla iş hayatına başladı. Daha sonra Güllü Agop'un Gedikpaşa Tiyatrosuna girdi (1876). Burada Güllü Agop'un yönettiği "İki Sığırlar" adlı oyunda Uşak Bonifas rolüyle oyunculuğa başladı. 1879 yılında Fasulyeciyan'ın topluluğuna katılmak üzere Bursa'ya gitti. Burada Ahmet Vefik Paşa'nın Moliere uyarlamalarında oynayarak büyük ün kazandı. Ahmet Vefik Paşa'nın valilikten azline kadar çalıştı (Kasım 1822). Ahmet Vefik Paşa'nın Molier'den yaptığı uyarlamaların çoğunda oynadı. Bundan sonra da kendi topluluğunu kurarak İkinci Meşrutiyete kadar (1908), bir çok turneye çıktı. İstanbul'da Mınakyan ve Holas ile çalıştı. Meşrutiyetten sonra bir ara Rıza Şamako'yla birlikte çalışarak, Antoine'ın "Dar-ül-bedayi" düzenlemesi sırasında (1914) öğretmenliğe atandı. 1919 da "Malul Gaziler Cemiyeti" sinema kolu kurulunca, Fehim Efendi bu kolun sanat danışmanlığına ve yönetmenliğine atandı ve aynı yıl bu görevine başladı. Fakat bir müddet sonra tiyatro ve sinemadan ayrılarak anılarını kaleme almakla uğraştı. Düzenlediği turnelerle tiyatro sanatının Anadolu'da tanınmasına ve yaygınlaşmasına öncülük eden tiyatro ve sinema sanatçısı, yönetmen Ahmet Fehim Bey 2 Ağustos 1930'da İstanbul 'da öldü. 1856' da İstanbul' da doğan Ahmet Fehim Bey, Tophane Sanayi Mektebi'nde okudu. Bir süre tersanede tornacılık yaptıktan sonra ilk kez 1876'da Gedikpaşa Tiyatrosu'nda sahneye çıktı. Güllü Agop'un yönettiği İki Sağırlar oyununda, uşak Bonifas rolündeki başarısıyla Tomas Fasulyeciyan'ın dikkatini çekti ve 1879' da topluluğuyla Bursa'ya gitti. Burada Ahmet Vefik Paşa'nın Moliere uyarlamalarında rol alan Fehim Bey, özellikle ilk sahne dekoru uygulamasını da gerçekleştirdiği Zor Nikah' taki oyunuyla ünlendi. Ahmet Vefik Paşa'nın valilikten ayrılmasıyla Bursa'daki tiyatro çalışmaları sona erince Fasulyeciyan grubuyla Filibe, Edirne, Çanakkale, Trabzon, Ordu illerini de kapsayan uzun bir Anadolu turnesine çıktı ve turnenin bitiminde Ankara' da kaldı. Burada çeşitli tiyatro çalışmaları yaptı ve konserler düzenledi. İstanbul'a dönüşünde Osmanlı Komedi ve Vodvil Heyeti'ni kurdu, bir süre sonra Mınakyan'ın Osmanlı Dram Kumpanyası'na katıldı. II. Meşrutiyet'ten sonra çeşitli tiyatro toplulukları kurarak Anadolu turnelerine çıktı. Meşrutiyet'in ilk günlerinde Şemsettin Sami'nin Besa, Namık Kemal'in Vatan yahut Silistre oyunlarını sahneye koydu ve yönetti. I. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan Darülbedayi-i Osmani'de, sanat yönetmeni Andre Antoine'in çağnısıyla komedi bölümü öğretmenini oldu. 1919'da Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Mürebbiye filmi yönetti ve başrolünde oynadı. Aynı yıl Binnaz filminde yönetmenlik yapıp. 1926'da Vakit gazetesinde yayımlanan anıları 1977'de Ahmet Fehim Bey'in Hatıraları adıyla</p>

kitaplaştırıldı.⁶² // s. 63

Ahmet Haşim: SD., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: 1883'de Bağdat'ta doğdu. Sülalesinden birçok alim yetişmiştir. Babası devlet memuru olduğundan onunla beraber bulunamadı. 8 yaşında annesini kaybetti. 12 yaşına kadar düzgün bir tahsil görmedi. 1895'te İstanbul'a geldi. Babası önce Nümune-i Terakki Okuluna, ertesi sene de Galatasaray Sultanisine yatılı olarak verdi. Ahmed Haşim alışmadığı bu çevrede tamamen içine kapanık bir duruma düştü. Okulda en sevdiği ders edebiyat, en beğendi hoca da Ahmed Hikmet (Müftüoğlu) idi. 1907'de Sultani'yi bitirdikten sonra Reji idaresine girdi. Hukuk Fakültesine girmesine rağmen bitiremedi. Daha sonra İzmir Sultanisine Fransızca öğretmeni olarak tayin edildi. İki senelik bir çalışmadan sonra İstanbul'a dönerek Maliye Nezaretinde tercümanlık yaptı.⁶³ Haşim SD. 227 // s. 226

Ahmet Nuri Bey: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Mirmiran İsmail Paşa'nın yeğeni, Ahmedî kaleminin belli başlı gözde gençlerinden birisi. // s. 119

Ahmet Rıza Bey 1: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Anlatıcının Paris'te 1371 yılında karşılaştığı adam. Jön Türklerin lideri ile Abdülhamit'e karşı açtıkları mücadeleden uzun uzadıya bahseden kişi. // s. 83

Ahmet Rıza Bey 2: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Üslubu kır ve biçimli hatta belagatlı sakalı, parlak, yumuşak, düşünceli ve bilhassa muhatabının söylediğine son derece dikkatli gözleri, geniş alnı, ölçülü burnu ile tabii zamanların belki de cazibesini yapan o küçük krizlerde efkarınumumiyye kendisini derhal kabul ettirecek politika adamlarındandı. Son derece ahenkli el işaretleri vardı ve çok nazikti. // s. 182

Ahmet Zamani: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Saatçilerin piri, Hayri İrdal'ın kitabını yazdığı kişi. On yedinci asrın meşhur alimlerindendir. Dördüncü Mehmet devri adamıdır. Devrin en mühim saatçisi ve Graham'dan evvel rabia hesaplarını bulduğu sanılan kişidir. Muvakkit Nuri Efendi'nin hocasıdır. 8 nisan ölüm yıldönümüdür ve 42 yaşında ölmüştür. Mevlevî tarikatına mensup birisidir. bal ve şeker gibi şeyler kullanmayan, çok iyi meyva yetiştirdiği halde üzümünden başkasını yemeyen biridir. Zengin bir adamın çocuğudur. Çok eşlilik taraftarı olmadığı için devrinde pek sevilmeyen, sarı rengi çok seven, modern bir adamdır. Çengelköy'de küçük bir caminin müezzinliğini yapmıştır. Şeyh Ahmet Zamani Hazretleri SAE. 8 Şeyh Ahmet Zamani Efendi SAE. 8 Ahmet Zamani Efendi SAE. 9 // s. 8,13,33,35,

Ahmet Zamani Efendi'nin Hayatı ve Eserleri: SAE., EA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.Ar.: Halit Ayarcı'nın yazdığı kitabın adıdır. // s. 35

Akabe: SD., YA, DLA, GA, Ar.: Ürdün'ün güneyinde Akabe Körfezi kıyısında yer alan önemli bir liman şehridir. Akabe vilayetinin merkezi olan şehrin nüfusu 70.000'dir. Şehir Ürdün'ün denize açılan tek limanı olması sebebiyle stratejik bir öneme sahiptir. Akabenin hemen yanında İsrail'in Elyat şehri yer alır. 7. yüzyılda Müslümanların idaresine geçen şehir, 1115 yılında haçlıların hakimiyetine girdi. Selahaddin Eyyubi Akabe'yi 1170 yılında haçlılardan geri aldı.⁶⁴ // s. 306

⁶² sanattarihi.net/forum/index.php?topic=4280.0

⁶³ islamansiklopedisi.org.tr/ahmed-hasim

⁶⁴ tr.m.wikipedia.org/wiki/Akabe

<p>Akdeniz: HU., YA, DLA, GA, T.: Kuzeyde Avrupa, doğuda Asya, güneyde Afrika ile kuşatılan deniz; yüzölçümü 2966000 km² ve uzunluğu 3800 km'dir.⁶⁵ Akdeniz SD. 9 // s. 29</p>
<p>Akdenizli: HU., BA, DLA, GA, T.: Akdeniz coğrafyasından olan veya bu coğrafyada yaşayan her bir kimse. // s. 369</p>
<p>Akd-ül-Mizac fi-Umur-il-İzdivac, SAE., EA, BŞA, ÖA, Ar.: Ahmet Zamani Efendi'nin risalesinin adıdır. // s. 295</p>
<p>Akıntıburnu: HU., YA, DLA, GA, T.: Akıntıburnu, İstanbul boğazında, Beşiktaş ilçesinin ünlü semti Arnavutköy'de denize doğru uzanan bir çıkıntıdır.⁶⁶ // s. 122</p>
<p>Akif Paşa: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: (Yozgat 1787-İskenderiye 1845) Türk devlet adamı, şair ve nesir yazarı. İstanbul'a gelerek Divanı Hümayun kalemine girdi. II. Mahmud'un dikkatini çekti, çeşitli memuriyetlerden sonra 1853'te Hariciye nazırı oldu. 1837'de Mülkiye nazırlığına getirildi ve makamın adını Dahiliye'ye çevirdi. 1839'da Kocaeli mutasarrıflığına tayin edildi, sonra azledildi ve Edirne'ye sürüldü. Şehzade Abdülhamid'in doğumu münasebetiyle padişaha takdim ettiği bir tarih hoşâ giderek, İstanbul'da kalmasına izin verildi. 1844 yılında gittiği Hacdan dönerken öldü, İskenderiye'ye gömüldü (1845)., // s. 18</p>
<p>Aksak semai: HU., KVA, DLA, GA, T.Ar.: Aksak semai, Türk musikisinde ağır semai formunun, iki çeşidinden biri. Diğer çeşidi sengîn, aynı adı taşıyan usulle ölçülen bir ağır semai'dir. Bu usulün 10/8 mertebesi kullanılmışsa aksak semai, 10/4 mertebesi kullanılmışsa (daha az rastlanır) ağır aksak semai denir. Eğer güftesinin dört mısraı ikişer ikişer bestelenmişse nakıs tabir edilir (nakıs aksak semai). Aksak semai usulü, Türk musikisinde bir küçük usul.⁶⁷ // s. 167</p>
<p>Aksakallar: SD., BA, DLA, GA, T.: Çevresinde yaşça büyük, tecrübeli ve hürmet gösterilen kişiye "aksakal" denir. O, bilge insandır, sözleri hep manalıdır, akrabalara sahip çıkmayı, birlik ve beraberliği, halkı ve devleti korumayı öğütler. Sadece ailesine değil, bütün köye ve sözünün eriştiği her yere nasihat eder. Özellikle gençleri okumaya, adam olmaya ve çalışmaya teşvik eder, hatta emreder. Darginları barıştırır, tartışmalı mevzulara açıklık getirir, kız alış-verişlerinde yol gösterir. Resmî görevlilere bile yeri geldiğinde düşüncesini söyler ve onlar da aksakalın sözünü mutlaka değerlendirir.⁶⁸ // s. 45</p>
<p>Aksaray: HU., YA, DLA, GA, T.: Sultan ve Kara Mustafa Paşa saraylarının varlığına bakarak Aksaray'ın 17. yy'da konut alanı olarak itibarlı bir semt olduğunu söyleyebiliriz. Bu saraylar kurucularının ölümünden sonra, büyük yangınlar sonucu ortadan kalkmış olmalıdırlar. Konumu açısından Aksaray, bir kent yapısının en önemli odaklarından biri, daha sınırlı bir gölüş açısından bir semtin merkezi işlev alanı olarak düşünülebilir. Laleli, Fındıkzade, Yenikapı- Langa, Haseki, Saraçhane gibi semtlerle çevrilidir.⁶⁹ Aksaray SAE. 210. Aksaray SD. 13,14 // s. 190</p>

⁶⁵ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 1, s.213

⁶⁶ tr.m.wikipedia.org/wiki/Akintiburnu

⁶⁷ turksanatmuzigi.org/usullerimiz/aksak-semai-usulu

⁶⁸ tr.m.wikipedia.org/wiki/Aksakallar

⁶⁹ *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, İstanbul 1993, C. 1, s.175

<p>Akseki: SD., YA, DLA, GA, T.: Antalya'nın ilçesi. 1990 sayımına göre toplam nüfusu 30.229 olup, 11.023'ü ilçe merkezinde 19.206'sı köylerde yaşamaktadır. Merkez bucağa bağlı 16, Cevizli bucağına bağlı 11, Geriş bucağına bağlı 13, Güzelsu bucağına bağlı 5 köyü vardır. Kuzeyinde Orta Toroslar, güneydoğusunda Geyik dağları yer alır.⁷⁰ // s. 228</p>
<p>Akşam: SAE., KVA, BŞA, ÖA, Ar.: Hayri İrdal'ın kiprit kutularından yaptığı binanın salonunun bölünerek oluşturulan dört sütundan birinin adıdır. // s. 353</p>
<p>Alaiyeli Ahmet: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Asıl adı Ahmet'ti. Halk arasında Çoban adıyla şöhret kazanmıştı. Milli Mücadelede görev almış cesur birisi, ipince, kupkuru bir vücuda sahip, yumuşak bir yüzü vardı, sanki bir şair gibiydi. Fakat M... 'de idam edildi. Çoban SD. 197 // s. 197</p>
<p>Albert Sorel: HU., KA, DLA, GA, B.: Albert Sorel (13 Ağustos 1842 - 29 Haziran 1906) Fransız tarihçisidir . O Honfleur'da doğmuş ve yaşamı boyunca memleketi Normandiya bir sevgilisi gibi kalmıştır. Babası zengin bir üreticidir ve kendisi onun işlerini devralmak istemiş, ama onun edebi mesleği galip gelmiştir. O, Paris'e yaşamak için gitmiş ve burada hukuk okumuştur. Burada uzun süreli kaldıktan sonra Almanya Dışişleri Bakanlığına (1866) girmiştir. O, edebi ve sanatsal zevkleri-güçlü gelişen, hevesli bir müzisyen (hatta küçük bir beste) idi ve her ikisi de yazmıştır (şiir ve romanları). (Yahya Kemal Beyatlı ve Yusuf Akçura Fransa'da buldukları sırada Albert Sorel'den ders almışlardır.)⁷¹ // s. 17</p>
<p>Ali: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Arkadaşları ile birlikte Nergis Ayşe'nin evindeki yangını söndürmeye gelen ve Nergis Ayşe'yi bu yangından kurtaran kişi, Nuri Bey'in yanında çalışan kişi. // s. 135</p>
<p>Ali Bey: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Asım Bey ile karıştırılan kişi, hanımı üç sene önce çocuk doğururken ölmüş, Göztepe'de oyuran kişi. // s. 175</p>
<p>Ali Efendi 1: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Berber. // s. 102</p>
<p>Ali Efendi 2: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Hayri İrdal'ın cebinden düşürdüğü çakısını bulan adam, Malta çarşısında bir yaymacı. // s. 54</p>
<p>Ali Kemal: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Rical_î İhtilal'in yazarı. // s. 52</p>
<p>Ali Paşa: MH., KA, DLA, GA, Ar.: Mehmed Emin Âli Paşa (d. 5 Mart 1815 - ö. 7 Eylül 1871) Osmanlı Devleti'nde Tanzimât Dönemi'nin Mustafa Reşid Paşa ve Keçecizade Fuat Paşa ile birlikte en önemli üç devlet adamından biridir. Sultan Abdülmecid ve Sultan Abdülaziz saltanatlarında 5 kez olmak üzere toplam 8 yıl 3 ay sadrazamlık yapmıştır. Ayrıca Londra Büyükelçiliği, İzmir ve Bursa valiliği, Meclis-i Vala reisliği, Meclis-i Tanzimat reisliği ile birlikte toplam sekiz kez hariciye nazırlığı görevinde bulunmuştur.⁷² // s. 71</p>
<p>Ali Paşa: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Nuran'ın dedesi Talat Bey'i ziyarete gelen kişidir. // s. 161</p>
<p>Ali Şir Nevai: HU., KA, DLA, GA, Ar.: Türklüğün Çağatay sahasında bilgin ve devlet adamı.</p>

⁷⁰ akseki.bel.tr/index.php/Akseki-tarihi

⁷¹ biraz.gen.tr/biyografi/albert-sorel-kimdir

⁷² tr.m.wikipedia/wiki/mehmed_Ali_pasa

1441'de Herat'ta doğdu. Timur Hanın meliklerinden Sultan Ebu Said'in vezirlerinden olan babası Kıçkine Bahşi, Ali Şir Nevai'nin terbiye ve eğitimine çok önem verdi. Sultan Hüseyin Baykara ile mektepte ders arkadaşıydı. İkisinden hangisi devlet idaresine geçerse, diğerini unutmamak üzere aralarında sözleşmişlerdi. Ali Şir, bir müddet Horasan'da, sonra da Semerkant'ta tahsil ile meşgul oldu. Bir hayli zaman sonra, Hüseyin Baykara Herat'ta tahta geçti. Verdiği sözü yerine getirmek için Ali Şir'i arattırdı. Semerkant'ta olduğunu öğrendi. Maveraünnehir meliki Ahmed Mirza'ya yazarak Ali Şir'in kendisine gönderilmesini istedi. Ali Şir, Sultan Ahmed'in yardımıyla Herat'a geldi. Hüseyin Baykara tarafından yakın ilgi ile karşılanarak önce mühürdarlığa, sonra da vezirliğe tayin edildi. Ali Şir, boş vakitlerini kitab okuma, inceleme ve araştırma yapmakla geçirdi. Bu sebepten çevresi alimler ve edipler cemiyeti haline gelmiş idi. Edip ve şairler ile bütün ilim, sanat, hüner sahiblerine yardım ederdi.⁷³, // s. 119

Alman: HU., BA, DLA, GA, B.: Cermen soyundan olan halk. Bu halktan olan kimse.⁷⁴ Alman MH. 96 Alman SAE. 100 // s. 103

Almanca: SAE., DA, DLA, GA, B.: Hint-Avrupa dillerinin Cermence kolundan, Almanya, Avusturya ile İsviçre'nin bir bölümünde kullanılan dil. Almanların kullandığı dil. Bu dile özgü olan: Almanca kitap.⁷⁵ // s. 49

Almanya: HU., YA, DLA, GA, B.: Birleşik Almanya, Orta Avrupa'da Kuzey Denizi ile Alpler arasında uzanan bir devlettir. Başkenti Berlin'dir. Nüfusu 79.096.000'dir. Yüzölçümü 356.945 km2'dir. Resmi dili Almanca'dır. Dini Hıristiyanlık'tır. Para birimi ise Mark'tır. Doğusunda Çekoslovakya ve Polonya; güneyinde Avusturya, İsviçre; batısında Fransa, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg; kuzeyinde Danimarka ve Kuzey Denizi yer alır. Almanya, birisi Baltık Denizinde, diğeri Kuzey Denizinde iki adaya sahiptir. Baltık Denizindeki Fehmarn Adası 185 km2, kuzeyinde bulunan Sylt Adası ise 99 kilometrekaredir.⁷⁶ Almanya SAE. 100 Almanya SD: 288 // s. 145

Alphonse Daudet: SD., KA, DLA, GA, B.: Alphonse Daudet (13 Mayıs 1840 - 17 Aralık (1897), Fransız yazar. Naturalizm akımının temsilcisidir. Sapho, Değirmenimden Mektuplar eserleriyle ünlüdür. Ayrıca Jack diye ünlü bir dünya klasiği vardır. İyi bir eğitim aldıktan sonra Alais Koleji'nde "etüt denetleyicisi" olarak görev yaptı. Edebiyat alanında çalışmalar yapmak üzere Paris'e gitti. İlk defa "Les Amoureuses (Aşık Kadınlar)" (1858) adlı şiir kitabıyla tanındı. Değirmenimden Mektuplar kitabıyla adını dünyaya duyurmayı başardı. Alphonse Daudet, Nimes'de bir tüccar ailenin çocuğuydu. Oldukça avare bir gençlik döneminden sonra ailenin iflâsı üzerine on beş yaşında öğrenimini yarıda bırakmak zorunda kaldı. Paris'te kendi halinde bir gazeteci olan ağabeyi Ernest'in yanına gitti. Ertesi yıl (1858), yayımladığı bir şiir derlemesinde Aşık Kadınlar, onu edebiyat çevrelerine tanıttı. Asıl başarıya, güneydeki gençliğinin ve başkente gelişinin hikâyesi olan Küçük Şey (1868) ve özellikle Provence yöresini sade bir dille canlandıran eğlendirici masallar derlemesi olan Değirmenimden Mektuplar (1869) ile kavuştu. Taraskon'lu Tartarin, Tartarin Alpler'de, Taraskon Savunması ve

⁷³ islamansiklopedisi.org.tr/ali-sir-nevai

⁷⁴ Türkçe Sözlük, Ankara 2005, 10. Baskı., s.81

⁷⁵ Türkçe Sözlük, Ankara 2005, 10. Baskı., s.81

⁷⁶ almanyakonsolosluğu.com/hakkında/

<p>Taraskon Limanı ile, Daudet muziplik ve canlılık dolu bir küçük taşra dünyası yaratmıştır. Böylelikle, karikatüre yakın gülünç bir güney folklorunun doğmasına katkıda bulunmuş oldu. Alfonse Daudet daha sonra 1897 senesinde öldü.⁷⁷ Daudet SD. 89 // s. 89</p>
<p>Altıparmak: SAE., YA, DLA, GA, T.: Altıparmak, İstanbul'un Bahçelievler ilçesinde Mustafa Kemal Paşa Caddesinin yanındaki sokaklardan birinin adıdır.⁷⁸ // s. 211</p>
<p>Amasya: MH., YA, DLA, GA, T.: Tarih boyunca şehzadelerin, bilginlerin (alimlerin) ve sanatkarların yetiştiği ve barındığı bir ilimiz. Bu özelliğinden dolayı "Kubbet-ül-Ulema" yani "alimlerin toplandığı yer" ismi verilmiş olup, bu tabir eski pekçok kitapta geçmektedir. Amasya, Yeşilirmak'ın açtığı dar boğaz üzerinde, deniz seviyesinden 400 m yükseklikte, dağ, ova-su ve yeşilliğin kucaklaştığı şirin ve tarihi değer taşıyan bir ildir. Yeşilirmak, şehrin ortasından akar. Nehrin batısı eski şehirdir. Amasya; Yozgat, Tokat, Çorum ve Samsun illeri ile çevrilidir. 35° 03' ve 36° 02' doğu boylamları ile 39°50' ve 41° 02' kuzey enlemleri arasında yer alır. Trafik numarası (05)'tir.⁷⁹ // s. 92</p>
<p>Amentü: HU., KVA, DLA, GA, Ar.: İman etmek için inanılması lazım olan esaslar. İman esaslarını kendinde toplayan kelime veya söz. İmanlı olmanın altı şartı. Amentü kelimesinin lügat manası: "İman ettim, tasdik ettim, güvendim" demektir. Amentü'de bildirilen altı şeyin manalarını bilip, beğenip kabul eden kimseye müslüman denir. Her Müslümanın çocuğuna ezberletip, öğrettiği amentü duası şöyledir: Amentü billahi ve melaiketihî ve kütübihî ve rusulihî vel-yevmil ahiri ve bil-kaderi hayrihi ve şerrihi minallahi teala vel ba'sü ba'del mevt hakkun eşhedü enla ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resulühü.⁸⁰ // s. 327</p>
<p>Amerika : HU., YA, DLA, GA, B., E. : Dünyanın ikinci büyük kıtası. Kuzey ve güney kutuplar arasında yer alan, doğusunda Atlas Okyanusu, batısında Büyük Okyanus, kuzeyinde Kuzey Buz denizi bulunan kara parçasıdır. Kuzeyden güneye olan uzunluğu 16.000 kilometre olup, yüzölçümü ise 42.000.000 kilometrekaredir. Amerika kıtası coğrafi bakımdan; Kuzey, Orta ve Güney Amerika olmak üzere üçe ayrılır. Amerika SAE. 52 Amerika SD. 292 // s. 91⁸¹</p>
<p>Amerikalı: SAE., BA, DLA, GA, T.: Amerika Birleşik Devletleri halkından olan kimse, Amerikan.⁸² Amerikan SAE. 44 Amerikan HU. 160 Amerikalılar SD. 177, // s. 332</p>
<p>Amerikan Hastahanesi: HU., YA, DLA, GA, B.Ar.: Günümüzde, İstanbul Nişantaşı Güzelbahçe Sokakta bulunan hastahane. Hastahane, 20 Ağustos 1920 tarihinde Amiral Mark L. Bristol liderliğinde kurulmuştur.⁸³ // s. 21</p>
<p>Anadolu: HU., YA, DLA, GA, T.: Anadolu Asya kıtası'nın Güneybatı ucunda yer alan bir yarımadadır. Tamamı Türkiye'de bulunur. Ayrı bir tanımla ise Anadolu; İstanbul ve Çanakkale boğazlarının doğu yakasında kalan Türkiye topraklarına verilen addır. Kuzeyinde Karadeniz, batısında</p>

⁷⁷ global.britannica.com/biography/Alphonse-daudet

⁷⁸ haritamap.com/yer/altiparmak-sokak-bahcelievler

⁷⁹ amasya.gov.tr/sehrimiz

⁸⁰ ilimrehberi.net/dini-ilimler/amentü-duasinin-okunusu-ve-anlam.html

⁸¹ Yeni Rehber Ansiklopedisi, C. 2, Amerika Birleşik Devletleri maddesi (<https://rehber.ihya.org>)

⁸² Türkçe Sözlük, Ankara 2005, 10. Baskı., s.89

⁸³ Amerikanhastahanesi.com.tr/kurumsal.aspx?PageID=5

Marmara ve Ege denizleri, güneyinde ise Akdeniz yer almaktadır. Eski Batı kaynaklarında yarımada'nın adı Küçük Asya olarak geçer. Ayrıca uzun yüzyıllar birçok farklı medeniyete ev sahipliği yapması sebebiyle Bin Tanrı İli ismini de almıştır. Ancak bu kullanımlar günümüzde eskimiş olup daha çok tarihi anlatımlarda yer alır. Anadolu, Asya ve Avrupa'nın birleşim noktasındaki stratejik konumu nedeniyle, tarih öncesi çağlardan beri birçok medeniyetin beşiği olmuştur. Yeryüzünün en eski yerleşkelerinden bazıları Cilalı Taş Devri'nde Anadolu'da kurulmuştur. Çatalhöyük, Çayönü, Nevali Çori, Hacılar, Göbekli Tepe ve Mersin (Yumuktepe) yerleşkeleri Cilalı Taş Devri'nden kalmadır. Truva yerleşkesi de Cilalı Taş Devri'nde kurulmuş ve Demir Çağı'na doğru uzanmıştır. Sümer, Asur, Hitit, Yunan, Lidya, Kelt, Pers, Roma, Doğu Roma, Selçuklu, Moğol İmparatorluğu ve Osmanlı gibi onlarca medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Yüzlerce dil ve lehçeyi barındırır.⁸⁴ Anadolu MH: 19,36,76,105,119 Anadolu SAE. 20 Anadolu SD. 10,14,18 // s. 18,37,42,

Anadoluhisarı: HU., YA, DLA, GA, T.: İstanbul Boğazı'nın en dar yerinde Anadolu sahilindeki hisar. Yıldırım Bâyezîd Han tarafından yaptırılmıştır. İnşâ târininin 1391 veya 1399 olduğu tahmin edilmektedir. Boğazın Anadolu kıyısında Göksu deresinin denize döküldüğü yerde dere ile deniz arasında kireç ve şist katmanlarından meydana gelen tepe üzerindedir. Eski kaynaklarda bu hisar; Güzelhisar, Güzelcehisar, Yenihisar, Yenicehisar, Akhisar isimleriyle zikredilmektedir.⁸⁵ Anadoluhisarı SD. 151 // s. 122

Anahit: HU., KA, BŞA, ÖA, B.: Boyacıköy'deki ihtiyar kahvecinin çırağının sevgilisi. // s. 133

And dağları: HU., YA, DLA, GA, T.: Güney Amerika'da sıradağlar, yedi ülkede (Arjantin, Bolivya, Şili, Kolombiya, Ekvador, Peru, Venezuela) uzanır.⁸⁶ // s. 228

Andersen: HU., KA, DLA, GA, B.: Hans Christian Andersen (2 Nisan 1805 – 4 Ağustos 1875), Danimarkalı masal, oyun, roman, şiir, gezi kitabı ve biyografi yazarı. 2 Nisan 1805'te bir ayakkabıcının tek oğlu olarak dünyaya geldi. 1872'ye kadar masal yazmayı sürdüren Andersen 4 Ağustos 1875'te Kopenhag'da hayata veda etti. Kendine özgü masal anlatma yöntemiyle çocuk edebiyatına gerçek bir yenilik getirdi. Gündelik dilin deyimlerini ve kalıplarını kullandı. Masallarının çoğu Türkçeye de çevrildi. Başlıca eserleri Yalnızca Bir Çalgıcı, Bir Şairin Çarşısı, İki Barones, İsveç Resimleri, İspanya'da Thumbelina, Kibritçi Kız, Uçan Sandık.⁸⁷ // s. 205

Anibal: SAE., KA, DLA, GA, B.: Hannibal (Hanibal, Anibal), M.Ö. 247 ile M.Ö. 183 yılları arasında yaşamış Sami ırkından gelen Kartacalı politikacı ve general. Ünlü Kartacalı komutan Hamilcar Barca'nın oğlu olan Hannibal, küçük yaşlarda babasının isteğiyle, Roma'ya karşı her zaman kin duyacağına dair ant içti. Kısa bir süre sonra babasının ölümüne müteakiben, eniştesi ve kardeşinin yardımıyla asker oldu. Hannibal dünyaca ünlü bir komutan ve askeri strateji konusunda çok bilgili biridir. Hatta Hannibal Barca'nın savaş stratejilerinden bazıları Kurtuluş Savaşı'nda da Yunan kuvvetlerine karşı başarıyla kullanılmıştır. Savaş tarihçisi Theodore Ayrault Dodge, ona "askeri

⁸⁴ *Büyük Larousse*, Fransa 2007, C. 2, s.566

⁸⁵ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 1, Anadolu Hisarı maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

⁸⁶ *Büyük Larousse*, Fransa 2007, C. 2, s.594

⁸⁷ *Büyük Larousse*, Fransa 2007, C. 2, s.598

stratejinin babası" unvanını vermiştir; çünkü en büyük düşmanı olan Roma bile onun savaş taktiklerini kullanmıştır. Hannibal'ın yaşamı ve savaşları birçok belgesel ve filme konu olmuştur.⁸⁸ // s. 128

Ankara: HU., YA, DLA, GA, T.: Türkiye Cumhuriyetinin başkenti, ikinci büyük şehri. Nüfus bakımından İstanbul'dan, yüzölçümü bakımından da Konya'dan sonra ikincidir. Bolu, Çankırı, Kırıkkale, Kırşehir, Konya, Aksaray ve Eskişehir arasında yer alır. 38°33' ve 40°47' kuzey enlemleri ile 30°52' ve 34°06' doğu boylamları arasındadır. Batıdan doğuya, kuzeyden güneye transit yolların düğüm noktasıdır. Büyük bir kısmı İç Anadolu bölgesinde, diğer kısmı da Batı Karadeniz bölgesindedir.⁸⁹ Ankara SAE. 174 Ankara SD. 137 // s. 154

Antalya: HU., YA, DLA, GA, T.: Akdeniz sahilinde turizm bakımından çok gelişmiş bir ilimiz. Ülkemizin muz ve portakal bahçesi olarak isimlendirilen Antalya; Akdeniz kıyısında, İçel (Mersin) Konya, Isparta, Burdur ve Muğla illeri ile çevrilidir. İl toprakları 36°06' ve 37°27' kuzey enlemleri ile 29°14' ve 32°27' doğu boylamları arasında yer alır. Üç tarafı yüksek dağlarla çevrilidir. Güzel iklimi, verimli toprakları, orman zenginliği, sahillerinin güzelliği tarihi yerleri ile en zengin şehirlerimizden biridir. Antalya'ya "Türkiye'nin Riviera"sı denilmektedir.⁹⁰ // s. 40

Antuan: SAE., KA, BŞA, ÖA, B.: Hayri İrdal'ın Darülbedayi tiyatrosundaki hocasıdır. // s. 74

Anvers: HU., YA, DLA, GA, B.: Anvers, Belçika'da bir liman kentidir. Anvers Anvers ilinin başşehridir. Avrupa'nın en eski kentlerinden biridir. Dünya'nın dördüncü, Avrupa'nın ikinci büyük limanına sahiptir. Kentin içinden geçen Schelde nehri 350 km. boyunca içeri girerek; büyük gemilerin bile seyir yapmasına olanak sağlamıştır. Gemi geçiş seferlerine engel olmasın diye nehir üzerinde hiçbir köprü yapılmamıştır. Belçika'da başkent Brüksel'den sonraki ikinci büyük şehridir. Anvers'in toplam nüfusu 472.000'dir.⁹¹ // s. 372

Anzavur: SD.,KA, DLA, GA, B., E.: "Anzavur Ahmet (.... - 1921), Milli Mücadele'ye karşı ayaklananlardandır. Balıkesir'e yerleşmiş bir Çerkez ailesindedir. II. Abdülhamid zamanında Jandarma subaylığı yapmış, Bakırköy karakol kumandanlığında bulunmuş, sonra Kütahya ve Konya'da görevlendirilmişti. Anzavur, II. Meşrutiyet'te Çakırcalı'nın tenkilinde büyük yararlılıklar gösterdi. Bu nedenle Sultan Reşad ona bir kılıç armağan etmişti. Daha sonra, emekli binbaşı olarak memleketine çekilmiş ve yarış atı yetiştirmeye başlamıştı. Son derece dindar, kendini beğenmiş ve ittihatçı düşmanıydı. Mütarekede bir ara İzmit mutasarrıflığı yaptığı anlaşılıyor. Anadolu'daki ulusal kurtuluş hareketini, İttihatçılığın Bolşevikliğe varan bir uzantısı sayarak, din adına buna karşı çıkmak için kurulan, Cemiyeti Ahmediye'nin üyesi oldu. Kuvayı Milliye'yi bastırmak için gösterdiği çabalardan ötürü, Sultan Vahidettin kendisine "mirmiran"lık (bir çeşit mülki paşalık) unvanı vermişti. Silahlı girişimlerinde başarısızlığa uğradıktan sonra, Yunanlı işgalcilerle işbirliği yapmış ve Yeniçiftlik köylü Mehmet Efe tarafından (Kara Hasan çetesinin eski üyelerinden) 1921 yılı Nisan ortalarında bir çarpışmada vurularak öldürülmüştür.⁹² //s.,268

⁸⁸ boks.google.com.tr/boks?id=annibal

⁸⁹ ankara.gov.tr/sehrimiz

⁹⁰ antalya.gov.tr/sehrimiz

⁹¹ tr.m.wikipedia.org/wiki/Anvers

⁹² kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=604

<p>Arabi: SAE., KVA, DLA, GA, Ar.: Arapça. Araplarla ilgili, Araplara özgü olan.⁹³ Arabi SD. 47 // s. 36</p>
<p>Arabistan: MH., YA, DLA, GA, Ar.: Asya kıtasının güney batısında bir yarımada. Batısında Kızıldeniz ve Akabe Körfezi, güneyinde Hint Okyanusu, doğusunda Umman Denizi ve Basra Körfezi, kuzeyinde Irak ve Ürdün yer alır. Kızıldeniz'i Hint Okyanusuna bağlayan Bab'ül-Mendeb Boğazı ile Afrika'ya yaklaşır. Toplam kıyılarının uzunluğu 9000 km, yüzölçümü 2.590.000 kilometrekaredir. Arabistan'da; Suudi Arabistan, Bahreyn, Kuveyt, Umman, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri, Yemen olmak üzere yedi devlet yer almaktadır.⁹⁴ // s. 93</p>
<p>Arap: HU., BA, DLA, GA, Ar.: Orta Doğu ile Kuzey Afrika'nın büyük bir bölümünde yaşayan halk ve bu halkın soyundan olan kimse, fellah. Arap halkına özgü olan.⁹⁵ Arap MH. 45 // s. 377</p>
<p>Arap Ahmet: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Ortaköy'de ve Arnavutköy'de İngilizlerin meyhane ve heveleri basıp, silah muayenesi yaptıktan sonra tutukladıkları yedi sekiz kişiden biri ama sekiz insana bedel bir kişi. // s. 165</p>
<p>Arap Camii: SAE., YA, DLA, GA, Ar.Ar.: İstanbul'da yapılan en eski cami. Emevi kumandanlarından Mesleme bin Abdülmelik tarafından 717 senelerinde İstanbul-Karaköy'de yaptırıldı. Mesleme bin Abdülmelik büyük bir ordu ile Çanakkale'den Gelibolu, Edirne sonra İstanbul'a geldi. Galata'yı ele geçirerek yedi sene kaldı. Çok sıkıntı ve hastalık çektiklerinden buraya "Kahr köyü" ismini verdiler. Şimdi "Karaköy" denilmektedir. Muhyiddin-i Arabi hazretleri, Müsamere kitabında Mesleme'nin İstanbul seferini uzun anlatmaktadır. Mesleme çekilince Rumlar verdikleri sözü bozup camiyi kilise yaptılar. Dördüncü Murad Han zamanına kadar kilise olarak kalıp 1637'de eski yeri keşfolunarak mescide çevrildiği Fezleke-i Tarih-i Osmani'nin yüz altmış altıncı sayfasında yazılıdır. Birinci Sultan Mahmud Hanın annesi Saliha Sultan, camiyi 1735'te yeniledi. 1807 yangınında yanıp, yeniden tamir edildi. Galata semtinin en büyük camiidir. Cami, dikdörtgen şeklinde ve ahşap tavanlıdır. Mihrab duvarına bitişik dört köşe minare ve minarenin altından geçen dehliz, caminin en karakteristik kısımlarıdır. Üç kapısı vardır. Caminin bütün özelliklerinin en güzeli ve değerlisi mihrabında toplanmıştır. Buradan caminin bugünkü haliyle, on üçüncü yüzyılda yapıldığı açıkça anlaşılır. Arab üslubunu hatırlatmak için bir de son cemaat yeri eklenmiştir.⁹⁶ // s. 40</p>
<p>Arap kalfa Zeynep Hanım: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Hayri İrdal'ın dadısının adıdır. // s. 10</p>
<p>Arapça: MH., DA, DLA, GA, Ar.: Sami dilleri ailesine giren ve Arap ülkelerinde kullanılan dil, Arabi. Bu dille yazılmış olan.⁹⁷ Arapça SAE. 7,8,42 // s. 73</p>
<p>Arif Bey 1: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Cavide'nin dedesi, Behçet Bey'in eniştesi, // s. 12,13,</p>
<p>Arif Bey 2: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın en müfrit azalarından biri. Efendi Hazretleri SD. 138 // s. 133</p>

⁹³ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.111

⁹⁴ islamansiklopedisi.org.tr/arabistan

⁹⁵ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.114

⁹⁶ islamansiklopedisi.org.tr/arap-cami

⁹⁷ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.114

<p>Arif Efendi: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Hayri İrdal'ın evinde çalışan çok güzel yemek pişiren aşçı. // s. 9</p>
<p>Arife Hanım: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Üsküdar'da oturan ve merhum Selim Paşa'nın kızına refakat eden kadın. // s. 12,13,</p>
<p>Arjantin: SAE., YA, DLA, GA, B.: Arazi ve nüfus bakımından Güney Amerika'nın ikinci büyük ülkesi. Kıtanın incelen güney parçasının en büyük bölümünü işgal eder. Arjantin, topraklarının büyüklüğü bakımından dünyanın sekizinci ülkesidir. Batı yarım küresinde ise; Kanada, ABD ve Brezilya'dan sonra dördüncü büyük memleketidir. Arjantin tarafından idare edilen topraklar (Falkland adaları, diğer bazı Güney Atlantik adaları ve Antarktika'nın bir bölümü) hariç, ülke tahminen Brezilya'nın 1/3'ü kadar geniştir. Arjantin toprakları 22°-52° güney enlemleri ile 54°-74° batı boylamları arasında yer alır. Kuzeyden güneye ölçülen maksimum uzunluğu yaklaşık 3700 kilometredir. En fazla genişliği yaklaşık olarak 1500 kilometredir. Sahil uzunluğu ise 2500 kilometreye yaklaşır. Başkent ve önemli bir şehir olan Buenos Aires, Güney Amerika'nın başta gelen limanlarından⁹⁸ // s. 142</p>
<p>Arnavut Hasan: MH., KA, BŞA, ÖA, B.Ar.: Agop Efendiyi döven, izbandud bigi bir adam. Hasan Ağa MH. 123 Hasan Bey MH. 123 Hasan Paşa MH. 123 Hasan MH. 123 Arnavut MH. 123 // s. 123</p>
<p>Arnavutköy: HU., YA, DLA, GA, T.: Arnavutköy, İstanbul'un Avrupa Yakası'nın merkezi sayılabilecek bir mevkiye 41 derece Kuzey enlemi ile 28 derece Doğu boylamının kesiştiği noktada yer almaktadır. Kuzeyinde Karadeniz, güneyinde de Sazlıdere Barajı bulunmaktadır. Arnavutköy'ün çevresinde Boğazköy, Bolluca, Taşoluk, Haraççı gibi beldeler bulunmaktadır.⁹⁹ Arnavutköy MH: 38 // s. 77,317</p>
<p>Arnavutluk: MH., YA, DLA, GA, T.: Arnavutluk Sosyalist Halk Cumhuriyeti. Başkent Tiran'dır. Nüfusu 3.300.000 (1991). Yüzölçümü 28.748 km²'dir. Resmi dili Arnavutça'dır. Halkın % 70 Müslüman, % 30 Hıristiyan ve ateisttir. Para birimi Lek'tir. Balkan yarımadasının en küçük devleti. Doğusunda ve kuzeyinde Yugoslavya, güneydoğusunda Yunanistan, batısında İon ve Adriya denizi bulunur. 42°39'-39°38' kuzey enlemleri ile 19°16'-21°04' doğu boylamları arasında yer alır. Kuzeyden güneye 340 km, doğu-batı doğrultusunda en geniş yeri 155 kilometredir.¹⁰⁰ Arnavutluk SAE. 38 Arnavutluk SD. 100 // s. 95</p>
<p>Asaf Bey: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Cemallerin komşusu, Cemal'in babası ile Sinop'ta tanışmış ve daha sonra İstanbul'dan ev alıp yerleşir, iki kızı vardır. Harbin ikinci yılında kalpten ve kederden ölür. // s. 145</p>
<p>Aselban: SAE., KA, BŞA, ÖA, B.: Seyit Lütfullah'ın zihninde kurduğu Binbir Gece masallarındaki prenestir ve kendine göre sevgilisidir. // s. 43</p>
<p>Asım Bey: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Ali Bey ile karşılaşan kişi, Sarayıcedit'te oturan kişi. // s. 224</p>

⁹⁸ islamansiklopedisi.org.tr/arjantin

⁹⁹ m.arnavutkoy.bel.tr

¹⁰⁰ islamansiklopedisi.org.tr/arnavutluk

<p>Asım Efendi: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Hayri İrdal'ın bir zamanlar yanında çırak olarak çalıştığı saat tamircisi. // s. 59</p>
<p>Asiye Hanım: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Hayri İrdal'ın kızı Halide için bulduğu şirin, güler yüzlü, balık etli, hafif buğday tenli dadı, bakıcı kadın. // s. 56</p>
<p>Askeri Müze: SD., YA, DLA, GA, Ar.Ar.: Askerî Müze, İstanbul'un Harbiye semtinde Cumhuriyet Caddesi üzerinde bulunan, 54.000 m²lik bir alan üzerinde kurulu 18.600 m²lik binasıyla bir yapılar kompleksidir. Geniş bir alana yayılan Mekteb-i Harbiye binası, Osmanlı Devleti'ne subay yetiştirmek amacıyla kurulmuş ve 1862'de inşa edilmiştir.¹⁰¹ // s. 56</p>
<p>Askeri Tıbbiye: SD., YA, DLA, GA, Ar.Ar.: Türk Ordusu'nun fen ve sosyal bilimler alanlarında yetişmiş subay ihtiyacı ile ilgili ilk ciddi girişim olarak, Sultan III. Mustafa zamanında (1773 yılında), mühendislik eğitimi verilmek üzere "Mühendishane-i Bahr-i Hümayun"un (İmparatorluk Deniz Mühendishanesi'nin) kurulduğu bilinmektedir. Donanmayı desteklemek üzere kurulan bu kurumun bir benzeri ise, Sultan III. Selim döneminde (1795 yılında), "Mühendishane-i Berr-i Hümayun" (İmparatorluk Kara Mühendishanesi) adıyla topçu subayı yetiştirmek üzere kurulmuştur.¹⁰² // s. 248</p>
<p>Asmalımescit: SD., YA, DLA, GA, Ar.: Asmalı Mescit, İstanbul'un Beyoğlu ilçesinde İstiklal Caddesi ile Refik Saydam Caddesini birbirine bağlayan cadde. // s. 53</p>
<p>Asur boğası: HU., KVA, DLA, GA, B.: Asur kanatlı boğa rölyefi. // s. 80</p>
<p>Asur: SAE., YA, DLA, GA, B.: M. Ö. 3000 yıllarından M. Ö. 612'ye kadar Dicle'nin batı kıyısındaki Asur şehri merkez olarak kurulan ve gittikçe genişleyen bir devlet. Bu devlet zamanla Mezopotamya, Elam, Suriye ve Mısır'a hakim oldu. Asur Devleti istiklalini kazanmadan önce Sümer, Akkad, Subar, Kut ve üçüncü Ur hanedanı hakimiyeti altında kaldı. Sonradan gelen Sami kavimleri yerli kabilelerle kaynaşarak Asurluları meydana getirdiler. Asur tarihinde beş devlet kuruldu. Bunlar eski, orta ve yeni Asur çağlarında hükümler olmuşlardır.^{103 104}// s. 208</p>
<p>Asya: HU., YA, DLA, GA, T.: Dünyanın en büyük kıtası. Doğuda Pasifik Okyanusu, kuzeyde Kuzey Buz Denizi, güneyde Hint Okyanusu, batıda Avrupa kıtası ile çevrilidir. Avrupa kıtası ile olan sınırı kesin tespit edilmiş değildir. Eskiden Don Nehri, Asya ile Avrupa arasında sınır olarak kabul edilirdi. Daha sonra Ural Dağları sınır olarak kabul edilmeye başlandı. Bugün bu kabul yaygın ise de, Ruslar bu sınırın Ural Dağlarının doğusunda bulunan Ob kıvrımlı dağlarında olduğu iddiasını ileri sürmektedirler. Afrika ile, Süveyş Kanalı vasıtasıyla ayrılan Asya kıtasının, Okyanusya kıtası ile olan sınırı da Avrupa ile olan sınırı gibi ihtilafıdır. Asya ile Okyanusya arasında bulunan irili ufaklı pekçok ada, bu sınırın tespitinde mesele olmaktadır. İşte bu sebeptendir ki kıtanın yüzölçümünü bildiren rakamlar 43,7 milyon km² ile 44,7 milyon km² arasında değişmektedir. Doğu-batı uzunluğu yaklaşık olarak 10.000 km, kuzey-güney uzunluğu ise 8300 kilometredir. Dünyadaki kara parçalarının yaklaşık üçte birini teşkil eden kıta, nüfus bakımından da dünya nüfusunun yarısından fazlasını üzerinde</p>

¹⁰¹ İstanbul-Rehber/İstanbul-muzeleri/askeri-muze/105/4

¹⁰² askertibbiyeliler.org/tarih/tarih.html

¹⁰³ tr.m.wikipedia.org/wiki/Asurlular

¹⁰⁴ jw.org/tr/yayinlar/dergiler/g201012/kutsal-kitapta-asurlular

<p>barındırır. Her ırktan insanın ve her nevi iklimin bulunduğu kıta, genel olarak dört coğrafi bölgeye ayrılır: a)Kuzey Asya, b) Orta Asya, c) Güney Asya, d) Ön Asya (Anadolu, İran, Arabistan, Suriye, Lübnan...)¹⁰⁵ Asya MH. 93 // s. 252</p>
<p>Ata Molla: MH., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.: Atiye Hanımefendi'nin babası, Behçet Bey'in kayınbabası, İsmail Molla Bey'in dönürü ve aynı zamanda İsmail Molla'nın medrese arkadaşıdır. Molla Bey MH. 20,26,27,28,29,30,31,32,33,34,36,37,38,39,40,41,46,47,48,51,52,61,62,63,64,66,68,84,89,92,96,101,107,108,109,110 Ata Molla Bey MH. 35,39,40,42,43,107,149 Ata Molla Beyefendi MH. 41,106 // s. 12,35,36,37,38,39,40,41,44,45,46,47,48,49,50,51,52,67,68,70,107,109,151,</p>
<p>Atabek: MH., KVA, DLA, GA, T.: Büyük Selçuklular'da, sultan tarafından, devlet işlerini tam yetki ile kullanmakla görevli vezir ve beylere verilen san. Ayrıca sultanların küçük oğullarını yetiştirmek için tayin edildikleri illere beraber gönderdikleri, görgü ve bilgileri geniş devlet adamlarına verilen ad. Atabeyler, ilk defa Büyük Selçuklular'da meydana gelmiş, daha sonra diğer İslâm Türk devletlerine de geçmiştir.¹⁰⁶ // s. 67</p>
<p>Atif Beyefendi: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Behçet Bey'in Mabeyn'e gittiğinde merdivende karşılaştığı, Tanzimat kısmı reisi ve kendisinin hamisi olan güler yüzlü adam. // s. 35</p>
<p>Atik Valde: HU., YA, DLA, GA, Ar.Ar.: Valide-i Atik, İstanbul'un Üsküdar ilçesinin bir mahallesinin adıdır. Burada Valide-i Atik cami ve Valide-i Atik külliyesi bulunmaktadır. Mahallenin adı da buradan gelmektedir.¹⁰⁷ // s. 168</p>
<p>Atina: HU., YA, DLA, GA, B.: Yunanistan'ın başkenti ve yaklaşık 4 milyon kişilik nüfusuyla en büyük şehridir. Eski Yunan medeniyetinin de merkeziydi. Etrafı tepelerle çevrilidir ve yalnız batı kısmı açıktır. İskelesi olan Pireye 7 kilometre uzaklıktadır.¹⁰⁸ Atina MH. 106, // s. 98</p>
<p>Atiye: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Behçet Bey'in karısı ve teyzesinin kızı, Cemal'in teyzesi, İsmail Molla'nın gelini, bir sene sonra kocası ile birlikte taşındığı babaları İsmail Molla'nın yalısında veremden ölür. Atiye Hanımefendi SD. 8 Atiye Hanım SD. 8 // s. 8,9</p>
<p>Atiye Hanım: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Behçet Bey'in karısı. // s. 56</p>
<p>Atiye Hanımefendi: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Behçet Beyefendi'nin rahmetli karısı, merhum İsmail Molla Beyefendi ve Şefika Hanımefendi'nin gelini, Ata Molla Bey'in kızıdır. Otuz beş sene önce yaşamını yitirmiştir. Atiye Hanım MH. 9,14,22,38,51,55 Atiye MH. 49,50,53,54,55,58,59,61,62,63,64,65,66,67,68,69,84,86,87,89,97,98,99,100,101,149,151 // s. 7,8,14,37,52,</p>
<p>Atlas: HU., KA, DLA, GA, B.: Klymene ile İapetor'un oğlu, Hyad, Pleiad ve Hesperid'lerin babası. Tanrılarla Titanlar kavgasında Titanların tarafını tuttuğu için Zeus tarafından gökyüzünü omuzlarında taşımaya mahkum edildi. Batıda Hesperid'lerin ülkesinde oturduğu sanılırdı.¹⁰⁹ // s. 260</p>

¹⁰⁵ islamansiklopedisi.org.tr/asya

¹⁰⁶ islamansiklopedisi.org.tr/atabeg

¹⁰⁷ tr.m.wikipedia.org/wiki/Valide-i_Atik

¹⁰⁸ yunanistan.com/atina

¹⁰⁹ tr.m.wikipedia.org/wiki/Atlas_(mitoloji)

<p>Avamil, SAE., EA, DLA, GA, Ar.: Arapça Kitap, Arapça Gramer¹¹⁰ // s. 7</p>
<p>Avcı Naşit Bey: SAE., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.Ar.: Hayri İrdal'ın halasının ikinci kocasıdır. Bir kızı ve oğlu vardır. Av merakı olan bir insandır. Evlendikten sonra Hayri İrdal'ın halasının konağına yerleşir. Altı ay kaldıktan sonra karı koca Viyana'ya gider ve buradan döndüklerinde Naşit Bey İttihak ve Terakkiye mebus olur., // s. 37</p>
<p>Avrupa: HU., YA, DLA, GA, B.: Avrupa, Afrika'nın kuzeyinde, Asya'nın batısında ve Atlas Okyanusu'nun doğusunda bulunan yarımada. Avrupa, Sami dillerde Erep (yahut Irib), güneşin battığı taraf anlamına gelir. Fenikelilerden Yunanlılara geçen bu ad, Yunanca'da Europa olmuş ve Ege Denizi'ne göre batıda bulunan ülkelere bu ad verilmiştir. Avrupa geleneksel olarak Dünya'daki 7 kıtadan biri olarak düşünülmele birlikte aslında Asya ile coğrafi açıdan bağlantılı bir kıtadır ve bazan Avrasya adı altında anılır. Avrupa'nın geleneksel tanımına göre Ural Dağları Avrupa'nın doğudaki sınırını oluştururlar. Güneydoğu'daki sınırını Ural Nehri oluşturur. Sınır Hazar denizi, Kafkas Dağlarının zirveleri boyunca devam eder, Karadeniz, İstanbul Boğazı, Marmara Denizi ve Çanakkale Boğazı'yla belirlenir. Akdeniz Avrupa'nın güney sınırını, Kuzey Buz denizi kuzey sınırını, Atlas Okyanusu ise kuzey ve batı sınırını belirler. Avrupa, yaklaşık olarak harita üzerinde 35 ile 70 kuzey paralel daireleri ile 10 ile 60 doğu meridyenlerinin çerçevelediği bir üçgene benzer. Yarımada 0-4 saat dilimleri yer alır. Avrupa'nın uç noktaları ise; kuzeyde Kuzey burnu (71° 10' kuzey enlemi), güneyde Mora'nın Matapan burnu (36° 23' kuzey enlemi), Batıda Rocca (Portekiz) burnu (9° 29' batı boylamı), doğuda Ural dağları (60° doğu boylama)'dır. Rocca burnu ile Ural Dağları arasındaki uzunluk 5500 km, Kuzey burnu ile Matapan burnu arasındaki genişlik 3800 km'dir.¹¹¹ Avrupa MH. 40 Avrupa SAE. 24 Avrupa SD. 18,25,27 // s. 17</p>
<p>Avusturalyalı: SD., BA, DLA, GA, T.: Avusturalya kökenli olan kimse.¹¹² // s. 233</p>
<p>Avusturya: SD., YA, DLA, GA, B.: Avusturya ya da resmî adıyla Avusturya Cumhuriyeti, Orta Avrupa'da denize kıyısı olmayan, dokuz eyaletten oluşan ülke. Batıda Lihtenştayn ve İsviçre, güneyde İtalya ve Slovenya, doğuda Macaristan ve Slovakya, kuzeyde ise Almanya ve Çek Cumhuriyeti ile komşudur. Avusturya Batı'da Konstans Gölü'nden doğuda Neusiedl Gölü'ne kadar uzanır. En doğu noktasından en batı noktasının uzaklığı 570 kilometre, en kuzey noktasından en güney noktasının uzaklığı yaklaşık 300 kilometredir. Doğu Alpler üzerinde kurulmuş bulunduğu için ülkenin aşağı yukarı dörtte üçü dağlık arazidir. Kuzeyde ülkeyi batıdan doğuya kateden Tuna Nehri'nin ülkedeki uzunluğu 350 kilometredir.¹¹³ , // s. 34</p>
<p>Ayancıklı Kocagöz Mustafa Ağa: MH., KA, BŞA, ÖA, T.T.Ar.: Sırmakeş Nuri Bey'in babası, Halit Bey'in dedesi, Sıdıka Hanım'ın kayınbabası, // s. 119</p>
<p>Ayar Ekipleri: SAE., KUA, BŞA, ÖA, T.: Saatleri Ayarlama Enstitüsünün Saat Ayar İstasyonları bölümünden köyler için gençler arasında seçilen personellerle oluşturulan ekibin adı. // s. 20</p>

¹¹⁰ osmanlicaturkce.net

¹¹¹ islamansiklopedisi.org.tr/avrupa

¹¹² Türkçe Sözlük, Ankara 2005, 10. Baskı., s.151

¹¹³ islamansiklopedisi.org.tr/avusturya

<p>Ayar İstasyonu: SAE., KUA, BŞA, ÖA, T.B.: Saatleri Ayarlama Enstitüsünün İstanbul'un çeşitli yerlerinde hizmet için açılan (Bunlar Saatleri Ayarlama Enstitüsünün birer alt kuruluşu gibi işletilmiştir.) yerlerin adıdır. // s. 292</p>
<p>Ayasofya: SAE., YA, DLA, GA, B.: İstanbul'un fethine kadar hıristiyan aleminin en büyük kilisesi, bu tarihten 1934'e kadar İslam aleminin en büyük camilerinden biri idi. 1935'ten sonra ise müze olarak kullanılmaktadır. Ayasofya (Sainte Sophie) Camii, İstanbul'da Topkapı Sarayı yanındadır. Miladın 325. senesinde, Büyük Konstantin tarafından ahşap olarak yapıldı. Aryüs mezhebinde olup, 408'de vefat eden Arkadyus zamanında yandı. Bunun oğlu Teodosyus yeniden yaptırdı. Jüstinyanus zamanındaki ihtilalde yine yandı. Bunun tarafından şimdiki bina yaptırıldı.¹¹⁴ Ayasofya SD. 251 // s. 103</p>
<p>Ayazma Camii: HU., YA, DLA, GA, B.Ar.: III. Mustafa'nın 1761 yılında Mimar Mehmed Tahir Ağa'ya inşa ettirdiği Ayazma Camii, Üsküdar'da Salacak ve Şemsipaşa semtleri arasında yükselir. Kızkulesi'nin karşısında ve Marmara'ya hakim bir tepe üzerindedir.¹¹⁵, // s. 168</p>
<p>Ayıntap: MH., YA, DLA, GA, B.: Gaziantep'in bilinen en eski adı Romalılar tarafından verilen Antiochia ad Taurum'dur. "Antiochia ad Taurum", Latince "Toroslar'ın karşısındaki Antakya" anlamına gelir. Daha sonra şehri ele geçiren Araplar şehre Ayıntap demiştir.¹¹⁶, // s. 125</p>
<p>Ayşe Hanım: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Nasır Paşa'nın karısı öldükten sonra evlendiği kadın, Hünkar'ın idaresindeki çırağ. // s. 187</p>
<p>Ayşe Hanımefendi: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Hayri İrdal'ın evindeki hizmetçinin adı. // s. 82</p>
<p>Ayvansaray: SAE., YA, DLA, GA, Ar.Ar.: Ayvansaray, İstanbul'un Fatih ilçesine bağlı mahallelerden biridir. Tarihi yarımada, suriçinde kalan mahalle Haliç'in güney kıyılarında kurulmuştur. Doğusunda Balat, batısında, Eyüp'ün Defterdar mahallesi, kuzeyinde Haliç ve güneyinde Edirnekapı yer alır.¹¹⁷ // s. 210</p>
<p>Ayvazovski: SD, KA, DLA, GA, B., E.: "İvan Ayvazovski (d. 29 Temmuz 1817; Feodosya - ö. 5 Mayıs 1900; Feodosya), eserlerinin yarısından fazlasının konusu deniz manzaraları olan Ermeni asıllı Rus ressamdır.¹¹⁸" // s. 238</p>
<p>Azerbaycanlı Mehmet Selef Efendi: SD., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.Ar.: Cemal'in kaldığı Madam Elekçiyan'ın pansiyonunda Cemal'in odasının karşısındaki odada kalan ve yaşadığından bile şüphe edilen, kendisine Bey diye hitap edilmesinden hoşlanmayan, esmer, iri vücutlu, zeki bir adam. Mehmet Selef SD. 218 // s. 218</p>
<p>Azeri: SD., BA, DLA, GA, T.: Azerbaycan Cumhuriyeti'nde ve Güney Azerbaycan'da (İran'da) yaşayan Türk soylu halk veya bu halktan olan kimse. Bu halka özgü olan, bu halk ile ilgili olan.¹¹⁹ // s.</p>

¹¹⁴ islamansiklopedisi.org.tr/ayasofya

¹¹⁵ www.ibb.gov.tr/sites/ks/tr-Gezi-Ulasim7kulliyeler/pages/ayazma-camii.aspx

¹¹⁶ www.gaziantep.net/turizm/adininkaynagi.html

¹¹⁷ www.turkcebilgi/ayvansaray

¹¹⁸ tarihnotlari.com/Ayvazovski/

218
Aziz: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Büyükkada'da öldürülen Tıbbiyeli genç, adına türkü yakılan ve Sultan Aziz ile karıştırılan kişi. // s. 65
Aziz Dede: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Aziz Dede Serneyzen, Türk bestecisi ve neyzeni (İstanbul 1835-ay.y 1905). Uzun yıllar Kahire, bir ara Gelibolu mevlevihanesinde neyzenlik yaptı. Galata, Bahriye ve Üsküdar mevlevihaneleri neyzenbaşılığında bulundu. Neyzen Salim Bey'in talebesidir. Elimizde bir dini hicaz peşrevi ile 6 saz semaisi vardır; en tanınmışları, ilk eserleri arasında olan uşşak ve yegah saz semaileridir. // s. 258
B...: HU., YA, BŞA, ÖA, T., .E: Mümtaz ile aynı arabada giden yüzünde bıçak yarası olan kızın arabanın indiği yer. // s. 27,28,
Baba: HU., KVA, DLA, GA, Ar.: Klasik Türk müziğinde yegah perdesinde yer alan makamlardan birisi. // s. 266
Bab-ı Ali: SAE., YA, DLA, GA, Ar.Ar.: Osmanlı Devleti zamanında İstanbul'da Sadaret, Dahiliye ve Hariciye nezaretleriyle Şurayı Devlet dairelerinin bulunduğu bina. ¹²⁰ Babıali MH. 34,119,140 Babıali SD. 12 // s. 26
Babil Kulesi: SAE., YA, DLA, GA, Ar.T.: Tevrat'a göre Nuh'un torunlarının gökyüzüne ulaşmak amacıyla yaptıkları kule; Babil'in zigguratına tekabül eder. Temelinin genişliği ve yüksekliği 90 metredir. ¹²¹ // s. 39
Bach: HU., KA, DLA, GA, B.: Jean Sebastian Bach (Eisenavh 1685-Leipzig 1750) Alman bestecisi. Almanya'da üç asır müzik eserleri veren sanatkar bir ailenin oğludur. ¹²² , // s. 278
Bade: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Çingene kızı, çiçeği burnunda güzel bir kızdır. // s. 285
Bağdat: MH., YA, DLA, GA, Ar.: Irak'ın başşehri. Nüfusu 4,5 milyon civarındadır. Mezopotamya çanağının ortasında, Dicle Irmağının iki yakası üzerinde ve Dicle'nin Fırat'a en çok (40 km) yaklaştığı noktada, geniş bir alüvyon ovası üzerinde yer alır. ¹²³ , // s. 90
Bağdat Halifesi: MH., KVA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Anlatıcı ile Behçet Bey'in dönemin sorunlarını konuştuğundan sonra, anlatıcının kendisine verdiği ad. // s. 148
Bağdat Hırsız: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.T.: Bağdat Hırsız, 1940 İngiltere yapımı, yönetmenliğini Michael Powell, Zoltan Korda, Tim Whelan, Alexander Korda, William Cameron Menzies, Ludwig Berger gibi isimlerin yaptığı, senaryosunu Lajos Biró ve Miles Malleison'un yazdığı, yapımcılığını Alexander Korda'nın yaptığı ve June Duprez, Rex Ingram, John Justin, Sabu, Roy Emerton, Adelaide Hall, Bruce Winston, Allan Jeayes, Mary Morris, Hay Petrie, Miles Malleison, Morton Selten, Conrad Veidt gibi isimlerin oynadığı filmidir. // s. 277

¹¹⁹ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.167

¹²⁰ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 2, s.432

¹²¹ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 2, s.433

¹²² *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 2, s.439

¹²³ islamansiklopedisi.org.tr/bagdat

Bağdatlı Süleyman Bey: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Sabri Hoca ile Milli Mücadele üzerine konuşan adam. // s. 75

Bahaeddin Şakir: SD., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Bahaittin Şakir, Türk ilim adamı (1880 - 1922). Askeri Tıbbiyeyi bitirdi (1894), aynı okulda tıp kanunu öğretmen vekilliğine tayin edildi. Hürriyet taraftarı fikirler taşıdığından dolayı Erzincan'daki IV. Orduya gönderildi, oradan paris'e kaçtı. Gizlice İstanbul'a gelip İttihat ve Terakki cemiyetinin ileri gelenleriyle temas kurdu. 1908 Meşrutiyetten sonra vatana döndü, Askeri tıbbiyedeki görevine tekrar başladı, bir yıl sonra Tıp fakültesinde tıp kanunu öğretmenliğine getirildi. Fakültede genel sekreter oldu (1910, 1921). Şura-yı Ümmet gazetsini çıkardı. Birinci Dünya Savaşında ermenilerin Türkiye içinde göçü işini üzerine aldı. Yeni Mecmua'yı kurdu. Mütarekede İtilaf devletleri tarafından mahkum edildi. İstanbul'dan kaçarak Berlin'e gitti, orada bir ermeni tarafından öldürüldü. Başlıca eserleri: Tıp Kanunu Dersleri (1908); Tababet-i Adliye Rehberi (1911).¹²⁴ // s. 266

Bahçekapı: MH., YA, DLA, GA, T.: Halic'in ağzında, Galata Köprüsü'nün güney ayağında, Yeni Cami'nin arkasında, Eminönü ile Sirkeci arasında kurulu, halen Eminönü İlçesi'nin Hobyar Mahallesi sınırları içinde bulunan semt. Kuzeyinde Eminönü ve Yeni Cami, doğusunda Sirkeci, güneyinde Sultanhamam, batısında Mısır Çarşısı vardır. Günümüzde çok sayıda dükkân, işyeri, yazıhane, ticarethane ve seyyar satıcılarla canlı bir iş ve ticaret bölgesidir.¹²⁵ // s. 75

Bahriye nazırlıkları: SD., KUA, DLA, GA, Ar.: Bahriye nezareti, Osmanlı İmparatorluğunda, deniz kuvvetlerinin barış ve savaşta sevk ve idaresinden sorumlu makam.¹²⁶ // s. 116

Bakırcılar: SAE., YA, DLA, GA, T.: Beyazıt meydanından İstanbul Üniversitesi'nin avlu duvarı boyunca devam eden ve üniversite avlusunun doğu duvarı boyunca uzanan Fuatpaşa Caddesi ile köşe yaparak biten cadde.¹²⁷ // s. 330

Baki: HU., KA, DLA, GA, Ar.: XVI. Asır Osmanlı şiirinin en kudretli sanatkarı, daha kendi hayatında Sultan'uş-Şuara unvanıyla değerlendirilen şair Mahmud Abdül-Baki (1526-1600).¹²⁸ // s. 40,49

Balıkesir: MH., YA, DLA, GA, T.: Marmara ve Ege denizi sahilinde bulunan, turizm bakımından gelişmiş, Türkiye'nin önemli illerinden biri. Kaplıcaları, yeraltı ve yer üstü suları bakımından zengin, üçte biri ormanlık, Türkiye'nin zeytin ambarı olan Balıkesir ili; Marmara Denizi, Bursa, Kütahya, Manisa, İzmir, Ege Denizi ve Çanakkale arasında yer almaktadır. 39°04' ile 40°40' kuzey enlemleri ve 26°02' ile 23°02' doğu boylamları arasındadır.¹²⁹ // s. 76

Balıkpazarı: MH., YA, DLA, GA, T.: Eminönü Meydanı'nın hemen yanbaşıında, son zamanlarda Balıkpazarı Caddesiyle Lüleci Sokağı, Balıkçılar Loncası Sokağı ve Balıkthane Sokağını ihtiva eden çok eski, canlı, hareketli bir çarşı idi.¹³⁰ Balıkpazarı SAE. 204 // s. 102

¹²⁴ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 2, s.467

¹²⁵ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 1, s.552

¹²⁶ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 2, s.474

¹²⁷ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 1, s.565

¹²⁸ Nihad Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 2004, C. 1, s.582

¹²⁹ balikesir.gov.tr/sehrimiz

¹³⁰ *İstanbul Ansiklopedisi*, İstanbul 1960, C. 4, s.2022

Balkan: HU., YA, DLA, GA, T.: Balkanlar veya Balkan Yarımadası, Avrupa kıtasının güneydoğu kesiminde, İtalya Yarımadası'nın doğusu, Anadolu'nun batısı ve kuzeybatısında yer alan coğrafi ve kültürel bölgedir.¹³¹ Balkanlar HU. 136 Balkanlar SD. 185 // s. 158

Balkan Harbi: HU., OA, DLA, GA, T.Ar.: Osmanlı Devleti'nin 1912-1913 yıllarında Balkan Devletleri olan; Yunanistan, Bulgaristan, Sırbistan ve Karadağ ile yaptığı savaşlar. Balkan Savaşları; Birinci Balkan Savaşı ve İkinci Balkan Savaşı diye ikiye ayrılır. İkinci Balkan Savaşına Romanya da katılmıştır.¹³² Balkan Harbi SAE. 38 Balkan Muharebesi SD. 19 Balkan Harbi SD. 20,26,34 // s. 187

Baltacı: HU., KA, DLA, GA, T., E.: "Baltacı Mehmed Paşa, Osmanlı Devleti sadrazamlarından. 1660 yılında Kastamonu sancağı Osmancık kasabasında doğdu. Baltacı ocağında yetişti ve yazıcı halifelğine kadar yükseldi. Devletin birçok eyaletinde görevlerde bulundu. Sultan Üçüncü Ahmed zamanında Mirahurluğa yükseltildi. 6 Eylül 1704'te vezirlik rütbesi ile kaptan paşalığa getirildi. Aynı yıl içinde Kalaylıkoz Ahmed Paşanın yerine sadarete getirilerek, 18 ay bu vazifede kaldı. Fakat hakkında çıkarılan bazı dedikodular sebebiyle azledilerek, Erzurum, sonra da Halep valiliğine tayin edildi (1706)."¹³³ // s.173

Baltalimanı: SD., YA, DLA, GA, T.B.: Baltalimanı, İstanbul'un Sarıyer ilçesine bağlı, Rumeli Hisarı'nın kuzeyinde, aynı adı taşıyan derenin Boğaziçi'nde denize döküldüğü yerdeki semt.¹³⁴ // s. 250

Baltık devletleri: SD., YA, DLA, GA, B.: Baltık Devletleri, Baltık Denizi'ne kıyısı olan tarihi ve coğrafi birliklikleri olan bağımsız cumhuriyetler (Fillandiya, Danimarka, Almanya, Polonya, Rusya, İsveç, Estonya, Letonya ve Litvanya).¹³⁵ // s. 270

Balzac: SAE., KA, DLA, GA, B.: Fransız romancısı. Tours'da 1799 yılında doğdu. 1850 yılında Paris'te öldü. Zengin bir ailenin çocuğu olup, ailesi noter olmasını istiyordu. Hatipler Kollejinde tahsilini bitirdikten sonra, Paris'te bir müddet noter katipliği yaptı. Çabuk zengin olma hevesi çeşitli işlere girmesine ve çok borçlanmasına sebep oldu. İlk zamanlar tiyatro sahasında meşhur olmak istediye de başarılı olamadı. 1829 yılına kadar takma adlarla eserler yazdı. Bu yıldan sonra sıkı bir çalışma ile kendisine şöhret kazandıran eserleri sıra ile yazmaya başladı. Böylece İnsanlık Komedi adını verdiği ünlü romanlarının serisini meydana getirdi. Bu eserlerinde şahısları, yaşadıkları muhit içinde karakterize etmekte, cemiyet grupları içindeki çeşitli insan gruplarını seçmekte, büyük bir ustalık göstermektedir. Balzac, aşırı derece romantik olup, eserlerinde bunun bariz vasıfları olan taşkınlık ve mübalağa açıkça göze çarpar. Toplam eserlerinin miktarı 92'dir. Başlıca eserleri: Vadideki Zambak, Goriot Baba, Köy Hekimi, İki Yeni Gelinin Hatıraları, Köy Pazarı, Cesar Birotteau, Kırmızı Han, Tılsımlı Deri, Yüz Tuhaf Hikaye, Esrarlı Bir Vaka.¹³⁶ Balzac SD. 35 // s. 271

¹³¹ tr.m.wikipedia/wiki/Balkanlar

¹³² *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 1, Balkan Harbleri maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

¹³³ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 1, Baltacı Mehmed Paşa maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

¹³⁴ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 2, s.36

¹³⁵ turkcebilgi.com/baltik_ulkeleri

¹³⁶ idefix.com/Yazar/honore-de-balzac

Banu: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Hayri İrdal'ın rüyasında Şerbetçibaşı Elmasını ikinci defasında getiren. // s. 130

Barbaros: MH., KA, DLA, GA, B.: Büyük Osmanlı kapdân-ı deryası. Asıl adı Hızır iken, din ve devlet yolunda yaptığı faydalı işlerden dolayı, Kânûnî Sultan Süleymân tarafından, dîne hayrı dokunan mânâsına gelen Hayreddîn lakabı verildi. 1466'da, bir rivayette de 1483 senesinde Midilli'de doğdu. Doğu Akdeniz kıyılarındaki devletler arasında, ağabeyinin yerini almasından veya kızıl sakallı mânâsına gelen Barbarossa ismiyle meşhur oldu.¹³⁷ // s. 130

Barres: SD., KA, DLA, GA, B.: Barres (Maurice), Fransız yazarı (Vosges'de Charmes, 1862-Nevilly-sur-Seine 1923). 1883te Paris'e gitti. 1888–1891 yıllarında, Culte du Mol (Benlik Kültü) başlığı altında topladığı, benlik ve bireyciliği dile getiren üçlüsünü yayımladı: Sous Poeil des Barbares (Barbarların Bakışları Altında) 1888, Un Homme Libre (Özgür Bir Adam) 1889, le Jardin de Berenice (Berenice'nin Bahçesi) 1891. Sonra siyasete atıldı, General Boulanger'nin görüşlerinin benimsedi. Naney'den milletvekili seçildi (1889-1893). Bununla beraber, hiçbir toplum baskısı tanımayan bireyciliğin yeni bir belirtisi diyebileceğimiz l'Enemi des Lois'dan (Kanunların Düşmanı)1893, sonra "ateşli ideolojiler" derlemesi olan Du Sang, de la Volupte et de la Mort (Kan, Şehvet ve Ölüm Üzerine) 1894, adlı eseri yayımlandı. İspanya (1892) ve İtalya'ya (1896) yaptığı geziler hayal gücünü zenginleştirdi. Barres'in bireyciliği, özellikle Jules Soury'nin etkisiyle milliyetçiliğe ve gelenekçiliğe dönüştü. Yine bir üçlü olan Le Roman de l'nergie Nationale'de (Milli Enerji Romanı) Barres "Fransa'nın birliğinin bozulması"na isyan eder: Les Deracines (Köksüzler) 1897, Boulanger taraftarlarının hareketini dile getiren L'Appel au Soldat (Askere Çağrı) 1900, Panama olayının iç yüzünü anlatan Leurs Figures (Onların Yüzü) 1902. Barres 1906'da Paris milletvekilliğine seçildi. Aynı yıl Fransız akademisine girdi ve bütün milli hareketlerin bir çeşit önderi oldu. Les Bastions de l'Est (Doğunun Kaleleri), Au Service de l'Allemagne (Almanya'nın Hizmetinde) 1905, Colette Baudoche (1909)adlı eserinde Almanya'nın ilhak ettiği Alsace ve Lorraine'nin manevi direnişini destekledi. Le Voyage Sparta (Isparta Gezisi) 1906, Greco ou le Secret de Toledde (El Greco veya Toledo'nun Sırrı) 1911, adlı eserleri de bu dönemde yazdı. Barres Birinci Dünya Savaşı'nda L'Echo de Paris adlı gazetede yazdığı yazıları La Chronique de la Grande Guerre (Büyük Savaşın Kroniği) 1920–1924 adı altında topladı. 1906'dan başlayarak tuttuğu günlüğünü Mes Cahiers (Günlüğüm) (14 cilt, 1930–1956) adı altında yayımladı.¹³⁸ // s. 271

Basmacı: HU., KA, DLA, GA, Ar.: Basmacı Abdi Efendi, Türk bestecisi (İstanbul 1787-1851). Çocukluğunda Kapalıçarşı'daki bir basmacının yanında çalıştı "Basmacı" diye anılması bu yüzdendir. Rastlantı sonucu sesinin güzelliğini fark eden III. Selim tarafından Enderuna alındı (1805). Burada müzik öğrendi, 1808'de padişah müezzini oldu. Bu görevi 30 yıldan çok sürdü. Ömrünün son beş yılında Mızıkayı Hümayun'da öğretmenlik yaptı. Hacı Arif Bey'den önceki şarkı bestecilerinin en önemlilerinden biridir.¹³⁹ // s. 260

¹³⁷ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 2, Barbaros hayreddin Paşa maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

¹³⁸ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 2, s.570

¹³⁹ *Büyük Larousse*, Fransa 2007 C. 3, s.1364

Basra: MH., YA, DLA, GA, Ar.: Basra, Irak'ın güneyinde bir kent; Irak'ın ikinci büyük şehri ve en önemli limanı. Hamar Gölünün güneydoğu ucunda, Şattül Arap su yolunun batı kıyısında, Basra Körfezi'ne 55, Bağdat'a ise 545 kilometre uzaklıktadır.¹⁴⁰ // s. 92

Batı Trakya: SD., YA, DLA, GA, T.B.: Batı Trakya, kısaca Trakya bölgesinin Yunanistan'da yer alan bölümüdür. Yunanistan'ın en kuzeyi olduğundan Kuzey Yunanistan olarak da adlandırılmaktadır. Yunanistan'da Türkçe'nin konuşulduğu en yoğun bölgedir. Yaklaşık 100.000'in üzerinde Müslüman Türk yaşamaktadır.¹⁴¹ // s. 63

Baudelaire: HU., KA, DLA, GA, B.: Baudelaire (1821 – 1867), 1821'de doğdu. Mutsuz bir çocukluk geçirir. Babasının ölümü, ikinci defa evlenen bir anne ve Baudelaire'i anlamayan bir üvey baba arasında geçen mutsuz bir çocukluk. Annesini içten içe sevmesine rağmen, ikinci evliliğinden dolayı ömür boyu affetmeyecektir. O dönemin adeti olduğu üzere “hukuk öğrenimi görmeye” zorlanan Baudelaire, buna bir nevi başkaldırarak bohem bir hayatı seçer. Yahudi bir fahişe ile ilişkiye girmesi de ailesi ile olan bağların hepsini kopardı. 20 Yaşında doğuya gitmek üzere yola çıktı. Reunion adasında birkaç hafta kalır ve ömür boyu oranın egzotik havasında yaşar. 1842'de Fransa'ya döner ve reşit olunca da babasının mirasını alır fakat belli bir süre sonra ailesinin Baudelaire'nin yaşamını sefih bulması üzerine bu mirası tekrar kaybeder; ailesi tarafından velayet altına alınır. Bu da onun ömür boyu reşit olmayan bir kişi haline getirir. Bu dönemlerde koyu bir ümitsizlik hakimdir hayatında. 1845'te intihar girişiminde bulunur. Yine frengiye yakalanması bu dönemlere rastlar. Bunun yanında *Kötülük Çiçekleri*'nin yazmaya da bu dönemde başlar (1845-1848). 1848 yılında devrim yandaşlarının yanına katılır fakat Baudelaire için bu da hayal kırıklığı ile sonuçlanacak bir girişimdir. Devrimi izleyen günler sanatçıda tiksinti yaratır. 1851'de sağlığı bozulmaya başlar. Nedeni ise esrar ve şarabın bıraktığı tortulardır. Ve iyice içine kapanan bir ruha sahip olur sanatçı. Bütün bunlar sanatçıyı alışık olduğu yaşam tarzından uzaklaştırır. 1857'de “*Kötülük Çiçekleri*”ni yayımlar. Faka bu eser onun başının daha da çok ağrmasına neden olacaktır. Baudelaire ahlaksızlıkla suçlanacaktır. Aynı yıl üvey babasının ölmesi üzerine annesine tekrar yaklaşmaya çalışacaktır. 1860'da “*Yapay*” cennetleri yayımlar. Bu eser de diğeri gibi uçlarda gezinen bir kişilik sergiler. Bir tür otobiyografi olan “*Çırlıçılak Soyulan Yüreğim*” üzerine çalıştığı ve 1862'de Paris Sıkıntısı adıyla düzyazı şiirlerini yayımladığı sırada frenginin yan etkileri giderek kendini daha fazla hissettirmeye başladı. İki yıl kaldığı Belçika'dan dönüşünde felç olan sanatçı 31 Ağustos 1867'de Paris'te 46 yaşındayken öldü.¹⁴², // s.

Bayati: SD., KA, DLA, GA, Ar.: Türk musikisinde makam. 13 basit makamın beşincisi olan Uşşak'ın inici şeklinden ibarettir. (Dügah (la) perdesinde kalır; güçlüsü neva (re)'dir. Donanımına (si) için bir koma bemolü konur. Orta sekizlisindeki sesleri, tizden peste doğru şöyledir: Muhayyer, gerdaniye,

¹⁴⁰ tr.m.wikipedia.org/wiki/Basra

¹⁴¹ tr.m.wikipedia.org/wiki/Batı_Trakya

¹⁴² kimkimdir..gen.tr/kimkimdir.php?id=744

acem, hüseyini, neva, çargah, seğah, düğah. Bu makamdan elimizde 345 parça vardır. Makamın adı Oğuzlar'ın "Bayat" boyundan alındı. "Beyati" şeklinde söylenmesi yanlıştır.¹⁴³ Bayati MH. 20 // s. 254

Bayezit:HU., KVA, DLA, GA, B., E.:"1 Ağustos 1863'te Friedrich Bayer adlı bir tüccar ve Johann Friedrich Weskott adlı bir boya ustası, Almanya'da şimdi Wuppertal şehrinin bir semti olan Barmen'de küçük bir boya malzemesi fabrikası kurdu. 1972'de şirket adını Bayer AG olarak değiştirmiş ve günümüzde de bu adla bilinmektedir."¹⁴⁴//s.159

Bayezit: MH., YA, DLA, GA, T.: Beyazıt, İstanbul'un Avrupa Yakası'nda bulunan Fatih ilçesine bağlı 57 mahalleden biridir. İdari sınırlarına bakıldığında Mercan, Tayahatun, Mollafenari,, Mimar Hayrettin, Mimar Kemalettin, Balabanağa ve Süleymaniye mahalleleri ile komşudur.¹⁴⁵ Bayezit SAE. 38 Bayezit HU. 42 // s. 82

Bayezit camii: HU., YA, DLA, GA, T.Ar.: İstanbul'un yedi tepesinden biri üzerine kurulan ve semte adını veren muhteşem cami. Fatih'in oğlu Sultan Bayezid tarafından yaptırılan caminin temeli, 1501 yılında atılıp, inşası 1506'da tamamlandı. Caminin yanına mektep, medrese, imaret, kervansaray ve hamam yaptırılmıştır. Bu medreseye, ancak şeyhülislam olanlar müderris tayin edilirdi. İlk müderrislik, Şeyhülislam Zembilli Ali Efendiye verilmiştir. Bayezid Camii, klasik Osmanlı üslubunun ilk örneğidir. Mimarının, bazı kaynaklarda Üstad Hayreddin olduğu yazılmakla beraber, son yapılan araştırmalarda Yakub Şah bin Sultan Şahın inşa ettiği meydana çıkmıştır. Beş seneye yakın zamanda biten caminin ilk ibadete açıldığı Cuma gününde namazı Sultan İkinci Bayezid Han kıldırılmıştır. Bunu Evliya Çelebi şöyle anlatır: Caminin yapısı tamam oldukça, bir Cuma günü, büyük bir cemaat toplanıp açıldı. Bayezid-i Veli buyururlar ki: "Her kim ki ömründe ikindi ve akşam namazlarının sünnetini tamam kılmışsa şu mübarek vakitte o kimse imam olsun." Derya misali cemaat içinden bir kişi çıkmaz. Bayezid Han: "Elhamdülillah! Seferde ve barış zamanında sünnetleri terk etmedik." diyerek kendileri imam olup namazı kıldırırlar. Caminin kubbesi dört fil ayağı ve iki sütuna oturmaktadır. Merkezi kubbenin mihrab ve medhal tarafından iki yanlarda iki yarım, diğer yanlarında dört kubbe bulunmaktadır. Yanlar, biri merkezi olmak üzere beşer kubbelidir. Böylece büyük bir mekan nispeten daha küçük kubbelerle örtülmüştür. Cami iki minareli, her minare de birer şerefelidir. Güneyde olanı cami ile birlikte, diğeri ise çok uzun zaman sonra yapılmıştır. Her ikisi de gerek iç, gerekse dış görünüşleri, süslemeleri bakımından çok güzeldir. İki minare arası 87 m olup, bu durum camiye azamet vermektedir. Caminin Bayezid meydanına bakan yüzünde dışarıya üç kapı ile bağlanan bir revaklı avlu vardır. Ortada şadırvan kenarlarda 20 sütuna dayalı 25 kubbe avluyu süsler. Osmanlı mimarisinin nefis taş işçiliğinin bütün incelikleri avlu ve şadırvanda görülür. Caminin sağ tarafına Şeyhülislam Veliyüddin Efendi tarafından 1736 yılında bir kütüphane yaptırılmıştır. Mihrab üzerindeki kapı ile şadırvan avlusunun kapılarındaki yazılar Hattat Şeyh Hamdullah'a aittir. Mihrabın ön tarafında Sultan Birinci Selim tarafından yapılan türbede Sultan İkinci Bayezid medfundur. Bahçede Osmanlı devrinde yaşamış büyük zatlardan bazılarının kabirleri vardır. Bayezid Camii, 1509

¹⁴³ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 3, s.35

¹⁴⁴ tr.wikipedia.org/wiki/Bayer_AG

¹⁴⁵ tr.m.wikipedia.org/wiki/Beyazıt_Fatih

yılında meydana gelen zelzeleden hasar gördüğünden ve ayrıca 1797, 1870, 1940, 1958 yıllarında esaslı tamirler görmüştür. ¹⁴⁶ Bayezıt Camii SD. 13 // s. 42
Bayezıt kahvesi: HU., YA, DLA, GA, T.Ar.: İstanbul'da bir kahvehane. // s. 41
Bebek: HU., YA, DLA, GA, T.: Boğazın Rumeli yakasında, Arnavutköy ile Rumelihisarı arasında, aynı adı taşıyan koyun kenarında yer alan Beşiktaş İlçesi içindeki semt. ¹⁴⁷ Bebek MH. 62 // s. 77
Bebek Koyu: HU., YA, DLA, GA, T.T.: Bebek Koyu, İstanbul Boğazı'nın şehrin Avrupa Yakası'na doğru yaptığı küçük girintidir. ¹⁴⁸ // s. 197
Bebekli Yani: HU., KA, BŞA, ÖA, T.B.: Mümtaz'ın iskelede gördüğü, günlük hayatta yaşam mücadelesi veren kişilerden birisi. // s. 134
Bedesten: HU., YA, DLA, GA, Ar.: İstanbul'da bu isim altında üç büyük kapalı çarşı vardır: 1) Cevahir Bedesteni, Mücevher Bedesteni yahud İç Bedesten 2) Sandal Bedesten 3) Galata Bedesteni. Bunlardan ilk ikisi zamanımıza kadar gelmiş, Galata Bedesteni ise en az bir asır evvel kalkmış, binası depo olarak kullanılmaktadır. ¹⁴⁹ Bedesten MH. 12,16,32 Bedesten SAE. 330 // s. 42,59,
Beethoven: HU., KA, DLA, GA, B.: Beethoven, Ludwig Van Meşhur Alman besteci. Bonn'da 1770 yılında doğdu. Ailesinin maddi durumu müsaid olmadığından kendi kendini yetiştirdi. Küçük yaşta 1783 yılında saray orkestrası azalığına, 1785'te ikinci saray organistliğine getirildi. Bu görevleri kendisinin müzik sanat dünyası tarafından tanınmasını sağladı. Hocasının yardımı ile 1787 yılında Mozart'a talebe olmak için Viyana'ya gönderildi. Annesinin hastalığı sebebiyle Bonn'a döndü ve 1792 yılında tekrar Viyana'ya gönderildi. Buradaki çalışmalarından sonra Hayd'a ithaf ettiği üç piyano sonatı ve bir piyano konçertosu ile 1795'te halk önüne çıktı. Bundan sonra Viyana sarayında asilzadelerin öğretmeni olarak büyük bir itibar kazandı. 1827 yılında Viyana'da ölünceye kadar hiçbir resmi vazife kabul etmedi. Hayatını kendi besteleri ile kazanan, müstakil ve serbest müzikçi tipinin ilk temsilcisidir. Beethoven'in hayatında en önemli hadise 1800'de başlayıp 1808'den itibaren konser veremez olmasına ve 1819'da büsbütün sağır hale gelmesine sebep olan kulak hastalığıdır. Bundan sonra Beethoven'le ancak yazı ile konuşup anlaşmak mümkün oldu. 1825'ten itibaren sıhhati iyice bozuldu. Müzmin bir karaciğer hastalığı tehlikeli olmaya başlamış, arkadan akciğer iltihabı, istiska hastalığına dönmesine sebep olmuştu. Yapılan dört ameliyat fayda vermemiş, 1827 yılında Viyana'da ölmüştür. ¹⁵⁰ Beethoven SAE. 116 // s. 259
Begadanin: HU., KA, DLA, GA, B.: Mümtaz'ın okuduğu kitapta hangi dilden olduğunu bilmediği adlar. // s. 51
Behçet Bey 1: SD., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.: Atiye'nin kocası ve teyzesinin oğlu, İsmail Molla Bey'in oğlu, Ruhsar Hanım'ın eniştesi, Çırçır yangınında Doktor Refik'in ölümüne sebep olan kişi, Kazasker Ata Molla Bey'in damadı. Beyefendi SD. 7 // s. 7,8,10,

¹⁴⁶ islamansiklopedisi.org.tr/Beyazıt-11-camii-ve-kulliyesi

¹⁴⁷ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 2, s.116

¹⁴⁸ tr.m.wikipedia.org/wiki/Bebek_Koyu

¹⁴⁹ *İstanbul Ans.*, İstanbul 1961, C. 5, s.2345

¹⁵⁰ operabale.gov.tr/Sayfalar.aspx?ArtistId=5668

<p>Behçet Bey 2: MH., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.: Yetmişbeşlik huzursuz bir ihtiyardır. Atiye Hanımefendi'nin kocasıdır ve otuz beş sene önce eşini kaybetmiştir. Merhum İsmail Molla Beyefendi ve Şefika Hanımefendi'nin oğlu, Ata Molla Bey'in damadadır. Behçet Beyefendi MH. 7,8,9,10,12,35,52 Behçet Dayıcığım MH. 9 Behçet MH.28,32,39,30,31,38,39,57,58,59,60,63,64,66,67,68,69,96 // s. 7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,20,21,22,23,24,25,26,27,30,34,35,36,37,38,48,49,50,51,52,53,54,55, 56,57,60,85,87,88,97,145,148,150,151,</p>
<p>Behçet Beyefendi: HU., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.: Nuran'ın akrabalarından birisi. Behçet Bey HU. 56.57 // s. 56,57,</p>
<p>Bektaş: HU., BA, DLA, GA, T.: Hacı Bektaş Veli'nin tarikatına girmiş olan.¹⁵¹ // s. 118</p>
<p>Belediye.: SAE., KUA, DLA, GA, Ar.: Belediye, il, ilçe, kasaba, belde vb. yerleşim merkezlerinde temizlik, aydınlatma, Su, toplu taşıma ve esnafın denetimi gibi kamu hizmetlerine bakan, Başkanı ve üyeleri halk tarafından seçilen, tüzel kişiliği olan örgüt.¹⁵² // s. 170</p>
<p>Belin: SD., KA, DLA, GA, B.: Rudolf Belling (d. 26 Ağustos 1886- ö. 9 haziran 1972), Alman heykeltıraş. Soyut heykel üreten ilk Alman sanatçılardanıdır. II. Dünya Savaşı yıllarında Türkiye'ye göçmüş ve 30 yıl boyunca Türkiye'de yaşayarak Türk heykeltıraşlarının yetişmesinde emek vermiştir.¹⁵³ // s. 105</p>
<p>Benderbuşirli: SAE., BA, DLA, GA, T.: (Buşir olduğu sanılmaktadır. Buşir, İran'ın güneybatısında, Basra Körfezi kıyısında şehir ve liman.) Buşir halkından olan.¹⁵⁴ // s. 101</p>
<p>Berber Abdi: SD., KA, BŞA, ÖA, Far.Ar.: Cemal'lerin sürekli gittiği berber. // s. 80</p>
<p>Berber İsmail Efendi: SD., KA, BŞA, ÖA, Far.Ar.Ar.: Filibeli, iri yarı, pehlivan yapılı bir ihtiyar. Berber İsmail Efendi SD. 19 Berber İsmail Efendi-Filibeli SD. 23 // s. 23</p>
<p>Bergson: MH., KA, DLA, GA, B.: Bergson, Henri Fransız fikir adamlarından biridir. 1859'da Paris'te doğdu. Yahudi asıllı bir Polonyalı babayla, Yahudi asıllı bir İngiliz annenin oğludur. Ancak hayatının tamamı Paris'te geçti. Paris'te Condercet Lisesini bitirdi. Burada fen ve edebiyat derslerinde üstün başarı gösterdi. 1878-1881 yılları arasında Paris Yüksek Öğretmen Okulunu bitirdi. Çeşitli şehirlerde öğretmenlik yaptı. Okulda başladığı felsefi çalışmalarını devam ettirdi. 1889'da Şuurun Doğrudan Doğruya Verileri adlı tezi ile doktor oldu. Paris'te Dördüncü Henri Lisesinde ders verdi. 1891'de Louise Neuburger ile evlendi. Bu arada ruh ve beden arasındaki münasebet üzerinde çalışmaya başladı. 1900'de College de France'e çağrıldı. 1914'te Fransız Akademisine üye seçildi. Savaş yıllarında diplomatik vazife gördü. 1927'de Nobel Edebiyat Ödülünü kazandı. Bu arada geçirdiği bir felç sebebiyle sosyal hayattan uzak kaldı. 1941'de Paris'te öldü. Bergson'un felsefesi müşahede, akılcılık ve izafiyetten kaçınır. Ona göre bu üç öğreti gerçekte yalnızca katı maddeleri, düşüncede</p>

¹⁵¹ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.235

¹⁵² *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.236

¹⁵³ tr.m.wikipedia.org/wiki/Rudolf_Belling

¹⁵⁴ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 3, s.484

kavramları, şuurda ise yalnızca biçimleri kabul eder. Halbuki Bergson'un öğretisi; bütün bilgileri ve varlığın tamamını kucakladığını öne süren zekanın eleştirilmesiyle aynı zamanda dolaysız verinin faydacılık, bilginin geometri, eylemin de teknik aşamasına henüz düşmediği insanlık deneyinin başlangıcını his yoluyla kavrama, idrak etme metodudur. Bergson, sabit değerlere karşı çıkarak, hareket, değişme ve evrim gibi değerleri benimseyen ve daha sonra "süreç felsefesi" adını alan bir fikir sistemi kurmuştur. Eserleri: Bergson, eserlerinde maddecilerin hücumlarına karşı, ruha ve ölümden sonra ebedi hayata inananları müdafaa etmiştir. Kitapları din ve kıyametle ilgili bilgilerle doludur. Okuyanlar dine ve kıyamete seve seve inanırlar. Eserlerinden bazıları: Din ve Ahlakın İki Kaynağı, Şuurun Verileri, Madde ve Hafıza, Düşünce ve Hareket, Metafiziğe Giriş, Gülmek vb.'dir.¹⁵⁵ // s. 148

Berlin: MH., YA, DLA, GA, B.: İkinci Dünya Savaşına kadar Almanya'nın başşehri. 1943'te Almanya ikiye bölününce, Berlin de Doğu Berlin ve Batı Berlin diye ikiye bölündü. Doğu Berlin, Doğu Almanya'nın başşehri, Batı Berlin ise Batı Almanya'nın bir eyaleti oldu. 1961'de Doğu Almanya tarafından yapılan ve "Utanç Duvarı" diye tanınan Berlin Duvarı, Almanya'nın bölünmüşlüğü'nün bir sembolüydü. Doğu Berlin'in yüzölçümü 403 km², Batı Berlin'in yüzölçümü 480 km²; nüfusları ise birbirine yakın olup, 2'şer milyona varmaktaydı. 1990'da iki Almanya'nın birleşmesiyle Berlin Duvarı yıkıldı. Kilise merasimiyle birleştirilen Berlin, Birleşik Almanya'nın başşehri oldu.¹⁵⁶ Berlin SAE.127 Berlin SD. 299 // s. 96

Besarabya: HU., YA, DLA, GA, B.: Besarabya (Bessarabia) bugünkü Moldova'nın tarihteki adıdır. Prut ve Dinyester nehirlerinin arasında yer alır.¹⁵⁷ // s. 101

Beşiktaş: MH., YA, DLA, GA, T.: İstanbul Boğazı'nın Rumeli yakasında, Tophane ile Ortaköy arasında; Marmara'ya, Anadolu yakasına, İstanbul Boğazı'na ve liman ağzına hâkim, büyük ve eski semt.¹⁵⁸ Beşiktaş SAE. 69 // s. 113

Botticelli: HU., KA, DLA, GA, B., E.: "Asıl adı Alessandro di Mariano di Vanni Filipepi olan, ama daha çok Sandro Botticelli ya da Il Botticello ("Küçük Fıçı") lakabıyla bilinen İtalyan ressamı (1 Mart 1445 – 17 Mayıs 1510). ("Küçük Fıçı") lakabı aslında kuyumcu ağabeyi Antonio Filipepi'ye aittir. Ancak resim eğitiminden önce ağabeyinin yanında çıraklık yaptığı süreçte Alessandro da aynı lakap ile anılmaya başlanmıştır. 1470 yılında, henüz ilk tablolarıyla büyük ün kazanmıştır. Özellikle Münecim Kralların Tapınması (1475-1476, Uffizi Galerisi) ve Madonna (Louvre Müzesi) bunlar arasında sayılabilir. 1481'de Papa IV. Sixtus tarafından Roma'ya davet edilmiş; Rosselli, Ghirlandaio ve Perugino ile birlikte Sistina Şapeli'nin süslemesinde çalışmıştır. Burada Musa'nın yaşamını canlandıran 3 fresk ile Şeytanın İsa'yı Ayartma Çabaları'nı yapmıştır. Bu eserlerinde zengin ayrıntılar görülür. 1480-1490 yıllarında, olgunluk döneminde Floransa'da Lorenzo de' Medici'nin korumasında sanat çalışmalarını sürdürmüştür. Bu dönemde, Primavera (İlkbahar) (1482, Uffizi), Venüs ile Mars (1483, Ulusal Galeri, Londra), Pallas Athena ile Kentaur (1485, Uffizi) gibi konusunu mitolojiden alan başyapıtlar gerçekleştirmiştir. Bu arada, kiliseler, dinsel dernekler için tablo siparişleri almıştır.

¹⁵⁵ idefix.com/Yazar/henri-bergson

¹⁵⁶ berlin.de/karriereportre

¹⁵⁷ tr.m.wikipedia.org/wiki/Besarabya

¹⁵⁸ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 2, s.164

Meryem'in Taç Giymesi (1488, Uffizi) bunlardan biridir. Daha sonra zarif ve özgün kompozisyonlar içeren bir dizi Madonna resmi gerçekleştirmiştir. Bunlar arasında Şamdanlı Madonna (Berlin), Magnificat Madonna'sı (1485, Uffizi) ve Narlı Madonna (1487, Uffizi) sayılabilir. Resimlerinde pastel tonlar kullanır. 1491 yılında tanıştığı Savonarola'dan ve vaazlarından çok etkilenmiştir. Son yapıtlarında bu vaazların yarattığı çelişkilerin etkileri görülür. Pieta (1498, Münih Pinakothek'i), Çarmıha Geriliş (Cambridge, ABD), İsa'nın Doğumu (1500, Londra) bu eserler arasında sayılabilir. Ayrıca yoğun anlatım gücü ve güçlü desenlerle, Dante'nin İlahi Komedya'sını resimlemiştir. Botticelli, Rönesans resim sanatının gelişmesinde büyük rol oynamıştır. Kendisini deliliğin sınırına sürükleyen kaygısı, sanatına yön vermiştir. Uçucu ve coşkulu figürler çizmiştir. Ayrıca hastalık derecesine varan zerafet duygusu eserlerine kendine özgü, şiirsel bir hava verir. Yapıtlarında hareket ve duruşun inceliği, ince uzun bedenli, uzun boyunlu ve ciddi ifadeli kadının zarifliği zengin bir doku oluşturur. Botticelli dini konu alan tablolar yapmış olsa da, dinsel bir ressam değil, güzelliğe tutkun bir ressam olmuştur.¹⁵⁹ // s.388

Bey dağları: HU., YA, DLA, GA, T.T.: Toros Dağlarının batı uzantısı olan Bey Dağları, Antalya Körfezi'nin batısında kuzey-güney doğrultusunda körfeze paralel olarak uzanır. Teke Doruğu, Bakırdağ, Tahtalı Dağ ve Kızlar Sivrisi önemli doruklarıdır. 3069 metre ile en yüksek olanı Kızlar Sivrisi'dir.¹⁶⁰ // s. 31

Beyaz Rus: SD., BA, DLA, GA, T.B.: Beyaz Rusya halkından olan kimse. 1917'deki Ekim İhtilali'nde komünist kızıl yönetimden kaçan Rus.¹⁶¹ // s. 175

Beyhan Sultan: HU., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: III. Mustafa'nın kızı (İstanbul 1765-1824). Adilşah Kadı'nın kızıdır. Halep Valisi silahtar Mustafa Paşa ile evlendi.¹⁶² // s. 169

Beykoz: HU., YA, DLA, GA, B.: İlin doğu yarısında, Kocaeli Yarımadası'nın kuzeydoğusunda yer alır. Beykoz İlçesi'ni batıdan İstanbul Boğazı, kuzeyden Karadeniz, doğudan Şile ve güneyden de Üsküdar ve Ümraniye ilçeleri çevrelemektedir. Bu alan içinde yüzölçümü 396 km²'dir. İlçe merkezi 19 mahalleden meydana gelmiştir. Biri merkez olmak üzere iki bucağı vardır. Beykoz İlçesi Merkez Bucağı'na 11 köy, Mahmutşevketpaşa Bucağı'na da 8 köy bağlıdır.¹⁶³ Beykoz MH. 89 Beykoz SD. 151 // s. 69,70,

Beylerbeyi: HU., YA, DLA, GA, T.: Boğaziçi'nin Anadolu yakasında, Kuzguncuk ile Çengelköy arasında yer alan semt. Boğaziçi Köprüsü'nün Anadolu yakasındaki ayaklarının hemen dibinden başlayarak sahil boyunca ve tepelere doğru uzanır; Beylerbeyi Korusunun kuzey yamaçlarının sahire paralel giden Yalıboyu Caddesi'ne kavuştuğu Havuzbaşında sona erer. Üsküdar İlçesi'ne bağlı Çengelköy, Vaniköy. Kandilli, Burhaniye, Abdullahağa, Küplüce ve Beylerbeyi Merkez mahallelerini

¹⁵⁹ tr.m.wikipedia.org/wiki/Sandro_Botticelli

¹⁶⁰ yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9899/Antalya-beydaglar.html

¹⁶¹ Türkçe Sözlük, Ankara 2005, 10. Baskı., s.255

¹⁶² Meydan Larousse, İstanbul 1973, C. 3, s.159

¹⁶³ Düünden Bugüne İstanbul Ans., İstanbul 1993, C. 2, s.201

<p>içeren bir bucak iken, 1960'tan sonraki idari değişiklikler sırasında bucak olmaktan çıkmış, mahalle olarak doğrudan Üsküdar İlçesi'ne bağlanmıştır. Halen Üsküdar Belediyesi sınırları içindedir.¹⁶⁴ // s. 122</p>
<p>Beylerbeyi Sarayı: HU., YA, DLA, GA, T.Ar.: İstanbul Boğazında, Beylerbeyi'nde yaptırılan muhteşem saray. Sarayın bulunduğu yerde daha önceleri Birinci Ahmed Handan kalma bir ahşap saray vardı. Harab olan bu sarayın yerine, İkinci Mahmud Han yeni bir saray yaptırdı. Bu saray çıkan bir yangında tamamen yok olduğundan, yerine Sultan Abdülaziz tarafından yeni bir saray yaptırıldı. Baştanbaşa beyaz mermerden olan bu sarayı 1865 yılında Mimar Serkiz (Balyan) kalfa yaptı.¹⁶⁵ // s. 58</p>
<p>Beynelmilel Mimarlar Cemiyeti: SAE., KUA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.Ar.: Hayri İrdal'ın fahri azası olduğu cemiyetin adıdır. // s. 344</p>
<p>Beyoğlu: HU., YA, DLA, GA, T.: İlin batı yarısında, Halic'in kuzeydoğu kesiminde yer alır. 20 Nisan 1924 tarihinde yürürlüğe giren 491 sayılı kanunla kurulmuştur. Beyoğlu İlçesi'ni kuzeyden Şişli İlçesi, doğudan Beşiktaş İlçesi ve İstanbul Boğazı, güneyden Halic'in karşısında Eminönü ve Fatih ilçeleri, batıdan da Eyüp İlçesi çevrelemektedir. Eyüp, Fatih ve Eminönü ilçeleri ile olan sınırı Haliç vasıtasıyla. Bu alan içinde yüzölçümü 9 km²'dir. İlçe 35 mahalleden meydana gelmiştir. Bağlı bucağı ve köyü yoktur.¹⁶⁶ Beyoğlu MH. 31,40,81,102,127 Beyoğlu SAE. 68 Beyoğlu SD. 60 // s. 38</p>
<p>Billur Çağlayan Gazinosu: SAE., YA, BŞA, ÖA, T.T.B.: hayri İrdal'ın büyük baldızının her akşam sahne aldığı gazinonun adıdır. // s. 273</p>
<p>Binbir Gece, HU., EA, DLA, GA, T.T.: Binbir Gece Masalları, Orta Çağ'da kaleme alınmış Arap masalları derlemesi.¹⁶⁷ Binbir Gece SAE. 7 // s. 47,62,</p>
<p>Bingöl: HU., YA, DLA, GA, T.: Doğu Anadolu bölgesinin Yukarı Fırat bölümünde, yeşillikler ve yaylalar diyarı harikulade güzellikleri bulunan bir ilimiz. 41°20' ve 39°54' kuzey enlemleri ile 38°27' ve 40°27' doğu boylamları arasında yer alır. İlin doğusunda Muş, kuzeyinde Erzurum ve Erzincan, batısında Tunceli ile Elazığ, güneyinde Diyarbakır ile çevrilmiştir.¹⁶⁸ Bingöl SD. 160 // s. 208</p>
<p>Birinci Abdülhamit: SAE., KA, DLA, GA, T.Ar.: Osmanlı padişahlarının yirmi yedincisi ve İslam halifelerinin doksan ikincisi. Sultan Üçüncü Ahmed'in oğludur. Annesi Rabia Hatun'dur. 20 Mart 1725 günü Topkapı Sarayında (Saray-ı Cedid) doğmuş ve Ocak 1774 tarihinde ağabeyi Sultan Üçüncü Mustafa'dan sonra padişah olmuştur.¹⁶⁹ // s. 94</p>
<p>Birinci Ahmet: HU., KA, DLA, GA, T.Ar.: Osmanlı padişahlarının on dördüncüsü, İslam halifelerinin yetmiş dokuzuncusu. Sultan üçüncü Mehmed Hanın oğlu olup, 1590'da Manisa'da Handan Sultandan doğdu. Şehzadeliğinde zamanın ileri gelen alimlerinden Aydınlı Mustafa Efendi</p>

¹⁶⁴ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 2, s.203

¹⁶⁵ islamansiklopedisi.org.tr/beylerbeyi-sarayı

¹⁶⁶ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 2, s.224

¹⁶⁷ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 3, s.203

¹⁶⁸ bingol.gov.tr/sehrimiz

¹⁶⁹ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 1, I. Abdülhamit Han maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

<p>eğitim ve öğretimi ile vazifelendirildi. Ayrıca Hocazade Ahmed ve Es'ad Efendiden ders alan şehzade Ahmed, babasının vefatı üzerine 1603'te henüz 14 yaşındayken Osmanlı tahtına geçti.¹⁷⁰, // s. 169</p>
<p>Birinci Cihan Harbi: SD., OA, DLA, GA, T.Ar.Ar.: 1914-1918 senelerinde İngiltere, Rusya ve Fransa'nın yer aldığı itilâf devletleriyle, aralarında Osmanlı Devleti'nin de bulunduğu Almanya, Avusturya-Macaristan ve Bulgaristan'dan meydana gelen ittifak devletleri arasında meydana gelen ve Harb-i umûmî diye de bilinen savaş.¹⁷¹ Birinci Dünya Harbi SAE. 74 // s. 69</p>
<p>Birinci Mahmut: SAE., KA, DLA, GA, T.Ar.: Osmanlı sultanlarının yirmi dördüncü ve İslâm halîfelerinin seksen dokuzuncusu. Sultan İkinci Mustafa Han'ın oğlu olup, 2 Ağustos 1696 senesinde Sâlihâ Sultan'dan Edirne'de doğdu.¹⁷² // s. 47</p>
<p>Bitpazarı: HU., YA, DLA, GA, T.: Bitpazarları, taşınabilir her türlü eski eşyanın, daha çok eski ev ve giyim eşyasının alınıp satıldığı yerlerdir. Her büyük şehirde bitpazarları bulunmakla birlikte, İstanbul bitpazarları, bunlar içinde de Kapalıçarşı'nın Feşçiler Kapısı'ndan girilince karşılaşılan ve eski giyim eşyası alım satımı yapılan, sağlı sollu dükkânlardan oluşan bitpazarı ünlüdür.¹⁷³ Bitpazarı SAE. 187 // s. 42,57,</p>
<p>Bizans: MH., YA, DLA, GA, B.: Roma İmparatorluğunun, M.S. 395 yılında ikiye bölünmesiyle imparatorluk topraklarının doğu bölümünde kurulan ve 1453 yılında Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u almasıyla ortadan kalkan imparatorluk.¹⁷⁴ // s. 15</p>
<p>Blanqui: SD., KA, DLA, GA, B.: Louis Auguste Blanqui, Fransız sosyalist, düşünürü ve siyaset adamı (Puget-Theniers 1805-Paris 1881). Jerome Adolphe Blanqui'nin kardeşidir.¹⁷⁵, // s. 270</p>
<p>Boğaz: HU., YA, DLA, GA, T.: İstanbul Boğazı, Karadeniz ile Marmara Denizi'ni birleştiren su yoluna verilen isim. Uzunluğu yaklaşık 30 kilometredir. Rumeli yakasından Rumeli Feneri'nden Haliç kıyılarına dolaşarak Ahırkapı Fenerine kadar 55 kilometre, Anadolu yakasında Anadolu Feneriyle Kızkulesi arası 35 kilometre, Selimiye önündeki Kayak Burnu'na kadar 36 kilometredir.¹⁷⁶ Boğaz MH. 18,20,21,31,61,62,89 Boğaz SAE. 195 Boğaz SD. 49,173 // s. 69</p>
<p>Boğaziçi: HU., YA, DLA, GA, T.: Karadeniz ve Marmara denizi arasındaki İstanbul Boğazının, tesbih dizisi gibi köyler ve kasabacıklarla donanmış yalı boyu ile gerilerdeki yamaçlara, tepelere, vadi, köy ve limancıklara verilen isimdir.¹⁷⁷ Boğaziçi SAE. 56 Boğaziçi SD. 62 // s. 149</p>
<p>Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey: SD., KA, DLA, GA, T.Ar.: Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey, 1884'te Beyrut'ta doğdu. Antalya ve İzmir Liselerinde okudu. Mülkiye'den pekiyi derece ile mezun oldu. Mülkiye'yi bitirdikten sonra 1908'de Beyrut Vilayeti Maiyet Memurluğuna dahil oldu.</p>

¹⁷⁰ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 1, I Ahmet Han maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

¹⁷¹ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 2, Birinci Dünya Harbi maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

¹⁷² *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 4, I. Mahmut Han maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

¹⁷³ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 2, s.252

¹⁷⁴ islamansiklopedisi.org.tr/bizans

¹⁷⁵ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 3, s.257

¹⁷⁶ turkcebilgi.com/istanbul_boğazi

¹⁷⁷ *İstanbul Ans.*, İstanbul 1961, C. 5, s.2853

Babası, Sirkeci Gümrüğü Yolcu Salonu Müdürü Arif Bey'dir. Arif Bey, aslen Yenişehir Teselya eşrafındandır. Kemal Bey, 1909 yılında Cezair-i Bahri Sefid (12 Adalar Valiliği) maiyet memurluğunda stajını bitirip kaymakam olmuştur. Bununla birlikte bir yıl Rodos İdadisinde Türkçe ve Sosyal Bilimler öğretmenliği yaptı. 18 Aralık 1911'de asıl mesleğine dönerek sırasıyla Doyran, 1912'de Gebze, 1913'de Karamürsel, 1915'de Boğazlıyan Kaymakamı olmuştur.¹⁷⁸, // s. 248

Bohemya: MH., YA, DLA, GA, B.: Çekoslavakya'da bir bölgedir. Bohemya'nın toplam yüzölçümü 52.060 km²'dir. 1918'e kadar Bohemya eyaleti Avusturya'ya aitti. // s. 15,88,

Bolu: SAE., YA, DLA, GA, B.: Orman, göl, kaplıca, dağ ve denizlerin kucaklaştığı, fevkalade tabii güzellikleri ile meşhur, Batı Karadeniz bölgesinde yer alan bir ilimiz. Sakarya, Bilecik, Eskişehir, Ankara ve Çankırı illeri ile çevrili olup 45°15' ve 41°05' kuzey enlemleri ile 39°29' ve 32°37' doğu boylamları arasında yer alır.¹⁷⁹ // s. 10

Bonapart: HU., KA, DLA, GA, B.: Napoleon Bonapart (Napoleon I), Fransız İmparatoru, Bonapart Hânedanının kurucusu. 15 Ağustos 1769'da Korsika Adasının Ajaccio şehrinde doğdu. İtalyan asıllı hukukçu Charles Bonaparte ile Letizia Rumolino'nun oğludur.¹⁸⁰ Napolyon SAE. 148 // s. 347

Bonnard: HU., KA, DLA, GA, B.,E.: Pierre Bonnard (3.10.1867 - 23.1.1947), Fransız ressam ve grafiker. Aynı zamanda Post-Empresyonizmin kurucularındandır.¹⁸¹ // s. 58

Borodine: HU., KA, DLA, GA, B.: Borodin Aleksandr, Rus bestecisi (Petersburg 1833-ay.y 1887). İrmete kral soyundan prens Gedeonov'un evlilik dışı oğlu. Önce bilim alanında çalıştı, 1862'de Aseri Tıp Akademisi kimya kürsüsüne tayin edildi; bu arada kendi çabasıyla piyano, viyolonsel, flüt, obua çalmayı ve beste yapmayı öğrendi. 1862'de Balakirev ile tanıştı ve "Beşler" grubuna katıldı. 1869'dan sonra 18 yıl boyunca beste yaptı. En önemli eseri "Prens İgor (Knyaz İgor)", Batılı Rusya ile Doğulu Rusya'nın bir bileşimi ve ilk müzikli Rus destanıdır. Diğer eserleri: Üç senfoni (1867, 1876, 1887), Orta Asya İsteplerinde (V Sredney Azii, 1880), iki dörtlü, piyano için Küçük Süit (1885) ve on dört melodi.¹⁸² // s. 259

Borsa sokağı: SD., YA, BŞA, ÖA, B.Ar.: Mihailof'un kaldığı apartmanın bulunduğu yer, sokak. // s. 236

Bosna: MH., YA, DLA, GA, B.: Yugoslavya'da Komünist idarenin yıkılması ile kurulan cumhuriyetlerden biri. Doğu ve güneydoğudan Sırbistan ve Karabağ, kuzey ve batıdan Hırvatistan ile çevrilidir. Dalmaçya'da 20 kilometre uzunluğunda bir kıyısı vardır. Bosna adı, topraklarını sulayan Bosna Nehrinden gelir. Nevetre Nehrinin kuzey güney bölgeleri olan Hersek adı ise 15. asır ortalarında Bosna Kralına isyan edip kendini "St Sava Herseki", yani dükü ilan eden Stephan Vokciç Kosora'nın unvanından gelmektedir.¹⁸³ Bosna SD. 34 Bosna-Hersek SAE. 38 // s. 45

¹⁷⁸ bogazliyan.gov.tr

¹⁷⁹ bolu.gov.tr/sehrimiz

¹⁸⁰ beyaztarih.com/ansiklopedis/Napolyon-bonapart

¹⁸¹ en.m.wikipedia.org/wiki/Pierre_Bonnard

¹⁸² Meydan Larousse, İstanbul 1973, C. 3, s.318

¹⁸³ islamansiklopedisi.org.tr/Bosna-hersek

<p>Boutroux: SD., KA, DLA, GA, B.: Emile Boutroux (1845-1921), Fransız düşünür. Emile Boutroux 28 Temmuz 1845'te Montrouge'da doğdu. On yaşında IV. Henri Lisesi'ne girdi. Klasik öğrenimini burada yaptı. Yirmi yaşında Ecole Normal'e girdi; orada Jules Lachelire'nin talebesi oldu. Bergson ve Blondel'in hocası olan Boutroux'nun temel eseri Doğa yasalarının Olumsuzluğu'dur.¹⁸⁴ // s. 299</p>
<p>Boyacıköy: HU., YA, DLA, GA, T.: Boyacıköy İstanbul'da İstanbul Boğazı'nın Rumeli yakasında, Rumelihisarı'nı takiben sahil yolunu Baltalimanı Deresi üzerinden aşırın köprüden sonra gelen ve Emirgân'a kadar uzanan semt.¹⁸⁵ // s. 122</p>
<p>Brendizi: MH., YA, DLA, GA, B.: Brindisi, İtalya'nın Puglia Bölgesi'nde aynı ismi taşıyan Brindisi ilinin merkezi bir liman kenti ve bir komünü. Aynı zamanda Brindisi ilinin yönetim merkezidir. Adriyatik denizinin kıyısında yer alır. Merkez nüfusu 92 bin kadardır. Brindisi ili 1,830 km2'lik bir alanı kaplar.¹⁸⁶ // s. 106</p>
<p>Brezilyalı: SAE., BA, DLA, GA, T.: Brezilya halkından olan kişi. // s. 164</p>
<p>Brüksel: HU., YA, DLA, GA, B.: Belçika'nın başkenti, bunun yanı sıra ülkenin en kalabalık kentidir (1.425.000 nüfus). Ülkenin tüm işletmelerinin ve iş gücünün beşte biri bu kentte bulunduğundan Brüksel ülkenin en büyük sanayi merkezidir, Başlıca sanayi kollarını makine ve elektrikli aletler, tekstil (konfeksiyon), kimya ve besin işletmeleri oluşturur. Ancak Brüksel yalnız ülkenin değil, Ortak Pazar'ın ve NATO'nun da merkezi olduğundan, özellikle hizmet kesimi çok gelişmiş bir kenttir. Çalışan nüfusunun üçte biri sanayide, üçte ikisi hizmet kesiminde çalışır. Kentte çoğunluk Fransızca konuşmakla birlikte, ülkede iki dil konuşulması nedeniyle, Flamanlar ile Valonlar arasında uyum sağlamak için iki dile de yer verilir.¹⁸⁷ // s. 372</p>
<p>Brütüs: SD., KA, DLA, GA, B.: Roma İmparatoru Caesar'ı (Sezar'ı) katledenlerden biri. Asıl adı Marcus Junus Brütüs'tür. Romalı bir politikacı idi. Asil bir âilenin çocuğudur. Babasını küçük yaşta kaybeden Brütüs, amcası Caton tarafından yetiştirilmiştir. Bu sebeple amcasının etkisinde olarak senatorlar partisinin tam bir destekleyicisi olmuştur. Muhâfazakâr ve cumhuriyetçidir. Atina'da felsefe ile edebiyât öğrenimi yapmış ve çağdaşları arasında ateizmin en aşırı temsilcilerinden sayılmıştır. Cumhûriyet ilkelerinin harâretli bir savunucusu olan Brütüs, Caesar (Sezar) ile Pompeus arasındaki iç savaşta Pompeus'un tarafını tutmuştur (M.Ö. 46).¹⁸⁸ // s. 90</p>
<p>Buhtunnasar: SD., KA, DLA, GA, Far.: Buhtunnasar diğer adıyla Nabukednazar, II. Babil Devletinin en muşhur kralının adı.¹⁸⁹ // s. 220</p>
<p>Bukağılı Dede: SAE., KA, DLA, GA, T.Ar.: İstanbul'da, Fatih semtinde, Kubbe Tekkesi denilen yerde bulunan zaviyenin şeyhi olup, ulemeden Şeyh Muhammed Bağdadî Hazretleri'dir. Bağdatlı Baba yahut da Bukağılı Baba diye ün salmıştır. 1179 (m.1765) yılı Safer ayında vefat etti. Yerine Kubbe</p>

¹⁸⁴ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 3, s.345

¹⁸⁵ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 2, s.321

¹⁸⁶ tr.m.wikipedia.org/wiki/Brindisi

¹⁸⁷ wikiwand.com/tr/Brüksel

¹⁸⁸ beyaztarih.com/ansiklopedi/marcus-junius-brutus

¹⁸⁹ islamansiklopedisi.org.tr/babil

<p>Tekkesi şeyhi Süleyman Efendi şeyh olmuştur. Saraçhane Karakolu karşısında, eskiden Bukağılı Baba diye bilinen semtteki türbede medfun bulunan zatın Havariyyûn'dan olduğu anlaşılmıştır.¹⁹⁰ // s. 210</p>
<p>Bulgar: SAE., BA, DLA, GA, B.: Slavların güney kolundan olan bir halk veya bu halkın soyundan olan kimse. Bulgaristan'a özgü olan, Bulgaristan ile ilgili olan.¹⁹¹ Bulgar SD. 35 // s. 136</p>
<p>Bulgaristan: MH., YA, DLA, GA, B.: Ülkemizin kuzey batı komşusu olup, kuzeyden Romanya, batıdan Yugoslavya ve güneyden Yunanistan ile sınırlandırılan ülke. Kuzeyde Tuna ve doğuda Karadeniz tabii sınırlarını teşkil eder. Ekonomi ve ideolojik bakımdan Sovyetler Birliği'ne bağlıyken, 1989'da Rusya'da başlayan yeniden yapılanma ve batıya açılma politikası, Bulgaristan'da da hızla yayıldı ve komünizm eski hâkimiyetini büyük ölçüde kaybetti.¹⁹² Bulgaristan SAE. 38 // s. 82</p>
<p>Bulgurlu: SD., YA, DLA, GA, T.: Anadolu yakasında, Acıbadem, Kısıklı ve Ümraniye semtlerinin arasında yer alan tarihi köyün etrafında gelişen mahalle. Bulgurlu, günümüzde Üsküdar İlçesi'nin en büyük mahallesi olup, batıda Küçükçamlıca Caddesi, güneyde Üçpınarlar Caddesi ile Anadolu Otoyolu, doğuda Namık Kemal Mahallesi, kuzeyde ise Bulgurlu Caddesi ile sınırlıdır. Mahalleyi kuzey-güney doğrultusunda kesen Libade Caddesi ise semtin bir başka önemli ulaşım yoludur. İstanbul'un ünlü mesire yerlerinden Küçükçamlıca Tepesi de bu mahallenin içindedir.¹⁹³ // s. 250</p>
<p>Bulguroğulları: MH., KA, BŞA, ÖA, T.: Sabri Hoca'nın gittiği ve babasının kim olduğunu söylemeden döndüğü konağın sahipleri. // s. 81</p>
<p>Burdur: SD., YA, DLA, GA, Ar.: Akdeniz bölgesinin göller kısmında yer alan bir ilimiz. Batı Anadolu ile Akdeniz bölgesini birbirine bağlayan Burdur, 36°53' ve 37°50' kuzey enlemleri ile 29°24' ve 30°53' doğu boylamları arasında yer alır. Isparta, Afyonkarahisar, Antalya, Muğla ve Denizli illeri ile çevrilidir. İrili-ufaklı 14 mâvi göl arasında yeşil bir beldedir.¹⁹⁴ // s. 197</p>
<p>Buridan: HU., KA, BŞA, ÖA, B.: Jean Buridan (Latince: Joannes Buridanus) (1300-1358) Fransız rahip filozof. Orta Çağ'ın tanınmış filozoflarından olan Buridan'ın geliştirmiş olduğu impetus kavramı modern süredurum kavramına doğru giden yolda ilk adımı teşkil eder. Kendi döneminde tanınmış olan filozof bilimdeki Kopernik devriminin öncülerindendir. // s. 97</p>
<p>Burmalı Mescit: SAE., YA, DLA, GA, T.Ar.: Şehzade Camii'nin kuzeyinde, avlu kapısının önündedir. Vakfiye tarihi 902/1497 olan mescidin banisi Mevlana Emin Nureddin Osman, mescidin yanındaki hazirede gömülüdür. Kabir taşında 961/1533'te öldüğü yazılıdır. Kare planlı ve düz çatıyla örtülü yapının son cemaat yeri bir sıra kesme taş ve üç sıra tuğla, harimin yan duvarları kesme taş, avlu duvarları ise moloz taş örgüyle inşa edilmiştir.¹⁹⁵ // s. 37</p>
<p>Bursa: HU., YA, DLA, GA, Ar.: Osmanlı Devletinin bir ara başkentliğini yapan, evliyâlar diyârı, târihî âbideler şehri, tabii güzellikleri ve binlerce senedir bilinen şifâli kaplıcaları ile dünyâca isim</p>

¹⁹⁰ cumhuriyetarsivi.com/katalog/192/sayfa/1966/8/17/4.xhtml

¹⁹¹ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.323

¹⁹² islamansiklopedisi.org.tr/bulgaristan

¹⁹³ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 2, s.336

¹⁹⁴ burdur.gov.tr/sehrimiz

¹⁹⁵ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 2, s.345

<p>yapan bir ilimiz. Marmara bölgesinin güneyinde yer alan Bursa, bilecik, Balıkesir, Kütahya, Kocaeli, İstanbul illeri ve Marmara Denizi ile çevrili, Marmara bölgesini, Ege ve İç Anadolu'ya bağlayan bir kavşak noktasıdır. İstanbul, Ankara ve İzmir gibi Türkiye'nin üç büyük şehrinin meydana getirdiği üçgenin merkezinde sayılır. 28°10' ve 30°00' kuzey enlemleri ile 40°40' ve 39°35' doğu boylamları arasında yer alır.¹⁹⁶ Bursa MH. 16,65,76,90,92 Bursa SAE. 350 Bursa SD. 91 // s. 169</p>
<p>Bursalı Tahir Bey: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.Ar.: İttihat ve Terakkinin bir numaralı azası. // s. 83</p>
<p>Busephale: SD., KVA, BŞA, ÖA, B.: Muhlis Bey'in büyük kurt köpeğinin adı. Busefalos SD. 259 // s. 222</p>
<p>Buyıdil Hanımefendi: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Halit Bey'in büyükannesi, Merhum Süpürgeciler kahyasının hareminden bir kadın, Adile Hanım'dan iki yaş küçüktür. Buyıdil MH. 113 // s. 113</p>
<p>Bükreş: HU., YA, DLA, GA, B.: Romanya'nın başşehri. Romanya Ovasının ortasında, Tuna Irmağının bir kolu olan Dimbovita'nın kıyısında kurulmuştur. Nüfusu 2 milyon civarındadır.¹⁹⁷ // s. 157</p>
<p>Büluc: SAE., BA, DLA, GA, Ar.: Büluçlar veya Beluçlar veya Beluciler; eski kaynaklar, Büluçların ilk yurdunun Kuzey İran'da olduğunu yazar. Büluçlar, XI. Yüzyılda Kirman'dan, özellikler Selçukluların İran'ı istilasıyla, Mekran'a göç ettiler. Oradan da Hindistan sınırına geldikleri iddia olunursa da bu bir söylentiden ileri geçemez.¹⁹⁸ // s. 40</p>
<p>Büyük İskender: SAE., KA, DLA, GA, T.: Makedonya Kralı ve târihin en ünlü komutanlarından biri. Makedonya Kralı İkinci Filip'in oğlu olan İskender, çocukluğunda Yunan filozofu Aristoteles'ten ders alarak yetişti. Babasının öldürülmesi üzerine M.Ö. 336'da yirmi yaşında kral oldu.¹⁹⁹ // s. 128</p>
<p>Büyükada: HU., YA, DLA, GA, T.: İstanbul ilinde, Marmara Denizi'nin kuzeydoğusunda bulunan adaların en büyüğü. Anadolu kıyısına 4 km, Galata Köprüsü'ne 20 km uzaklıktadır. Yüzölçümü 5.36 km²'dir, uzunluğu yaklaşık 4 km, genişliği 1.3 km'dir.²⁰⁰ Büyükada SAE. Büyükada MH. 65 211 // s. 77</p>
<p>Büyükçekmece: SAE., YA, DLA, GA, T.: İstanbul'un batı yarısında, Çatalca Yarımadası'nda yer alır. 1987'de Çatalca İlçesi'nden ayrılarak bağımsız ilçe haline gelmiştir. İlçeyi batısından Silivri, kuzeyinden Çatalca, doğusundan Küçükçekmece ve Avcılar ilçeleri ile güneyinden Marmara Denizi çevreler. Bu alan içinde yüzölçümü 213 km²'dir. Merkez bucağına bağlı 13 köyü vardır.²⁰¹ // s. 71</p>
<p>Büyükdere: HU., YA, DLA, GA, T.: Boğaziçi'nin Rumeli yakasında, Kireçburnu-Kefeliköy ile Sarıyer arasında, Hacıosman Bayırı'ndan inen yolun sahile kavuştuğu Çayırbaşı'ndan kuzeye doğru</p>

¹⁹⁶ bursa.gov.tr/sehrimiz

¹⁹⁷ islamansiklopedisi.org.tr/bukres

¹⁹⁸ Meydan Larousse, İstanbul 1973, C. 3, s.497

¹⁹⁹ islamansiklopedisi.org.tr/iskender

²⁰⁰ adalar.bel.tr/buyukada.asp

²⁰¹ Düünden Bugüne İstanbul Ans., İstanbul 1993, C. 2, s.361

uzanan, Büyükdere Koyu'nun kuzeybatı sahilinde ve çevredeki yamaçlar üzerinde kurulu semt. Halen Sarıyer İlçesi'nin bir mahallesi. ²⁰² Büyükdere SAE. 195 // s. 125
Cabi İsmet Bey: HU., KA, DLA, GA, Ar.: Cabi Ömer Efendi (Cabi İsmet Bey): Bursalı Mehmed Tahir'in Osmanlı Mü'ellifleri'nde verdiği sınırlı bilgi dışında Cabi Ömer hakkında diğer biyografik ve bibliyografik kaynaklarda herhangi bir kayıt bulunmaz. Cabi Ömer'in doğum yeri ve tarihi bilinmemektedir. Bununla beraber Tarih'in telif tarihi olan 1203/1789 yılında orta yaşlarda olduğu varsayılırsa, müellifin 18. yüzyılın ikinci yarısında doğduğu tahmin edilebilir. Cabi Ömer'e dair bu bilgi yetersizliğinden dolayı şimdiye kadar birçok yazar Cabi Ömer'in ismini yanlış olarak Cabi Said ve bu yanlış isme izafeten Cabi Tarihi'ni de Cabi Said Tarihi diye zikretmişlerdir. Müellifin ismine dair diğer bir yanlış tespit de Ahmed Hamdi Tanpınar tarafından yapılmıştır. İlk baskısı 1942'de yapılan 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi adlı eserinde Tanpınar, kaynakları arasında kullandığı Cabi Tarihi'nin İstanbul Üniversitesi nüshasından Cabi İsmet Bey Tarihi diye bahsetmiştir. ²⁰³ , // s. 347
Cadu: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Hayri İrdal'ı rüyasında Şerbetçibaşı Elmasını üçüncü defasında getiren, yani Hayri İrdal'ın halası. // s. 130
Calais Burjuvaları, HU., EA, DLA, GA, B.: Calais Burjuvaları, Calais belediyesinin siparişi üzerine Fransız heykeltıraş François Auguste Rodin'in 1885'te yaptığı heykelin adı ²⁰⁴ . // s. 211
Cariatide, HU., EA, DLA, GA, B.: Pierre paul Puget'in Kadın heykeli şeklindeki taş sütununun adı. ²⁰⁵ // s. 338
Caromio, HU., EA, DLA, GA, B.: (caro mio ben). İtalyan besteci Giuseppe Tommaso Giovanni Giordani'nin (19 Aralık 1751-4 Ocak 1798) bir opera bestesinin adı. ²⁰⁶ // s. 30
Cava: SAE., YA, DLA, GA, B.: Cava Adası Endonezya'nın başkenti Cakarta'nın da üzerinde bulunduğu bir adadır. Bir zamanlar güçlü Hindu-Budist imparatorluklarının, İslam emirliklerinin ve Hollanda kolonisinin merkezi olan Cava adası, şimdi Endonezya'nın politik ve ekonomik hayatına yön veren yerleşim birimlerindedir. 2010 sayımlarına göre 136 milyonluk nüfusuyla dünyanın en kalabalık adası konumundadır. Volkanik olaylar sonucu oluşan Cava adası, dünyanın en büyük 13. ve Endonezya'nın en büyük 5. adasıdır. Adanın doğusundan batısına volkanik dağlar zincir halinde uzanır. Adada en çok konuşulan üç dil vardır. 60 milyon insanın kullandığı Cavaca en çok konuşulan dillerden biridir. Cava adasının çoğunluğu Müslüman halktan oluşur. Bunun yanında adada başka kültür, ırk ve dinden insanlar da yaşar. ²⁰⁷ // s. 102
Cavide: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Behçet Bey'in ablasının ve Arif Bey'in torunu. Selim'in aşık olduğu kız. // s. 8,9,10,11,12,24,25,151,

²⁰² *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 2, s.364

²⁰³ ottomonhistorians.uchicago.edu/tr/historian/cabi-omer

²⁰⁴ insanokur.org/auguste-rodin-ve-heykelleri

²⁰⁵ it.m.wiktionary.org/wiki/cariatide

²⁰⁶ 8notes.com/scores/11413.asp

²⁰⁷ tr.m.wikipedia.org/wiki/Cava_Adası

Cebrail: MH., KVA, DLA, GA, Ar.: Peygamberlere vahy getirmek, Allahü teâlânın emir ve yasaklarını bildirmekle vazîfeli melek. Dört büyük melekten birisi ve en üstünü.²⁰⁸ // s. 99

Celveti Baki Efendi: HU., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Celveti tarikatı şeyhlerinde biri. Kadıköy'de mukim, Bahriye Teyyare Mektebi Makinisti. Mevlevî şeyhi, mutasavvîf. 20 Temmuz 1883'te Yenikapı Mevlevihanesinin harem kısmında dünyaya gelen Mehmed Abdülbaki Efendi, Mehmed Celaleddin Dede ve Nazife Zeliha Hanım'ın oğlu, Kütahyalı Seyyid Ebubekir Dede'nin torunu.²⁰⁹ Celveti HU. 169 Baki Bey SD. 254 // s. 169

Cem: HU., KA, DLA, GA, Ar.: Fâtih Sultan Mehmed Han'ın küçük oğlu. 23 Aralık 1459 günü Edirne Sarayı'nda doğdu. Annesinin adı Çiçek Hâtûn idi. İlk terbiyesini saray hocalarından ve annesinden aldı. Fikrî terbiyesi ve tahsîli için beş yaşına geldiğinde bir hoca tâyin edildi. Dokuz yaşına geldiğinde, Kastamonu sancakbeyliğine gönderildi (1469). O devirlerde şehzâdeleri küçük yaşlarından itibaren Anadolu vilâyetlerine göndermek usûldendi. Yanlarına vezirlerden biri, lala sıfatıyla verilir ve bu suretle idarî işler öğretilirdi. Cem Sultan, Kastamonu'da dört sene kaldı. Bu süre zarfında ilim ve edebiyat tahsiliyle meşgul oldu.²¹⁰ // s. 242

Cem: SAE., KVA, DLA, GA, Ar.: Ayin-i Cem: Alevilerin Allaha yakarış şekli olup, içerisinde tevhit (Allahın birliği) Hz. Muhammed'in peygamberliğinin tasdiki ve Hz Ali'nin velayetinin dille ve kalben söylendiği aynı zamanda tevelle ve temennanın (ehlibeyti seveni sevme düşmanlarına düşman olma) yer aldığı bir ibadetidir.²¹¹ // s. 326

Cemal Bey 1: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Hayri İrdal'ın İspirizma Cemiyetinde tanıştığı kişi aşık olduğu Selma Hanım'ın kocasıdır. // s. 16

Cemal Bey 2: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Atiye Hanım'ın kardeşinin oğlu, Behçet Bey'in akrabası, 327 Hüseyin, Adil, Dübara Mehmet'in arkadaşı, Tıbbiyeli. Cemal SD. 27,30,31 // s. 17

Cemiyet-i Tedrisiye-i İslamiye: MH., KUA, DLA, GA, Ar.Ar.: Darüşşafaka'nın temelinde, Osmanlı döneminde Müslümanların kurduğu ilk eğitim-öğretim derneği olan "Cemiyet-i Tedrisiye-i İslamiye" yatar. Bu kuruluşun başlıca hedefi "'Osmanlı toplumunda İslam unsurunun, modern yaşamın gerektirdiği bilgilerle donatılarak gelişmesi"'dir. Dâire-i Askeriyye rûznâmçecisi Yusuf Ziya Bey'in (sonradan Paşa – Maliye Nazırı, Yusuf Ziya Paşa), Ahmet Muhtar Bey (sonradan Paşa – Sadrazam, Gazi Ahmet Muhtar Paşa), Vidinli Tevfik Bey (sonradan Paşa, Vidinli Tevfik Paşa), Sakızlı Es'at Bey (sonradan Paşa – Sadrâzam, Sakızlı Esat Paşa) ve Trabzonlu Ali Nâki Efendi (sonradan Trabzon mebusu, Şeyh-ül Mebusin) gibi kişilerle birlikte kuruluş başvurusunu yaptıkları Cemiyet-i Tedrisiye-i İslâmiye, Hicrî 21 Şevval 1280 - Rumî 18 Mart 1280 - Milâdî 30 Mart 1864 (kurumun resmî kabulüne göre 30 Mart 1863) tarihli Padişah fermanı ile onaylanmasından sonra çalışmalarına başladı. İlk girişimleri, Beyazıt, Koska'da Valide Mektebi (Emetullah Kadın Mektebi)'ni açmak idi. Bu girişim

²⁰⁸ islamansiklopedisi.org.tr/cebrail

²⁰⁹ Selami Şimşek, "Son Dönem Celveti Şeyhlerinden Bandırmalızade Ahmed Münib Efendi'nin Hayatı, Eserleri ve Mecmua-yı Tekaya'sı", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, s.135-172

²¹⁰ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 2, Cem Sultan maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

²¹¹ m.infolia.com/ayini-cem-osmanli-terimi

Ebubekir Paşa Mektebinde şube açılarak ilerletildi. İlk gelirini Çarşı'da bulunan 105 dükkânın kirasının bağlanmasıyla oluşturan cemiyet, zamanla devletin, yüksek devlet memurlarının, esnafın ve halkın değişik kesimlerinden pek çok vatandaşın yaptığı bağışlarla gitgide büyüdü. Cemiyetin gelişmesiyle birlikte daha büyük ölçekli bir okulun kurulması gündeme alındı. Seçenekler arasında Fransa'daki "Prytanée Militarie De La Fleshe" denemesi örnek alınarak, kız-erkek İslam yetimlerinin eğitim görecekları Darüşşafaka kuruldu. 28 Haziran 1873'te eğitime başladı. Tanzimat devinde, rüştiyelerin nitelikli memur yetiştirmekte yetersiz kaldığı görüşünden hareketle açılan bir dizi üst kademe okuldan birisi odu. Mezunlar, yüksekokul mezunu kabul edilmekte idi. 30 Mart 1863 tarihli Padişah fermanı ile kurulan ve Osmanlı Devleti'nde eğitim alanındaki ilk sivil toplum hareketi sayılan "Cemiyet-i Tedrisiyye-i İslamiye"nin (İslam Okutma Kurumu) Kapalıçarşı'daki çırakları eğitmek için yürüttükleri çalışmaların başarılı olması üzerine eğitimin kapsamı değiştirilmiş ve okul, Fatih'te inşa edilen binasında 1873 yılında faaliyete geçmiştir.²¹² // s. 71

Cemşid: SD., KA, DLA, GA, Far.: İran'da ilk hükûmet kuran Pişdânîoğullarının dördüncü ve en büyük hükümdarı ve şarabı ilk defâ yapan kimse. Sekiz yüz sene süren hükümdarlığı zamânında İran'da beş yüz yıl hiç kimse hasta olmamıştır. Bunun için ilâhlık dâvâsında bulunarak, milleti kendine taptırmıştır. Martın 20. günü tahta çıktığı için, bugüne Nevruz diyerek yılbaşı ve dînî bayram yapmıştır. İnanmayanların, ateşe tapanların bu bayramı İran'da bugün de kutlanmaktadır. Her milletin geçmiş eski târihlerinde doğru dinleri kabul etmedikleri zamanlardan kalma bâzı âdet ve sapık inançları olabilir. Doğru dinlerin gelmesi ile unutulmaya yüz tutan bu hurâfeler zaman geçip dinden uzaklaşmalar olunca yeniden ortaya çıkar. Zamanla câhil halk, İslâmiyetten önce yaşanmış olan bu sapık âdetleri ibâdet gibi benimserler. Nevruz olarak bilinen günün bu bakımdan İslâmiyetle uzaktan yakından alâkası yoktur. Ateş yakmak, üzerinden atlamak, erken saatlerde kalkıp çeşitli oyunları oynamak bir ibâdet olmayıp doğru yoldan ayrılmaktır. Cemşid, bin yaşındayken, Şeddad'ın kardeşinin oğlu olan Dahhâk'la yaptığı muhârebede yakalanmış, destere gibi olan balık kemiği ile ikiye biçilmiştir.²¹³ // s. 254

Cenab Bey: SD., KA, DLA, GA, Ar.: Şâir ve yazar. Servet-i Fünûn edebiyâtının önde gelen üç temsilcisinden biri. 1870'te Manastır'da doğdu. Babası Plevne'de şehit düşmüş bir binbaşısıdır. İlk ve orta tahsillerinden sonra 1889 yılında Askerî Tıbbiyeyi bitirerek doktor çıktı. İhtisas için gönderildiği Pâris'te (1890-94) yılları arasında dört sene kalarak yurda döndü. Çeşitli yerlerde hekimlik yaptıktan sonra 1896 sıhhiye müfettişliği göreviyle Hicaz'a gitti. 1908'den sonra siyâsî hayâta girdi. 1914'te kendi arzusuyla emekli olduktan sonra 1922'ye kadar Edebiyat Fakültesinde müderrislik yaptı. Bu arada "Millî mücâdele hareketine karşı çıkması" üzüntüyle karşılandı. Cumhuriyet devrindeki hayâtı edebî yazılar ve çalışmalarla geçti. 13 Şubat 1934'te beyin kanamasından ölecek Bakırköy Mezarlığına gömüldü.²¹⁴ // s. 266

Cenova: SAE., YA, DLA, GA, B.: Cenova günümüzde İtalya'nın Liguria bölgesinde kendi ismini taşıyan Genova ilinin merkezi ve Liguria Bölgesi'nin başkenti olan bir şehir ve yerel idare bakımından

²¹² darussafaka.org/hakkimizda/cemiyet/tarihce

²¹³ islamansiklopedisi.org.tr/cemşid

²¹⁴ islamansiklopedisi.org.tr/cenab-sehabeddin

<p>bir komündür. İsviçre'nin Cenevre şehri ile karıştırılmamalıdır. Cenova'nın belediye sınırları içindeki nüfusu (30.11.2010 tahminleri itibariyle) 608.015 kişi olup nüfus yoğunluğu 2.495,96 kişi/km² olur. Ama şehirleşmiş metropoliten Cenova'nın nüfusunun yaklaşık 740.000 kişi olduğu tahmin edilmiştir.²¹⁵ // s. 157</p>
<p>Cenubi Amerika: HU., YA, DLA, GA, Ar.B.: Güney Amerika, yaklaşık olarak 17.832.000 kilometrekaredir. Kuzey-güney doğrultusunda 7200 km uzunluğunda, doğu-batı doğrultusunda 5300 km genişliğindedir. Kıtada belli başlı dört yüksek bölge vardır. Bunlar; And ve Guyena dağları ile, Patagonya ve Brezilya yaylarıdır. And Dağları, dünyanın en uzun sıra dağlarıdır. Güney Amerika'nın batı kıyılarını tamamen çevirirken, Bolivya platosu denen yüksek bir bölgeyi meydana getirirler. En yüksek tepe olan Aconcagua, Bolivya sınırları içerisinde ve denizden 6969 m yükseklikindedir. Tepelerinde bir çok göl vardır. Bunların en büyüğü Peru-Bolivya sınırındaki Titicaca gölüdür. Güney Brezilya'daki İguassu ve Paraguay'ın güney sınırını çizen Parana Irmakları su debisi fazla olan ırmaklardır. İç bölgelerde bulunan Amazon Irmağı ise, dünyanın saniyede en fazla su taşıyan ırmaktır. Amazon bölgesi uzun ve tropik ağaçlarla kaplıdır. Bu bölgenin bir çok yeri de bataklıktır. Güney Amerika göller bakımından fakirdir. Bunların en büyükleri Titicaca ve Poopo gölleridir. Her ikisi de denizden bir hayli yüksektir.²¹⁶ Cenubi Amerika SAE. 343 // s. 100</p>
<p>Cenublu: HU., BA, DLA, GA, Ar.: Güneyli.²¹⁷ // s. 320</p>
<p>Cenyo: MH., YA, DLA, GA, B.: 1950'li yıllarda İstanbul'un Karaköy semtinde bulunan ve birçok sanatçının uğrak yeri olan kahvehane, lokanta ve birahanenin adıdır.²¹⁸ // s. 81,82</p>
<p>Cermen: SD., BA, DLA, GA, B.: Bugünkü Almanya'yı, Bohemya ve Polonya'nın batı bölümünü kapsayan Cermanya'da milattan önce III. Yüzyıldan IX. Yüzyıla kadar oturan halk veya bu halktan olan kimse.²¹⁹ // s. 235</p>
<p>Cerrahpaşa: HU., YA, DLA, GA, Ar.: Aksaray, Samatya ve Millet caddeleri arasında Kocamustafapaşa semtine çıkan anayol üzerinde günümüzde hastanesi ile bilinen semt.²²⁰ // s. 187</p>
<p>Cevdet Bey: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Cemal'in babasıdır. // s. 17</p>
<p>Cevdet Tarihi, HU., EA, DLA, GA, Ar.Ar.: Ahmet Cevdet Paşa'nın Osmanlı tarihi hakkında yazdığı ve 1854 yılında bitirip Sultan Abdülmecit Han'a sunduğu üç ciltlik tarih kitabı.²²¹ // s. 90</p>
<p>Cezayir: SAE., YA, DLA, GA, Ar.: Kuzeyinde Akdeniz, kuzeydoğusunda Tunus, doğusunda Libya, güneyinde Nijer ve Mali, güneybatıda Moritanya, batıda Fas ile çevrili olan 2.381.741 km² yüzölçümüyle Sudan'dan sonra Afrika'nın ikinci büyük ülkesi. Kuzeybatı Afrika'da yer alan Cezayir'in Akdeniz'de 1025 km uzunluğunda kıyısı vardır.²²² // s. 91</p>

²¹⁵ gezimanya.com/GeziNotlari/liman-kenti-cenova

²¹⁶ m.amerikankonsoloslugu.com/amerika

²¹⁷ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.359

²¹⁸ eksisozluk.com/cenyo-612572

²¹⁹ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.361

²²⁰ *Dünden Bugüne İstanbul Ans. C. 2*, s.424

²²¹ islamansiklopedisi.org.tr/ahmed-cevdet-pasa

²²² islamansiklopedisi.org.tr/cezayir

<p>Cezayirli: SD., BA, DLA, GA, T.: Cezayir halkından olan kimse.²²³ // s. 233</p>
<p>Chamberlaine: HU., KA, DLA, GA, B.: Arthur Neville Chamberlain (18 Mart 1869-9Kasım 1940), İngiliz siyasetçi ve devlet adamı. 1937-1940 yılları arası Birleşik Krallık başbakanlığı yapmıştır.²²⁴ // s. 346</p>
<p>Charles Boyer: SAE., KA, DLA, GA, B.: Charles Boyer (28 Ağustos 1899 – 26 Ağustos 1978) Fransa doğumlu dört kez akademi ödülleri adaya gösterilmiş oyuncu. Boyer, stajına 1930'larda Avrupa'da başlamış ve Hollywood'da devam etmiştir. Daha sonra on yıllık bir süre boyunca farklı televizyon ve tiyatrolarda yer almıştır. Ek olarak İngilizce, İspanyolca, İtalyanca ve Almanca dilleri konuşabilmekteydi. Charles Boyer, Fransa'nın Midi-Pyrénées eyaletinin Figeac şehrinde doğdu. Anne ve Babası Maurice - Louise Boyer, onun tiyatro ve sinemaya yeteneğini on bir yaşındayken keşfettiler. 26 Ağustos 1978 de 79. yaş gününü kutlamasına iki gün kala kanser hastalığından ABD'nin Arizona eyaletinde hayatını kaybetti.²²⁵ // s. 148</p>
<p>Chicago: SAE., YA, DLA, GA, B.: Amerika Birleşik Devletleri'nde Michigan Gölü kıyısında kent. Nüfusu yakın yöresiyle birlikte 9.300.000 kadardır. 1833 yılında 350 kişinin yaşadığı bir köy olan Chicago, yüzyıl içinde büyük bir nüfus artışıyla 1930 yılında 3 milyonluk bir kent oldu. Günümüzde ülkenin üçüncü büyük kenti durumundadır. Doğudaki büyük sanayi bölgesi ile ortadaki büyük ovalar arasında bir geçit yeri olması nedeniyle bu gelişmeye sahne oldu. Eski mezbahalar kayboldu, 1900 öncesi mahallelerin birçoğu terkedildi, ama nüfus gene de artmaya devam etti. Bugün Chicago büyük bir sanayi merkezidir: Demir-çelik, demiryolu ve tarım makineleri, kimya sanayii, petrol rafinerileri, su yolu ulaştırması (tüm limanlarında yıllık yük trafiği 100 milyon ton), kara, hava ve demiryolu ağı, vb. Bütün bu yönleriyle Chicago, Büyük Göller yöresinin en büyük merkezi durumundadır.²²⁶ // s. 142</p>
<p>Chopin: SD., KA, DLA, GA, B.: Frederic Francois Chopin (Zelazowa Wola,1810-Paris, 1849) Polonyalı besteci, müzik tarihinin gelmiş geçmiş en iyi piyano müziği bestecisi olarak kabul edilir. Tek bir enstrümanı kullanarak, Mozart, Beethoven, Bach gibi en büyükler arasında yerini almıştır. Piyano konçertolarının dışında, alışılmadık formları pek kullanmayan Chopin, 39 yıllık kısa yaşamına 55 Mazurka, 24 prelüd, 27 etüd, 19 noktürn, 13 polonez, 4 balad ve 4 scherzo sığdırmıştır.²²⁷ // s. 299</p>
<p>Cibali: MH., YA, DLA, GA, Ar.: Unkapanı'ndan Eyüp'e doğru Halic'in batı kıyısındaki semt. Karşı yakasında Halic'in Kasımpaşa semti yer alır. Haraççı Kara Mehmed ile Küçük Mustafa Paşa mahallelerinin eteklerinde Haliç kıyısında kurulmuş bir semttir. Kuzeyinden Halic'e paralel Abdülezel Paşa Caddesi geçmektedir.²²⁸ // s. 131</p>

²²³ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.364

²²⁴ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 4, s.150

²²⁵ biography.com/people/Charles-boyer-9222606

²²⁶ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 4, s.176

²²⁷ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 4, s.182

²²⁸ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 2, s.435

Cihad-ı Mukaddes: SD., OA, DLA, GA, Ar.Ar.: Kutsal savaş, din uğruna yapılan savaş anlamında bir tamlamadır. Cihad-ı Mukaddes ile Kurtuluş Savaşı kastedilmiştir.²²⁹ // s. 218

Cihan Harbi: HU., OA, DLA, GA, Ar.: Cihan Harpleri veya Harb-i Umûmî adları ile de bilinen iki büyük dünyâ savaşı vardır. Birincisi 1914-1918 yılları arasında Avrupa, Rusya, Ortadoğu, ABD ve başka bâzı bölgeleri kapsayan milletlerarası savaş. Almanya, Avusturya-Macaristan, Osmanlı Devleti ve Bulgaristan'ın meydana getirdiği İttifak Devletleriyle Fransa, İngiltere, İtalya, Rusya, Japonya ve ABD'den müteşekkil İtilâf Devletlerini karşı karşıya getiren bu savaş, İttifak Devletlerinin yenilgisiyle sona erdi. İkinci Dünyâ Savaşı ise 1939 yılında başlayıp 1945 yılına kadar sürdü ve dünyânın hemen her yanını etkisi altına aldı. Birincisi Dünyâ Savaşının neticelendiremediği meselelerin getirdiği 20 yıllık bir sıkıntılı dönemin sonunda patlak veren savaşta Almanya, İtalya ve Japonya'dan müteşekkil Mihver Devletler ile Fransa, İngiltere, ABD, SSCB ve Çin'in meydana getirdiği Müttefik Devletler karşı karşıya geldi. Mihver Devletlerin yenilgisi ile biten savaşın sonunda dünyâda yeni güç dengeleri ortaya çıktı.²³⁰ Cihan Harbi MH. 148 Cihan Harbi SD. 10 Harb-i Umumi HU. 257 Umumi Harp SD. 43 // s. 94

Clark Gable: SAE., KA, DLA, GA, B.: Clark Gable (d. 1 Şubat 1901 – ö. 16 Kasım 1960) Akademi Ödüllü Amerikalı aktör ve ilk dönem sesli sinemanın en büyük yıldızı. 1999 yılında Amerikan Film Enstitüsü, Clark Gable'ı Tüm Zamanların En Büyük Aktörleri arasında 7. seçmiştir. 1934 yılında Bir Gecede Oldu (It Happened One Night) filmiyle en iyi erkek oyuncu Oscar Ödülünü aldı. En ünlü filmi ise, Vivien Leigh ile başrolleri paylaştığı 1939 yapımı Rüzgâr Gibi Geçti'dir.²³¹ // s. 148

Clemenceau: SD., KA, DLA, GA, B.: Georges Clemenceau, Fransız siyaset adamı (Mouilleronen-Pareds, Vendee 1841-Paris1929). İkinci imparatorluk döneminde Paris'te tıp öğrencisi, cumhuriyetçi. Devrin cumhuriyeti destekleyen gazetelerine yazılar yazdı, birçok defa tutuklandı. 1869'da tıp doktoru oldu, Amerika'ya bir inceleme gezisi yaptı. Fransa'ya döndü, 4 Eylül 1870'ten sonra Montmartre belediyesi başkanı, Seine'den Milli Meclise milletvekili seçildi, 1875'te Paris belediye meclisi başkanı, Seine, sonra tekrar Var milletvekili seçildi. Radikallerin aşırı sol kanat lideri oldu. Mecliste ve 1881'de kurduğu gazetesi "la Justice"de oportünistlerin siyasetine şiddetle çattı, Jules Ferry ve izlediği sömürgecilik siyasetinin amansız düşmanı kesildi. Panama meselesi yüzünden şiddetli saldırılara uğradı, seçimleri kaybetti (1893) ve bir süre siyaset hayatından çekilmek zorunda kaldı. Haftalık "la Bloc" gazetesini kurdu, sonra "l'Aurore" (1898) gazetesinin başlıca ortağı oldu. Dreyfus davasının yeniden ele alınması lehinde şiddetli bir mücadeleye girişti (1898-1901), kazandığı başarı tekrar siyasete dönmesini sağladı. Var'dan senatör seçildi (1902), Sarrien kabinesinde içişleri bakanı olarak hükümete girdi (1906), 1906 Ekiminden Temmuz 1909'a kadar bakanlar kurulu başkanı oldu. Bir çalışma bakanlığı kurdu, fakat sosyal kargaşalıklar bakanlığı kötü duruma düşürdü, kendisini vaat ettiği reformları gerçekleştirmemekle suçlayan sosyalistlerle arası açıldı. Ağustos 1914'ten sonra "l'Homme me Enchaine" adını alacak olan "l'Homme Libre" gazetesini kurdu (1913). Senatoda ordu komisyonuna üye seçildi, Milli Savunma teşkilatında meydana çıkarabildiği ihmal ve başarısızlıklara

²²⁹ islamansiklopedisi.org.tr/cihad

²³⁰ islamansiklopedisi.org.tr/cihan-harbi-1

²³¹ m.biyografi.info/kisi/clark-gable

<p>karşı şiddetli bir mücadeleye girişti. Kasım 1917'de I. Dünya Savaşının kritik bir devresinde başbakanlığa getirildi. Foch'un plan ve teşebbüslerini etkili bir şekilde destekleyen Clemenceau'nun zaferin kazanılmasında büyük payı oldu. İzlediği siyasetin çok kırıncı ve sert olması, saldırgan din aleyhtarlığı kendisine birçok düşman kazandırdı. 1920 cumhurbaşkanlığı seçimlerinde yenildi. Yırtıcı tabiatı, kırıncı şakaları yüz biçimi kendisine "Kaplan" adının verilmesine yol açtı. Birkaç eser yazdı; "le Voile du Bonheur" (Mutluluğun Örtüsü) 1901, "Demosthene" (Demosthenes) 1925, "Au Soir de la Pense (Düşüncenin Akşamında) 1926.²³² // s. 270</p>
<p>Come Stravoguine: HU., KA, BŞA, ÖA, B.: Dostoyevski'nin 1872 yılında yayınlamış olduğu ve Türkçe'ye "Cinler" adı ile tercüme edildiği romanın ana karakteri. Nikolay Vsevolodoviç Stavrogin.²³³ // s. 301</p>
<p>Contesta Giovanniedalla: SD., KA, BŞA, ÖA, B.: Cemal'in İtalya'da tanıdığı ve yine İtalyanların Trablusgarp'ı işgal ettikten sonra kendisi ile alakayı kestirdiği kişidir. // s. 268</p>
<p>Corot: SD., KA, DLA, GA, B.: Camille Corot(1796 - 1875) (Paris 1796 - ay. y. 1875), Fransız ressamı. Paris'te ressam Machollonun yanında öğrenim gördü. Machollo' nun ölümünden sonra (1822)Paris'te Victor Bertin' in atelyesine girdi. Tabiat manzaraları çizmeğe başladı. Daha sonra Kuzey Fransada, Normandiya' da, Fontainebleau ormanında, Ville'd Avray'da çalıştı.²³⁴ // s. 238</p>
<p>cülus-u Hümayun: MH., KVA, DLA, GA, Ar.: Cülus-u Hümayun: Hükümdarlık tahtına çıkma, tahta oturma.²³⁵ // s. 121</p>
<p>Çadırcıları: HU., YA, DLA, GA, T.: Günümüzde böyle bir yerin olmadığı anlaşılacakla beraber, bahsedilen yerin "Çadırcılar Caddesi" olduğu anlaşılmıştır. Bayazıd Nahiyesi, Bayazıd Mahallesi sokaklarından; Bakırcılar ve Fuad Paşa Caddelerinin kavşak noktası ile Kökcüler Sokağı arasında uzanır. Büyük şehrin en canlı ve hareketli, yaz kış her zaman kalabalık, gürültülü bir çarşı boyudur. Çarşı içinde tamirci, hurdacı, yorgancı, kunduracı, çadırcı ve bakırcı gibi dükkanlar bulunur.²³⁶ Çadırcılar HU. 57 // s. 53</p>
<p>Çakır: HU., KA, BŞA, ÖA, T.: Balıkçı, Bebek'te balıkçılık ile uğraşan biri. // s. 77</p>
<p>Çalışma İstatistiği: SAE., KUA, BŞA, ÖA, Ar.B.: Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün ikinci kısmının bir şubesi ve idarecisi Halit Ayaracı'dır. // s. 234</p>
<p>Çamlıca: HU., YA, DLA, GA, T.: Anadolu yakasında, Üsküdar yerleşmesinin dört kilometre doğusunda, İstanbul' un iki ünlü tepesinin bulunduğu semt.²³⁷ Çamlıca MH. 38,39 Çamlıca SAE. 82 // s. 54</p>
<p>Çanakkale: HU., YA, DLA, GA, T.: Çanakkale Boğazının iki kıyısında (Avrupa ve Asya üzerinde) yer alan, üstün tabiat güzellikleri yanında Türk târihinde destanlar yazıldığı bir ilimiz. 25°35' ve</p>

²³² *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 4, s.224

²³³ tr.wikipedia.org/wiki/Ecinniler

²³⁴ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C.4, s.274

²³⁵ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.376

²³⁶ *İstanbul Ans.*, İstanbul 1965, C. 7, s.3643

²³⁷ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 2, s.471

27°45' doğu boylamları ile 39°30' ve 40°45' kuzey enlemleri arasında yer alır. Edirne, Tekirdağ, Balıkesir, Marmara Denizi ve Ege Denizi ile çevrilidir.²³⁸, // s. 155

Çanakkale Boğazı: SD., YA, DLA, GA, T.: Marmara Denizi'ni Ege Denizi'ne bağlayan boğazlardan birisidir. Asya ile Avrupa kıtalarını birbirine bağlayan boğazda köprü yoktur. Kıtalar arasında ulaşım feribotlarla sağlanır. Çanakkale Boğazı, İstanbul Boğazı'nın iki katıdır ve en dar yeri orta tarafında 1300 m'dir. Burası güneyde Çanakkale kenti kuzeyde Kilitbahir'in olduğu yerdir. Boğazın en geniş yeri 7 km, uzunluğu 60 km'dir. En derin noktasının derinliği 106 metre olan boğazın ortalama derinliği 65 metredir. Batı yakasını Gelibolu Yarımadası, doğu kıyılarını Biga Yarımadası oluşturur.²³⁹, // s. 7

Çar: SD., KVA, DLA, GA, B.: Rus imparatorlarına ve Bulgar krallarına verilen unvan.²⁴⁰ // s. 178

Çargah: HU., KVA, DLA, GA, Ar.: Dört yön, dünya. Türk musikisinin bir numaralı basit makamı ve dizisi. "Çargah perdesi", Türk musikisinde (do) sesine verilen ad. (Pest sekizlide "kaba kaba çargah", orta sekizlide "kaba çargah", tiz sekizlide "çargah", en tiz sekizlide "tiz çargah" adlarını alır. Çargah beşlisinin tiz tarafına bir çargah dörtlüsü eklenerek yapılan önemli bir makam, durağı kaba çargah (do) ve üçlüsü (beşli dörtlünün birleştiği beşinci ses olan) rast (sol) perdeleridir. orta sekizlisindeki sesleri (peştten tize doğru) şöyledir: Kaba, çargah, yegan, aşiran, acemşiran, rast, düğah, buselik ve çargah. Hiçbir arızası yoktur ve donanımı boştur. Makam çıkıcıdır: Niseb-i şerife sayısı tam, yani 9'dur. çargahın ayrı ad verilen şedleri acemaşiran (fa majör) ve Mahur (solmajör) makamlarıdır. Çargah ise, batı musikisinde do majörüne karşılıktır. Eski Çargah eserlerin bir kısmı saba geçkilidir ve düğah (la) perdesinde kalır. makam sembollerle (I+I) şeklinde gösterilir; ilk rakam, çargah beşlisini, ikinci ise çargah dörtlüsünü işaret eder. Pestten tize doğru aralıkları şöyledir: T T B T+ T T B Çargah (do) perdesinde duran ve ayrı ad taşıyan tek makam budur. Bu makamdaki elimizde 125 parça vardır. Çargah makamı Türk musikisinin ana dizisidir. Arel-Ezgi_Uzdilek sisteminde notalar, Çargah sistemiyle yazılır. Başka ana diziler (acemli rast, rast, hüseyini gibi) teklif edilmişse de, bu dizilerle nota yazılmasında Türk musikisinin arızalarını göstermek son derece geçleşmekte ve birçok şed için imkansızlaşmaktadır.²⁴¹ // s. 266

Çarlık: SD., YA, DLA, GA, B.: Çar olma durumu. Çarın yönetiminde bulunan devlet.²⁴² // s. 231

Çarşı: HU., YA, DLA, GA, T.: İstanbul'un Üsküdar ilçesinde bulunan "Kapalıçarşı" olduğu sanılmaktadır (bakınız Kapalıçarşı).²⁴³, // s. 168

Çarşıkapı: SD., YA, DLA, GA, T.: Adını, fetihten sonra II. Mehmed'in (Fatih) yaptırdığı Çarşı-yı Kebir'in (Kapalıçarşı) önemli giriş kapılarının birinin çevresinde olmasından alan küçük semt. Kuzeyde Kapalıçarşı ve bir çarşı camii niteliğindeki Hoca Piri Camii, kuzeybatıda Beyazıt Meydanı, Bayezid Camii ve Okçularbaşı Caddesi, güneyde Gedik Paşa Mahallesi, doğuda Kalıçeci Hasan Ağa, kuzeydoğuda Çorlulu Ali Paşa camileri arasında kalır. Yeniçeriler Caddesi'nin bu kesimindeki birkaç

²³⁸ çanakkale.gov.tr/sehrimiz

²³⁹ tr.m.wikipedia/wiki/Çanakkale_Boğazı

²⁴⁰ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.395

²⁴¹ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 4, s.357

²⁴² *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.396

²⁴³ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 2, s.481

yüz metresi ile Çadırcılar Caddesi'nin Yeniçeriler Caddesi'ne birleştiği noktadan kuzeydoğuya doğru ayrılan kısa Çarşıkapı Caddesi çevresinde yer alır. Çemberlitaş semtiyle sınırları oldukça belirsizdir. ²⁴⁴ // s. 13
Çatalca: SAE., YA, DLA, GA, T.: İlin batı yarısında, Trakya kesiminde Çatalca Yarımadası'nda yer alır. 1924'te kurulmuş olan Çatalca Vilayeti'nin 26.6.1926' da kaldırılmasından sonra İstanbul İli'ne bağlı bir ilçe durumuna getirilmiştir. Çatalca İlçesi'nin kuzeyinde Karadeniz, doğusunda Güngören, güneyinde Büyükçekmece, batısında Silivri ilçeleri ve Tekirdağ İli vardır. Bu alan içindeki yüzölçümü 1.502 km ² 'dir. İstanbul'un alan bakımından en büyük ilçesidir. ²⁴⁵ // s. 20
Çay Saati: SAE., EA, BŞA, ÖA, T.Ar.: Hayri İrdal'ın çıkaracağı gazetenin adıdır. // s. 275
Çekirge: HU., YA, DLA, GA, T.: Bursa ilinin Osmangazi İlçesinde hem bir caddenin hem de bir mahallenin adıdır. ²⁴⁶ // s. 184
Çekmeceler: HU., YA, DLA, GA, T.: İstanbul'un Küçükçekmece ve Büyükçekmece semtlerinin kısaltılmış adıdır. ²⁴⁷ // s. 48
Çekoslovakya: SAE., YA, DLA, GA, B.: Çekoslovakya, Slovakya ve Çek Cumhuriyeti'nin ayrılmadan önceki ismi. Kuzeyinde Polonya, batısında Birleşik Almanya, güneyinde Avusturya, doğusunda Slovakya tarafından çevrili olan bir Orta Avrupa ülkesi. Çekoslovakya Birinci Dünya Savaşı sonunda Avusturya-Macaristan İmparatorluğunun parçalanması neticesinde kurulmuştur. ²⁴⁸ // s. 164
Çelebi Mustafa Reşit Efendi: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Ricalden, Fahri Nuri Bey'in kendisine intisap ettiği ve kızıyla evlendiği kişi. // s. 144
Çemberlikuyu: SAE., YA, DLA, GA, T.: Kırklareli'nin Üsküp beldesi Cevatpaşa Mahallesinde bulunan sokaklardan biri. ²⁴⁹ , // s. 199
Çengelköy: HU., YA, DLA, GA, T.: Boğaziçi'nin Anadolu yakasında Beylerbeyi ile Vaniköy arasındaki koyun çevresinde ve ardındaki yamaç ve tepelerde kurulu, Üsküdar İlçesi'ne bağlı üç mahalleden oluşan semt. Boğaz'ın Anadolu yakasının dördüncü iskelesidir. ²⁵⁰ Çengelköy SAE. 264 // s. 56,363
Çerkes: SAE., BA, DLA, GA, T.: Kafkasyada yaşayan bir boy veya bu boydan olan kimse. Çerkezlerle özgü. Çerkezlerle ilgili. ²⁵¹ // s. 37
Çeşminigar: SAE., KVA, BŞA, ÖA, Ar.: Aselban'ın hediye ettiği kaplumbağanın adı. Mahalleli adını yadırgadığı için bu kamlubağaya Emanet adını vermiştir. Emanet SAE. 71 // s. 48

²⁴⁴ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 2, s.485

²⁴⁵ tr.m.wikipedia.org/wiki/Çatalca

²⁴⁶ tr.m.wikipedia.org/wiki/Çekirge_Osmangazi

²⁴⁷ İstanbulium.net/2011/11/kucukcekmededen-buyukcekmeceye.html.m

²⁴⁸ islamansiklopedisi.org.tr/cekoslavakya

²⁴⁹ adrestarifi.net/emberli-kuyu-sokak-uskup-beldesi-cevatpasa-mahallesi-merkez-kirklareli.html

²⁵⁰ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 2, s.492

²⁵¹ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.417

<p>Çırağan Sarayı: MH., YA, DLA, GA, Ar.Ar.: Osmanlı pâdişâhlarından Abdülazîz Han'ın, İstanbul'da Beşiktaş ile Ortakoy arasındaki kıyıda yaptırdığı büyük saray. Bugün sâdece dış duvarları ayakta kalan sarayın yerinde Sadrâzam Nevşehirli Dâmâd İbrâhim Paşa'nın zevcesi Fatma Sultan'ın ahşap sarayı vardı. Lâle devrinde (1718-1730) mum ve kandil ışığı ile aydınlatıldığı için bu semte Çırağan adı verildi. Saray, sonraları pâdişâhların yazlık ve ecnebi sefirlerle siyâsî görüşmelerin yeri olarak hizmet gördü. Sultan birinci Mahmûd, sultan üçüncü Selîm Han ve sultan İkinci Mahmûd Han zamanlarında tamir gördü ve çevresindeki mescid, mekteb ve binalarla genişletildi. Bugünkü Yıldız parkı, sarayın bahçesini teşkil ediyordu.²⁵², // s. 76</p>
<p>Çırçır: MH., YA, DLA, GA, T.: Fatih'de meşhur bir semt. Fatih Sultan Mehmet külliyesinin kuzeyindeki sahadır ki 1934 Belediye Şehir Rehberinde 6 numaralı paftada 94 numara ile gösterilmiş olan Sinan Ağa Mahallesinin yeridir. Zamanımızda halk ağzında bu semt adı kullanılmaz olmuştur ve hemen tamamen unutulmuştur.²⁵³ Çırçır (yangını) SD. 8 // s. 15</p>
<p>Çiçek Hatun: HU., KA, DLA, GA, T.: Fatih Sultan Mehmet'in karısı (öl. Kahire 1498). Sırp, Venedikli, Fransız ve Rum olduğu yolunda söylentiler vardır. 1457 veya 1458'de Fatih haremine girdi. 1459'da Edirne'de Cem Sultan'ı doğurdu. 1481'de Cem Sultan ile Kahire'ye gidip yerleşti, acıklı bir hayat yaşadı.²⁵⁴ // s. 242</p>
<p>Çilingir Hamamı: MH., YA, BŞA, ÖA, T.Ar.: Nergis Ayşe'nin evinin bahçe olan arka tarafınınbaktığı kadınlar kısmının açıldığı ve Koyun Ömer Ağa çıkmazından biraz daha dar olan çıkmaz., // s. 128</p>
<p>Çin: HU., YA, DLA, GA, B.: Çin Halk Cumhuriyeti, başkent Pekin'dir. Nüfusu 1.149.667.000 ve yüzölçümü 9.572.900 km²'dir. Resmi dil Çince'dir. Ülkenin para birimi Yuan'dır. Ülkede Konfüçyonist, Budist, Taoist, İslamiyet hakimdir. Yüzölçümü itibâriyle dünyanın üçüncü, nüfus itibâriyle en büyük Güney Doğu Asya ülkesi. Doğusunda Güney Kore, kuzeydoğusunda ve kuzeybatısında Rusya, kuzeyde Moğolistan, güneybatıda Afganistan ve Pakistan, güneyde Hindistan, Nepal, Butan, Birmanya Laos ve Kuzey Vietnam, doğusunda ise Büyük Okyanus ile çevrilidir.²⁵⁵ Çin MH. 15,87 // s. 145,307</p>
<p>Çin Denizi: SD., YA, DLA, GA, B.: Çin Denizi, Büyük Okyanusda kıyı denizi, Çin kıyıları boyunca uzanır. İki havzası vardır. Kuzeyde Doğu Çin Denizi, kuzeybatı ucu Sarı Denizi meydana getirir, Kore, Riu-Kiu ve Tay-Van (Formoza) arasındadır. Derinliği çok değildir, ancak Riu-Kiu boyunca 100 metreyi aşar. Güneyde, Güney Çin Denizi, doğuda Filipinler, güneydoğuda Borneo, batıda ise Çinhindi yarımadası ile sınırlıdır.²⁵⁶, // s. 174</p>
<p>Çinliler: HU., BA, DLA, GA, T.: Çin milletinden olanlar veya bu halkın soyundan gelenler.²⁵⁷, // s. 48</p>

²⁵² *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 2, Çırağan Sarayı maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

²⁵³ *İstanbul Ans.*, İstanbul 1965, C. 7, s.3945

²⁵⁴ 1haber.com/kultur-ve-sanat/cicek-hatu-cicek-hatun-hayati-kiminle-evli.html

²⁵⁵ islamansiklopedisi.org.tr/cin

²⁵⁶ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 4, s.476

²⁵⁷ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.439

Çukurbostan: SAE., YA, DLA, GA, T.: Çukurbostan, İstanbul'un Avrupa Yakası'nda bulunan Fatih ilçesinde bir semttir. Bir semt olduğundan kesin sınırları çizilememekle birlikte, idari olarak Balat ve Atikali mahalleleri arasında kaldığı söylenebilir. Semt adını Yavuz Sultan Selim Camii'nin arkasında bulunan, Bizans döneminden kalma bir açıklığa sarnıcı olan Aspar Sarnıcı'ndan almaktadır. Bu sarnıcın suyu zamanla boşaltılmış ve sarnıç bostan olarak kullanılmıştır. Günümüzde ise sarnıcın kalıntıları hâlâ görülmektedir. Fatih ilçesinde ayrıca Fındıkzade semtinin güney kesimleri de Çukurbostan adıyla anılabilmektedir.²⁵⁸ // s. 211

Dahiliye: SD., KUA, DLA, GA, Ar.: Osmanlı Devleti'nde 1836'da kurulan ve Cumhuriyet döneminde İçişleri Bakanlığı adını alan teşkilat.²⁵⁹ Dahiliye Nezareti SD. 267 Dahiliye Kalemi MH. 32 // s. 100

Damat Ferit Paşa: SD., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Son devir Osmanlı sadrâzamlarından. Şûra-yı devlet âzasından Hasan İzzet Efendi'nin oğludur. 1853'de İstanbul'da doğdu. Ailesi aslen Karadağ'ın Poşasi köyündendir. Tahsilini tamamladıktan sonra hâriciye mesleğine girdi. Paris, Berlin, Petersburg ve Londra elçiliklerinde vazife yaptı. Sultan Abdülmecid Han'ın kızı, sultan İkinci Abdülhamid Han'ın kız kardeşi Mediha Sultan ile evlendi. Saraya dâmâd olduktan sonra, 1886'da Devlet şûrası üyeliğine getirildi. İki yıl sonra vezâret rütbesi verildi. Londra büyükelçiliği vazifesini istediye de, ikinci Abdülhamid Han tarafından kabul edilmedi. Bunun üzerine kendi köşesine çekilip hiç bir işe karışmadı.²⁶⁰ Ferit Paşa SD. 178 // s. 92

Damat Mehmet Ali Paşa: MH., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Türk devlet adamı (Hemşin 1813-İstanbul1868). Kaptanıderya Ahmed Paşanın yardımıyla Enderuna girdi (1827). Üçüncü ve ikinci mabeyinci, freik, Şurayı Askeri üyesi 81837) ve Tophane feriki oldu (1838). Tophane müşiri olunca (1844) Abdülmecid'in kız kardeşi Adile Sultan ile evlendi (1845). Bir süre sonra kaptanıderya oldu. 1848'de bu görevinden ayrıldı; aynı yıl içinde tekrar tayin edildi. Serasker (1849) ve üçüncü kere kaptanıderya (1851), Ali Paşanın azledilmesinden sonra sadrazam oldu (3 Ekim 1852). Sadrazamlıktan ayrılınca ikinci kere seraskerliğe tayin edildi (13 Mayıs 1853). Ancak azline Mustafa Reşid Paşanın sebep olduğunu düşünerek medrese öğrencilerini ayaklanmaya kışkırttığından Reşid Paşanın ısrarıyla azledildi. Bazı suistimalleri de gördüğü için Kastamonu'ta sürüldü (1854). Affedilerek dördüncü defa kaptanıderyalığa getirildi (1855). Abdülmecid tarafından bu görevinden uzaklaştırıldı fakat, aynı yıl yeniden kaptanıderyalığa getirildi. Tophane, Askeri Mühimmat ve Hazinei Hassa nazırlıklarıyla birlikte Mabeyn müşiri oldu (1861). 1863'te azledildi. İki yıl bir görev alamadı; sonra Tanzimat meclisi üyesi oldu. 1866'da altıncı defa kaptanıderyalığa getirildi. Bir yıl sonra kaptanıderyalık, Bahriye nazırlığı olunca açığa kaldı. Yeniden Tanzimat meclisine memur oldu; bu görevdeyken öldü.²⁶¹ // s. 68

Danimarka: SD., YA, DLA, GA, B.: Danimarka Krallığı Kuzey Avrupa'da Baltık Denizi ile Kuzey Denizi arasında Jutland Yarımadası ve dört yüz seksen üç ada üzerinde kurulmuş olan en küçük

²⁵⁸ tr.m.wikipedia.org/wiki/Cukurbostan_Fatih

²⁵⁹ *Diyanet İslam Ans.*, Ankara 2012, C. 8, s.414

²⁶⁰ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 2, Damat Ferid Paşa maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

²⁶¹ biyografya.com/biyografi/1287

İskandinav ülkesidir. Güneyinde Batı Almanya, doğusunda Baltık Denizi, batısında Kuzey Denizi ile çevrilidir. Dünyanın en büyük adası olan Grönland da Danimarka'ya bağlıdır.Devletin başkenti Kopenhag'dır. Resmi dili Danca ve para birimi Danimarka Kronu'dur.²⁶² // s. 84

Dara: SAE., KA, DLA, GA, Far.: Eski İran krallarından Keyâniyân Sülâlesinin dokuzuncu ve son hükümdârı. Darab'ın oğludur. Babasının ölümünden sonra İran tahtına çıktı. On iki yıl hüküm sürdü. Makedonya Kralı İskender, Anadolu, Suriye ve Mısır bölgelerini ele geçirdikten sonra Dârâ'nın sulh ve anlaşma tekliflerini kabul etmeyerek İran üzerine yürüdü. Erbil'de meydana gelen büyük muhârebede Dârâ mağlub oldu. Kaçacağı sırada yakalanıp öldürüldü (M.Ö. 330). Dârâ'nın vefâtıyla birlikte Keyaniyân Devleti de yıkıldı. İran bölgesi bir müddet Makedonyalıların idâresi altında kaldıktan sonra Eskaniyân ile bâzı küçük devletçiklerin idâresine geçti. Daha sonra ise Sâsânî Devletinin kurulmasıyla İran Devleti yeniden dirilmiş oldu.²⁶³ // s. 203

Darphane: MH., YA, DLA, GA, Ar.: Genellikle mâdenî para basılan yer. Darphânenin târihi eskilere dayanmaktadır. İlk darphânenin basit usûlde M.Ö. 640-630'larda Lidyalılar tarafından kullanıldığı sanılmaktadır. Abbâsiler devrinde, tâcir ve sarraflar, değerli mâdenleri halktan râyice göre satın alarak darphâne'de para olarak bastırabiliyorlardı. Osmanlı Devletinde ilk para baskısı Osman Gâzi zamânında yapıldı. Selçuklular döneminde olduğu gibi Osmanlı Türklerinin de birçok yerlerde, özellikle altın, gümüş ve bakır mâdenlerinin bulunduğu civarlarda darphâneleri bulunmaktaydı. 1453 yılında İstanbul'un fethiyle birlikte Fâtih Sultan Mehmed, para ve pul için ayrı ayrı darphâneler kurdurmuştu. Pul basılan yere "Pul Darphânesi" denirdi.²⁶⁴ // s. 121

Darülaceze: SAE., YA, DLA, GA, Ar.: Kadın-erkek, yoksul, sakat ve kimsesiz çocukları korumak için sultan İkinci Abdülhamîd Han devrinde yaptırılarak hizmete giren âcizler yâni düşkünler yurdu. Sultan Abdülhamîd Han, yoksul ve sakat kimseler yanında, İstanbul'da başıboş gezen çocukların da bir araya toplanarak, san'at sahibi olmalarını sağlamak, ihtiyar ve kimsesizlerin son yıllarını huzur içinde geçirmelerini te'min etmek maksadıyla, sadrâzam Halil Rıfat Paşa'ya bir dârülaceze (düşkünler evi) kurulması emrini verdi. Halil Rıfat Paşa, Okmeydanı semtinde böyle bir müessesenin kurulmasının muvafık olacağını bildirdi ve 7 Kasım 1892 târihinde Darülacezenin temeli atıldı. İnşaat masraflarının çoğunu Abdülhamîd Han karşıladı. Hayır sahipleri de iânelerde (yardımlarda) bulundular. Bizzat Halil Rıfat Paşa, evindeki değerli eşyayı ve gümüş takımlarını satarak bu teşebbüse iştirak etti. Darülaceze 28. 500 metre karelik bir alan üzerinde kuruldu. Bir erkek bir kadın hamamı, altı aceze pavyonu ile iki hastahâne pavyonu, mutfak, çamaşırhâne, çocuk yuvası, yetimhâne, câmi ve kiliseden ibaret olup, mimarı Agop adında bir ermenidir.²⁶⁵ // s. 45

Darülbedayi: SD., YA, DLA, GA, Ar.: İstanbul Şehir Tiyatrosunun ilk şekli ve adı. Türk tiyatro târihinde, tiyatronun kuruluş ve gelişmesinde Dârülbedâyi topluluğu öncülük etmiştir. Teşkilâtın ilk adı Dârülbedâyi-i Osmânîdir. Türkiye'de ilk düzenli bir tiyatro kurulması ve sahne sanatçılarının yetiştirilmesi fikri 1914 yılında Şehremini Operatör Cemil Topuzlu tarafından ortaya atılmıştır. Bu

²⁶² islamansiklopedisi.org.tr/danimarka

²⁶³ islamansiklopedisi.org.tr/dara

²⁶⁴ islamansiklopedisi.org.tr/darphane

²⁶⁵ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 2, Darülaceze maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

fikrin gâyesi, Türk halkına tiyatroyu sevdirmektir. Meşrûtiyet devri öncesi yurdumuzda, sahne hayâtı ve sanatı, Ermeni ve Rumların paylaştığı faaliyetlerle devâm ediyordu. Bunlardan Rumlar özellikle pandomim ve kantoda, Ermeniler de melodram ve komedi oyunlarında temâyüz etmiş toplulukları meydana getiriyordu. Türkler ise, tulûatçı ve orta oyuncularındı. Başlıcaları; Kavuklu Hamdi, Küçük İsmâil, Kel Hasan, Abdürrezzak, Şevki, Naşit gibi sanatçılardı. Bu sanatçılar küçük kumpanyalar hâlinde temsilsiz oyun verirler, oyundan önce kanto ve çalgı çalarak seyircilerini kendilerine benzetmeye çalışırlardı. 1908'de meşrûtiyetten sonra, temsilden önce verilen kanto ve çalgı fasılları kaldırılmış; bunun yerine yurt konuları işleyen, cemiyetin problemlerine ve dilimize çevrilmiş eserleri (tiyatro eserleri) sahnelere konmaya başlanmıştır. Bu tür telif eserleri o zaman en çok oynayan sanatçı da Ahmed Fehim Efendidir. Cemil Topuzlu Bey, Şehremini olarak İstanbul'da bir belediye konservatuarı kurmak istiyordu. Belediye meclisinde kendisine taraftar bulunca alınan kararla bu iş için o zamânın parasıyla 3000 lira ayrıldı. Akabinde meşhur tiyatrocunun Parisli (Paris Tiyatro Müdürü) Andre Antoine'la Paris elçiliğimiz aracılığıyla anlaşması. Antoine, anlaşma icâbı İstanbul'a geldi ve konservatuar için Şehzâdebaşı'nda Letâfet apartmanı tahsis olundu. Konservatuar açılış törenleri hazırlıkları sürerken bu arada Birinci Dünyâ Savaşı koptu. Bu durum karşısında Andre Antoine, memleketine dönmek zorunda kalınca, bu iş de böylece yarım kaldı. Savaş sırasında, Dârülbedayi sanatçıları, Asker Âilelerine Yardım Cemiyeti faydasına Hüseyin Suâd'ın adapte ettiği Çürük Temel adlı oyunu sahneye halka sundular. Bundan sonra, Halit Fahri Ozansoy'un Baykuş adlı manzum piyesi sahneye kondu. Savaş sonrasında oyunlara devâm edildi. 1927 yılında Dârülbedayi adında bir dergi çıkarıldı. Bu dergi 1935 yılından sonra Türk Tiyatrosu adını aldı. Günümüzde de Şehir Tiyatrosu organı olarak yayını sürdürmektedir. Dârülbedayi 1931-1932 mevsim döneminde Belediye Meclisinin genel kararıyla Şehir Tiyatrosu olarak adını değiştirdi. Yeni bir tüzükle Şehir Tiyatrosu, İstanbul Belediyesi'ne bağlandı. Bugünün şehir tiyatroları, Dâârlubedayi'nin teşkilât temelleri üzerine kurulmuştur. İstanbul'un çeşitli yerlerinde oyunlar sahnelenmektedir.²⁶⁶ Darülbedayi SAE. 74 // s. 275

Darülelhan: HU., YA, DLA, GA, Ar.: İstanbul'da kurulan ilk resmi müzik okulu (1917). Amacı müzik eğitim ve öğretimini bilimselleştirmek, eski bestecilerin eserlerini tanıtmaktır. Öğrenim süresi dört yıldır. Savaş sonrası yıllarda beklenen gelişme sağlanamayınca kapatıldı. 1923'te ikinci kez açılarak bir de batı müziği bölümü eklendi, ancak 1926 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'nca kapatılıp yerine konservatuar kuruldu.²⁶⁷ // s. 54

Darülfünun: SAE., KUA, DLA, GA, Ar.: Türkiye'de, üniversiteye 1933 senesine kadar verilen isim. İlk kuruluş yıllarında modern mânâda bir üniversite eğitiminden çok lise seviyesinde eğitim veren bir müesseseye, sonradan değerli ilim adamlarının çalışmalarıyla yüksek bir ilim yuvası hâline geldi. 1845'te toplanan Maârif Komisyonunun kararıyla devlet dâirelerine memur yetiştirmek gâyesiyle bir Dârülfünun'un açılması çalışmalarına başlanmıştır. Ayasofya'da eski Cebehâne Kışlası ile Sultan Saraylarının arasına üç katlı ve yüz yirmi beş odalı bir binâ tahsis edildi. Mekteb-i Hukukun

²⁶⁶ islamansiklopedisi.org.tr/darulbedayi

²⁶⁷ *İslam Ank.*, Ankara 2012, C. 8, s.520

kuruluşuna kadar eğitim hizmetlerinde ve devlet işlerinde kullanılan bu binâda, idâdî ve rüştiyelerden sonra, 14 Ocak 1863'te Dârülfünûn öğretimi başladı.²⁶⁸ Darülfünun SD. 45 Fakülte HU. 281 Hukuk SD. 63 // s. 127

Darülhilafe: SD., YA, DLA, GA, Ar.: Halifetlik evi, hilafet merkezi. Eski İstanbul.²⁶⁹ // s. 225

Darülmihen: MH., YA, DLA, GA, Ar.: Eziyetler evi anlamında kullanılan Arapça bir tamlama. // s. 10

Debussy: HU., KA, DLA, GA, B.: Claude Debussy, 20. yüzyılın en önemli Fransız bestecilerinden birisidir. Mağaza sahibi Manuel Achille Debussy ile güzel sesli Victorine'nin beş çocuğundan biri olarak 1862 yılında dünyaya geldi. Debussy 6 yaşında ilkokula başladı. 1871'de de Chopin'in öğrencilerinden M. De Fieurille'den piyano dersleri aldı. 1873 yılında okulu bitirerek Paris Konservatuvarı'na girdi. Orada A.Marmontel'den piyano, Lavignac'dan solfej, E.Durand'dan armoni, C.Franck'dan org ve Guiraud'dan bestecilik dersleri aldı. 1877'de Paris Konservatuvarı'nı bitirdi. Sanatçı, katıldığı bir piyano yarışmasında ikincilik ödülünü, 1880'de solo ve korolara piyano ile eşlik yarışmasından ise birincilik ödülünü kazandı. Çok zengin bir bayan olan Von Meck, bütün giderleri ödeyerek 1880'de Debussy'yi Moskova'ya davet etti. Debussy bu daveti memnuniyetle kabul ederek Moskova'ya gitti. Burada yeni müzik üzerine denemeler yaptı ve kendini oldukça geliştirdi. Paris'e döndükten sonra beste çalışmalarına ağırlık verdi. 1884'de daha 22 yaşındayken bestelediği "Sakinmeyen Çocuk" adlı eseri ile Roma Ödülü'nü kazandı. 3 yıl Roma'da kaldı daha sonra İtalya'da da bir süre kaldıktan sonra tekrar Paris'e döndü. Debussy 1887 ile 1892 yılları arasında gerçek izlenimcilikle orkestra eserleri yazmaya başladı. Şair Mallarme'nin bir çoban öyküsünden esinlenerek yazdığı "Bir Doğa Tanrısının Öğleden Sonrası" adlı yapıtı tarihsel bir olay meydana getirdi. 1902'de küçük aryalar, zarif şenlikler ve iki lirik beste meydana getirdikten sonra Belçikalı şair M.Maeterlinck'in piyesinden esinlenerek ilk operası "Pelleas ve Melisande" adındaki 5 perdelik yeni bir müzikli dram yarattı. İlk oyunu 30 Nisan 1902'de Paris'te oynandı fakat hak ettiği ilgiyi göremedi. Daha sonraları Fransa'da oynanan bu oyun Fransızlar tarafından çok beğenildi. 1905'de "Deniz", 1906 ile 1912 yılları arasında birçok orkestra eseri, 1907'de "Çocukların Köşesi" adlı eserleri yazdı. Debussy 1913 yılında tekrar konser gezilerine çıkmaya başladı. Almanya, İtalya ve İsviçre'de birçok sanatçıyla tanıştı. Fakat içlerinden yalnızca Bach'ı sevdiğini söyledi. 1915'de tekrar eskiye dönerek "4 El İçin 6 Antik Öykü" adındaki piyano eserini besteledi. Yine aynı yıl yakalandığı hastalıktan kurtulamadı ve sadece 3 yıl daha yaşayabildi. 25 Mart 1918 günü henüz 56 yaşındayken Paris'teki evinde hayatını kaybetti. Orkestra yapıtları: Prelude a l'apres-midi d'un fauna, Nocturnes, La Mer, Images, Berceuse Heroique. Oda Müziği Yapıtları: Yaylı Çalgılar Kuarteti, Arp ve Yaylı Çalgılar Orkestrası İçin İki Dans, Saksafon ve Piyano İçin Rapsodi, Syrinx pour flüte solo, Viyolonsel ve Piyano İçin Sonat. Piyano Yapıtları: 2 Arabesques, Nocturne, Suite Bergamasque, Pour le Pismo, Estampes, D'un Cahier D'esquisse, Masques, L'Isle joyeuse, Childrens Corner, Petite Suite, Lindaraja.²⁷⁰ // s. 140

²⁶⁸ islamansiklopedisi.org.tr/darülfünun

²⁶⁹ Prof. Dr. Ahmet Doğan, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara 2011, s.200

²⁷⁰ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 5, s.71

Dede: HU., KA, DLA, GA, A.,E.:Türk mûsikîsinin en meşhur bestekârlarından. 1778'de İstanbul'da doğdu, 1846'da Mekke yakınlarındaki Mina'da vefât etti. Esas adı İsmâil olup, Hammâmizâde diye de tanınır. Babası Süleymân Ağadır. Dede Efendi aynı zamanda şâir, edip ve hattâttır. Şiirlerinde Türkçeden başka Farsça da kullanmıştır. Tabiatıyla kendi şiirlerini bestesiz bırakmamıştır veya diğer bir deyişle şiirlerini bestelemek için yazmıştır. 1804 yılında 27 yaşındayken çok saydığı şeyhi Ali Nutkî Dede'yi kaybettiği zaman, pekçok üzüldü. Aynı yıllarda oğlunu da kaybetti. Bu üzüntülü günlerindeki hislerini hem şiir, hem de mûsikî ile dile getirdi. Dede'nin nesri de kuvvetlidir. Yenikapı Mevlevîhânesinin Âyin Mecmuası'nda bestenigâr Âyin'in kayıtlı bulunduğu sayfada kendi el yazısıyla yazdığı yazıları mevcuttur. Dede Efendinin hattatlığına gelince; Üçüncü Sultan Selim Han, baş imâmı Derviş Efendinin Çamlıca'nın Sarıkaya mevkiindeki büyük bağıcı satın alıp burada annesi Mihrişah Vâlîde Sultan için bir saray yaptırmıştı. Vâlîde Sultanın ölümünden sonra pâdişâh bu sarayı, amcasının kızı Esmâ Sultana verdi. Bu sarayın Esmâ Sultana verilmesi münâsebetiyle Dede Efendi, Sultana bir kaside yazmış, bu kasideyi el yazısıyla hatta geçirterek tezhip etmiştir. Levhânın altında "Ketebehu el-fakîr dervîş İsmâil-el-Mevlevî Musâhib-i Hazret-i Sultân Mahmûd Han Gâzi imzâsı mevcuttur. Bu parça Hammâmî Zâde İsmâil Dede Efendinin orta çapta iyi bir hattat olduğunu ortaya koymaktadır.²⁷¹ Dede SAE. 332 Dede Efendi SD. 299 Dede Efendi HU. 260 //s.40,56

Defter-i Hakani: MH., KVA, DLA, GA, Ar.Ar.: Tapu Tahrir Defteri. Osmanlı Devleti'nde yeni fethedilen yerlerde eskiden mevcut olan veya yeni uygulanacak idarî teşkilât çerçevesi içinde, belli usûl ve kaidelere göre tespit ve kaydedilmesine tahrir, bu bilgilerin toplandığı defterlere de tapu tahrir defterleri denirdi.²⁷² Defter-i Hakani SD. 146 // s. 104

Del Sarto: HU., KA, DLA, GA, B.: Del Sarto (Andrea Angeli veya Andrea D'agnolo Di Francesso, Andrea denir.), İtalyan ressam (Floransa 1486-ay. y.-1530). Piero di Cosimo'nun öğrencisi, Raffaello ile Leonardo'nun etkisinde kaldı. Fra Bartolomeo ile yarıştı, klasik üslubun Floransa'daki uygulayıcısı oldu. Sisli (sfumato) bir ortamda durgun biçimlerle dengeli bir düzen sağladı. Floransa'da Annuziata'nın girişini süsledi (Aziz Philippus Beniti'nin Hayatı, 1509–1510; Meryem'in Doğuşu, 1514). Scalzi manastırı için kabartma taklidi resimler yaptı (Vaftizci Aziz, Yahya'nın Hayatı, 1512–1514). Aynı renk duyarlılığı ve içtenliği bir Fransa yolculuğu sırasında I. François için yaptığı Acıma adlı tablosunda görürüz (1518, Louvre). Hayatının sonuna doğru yaptığı eserleri şöyle sıralayabiliriz: Çantalı Meryem (1525, Anunziata); Kutsal Aile (Roma Borghese galerisi); Meryem'in Urucu (Pitti sarayı); bu sonuncu resim büyük bir başarı gösterir. Portreler yaptı. Kendi Portresi (Piti sarayı); Kadın Portresi (Uffizi). Bayan Franciabigio üstünde büyük bir etkisi oldu. A. De Musset del Sarto'yu ilk oyunlarında birine kahraman yaptı.²⁷³ Andre del Sarto (1833). Del Sarto SD. 79 // s. 134

Deli Hafız: SAE., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.: Seyit Lütfullah'dan destur alıp Altıparmakta yaşayan kişi. // s. 211

Delibaş Mehmet Ağa: SD., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.T.: İnşaat ustası. // s. 15

²⁷¹ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 5, s.121

²⁷² *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 6, Tapu Tahrir Defteri maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

²⁷³ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 5, s.130

Demiryolları İdaresi: SAE., KUA, DLA, GA, T.Ar.: Demiryolları İdaresi, Osmanlı topraklarında demiryolunun tarihi, 1851 yılında 211 km'lik Kahire-İskenderiye Demiryolu hattının imtiyazının verilmesiyle, bugünkü milli sınırlar içindeki demiryollarının tarihi ise 23 Eylül 1856 yılında 130 km'lik İzmir-Aydın Demiryolu hattının imtiyazının verilmesiyle başlar. Osmanlı Demiryolları, bir süre Nafia Nezareti (Bayındırlık Bakanlığı)'nin Turuk ve Meabir (Yol ve İnşaat) Dairesi tarafından yönetildi. 24 Eylül 1872 tarihinde de demiryolu yapım ve işletmesini gerçekleştirmek üzere Demiryolları İdaresi kuruldu. Cumhuriyetin kurulması ve demiryollarının devletleştirilmesine karar verilmesinden sonra Demiryolu işletmeciliği için 24 Mayıs 1924 tarih ve 506 sayılı Kanun ile Nafia Vekâletine (Bayındırlık Bakanlığı) bağlı "Anadolu- Bağdat Demiryolları Müdüriyeti Umumiyesi" kuruldu. Demiryolu alanında ilk bağımsız yönetim birimi olarak demiryollarının yapımı ve işletilmesinin bir arada yürütülmesini sağlamak amacıyla da 31 Mayıs 1927 tarih ve 1042 sayılı Kanun ile "Devlet Demiryolları ve Limanları İdare-i Umumiyesi" kuruldu. Devlet Demiryolları ve Limanları İdare-i Umumiyesi, 27 Mayıs 1939'da kurulan Mûnakaalât Vekâleti (Ulaştırma Bakanlığı)'ne bağlandı. Cumhuriyet öncesinde yapılan ve yabancı şirketler tarafından işletilen hatlar, 1928-1948 yılları arasında satın alınarak millileştirildi. 22 Temmuz 1953 tarihine kadar katma bütçeli bir devlet idaresi şeklinde yönetilen Kuruluşumuz, bu tarihte çıkarılan 6186 sayılı Kanunla Ulaştırma Bakanlığına bağlı olarak "Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi (TCDD)" adı altında İktisadi Devlet Teşekkülü haline getirildi. Son olarak, 08.06.1984 tarih ve 233 sayılı KHK ile de "Kamu İktisadi Kuruluşu" hüviyetini alan ve TÜLOMSAŞ, TÜDEMSAŞ ve TÜVASAŞ olmak üzere üç adet bağlı ortaklığı bulunan TCDD, halen Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının ilgili kuruluşu olarak faaliyetini sürdürmektedir.²⁷⁴ // s. 19

Deppoy: HU., KVA, DLA, GA, B.: Fransızca depot kelimesi. Silah, giysi vb. asker eşyası ambarı.²⁷⁵ (Özel ad değil, ama özel ad gibi işletilmiştir.) // s. 30

Derunidil, HU., EA, DLA, GA, Ar.: Mustafa Tab'i Efendi'nin "Çıkmaz derun-i dilden efendim muhabbetin" güfteli Bayati ağır semaisine Nuran tarafından verilen ad.²⁷⁶ // s. 167

Derviş Efendi: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün hademesidir. // s. 228

Descartes: HU., KA, DLA, GA, B.: Descartes, Rene Fransız matematikçisi ve filozofdur. 1596'da La Haye'de doğup, 1650'de Stockholm'de öldü. İlk önce Cizvit Kolejini bitirdi, daha sonra Poitiers Üniversitesinde tahsil gördü. Senelerce Almanya, İtalya, Hollanda ve Polonya'da kalarak ilmi çalışmalar yaptı. Metod Üzerine Nutuk isimli eserinin 1637'de yayınlanmasından sonra bütün dikkatleri üzerine topladı. Bu eserindeki fikirlerini daha sonra şu üç denemeyle pekiştirdi: 1. Dioptri: Burada, fizikte ortamların kendilerinden geçen ışık üzerine olan tesirlerini tetkik etmiştir. Ayrıca gözlük camlarının imâli konusunda bâzı çalışmaları olmuştur. 2. Meteorlar: Burada, atmosferde meydana gelen olaylar tetkik edilmiştir. 3. Geometri: Bu kısımda da geometri konusu ele alınmıştır. Diğer eserleri şunlardır: Metafizik Felsefe Üzerine Düşünceler, Felsefe Prensipleri, Rûhun İhtirasları.

²⁷⁴ tcdd.gov.tr/tarihce+m76

²⁷⁵ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.480

²⁷⁶ eksd.org.tr/bestecilerimiz/tabi_mustafa_efendi.php

Ölümünden sonra, İnsan Üzerine, Dünyâ ve Işık Üzerine ve Mektuplar adlı eserleri arkadaşları tarafından yayınlanmıştır. Descartes, cebir ve geometri teorilerine getirdiği görüşler sebebiyle büyük matematikçilerden sayılır. Adı felsefe târihinde önemli bir yer tutar. Descartes, skolastik sistemi reddetmiş ve meşhur, “Düşünüyorum, öyleyse varım!” aksiyomundan hareket ederek teorilerini “salt akıl” temeli üstüne kurmuştur. Hiçbir şeyi ispatsız kabul etmek istemez. Bu bakımdan, kendi varlığı dâhil her şeyden şüphe ederek yola çıkmıştır. Metafizik konularda idealist olan Descartes, tanrının varlığını da, kusursuz varlığın tanımlanması yoluyla kendine göre îzâh ve ispat eder. Sonra tanrı insanları aldatmak istemeyeceği için, dış âlemin varlığını ve kendi cisminin varlığını kabul eder. Böylece Descartes geçici idealizmden sonra realizme varır. Bu realizm, düalisttir, yâni mahlûkun iki özden (ruh ve beden) meydana gelmiş sayar. Descartes felsefesinin, bu iki yüzü sebebiyle, materyalist ve idealist olmak üzere birbirine taban tabana zıt iki çeşit tâkipçisi yetiştirmiştir. Descartes’in sistemi günümüze göre eski bir târihte ortaya atıldığı için ölümünden 100 sene sonra tabiat ilimlerinin bir hayli gelişmesi netîcesinde ehemmiyetini yitirmiştir.²⁷⁷ // s. 124

Devrikebir: HU., KVA, DLA, GA, Ar.: Devr-i kebir usulü, "Büyük devir/usul" anlamına gelen Türk musikisi usullerinden birisi.²⁷⁸ // s. 267

Devrikebir Peşrevi, HU., EA, DLA, GA, Ar.Ar.: Itri'nin bestelerinden bir tanesidir.²⁷⁹ // s. 264

Dileklerarası: SAE., YA, DLA, GA, T.: Şehzadebaşında, bugünkü Vezneciler Caddesi'nin Vezneciler ile İbrahim Paşa Mescidimin arasındaki bölümünde oluşan 19. yy'ın önemli eğlence merkezi. Bizans döneminde önemli caddelerin kavşak noktası olan bu yerin adı Filadelfion'du. O yıllarda Halkun Tetrapilon ve Sintetos Kion anıtları da buradaydı. Osmanlı döneminde ise 19. yy'a kadar yeniçerilerin gezi yeri olan Direklerarası'nın adı, caddenin sağındaki Damat İbrahim Paşa Külliyesi'ne gelir sağlamak için yaptırılan kagir dükkânların önündeki mermer sütunlu revaklardan gelmektedir. Buradaki "direkler" 1910'da elektrikli tramvay hattının yapımı sırasında yıkıldıysa da Direklerarası adı burası ve yakın çevresi için uzun yıllar kullanıldı.²⁸⁰ // s. 78

Dirije rüya: SAE., KVA, BŞA, ÖA, B.Ar.: Doktor Ramiz'in en yeni ve şahsi metodudur. Evvelce görülmüş rüyalarla hastalığı teşhisten sonra hastanın rüyalarını sıkı bir kontrolle idare ederek onu tedavi etme metodudur. // s. 116

Divan-ı Kebir, MH., EA, DLA, GA, Ar.Ar.: Divan-ı Kebir (Büyük Divan) Mevlana Celaleddin Rumi'nin söylediği ilahi aşk şiirlerinden oluşan, 44 bin 8 yüz 34 beyitlik (rubai beyitleri ile birlikte yaklaşık 50 bin beyit) nazım bir eserdir.²⁸¹, // s. 142

Divanharp: SD., KVA, DLA, GA, Ar.: Askeri mahkeme.²⁸² // s. 197

Divanyolu: SD., YA, DLA, GA, Ar.: Divan Yolu Caddesi 41.008129 enlem ve 28.975027 boylamda yer almaktadır. Divan Yolu Caddesi ve Fatih ilçesine bağlıdır.²⁸³, // s. 176

²⁷⁷ felsefe.gen.tr/rene_descartes

²⁷⁸ filozof.net/Turkce/nedir-ne-demek/12132-devr-i-kebir-nedir-ozellikleri-hakkında-bilgi

²⁷⁹ turksanatmuzigi.org/usullerimiz/devr-i-kebir-usulu

²⁸⁰ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 3, s.63

²⁸¹ turkcebilgi.com/divan_kebir

²⁸² *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.542

<p>Diyarbakir: MH., YA, DLA, GA, Ar.: Karpuzu ve kalesiyle meşhur Güneydoğu Anadolu'da yer alan bir ilimiz. Doğuda Batman, kuzeydoğuda Muş, kuzeyde Bingöl ve Elazığ, batıda Malatya ve Adıyaman, güneyde Şanlıurfa ve Mardin illeriyle çevrilidir. İlçeleri; Merkez, Mismil, Çermeik, Çınar, Çüngüş, Dicle, Eğil, Ergani, Hani, Hazra, Kocaköy, Kulp, Lice, Silvan. 37°30' ve 38°43' kuzey enlemleri ile 40°37' ve 41°20' doğu boylamları arasında yer alır. Güneydoğu Anadolu'nun Gaziantep'ten sonra ikinci gelişmiş şehridir.²⁸⁴, // s. 16,125,</p>
<p>Doktor Adil Bey: SD., KA, BŞA, ÖA, B.Ar.: Cemal'in babasına İstanbul hakkında bazı şeyler anlatan kişi. // s. 13</p>
<p>Doktor Mussak: SAE., KA, BŞA, ÖA, B.: Kibrit kutuları ile planlar, binalar yapan kişi, Hayri İrdal'ın yeni Enstitü binasını yaparken, planlarken yararlandığı kibrit kutulardan yapılan binaların mimarı. Dr Mussak SAE. 137 // s. 137</p>
<p>Doktor Ramiz: SAE., KA, BŞA, ÖA, B.Ar.: Adli Tıpta çalışan doktor. Hayri İrdal'ın dostu, "Saat ve Psikanalizm", "Saat Karakterolojisinde İrdal Metodu" adlı kitapların yazarı. Titiz, evhamlı, birtakım takıntıları olan biridir. Psikalaniz tahsilini Viyana'da yapmıştır. Psikanaliz Cemiyeti'nin kurucusudur., // s. 7,13,,18,33,34,49,</p>
<p>Doktor Refik 1: HU., KA, BŞA, ÖA, B.Ar.: Nuran'ın akrabalarından birisi, // s. 56</p>
<p>Doktor Refik 2: SD., KA, BŞA, ÖA, B.Ar.: Ruhsar Hanım'ın kayını, üç günlük tevkif sırasında kalp damarı kopmasından ölür, İttihak ve Terakki'yi Paris ve Selanik'te temsil eden, iki kolu kendi bünyesinde birleştiren, Cemal'in teyzesi Atiye Hanım'ın çocukluktan beri sevdiği İttihak ve Terakki'nin eski kurucularında birisi. Doktor Refik Yıldız SD. 8 // s. 8,9</p>
<p>Doktor Talha: SD., KA, DLA, GA, B.Ar.: Bahsedilen dönemde edebiyatçılar ile arkadaşlığı olduğu sanılan herhangi bir doktor. // s. 293</p>
<p>Doktor Turgot: SAE. KA, DLA, GA, B., E.: Anne Robert Jacques Turgot, baron de l'Aulne (10 Mayıs 1727, Paris-18 Mart 1781, Paris, Fransa), Fransız iktisatçı ve yönetici. XVI. Louis döneminde maliye genel müfettişliği (1774-76) yapmış, mali reform girişimleri ayrıcalıklı sınıflarca engellenmiştir.²⁸⁵ // s.14</p>
<p>Dokuzuncu Senfoni, SAE., EA, DLA, GA, T.B.: Beethoven'in en uzun senfonisi. 1 saat 9 dakika süren eser ilk kez 1824 yılında Viyana'da çalınmıştır. Dört bölümlü eserin son bölümünde Beethoven "Türk müziği" kısmı için üçgen zil ve davul kullanmış, solo şarkılar ve koro için de Schiller'in "Neşeye Od" adlı şiirinden yararlanmıştır. Dokuzuncu Senfoni'nin tamamlanması altı buçuk yıl sürmüştür.²⁸⁶ // s. 116</p>
<p>Dolap, SD., EA, DLA, GA, Ar.: Yunus Emre'nin "Dertli Dolap" adlı şiiridir.²⁸⁷ // s. 59</p>

²⁸³ haritamap.com/yer/diyan-yolu-caddesi-fatih

²⁸⁴ diyarbakir.gov.tr/sehrimiz

²⁸⁵ tr.m.wikipedia.org/wiki/Anne_Robert_Jacques_Turgot

²⁸⁶ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 5, s.446

²⁸⁷ yunusemre.net/şiirler

Dolmabahçe: HU., YA, DLA, GA, T.: Liman ağzında Kabataş ile Beşiktaş arasında ve deniz kenarında meşhur semt ki Osmanlı padişahların burada inşa edilmiş son kışlık daimi ikametgahlar büyük sahil sarayı da semte nisbetle Dolmabağçe adını taşır.²⁸⁸ Dolmabahçe SAE. 97 // s. 375

Dome de Sion: SAE., YA, DLA, GA, B.: Notre Dame de Sion Fransız Lisesi, İstanbul'da, bulunan 1856'da kurulmuş özel Fransız lisesi. Osmanlı Devleti'nin ilk kız lisesi olarak eğitim hayatına başlayan kurum, günümüzde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı karma bir okuldur. Eğitim süresi hazırlık hariç dört yıldır. Türkçe ve Fransızca dillerinde eğitim yapılır. Okul, Taksim-Harbiye arasında Cumhuriyet Caddesi üzerinde bulunuyor. Ekim 1856'da, İstanbul'a gelen 11 rahibenin Harbiye semtinde, o güne kadar Filles de la Charité teşkilatına bağlı rahibeler tarafından idare edilen "Maison du Saint-Esprit" adlı yatılı okulun yönetimini devralması ile 27 Kasım 1856 tarihinde, Notre Dame de Sion yatılı okulu Türkiye'de resmen açılan ilk kız lisesi olarak hizmete girdi. Önceleri, yaklaşık tümü yatılı olan Hristiyan öğrencilere kısa bir süre sonra Musevi öğrenciler, 1863 yılında padişahın ilgisi ve İmparatorluğun ileri gelenlerinin teklifleri ile de Müslüman öğrenciler katıldı. I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti ve Fransa karşı cephelerde yer aldığı için Fransız rahibelerin ülkeyi terk etmeleri üzerine kapanan kurum, önce mühendislik okulu, daha sonra da, rahibelerin çalıştığı bir hastane olarak kullanıldı. 1919 yılında öğretime tekrar başlayan okul, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlandı. Bu yeni yapılanma ile birlikte kadrosunda Türk yönetici ve öğretmenler yer aldı. Okuldaki dini semboller kaldırıldı, rahibeler kıyafetlerini çıkardılar, ders programı laik ve milli bir karaktere kavuştu. 1935'te Türk vatandaşlarının ilköğretimi Türk okullarında görmesi zorunlu kılındığından ilkokul kısmına sadece yabancı uyruklu öğrenciler alınmaya başlandı.²⁸⁹, // s. 162

Don: HU., YA, DLA, GA, T.: Rusya Federasyonu'nda bir ırmak. Moskova'nın güneyindeki yaylalardan doğar. Ormanlık bir alan boyunca güneye doğru akar. Voronez şehrinden geçen aynı isimdeki kolu aldıktan sonra geniş stepleri sulayarak doğuya döner ve Volga Irmağına 45 km kadar yaklaşır. Tekrar güney batıya döner ve en önemli kolu olan Donetz'i aldıktan sonra bir delta yaparak Azak Denizine dökülür. Gemiler, Don Nehri üzerinde Rostov şehrine kadar ulaşabilir. Balık bakımından zengindir. 160.000 mil karelik bir alanı sulayan Don nehri, 1870 km uzunluğundadır. Donetz kolu, ülkenin en zengin kömür yataklarının ve çelik endüstrisinin kurulu olduğu Donbas şehrini, deniz limanı Rostav'a bağlar. 100 km uzunluğundaki Volga-Don Kanalının açılmasından sonra (1952) Karadeniz'i Hazar Denizine ve Beyaz Denize bağlayan büyük su ulaşım şebekesi tamamlanmıştır. Bu kanal ile Rostov arasında Rusya Federasyonu'nun en büyük yapma gölü (12 km²) yer alır. Bu göl aynı adlı barajın birikimidir. Irmağın akışı kışın donma yüzünden azalır. Kasım ayında saniyede 193 metreküpe düşer. Nisanda karlar eriyince akış yükselerek saniyede 3538 metreküpe çıkar. Yazın ise fazla buharlaşma yüzünden 181 metreküpe düşer. Aşağı bölgelerde akışı çok ağırlaşır. Bu sebepten Don Irmağına "Sâkin Don" adı da verilir.²⁹⁰, // s. 155

²⁸⁸ *İstanbul Ans.*, İstanbul 1970, C. 9, s.4670

²⁸⁹ nds.k12.tr/Tarihçe

²⁹⁰ britannica.com/place/Don-River

Don Kişot, SAE., EA, DLA, GA, B.: İspanya'nın Alcalá şehrinde doğan ve bir cerrahın oğlu olan Miguel de Cervantes Saavedra (1547-1616)'nın romanı.²⁹¹ // s. 74

Dostoyevski: HU., KA, DLA, GA, B.: Dostoyevski, Mihailoviç 1821 ve 1881 seneleri arasında yaşayan meşhur Rus romancısıdır. Psikolojik roman akımının öncülerindendir. İlk senelerini Moskova'da tabiaten çok sert ve askerî bir hekim olan babasıyla, verimli bir hanım olan annesi arasında geçirdi. Annesi ölünce babası onu Petersburg'daki mühendislik okuluna verdi. Genç Dostoyevski'nin Petersburg'daki hayatı zorlu bir tahsil ve askerî bir disiplin içinde geçti. Kendi ruh hâline uymayan bu iki tesir onu okumaya ve edebî denemeler yazmaya sevk etti. Tahsilini 20 yaşında bitirdikten sonra sefâlet ve yalnızlık içinde kaldığından, Petersburg'da yerleşerek tercüme yapmak sûretiyle hayâtını kazandı. Mektuplar hâlinde yazdığı Yoksullar isimli romanını bu sıralar kaleme aldı. Daha sonra Dvoynik, Pansiyoncu Kadın, Beyaz Geceler, Çam Ağacı ve Düşün adlı hikâyelerini yazdı. 1849'da yazdığı bir eserinden dolayı okuyucularının gözünden düştü ve önceki şöhretini kaybetti. Aynı yıl Çar'a karşı gelmekle işlediği suçtan dolayı da ölüm cezasına çarptırıldı, son dakikada imparatorca affedilip dört sene için Sibirya'ya sürüldü. Bu dört sene esnâsında gördüğü işkenceler, rûhu üzerinde derin izler bıraktı. Sibirya'dan döndükten sonra uzun müddet ücrâ bir yerde yaşadı ve nihâyet 1859'da Petersburg'a yerleşme müsadese alarak eski hayâtına döndü. Ama isminin unutulduğunu ve eski arkadaşlarının da olmadığını görmesi, onu hayli etkiledi. Bu arada Stepençikovo Köyü ve Orada Oturanlar, Dayının Rüyâsı, Ölüler Evinin Hatıraları adlı eserlerini yazdı. Mahkûmların kamptaki hayâtıyla alâkalı bu gerçekçi roman, ona eski ününü yeniden kazandı ve İmparator İkinci Aleksandr'ı bile tesiri altına aldı. Bir türlü rahat hayâta kavuşamayan Dostoyevski, borçlar içinde kıvrınmasına rağmen, sıkıntılara göğüs gererek bunları, önüne geçilmez bir alınyazısı kabul etti. 46 yaşındayken ikinci defâ evlenen romancı, alacaklıların peşini bırakmaması yüzünden, çok geçmeden karısı ile beraber Rusya'dan ayrılmak ve Avrupa'ya yerleşmek mecbûriyetinde kaldı. Burada da Rusya'dan gönderilen yardımlarla hayatını sürdürdü. Kızları doğumdan birkaç gün sonra ölünce, yazar büyük bir üzüntüye kapılıp bütün gecelerini yazmakla geçirdi. Diğer önemli eserleri şunlardır: Suç ve Cezâ, Budala, İfritler, Bir Yazarın Günlüğü, Delikanlı, Karamazof Kardeşler. Dostoyevski, 1879-1880 seneleri arasında yazdığı bu son eserine şahaser gözüyle bakıyordu. Artık bu eserlerden sonra yazarın ünü Tolstoy'u bile geride bıraktı.²⁹² Dostoyevski SD. 43 // s. 94

Dördüncü Mehmet: SAE., KA, DLA, GA, T.Ar.: Osmanlı sultanlarının on dokuzuncusu, İslâm halifelerinin seksen dördüncüsü. Babası Sultan İbrahim Han olup, annesi Hadice Turhan Sultanıdır. 1642'de 1/2 Ocak gecesi, İstanbul'da doğdu. Doğumuna çok sevinilip donanma şenlikleri yapıldı. Şehzâdeliğinde, İmâm-ı Şâmi Yûsuf Efendi, Şâmi Hüseyin Efendi ve diğer kıymetli hocalardan ders alarak yetiştirilmeye başlandı. Tahsil, terbiye ve talimini, 7 yaşındayken (8 Ağustos 1648) sultan olduktan sonra da devam ettirdi. Sultan Dördüncü Mehmed Hanın çocukluğundan, devlet kademelerindeki nüfuz sâhipleri istifâde etti. Bunlardan bâzılarının kötü idâreleri ve ehil olmayanların işbaşına getirilmeleri neticesi devletin mâlî, mülkî ve askerî durumu sarsıldı. Saltanatının ilk yıllarındaki iç ve dış hâdiseler, 15 Haziran 1656 târihinde Köprülü âilesinden Mehmed Paşanın

²⁹¹ britannica.com/place/Don-Kisot

²⁹² britannica.com/biography/Fyodor-Dostoyevsky

sadrâzamlığa tâyinine kadar devam etti. Köprülü Mehmed Paşanın sadârete (başbakanlığa) gelmesiyle, Dördüncü Mehmed Han devrinde esaslı ıslâhâtlar yapıldı, İstanbul'da ve ülke içinde asâyiş sağlandı. Ordu ve donanma kuvvetlendirildi.²⁹³ // s. 8,261

Dördüncü Murat: HU., KA, DLA, GA, T.Ar.: Osmanlı pâdişâhlarının on yedincisi ve İslâm halifelerinin seksen ikincisi. Babası Birinci Ahmed Han, annesi Mâhpeyker (Kösem) Sultandır. 27 Temmuz 1612'de İstanbul'da doğdu. Tam bir İslâm terbiyesi ve ahlâkı ile yetiştirildi. Enderun mektebindeki hocalarından husûsî dersler aldı. Genç Osman'ın başına gelen acı felâket ve yerine geçen amcası Mustafa Hanın kısa bir süre sonra tahttan indirilmesi üzerine henüz on bir yaşında iken 10 Eylül 1623'te Osmanlı tahtına çıktı. Eyyüb Sultan hazretlerinin türbesinde hocası Aziz Mahmûd Hüdâyi'nin elinden kılıç kuşandı. Yaşı küçük olduğu için, devleti bilfiil idâre edemeyeceği görüşü hâkim olarak annesi Mâhpeyker Kösem Sultan, saltanat nâibesi tâyin edildi. Tahta geçtiğinde, iç ve dış işlerdeki karışıklıklar devam ediyordu. İdârî işler karışık olduğundan, Yeniçeri ve Sipâhi askerleri zorbalığa baş vuruyorlardı. Vasî durumunda olan annesi Mâhpeyker Kösem Sultanın yardımı ile iş başına kıymetli devlet adamları ve kumandanlar getirerek, ortalığı düzeltti. İran Şâhi Birinci Abbâs (1588-1629), Osmanlı hudûdunu geçip, Bağdat'ı işgâl ederek, otuz bin Ehl-i sünnet Müslümânı kadın, çoluk çocuk demeden kılıçtan geçirdi. Rus Kazakları ise kayıklarla Karadeniz sâhilindeki bâzi köyleri yakdılar. 1625'te sadrâzamlığa getirilen Hâfiz Ahmed Paşa, Kazak korsanlarına ve Safevîlere karşı harekete geçti. 1625'te Köstence'de Kazakların iki yüz elli kayığı batırılarak, dört bin kadarı öldürüldü. Şah Abbâs'ın Bağdat'taki zulmünün önüne geçmek için 1625'te ordu sevk edildi. 11 Kasım 1625'te Bağdat yakınlarındaki Azamiyye kurtarılarak, Bağdat kuşatıldı. Ancak yeniçerilerin isyânıyla Bağdat kuşatmasını kaldıran Sadrâzam Hâfiz Paşa, Irak'ın kuzey ve güneyini işgalden kurtardı. 1 Aralık 1626'da Sadrâzamlığa getirilen Kayserili Halil Paşa, tekrar başlayan Safevî saldırılarının önüne geçmek ve Abaza Mehmed Paşanın isyanlarını bastırmak için 4 Aralık 1626'da sefere çıktı. Serdar Halil Paşanın muvaffakiyetsizliği üzerine 6 Nisan 1628'de Sadrâzamlığa Hüsrev Paşa getirildi. 22 Eylül 1628'de Abaza Mehmed Paşayı yola getiren yeni sadrâzam Safevîlere karşı 5 Mayıs 1630'da Mihribân'da, 14 Temmuz 1630'da Cemhâl'da zafer kazandı. İranlılar mağlup olunca, Anadolu'da asâyiş temin edildi. Dördüncü Murâd Hanın yaşının küçüklüğünden istifâde eden yeniçeriler, İstanbul'da zorbalıklarını ve ahâlîye kötü muâameleyi artırdılar. Sadrâzam Hüsrev Paşanın azlini bahâne eden yeniçeriler ve sipâhiler ayaklanarak saraya yürüdüler.²⁹⁴ // s. 127

Dufy: HU., KA, DLA, GA, B., E.:Raoul Dufy (d. 3 Haziran 1877 - ö. 23 Mart 1953), moda dünyasını önemli ölçüde etkilemiş ünlü bir Fransız ressam ve illüstratördür. Empresyonist bir sanatçı olarak sanata adım atmış, Matisse'den çok etkilenmiş ve 1905'de Fauvist akıma dahil olmuştur. Kamu binaları için dekoratif çalışmalar olduğu kadar seramik ve tekstil ürünleri için renkli, dekoratif bir stil geliştirmiştir. Kalabalık açık hava etkinlikleri için yaptığı çalışmalarla tanınmıştır. Aynı zamanda kitap, tiyatro sahne, mobilya ve kamuya açık alan tasarımcısıdır. Parlak renkleri izleyicide özgürlük hissi uyandırır ve Soyut Modern Sanat'a doğru ilerleyen resimler çizmiştir. Dufy tekstil tasarımına da

²⁹³ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 5, Mehmed Han IV maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

²⁹⁴ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 5, Murad Han IV maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

adım atarak, bu alanda da şöhreti yakalamış ve Paris modasının saygısını kazanmıştır. 1937 Dünya Fuarı'nda sergilenen Elektrik Köşkü çalışması, şimdi Paris Modern Sanat Müzesi'nde (Musée D'Art Moderne in Paris) sergilenmektedir.²⁹⁵ //s.44

Durkheim: SD., KA, DLA, GA, B.: Emile Durkheim 15 Nisan 1858'te Paris'in 372 km. doğusunda Epinal Kasabasında, dindar bir Yahudi ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Cumhuriyetçi ve evrensel bir laiklik idealizminin taraftarı olan Durkheim, 1870'teki Sedan bozgunuyla ve bunun ardından gelen dramatik olaylarla ağır biçimde hırpalanmış olan Fransa'yı ahlaki ve toplumsal olarak yeniden yapılandırmak için, eğitim ve araştırmalarla katkıda bulunmaya çalıştı. 1882'de toplumsal işbölümü ve Montesquieu üzerine araştırmalara başladı. Almanya'ya giderek toplum ve insan bilimlerindeki gelişmelerle bu konularda geçirilen atılımları inceledi, daha sonra 1887'de Bordeaux'da toplumsal bilim ve pedagoji kürsüsünün açılışını yaptı. Derslerinde toplumsal dayanışmayı ve intiharı, hukuk ve gelenekler "fiziyojisini", din ve ahlak olgusunu, eğitsel yapıları ve pedagojik doktrinleri işledi. 1896 yılında bir sosyoloji dergisi yayımladı. 1902'de Sorbonne'da, adı 1913 yılında Eğitim ve Sosyoloji kürsüsü adını alacak olan Eğitim Bilimi Kürsüsünün başkanı oldu. 1914'te Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi, Sosyalist Partiye yakın, Dreyfusçu, bilimsel ve teknik gelişmeler ile toplumsal ve ahlaki gelişmelerin birbirlerine paralel olarak evrildiklerine, uluslar arasında barışçı ve akılcı ilişkilerin uyumlulandırılmasına inanan bu insanı büyük bir düş kırıklığına uğrattı. Bir çok çalışma arkadaşı ve oğlu Andre bu savaşta öldüler. Durkheim yaşama küstü ve 15 Kasım 1917'de Paris'te öldü.²⁹⁶ // s. 299

Dübara Mehmet: SD., KA, BŞA, ÖA, Far.Ar.: Numarası 22 olduğu için "Dübara" lakabını alan kişi, 327 Hüseyin, Adil ve Cemal'in arkadaşı. Dübara SD. 47 // s. 47

Düğah: HU., KVA, DLA, GA, Far.: Türk musikisinde bir mürekkep makam. Düğah perdesi, Türk musikisinde orta sekizlisine "kaba düğah", bir tiz sekizlisine "muhayyer" denir. Türk musikisi makamlarının çoğu bu perdede kalır. Eskiden bugünkü Uşşak dizisine düğah adı verilmiştir. bugünkü düğah makamı, saba makamı ile zengule dizisinden bir parçanın karışmasından yapılmıştır. Bazı eserlerde, düğah perdesi üzerinde "segah" da görülür; "segah" nota yazısında düğah perdesi üzerinde yazılamaz. saba gibi "si" koma ve "re" bakıye bemolleri ile donanır. makama adını veren düğah (la) oerdesinde kalır. güçlüsü "çargah" (do) perdesidir. bu makamdan elimizde 122 parça vardır.²⁹⁷ // s. 266

Düzce: SD., YA, DLA, GA, T.: Batı Karadeniz'in ayakta kalan tek antik kenti olan Düzce'nin tarihi, M.Ö. 1390-800 yılları arasında hüküm süren Hitit (Eti) Medeniyeti'ne kadar uzanır. Düzce ve çevresi 15. yüzyıldan beri yerleşim alanıdır. Bitinyalılar devrinde Prusias (Konuralp)'de yerleşim yeri mevcuttu. Bugünkü Düzce'nin kurulu olduğu alan bataklık haldeydi. Roma ve Bizans devrinde son kral IV. Nikomedes'in vasiyeti gereğince M.Ö. 74 yılında Roma İmparatorluğuna devredilmiştir. Bitinyalılar devrinde bataklık halinde bulunan Düzce Ovası, Romalılar zamanında ıslah edilerek ziraat için elverişli hale getirilmiştir. Romalılarından sonra bu bölge Bizanslıların eline geçti. Düzce'nin gelişmesi Bizanslılar devrinin son zamanlarına rastlar. 1999 yılında 17 Ağustos ve 12 Kasım

²⁹⁵ ressamlar.gen.tr/raoul-dufy-kimdir-hayati-biyografisi/

²⁹⁶ felsefe.gen.tr/emile_durkheim_kimdir.asp

²⁹⁷ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 5, s.569

depremlerini yaşayan Düzce, 1'i yeni 7 ilçenin bağlanmasıyla 09.12.1999 gün ve 23091 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 584 sayılı KHK uyarınca il olmuştur.²⁹⁸, // s. 178

Düzceli: SD., BA, DLA, GA, T.: Düzce ilinden olan kişi. // s. 243

Ebu Ali Sina: SAE., KA, DLA, GA, Ar.Ar.Ar.: Ebu Ali El-Hüseyin ibn Abdullah İbn Sina İS. 980'de Buhara yakınındaki Afşana'da doğmuştur. Genç Bu Ali ilköğrenimi Buhara'da almış ve on yaşında Kuran ve çeşitli bilimleri okuma konusunda çok bilgili olmuştur. Felsefe okumaya Yunanca, Müslüman ve bu konudaki diğer kitapları okuyarak başladı ve zamanın ünlü filozofu Ebu Abdullah Natili'den mantık ve bazı diğer konuları öğrendi. Ünü daha genç iken, tıp alanında uzaklara kadar yayılan bir uzmanlık derecesine ulaştı. 17 yaşında, Buhara kralı, Nuh İbn Mansur'u bütün ünlü hekimlerin ümidini kestiği bir hastalıktan iyileştirmede şanslı idi. Bu tedavisi üzerine, Kral onu ödüllendirmek istedi, fakat genç hekim sadece eşsiz bir şekilde istiflenmiş kütüphanesini kullanmak için izin istedi. Ebu Ali, babasının ölümü üzerine Buhara'dan ayrıldı ve Harizm Şah'ın kendisini karşıladığı Curcan'a gitti. Orada, ünlü akranı Ebu Reyhan el-Biruni ile karşılaştı. Daha sonra Rey'e, oradan da ünlü kitabı El-Kanun Fi'l-Tıbb'ı yazdığı Hemedan'a gitti. Burada Hemedan kralı, Şemsü'd-Devle'yi şiddetli kolik sebebiyle tedavi etti. Hemedan'dan muazzam eserlerinin çoğunu tamamladığı İsfahan'a gitti. Yine de seyahat etmeye devam etti ve siyasi kargaşa gibi aşırı zihinsel çaba da sağlığını bozdu. Son olarak, MS. 1037'de öldüğü Hemedan'a döndü. Zamanının en ünlü hekimi, filozofu, ansiklopedicisi, matematikçisi ve astronomu idi. Tıp bilimine en önemli katkısı, Batıda "Canon" olarak bilinen ünlü kitabı el-Kanun'dur. Kanun Fi'l-Tıbb, bir milyondan fazla kelimeyi kapsayan çok büyük bir tıp ansiklopedisidir. Eski ve Müslüman kaynaklarında mevcut tüm tıp bilgisini gözden geçirmektedir. Sistemik yaklaşımına bağlı olarak, "kendine özgü değeri gibi biçimsel mükemmelliği ile de Kanun, Razi'nin Havi'sinin, Ali İbn Abbas'ın Maliki'sinin ve Galen'in eserlerinin bile yerini almakta ve altı yüzyıl boyunca en üstte kalmıştır." O zaman mevcut bilgileri bir araya getirmesine ilave olarak, kitap yazarının orijinal katkıları ile de zengindir. Onun önemli orijinal katkıları, verem ve tüberkülozun bulaşıcı doğasının tanısı; su ve toprakla hastalıkların dağılması ve psikoloji ve sağlık arasındaki etkileşim gibi ilerlemeleri içermektedir. Farmakolojik yöntemleri tanımlamasına ilaveten, kitap 760 ilacı tanımlamakta ve çağın en güvenilir tıp maddeleri bilimi kitabı oldu. Aynı zamanda menenjitin ilk tanımlayan kişi olmuş ve anatomiye, jinekolojiye ve çocuk sağlığına zengin katkılarda bulunmuştur. İbn Sina, Buhara'dayken Farabi'nin el yazmalarını okuma olanağını bulmuş ve onun eserlerini kendi çalışmalarına temel almıştır. Felsefi ansiklopedisi, Kitab el-Şifa, felsefeden bilime kadar çok geniş bir bilim alanına hakim olan muazzam bir eserdir. Tüm alanları şu şekilde sınıflandırmıştır: teorik bilgi: fizik matematik ve metafizik; ve pratik bilgi: ahlak, ekonomi ve siyaset. Felsefesi Aristotelesçi geleneğin, Neoplatonik etkilerin ve Müslüman ilahiyat bilgisinin bir sentezini oluşturmaktadır. İbn Sina, aynı zamanda, matematik, fizik, müzik ve diğer alanlarda da katkılarda bulunmuştur. "Dokuzların dışarı atılması"nı ve bunun karelerin ve küplerin doğrulamasına uygulandığını açıklamıştır. Birçok astronomik gözlem yapmış ve aletsel okumaların kesinliğini arttırmak için Verniye'ye benzer bir cihaz icat etmiştir. Fizik bilimine katkıları, enerji, ısı, ışık ve mekaniğin farklı formlarının ve kuvvet, vakum ve sonsuzluk gibi kavramların incelenmesinden oluşmaktadır. Eğer ışığın algılaması

²⁹⁸ duzce.bel.tr/detay.asp?id=2151

ışık saçan bit kaynak tarafından bir çeşit parçacıkların yayılmasına bağlı ise, ışığın hızının sınırlı olması gerektiği önemli gözlemi yapmıştır. Zaman ve hareket arasında bir bağıntı olduğunu ortaya atmıştır ve aynı zamanda, özgül ağırlık üzerine araştırmalar yapmış ve bir hava termometresi kullanmıştır. Müzik alanındaki katkısı Farabi'nin eseri üzerine bir geliştirmedir ve konu üzerinde başka bir yerde geçerli olan bilgilerden bir hayli uzaktır. Dörtlü ve beşli seslendirmeleri armonik (çok sesli) sistemde, 'büyük' bir adım olmuş ve bir üçüncü ile seslendirmenin de mümkün olabileceğini göstermektedir. Kimya alanında, kimyasal değiştirilmenin olasılığına inanmamaktadır, çünkü onun görüşüne göre, metaller esaslı bir duyu ile ayrılmaktadırlar. Bu görüşler o dönemde hüküm süren düşünceler ile radikal olarak zıt düşmektedir. Mineraller üzerine yazdığı ilmi eseri on üçüncü yüzyılın Hıristiyan ansiklopedicilerinin "başlıca" jeoloji kaynaklarından biridir. Şifa'nın yanı sıra felsefede tanınmış ilmi eserleri El-Necat ve İsharat'tır. İbn Sina öğretilerini zamana uydurma çabalarına karşın yine de defalarca ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır.²⁹⁹ // s. 7

Ebubekir Ağa: HU., KA, DLA, GA, Ar.T.: Ebu Bekir Ağa (Çavuş ve Eyyubi diye anılır.), Türk bestecisi (İstanbul 1685-ay.y 1759). Enderunda yetişti ve çavuşluğa yükseldi. Devrinin en seçkin hanende, fasıl şefi ve bestecisi olarak tanındı. Lale Devri ile I. Mahmud devrinde ünü devam etti. Müzik üzerine yazdığı iki kitaptan "Edvar" kayıptır.; elyazısı ile olan "Mecmua" ise İstanbul Üniversitesi kütüphanesindedir. Bazı şiiirler de yazan Bekir Ağa'nın yüzlerce eseri arasında günümüze gelebilenler 42 parçadan ibarettir (1 kar, 14 beste, 13 ağır ve 14 yürük semai). "Mahur Darbeyn Beste" en üstün eseri sayılır.³⁰⁰ Eyyubi Bekir Ağa HU. 353 // s. 79

Ebüzziya: HU., KA, DLA, GA, Ar.: On dokuzuncu yüzyıl Osmanlı edebiyatçı ve matbaacısı. 1848'de İstanbul'da doğmuş olan Ebüzziyâ, Konya-Koçhisarlı Kâmil Efendi'nin oğludur. Asıl adı Tevfik'tir. Ebüzziyâ ünvânını, sürgünde bulunduğu târihte kendi adını kullanamadığı için, oğlu Ziyâ'nın babası anlamında kullanmıştır. Türkiye'de matbaacılığı kuran İbrâhimMüteferrika'dır. Merakı ve üstün zevki sâyesinde, matbaacılığı basitlikten kurtarıp sanat hâline getiren de Tevfik Beydir. Ebüzziyâ, muntazam bir tahsil görmemiş, husûsî hocalardan ders alarak kendi gayretiyle yetişmiştir. Genç yaşta Nâmık Kemâl ve Şinâsî ile tanışmış, onların tesirinde kalarak edebiyat hayâtına atılmıştır. Arapça ve Farsçadan başka Fransızca'yı da öğrenden Ebüzziyâ, Avrupa'daki matbaa alanında olan yeniliklerden faydalanmasını bilmiştir. Ebüzziyâ, çeşitli devlet memurluklarında bulundu. Terakkî Gazetesi'ndeki yazılarıyla basın hayâtına atıldı. Daha sonra Mısırlı Fâzıl Mustafa Paşanın yardımıyla kurduğu kendi matbaasında ve Nâmık Kemâl'in hediye ettiği Matbaa-i Ebüzziyâ adıyla tanınan matbaada, devrinin neşriyat hayâtında önemli rol oynadı. Hadika ve İbret gazetelerinin baş yazarlığını yaptı ve Sıraç (Kandil) Gazetesi'ni çıkardı. Vatan Yâhut Silistre piyesinin temsilinden sonra Nâmık Kemâl Magosa'ya gönderilirken, o da AhmedMidhat'la birlikte Rodos'a sürüldü. Sultan Abdülazîz Hanın tahttan indirilmesine kadar orada kaldı. 1876'da İstanbul'a döndü. Eski ve yeni (Nâmık Kemâl, Şinâsî, Ziyâ Paşa, R.M. Ekrem, Muallim Nâci, Ahmed Râsim gibi) yazarların bir çok eserlerini içine alan, yüz cildi aşkın, Kütüphâne-i Ebüzziyâ adıyla tanınan takvim yıllıklarını, o devir için ileri bir baskı niteliğinde ve tekniğinde yıllarca çıkardı. 1900 yılında devlet aleyhindeki çalışmalarından dolayı tekrar

²⁹⁹ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 6, s.50

³⁰⁰ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 6, s.51

Konya'ya sürüldü ve Meşrûtiyetin ilânıyla 1908'de İstanbul'a döndü. Aynı yıl Antalya milletvekili seçildi. Bir taraftan Mecmua-i Ebüzziyâ'yı yeniden neşrederken, bir taraftan da yeni Tasvir-i Efkâr Gazetesi'ni kurdu. 27 Ocak 1913'te vefât etti. Makâle, tiyatro, hâtıra, biyografi türlerindeki yazıları yanında antoloji, lügat, gazete, kitap, mecmua da çıkaran Ebüzziyâ edebiyâttan astronomiye, siyâsetten takvimciliğe kadar her konuda yazı yazmış bir muharrirdir. Ecel-i Kaza adlı piyesi, Sinan Paşadan Nâmık Kemâl'e kadar Türk nesir yazarlarının eserlerinden seçilmiş parçalarla yazarlarının hayatları hakkında kısa bilgi veren Nümûne-i Edebiyât-i Osmâniye adlı antolojisi, Lugat-ı Ebüzziyâ adlı sözlüğü ve Yeni Osmanlılar Târîhi, belli başlı eserleri arasındadır.³⁰¹, // s. 155

Ecnebi: SAE., BA, DLA, GA, Ar.: Başka devlet uyruğundan olan (kimse), yabancı.³⁰² // s. 9

Economie Nationale: SD., EA, DLA, GA, B.B., E.: Pierre Masslow'un Fransızca yazdığı ve V. Giard & E. Briere yayın evi tarafından 1914 yılında Paris'te yayımlanan kitabın adıdır. Eserin asıl şöyledir: L'evolution de L'economie Nationale: Introduction a la Sociologie et a L'economie Politique.³⁰³ // s.73

Eczacı Aristidi Efendi: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Vezneciler'de bir eczane işleyen ve bu çok Müslüman semtin nadir Hıristiyan ileri gelenlerinden olan kişi. Aristidi Efendi SAE. 38 // s. 37

Edebiyat Fakültesi: SD., YA, DLA, GA, Ar.Ar.: Üniversitelerin Sosyal Bilimler alanında eğitim verdikleri fakültelerinden birisinin adıdır. Bu fakültede Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih, Sanat Tarihi, Arkeoloji, Felsefe, Sosyoloji vb. bölümler yer alır. // s. 226

Edebiyat-ı Cedide: HU., KVA, DLA, GA, Ar.Ar.: Türk Edebiyatında batı medeniyetinin etkisiyle meydana gelen yenilik akımı (1896-1901). Temsilcileri haftalık "Servitifünun" dergisi etrafında toplandığı için "Servitifünun Edebiyatı" olarak da anılır.³⁰⁴ // s. 153

Edgar Allan Poe: SD., KA, DLA, GA, B.B.B.: Edgar Allan Poe, 19 Ocak 1809'da Boston'da dünyaya geldi. Küçük yaşlarda annesini kaybetmesi üzerine John Allan tarafından evlat edinilen Edgar, 1815 yılında Allan'lar ile birlikte İngiltere'ye taşındı. İlk ve orta okul hayatını burada geçiren Poe, 1820 yılında tekrar Amerika'ya taşındı. 1826 yılında Virginia Üniversitesi'ne giren Poe, burada ancak 10 ay okuyabildi. 1827 yılında da Edgar A Perry adıyla Amerikan ordusuna yazıldı ve öncük birliklere katıldı. Bu sırada "Tamerlane ve Öteki Şiirler" i yayımlandı. 1829'da ordudan ayrılarak Washington'a taşındı ve yine o yıl "Al Araf"ı yayımladı. Gezgin hayatı Clemm'lerle tanışana kadar süren Poe, 1831 yılında Baltimor'a yerleşti. 1833 yılında "The Baltimore Saturday Visitor"ın açmış olduğu yarışmada ilk ödülünü "Şişedeki Mesaj"la kazandı. "Southern Literary Messenger"da editör yardımcılığına başlayan Poe, 1836 yılında Bayan Clemm'in 13 yaşındaki kızı Virginia ile evlendi. Bu evlilikten bir yıl sonra tekrar yollara düşen Poe Newyork'a taşındı ve burada Arthur Gordon Pym'in Öyküsü'nün yayımladı. 1840'ta Gülünç ve Arabesk Öyküler'i yayımlayan Poe, 1841 yılında da Graham's dergisinin editörü oldu. Poe burada da ancak bir yıl çalıştı ve tekrar Newyork'a taşınarak "New York Evening Mirror'da asistan olarak çalışmaya başladı. 1845'te "Kuzgun"u yayımladı.

³⁰¹ islamansiklopedisi.org.tr/ebuzziya-mehmed-tevfik

³⁰² Türkçe Sözlük, Ankara 2005, 10. Baskı., s.598

³⁰³ fr.m.wikipedia.org/wiki/Ordre_de_leconomie_nationale

³⁰⁴ Meydan Larousse, İstanbul 1973, C. 6, s.74

1847'de karısı ölen Poe, özellikle onun hayatında önemli bir yere sahip olacak olan Sarah Helen Whitman ile tanıştı. Bayan Witham'ın çok etkisinde kalan Poe, Kasım 1848'de intihara kalkıştı. Artık hayatındaki insicam bozulmaya başlamıştı. Temmuz 1848'de delilik nöbetleri geçirtti. Bu aralar Şiir Sanatı Kuralı yapıtının yayımladı. Ve bu kitabın yayımlanmasından iki ay sonra da bilinmeyen nedenlerden kendinden geçmiş bir biçimde bulundu ve Washington Üniversitesi Hastanesi'ne kaldırıldı. Bilincini kazansa da nöbetleri geçmişte ve gitgide daha büyük acılar içinde kaldı. 7 Ekim 1848'de de öldü, Baltimore'da gömüldü.³⁰⁵ Poe HU. 276 // s. 9

Edirne: MH., YA, DLA, GA, T.: Marmara Bölgesinin Trakya kısmında yer alan; Türkiye'nin Avrupa yakasında ikinci büyük ve serhat şehri. Yüzölçümü 6276 km²dir. 404. 599 nüfusa sahip olan ilin, Merkez, Enez, Havsa, İpsala, Keşan, Lalapaşa, Meriç, Süloğlu ve Uzunköprü olmak üzere 9 tane ilçesi vardır. Sınır kapısı, "Bursa'nın oğlu, İstanbul'un babası" olarak vasıflandırılan ve Osmanlı Devletinin ikinci başkenti ve "müze şehir" Edirne'nin doğusunda Kırklareli ve Tekirdağ, güneydoğusunda Çanakkale, batısında Yunanistan, kuzeybatısında Bulgaristan, güneyinde ise Ege Denizi bulunmaktadır. İl toprakları 40°30' ve 42° 00' kuzey enlemleri ile, 26°00' ve 27°00' doğu boylamları arasında yer alır.³⁰⁶ Edirne SD. 115 // s. 16

Edirnekapi: SAE., YA, DLA, GA, T.: İstanbul surlarının (Teodosios Surları) on büyük kapısından biri olan Edirne Kapısı çevresinde kurulu; suriçi mahalleleri Fatih İlçesi'nin, sur dışı kesimi ise Eyüp İlçesinin sınırları içinde kalan semt.³⁰⁷ // s. 7,9,12,23,24,26,45,

Efgan: MH., BA, DLA, GA, Ar.: Efgan ile Afgan adı belirtilmektedir. Afganistan halkından veya bu halkın soyundan olan kimse.³⁰⁸ // s. 87

Efkarıumumiye: SD., KVA, DLA, GA, Ar.: Umumun düşüncesi, halkın fikri.³⁰⁹ (Özel ad değildir, ama özel ad gibi işletilmiştir.) Efkarıumumiye SAE. 236 // s. 55

Eflatun: HU., KA, DLA, GA, B.: Yunanlı filozof (M.Ö.429-347). Asıl adı Platon olup İslâm dünyasında Eflâtun ismi ile bilinir. Eski Yunan felsefecilerindendir. Sokratın talebesi, Aristonun ise hocasıdır. Tenâsühe, yâni insan öldükten sonra rûhunun başka insana geçtiğine inanırdı. Trinite denilen teslis inancını, yâni üç tanrı fikrini ilk olarak ortaya çıkaran budur. İsbâ aleyhisselâm zamanında yaşadığı Burhân-ı Kâtî'da yazılıdır. Seksen iki yaşında öldü.³¹⁰ Platon HU. 316 // s. 163,316

Ege: SD., YA, DLA, GA, T.: Ege Bölgesi, Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinden biridir. İsmi kıyısında olduğu Ege Denizinden alır. Kıyı Ege veya Asıl Ege ve İç Ege veya İç Batı Anadolu olmak üzere iki bölüme ayrılır. Kuzeyde Marmara, doğuda İç Anadolu, güneyde Akdeniz bölgeleriyle ve son olarak batıda Ege Deniziyle çevrilidir. Türkiyenin en uzun kıyı şeridinde sahip bölgesidir. Bölgenin Sınırları; Kuzey; Kaz Dağı, Madra Dağı, Simav Dağları ve Dominiç Dağıdır. Doğuda; Türkmen Dağı ve Emir Dağlarıdır. Güneyde; Karakuş Dağı ve Görelî Dağıdır. Batıda; Çanakkaleye bağlı

³⁰⁵ biography.com/people/Edgar-allan-poe-9443160

³⁰⁶ edirne.gov.tr/sehrimiz

³⁰⁷ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 3, s.134

³⁰⁸ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.26

³⁰⁹ Prof. Dr. Ahmet Doğan, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara 2011, s.243

³¹⁰ islamansiklopedisi.org.tr/eflatun

<p>Bababurundan başlayarak tüm Edremit Körfezi, İzmir ve Aydın illerinin tüm kıyı şeritleri ve Muğla'da, Köyceğiz hariç olmak üzere, kuzeyden güneye Köyceğiz kıyılarına kadardır. Kentleşmenin en yoğun yaşandığı bölge konumundadır. Ülkemiz nüfusunun 1/8 kadarı Ege Bölgesi'nde yaşamaktadır. Bu nüfusun yarıdan fazlası (%62,2) kentlerdedir. Ege Bölgesi'nin ortalama nüfus yoğunluğu ise Türkiye ortalamasının üzerindedir. Nüfus yoğunluğu açısından Marmara Bölgesi'nden sonra ikinci sırada bulunur. Ege Bölümü'ndeki ovalar üzerinde fazla olan nüfus yoğunluğu, İç Batı Anadolu Bölümü'nde ve Menteşe Yöresi'nde azalır.³¹¹ // s. 9</p>
<p>Ehibba: SD., KVA, BŞA, ÖA, Ar.: Sevgililer, dostlar; tanıdıklar, bildikler. (Özel ad değil, ama özel ad gibi işletilmiştir.) // s. 155</p>
<p>Ekrem Bey: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Hayri İrdal'ı çok seven ve otuz yaşlarında bir şairdir. Şair Ekrem Bey SAE. 283 Ekrem SAE. 292 // s. 245</p>
<p>Ekşi Karadut: SD., YA, DLA, GA, T.: Eski bir semt ad. Aksaray'da Oruç Gazi Camiinin bulunduğu yerin adı idi.³¹² // s. 14</p>
<p>Elagöz Mehmet Efendi: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: İstanbul Eyüp'te bir camide türbesi, kendi adına bir cami olan kişi (Elagöz Mehmet Efendi Camii). Daha sonra bu cami yıkılmıştır. Elagöz HU. 18 // s. 18</p>
<p>Elagöz Mehmetefendi Cami: SD., YA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Anlatıcının evinin karşısında bulunan ve yol yapımı için yıkılan cami. Cami 17. yüzyılın başında yapılmış çok şirin bir eserdir. Elagöz Camii SD. 54 // s. 12,20,</p>
<p>Elegies Romaines, SD., EA, DLA, GA, B.: Goethe'nin bir şiir kitabının adıdır.³¹³ // s. 79</p>
<p>Elekçi Baba: SAE., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.: İstanbul'un Fatih ilçesinde Silivrikapı Caddesinde bulunan Mimar Sinan'ın yaptığı Hadım İbrahim Paşa Caminin surlarının yanında bulunan iki türbeden birinde yatan ve hakkında pek bilgi bulunmayan zattır. // s. 210</p>
<p>Elise: SD., KA, BŞA, ÖA, B.: Elise, Moliere'in "Cimri" adlı oyunundaki Harpagon'un kızı ve Valere'in sevgilisi.³¹⁴ // s. 203</p>
<p>Elizabeth: HU., KA, DLA, GA, B.: I. Elizabeth (7 Eylül 1533 – 24 Mart 1603), İngiltere'nin 17 Kasım 1558 tarihinden ölüm tarihine kadar olan süre içerisindeki kraliçesiydi. Ayrıca İrlanda'nın ve sembolik olarak da Fransa'nın kraliçesi olarak kabul ediliyordu. İngiltere'yi 16. yüzyıl boyunca yöneten Tudor hanedanının üyesi olan kral ve kraliçelerinin 5. ve en sonuncusuydu. Yaşamı boyunca hiç evlenmediği için Bakire Kraliçe adıyla da anılır. İngiliz kral ve kraliçeleri arasında en önemli rol oynayanlardan birisi olarak düşünülür.³¹⁵ // s. 242</p>
<p>Eluard: HU., KA, DLA, GA, B.: Paul Éluard, gerçek adıyla Eugène Grindel (d. 14 Aralık 1895, St.</p>

³¹¹ cografya.gen.tr/egitim/bolgeler/ege.htm

³¹² *İstanbul Ans.*, İstanbul 1970, C. 9, s.4989

³¹³ ladifference.fr/elegies-romaines

³¹⁴ inonu.edu.tr/Moliere-Cimri

³¹⁵ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 6, s.210

Denis - ö. 18 Kasım 1952, Paris), dadacı ve gerçeküstücü Fransız şair. 'La Vie immédiate' (1932), 'La Rose publique' (1934), 'Les yeux fertiles' (1936) ve 'Cours naturel' (1938) yapıtlarından birkaçıdır.³¹⁶ // s. 301

Emerson: MH., KA, DLA, GA, B.: Ralph Waldo Emerson (25 Mayıs 1803 - 27 Nisan 1882) ABD'li düşünür, yazar. Amerikan transandantalizminin en önemli temsilcisidir. 1803 yılında Boston'da doğdu. Babası ve dedesi Protestan papazıydı. 1826 yılında Harvard Üniversitesinden mezun oldu. Emerson da babası gibi papaz oldu ve 1829'da bir Üniteryan kilisesinin rahipliğini üstlendi, aynı yıl Ellen Louisa Tucker ile evlendi. Eşi 1831'de öldü. 1832'da ruhsal bir bunalımdan dolayı rahipliği bıraktı. Bu kararında karısının ve erkek kardeşlerinin ölümünün payı büyüktü. Biçimsel dinin geçerliliğini yitirdiği kanısına varan Emerson 1832-33 yıllarında ilk İngiltere yolculuğuna çıktı. Wordsworth, Landor, Coleridge, John Stuart Mill ve Carlyle'ı tanıdı. Sonradan kendisini onların izleyicisi olarak görecekti. Boston'a döndüğünde kendini gezilere ve konferanslara veren Emerson böylece ülkenin tümünü yakından tanıma olanağı buldu. 1835'de Concord Massachusetts'de bir ev aldı ve ikinci eşi Lydia Jackson ile evlendi. Concord'da Nathaniel Hawthorne ve Henry David Thoreau ile dost oldu. Eskiden verdiği vaazların yerini konferansları aldı. Zamanla ünü ABD'yi aştı, Avrupa'ya kadar yayıldı. Nietzsche, "kendimi Emerson'a o denli yakın buluyorum ki onu övmekten çekiniyorum, çünkü kendimi övmüş gibi olmaktan korkuyorum" diyordu. Birkaç yolculuk sayılmazsa hep Massachusetts Concord kasabasında yaşayan Emerson 27 Nisan 1882'de öldü.³¹⁷ // s. 149

Emile Jannings: HU., KA, DLA, GA, B.: Emil Jannings (d. 23 Temmuz 1884 - ö. 3 Ocak 1950) İsviçre doğumlu ödüllü Alman sinema oyuncusu. Sessiz sinema çağının en önemli aktörlerinden biriydi. 1910'lu yıllardan 1940'lı yıllara kadar sinemada aktif olarak çalıştı. 1920'lerin sonunda Hollywood'a geçti. Sinemaya sesin gelmesiyle birlikte tekrar Almanya'ya döndü. Nazilerin iktidarı süresince onlar için propaganda filmleri yaptı, bu nedenle savaştan sonra gözden düştü. Toplam 80 kadar filmde rol aldı.³¹⁸ // s. 157

Emin Efendi: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Defterin sahibinin kendisine saraç dükkanı açtığı süt kardeşi ve daha sonra Kapanıdaki Eminliği'ne(49) tayin edile kişi. // s. 49

Emine: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Hayri İrdal'ın ilk karısıdır ve Zeynep ile Ahmet'in annesidir. // s. 78

Emine Hanım: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Abdülcemel Bey'in(49) kızı, Hafız Numan Efendi'nin(49) kız kardeşi // s. 49

Eminönü: HU., YA, DLA, GA, T.: 1928'de İstanbul İli Merkez İlçesi'nin ikiye ayrılmasıyla kurulmuş ilçe. Tarihi yarımada da denen üçgen şeklinde bir yarımada da yer alan ilçenin batısını Fatih İlçesi, kuzeyini Haliç, doğusunu İstanbul Boğazı'nın Marmara Denizi çıkışı ve güneyini de Marmara Denizi çevrelemektedir. Bu alan içinde yüzölçümü 5 km2' dir. Bağlı bucağı ve köyü yoktur.³¹⁹ Eminönü SAE. 192 // s. 69

³¹⁶ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 6, s.224

³¹⁷ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 6, s.234

³¹⁸ m.imdb.com/name/nm0417837/bio

³¹⁹ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 3, s.167

<p>Emirgan: HU., YA, DLA, GA, Ar.: Boğaziçi'nin Rumeli yakasında, Baltalimanı ile İstinye arasındaki semt. İdari olarak Sarıyer İlçesi'ne bağlı bir mahalle olan Emirgân, geçmişte Emirgân köy yerleşmesi ile birlikte halen ayrı mahalleler olan Boyacıköy, Baltalimanı ve Reşit Paşa'yı da kapsamıştır. Emirgân Mahallesi'nin çevre mahallelerle sınırlarını çizen sokaklar, Yunus Ağa Sokağı, Zergedan Sokağı, Boyacıköy Çeşme Sokağı, Hakkak Yümnü Sokağı'dır.³²⁰ Emirgan MH. 27 Emirgan SAE. 41 // s. 69</p>
<p>Emma: HU., KA, BŞA, ÖA, B.: Fahir'in metresi, on beş senelik aşk kadını, sarışın, iri kemikli, dolgun göğüslü, hülasa malzeme itibariyle oldukça zengin ve sağlam, fakat garip şekilde güzel bir kadın. // s. 74</p>
<p>Emniyet Sandığı: SD., YA, BŞA, ÖA, Ar.T.: Cemal'in Muhlis ile Sami Bey'e rast geldiği yer. // s. 251</p>
<p>Emprie: MH., KVA, DLA, GA, B.: Empire aristokratik bir dekor şekli, türü.³²¹ // s. 15</p>
<p>Emsile, SAE., EA, DLA, GA, Ar.: Arap gramerinde fiil çekim örnekleri bulunan kitap.³²² // s. 7</p>
<p>Enderun: MH., YA, DLA, GA, Ar.: Osmanlı sarayında, devlet işlerini görecek olanların sistemli tarzda mükemmel bir tahsile tâbi tutuldukları ve terbiyenin öğretildiği müessese. Sarayın iç kısmı mânâsına gelmekte olup, "Enderûn-ı Hümâyûn" şeklinde de kullanılırdı. İstanbul'un alınmasından sonra Fâtih, Topkapı Sarayını yaptırdı. Dört tarafı surlarla çevrili bu saray; değirmenleri, fırınları, bostanları, silah depoları, koğuşları ve mescitleriyle âdetâ bir kasaba idi. Mutfaklarında günde yirmi bin kişiye yemek dağıtılıyordu. Fâtih, Osmanlı Devletinin teşkilâtını temelleştirirken, Enderûn'u da sağlam esâslara oturttu. Meşhur Kânûnnâmesin'de Enderûn için bâzı maddeler koydu. Enderun, Fâtih'in büyütmesiyle de kalmadı. Osmanlı hudutları büyüdükçe buna paralel olarak saray teşkilâtı da genişletildi. Sarayın enderun halkını, devşirme denilen bâzı Hıristiyan tebaa çocukları veya harplerde esir alınıp yetiştirilen gençler meydana getirmekteydi. Bunlar devşirme kânununa göre sekiz ilâ on sekiz yaşları arasında toplanıp önce Edirne Sarayı, Galata Sarayı, İbrâhim Paşa Sarayı gibi saraylarda tahsil ettirilip, Türk-İslâm âdet ve geleneklerine göre yetiştirilirdi.³²³, // s. 144</p>
<p>Enver Paşa: SD., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Osmanlı Devletinin son yıllarında devlet kademelerine hâkim olan İttihat ve Terakki Partisinin ileri gelenlerinden. 1881 yılında doğdu. Birinci Cihan Harbi sonunda Enver Paşa diğer İttihatçılar gibi vatandan kaçarak önce Odesa'ya, Berlin'e sonra da Moskova'ya gitti. Türkistan'a geçip oradaki mücâdeleye katıldı. Hazırlık yapmadan kendisini destekleyen Türk beylerinin kuvvetlerini toplayarak yaptığı savaşı kaybetti. Kızılorduların bir koluyla yaptığı savaşta öldürüldü (Tacikistan, 1922).³²⁴ // s. 51</p>
<p>Ereğli: HU., YA, DLA, GA, T.: 1990 sayımına göre toplam nüfusu 116.847 olup, 74.283'ü ilçe merkezinde, 42.564'ü köylerde yaşamaktadır. Merkez bucağına bağlı 37, Çakmak bucağına bağlı 8 köyü vardır. İlçe toprakları hafif engebeli ve düz arâziden meydana gelir. Güneyinde Bolkar Dağları,</p>

³²⁰ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 3, s.171

³²¹ super-celling.com/tr/pages/367627

³²² *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 6, s.255

³²³ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 3, Enderun Mektebi maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

³²⁴ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 3, Enver Paşa maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

<p>kuzeyinde Karadağ yer alır. Bataklık durumundaki Akgöl ve Hortu gölleri Ereğli Ovasının büyük bölümünü kaplar. Başlıca karasuları olan İvriz ile Divle çayları üzerinde sulama gâyeli barajlar vardır. İlçe merkezleri Konya'yı Ulukışla üzerinden Adana ve Mersin'e bağlayan kara ve demir yolu üzerinde kurulmuştur. Denizden yüksekliği 1054 metredir. İl merkezine 147 km mesâfededir. İlçe belediyesi 1871'de kurulmuştur.³²⁵ // s. 345</p>
<p>Erenköy: MH., YA, DLA, GA, T.: Kadıköy İlçesi'ne bağlı bir mahalle olan Erenköy, batıda Ömer Paşa Sokağı, kuzeyde Fahrettin Kerim Gökay (Kayışdağı) Caddesi, doğuda Şemsettin Günaltay Caddesi, güneyde Kaptan Arif, Acun, Nurettin Ali Berkol ve Hamam sokakları ile sınırlı olup, Göztepe, Sahrayı Cedid, Tüccarbaşı, Kazasker ve Suadiye semtlerine komşudur.³²⁶ Erenköy SD. 10,18 // s. 61</p>
<p>Ermeni: HU., BA, DLA, GA, B.: Ermenistan'da yaşayan halk veya bu halktan olan kimse. Bu soyla ilgili, bu soya özgü olan.³²⁷ Ermeni MH. 121 Ermeni SAE. 73 Ermeni SD. 177 Ermeniler SD. 143 // s. 336</p>
<p>Erzincan: HU., YA, DLA, GA, T.: Her çeşit meyvenin yetiştiği, târih boyunca birçok büyük savaşların yapıldığı ve son bin senede on bir defâ haritadan silinen, "etrafı dağlık ortası bağlık" bir ilimiz. İl toprakları 40° 46' ve 38°15' doğu meridyenleri ile 39°01' ve 40°04' kuzey paralelleri arasında yer alır. Doğuda Erzurum, güneyde Tunceli, güneydoğuda Bingöl, güneybatıda Elazığ-Malatya, batıda Sivas, kuzeybatıda Giresun, kuzeyde Gümüşhâne ve Bayburt illeri ile çevrilmiştir. Trafik kod numarası 24'tür.³²⁸ // s. 329</p>
<p>Esafil-i Şark: SAE., BA, BŞA, ÖA, Ar.: Dünyayı düzeltmek zahmetini üstlerine alan Nizamalemcilerin altındaki daha geniş tabakaya verilen addır. Kültürden, medeniyetten bu kahvedeki müşterek hayata yarayacak kadarını almakla yetinen günlük hazların ve geçim sıkıntısının veya çaresizlerin dışında yalnızca komiğin, aksayanın üzerinde zararsızda durmakla yetinenler. Esafil-i-şark HU. 88 // s. 128</p>
<p>Esan: SD., KA, BŞA, ÖA, T.: Vedat'ın Cemal ile tanıştırdığı Taşkentli genç adam. Tıbbiye öğrencisidir. // s. 227</p>
<p>Eski Mahmudiye Gemisi: SAE., YA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Üç Ambarlı bir gemidir. Geceleri gizlice Sivastopol muharebesine gider tabyaları topa tutup sabahları dönermiş. Geminin içi Selimiye Kışlası kadar büyükmüş. // s. 102</p>
<p>Eskimolar: HU., BA, DLA, GA, Ar.: Amerika'nın ve Grönland'ın Arktik bölgesinde yaşayan halk. Eskimolar, Amerika kıtasının kuzey kıyılarında, Grönland'da, Labrador, Hudson Körfezi kıyılarında ve Sibiry'a'da bulunurlar. Eskimo ismi Abnaki yerlilerinden çıkmıştır. Eskimolar ise kendilerine "İniuit" veya "Yuit" demektedir. Günümüzde yaşayan Eskimolar 50.000'den fazla değildir. Sibiry'a'da</p>

³²⁵ eregli.bel.tr/tr-407419673/ilcemiz

³²⁶ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 3, s.180

³²⁷ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.647

³²⁸ erzincan.gov.tr/sehrimiz

2000, Alaska'da 25.000, Mackenzie Nehri ile Kuzey Quebec arasında 10.000 eskimo yaşar. Diğerleri muhtelif yerlere dağılmıştır. ³²⁹ // s. 103
Eskişehir: MH., YA, DLA, GA, T.Ar.: En hızlı kalkınan illerimizden biri. 29°58' ve 32°04' doğu boylamları ile 39°06' ve 40°09' kuzey enlemleri arasında kalan il toprakları, Ankara, Afyonkarahisar, Kütahya, Bilecik ve Bolu illeri ile çevrilidir. Topraklarının büyük kısmı İç Anadolu bölgesinde kalmasına rağmen, Seyitgâzi ilçesinde küçük bir alanı, Sarıcakaya ilçesinin tamamı, Merkez ve Mihaliççik ilçelerinin bir bölümü Karadeniz bölgesinde kalır. Trafik numarası 26'dır. ³³⁰ // s. 40
Esmâ Sultan: MH., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Esmâ Sultan (küçük) (d. 17 Temmuz 1778 - ö. 9 Haziran 1848) Osmanlı padişahı I. Abdülhamit'in kızıydı. Esmâ Sultan 1778 yılında doğdu. Doğduğu zaman babası I. Abdülhamit tahta bulunuyordu. Annesi ise I. Abdülhamit'in eşlerinden biri olan dördüncü kadınefendi Ayşe Seniyeperver Sultan'dı. Ayşe Seniyeperver Sultan 1 yıl sonra erkek kardeşi Mustafa'yı doğurdu. Ancak I. Abdülhamit 1789 yılında öldüğünde oğlu Mustafa henüz 10 yaşında olduğu için tahta Esmâ Sultan ile Mustafa'nın amcaoğlu olan III. Selim geçti. Esmâ Sultan 1792 yılında henüz 14 yaşındayken 35 yaşındaki III. Selim'in çok yakın arkadaşı Kaptan-ı Derya Küçük Hüseyin Paşa ile evlendi. Osmanlı Devleti'nin en önemli görevlerinden biri olan Kaptan-ı Derya'nın eşi olması nedeniyle Esmâ Sultan önemli bir nüfuza sahipti. Divanyolu'nda kendine ait bir sarayı, Çamlıca'da, Maçka'da ve Eyüp'te köşkları, Kuruçeşme'de de bir yalısı vardı. Esmâ Sultan henüz 25 yaşındayken 1803 yılında eşini kaybetti ve bir daha evlenmedi. ³³¹ // s. 113
Eşber: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Madam Elekçiyan'ın Sumru rolü ile oynadığı oyunun adı. // s. 220
Ethem Bey: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Bir şair, Şehzadebaşında'ki kırathaneye gelenlerden birisidir. // s. 172
Etiler: SAE., YA, DLA, GA, T.: Levent'in doğusunda, Nispetiye Caddesinin Bebek sırtlarına rastlayan kesiminin iki yanında kurulu, idari olarak Beşiktaş'a bağlı mahalle. ³³² // s. 112
Etyemez: SAE., YA, DLA, GA, T.: Samatya'da, Langa ve Davutpaşa'dan sonra gelen; batı sınırı SSK İstanbul Hastanesi ve Etyemez Tekkesi Sokakla çizilen küçük semt. ³³³ // s. 59
Eviç: HU., KVA, DLA, GA, B.: Evc veya Eviç, klasik Türk musikisinde mürekkep bir makam. Evc gerdaniye, evc ve gerdaniye makamlarının birleşmesinden meydana gelmiş bileşik makam. Elde hiç örneği yoktur. Evc perdesi Türk musikisindetiz sekizlinin 12. sesinin adı. (Orta sekizlideki karşılığı irak, en tiz sekizlide karşılığı tiz evc perdeleridir. Portenin en üst çizgisi üzerindeki "fa"ya bir bakiye diyezi konarak gösterilir. "Mi"ye büyük mücennep diyezi ve "sol"e küçük mücennep brmolü konarak da aynı ses elde edilir.) Doğru şekli evc olan ve halk söyleyişinde evic şeklinde geçen bu makam, irak makamının inic şeklidir. Segah dörtlüsünün irak (bakiye diyezli fa) perdesindeki şeddi ile uşşak dörtlüsünün karışmasından yapılmıştır. Durak irak ve birinci derecede güçlü düğah "la" perdeleridir.

³²⁹ turkcebilgi.com/eskimolar

³³⁰ eskişehir.gov.tr/sehrimiz

³³¹ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 6, s.389

³³² *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 3, s.225

³³³ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 3, s.228

<p>Yeden sesi bakiye diyezli "mi" (acem) olarak kullanılır. İncidir. Donanımına "si" için bir koma bemolü (segah) ve "fa" için bir bakiye diyezi konur. Dizesi bir sekizli içinde gösterilebilen mürekkep makamlardandır. Türk musikisinin en az altı yüzyıllık, en güzel ve özellik taşıyan makamlarındandır. Halk musikisinde de çok kullanılmıştır. Elimizde bu makamlardan 233 parça vardır ki makamlar arasında 18. sıraya girer.³³⁴ // s. 313</p>
<p>Eviphane: HU., KVA, DLA, GA, Ar.: Phanodorme, Cycloheksenil - Barbiturik asid. Luminal'in fenil gurubuna dört hidrojenin girmesiyle oluşan bir barbitur asidi preparatıdır. Bünyeye giren bu 4 hidrojen, hem ilâcın tesirini arttırır, hem de organizmada daha çabuk oksitlenmesini sağlar. Beyaz billurlardır. Soğuk suda az, sıcak suda çok erir. Hipnotik maksatla 0,2 g lık tabletlerinden 1/2 -1 tane kullanılır. Eviphane de Phanodorme ile eşdeğer kimsayal bir bileşendir.³³⁵ (Özel ad değil, ama özel ad gibi işletilmiştir.), // s. 160</p>
<p>Evkaf: SD., KUA, DLA, GA, Ar.: Cami, imaret, medrese gibi hayratın idaresine ayrılan arazi, bina vs. Vakıflar umum müdürlüğü.³³⁶ // s. 156</p>
<p>Evlad-i Fatihan,: SD., BA, DLA, GA, Ar.Ar.: Rumeli'nin fethedilmesinden sonra oralarda yerleşmek üzere Anadolu'dan müslüman-Türk halkının aileleri ile birlikte giden yürüklerden kurulan askerî teşkilâta verilen ad.³³⁷ // s. 36</p>
<p>Eyüp: HU., YA, DLA, GA, Ar.: İlin batı yarısında, Çatalca Yarımadasında yer alır. 15 Mayıs 1936 tarihinde yürürlüğe giren 3012 sayılı kanunla kurulmuştur. İlçe doğuda Sarıyer, Şişli ve Kâğıthane, güneyde Beyoğlu, Fatih ve Zeytinburnu, güneybatıda Bayrampaşa, batıda Gaziosmanpaşa ilçeleriyle çevrilidir. İlçenin kuzeyini Karadeniz sınırlandırır. Bu alan içindeki yüzölçümü 242 km²'dir. Eyüp İlçesi'nde 19 mahalle vardır. İlçenin kırsal nüfusu Kemerburgaz Bucağı'na bağlı 8 köydedir.³³⁸ Eyüp MH. 90 Eyüp SAE. 9 // s. 18</p>
<p>Eyüpsultan: SAE., YA, DLA, GA, Ar.Ar.: İstanbul'un Eyüp ilçesinin mahallelerinden; Eyyup Gümüüşsuyu, İslambey ve Cezeri Kasım Paşa mahalleleri ve deniz ile çerili yer.³³⁹ // s. 59</p>
<p>Fahir 1: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Nuran'ın kocası ve Fatma'nın babası, sinirli ve bezgin, esmer, otuz yaşlarında, siyah saçlı, yüzü ve kolları güneşten yanmış, her halinden deniz sporlarına alışık bir adam. // s. 71</p>
<p>Fahri 2: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Mümtaz, Suat, Selim, Orhan ve Nuri'nin arkadaşı. // s. 245</p>
<p>Fahri Nuri Bey: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.Ar.: Naşit İbrahim Bey'in babası, yazı, tahta oyması yapan hatta elinden her iş gelen bir adam. Hamamizade İsmail Dede Efendi'nin arkadaşı, vezir kahvecisi Yusuf Ağa'nın oğlu, başıbozuk binbaşı Yorganyüzü Osman Ağa'nın kardeşi, ricalden Çelebi Mustafa Reşit Efendi'ye intisap edip ve kızıyla evlenen kişi. // s. 143,144</p>

³³⁴ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 6, s.460

³³⁵ tr.m.wikipedia.org/wiki/Eviphane

³³⁶ Prof. Dr. Ahmet Doğan, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara 2011, s.283

³³⁷ islamansiklopedisi.org.tr/evlad-ı-fatihan

³³⁸ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 3, s.254

³³⁹ *İstanbul Ans.*, İstanbul 1972, C. 10, s.5460

Fahriye: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Mehmet Bey'in kızı Suat'ın kardeşi. // s. 25,26
Faik: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Salon eğlencelerine meraklı, gittiği yerlerden hokkabazlık eşyası getiren kişi ve Halit Ayaracı'nın arkadaşı. // s. 214
Farisi: HU., BA, DLA, GA, Far.: Farsça, İran dili, Acemce. İran dili ve halkıyla ilgili olan. ³⁴⁰ Farisi MH. 74 // s. 269
Fatih: HU., YA, DLA, GA, Ar.: İstanbul'un batı yarısında, Halic'in batı kıyısına kadar uzanır. Fatih ilçesi kuzeyde Eyüp, kuzeydoğuda Beyoğlu, doğuda Eminönü, batıda ise Zeytinburnu ilçelerine güneyde ise Marmara Denizi'ne komşudur. Bu sınırlar içinde 10 km2'lik bir alanı kaplar. ³⁴¹ Fatih SAE. 23 Fatih SD. 45 Fatih MH. 35,82,92,131 // s. 20
Fatih (FSM): HU., KA, DLA, GA, Ar.: Yedinci Osmanlı Pâdişâhı ve İstanbul fâtihi. Sultan İkinci Murâd Han'ın oğlu olup, 30 Mart 1432 Pazar günü Hadîce Alime-Hüma Hâtun'dan Edirne'de doğdu. Fâtih Sultan Mehmed Han'ın doğum târihi, bâzı kaynaklarda küçük farklarla değişik rivayet edilmiştir. Bâzı gayr-i müslim tarihçiler, Fâtih'in annesinin Türk olmadığını iddia ederler ise de, anası Türk ve Müslüman kızı olduğu, ilgili mahkeme kayıtları ile Bursa'daki Muradiye Câmii'nin yüz metre kadar doğusunda bulunan Hâtuniyye Türbesi'nin 1449 senesinde yazılmış olan kitabesinin okunması ile ispatlanmıştır. ³⁴² Fatih (FSM) SAE. 294 // s. 124,242
Fatih Camii: MH., YA, DLA, GA, Ar.Ar.: Üsküdar'ın Salacak Mahallesi'nde, Harem İskeleyi'nin karşısında, İskeleyi Caddesi üzerindedir. ³⁴³ // s. 8
Fatih Rüştüyesi: SAE., YA, DLA, GA, Ar.Ar.: Günümüzde, İstanbul'un Fatih ilçesinde bulunan halk arasında "Taş Mektep" olarak bilinen Fatih İmam Hatip Ortaokulunun eski adı. Fatih Rüştüyesi 1869 yılında Sultan Abdülaziz tarafından yaptırılmıştır. ³⁴⁴ // s. 22
Fatiha: SD., KVA, DLA, GA, Ar.: Kur'an-ı kerîmin ilk sûresi. Mekke-i mükerrermede nâzil oldu (indi). Yedi âyet-i kerîmedir. Kur'ân-ı kerîme onunla başlandığı için Fâtihat-ül-kitab denmiştir. Fâtiha sûresi veya yalnız olarak El-Fâtiha yâhut Fâtiha da denir. ³⁴⁵ // s. 299
Fatma (hasta bakıcı): HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Mümtaz'ın İhsan için aradığı kadın, hasta bakıcı. // s. 18
Fatma (Nuran ile Fahir'in kızı): HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Nuran ile Fahir'in kızı. // s. 72
Fatma Hanım: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Lütfullah Bey'in annesi, Talat Bey'in karısı, // s. 66
Faust, SAE., KA, BŞA, ÖA, B.: Bir klasik Alman efsanesinin başkişisi. Çok başarılı ama hayattan

³⁴⁰ Prof. Dr. Ahmet Doğan, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara 2011, s.292

³⁴¹ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 3, s.267

³⁴² *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 3, Fatih Sultan Mehmed Han maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

³⁴³ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 3, s.273

³⁴⁴ istanbulfatihimamhatipoo.mebk12.tr/meb_ys_dosyalar/34/10/734536/icerikler/okulumuzun-tarihcesi_709224.html

³⁴⁵ islamansiklopedisi.org.tr/fatiha-suresi

<p>memnun olmayan bir alim, onu şeytan ile bir anlaşma yapmasına sürükler, ruhunu sınırsız ilim ve dünyevi zevkler için değiş tokuş etmesine sebep olur.³⁴⁶ // s. 271</p>
<p>Fazıl Ahmet Paşa: HU., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Köprülü Mehmed Paşanın büyük oğlu. 1635 yılında Vezirköprü kasabasında doğdu. Yedi yaşında İstanbul'a geldi ve burada medrese tahsilini meşhur Karaçelebizâde Abdülazîz Efendiden alarak mezun oldu. On altı yaşındayken müderris oldu ve yirmi iki yaşına gelince Sahn-ı Semân Medreselerine müderris tâyin edildi. Sonra babası tarafından ilmiye sınıfından ayrılması istendi ve 1659 târihinde vezirlikle Erzurum vâililiğine gönderildi.³⁴⁷ // s. 173</p>
<p>Fener Postanesi: SAE., KUA, BŞA, ÖA, B.B.: Belli bir süre önce Hayri İrdal'ın çalıştığı yer. Daha sonra buradan istifa edecektir. // s. 125</p>
<p>Fenni Efendi: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Cemal Bey'e göre Ahmet Zamani Efendi devrinde yaşayan çiçek meraklısı, mihanikle meşgul, büyüklere dost bir zattır. Ayrıca asıl saatle ve zamanla meşgul olan kişidir. Çünkü yine Cemal Bey'e göre Ahmet Zamani Efendi diye biri hiç yaşamamıştır. // s. 297</p>
<p>Ferah tiyatrosu: HU., YA, DLA, GA, Ar.B.: Şehzadebaşı'nda Şehzadebaşı Caddesi no 14-16'da yer almış tiyatro binası. 1911 senesinde inşa edilmiştir. 1928 senesinde sinema salonuna dönüştürülmüştür. 1941 yangınından sonra binanın yerine şehzade sineması inşa edilmiştir.³⁴⁸ // s. 257</p>
<p>Ferahfeza: HU., KVA, DLA, GA, Ar.: Klasik Türk müziğinde yegah perdesinde yer alan makamlardan birisi.³⁴⁹ Ferahfeza MH. 20 // s. 148</p>
<p>Ferahfeza Ayini, HU., EA, DLA, GA, Ar.Ar.: Emin Dede'nin Türk müziğinde Vardakosta Ahmet Ağa tarafından bulunan ve birleşik bir makam olan Ferahfeza makamında bestelenmiş eseri.³⁵⁰ // s. 237</p>
<p>Ferahfeza Peşrevi, HU., EA, DLA, GA, Ar.Ar.: Dede Efendi'nin bestelerinden bir tanesidir.³⁵¹ // s. 182</p>
<p>Ferhat Bey: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Emekli olan Ferhat Bey'in karısı ve kızının iki çocuğu ölmüştür. Hayri İrdal'ın Posta Telgraf Mektebine girmesini sağlayan kişidir. Kurban bayramından sonra evi terk eder ve Kadıköyü'nde dul bir kadınla evlenir. // s. 38</p>
<p>Fethi Paşa: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Damat Fethi Paşa, Agop Efendinin İsmail Paşa gibi vekilharçlığını yaptığı kişilerden birisidir. // s. 125</p>
<p>Fetva Eminliği: MH., KUA, DLA, GA, Ar.Ar.: Fetva Eminliği, Kanuni Sultan Süleyman zamanında ihdas edilmiştir. Şeyhülislama bağlı olan bu kurumun şer'i konularla ilgili meseleleri çözümlenmek, fetvalar hazırlamak, dilekçe yolu ile sorulan soruları cevaplamak, şer'i mahkemeler tarafından verilen</p>

³⁴⁶ tr.m.wikipedia.org/wiki/Faust

³⁴⁷ islamansiklopedisi.org.tr/fazil-ahmed-pasa

³⁴⁸ ferahtiyatrosu.com/index.html

³⁴⁹ Meydan Larousse, İstanbul 1973, C. 7, s.24

³⁵⁰ neyzen.com/ney_mevlevi_ayinleri.html

³⁵¹ neyzen.com/makamlar/ferahfeza.html

<p>kararları incelemek, görevleri arasında yer almaktaydı. Bu kurumun başındaki kişi Fetva Emmini idi. Bu makama, en yüksek ilim sahibi olan ve memuriyetleri itibariyle unvanları uygun olanlar arasından seçilirdi. Fetva Eminleri arasından şeyhülislam olanlar da olmuştur.³⁵² // s. 48</p>
<p>Fetvahane: MH., KUA, DLA, GA, Ar.Far.: Mülga meşihat dairesinde bulunan meşhur ifta müessesesi. Müftünün bulunduğu resmi daire; müftülük.³⁵³ // s. 34,64,91,92,</p>
<p>Fındıklı: HU., YA, DLA, GA, T.: İstanbul'un meşhur semtlerinden, büyük şehrin Rumeli yakasında Galata tarafında ve liman ağzında Tophane civarında Salıpaazarı ile Kabataş arasındadır.³⁵⁴ // s. 340</p>
<p>fiham-ı rical-i Osmaniye: SD., KVA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.Ar.: Nasır Paşa için kullanılan sıfat. // s. 308</p>
<p>Fikret (Tevfik Fikret): SD., KA, DLA, GA, Ar.: Servet-i fûnûn devri şâiri. 1867 yılında İstanbul'da doğdu. Asıl adı Mehmed Tevfik'tir. Babası Çankırlı Hüseyin Efendi, annesi Sakızlı bir ailenin kızı olan H. Refiâ Hanım'dır. Fikret, ilkokuldan sonra, Galatasaray Sultânîsi'ni bitirerek tahsil hayatını tamamladı. On dört yaşında şiir yazmaya başladı. İlk şiirlerini gazel, tevhid, nazire gibi dîvân şiiri tarzında ve Nazmi mahlasıyla yazdı. Bâb-ı âlî'de bir kaç sene kâtiplik, daha sonra Galatasaray Sultânîsi ve Robert Amerikan Kolej'inde öğretmenlik yaptı. Bu arada Mirsad Mecmuası'nda şiirleri neşredildi. Mirsad'ın açtığı şiir müsabakasında sultan Abdülhamîd Han'ı metheden şiiri birincilik kazandı. Şiirlerini yayınladığı Mirsad Mecmuası kapanınca, Malûmat Mecmûası'na geçip bu derginin baş yazarlığını yaptı. Burada ağır, anlaşılması kolay olmayan bir lisanla daha çok batılı türde şiirler neşretti. 1895'den sonra, beş yıl Servet-i Fünûn'un baş yazarlığını yaptı. Bu sırada arkadaşlarıyla birlikte memleket mes'elelerinden, toplum dertlerinden uzak, anlaşılması oldukça zor, şekilci bir san'at anlayışla eserler verdi. Servet-i Fünûn'dan ayrılan Fikret, 1901'den itibaren kendini yalnız Robert Kolej'indeki derslerine verdi. Kolej yakınında, sonradan Âşiyân (yuva) adıyla meşhur olan evini yaptırdı. Fikret, 1908'de meşrûtiyetin ilânından sonra Hüseyin Câhid'le birlikte Tanin gazetesini kurdu. Bir sene sonra, Galatasaray Sultânîsi'ne müdür oldu. Fikret, hassas mîzâçlı olduğu için, basit sebeplerden darılıp küsüyor, işini bırakıyordu, önce Tanin'den, daha sonra Galatasaray Sultânîsi müdürlüğünden, bunun için ayrıldı. Bütün istifalar serisi içinde, Fikret'in ayrılmadığı tek müessese Robert Kolej'i oldu. 1901'den ölümüne kadar fasılasız bu okulda ders verdi. 18 Ağustos 1915'de öldü. Eyyûb mezarlığına gömülen naaşı seneler sonra Aşiyân'ın bahçesine nakledildi.³⁵⁵ // s. 41</p>
<p>Filibe: SD., YA, DLA, GA, B.: 600.000'e yaklaşan nüfusuyla Bulgaristan'ın ikinci büyük şehridir.³⁵⁶ // s. 18</p>
<p>Firavun: SD., KA, DLA, GA, Ar.: Eski Mısır hükümdarlarına verilen isim. Mısır'a hâkim olan 26 firavun sülâlesi vardı. Her sülâlede çeşitli firavunlar asırlarca hükümdârlık etti. Çoğu insanları kendilerine taptırdı. Mûsâ aleyhisselâm zamânındaki firavun, tanrılık iddiâsında bulundu. Kendisine secde etmeyenlere ve Mûsâ aleyhisselâma inananlara işkence ve zulümler yaptı. Bu firavun dört yüz sene yaşamış, bir defâ başağrısı görmemişti. Eğer bir defâ başı ağrısaydı, bu saygısızlık hatırına</p>

³⁵² nt.com.tr/osmanli-devletinde-fetva-eminligi-1826-1922

³⁵³ Prof. Dr. Ahmet Doğan, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara 2011, s.304

³⁵⁴ *İstanbul Ansiklopedisi*, İstanbul 1972, C. 10, s.5749

³⁵⁵ islamansiklopedisi.org.tr/Tevfik-fikret

³⁵⁶ tr.m.wikipedia.org/wiki/filibe

gelmezdi. Mûsâ aleyhisselâm Tûr Dağında Allahü teâlâ ile nasıl olduğu bilinmeyen bir şekilde konuştu. Mısır'a gelip Firavun'u dîne dâvet etti. Firavun kabul etmedi. Yanındaki vezîri Hâmân'a sordu. O da; "Mûsâ, büyük sihirbâzıdır. Bizi aldatıp, memleketimizi elimizden almak istiyor." dedi. Böylece Firavun'un îmâna gelmesine mâni oldu ve îmân eden hanımı âsiye'nin de şehid olmasına sebep oldu. Mûsâ aleyhisselâmın mucizelerine Firavun inanmadı, kâfirlerin suları kan oldu, kurbağa yağdı, cilt hastalıkları oldu. Üç günlük karanlık devâm etti. Firavun bu mucizeleri görünce korktu. Mûsâ aleyhisselâm ile inananların Mısır'dan gitmesine izin verdi. Sonra Firavun bu iznine pişman oldu. Askerlerle arkasına düştü. Kızıldeniz'in Süveyş kısmında askerleri ile birlikte boğuldu. Firavun'un, Mûsâ aleyhisselâma ve ona inanan kimselere karşı yaptığı işler hakkında Bakara, Kasas, Tâhâ, Şuarâ, Tahrîm, Gâfir (Mü'min), A'râf, Yûnus, Zuhur, Duhan, İsrâ, Sâffât, Ankebût sûrelerinde bilgi verilmektedir. Kur'ân-ı kerîmin Yûnus sûresi 92. âyet-i kerîmesinde meâlen; "(Ey Fir'avn!) Senden sonra geleceklere ibret için, bugün senin bedenini (cansız olarak) kurtarıp (sâhilde) bir tepeye atacağız. İşte insanlardan bir çoğu, hakikaten âyetlerimizden gâfildirler." buyrulmaktadır. Üç bin seneden fazla bir zaman önce ölen Firavun'un cesedi, Kur'ân-ı kerîmin mucizesi ve tam bir ibret vesikası olarak vücudu hiç bozulmamış, etleri çürümemiş ve tüyleri dahi dökülmemiş şekilde ve secde eder vaziyette bulunmuştur. Şimdi Londra'daki British Museum'da teşhir edilmektedir.³⁵⁷ // s. 217

Firenk Üzüümü: MH., KA, BŞA, ÖA, B.T.: Naşit İbrahim Bey'in lakabı. // s. 142

Fizan: MH., YA, DLA, GA, Ar.: Fizan, Libya'yı oluşturan üç eski bölgeden biridir. Diğer ikisi Trablusgarp ve Sirenyka'dır. Merkezi Sebha'dır. Bugünkü Libya'nın güneybatısında bulunur. Bölgenin adı bazı kaynaklarda Fezzan geçmektedir. Fizan'da kurulan ilk devlet Fizan Sultanlığı'dır. Bu devlet daha sonra Mısırlıların egemenliğine girmiştir.³⁵⁸ // s. 36

Floransa: SD., YA, DLA, GA, B.: İtalya'da bir şehirdir. Kuzey İtalya'daki Toskana bölgesinin başkentidir ve kendi ismini taşıyan ilin, Firenze ili merkezidir. Kısa bir dönem, eski İtalya Krallığı'na da başkentlik yapmıştır.³⁵⁹ // s. 72

Florya: SD., YA, DLA, GA, B.: Şenlikköy ya da Florya, İstanbul'un Bakırköy ilçesinde bir semttir. Küçükçekmece ilçesiyle komşudur. Mahallenin güney kısmı Marmara Denizi'ne sınırdır. 2000'den sonra daha da gelişmeye başlayan Florya'da, büyük balkonlu, geniş bahçeli, havuzlu evler ve siteler yoğunluktadır. Ayrıca Bakırköyspor'un maçlarını oynadığı Şenlikköy Stadyumu ile Galatasaray Spor Tesisleri bu mahallededir.³⁶⁰ // s. 176

Ford: HU., KA, DLA, GA, B.: Otomobil üreticisi Ford Motor Company'nin kurucusu olan Henry Ford, 30 Temmuz 1863 Wayne County, Dearborn, Detroit, Michigan, ABD'de doğdu. Ransom Eli Olds'un kendine ait Oldsmobile isimli otomobil firmasında 1902'de basit tarzda geliştirdiği yürüyen bant tekniğini, zaman içerisinde Ford tutarlılıkla mükemmelleştirdi. Ford'un otomobil üretim taslağı sadece sanayi üretimini değil, kültürü de etkiledi (Fordizm).³⁶¹ // s. 120

³⁵⁷ islamansiklopedisi.org.tr/firavun

³⁵⁸ tr.m.wikipedia.org/wiki/Fizan

³⁵⁹ tr.m.wikipedia.org/wiki/Floransa

³⁶⁰ m.neredekal.com/Florya/yol-tarifi

³⁶¹ biography.com/people/Henry-ford-9298747

<p>Fra Angelico: HU., KA, DLA, GA, B.: Fra Angelico (1400-1455), Guido veya Guidolini di Pietro adı ile de bilinen İtalyan sanatının ilk tarihçisidir.³⁶² // s. 210</p>
<p>Fra Filippo Lippi: HU., KA, DLA, GA, B.B.B.: Fra/Filippo Lippi (d. 1406 - ö. 8 Kasım 1469), Lippo Lippi olarak bilinir, 15. yy Quattrocento okulundan, İtalyan ressam. Din eğitimi aldıysa da Masaccio'dan etkilenerek kiliseyi terketti ve resme başladı. Monumentalizm ve spiritualizm akımlarında etkin oldu.³⁶³ // s. 304</p>
<p>Fransa: HU., YA, DLA, GA, B.: Batı Avrupa'da devlet; batıda kuzey denizi, Manş denizi, Atlas okyanusu; güneyde Pireneler ve Akdeniz; doğuda Alpler, Jura ve Ren ile sınırlıdır; kuzeyde tabii engellere tekabül etmeyen Lüksemburg'dan ve Belçika'dan ayrılır. Franklar ülkesinin adıdır.³⁶⁴ Fransa SD. 63 // s. 22, 346</p>
<p>Fransa İhtilali: HU., OA, DLA, GA, B.Ar.: Fransız İhtilali (1789), Fransa, koyu bir mutlakiyetle yönetiliyordu. Eşitsizlik üzerine kurulmuş sosyal bir yapıya sahipti. Ülkenin bütün yükü köylü sınıfının üstünde idi. Köylüler, yokluk ve sefalet içinde yaşıyorlardı. Fransa, XVIII. yüzyılda mali zorluklar içinde idi. Saray ve savaş masrafları maliyeye büyük bir yük getiriyordu. Bunu karşılamak için de vergiler arttırıldı. Halk, bu ağır vergiler altında ezilmeye başladı. İngiltere, bu dönemde meşruti bir yönetime sahipti. Fransız aydınları, bu yönetimin kendi ülkelerinde de uygulanmasını istiyordu. Bu nedenler, 14 Temmuz 1789 yılında Fransız İhtilali'nin başlamasına neden oldu. İhtilal, kısa zamanda bütün ülkeye yayıldı. Soyluların ve kilisenin malları yağmalandı. Krallık yönetimine son verilerek cumhuriyet ilan edildi. İhtilal bir takım dönemlerden geçerek 1804 yılında sona erdi. Napolyon'un başa geçmesi ile imparatorluk dönemi başladı.³⁶⁵ Fransız İhtilali SAE. 295 // s. 322</p>
<p>Fransız: HU., BA, DLA, GA, B.: Fransa'da yaşayan bir halk ve bu halkın soyundan olan kimse. Fransız halkına özgü olan, Fransa ile ilgili olan.³⁶⁶ Fransız MH. 44 Fransız SAE. 325 Fransız SD. 12,13,23 Fransızlar HU. 40 Fransızlar SD. 144 // s. 208</p>
<p>Fransızca: HU., DA, DLA, GA, B.: Hint-Avrupa dillerinden, Fransa ve Fransız uygarlığını benimsemiş ülkelerde kullanılan dil. Bu dille yazılmış olan.³⁶⁷ Fransızca MH. 63 Fransızca SAE. 157 // s. 85</p>
<p>Fraulein Bettina Van Groimer: SD., KA, BŞA, ÖA, B.: Evde kalmış kadın anlamına kullanılan bir addir. Gerçek anlam yüklenmiş bir ad değildir. Fraulein Bettina SD. 88 Bettina SD. 91, // s. 86</p>
<p>Frenk: SAE., BA, DLA, GA, B.: Anglosakson Cermen veya Latin ırklarının birinden olan kimse. Osmanlıların Avrupalılara, özellikle Fransızlara verdikleri ad.³⁶⁸ Frenk SD. 288 Frenkler HU. 40 Firenk MH. 89 // s. 126</p>

³⁶² global.britannica.com/biography/fra-Angelico

³⁶³ frafilippolippi.org/

³⁶⁴ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 7, s.229

³⁶⁵ tarihin.com/fransiz-ihtilali.html

³⁶⁶ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.716

³⁶⁷ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.716

³⁶⁸ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.717

Frenkçe: HU., DA, DLA, GA, B.: Fransızca. Frenklerin biçiminde ve Frenklere özgü olan.³⁶⁹ // s. 155

Freud: MH., KA, DLA, GA, B.: Sigmund Freud, 06 Mayıs 1856 yılında doğdu. Vienna ve Paris'te okudu. Lisede Latince, Fransızca ve İngilizce öğrenirken kendi çabalarıyla da İbranice, İspanyolca ve İtalyanca öğrendi. 1881'de tıp öğrenimini bitirdi. 1883'te dönemin ünlü beyin anatomisi ve nöropatoloji uzmanı Dr. Theodor Meynert'in yönetiminde psikiyatri kliniğinde asistan olarak çalışmaya başladı.

1897'de Oedipus Kompleksi, 1900'de Düşlerin Yorumu (iki cilt) adlı eserler ortaya çıktı. Sinir hastalıkları profesörü olan Sigmund Freud, psikanalizin kurucusudur. Freud, 1910 - 1920 yıllarında Psikanaliz Üzerine, Bir Paranoya Vakası Özyaşam Öyküsü Üzerine Psikoanalitik Gözlemler: Başkan Screber, Totem ve Tabu, Narsizmin İncelenmesine Giriş, Yas ve Melankoli adlı eserleri yayımladı. 1903'te Vienna'da Psikanaliz cemiyetini kurdu. Sigmund Freud, 1923'de kendisine üstçene ve damak kanseri tanısı kondu. İzleyen yıllarda 33 kez ameliyat oldu. Sürekli protez takması gerektiğinden dolayı uzun yıllar konuşma ve yemek yeme sıkıntısı çekti. 23 Eylül 1939'da, 83 yaşında Londra'da öldü.³⁷⁰ Freud SAE. 33 // s. 148

Frikyalılar: SAE., BA, DLA, GA, T.: İÖ. 1200'lü yıllarda Balkanlardan Anadolu'ya gelen ve krallık kuran millettir. Anadolu'ya girdiklerinde Hitit şehirlerine saldırdılar. Şehirleri yakıp yıktılar. Hitit Devleti yıkıldı. Anadolu'ya İÖ.1200 yıllarında gelmelerine rağmen Firigler tarih sahnesine devlet olarak İÖ.700'lü yıllarda çıkmaktadır. İÖ.1200 ile 700 arasındaki tarihlerde Anadolu'da neler olduğunu bilmiyoruz. Bu yüzden bu çağlara Karanlık Çağlar adı verilmiştir. Firigler, Ankara-Polatlı'da Gordion (Yassihöyük) adı verilen yere başkentlerini kurdular. Firiglerin Bolu'da eserleri daha çok Bolu'nun güneyindeki ilçelerdedir. Orta ve Kuzey Anadolu'nun bir kısmına sahip olmuşlardır. Tarihçiler Bolu'nun doğusunda da Firiglerin yaşadığını kabul ederler. Çağa'da Firig eserleri bulunamamıştır. Savaşçı bir ulus olan Kimmerlerin saldırıları sonunda yıkılmışlardır.³⁷¹ // s. 112

Frosine: SD., KA, BŞA, ÖA, B.: Moliere'in "Cimri" adlı oyunundaki düzensiz bir kadın.³⁷² // s. 203

Fuad Paşa: HU., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Keçecizade Fuad Paşa, Tanzîmât devri Osmanlı sadrâzam ve devlet adamlarından. Babası şâir Keçecizâde Mehmed İzzet Efendi, annesi Hibetullah Hanım olup, 1814 yılında İstanbul'da doğdu. Çocuk yaşta ilim tahsiline yöneldi. Daha sonra sultan İkinci Mahmûd Han'ın Galata Sarayı'nda kurduğu Mekteb-i tıbbiye-i şâhâne-i askeriyeye girdi. Mektebde bütün dersler Fransızca verildiğinden, bu dili mükemmel olarak öğrendi. Yirmi iki yaşında hekim yüzbaşı rütbesiyle Tıbbiyeyi bitirdikten sonra, kapdân-ı derya Çengelöglü Tâhir Paşa'nın maiyyetinde alay tabîbi olarak Trablusgarb'a gitti. Bir müddet tabîblik yaptıktan sonra İstanbul'a dönüp, Tophane ve Bahriye askerlerine doktorluk yaptı. Paris ve Londra elçiliklerinde bulunduğu sırada İskoç masonlarının te'sirinde kalarak masonluğu benimseyen Mustafa Reşîd Paşa'nın dikkatini çeken Mehmed Fuâd, onun teşvikiyle, doktorluk mesleğini terk ederek, siyâsî hayâta atıldı. 1837'de Bâb-ı âlî

³⁶⁹ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.717

³⁷⁰ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C.7, s.279

³⁷¹ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C.7, s.287

³⁷² inonu.edu.tr/Moliere-Cimri

tercüme kalemünde vazife aldı. Bir müddet sonra hâcegânlık rütbesi verildi. 1838'de Umûr-i Nâfia meclisi ikinci kâtipliğine, 1839'da Bâb-ı âlî mütercim-i evvelliğine tâyin olundu. 1840 yılında Londra sefâreti başkâtipliğine getirildi. Burada kaldığı sırada Osmanlı Devleti'nin yıkılmasına yönelik Avrupâî fikirlerin te'sirinde kaldı ve üç yıl kadar sonra İstanbul'a döndü. Burada tanıştığı Londra elçisi Âlî Paşa ile dost oldu.³⁷³ // s. 175

Fuzuli: HU., KA, DLA, GA, Ar.: Fuzuli (....-1556) Türk Divan şairidir. Temelini bireysel duygu ve sevgide bulan bir şiir anlayışını geliştirmiştir. Gerçek adı Mehmed b. Süleyman'dır. Kerbelâ'da doğdu, doğum yılı kesinlikle bilinmiyorsa da, kimi kaynaklara göre 1480 dolaylarındadır. 1556'da Kerbelâ'da öldü. Yaşamı, özellikle gençlik dönemi ve öğrenimi konusunda yeterli bilgi yoktur. Şiirde "Fuzûlî" adını, kendi şiirlerinin başkalarınınkilerle, başkalarının şiirlerinin de kendisinininkilerle karşılaştırılması için aldığını, böyle bir takma adı kimsenin beğenmeyeceğini düşündüğünden kullandığını, Farsça Divan'ının girişinde açıklar. Ama "işe yaramayan", "gereksiz" gibi anlamlara gelen "fuzûlî" sözcüğünün başka bir anlamı da "erdem"dir. Onun bu iki kaşıt anlamdan yararlanmak amacını güttüğünü ileri sürenler de vardır. Fuzûlî'nin yaşamı konusunda bilgi veren kaynaklar birbirini tutmamakta, genellikle söylenceyle gerçeği ayırma olanağı bulunmamaktadır. Onunla ilgili güvenilir bilgiler, yapıtlarının incelenmesinden, kimi şiirlerinin açıklanışından kaynaklanmaktadır.³⁷⁴ // s. 91

Gabriel Marcel: SD., KA, DLA, GA, B.: Gabriel Marcel 1889-1973 yılları arasında yaşamış olan Fransız varoluşçu filozof. Gerçek olanı rasyonel olanla, yani özlerle ya da değerlerle özdeşleştirdiğine, şeyleri saf nesnelere dönüştürdüğüne inandığı ve varoluşu, çelişik olduğu gerekçesiyle, inkar ettiğine inandığı idealizme karşı çıkan Marcel, inancın önemini vurgulamış ve Heidegger gibi, insani tecrübenin ontolojik ağırlığını ortaya çıkarmaya çalışmıştır.³⁷⁵ // s. 93

Gadisın: HU., KA, DLA, GA, B.: Mümtaz'ın okuduğu kitapta hangi dilden olduğunu bilmediği adlar. // s. 51

Galata: MH., YA, DLA, GA, B.: Beyoğlu İlçesi'nin bir parçası olan Galata semti Evliya Çelebi, Şahkulu, Emekyemez, Bereketzade, Karaköy, Müeyyetzade, Hacı Mimi, Asmalımescit, Arap Cami ve Tomtom mahallelerinden oluşmaktadır. Banka merkezleri, gemicilik işletmeleri, işanlan, dükkânlar ve tezgâh satıcıları ile İstanbul'un en işlek ticaret ve iş merkezlerinden biridir.³⁷⁶ Galata SD. 151 // s. 102

Galatasaray: HU., YA, DLA, GA, Ar.: "Mekteb-i Sultani", "Galata Sarayı Mekteb-i Sultanisi", "Umumi-i İdadî", ilk adlarıdır. "Galatasaray Mektebi" de denmiştir. 1 Eylül 1868'de İstanbul'da öğretime açılan ve Tanzimat eğitiminin simgesi sayılan Türkçe ve Fransızca programlı okul.³⁷⁷ Galatasaray MH. 82, Galatasaray SAE. 197, Galatasaray SD. 17,23,24 // s. 38

Galatasaray: SD., YA, DLA, GA, Ar.: Taksim ile Tünel meydanları arasında uzanan istiklal

³⁷³ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C 4, Keçecizade Fuad Paşa maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

³⁷⁴ *Büyük Türk Klasikleri*, İstanbul 1985, C. 3, s.308

³⁷⁵ felsefe.gen.tr/gabriel_marcel_kimdir.asp

³⁷⁶ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 3, s.345

³⁷⁷ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 3, s.360

<p>Caddesi'ni, Tepebaşından gelen Meşrutiyet Caddesi ile Tophane'den gelen Boğazkesen Yokuşu'nun devamı Yeniçarşı Caddesi'nin kestiği dört yol ağzı Galatasaray olarak bilinir. Semt demlemeyecek kadar dar bk alanı kapsayan, ama uzunca bir zamandan beri Beyoğlu' nun kalbi sayılan bu yöre, güneyde Tomtom ve Asmalımescit, kuzeyde Hüseyin Ağa, doğuda Kuloğlu, batıda Kamer Hatun mahallelerinin belirli bölümlerini içerir; bilinen mevki adlarıyla söylersek, Parmakkapı, Hammalbaşı (ya da Ömer Hayyam), Tepebaşı, Asmalımescit ve Çukurcuma ile komşudur.³⁷⁸ // s. 243</p>
<p>Galathe: HU., KA, DLA, GA, B.: (Galateia) Deniz tanrıçası, Nereos ve Doris'in kızı. Kyklops Polyphemos ona aşık oldu. Ama Galateia çoban Akis'i sevdi. Bir gün Polyphemos iki aşığı Sicilya'da, deniz kıyısındaki bir mağarada yakaladı, rakibini bir kayanın altında ezdi. Galateia, Akis'i ırmak haline soktu ve denize atlayarak kız kardeşleri Nereis'lerin yanına gitti. Başka bir inanışa göre, Polyphemos ile Galateia'nın aşkları Keltlerin, Galatların ve İlliryalıların efsanelerinde aynı adı taşıyan kahramanların yaratılmasına yol açtı.³⁷⁹, // s. 69</p>
<p>Galib: HU., KA, DLA, GA, A., E.: On sekizinci yüzyıl divan şâirlerinden. Asıl ismi Mehmed olan Şeyh Gâlib, 1757'de İstanbul'un Yenikapı semtinde dünyâya geldi. Babası Mustafa Reşit Efendidir. İlk tahsilini yalnız babasından almıştır. Galata Mevlevîhânesi Şeyhi Hüseyin Efendiden din ve tasavvuf; Şâir Hoca Neş'et'ten de edebiyat dersi almış olduğu Dîvân'ındaki manzumelerinden anlaşılmaktadır. Mevlevî çevrelerde yetişti.³⁸⁰ // s.40,49</p>
<p>Galip Efendi: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Cemallerin okullarındaki sınıf mubassırları. // s. 154</p>
<p>Gandhi: HU., KA, DLA, GA, B.: (Porbandar 1869-Yeni Delhi 1948). Hindistan'ın milli ve dini lideri. Zengin ve kültürlü bir ailenin oğluydu. Ahmedabad üniversitesinde okudu, Londra'da hukuk öğrenimi (1888-1891) yaptı, sonra Bombay'da avukatlığa başladı. 1893'ten 1914'e kadar Güney Afrika'da oturdu ve bu ülkede yaşayan 150 000 hintlinin haklarını savundu.³⁸¹ // s. 145</p>
<p>Ganimed: HU., KA, DLA, GA, Ar.: Mısırlı haremağası. M.Ö. 48'de Mısır ordusunu Sezar'a karşı yönetti. Yenildi ve esir edildi.³⁸² // s. 39</p>
<p>Garden Bar: SD., YA, BŞA, ÖA, B.: Cemal ile Kudret Bey İstanbul'un hiç tanımadığı kadar muhteşem raks turuna çıktıklarında Cemal'in Muhtar'ı gördüğü yerin adı. // s. 239</p>
<p>Garpli: HU., BA, DLA, GA, T.: Batılı.³⁸³ // s. 90</p>
<p>Gece: SAE., KVA, BŞA, ÖA, Ar.: Hayri İrdal'ın kiprit kutularından yaptığı binanın salonunun bölünerek oluşturulan dört sütundan birinin adıdır. // s. 353</p>
<p>Gedikpaşa: MH., YA, DLA, GA, Ar.: Gedikpaşa, İstanbul, Fatih İlçesi'nde, Emin Sinan, Küçük Ayasofya, Kadırga, Şahsuvar, Muhsine Hatun, Nişanca, Mimar Kemalettin ve Beyazıt mahalleleri ile</p>

³⁷⁸ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 3, s.359

³⁷⁹ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 7, s.343

³⁸⁰ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 7, s.365

³⁸¹ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 7, s.374

³⁸² *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 7, s.378

³⁸³ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.728

<p>çevrili olup, Mimar Hayrettin Mahallesi sınırları içinde kalan semt.³⁸⁴ // s. 121</p>
<p>Geldani: HU., BA, DLA, GA, B.: Keldaniler, Keldani Katolik Kilisesi'ne mensup Süryanilerdir. Efes Konsili'nden sonra bağımsız bir diofizit kilise kuran Nasturiler Hindistan ve Ortadoğu'da yayılırlar. 1304 yılında Nasturilerin bazıları Katolikliği benimser ve Papa'nın otoritesini kabul ederler yeni kurulan bu kiliseye Keldani kilisesi adı verilir ve bu tarihten sonra katolikliği benimseyen Nasturiler'e Keldani adı verilir. Keldaniler Papa'nın otoritesini kabul etmekle beraber kendi inanç sistemlerini korumuşlardır ve ayinlerini kendi dilleri olan Keldanîce yaparlar. Günümüzde ayinin bazı bölümleri Arapça olarak da yapılmaktadır.³⁸⁵ // s. 51</p>
<p>Gerdaniye: HU., KVA, DLA, GA, Far.: Türk musikisinde (çargah-tiz çargah) sekizlisindeki sol perdesine verilen ad. // s. 266</p>
<p>Geycine: SD., YA, DLA, GA, B.: İstanbul'un Moda semtinde Mühürdar Bahçesi yakınında bulunan bir yer adı. // s. 226</p>
<p>Geyikli Baba: HU., KA, DLA, GA, T.Ar.: Osmanlı Devletinin kuruluş devrinde yetişen evliyâdan. Keşiş, yâni Uludağ eteklerinde geyiklerle haşır neşir olup, istediği yere geyiğe binerek gittiği için, Geyikli Baba diye meşhur olmuştur. İran'da Hoy şehrinde doğdu. Bursa'nın İnegöl ilçesi yakınlarında vefât etti. Doğum ve vefât târihleri kesin olarak bilinmemekte olup, Osmanlı sultanlarından Orhan Gâzi zamânında yaşamıştır. Tasavvufta Şeyh Tâcülârifin Ebü'l-Vefâ hazretlerinin yolundan feyz alan Geyikli Baba, İlyâs Horasanî'den ilim öğrendi. Keşiş Dağı (Uludağ) eteklerindeki dergâhında kendi hâlinde yaşadı. İlim ve sohbetinden istifâde etmek için gelenlere Allahü teâlânın emir ve yasaklarını anlattı. Pekçok kerâmet gösterip meşhur oldu. Geyikli Baba, Orhan Gâzi zamânında Uludağ'ın doğu eteklerinde, İnegöl yakınlarında vefât edip, oraya defnedildi. Orhan Gâzi tarafından kabri üzerine türbe yaptırıldı. Sonradan yine Orhan Gâzi tarafından türbe yanına bir câmi ve dergâh ilâve edildi. Sevenleri, çevresinde bir köy meydana getirdiler. Kurdukları bu köye Baba Sultan köyü adını verdiler. Geyikli Baba külliyesi 1950 senesinden sonra yeniden tâmir edildi.³⁸⁶ // s. 169</p>
<p>Ghirlandaio: HU., KA, DLA, GA, B.: Domenico Ghirlandaio (1449 – 1494). Bir kuyumcunun oğludur. Erken Floransa resminin önemli temsilcilerinden birisidir. Eğitimi ve erken kariyeri hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. Ancak çok sayıda çalışmaya imza atmış olması ve Michelangelo gibi isimlerin yetiştiği bir atölyeyi işletmesiyle dönemi için büyük önem taşımaktadır.³⁸⁷ // s. 178</p>
<p>Gide: HU., KA, DLA, GA, B.: Ünlü Fransız denemeci ve romancısıdır. 1869 yılında Paris'te doğdu. Özel öğretmenler tarafından yetiştirildi. 1893'te "Dünya Nimetleri" (Les Nourritures Terrestres) yayımlandı. Pek çok ülkeyi dolaştı. Bu ülkelerin etkisinde kalarak, izlenimlerini, şiirsel ve felsefi bir anlatımla verdi. 1947 Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandı. Gide, çağdaş Fransız Edebiyatının en ünlülerindedir. Çağının en yüksek nesircisidir. Eserlerinde insanın bireyselliğini savunmuştur. Kendi</p>

³⁸⁴ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 3, s.379

³⁸⁵ odtumd.org.tr/bülten/101/keldaniler.htm

³⁸⁶ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 7, s.511

³⁸⁷ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 7, s.534

eserleri yanında, Tagore ve Shakespeare'den yaptığı çeviriler de büyük bir edebi değer taşır. "Kır Senfonisi" (Symphonie Pastorale) adlı eseri filme de alınmıştır.³⁸⁸ HU. 346 // s. 252,346

Giorgione: SD., KA, DLA, GA, B.: Giorgione (yak. 1477/8 – 1510) gerçek adı Giorgio Barbarelli da Castelfranco olan, Yüksek Rönesans akımına yön veren İtalyan ressam. Bugün kesin olarak ona mal edilen sadece altı tablo bulunmasına rağmen Giorgione, erişilmez şiiressellikteki eserleriyle bilinir. Kimliği ve eserleri hakkındaki bilinmezlik onu Avrupa resim tarihinin en gizemli ressamlarından biri yapmıştır. Giorgione'nin hayatına dair kısıtlı bilgilerin tamamı, Giorgio Vasari'nin Vite adlı eserinden elde edilmiştir. Ressam, Venedik'in dışındaki Castelfranco Veneto isimli ufak bir kasabada doğdu. Zaman zaman Zorzo olarak da geçen Giorgione ismi, "Büyük George" anlamındaydı. Kaç yaşında Venedik'e gittiği bilinmemektedir, ancak gerek Carlo Ridolfi'nin yazdıklarından, gerekse eserlerindeki üsluptan bilindiği üzere ressam Venedik'te Giovanni Bellini'nin çıracağı oldu, oraya yerleşti ve orada ün kazandı.³⁸⁹ // s. 79

Giresun: MH., YA, DLA, GA, B.: Fındığı ile tanınan şirin bir Karadeniz ilimiz. Kiraz ve fındığın bütün dünyaya buradan yayıldığı kabul edilen şirin Giresun ili, Doğu Karadeniz bölgesinde Karadeniz, Trabzon, Gümüşhâne, Erzincan, Sivas ve Ordu arasında yer alır. 40°07' ve 41°08' kuzey enlemleriyle, 37°50' ve 39°12' doğu boylamları arasında kalır. Trafik numarası 28'dir.³⁹⁰ // s. 72

Giresunlu Remzi: HU., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.: Mümtaz'ın iskelede gördüğü, günlük hayatta yaşam mücadelesi veren kişilerden birisi. // s. 134

Girit: SD., YA, DLA, GA, B.: Girit, Yunanistan'ın en büyük, Akdeniz 'in beşinci büyük adasıdır. Ege denizi'nin güneyinde yer alır. Girit Yunanistan'ın 13 idari bölgesinden biridir. Yunanistan'ın en büyük, Doğu Akdeniz'in Kıbrıs 'tan sonra ikinci büyük, Akdeniz'in beşinci büyük adasıdır. Girit Ege Denizi'nin güney sınırlarını belirler ve yüzölçümü 8,336 km²'dir. 2005 itibariyle nüfusu 650,000'dir. Adanın uzunluğu 260 km olup, genişliği ise Diyon burnu ile Litinon burnu arasındaki 60 km'lik en geniş mesafeden, doğu ucundaki Yerapetre kıstağında sadece 12 km'lik bir mesafe arasında değişmektedir. Girintili çıkıntılı sahil şeridinin toplam uzunluğu 1,000 km'ye ulaşmaktadır. Yunanistan anakarasının yaklaşık 160 km güneyinde yer alır.³⁹¹ // s. 15

Giritliler: SD., BA, DLA, GA, T.: Girit adası halkından olan kimse. // s. 15

Glycine: SD., YA, DLA, GA, B.: Muhtar'ın Kudret Bey'i davet ettiği Moda'daki yerin adıdır. // s. 157

Goethe: HU., KA, DLA, GA, B.: Goethe, Johann Wolfgang Von 1749-1832 yılları arasında yaşayan Alman şâir, yazar ve bilim adamı. Alman karakterini müşahhas hâle getirmek için en çok gayret sarf eden kişilerden biridir. Çok az kimse kendisi gibi mükemmeliyet ve şahsiyeti; şâirlikle, ilmî görüşlerle ve idârecilikle birleştirdi. Dikkate değer şiiirler yazdı. Faust adlı eseri dünyâ klasikleri arasında yer almaktadır. Frankfurtta doğdu.³⁹² Goethe SAE. 295 Goethe SD. 79 // s. 252

³⁸⁸ turkedebiyati.org/andre_gide.html

³⁸⁹ global.britannica.com/biography/Giorgione

³⁹⁰ giresun.gov.tr/sehrimiz

³⁹¹ yunanistan.com/girit

³⁹² global.britannica.com/biography/Johann-Wolfgang-von-Goethe

Gogol: SD., KA, DLA, GA, B.: Gogol, Nikolay Vasilyeviç 1809-52 yılları arasında yaşamış, Ukraynalı aydınlar sınıfından Rus yazarı. Babası onu enterasan dramlara (tiyatro eserlerine) yönelmesi için teşvik etti. Ortaokulu bitirdikten sonra, 1829'da St. Petersburg'a gitti ve orada bir memuriyete girdi. St. Petersburg'da 8 yıl kalmasına rağmen, Ukrayna'yı unutamadığından birkaç çalışmasını oraya yöneltti. İlk başarısı 1831-1832'de yayınlanan iki ciltlik Dikanka Yakınlarında Bir Çiftlikte Geceler isimli Ukrayna yaşayışı ve folklorundan garip hikâyeler ve güldürüleri ihtivâ eden kitabıdır.³⁹³ // s. 93

Goya: SD., KA, DLA, GA, B.: Francisco de Goya y Lucientes, İspanyol ressam (1746–1828). Zaragozalı bir yıldız ustasının oğlu olan Goya en büyük İspanyol ressamlarından biridir. İlk tablolarıyla çok başarılı bir portre ressamı olduğunu kanıtlamış, çizgilerindeki incelik, renklerdeki zarafet o çağ İspanya'sının prenslerini, soylularını ve sanatçılarını büyülemiştir. Kral IV. Carlos'un, düklerin, kontların ressamı olan Goya için o yıllar bir başarı ve zafer dönemidir.³⁹⁴ // s. 255

Gök Bayrak, SD., EA, DLA, GA, T.: Fransız yazar David Leon Cahun'un 1876 yılında kaleme aldığı romanın adıdır.³⁹⁵, // s. 41

Göksu: HU., YA, DLA, GA, T.: Anadolu Hisar ile Küçüksu Kasrı yakınından denize ulaşan Büyük ve Küçük Göksu (Küçüksu) derelerinin meydana getirdikleri birbirine paralel iki vadi boyunca uzanan mesire alanı.³⁹⁶ // s. 197

Gömleksiz Dede: SAE., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.: Hayri İrdal'ın kısmetinin açılması için himmetini beklediği kişi, kendisine hediye edilen gömlekleri sokak ortasında cayır cayır yırtıp atan kişidir. // s. 211

Göztepe: SD., YA, DLA, GA, T.: Kadıköy'de büyük bir semt ve mahalle. Göztepe, semt olarak, batıda Selamiçeşme ve Çiftehavuzlar, güneyde Çiftehavuzlar ve Caddebostan(->), doğuda Caddebostan, Erenköy ve Ethemefendi, kuzeyde ise Sahrayıcedit semtleriyle çevrilidir, idari açıdan bir mahalle olarak komşusu bulunduğu semtlerin bazı bölümlerini içerir, buna karşılık, Göztepe semti kapsamında bilinen belli yöreler, Göztepe Mahallesi'ne komşu mahallelerin idari yapısına dahildirler.³⁹⁷ // s. 7

Graham: SAE., KA, DLA, GA, B.: Alexander Graham Bell, İskoçya asıllı ABD'li bilim adamı Alexander Graham Bell, 3 Mart 1847'de doğdu. 7 Mart 1876'da telefonun patentini aldı. İlk telefon şirketi olan Bell telefon şirketini 1877'de kurdu. Bell telefon şirketi bugün ABD'nin en büyük şirketlerinden biridir. Ayrıca kendi geliştirdiği fonograf için bir, hava araçları için beş, hidro uçaklar için dört ve selenyum piller için de iki patenti vardır. Babası kendini sağır ve dilsiz insanların sorunlarıyla uğraşmaya kendini adanmıştı. Bu nedenle Alexander Graham Bell, küçük yaştan itibaren, daha sonradan çok işine yarayacak olan ses bilgisi konusunda bilgiye sahip oldu.³⁹⁸ // s. 262

³⁹³ bilgiustam.com/nikolay-vasilyevic-gogol-kimdir/

³⁹⁴ ressamlar.gen.tr/Francisco-goya-kimdir-hayati-biyografisi/

³⁹⁵ tr.m.wikipedia.org/wiki/Leon_Cahun

³⁹⁶ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 3, s.402

³⁹⁷ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 3, s.405

³⁹⁸ tr.m.wikipedia.org/wiki/Graham

Güfter Kalfa: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Esmâ Sultan'ın sarayında çalışan kadın. Güfter Kadın MH. 115 // s. 114
Güller İçinde Çocuk, HU., EA, DLA, GA, T.: Fra Flippo Lippi'nin ünlü bir tablosu. // s. 304
Gülsüm Hanım 1: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Sabri Hoca'nın ve Ahmet'in anneleri, // s. 80
Gülsüm Hanım 2: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Tamamlama Bürosunun elli beş yaşında biçare kadın hademesidir. // s. 318
Gümrük Nazırlığı: SD., KUA, DLA, GA, Ar.Ar.: Türk Gümrük İdaresinin, Anadolu devletlerinden Osmanlı'ya, Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti Devletine ve Cumhuriyetin kuruluşundan da bugüne ulaşan uzun tarihine baktığımızda; "Türk Gümrük İdaresinin" yaşayarak, değişerek, dönüşerek gelen uzun bir tarihi öyküsünü görüyoruz. Tarihte ilk gümrük işlemlerinin yapıldığı yer olarak bilinen Anadolu toprakları üzerinde vücut bulan her karışı şehit kanlarıyla sulanan misakı milli sınırları üzerinde yükselen yeni Türk Devleti farklı ekonomik ve siyasi uygulamalara sahip önemli bir kısmı bizden kopartılan sekiz ülkeyle komşuydu. Yaklaşık olarak 2753 km kara 8300 km deniz sınırlarına sahip bulunan Türkiye, dünyanın kavşak noktasında bulunuyordu. ³⁹⁹ // s. 130
Gürcü Yahudisi: SD., BA, DLA, GA, B.B.: Gürcistan halkından olan ve bu halkın soyundan gelen yahudi. ⁴⁰⁰ // s. 292
Gürültücü Behçet: HU., KA, BŞA, ÖA, T.: Bir tiyatro eserinin adı. // s. 184
Güvercinlik: HU., YA, DLA, GA, T.: Güvercinlik İstanbul'un Büyükçekmece ilçesinin Celaliye Mahallesi'ndeki caddelerden birinin adıdır. Güvercinlik Caddesi 41.051090 enlem ve 28.414095 boylamda yer almaktadır. ⁴⁰¹ , // s. 33
Güzel Prenses, SD., EA, DLA, GA, T.B.: Güzel Prenses (Guzel Princess) - Saray Entrikaları Avanzade Mehmed Süleyman tarafından yazılan resimli ve meraklı bir romandır. 1 - 152 arası 3 ayrı ciltte mevcuttur, ciltlerden ikisi Osmanlıca hurufatlı dönem cildir, diğeri ise yine Osmanlıca hurufatlı yeni cildindedir, ciltler çok estetikdir, 1-40, 41- 79, 79-152 fasiküller olarak üç ayrı ciltte toplanmıştır. ⁴⁰² // s. 47
Habsburg: HU., BA, DLA, GA, B.: 15. yüzyıldan başlayarak I. Dünya Savaşı'nın (1914-18) sonunda Avusturya-Macaristan İmparatorluğunun parçalanmasına kadar, yaklaşık 500 yıl Avrupa'da hüküm süren krallık ailesidir. Ailenin ilk toprakları bugünkü Kuzey İsviçre'yi ve Fransa'nın Alcase bölgesini içeriyordu. Habsburg hanedanından Rudolf, 1273'te I. Rudolf adıyla Alman kralı seçildi. I. Rudolf'un 1282'de Avusturya topraklarını oğulları Albrecht ve Rudolf a (sonradan Avusturya Steiermark Dükü II. Rudolf) başışlamasıyla hanedanın Avusturya'daki temelleri atılmış oldu. 1452'de Rudolf'un torunlarından III. Friedrich Kutsal Roma-Germen imparatoru olarak taç giydi. Kutsal Roma-Germen

³⁹⁹ ercaninal.blogspot.com.tr/2013/01/gumruk.html?m=1

⁴⁰⁰ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.814

⁴⁰¹ haritasinere.com/guvercinlik-caddesi-15015

⁴⁰² nadirkitap.com/guzel-prenses-guzel-princess-saray-entrikaları-afiyyet-resimli-ve-merakli-romandir-1-151-ilk-152-sayi-takim-avanzade-mehmed-suleyman-kitap1754616.html

İmparatorluğu 1806'da sona erene kadar, imparatorluk kısa bir süre dışında hep Habsburglar'ın elinde kaldı. Habsburg hanedanı 15. yüzyıl sonlarında ve 16. yüzyıl başlarında yapılan bir dizi evlilikle Hollanda, İspanya, Napoli, Sicilya, Sardinya, Milano, Bohemya ve Macaristan topraklarıyla Amerika ve Asya'daki İspanyol sömürgelerini imparatorluk topraklarına ekledi. Büyüyen imparatorluk topraklarının yönetimi güçleşince Hollanda, İspanya ve İtalya'daki topraklar ile sömürgelerin yönetimi 1519'da Kutsal Roma-Germen imparatoru olan Şarlken'e (V. Kari), Avusturya, Bohemya ve Macaristan ise, küçük kardeşi Ferdinand'a (sonradan İmparator I. Ferdinand) bırakıldı. Tek bir devlet içinde çeşitli ulusları bir arada yönetmek Habsburglar'ın temel sorunuydu. 19. yüzyıl sonlarına doğru, bağımsızlıklarını kazanmak isteyen Macarlar, Slavlar, İtalyanlar ve öteki halklar arasında huzursuzluklar başladı. 1914'te veliht Franz Ferdinand Bosna-Hersek'e yaptığı bir ziyaret sırasında Saraybosna'da bir Sırp milliyetçisi tarafından öldürüldü. Ardından İmparator Franz Joseph'in Sırbistan'a savaş açmasıyla I. Dünya Savaşı başladı. 1916'da İmparator Franz Joseph'in ölümü üzerine çeşitli ulusların bağımsızlık mücadeleleri daha da güçlendi. İmparator I. Kari Avusturya-Macaristan İmparatorluğu 1918'de sona erene kadar yönetimde kaldı.⁴⁰³ // s. 39

Hac: MH., KVA, DLA, GA, Ar.: İslâmın beş şartından birisi. Diğerleri kelime-i şehâdet getirmek, namaz, oruç ve zekâttır. Lügatte hac, “Kastetmek, yapmak, istemek” mânâsına gelir. İslâm dîninde hac; belli bir zamanda, belli şeyleri yaparak Kâbe-i muazzama ve yakınındaki hac ile ilgili mübârek yerleri ziyâret etmek demektir.⁴⁰⁴ Hacc-ı Şerif MH. 26 Hacc MH. 137 // s. 137

Hacer: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Suat'ın zaman zaman birlikte olduğu kadın. // s. 228

Uşaki Hacı Arif Bey: HU., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: 1831 yılında İstanbul'da Eyüp Semtinde doğdu. Eyüp Şeri'ye Mahkemesi Başkâtibi Bekir Efendi'nin oğludur. Daha ilköğrenimi sırasında güzel sesiyle dikkati çekti. Kendisiyle önce Zekâi Dede ilgilendi ve onu besteci Eyyubî Mehmed Bey'e götürdü. Arif Bey ilk musiki zevkini, bilgisini Mehmed Bey'den aldı. Altı yaş büyüğü olan, geleceğin değerli bestecisi Zekâî Efendi, onu hocası Dede Efendi'yle tanıştırdı; musikiye karşı büyük yeteneği olduğunu Dede Efendi de görmüştü.⁴⁰⁵ Hacı Arif Bey SD. 160 // s. 148

Hacı Bayram: SD., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: On dördüncü ve on beşinci yüzyıllarda Anadolu'da yetişmiş olup, Fâtih Sultan Mehmed Hanın İstanbul'u fethedeceğini müjdeleyen büyük velî. İsmi, Nûmân bin Ahmed, lakabı Hacı Bayram'dır. 1352 (H. 753) târihinde Ankara'nın Çubuk Çayı üzerinde Zülfadl (Sol-fasol) köyünde doğdu. 1429 (H. 833) târihinde Ankara'da vefât etti. Hacı Bayram-ı Veli küçük yaşta ilim tahsiline başlayıp din ve fen ilimlerinde yetişti. Ankara'da Melike Hâtun'un yaptırdığı Kara Medreseye müderris oldu. İlmi ve talebe yetiştirmekteki mahâreti ile kısa zamanda tanındı. Herkes tarafından sevilip hürmet gösterildi.⁴⁰⁶ // s. 299

Hacı Bektaş: MH., KA, DLA, GA, Ar.: Hacı Bektaş Veli, Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarında yaşayan evliyânın büyüklerinden. İsmi, Seyyid Muhammed bin İbrâhim Atâ olup, lakabı Hacı Bektâş'dır. 1281 (H. 680) târihinde Horasan'ın Nişâbûr şehrinde doğdu. Seyyid olup, nesebi (soyu)

⁴⁰³ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 7, s.286

⁴⁰⁴ İlimhalonline.8m.com/hackimlerefaz.html

⁴⁰⁵ islamansiklopedisi.org.tr/arif-bey-haci

⁴⁰⁶ islamansiklopedisi.org.tr/haci-bayram-veli

hazret-i Ali'ye dayanmaktadır. 1338 (H. 738) târihinde Kırşehir'e yakın bir yerde vefât etti. Vefâtı hakkında başka rivayetler de vardır. Türbesinin bulunduğu kasabaya sonradan Hacı Bektaş ismi verilmiştir.⁴⁰⁷ // s. 43

Hacı Halil Efendi: HU., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Hacı Halil Efendi Hazretleri Bulgaristan'ın Karnabat kasabasında 1867 de doğmuştur. Küçük yaştan beri ilim ve irfanla meşgul olup çeşitli ilim adamlarından ders almıştır. İrfan hocalarından birisi olan Muhammed Esad Efendi hazretlerinden ders aldı. 29 yaşında iken İstanbul Fatih medresesinden icazet almıştır. Büyük alim ve Fadıl insan olması nedeniyle Diyanet işleri başkanlığında görev almıştır. Bu görev yeşil Düzce 'mizde kürsü vaazı olarak görev yapmıştır. İstanbul Kelami Dergah' ında olan Muhammed Esad Erbili Hz. Ne intisab eder. Burada sıdkı sadakatle çalışır. Esad efendi ile birkaç defa görüşmeleri olmuştur. Esad efendi İzmir'e gidince daha görüşme olmamıştır. Hatta hacı Halil Efendi çok görmek istedi ama izin verilmedi. Bunun üzerine mektuplaşma devam etmiştir. Esad efendi Hz.nin Mektubat adlı eserinde doksan sekizinci mektubunda oğlu Ali efendiye yazdırarak Hacı Halil Fevzi Efendi Hazretlerine hem zahiren hemde batınen büyük bir methu sena ederek yerine bırakıyor. Hacı Halil Fevzi Efendi hazretlerine kendi dervişleri (Hazretimiz) derlerdi. Hazret'imiz evli ve bir oğlu hayatta yaşıyor. Kendisi çok sıkı takva yolunun sırlarını bilir ona göre talebelerini hem eğitir, hem öğretir, hemde takvada yarıştırdı. Kendisi evlatlarının nefisleri terbiye ve tezkiyede onun üstünde kimse olamazdı. Hazretimizin birçok halifeleri vardı. Bunların arasında biride vardı ki oda son derece hazrete teslim olmuş. Kendini o uğurda feda etmiştir. Hazret'imiz hayatlarının son zamanlarında zahiren bir işaretle manen de vazifeleri bu kişiye tevdi etmişlerdir. Bu Düzceli olup ismi şerifleri Hacı Hüseyin Yıldız Efendi Hazretleridir.(Hacı baba) Hacı Halil efendi hazretleri hicri 1283 de – miladi 1950 de vefat etmiştir. Şu an Düzce şehir mezarlığında medfundu. Türbesi mezarlığa girişte yeşil kubbeli yapılıdır.⁴⁰⁸ Hicazdan Hacı Halil Efendi HU. 148 // s. 148

Hacıbekir: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Şekerci, // s. 40

Hadımköy: HU., YA, DLA, GA, Ar.: Hadımköy, son düzenlemelere kadar İstanbul ilinin Çatalca ilçesine bağlı bir beldeydi. 2008 yılında ilçe yapılacaklar arasında ismi geçmesine rağmen, Gaziosmanpaşa'dan ayrılan Arnavutköy ile birleştirilerek bir ilçe oluşturuldu. 2007 ADNKS'e göre 19'000 nüfus barındıran belde Bahçeşehir'e 10 km, Beylikdüzü'ne 15 km, Büyükçekmece'ye 15 km ve Avcılar'a 25 km uzaklıktadır. Edirne-İstanbul otoyolu (TEM) beldenin yakınından geçmektedir.⁴⁰⁹ // s. 248

Hafız Numan Efendi: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Abdülcelal Bey'in(49) oğlu ve Emine Hanım'ın erkek kardeşi, // s. 49

Hafız Osman: HU., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Osmanlı âlim ve hatâtlarından. İsmi, Osman olup, 1642 (H. 1052) târihinde İstanbul'da doğdu. Babası Haseki Câmii müezzini Ali Efendidir. 1698 (H. 1110) târihinde İstanbul'da vefât edip, müdâvimi olduğu Kocamustafapaşa'daki Sünbül Efendi Dergâhı

⁴⁰⁷ islamansiklopedisi.org.tr/haci-bektaşi-veli

⁴⁰⁸ hakikat.com/dergi/108/silsile108.html

⁴⁰⁹ e-hadımkoey.com/tarihce

bahçesine defnedildi. Küçük yaşta Kur'ân-ı kerîmi ezberlediğinden Hâfiz Osman adıyla anılmaya başlandı. Kur'ân-ı kerîme karşı hürmet ve edebi ile dikkati çekti. Sadrâzam Köprülüzâde Fâzıl Mustafa Paşa tarafından himâye edildi. İstîdâd (kâbiliyet) ve hevesi dikkate alınarak, hat ustalarından Dervîş Ali Efendiden ders alması temin edildi. O da ileri gelen talebelerinden Suyolcuzâde Eyyüblü Mustafa Efendiye havâle etti. Suyolcuzâde'den "aklâm-ı sitte" (altı yazı) adı verilen sülûs, nesih, muhakkak, reyhânî, tevkî ve rik'a yazı şekillerini öğrenip icâzet aldı. Daha sonra meşhur hattat Nefeszâde İsmâil Efendiye talebe oldu. Ondan Şeyh Abdullah Efendinin yazı üslûbunun inceliklerini öğrendi ve Şeyh-i Sâni nâmıyla meşhur oldu. Kırk yaşına kadar Hamdullah Efendinin usûlünde yazılar yazdı. 1679 târihinde sülûs ve nesihle kendi usûlünde eserler verdi. Zamânında hattan bahsedilen her yerde Hâfiz Osman akla geldi. Devrin pâdişâhı Sultan İkinci Mustafa Hana hat dersleri verdi. Hâfiz Osman Efendi yazı yazarken, pâdişâh, hokkasını tutardı. Sultan Üçüncü Ahmed Han da Hâfiz Osman'ın hat dersi verdiği talebeleri arasındaydı.⁴¹⁰ // s. 81

Hafiz Post.: HU., KA, DLA, GA, Ar.Far.: Bestekâr, hattât, şâir. 1630'lu yıllarda doğdu. Asıl adı Mehmed'dir. Genç yaşta hâfiz oldu. Hacca gitti. Dönüşte Tophâneli Mahmûd Efendiden hat derslerine devâm ederek, icâzet aldı. Kasımpaşalı Ömer Efendiden mûsiki öğrendi. Tanbûrî, hânende olarak geniş şöret sâhibi oldu. Dîvân-ı Hümâyûnda kâtiplik yaptı. Kâğıt emini oldu. Aynı zamanda şâirdi. Bâzı tezkirelerde şiiirlerine rastlanmaktadır. İtrî'den sonra en çok parça besteleyen mûsiki-şinas olarak tanınır. 1694 senesinde İstanbul'da vefât etti.⁴¹¹ // s. 79

Hakkı Paşa: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Ahmet Nuri Bey'in hamisi, Ahmet Nuri Bey'i amcası ölükten sonra Kapan Eminliğine göndererek Babıalî'den dışarı çıkarmak isteyen kişi. // s. 119

Halep: HU., YA, DLA, GA, Ar.: Suriye'nin 2. en büyük kentidir. Halep merkezin 2007 nüfusu 1.7 milyon civarında olup, Halep'e bağlı olan yerleşim yerleri ile toplam nüfusu 4.393.000 'dur. Bazı eserlere göre Halep'in nüfusu Şam'dan fazladır ve böylece Suriye'nin en büyük kentidir. Halep Arapça'da ve diğer bazı Sami dillerinde süt veren demektir. Halep ilinin de merkezidir. Halep, Osmanlı İmparatorluğu'nun en önemli kentleri arasında yer almış, Türkçe deyimlere ve Türk edebiyatına yerleşmiştir. "Halep oradaysa arşın burada" deyimini, Aşık Ömer'in "İşte geldim gidiyorum şen olasin Halep şehri" beyiti, Aşık Emrah'ın sevdiğini Halep'te araması, Kerem'in Aslı'nın ateşine Halep'te yanıp kül olması bu meyanda sayılabilir. Tarihi MÖ 3000'li yıllara uzanan Halep Kalesi'nde çeşitli Mezopotamya devletleri, Roma İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu, Arap hakimiyeti, Emeviler, Abbasiler, Hamdaniler, Mirdasiler, Ukayliler çok kısa bir süreliğine Büyük Selçuklu Devleti ve Osmanlı İmparatorluğu devirleri yaşanmıştır. I. Dünya Savaşı sonucunda Osmanlı İmparatorluğu'nun ortadan kalkmasından sonra bir müddet Fransızlarda kaldıktan sonra, Suriye Devleti kurulmuştur.⁴¹² Halep MH. 10,113 . // s. 184

Halet Efendi: HU., KA, DLA, GA, Ar.: Sultan İkinci Mahmûd Han devri devlet adamlarından. Asıl ismi Mehmed Saîd olup, Hâlet Efendi denmekle meşhur oldu. 1760 târihinde İstanbul'da doğdu. Kırımlı Kâdı Hüseyin Efendi'nin oğludur. Nüfuz ve iktidarını kötüye kullandığından 1823 (H. 1238)

⁴¹⁰ ktsv.com.tr/25-hattat-hafiz-osman-efendi-1642-1698

⁴¹¹ turksanatmuzigi.org/sanaticilarimiz/bestekarlarimiz/hafiz-post

⁴¹² tr.m.wikipedia.org/wiki/Halep_(il)

târihinde Konya'ya sürülüp îdâm edildi ve oraya defnolundu. Hâlet Efendi, babası gibi, şeyhülislâm Şerîf Efendi'nin yanında yetişti. Şerîf Efendi'nin vefâtından sonra bir müddet Atâullah Efendi'nin, sonra da rikâb-ı hümâyûn reisi Mehmed Râşid Efendi'nin mühürdar yamağı oldu. Bir müddet sonra buradan ayrılıp Rumeli vâlisi Ebû Bekr Sami Paşa dâiresine girmek için Manastır'a gitti ise de iltifat görmeyince Ohrili mîr-i mîrân Ahmed Paşa'nın hizmetine girdi. Burada da uzun süre kalamadı. İstanbul'a dönüp Galata mevlevîhânesi şeyhi meşhur Şâir Galip Dede'nin dergâhına girdi.⁴¹³ // s. 39

Haliç: HU., YA, DLA, GA, B.: İstanbul'da Sarayburnu Yarımadası ile şehrin Beyoğlu yerleşme alanı arasında bulunan tabîî bir iç liman. Bizanslılar Chrysokeras, İngilizler Golden Horn ve Fransızlar Gorne d'Or ismini vermişlerdir ki her üç kelime de "Altın Boynuz" demektir. Haliç'e kuşbakışı bakıldığında Kâğıthane ve Alibeyköyü suları ile birlikte bir geyik boynuzu görüntüsündedir. Sularının temiz ve berrak olduğu zamanlarda, akşam güneşi vurunca suları altın rengini alırdı. Bu yüzden Halice "Altın Boynuz" ismi verilmiştir. Ayrıca en büyük gemilerin bile barınabildiği bir iç liman olduğu için deniz ticâreti yönünden ehemmiyetliydi. İki kıyısında da verimli ve zengin işyerleri bulunurdu. Sularında ise çeşitli ve nefis balıklar cirit atardı. Her ne kadar Haliç, güzellik ve zenginlik bakımından Boğaziçi ile boy ölçüşemese bile güvenlik bakımından korunma ve sığınma yeri idi.⁴¹⁴ Haliç MH. 56 // s. 54

Halide: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Hayri İrdal'ın küçük kızının adıdır. // s. 56

Halil Ağa: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.T.: İsmail Molla Bey'in emektar uşağı, // s. 20,84,

Halit Ayarç: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.T.: Hayri İrdal'ın arkadaşı, Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün bir çalışanı ve aynı zamanda Saatleri Ayarlama enstitüsü'nün kurucusu. Saatleri Ayarlama Enstitüsünün ikinci kısmının bir şubesi olan Çalışma İstatistiğinin idaresidir. // s. 8,11,12,13,14,16,17,18,20,22,28,32,33,34,35,

Halit Bey: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Refik Bey'in kardeşi, Atiye'nin büyük eniştesi, Ayancıklı Kocagöz Mustafa Ağa'nın torunu, Sıdika Hanım ile Sırmakeş Nuri Bey'in oğulları, şişman, karayağız, son derece babayani, bununla beraber sevimli, kazandığı, harcadığı belli olmayan, daima neşeli veya hiddetli görünen, hülâsa iki had arasında durmadan gidip gelen bir rakkas, bir terzi mili gibi sükunet haline pek aza rastlanır bir adam. Halit MH. 97 // s. 97

Halveti Dergahı: SAE., YA, DLA, GA, Ar.Ar.: Halvetilik, Türk toplumunda en yaygın olan tarikatlardan biridir. Halvetilik, diğer tarikatlardan farklı olarak, her zümreden insana hitabeden ve müntesipleri arasında her meslekten insanları görmenin mümkün olduğu bir gönül ocağıdır. Halvetilik, tasavvuf tarihinde bir çok kollara ayrılmasından dolayı "tarikat fabrikası" diye adlandırılır. Osmanlı Padişahlarının bir çoğunun halveti tarikatı mensubu olduğu rivayet edilmektedir. Ayrıca tekke sayısı bakımından da diğer tarikatlardan fazla olmuştur.⁴¹⁵ // s. 37

Hamamizade İsmail Efendi: SD., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Hamamizade İsmail Dede Efendi, 1778 yılında İstanbul'da doğdu. İlköğrenim yıllarında sesinin güzel oluşundan dolayı ilgi çekti. Okulda

⁴¹³ haletefendi.kimdirkimdir.com/

⁴¹⁴ islamansiklopedisi.org.tr/halic

⁴¹⁵ halveti.tc/halveti_tarikatının_tarihi_gelisiöi.php?sayfa=2

ilahicibaşı oldu. Bir süre Uncuzade Mehmed Emin Efendi'nin derslerine devam etti. Defterdarlıkta ve başmuhasebe dairelerinde görev aldı. Mevlevî çilesini tamamlayarak dede oldu. Yaptığı bestelerle Sultan Üçüncü Selim'in dikkatini çekti. Sultan İkinci Mahmud ve Abdülmecid tarafından da korundu. Hacca giderken yolda koleraya tutuldu ve 1846 yılında Mekke'de öldü. Birçok değerli öğrenci yetiştiren İsmail Dede Efendi, 500'den fazla eser besteledi. Arazbar, bestinigar, evc-buselik, hicaz-buselik, irak, neva, saba-buselik, sultani-yegah, makamından tam fasılları bugün mevcuttur.⁴¹⁶ İsmail Dede HU. 150 Hamamzade İsmail Dede Efendi MH. 143 İsmail Hakkı Bey SD. 210 // s. 14

Hamdullah: MH., KA, DLA, GA, Ar.: Şeyh Hamdullah, veya (İbn al-Shaykh al-Amasi) bir Türk hattatıdır. (d. 1429/1456 Amasya - ö. 1526 İstanbul) Sühreverdiyye (Suhrawardiyya) tarikatı şeyhlerinden Mustafa Dede Efendi'nin oğludur. İslam yazı sanatını zirveye taşıyan hattat olarak tanımlanan Şeyh Hamdullah Amasya'da doğmuş, Buhara'dan Amasya'ya göç etmiş Şeyh Mustafa'nın oğludur. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte tarihçiler Hicri 833 - 840 veya Milâdi 1426 - 1429 olabileceğini kaydetmektedirler.⁴¹⁷ // s. 8,16,92,

Hamlet, SD., EA, DLA, GA, B.: Hamlet William Shakespeare tarafından 1599 ile 1601 yılları arasında yazıldığına inanılan bir trajedidir. Danimarka'da geçen oyunda Prens Hamlet'in, kral olan babasını öldürdükten sonra tahta geçen ve annesi Gertrude ile evlenen amcası Claudius 'tan nasıl intikam aldığını anlatır. Oyun renkli bir biçimde kahr dolu kederden, hiddet dolu gazaba geçen gerçek ve yapmacık cinnetin izlediği yolu çizer ve ihanet, intikam, ensest, ahlaksızlık konularını işler.⁴¹⁸ // s. 84

Hammer: HU., KA, DLA, GA, B.: Hammer Purgstall Von, Avusturyalı tarihçi ve bilim adamı. Graz'da 1774 yılında doğdu. 1796'da Viyana Doğu Dilleri Akademisini bitirdi. 1799 yılında Papa'nın temsilcisi Baron Herbert'in maiyetinde elçilik tercümanı olarak İstanbul'a geldi. Bir müddet sonra Türk İngiliz askerî işbirliği çalışmalarına katılmak üzere Mısır'a gitti. 1802'de yeniden İstanbul'a elçi kâtibi olarak gelen Hammer, 1807'de Avusturya'ya döndü ve Dışişleri Bakanlığı müşâviri olarak uzun yıllar hizmet gördü. Burada bulunduğu müddetçe şark yazma eserlerini inceleyen Hammer, 1847 yılında kurulan Viyana İlimler Akademisinin ilk başkanı seçildi. Türkçe, Arapça, Farsça gibi dilleri öğrenerek otuz yıl Türk Târihi ve Edebiyatı üzerinde çalıştı ve birçok eserler verdi. 1856 yılında Viyana'da ölen Hammer'in on sekiz cilt hâlinde yazdığı Osmanlı Devleti Târihi, devletin kuruluşundan Kaynarca Antlaşmasına kadar geçen olayları ihtivâ etmektedir. Hammer, bu eseriyle Türkiye'de büyük bir üne sâhib olmuştur. Ancak eserlerinde bir Haçlı taassubu ile davranmış, tarafsızlığını koruyamamıştır. Hammer'in Türk, İran ve Arap târihi ve kültürü üzerinde verdiği eserler pek çoktur. Eserlerinden bâzıları şunlardır: Doğu İlimlerine Ansiklopedik Bir Bakış, İran Hitâbet Sanâtı Târihi, Osmanlı Şiir Sanâtı Târihi, Müslüman Hükümdarların Resim Galerisi, İlhanlılar Târihi, Kırım Hanları Târihi, Deşt-i Kıpçak'ta Altınordu'nun Târihi, Osmanlı Devletinin Devlet Teşkilâtı ve Devlet İdâresi.⁴¹⁹ // s. 39

⁴¹⁶ turksanatmuzigi.org/sanatcilarimiz/bestekarlarimiz/Hamamizade-ismail-dede-efendi

⁴¹⁷ islamansiklopedisi.org.tr/Hamdullah-hamdi

⁴¹⁸ edebiyadvesanatakademisi.com./yazi250-hamlet_ve_ozeti_william_shakespeare.html

⁴¹⁹ islamansiklopedisi.org.tr/hammer

Hangarpalas: SD., YA, DLA, GA, B.: Cemal'in Tıbbiye'de arasına ziyaret ettiği yerin adı. // s. 227

Hanım Sultan: MH., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Adile Sultan (1 Haziran 1825-Ocak 1898), II. Mahmud ve Zernigar Kadın Efendi'nin kızı. Damat Mehmet Ali Paşa'nın hanımı.⁴²⁰ // s. 67

Harbiye: SD., YA, DLA, GA, Ar.: Osmanlı ordusuna kara subayı yetiştiren okul. Osmanlı Devleti'nde asker ihtiyacı tımarlı sipahiler hâricinde, devşirme usûlü ile karşılanıyordu. Devşirme ocağına alınan ve kendilerine acemi oğlanı denilen çocuklar önce bir Türk köylü ailesinin yanına veriliyordu. Burada Türkçe öğreniyor, İslâm dîninin ve Türk terbiyesinin icâplarına göre yetiştiriliyorlardı. Sonra acemi oğlanların kışlalarında askerî terbiyeleri başlıyordu. Burada sağlam ahlâk ve disiplinle en modern askerî bilgileri alıyorlardı. Neticede, yeniçeri neferi adını almaya hak kazanıyorlardı. Görüldüğü gibi, Osmanlı Devleti'nde ayrıca subay yetiştiren bir okul bulunmuyordu. Ocakta ve savaşlarda istidâd ve kabiliyetli kimseler gösterdikleri başarılarla göre yükselmek suretiyle yayabaşı, bölükbaşı, baş karakollukçu, baştüfekçi, tüfenkcibaşı, avcibaşı, tâlimhânegibaşı, zemberekçibaşı, baş bölükbaşı, peykbaşı, asesbaşı, başyayabaşı, muhırbaşı, başçavuş, başhaseki, solakbaşı, zağarcıbaşı, samsoncu başı, turnacı başı, yeniçeri kâtibi, sekbanbaşı ve nihayet yeniçeri ağası olurlardı.⁴²¹ // s. 99

Harbiye Nazırı Cemal Bey: SD., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Mersinli Mehmet Cemal Paşa (1875 Mersin - 7 Ekim 1941), 1875'de Mersin'de doğdu. Osman Hasip Bey'in oğludur. 1892'de Harbiye Mektebi (Harp Okulu)'ne girerek 1895'te Piyade Teğmen rütbesiyle mezun oldu. Ardından Erkânı Harbiye Mektebi (Harp Akademisi)'ne girerek 1898'de Kurmay Yüzbaşı olarak bitirdi. Genelkurmay 3.Şubesinden sonra 1898'de 2.Ordu emrine verildi. 1900'da Kolağası (Kıdemli Yüzbaşı) olarak Trakiya'da Demiryolları ve İstasyonların müfettişliğine getirildi. 1903'te Binbaşılığa yükseldikten sonra yarbay okarak 4.Ordu emrine verildi. Dersim İsyânı'nı bastırmasında gösterdiği üstün hizmetinden dolayı 1908'de Albay olup Harbiye Mektebi Kurmay Ödevleri Öğretmenliğine atandı. 1909'da ek görev olarak Tabya Öğretmenliğine de atandı. Genelkurmay Başkanlığı ve 2.Ordu Kurmay Başkanlığında görevlendirildikten sonra 1912'de İştîp, Köprülü ve Üsküp yörelerinde tahkimat için kurulan komisyonda yer aldı.⁴²² // s. 150

Harbiye Nezareti: SAE., KUA, DLA, GA, Ar.Ar.: Harbiye Nazırlığı ya da Harbiye Nezareti Osmanlı Devletinde Savaş işlerine bakmakla görevli bakanlığın adıydı. Bütün Osmanlı ordusu günümüzde yerini Milli Savunma Bakanlığına yerini bırakmış olan bu bakanlığa bağlıydı. Harbiye Nazırlığı 1908 yılında II. Meşrutiyetin ilanından sonra kurulmuştur. Bu tarihten önce aynı görevi yapan kişiye Serasker adı veriliyordu. Harbiye Nazırlığı görevine getirilen ilk kişi Ömer Rüştü Paşa olmuştur. Harbiye Nazırlığı orduya ait idari tasarrufları yerine getirmekle yükümlüydü. Ordunun emir-komuta mekanizması, sevk ve idaresi işleri ise Harbiye Nazırlığına bağlı Erkan-ı Harbiye Dairesi yani Genelkurmay Başkanlığı tarafından yönetilirdi. Harbiye Nazırının paşa rütbesine sahip olması zorunluluğu vardı. Harbiye Nazırlığı sadece Kara Kuvvetleri'nden sorumluydu. Deniz Kuvvetleri'nin

⁴²⁰ islamansiklopedisi.org.tr/adile-sultan

⁴²¹ kho.edu.tr/hakkında/Kho_genel_bilgi.html

⁴²² atam.gov.tr/dergi/sayi-34/mersinli-cemal-pasa

yönetimi ise Harbiye Nazırlığı'ndan ayrı olarak kurulmuş Bahriye Nazırlığı'na bağlıydı. Kurtuluş Savaşı'nın başlamasından sonra bu nezaret yerini Müdafaa-i Milliye Vekaletine bırakmış, Cumhuriyetin ilanından sonra 1945 yılında Milli Savunma Bakanlığı adını almıştır. Harbiye Nazırlığı'nın İstanbul'un Fatih ilçesinde yer alan binası günümüzde İstanbul Üniversitesi tarafından kullanılmaktadır.⁴²³ // s. 78

Harbiyeli: HU., BA, DLA, GA, T.: Harp okulu öğrencisi.⁴²⁴ // s. 54

Hareket Ordusu: HU., KVA, DLA, GA, T.: 31 Mart'ta İstanbul'da başlayan ayaklanmayı bastırmak üzere Selanik'ten İstanbul'a gelen askeri kuvvetin adı. 1908 Meşrutiyet inkılabından sonra hükümet idaresinde yeni kararlar alınarak, Batıya dönük ileri bir sistem geliştirmek istendi. Girişilen reform hareketleri bazı gerici ve tutucu çevrelerin hoşuna gitmedi ve ağır tepkilerle karşılandı. Asiler bu karşı hareketleri kendi basımları yoluyla cahil halk gruplarına duyurdular ve ordu içinde de bazı taraftarlar kazandılar. 31 Mart 1909'da İstanbul'daki Avcı taburlarını da kışkırtarak meşrutiyet idarsine karşı ayaklandılar. İstanbul'da Meclis-i Mebusan başta olmak üzere bazı önemli yerleri ellerine geçirerek kan dökmeğe devam ettiler. Şeriat isteyen bu isyancılar önlere gelen milletvekillerini, genç subayları şehit ettiler. Yaratılan bu şiddet hareketi sonucunda İstanbul tamamen karıştı. Bu olayı bastırmak üzere Selanik'teki 3. Orduda hazırlanan özel askeri kuvvet, Hüseyin Hüsnü Paşa kumandasında İstanbul'a hareket etti. (Ordunun Kurmay heyetinde Kurmay Yüzbaşı Mustafa Kemal de bulunuyordu.) Yeşilköy'den itibaren ordunun kumandasını Mahmud Şebket Paşa eline aldı ve İstanbul'da Taksim, Harbiye, Kurtuluş ve Feriköy'de yapılan sokak çarpışmalarında gerici isyancılar ve elebaşları ortadan kaldırıldı ve Meclis-i Mebusan yeniden görevine başladı. II. Abdülhamid tahttan indirildi ve yerine Sultan Reşad, V. Mehmed unvanıyla padişah ilan edildi (27 Nisan 1909).⁴²⁵ Hareket Ordusu SD.19 // s. 152

Hariciye: SD., KUA, DLA, GA, Ar.: Osmanlılarda Dışişleri Bakanlığı görev (ve yetkisini taşıyan ve Reisülkütablık diye bilinen makamın Sultan II. Mahmud devrinde aldığı ad (1835-1836). Reisülkütablık müessesesinin, Fatih Kanunnamesi'nde zikredilmiş olması, bu kuruluşun çok eskiden beri Osmanlılarda var olduğunu göstermektedir. Osmanlılarda Reisülkütablık, altı mansıbdan birisiydi ve bu makamın başında bulunan kimse Reisülkütab, Divan-ı hümayun katiplerinin de başı sayılırdı. Ancak, Nişancı'nın maiyyeti içinde sayıldığından büyük ehemmiyeti yoktu.⁴²⁶ Hariciye Nezareti SD. 63 // s. 74

Hasan Basri Elmüntefik: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Muhlis Bey'den sonra Tıbbiye'nin en eski talebesi, Elmulahhas diye de bilinir. Hasan Basri SD. 218 Elmulahha SD. 218 // s. 218

Hasis, SD., EA, DLA, GA, Ar.: Cimri (L'Avare), ünlü Fransız komedi yazarı Molière tarafından yazılmış 5 perdelik bir oyundur. İlk kez 1668 yılında Palais Royal'da oynanmıştır. Kahramanlar şunlardır: Harpagon: Zorba bir aile reisi, Cléante ve Elise'in babası, Mariane'a aşık. Cléante: Harpagon'un oğlu, Mariane'in sevgilisi. Valère: Anselme'in oğlu, Mariane'in erkek kardeşi, Élise'e

⁴²³ alasyavan.net/turk-tarihi-sozluk.html

⁴²⁴ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.846

⁴²⁵ belgelerlegercektarih.com/tag/hareket-ordusu/

⁴²⁶ tarihtarih.com/?Syf=26%Syz=293934

aşık. Frosine: Copcatan. entrikacı bir kadın. La Flèche: Cléante'in uşağı. Master Jacques: Harpagon'un aşıcısı ve arabacısı. Élise: Harpagon'un kızı. Valère'e aşık. Signior Anselme: Valère ve Mariane'in babası. Master Simon, broker. Brindavoine ve La Merluce: Harpagon'un dalkavukları Bir subay ve yazıcısı. Mariane: Anselme'in kızı. Valère'in kız kardeşi. Cléante'a aşık. Mistress Claude: Harpagon'un hizmetkârı.⁴²⁷ // s. 112

Hasmet: MH., YA, BŞA, ÖA, Ar.: Koyun Ömer Ağa çıkmazının bulunduğu sokağın adı. // s. 128

Hastahaneüstü: HU., YA, DLA, GA, Far.: Antalya'da Konyaaltı civarında bir yerin adı.⁴²⁸ // s. 30,33,

Hatice Sultan: HU., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Hatice Sultan kardeşi III. Selim'e çok yakındı. III. Selim'in 1789-1807 yılları arasındaki padişahlığı sırasında İstanbul'un en önemli kişiliklerinden biri haline geldi. İstanbul'da yaşayan Mimar-Ressam Antoine Ignace ile yakın bir ilişki kurdu. 1804 yılında Hatice Sultan'a ait Ortaköy-Kuruçeşme arasındaki Neşetâbâd Sarayı'nın kısmi onarım ve iç dekorasyonunu yaptı. 1809 yılında Arnavutköy'de bir arazi satın alarak kız kardeşi Beyhan Sultan (1765-1824) ve amcasının kızı Esmâ Sultan (1778-1848) gibi adını taşıyan sahil sarayını Melling'e inşa ettirdi. Bu saray İstanbul halkı ve Avrupalılar arasında çok ün kazandı. Bir yandan da eleştirilere neden oldu. III. Selim sık sık kız kardeşinin sarayına uğramaktan büyük zevk alırdı. Melling Türkçe öğrenmişti ama Osmanlıca alfabesinde zorluk çekiyordu. Melling ile Hatice Sultan Latin alfabesini kullanarak mektuplaşıyorlardı. Böylece Harf Devriminden 125 yıl önce Türkçeyi Latin alfabesiyle yazmış oluyorlardı. Bu mektuplar Fransa'da özel bir koleksiyonda korunmaktadır, Jacques Perot ve Frédéric Hitzel tarafından toplanarak yayınlanmışlardır. Hatice Sultan 1821 yılında öldü ve Eyüp'teki Mihrişah Sultan Türbesi'ne gömüldü. Hatice Sultan saraylarının yanı sıra 1806 yılında Eminönü'nde Mısır Çarşısı'nın Tahmis Sokağı'na açılan kapısının karşısında yer alan bir çeşme yaptırmıştır.⁴²⁹ // s. 169

Havana: HU., YA, DLA, GA, B.: Havana (İspanyolca: La Habana, tam olarak San Cristóbal de La Habana), Küba'nın başkenti. 2.2 milyon nüfusuyla hem Küba'nın hem de Karayipler'in en büyük şehridir.⁴³⁰ // s. 228

Havass-ı Kur'an: SAE., KVA, DLA, GA, Ar.Ar.: Havas; bazı hastalıklara manevi tesir yapmak için okunan dualarla azaim hakkında kullanılan bir tabirdir. Havass-ı Kur'an ise Kura'nın özellikleri gibi bir anlama gelen Arapça bir tamlamadır.⁴³¹ // s. 41

Havva: SD., KA, DLA, GA, Ar.: Âdem aleyhisselâmın zevcesi (hanımı). İnsanoğlunun annesidir. Cenâb-ı Hak, Âdem aleyhisselâmi topraktan yarattıktan sonra, göğüs kemiğinden hazret-i Havvâ'yı yarattı. İkisini Cennet'e koydu. Cennet'te bin yıl kadar yaşadılar. İblisin (şeytanın) yalan yeminine inanarak yasak edilen meyveden önce Havvâ, sonra da unutarak Âdem aleyhisselâm yedikleri için Cennet'ten çıkarıldılar. Âdem aleyhisselâm Hindistan'da Seylan (Serendip) adasına, Havvâ ise Cidde'ye indirildi. İki yüz sene ağlayıp yalvardıktan sonra tövbe ve duâları kabûl olup, hazret-i Âdem

⁴²⁷ yenimakale.com/moliere-cimri.html

⁴²⁸ antalyakorfez.com/mobil/roportaj/13012/26/tanpinarveantalya

⁴²⁹ biyografi.info.tr/biyografisi/Hatice-sultan-kimdir-kimdir.html

⁴³⁰ tr.m.wikipedia.org/wiki/Havana

⁴³¹ Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 1993, C. 1, s.776

ile Arafat Ovasında buluştu. Sonra Şam'a geldiler. Burada İbn-i İshak'a göre 40 kız ve 41 erkek oldu. Kitapların çoğuna göre ise yirmi kız, yirmi bir erkek çocukları oldu. Çocukları Şit aleyhisselâm hâriç, hepsi ikiz olarak dünyâya geldiler. Hazret-i Havvâ, Âdem aleyhisselâmdan sonra Cidde'de vefât etti.⁴³² // s. 76

Hayatülhayvan, HU., EA, DLA, GA, Ar.: Kemaleddin Demîrî'nin şöhrete kavuşmasını sağlayan onun "Hayat'ül Hayevan" adlı meşhur eseri oldu. Uzun araştırmalar sonucunda kaleme aldığı bu büyük eser, zooloji konusunda kaleme alınan ilk ansiklopedidir. Alfabetik olarak tertip edilen bu eserde her hayvan hakkında özet bilgiler verilmiştir. Kitapta daha önce bu konuda eser veren Cevherî, Câhız ve İnni Sînâ'ya da yer verilmiş, sonrasında; her cins hayvanını özellikleri, hayvanın adının geçtiği Hadis-i Şerifler, mezheplere göre hayvanla ilgili dinî hükümler ve atasözleri, hayvanın azalarının tıbbî özellikleri gibi konularda ayrı bahisler halinde yeterli, doyurucu bilgiler sunulmuştur. Demîrî'nin bu eseri ilmi çevrelerde hayret ve takdirle karşılanmış ve sahasında ilk eser olarak kabul edilmiştir. Eser, "folklor, hadîs, tarih, halk tabâbeti ve ırk psikolojisi hakkında tükenmez bir hazine hükmündedir. Bilhassa halk hekimliğiyle ilgili notlar eserin en dikkat çekici yanlarından birini teşkil eder. Kitabın dikkat çekici bir diğer yönü de Müslüman bilginlerin ilmi sadece dinî sahalarda sınırlandırmayarak diğer fennî ve felsefî sahalarda da geliştirip yaydıklarının açık bir belgesi olmasıdır. Kemaleddin Demîrî, ünlü eserine 1069 çeşit hayvan ismini almış ve bunlar hakkında ayrı ayrı ilgi uyandırıcı açıklamalar yapmıştır. Misal olarak şunları gösterebiliriz; "Arslan, hayvanlar arasında mevkii ve gücü bakımından kuvvetli olduğu için kral konumundadır. Kuvvet, atılganlık ve hareket konusunda örnek gösterilir. Bunun için Hazreti Hamza'ya da "Allah'ın Arslanı" denilmiştir..." Tavşan için de "ön ayakları kısa arka ayakları uzun zürafanın tersi bir hayvandır. Toprağa ayaklarının ucuyla basar. Gözü açık uyur. Canlılar içinde dördü âdet görür. Sırtlan, yarasa, tavşan ve kadındır." Eser Mehmet b, Süleyman tarafından 1400'de Türkçe'ye tercüme edildi. Diğer bir tercümesi ise Abdurrahman es-Sivasî tarafından yapılmış ve 1914'te İstanbul'da basılmıştır.⁴³³ // s. 47

Haydarpaşa: SAE., YA, DLA, GA, Ar.: Kadıköy'de Haydarpaşa Garı ve çevresindeki alana verilen genel ad. Haydarpaşa'nın, mahalle gibi sınırları belirli bir idari birim olmaması, günümüzde Haydarpaşa denilen alanın kamu kuruluşları arazilerinden oluşması ve burada konut kullanımlarının hemen hiç bulunmaması ve ayrıca İstanbul tarihine göre oldukça geç yerleşilmiş bir alan olması sebebiyle bir semt olarak tanımlanması ve kesin sınırlar saptanması mümkün gözükmemektedir.⁴³⁴ Haydarpaşa SD. 226 // s. 19

Hayri Bey: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Sakine Hanım'ın kendisine Leyla'yı almak istediği oğlu. // s. 204

Hayri İrdal: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Zeynep, Halide ve Ahmet'in babaları, Halit Ayaracı'nın arkadaşı, Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün bir çalışanı. Nuri Efendi'nin öğrencisidir. Emine'nin kocasıdır. Eşi Emine öldükten sonra Pakize ile evlenen adam. Fakir bir ailenin çocuğudur. Babasının bir kitabın arkasına yazdığı doğum tarihi 16 Recep 1310'dur. Abdüsselam Bey'in ısrarıyla Darülbeydi tiyatrosuna giren kişi. Buradan ayrıldıktan sonra Ferhat Bey'in teşvikiyle Posta Telgraf Mektebine

⁴³² diyanetislamansiklopedisi.com/hz-havva

⁴³³ diyanetislamansiklopedisi.com/hayatul-hayevan/

⁴³⁴ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 4, s.30

giren kişi. Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün ikinci kısmının bir şubesi olan İçtimai Koordinasyon'un idarecisidir. Hayri İrdal, bir zamanlar Psikanaliz Cemiyetinin müdür ve hemen hemen buna benzeyen İspritizmacılar Kulübünün de muhasibiydi. Beynelmillel Mimarlar Cemiyeti ve Milletlerarası Mimarlar Cemiyetinin fahri azası. Birkaç cemiyetten madalya alan ve iki ecnebi devletten nişan alan kişidir. Selma Hanıma aşık olan kişi. Ayrıca iyi ata binebilen, güzel yüzen ve tenis oynayan, kumarı seven, kadın tuvaletinden ve hakiki zerafetten çok iyi anlayan, musikiyi seven, güzel piyano ve banjo çalabilen bir insandır., // s. 8,10,11,17,23,35,

Hayyam: HU., KA, DLA, GA, Ar.: Astronomi ve matematik âlimi, şâir. İsmi, Ömer bin İbrâhim'dir. Künyesi Ebü'l-Feth olup, lakabı Gıyâsüddîn'dir. Şiirlerinde Hayyâm (çadircı) mahlasını kullandığı için, bu mahlas ile meşhûr oldu. 1044-1132 (H.436-517) seneleri arasında yaşadı. Küçük yaşta ilim tahsiline başladı. Önce Nasîrüddîn Şeyh Muhammed Mansûr'dan, daha sonra meşhûr âlim ve hekim Muvaffaküddîn Abdüllatîf ibni Lubad ile matematikçi Hâce Ali'den ilim öğrendi. Hayyâm, Nizâm-ül-mülk ve Hasan Sabbâh'ın aynı hocadan ders aldığı da rivâyet edilmektedir. Ömer Hayyâm, Selçuklu Sultânı Melikşâh'ın ve Karahanlı Sultânı Şems-ül-Mülûk'un iltifâtına kavuştu. Çalışmalarında Nihâvendî, Mahanî, Mervezî, Sâbit bin Kurra, Ebü'l-Kâmil Şuca', Bettânî, Neyrîzî, Ebü'l-Vefâ, İbn-i Yûnus, İbn-i Heysem, Bîrûnî ve İbn-i Sînâ gibi İslâm âleminde yetişmiş fen âlimlerinin eserlerinden faydalandı. Uzun bir ömür süren Ömer Hayyâm, 1132 senesinde Nişâbûr'da öldü. Kabri bu şehrin Hira mezarlığındadır.⁴³⁵, // s. 115

Hazreti Ali: SAE., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Ali bin Ebu Talib (d. 599 - ö. 661), İslam Devleti'ni 656-661 yılları arasında yöneten dördüncü İslam halifesi. İslam peygamberi Muhammed'in amcasının oğlu, onun elinde büyüyen ilk çocuk, damadı ve ev halkındandır (Ehli Beyt). Sünnilere göre Cennetle Müjdelenen On Sahabe'den (Aşere-i Mübeşşere) biri, Dört Büyük Halife'den (Hulefa-i Raşidin) dördüncü ve sonuncusu; Şiilere göre ise Ondört Masum'dan biri, Oniki İmam'ın ilki ve Muhammed'in hak halefidir. İslam'daki Şii-Sünni ayrımı Ali'nin halifelîği mevzuuna dayanır. Sünniler Muhammed'in bir halef bırakmadığını (dolayısıyla Müslümanların seçimi ile halifenin tayin olduğunu söylerlerken), Şiiler ise Ali'yi halef bıraktığını söylerler ve ilk üç halifeyi kabul etmezler. İlk dönem İslam kaynaklarının birçoğunda, Ali Kabe'nin içinde doğan ilk ve tek insan olarak kaydedilir. Ali'nin babası yerel bir kabilenin şefi olan Ebu Talib, annesi Fatıma bint Esed'dir, bununla birlikte Ali, Muhammed'in evinde ve onun gözetiminde büyümüştür. Muhammed, peygamberliğini ilan edip İslamiyet'e davet etmeye başladığında, Ali bu daveti kabul eden Şia'ya göre ilk, Sünnilere göre (Hatice'nin ardından) ikinci insandır.⁴³⁶, // s. 136

Hegel: HU., KA, DLA, GA, B.: Hegel, George Wilhelm Friedrich Alman filozofudur. 27 Ağustos 1770'te Sututtgart Württemberg'te doğdu. İlk ve orta öğrenimden sonra Tübingen Üniversitesinde, felsefe, klâsik edebiyat ve ilâhiyat öğrenimi gördü. Tübingen'deki Protestan Stifinde ilâhiyât öğrenimine devam etti. Schelling ve Hölderlin ile tanıştığı bu dönemde Fransız devriminin etkisinde kaldı. Kilisede vazife almak fikrinden vazgeçerek Bern'e yerleşti ve özel ders verdi. Kant felsefesini

⁴³⁵ hayam.com/omer-hayyam/

⁴³⁶ nurnet.org/hz-ali-r-a-kindir/

inceledi. Hristiyanlık üzerine bir takım metinler yazdı. Çeşitli akımları incelemesi sebebiyle fikrî bunalıma düştü.⁴³⁷ // s. 300

Heidegger: SD., KA, DLA, GA, B.: Martin Heidegger (1889 - 1976), 26 Eylül 1889 tarihinde Almanya'nın Baden eyaletinin Messkirch kasabasında bir Katolik zangoçun (Kilisede çan çalan görevli) oğlu olarak dünyaya geldi. Küçüklüğünde dine ve felsefeye olan ilgisi dolayısıyla liseden sonra rahip adayı olarak Cizvitlere katıldı ve teoloji eğitimi aldı. Freiburg Üniversitesi'nde Katolik İlahiyatı ve Hristiyan felsefesi okudu.⁴³⁸ // s. 93

Heine, HU., KA, DLA, GA, B.: Christian Johann Heinrich Heine (13 Aralık, 1797 - 17 Şubat 1856), 19. yüzyılın en ünlü Alman şairlerinden biridir. Almanya'nın Düsseldorf kentinde Yahudi kökenli bir ailenin çocuğu olarak doğmuştur. Babası, işleri çok kez başarısızlık ile sonuçlanan bir tüccardır. Yine babasının bir iflasından sonra Heine, Hamburg'a gönderilmiştir. Yanına gönderildiği amcası çok ünlü ve başarılı bir bankerdirdi. Heine de zamanla amcasının işini öğrendi. Daha sonra Göttingen, Bonn ve Humboldt üniversitelerinde hukuk okumaya başladı fakat edebiyata hukuktan daha fazla ilgiliydi.⁴³⁹ // s. 157

Hekimalipaşa: HU., YA, DLA, GA, Ar.: İstanbul'un Fatih ilçesinin Kocamustafapaşa semtinin Seyit Ömer Mahallesindeki bir caddenin adıdır.⁴⁴⁰ // s. 20

Hekimalipaşa Camii: HU., YA, DLA, GA, Ar.Ar.: Fatih İlçesi'nde Davutpaşa-Kocamustafapaşa arasındadır. Banisi Sadrazam Hekimoğlu Ali Paşa'dır (1689-1758). Külliye I. Mahmud dönemindeki (1730-1754) yenilikler çağında Lale Devri sanatının ve mimarisinin özelliklerini sakladığı kadar, İstanbul barok ve rokokosunun da habercisi sayılabilecek çok önemli bir komplekstir.⁴⁴¹ // s. 352

Hekimoğlu Ali Paşa Camii: HU., YA, DLA, GA, Ar.Ar.: Klasik Türk mimarisinin son eseri olarak kabul edilen Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi, İstanbul'un yedinci tepesinde bulunur. Külliye, altı mermer civarında atlama taşı mevkiinde Hekimbaşı Nuh Efendi'nin oğlu Hekimoğlu Ali Paşa tarafından H. 1147/M. 1734 tarihinde kendi adına yaptırılmıştır. Mimarları Çuhadar Ömer Ağa ile Hacı Mustafa'dır. Câmî, altı ana sütunun taşıdığı bir ana kubbe, sağ ve solda ikişer, birde mihrap kısmında olmak üzere beş yarım kubbe ile arka tarafta yine sağ ve solda ikişer olmak üzere dört küçük kubbeden teşekkül etmiştir. Mihrap kısmında bulunan yarım kubbe elips şeklindedir. Altı granit sütuna dayanan, ortada çapraz tonoz, yanları da ikişer kubbe ile örtülü, fevkanı son cemaat mahallinde iki tarafından mukarnas nişli altı köşeli birer mihrap bulunur. Mihrapların diğer tarafındaki pencerelerin üstünde maksûre kısmına ait birer pencere vardır. Cümle kapısının iki yanındaki üst pencereler "mükebbire" şekline getirilmiştir.⁴⁴²// s. 187

Herat: HU., YA, DLA, GA, Far.: Herat, Afganistan'ın batısında Herat Vilayeti'nin merkezi olan kent.

⁴³⁷ gaiadergi.com/wilhelm-friedrich-hegel

⁴³⁸ felsefe.gen.tr/martin_heidegger_kimdir.asp

⁴³⁹ filozof.net/Turkce/edebiyat/edebi-sahsiyetler-kisilikler-biyografileri/21380-heinrich-heine-kimdir-hayati-eserleri-hakkında-bilgi.html?

⁴⁴⁰ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 4, s.47

⁴⁴¹ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 4, s.46

⁴⁴² islamansiklopedisi.org.tr/hekimoglu-ali-pasa

Herat'ın tarihi antik çağlara dayanmaktadır. Yunan tarihçi Herodot, Herat'ın Orta Asya'nın buğday ambarı olduğunu yazmıştır. M.Ö. 330 yılı civarında kent Büyük İskender tarafından alındı. Daha sonra ise kent Selevkoslar'ın eline geçti. M.Ö. 167 yılında da kente Partlar egemen oldu. Sasaniler (226-652) döneminde Ak Hun İmparatorluğu ile Sasaniler arasında geçen savaşlarda Herat stratejik bir öneme sahipti. 786-809 yılları arasında kent Abbasiler tarafından yönetildi. Herat, 1000 yılında Gaznelilerin 1040 yılında ise Selçuklular'ın eline geçti. Daha sonra Harzemşahların bir parçası oldu.⁴⁴³ Herat MH. 16 // s. 116

Heredia: HU., KA, DLA, GA, B.: Jose Maria de Heredia (1842-1905), Küba asıllı Fransız şair. Parnasçı şiir akımının başlıca temsilcilerindedir. Les tophees (şiir), La monja Algerez, Ganimetler (öykü) gibi eserleri vardır.⁴⁴⁴ // s. 40

Hersek: MH., YA, DLA, GA, B.: Hersek, merkezinde kabaca Mostar şehri olan Adriyatik Denizi'ne bir çıkış koridoruna sahip Dinar Alpleri'ndeki tarihsel ve coğrafi bölge, günümüzde Bosna-Hersek Cumhuriyeti'nin güney bölümünü oluşturmaktadır. Hersek'in yüzölçümü 9,948 km²'dir (veya diğer kaynaklara göre 10,190 km²). Hersek ile Bosna arasında belirgin bir sınır yoktur. Hersek'in bittiği yerden Bosna'nın başlaması hakkında birçok düşünce vardır. Orta Çağ'da Slav halkları Hersek'i Zahumlje olarak adlandırılmıştır. Daha sonraki dönemlerde adı Hum olarak anılmaya başlamıştır. Hersek kelimesi, Stefan Vukçič Kosariç'in ünvanı olan Herzog yani dük kelimesinden doğmuştur.⁴⁴⁵ // s. 73

Heybeli: SAE., YA, DLA, GA, T.: İstanbul veya Prens Adaları'nın, Büyükkada'dan sonra yüzölçümü açısından ikincisidir. Tarihte çeşitli isimleri olmuştur. En yaygın olanları Demonisos ve Halki'dir. Demonisos'un Bizans döneminde Çamlıman'ında bakır madeni işleten ilk kişinin adı olduğu ileri sürülür. Halki ise Yunanca bakır sözcüğünden türemiştir. Bu bakır madeni 19. yy'da bir ara işletilmiş ancak ekonomik olmadığı için kapatılmıştır. Çamlıman'ında bu madene ait izler hâlâ görülmektedir. Adaya Türkçe "Heybeliada" denmesinin nedeni, uzaktan bakıldığında, adanın yere bırakılmış bir heybeye benzemesidir.⁴⁴⁶ Heybeliada HU. 230 Heybeliada SAE. 49 // s. 149

Hristiyan: SAE., BA, DLA, GA, B.: Hz. İsa Peygamber'in dininden olan kimse, İsevi, Nasrani. Hristiyanlarla ilgili, Hristiyanlara özgü olan.⁴⁴⁷ // s. 37

Hristiyanlık: HU., KVA, DLA, GA, B.: Hristiyan dini, İsevilik, Nasranilik. Hristiyan dünyası. Hristiyan olma durumu.⁴⁴⁸ // s. 282

Hırka-i Şerif: SD., KVA, DLA, GA, Ar.Ar.: Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem tarafından büyük velî Veysel Karânî'ye hediye edilen hırka. Peygamber efendimiz vefâtına yakın sırtlarındaki hırkanın Veysel Karânî'ye verilmesini hazret-i Ömer ile hazret- i Ali'ye vasiyet ettiler. Resûlullah'ın sallallahü aleyhi ve sellem vefâtından sonra hazret-i Ömer ile hazret-i Ali bu mübârek emâneti götürüp

⁴⁴³ diyanetislamansiklopedisi.com/herat/

⁴⁴⁴ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 9, s.4

⁴⁴⁵ bosnahersek.info/

⁴⁴⁶ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 4, s.57

⁴⁴⁷ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.902

⁴⁴⁸ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.902

Veysel Karânî'ye teslim ettiler. Veysel Karânî'ye hediye edilen bu Hırka-i Şerîf Van civârında İrisân Beylerine kadar gelmiş ve bunlardan Şükrullah Efendi 1618 (H. 1027) senesinde Osmanlı Sultanı İkinci Osman Hana getirip hediye etmiştir. Sultan Abdülmecîd Han, bu Hırka-i Şerîf için, Fâtih civârında Hırka-i Şerîf Câmîini yaptırmıştır. Her sene Ramazân-ı şerif ayında camekân içinde olarak, Şükrullah Efendinin torunları tarafından halka ziyâret ettirilmektedir. Bu Hırka-i Şerîf, Topkapı Sarayındaki Hırka-i Saâdetten başkadır. Hırka-i Saâdet ve Hırka-i Şerîf, Osmanlı dönemi boyunca, Ramazân-ı şerîfin 15. günü başta pâdişâh olmak üzere devlet ileri gelenlerince ziyâret edilmiştir. Hırka-i Şerîf günümüzde Ramazânın başında ilk Cumâ günü ziyârete açılıp, Bayram akşamına kadar ziyârete açık tutulmaktadır.⁴⁴⁹ Hırkaişerif MH. 141 Hırkaişerif SAE. 37 // s. 99

Hicaz: HU., YA, DLA, GA, Ar.: Arap Yarımadası'nda günümüz Suudi Arabistan'ının batısında bir bölgedir. Hicaz kelimesi Arapça'da "engel, bariyer" anlamına gelir. Kızıldeniz boyunca kuzeydeki Ürdün'den güneydeki Asir bölgesine doğru uzanır. Hicaz bölgesi, kutsal şehirleri Mekke ve Medîne'yi ihtivâ ettiği için İslâm âleminde önemli bir yere sâhiptir.⁴⁵⁰ Hicaz MH. 26,31 // s. 304

Hidiv: HU., YA, DLA, GA, Far.: Hidiv Kasrı, Çubuklu üstünde geniş bir koruluk içinde yer alan, Mısır Hıdivi Abbas Hilmi Paşa' nın köşkü. Çubuklu Sarayı ya da Çubuklu Kasrı olarak da bilinir.⁴⁵¹ Hidiv SAE. 37 // s. 204

Hilaliahmer: HU., KVA, DLA, GA, Ar.: 11 Haziran 1868 tarihinde "Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti" adıyla kurulan Kızılay, 1877'de "Osmanlı Hilali Ahmer Cemiyeti", 1923'de "Türkiye Hilaliahmer Cemiyeti", 1935'te "Türkiye Kızılay Cemiyeti" ve 1947'de "Türkiye Kızılay Derneği" adını almıştır. Kuruluşa "Kızılay" adını büyük önder Atatürk vermiştir.⁴⁵² // s. 257

Hint: HU., BA, DLA, GA, B.: Hindistan halkından olan veya bu halkın soyundan olan kimse.⁴⁵³ Hint MH.15,87,124 Hint SAE. 44 Hintli SD. 233 // s. 128

Hitler: HU., KA, DLA, GA, B.: Alman devlet adamı. 1889 senesinde Yukarı Avusturya'da Branunau'da dünyâya geldi. Avusturyalı bir gümrükçünün oğludur. Çok küçük yaşta öksüz kalmış olan Hitler, ilkokuldayken çok iyi bir talebe olduğu hâlde lise hayâtı hiç de parlak geçmemiş, mektebi terk etmiştir. 1912 senesinde Münih'e yerleşmiş, hayâtını badanacılık ve dekaratörlük yaparak kazanmaya çalışmış, boş zamanlarını politika ile ilgili kitapları okumakla geçirmiştir.⁴⁵⁴ // s. 145

Hocaefendi: HU., KA, DLA, GA, Ar.: (1536-1599) Süslü nesir yazarı, İstanbul'da doğdu. Yavuz Sultan Selim'in yakın nedîmi Hasan Çan'ın oğludur. Medrese öğrenimi gördü. Müderrislik, şehzade Murad'a hocalık ve şeyhülislâmlık yaptı. İstanbul'da öldü. Eyüp Sultan'ın yakınına gömüldü. Arapça'dan Türkçe'ye dinî ve tasavvufî eserler tercüme etmiş, Türkçe şiirler söylemiş ve bir de Selim-nâme yazmıştır. Fakat şöhretini süslü nesir ile yazdığı Tâcü't-tevârih (Tarihlerin Tacı) adlı eseri ile sağlamıştır. Tâcü't-tevârih iki ciltlik Osmanlı tarihidir. Sultan Osman'dan başlayarak Yavuz Sultan

⁴⁴⁹ sozluk.ihya.org/dini-terimler/hirka-i-seref.html

⁴⁵⁰ tdvia.org/dia/ayrmetin.php?idno=170433

⁴⁵¹ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 4, s.64

⁴⁵² kizilay.org.tr/kurumsal/tarihcemiz

⁴⁵³ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.893

⁴⁵⁴ bilgicik.com/yazi/adolf-hitler-biyografi-hayati-kim-kimdir/

<p>Selim devri sonuna kadar olan olaylar anlatılmıştır. Eser eski harflerle 1862'de basıldı. Sadeleştirilmiş yayımını Kültür Bakanlığı 5 cilt hâlinde yaptı (1970). Tercümeleleri: 1. Kuşeyrî Risalesi, 2. Behcetü'l-Esrâr (El-şettanûfi'den), 3. Mir'atü'l-edvâr (Molla Musluhiddin Lârî'den), 4. Menakıb-ı Abdülkadir Geylâni.⁴⁵⁵ // s. 39</p>
<p>Hoffman: MH., KA, DLA, GA, B.: Ernst Theodor Amadeus Hoffmann, (d. 24 Ocak 1776, Kaliningrad; ö. 25 Haziran 1822, Berlin), romantizm döneminde fantezi ve korku hikâyeleri yazarı, jüri üyesi, besteci, müzik eleştirmeni, çizer ve karikatürist. Prusya'nın Kaliningrad şehrinde doğan Hoffmann'ın hikâyeleri 19'uncu yüzyılda oldukça ilgi bulmuş ve romantizm akımının önemli yazarlarından biri olmuştur. Berlin'de 1882'de ölene kadar da hikâyeler yazmıştır.⁴⁵⁶ // s. 148</p>
<p>Hollanda: HU., YA, DLA, GA, B.: Kuzeybatı Avrupa'da, Almanya ile Belçika arasında kalan bir kıyı devleti. 53°33'-50°46' kuzey paralelleriyle, 3°22'-7°13' doğu meridyenleri arasındadır. Kuzey-güney uzunluğu 306 km, doğu-batı genişliği ise ortalama 250 kilometredir. Genellikle düz ve alçak olan topraklarının % 40'ı denizleri doldurmak sûretiyle kazanılmıştır.⁴⁵⁷ Hollanda SAE. 9,340, // s. 105</p>
<p>Hollandaca: SAE., DA, DLA, GA, B.: Hollanda halkının kullandığı dil. Bu dille yazılmış olan.⁴⁵⁸ // s. 330</p>
<p>Hollandalı: SD., BA, DLA, GA, T.: Hollanda halkından veya bu halkın soyundan olan kimse.⁴⁵⁹ // s. 96</p>
<p>Hollywood: SAE., YA, DLA, GA, B.: Hollywood, Amerika Birleşik Devletlerinin Kaliforniya eyaletinde bulunan Los Angeles kentinin bir bölgesidir. Kent merkezinin kuzeybatısında yer alır. Sinema stüdyolarının ve film yıldızlarının oturduğu evlerin bu bölgede yoğunlaşmasından dolayı Amerikan sinema endüstrisiyle özdeşleşmiştir.⁴⁶⁰ // s. 216</p>
<p>Homerique: HU., KA, DLA, GA, B.: Homerik (Homérique), Eski Yunan ozanı Homeros'a yaraşır bir biçimde, anlamına gelen bir kelimedir.⁴⁶¹ // s. 346</p>
<p>Homunculos: HU., KVA, DLA, GA, B.: Cüce, küçük insan.⁴⁶² // s. 68</p>
<p>Horasan: HU., YA, DLA, GA, T.: Horasan, diğer adları Khurasan ve Khorassan, Helenistik dönemde Traxiane olarak da adlandırılmıştır. Horasan Eyaleti, İran'ın kuzeydoğu ve doğusunda yer alan bölgeye verilen isim. Farsça bir kelime olan Horasan "Güneşin yükseldiği yer" anlamına gelir. // s. 169</p>
<p>Horasan Erenleri: HU., BA, DLA, GA, T.Ar.: Anadolu'nun Türkleşmesinde ve İslamlaşmasında çok önemli roller alan, Horasan'dan kopup gelen fethin manevi mimarlarıdır. Hoca Ahmet Yesevi'nin</p>

⁴⁵⁵ filozof.net/Turkce/edebiyat/edebi-sahsiyetler-kisilikler-biyografileri/21524-hoca-sadeddin-efendi-kimdir-kisaca-hayati-eserleri-hakkinda-bilgi.html

⁴⁵⁶ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 9, s.146

⁴⁵⁷ holladacakursuistanbul.com/Hollanda-hakkinda-genel-bilgi-2/

⁴⁵⁸ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.897

⁴⁵⁹ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.897

⁴⁶⁰ tr.m.wikipedia.org/wiki/Hollywood

⁴⁶¹ fr.m.wikitionary.org/wiki/homerique

⁴⁶² typemoon.wikia.com/wiki/Homunculus

<p>gönül erleri fetihten çok önce diyar-ı ruma gelerek haclı seferlerinden ve Bizans'ın baskılarından bıkmış yerli halkın gönlünü İslama ve Türklere ısındırmışlardır. Bunlar kolonizatör Türk dervişleridir. Örneğin Bursa'nın fethinde çok önemli bir yeri olan Geyikli Baba gibi.^{463 464}// s. 270</p>
<p>Horhor: SD., YA, DLA, GA, T.: Horhor, İstanbul'un Avrupa Yakası'nda bulunan Fatih ilçesinde bir semttir. Bir semt olduğundan kesin sınırları çizilememekle birlikte, idari olarak İskenderpaşa mahallesinin sınırları içinde kaldığı söylenebilir. Aksaray ve Saraçhane semtleri arasında uzanan Horhor Caddesi, semtin ana aksını oluşturur. Bölgede Hatay ve Şanlıurfa yöresinden gelen göçmenlerin varlığı nedeniyle çok sayıda kebabçı ve künefecinin varlığı göze çarpar.⁴⁶⁵ // s. 14</p>
<p>Hulki Efendi: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Hayri İrdal'ın yaymacı Ali Efendiye iki lira borcu olduğu için saatini rehin bıraktığı ve iki gün sonra son iki lirasını vererek saatini geri aldığı komşusu. // s. 54</p>
<p>Huriye Kadın: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Adile Hanım'ın komşusu. Huriye Hanım HU. 157 // s. 80</p>
<p>Huxley: HU., KA, DLA, GA, B.: Aldous Huxley (1894 - 1963), Dünyaca ünlü İngiliz şair ve yazar Aldous Huxley, 1894'te İngiltere'de dünyaya geldi. On altı yaşında, geçirdiği bir rahatsızlık sonucu bir yıl kör kalması, Huxley'in iç dünyasını keşfetmesine olanak verdi. Yirmili yaşlarının başında şiir ve öyküler yazmaya başlamasına karşın, yazın dünyasında ilk tanınışı "Crome Yellow / Krom Sarısı" (1921) adlı romanıyla oldu. Bunu izleyen romanları Antic Hay (1923), Those Barren Leaves (1925) ve Point Counter Point (1925), Huxley'nin çağdaş toplumun kusurlarını zekice olduğu kadar, acımasızca yargıladığı birer dahiyane taşlamadır.⁴⁶⁶ // s. 278</p>
<p>Hükümet-i Seniyye: SD., KVA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Yüksek hükümet. (Özel ad değil, ama özel ad gibi işletilmiştir.) // s. 271</p>
<p>Hünkar-tepe: SAE., YA, DLA, GA, Ar.: Hünkar Tepe Caddesi 41.142174 enlem ve 29.094007 boylamda yer almaktadır. Semt/Mah olarak Yalıköy Mahallesi ve Beykoz ilçesine bağlıdır.⁴⁶⁷ // s. 196</p>
<p>Hürriyet: SD., KVA, DLA, GA, Ar.: İnsanların fert veya grup olarak, diğer fert veya grupların her türlü tahakküm ve sınırlamalarından uzak bulunması hâli, serbestlik. Hürriyet konusunu, insanlar çağlar boyu tartışmışlardır. Hemen her devirde filozoflar, ideologlar, siyâset, bilim ve din adamları ile sonraki asırlarda iktisatçılar hürriyeti târif ederek, fert ve cemiyet hayatındaki yerini, sınırlarını tesbit etmeye çalışmışlardır. Eski Yunan ve Roma'nın bilinen târihlerinden bu yana yapılan hürriyet tartışmalarında ortaya konulan pekçok görüş ve fikirlerin, hürriyet anlayışlarının hepsinin birleştiği ortak nokta "Hürriyetin mutlak olmadığıdır." Yâni fert ve cemiyet için kayıtsız şartsız ve hiçbir sınırı olmayan bir hürriyet yoktur. Fert ve cemiyet istese de istemese de bâzı şartlara ve kâidelere kendi arzusunu sınırlayıcı olsa bile uymak mecburiyetindedir.⁴⁶⁸ // s. 16</p>

⁴⁶³ tr.m.wikipedia.org/wiki/Horasan_İran

⁴⁶⁴ lutfibergen.blogcu.com/horasan-erenleri/7625403

⁴⁶⁵ tr.m.wikipedia.org/wiki/Horhor_Fatih

⁴⁶⁶ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 9, s.243

⁴⁶⁷ haritamap.com/yerhunkar-tepe-caddesi-beykoz

⁴⁶⁸ Prof. Dr. Ahmet Doğan, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara 2011, s.445

Hürriyet Tepesi: SAE., YA, DLA, GA, Ar.T.: Hürriyet Tepesi, İstanbul'un Şişli ilçesinde Akşemsettin mahallesindeki tepenin adıdır. ⁴⁶⁹ Hürriyet-i Ebediye HU. 285 // s. 251
Hürriyet ve İtilaf fırkası: SD., KUA, DLA, GA, Ar.Ar.: İkinci Meşrûtiyet devrinde kurulmuş partilerden biri.Türk siyâsî târihinin ilk muhâlefet partisi olarak bilinir. 21 Kasım 1991'de İstanbul, Şehzâdebaşı'nda kuruldu. Amasya mebusu İsmâil Hakkı Paşa, Sivas mebusu Dr. Dagavaryan, Tokat mebusu Mustafa Sabri Efendi, Hama mebusu Abdülhamîd Zehrâvî, Piriştine mebusu Hasan Bey, Sinop mebûsu Dr.Rızâ Nur Bey, Ayân meclisi âzâları Dâmâd Ferîd ve Müşir Fuâd Paşalar, Emekli Ferik Süleymân Paşa, emekli Miralay Sâdık Bey, gazeteci Tâhir Hayreddîn Bey tarafından kurulan fırkanın ilk reisi Dâmâd Ferîd Paşadır. ⁴⁷⁰ İtilaf Fırkası SD. 66, // s. 133
Hüseyin Bey: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: İhsan'ın rüştiyeden eski bir arkadaşıdır. // s. 323
Hüseyin Dede: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Tevfik Bey'in ilk hocasının adıdır. // s. 236
Hüseyin Efendi: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Antikacı // s. 18,23,
Hüseyin Rahmi: SD., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Hüseyin Rahmi Gürpınar, yirminci yüzyıl Türk romancılarındandır. 17 Ağustos 1864'te İstanbul'da doğdu. Annesini 3-4 yaşlarında kaybetti ve memurluğu sebebiyle uzaklarda bulunan babasından ayrı olarak Aksaray'da anneanesi tarafından büyütüldü.İlk ve orta öğretimden sonra Mülkiye Mektebine devam etti ise de, hastalık yüzünden okulu yarıda bıraktı. Daha çok özel dersler ve sıkı çalışma ile Fransızca öğrenip kendisini yetiştirdi. Yazarlığa pek erken başlayan Hüseyin Rahmi, 1880'den sonra bâzı memurluklarda bulunmuşsa da, 1908'den itibaren memurluğu tamâmen bırakıp kalemle yaşamaya başlamıştı. Hayatında büyük hâdiseler, düşüş ve kalkışlar bulunmadığı için sürekli eser yazabilen verimli romancılardan biridir. ⁴⁷¹ // s. 37
Hüseyini: SAE., KVA, DLA, GA, Ar.: Türk Musikisinde 6 numaralı basit makamın adı. Altı yüzyıllık bir geçmişi olduğu sanılıyor. Eskiden Türk musikisinde adlarla kullanılıyordu. Bugün hüseyini makamından örnek olarak 969 eser vardır. ⁴⁷² Hüseyini SD. 58 // s. 74
Hüsnü Bey: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Kadiri Şeyhinin oğlu, Sabriye Hanım'ın Zeynep Hanım'ın intiharı ile ilgili bazı konuları danıştığı kişidir. // s. 167
Hüvessemiualalim: HU., KVA, DLA, GA, Ar.: Büyü, nazar ve zülumden korunmak için okunan bir dua. ⁴⁷³ // s. 54
Hüzzam: SAE., KVA, DLA, GA, Ar.: Türk musikisinde mürekkep bir makamın adı. ⁴⁷⁴ // s. 74
I'Invitation, HU., EA, DLA, GA, B.: (L'invitation au voyage), Charles Baudelaire'nin bir şiirinin adıdır. ⁴⁷⁵ , // s. 41

⁴⁶⁹ haritamap.com/hurriyet-tepesi-sisli

⁴⁷⁰ islamansiklopedisi.org.tr/hurriyrt-ve-tilaf-firkasi

⁴⁷¹ Nihad Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 2004, C. 2, s.1059

⁴⁷² *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 9, s.271

⁴⁷³ nazarduasi.gen.tr/nazar-duasi-fazileti.html

⁴⁷⁴ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 9, s.275

<p>İllustrasyon: HU., KVA, DLA, GA, B.: Resimlerle süsleme. Bir Kitapta yer alan ve kitabın hacmini artırmak veya bazı açıklamaları somutlaştırmak amacını güden desen ve gravürlerin toplu adı.⁴⁷⁶ // s. 127</p>
<p>İspartalı Sadi Efendi: SAE., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.Ar.: Nuri Efendi'nin yerine muvakkitlik yapan kişidir. // s. 70</p>
<p>İtri: HU., KA, DLA, GA, Ar.: Buhurizade Mustafa Efendi (1630-1711), Klâsik Türk mûsikisinin en meşhur bestekârı. 1640 senesinde İstanbul'da doğdu. 1711'de İstanbul'da vefât etti. Yenikapı Mevlevihânesinde tahsile başladı. Siyâhî Ahmed Efendiden hat ve edebiyat, Hâfız Post'tan da mûsikî dersleri aldı. Ömrünün büyük bir kısmını mûsikî ile uğraşarak geçirdi.⁴⁷⁷ İtri MH. 92 // s. 40, 243</p>
<p>İbrahim: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Suat ile birlikte içki içen kişi. // s. 93</p>
<p>İbrahim Ali Beyefendi: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Hamid devrinde gümrük nazırlığı yapmış olan kişi. // s. 23</p>
<p>İbrahim Efendi 1: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Hayri İrdal'ın komşusudur. İbrahim Bey SAE. 25 // s. 24</p>
<p>İbrahim Efendi 2: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Cemallerin mahallesinin en dikkate değer çehresi. Mürâi lakabını Cemal'in babası vermiş. Tevazuu ve iltifatı, aşık bir alay şekline kadar götüren ve şeri mahkemelerde yalancı şahitlik yapmak, bir de canı pek sıkıldığı zaman yalancıkdan haberler uydurup etrafı alt üst etmekten başka kabahati olmayan bu adamcağız, hakikatte sadece dünya ve işlerini bir türlü ciddiye almayan bir septikti. Mürâi SD. 19 Mürâi İbrahim Efendi SD. 19,21 // s. 19,21,</p>
<p>İbrahim Paşa: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Kafasına koyduğu şeyi diline tesbih eden bir insandır. // s. 12,15,35,</p>
<p>İbsen: SD., KA, DLA, GA, B.: Henrik İbsen (Skien 1828 - Oslo 1906), Norveçli oyun yazarı. On beş yaşında okulu bırakarak eczacı çırağı olarak hayatını kazanmaya başladı; bir yandan da kendi kendini yetiştiriyor ve ilk oyunu Catilina'yı yazıyordu (1850). 1850'de Oslo'ya gitti, lise bakaloryasını veremedi ama yazmağa devam etti, sonunda hekim değil yazar oldu. Çeşitli gazetelerde ve Bergen Milli Tiyatrosunda (1851) yazar olarak çalıştı; Danimarka ve Almanya'daki bir inceleme gezisinden sonra sahne yönetmeni oldu.⁴⁷⁸ // s. 235</p>
<p>İclal: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Mümtaz'ın okul arkadaşı, Zeynep Hanım konağının iki acuzesinden biri, Nuran'ın akrabası. // s. 71</p>
<p>İçtimai Koordinasyon: SAE., YA, BŞA, ÖA, Ar.B.: Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün ikinci kısmının bir şubesi ve idarecisi Hayri İrdal'dır. // s. 234</p>
<p>İda: SD., KA, BŞA, ÖA, B.: Yuneşka ile birlikte Tarlabası'nda bir evde oturan şımallı kadın. Son</p>

⁴⁷⁵ fleursdumal.org/poem/148

⁴⁷⁶ Meydan Larousse, İstanbul 1973, C. 9, s.456

⁴⁷⁷ enfal.de/ecdad122.html

⁴⁷⁸ biography.com/people/henrik-ibsen-30714

derece beyaz olan bu kadın, uzun boyu, adeta sonradan üslüplaitırılmış hissini veren yüzü, çevik ve ince endamıyla, sırtının haifi kamburluğunu insan göremezdi, İbsen'in tiyatrolarında bahsettiği şimal geyiklerine, Cerman efsanelerinde hikayesi geçen kuğu kuşlarına benzerdi. // s. 235
İffet Bey: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Sabriye Hanım'ın ortanca oğlunu kumara alıştırdıktan ve tahsilini yarıda bırakmasına sebep olduktan sonra, mühendislik mektebini birincilikle bitiren kişi. // s. 104
İhsan 1: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Mümtaz'ın amcasının oğludur. Macide'nin kocası, Ahmet ve Sabiha'nın babasıdır. İhsan Bey HU. 108 İhsan Ağabey HU. 378 // s. 9,10,12,13,15,16,17,19,21,22,37,38,39,40,51,53,55,56,63,66,70,79,88,89,92,93,94,106,109,110,111,120,153,158,187,191,193,194,196,235,236,238,239,241,242,243,244,245,247,253,254,255,256,257,258,260,265,273,280,281,282,287,288,289,290,291,293,294,295,298,300,301,302,303,316,318,320,321,322,323,324,330,331,332,333,334,335,343,344,347,352,353,354,356,357,358,359,363,364,365,366,372,381,382,383,389,
İhsan 2: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Zağrep ayanı Selim Paşa'nın torunu, Ulvi Bey'in oğlu, Tevfik Bey, Muhlis Bey ve Sami Bey'in arkadaşı, İttihatçı. // s. 48
İhsan 3: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Anne tarafından Zağrep ayanı Selim Paşa'nın torunu, Ulvi Bey'in oğlu, Tevfik Bey, Muhlis Bey ve Sami Bey'in arkadaşı, İttihatçı. İhsan Bey SD. 17,24, // s. 17,18,
İhsan Bey Adası: HU., YA, BŞA, ÖA, Ar.T.T.: Herkesin neşe ve coşku ile eğlendiği yer. Bir nevi eğlence adasıdır. // s. 12,13,14,
İkbal: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Nuran'ın dayısının kızı olduğuna dair telgraf aldığı kadın. // s. 76
İkbal kırathanesi: SD., YA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Nuruosmaniye'de Cemal'in Kudret Bey'i görmeye gittiği kırathanenin adıdır. // s. 253
İkdam: MH., EA, DLA, GA, Ar.: İstanbul'da 5 Temmuz 1894 - 31 Aralık 1928 arasında yayımlanan günlük siyasal gazete. Sahibi ve başyazarı Ahmed Cevdet'ti (Oran). Türkiye'de rotatif baskı tekniği ile basılan ilk gazete olan İkdam, II. Abdülhamid döneminde birkaç kez kapatıldı. İkinci Meşrutiyet'in ilanından (1908) sonra tirajını 40 bine kadar yükseltti. 14 Mart 1910'da Yeni İkdam adını aldı. ⁴⁷⁹ İkdam SD. 309 // s. 85
İkinci Hamit: HU., KA, DLA, GA, T.Ar.: Osmanlı padişahlarının otuz dördüncüsü ve İslam halifelerinin doksan dokuzuncusu. Sultan Abdülmecid'in ikinci oğlu olup 1842'de Tir-i Müjgan Sultandan doğdu. On yaşında iken annesini kaybeden şehzade Abdülhamid, babasının emriyle Perestu Kadın Efendinin himayesine verildi. Özel hocalar tayin edilerek iyi bir eğitime tabi tutuldu. Arapçayı, Ferid ve Şerif efendilerden, Farsçayı kazasker Ali Mahvi Efendi ve Sadrazam Safvet Paşadan; tefsir, hadis, fıkıh ilimlerini Gümüşhanevi Ömer Hulusi Efendiden; Fransızca'yı Gardet, Edhem ve Kemal paşalardan ve diğer din ve fen ilimlerini de sahasında üstad olan hocalardan öğrendi. ⁴⁸⁰ // s. 153

⁴⁷⁹ *Büyük Larousse*, Fransa 2007, C. 11, s.5597

⁴⁸⁰ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 1, Abdülhamit Han II maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

İkinci Mahmut: HU., KA, DLA, GA, T.Ar.: Otuzuncu Osmanlı sultanı. İslâm halifelerinin doksan beşincisidir. Osmanlı sultanlarından Birinci Abdülhamîd Hanın Nakş-i Dil Sultandan olan oğlu olup, İstanbul'da 20 Temmuz 1786 târihinde doğdu. Şehzâdeliğinde iyi bir eğitim ve öğretim gördü. Yüksek din ve fen ilimlerini, devrin kıymetli âlimlerinden öğrendi. Amcası Üçüncü Selim Han onun yetişmesine çok îtinâ göstererek, modern askerî ve teknik bilgileri ve devlet idâresini iyi bir şekilde öğrenmesini sağladı. Selim Han tahttan indirildikten sonra da yeğeni Mahmûd'la sık sık görüşerek, ona tavsiyelerde bulundu ve tahta çıktığı zaman dikkat etmesi gereken hususları bildirdi. 28 Temmuz 1808'de Alemdâr Mustafa Paşanın Selim Hanı tekrar başa geçirmek üzere saraya girdiği sırada sâbık hâkânın âsîler tarafından şehit edilmesi üzerine Sultan Mahmûd, Osmanlı tahtına çıktı. İkinci Mahmûd Han, Alemdâr Mustafa Paşayı, vezîriâzam tâyin edip, Kabakçı isyânından sonra ülkede pekçok hâdise çıkaran zorbaları yola getirmekle vazifelendirdi.⁴⁸¹ İkinci Mahmud MH. 70 İkinci Mahmud SD. 15 // s. 118

İkinci Meşrutîyet: HU., KVA, DLA, GA, T.Ar.: Siyâsî rejimlerden birisi. Hükümdarların başkanlığı altında anayasalı parlamento idâresine denir. Bu idâre şeklinde tamâmı veya bir kısmı halk tarafından seçilen bir meclis vardır. Osmanlı târihinde 23 Aralık 1876'dan 13 Şubat 1878'e kadar ve 23 Temmuz 1908'den 16 Mart 1920 târihine kadar olan iki ayrı devreye meşrutîyet devirleri adı verilir.⁴⁸² // s. 156

İkinci Süleyman: MH., KA, DLA, GA, T.Ar.: Osmanlı sultanlarının yirmincisi ve İslâm halifelerinin seksen beşincisi. Sultan İbrâhim Hân'ın, oğlu olup, 15 Nisan 1642 senesinde Sâliha Dilâşub Sultan'dan doğdu. Şehzâdeliğinde mükemmel tahsil ve terbiye gördü. Kardeşi sultan dördüncü Mehmed Han zamanında sarayda husûsî hocalardan ders aldı. Hattat Tokatlı Ahmed Efendi'den sülûs ve nesih hattını öğrendi. Dördüncü Mehmed Han'ın tahttan indirilmesi üzerine, 8 Kasım 1687'de Osmanlı sultânı oldu.⁴⁸³ // s. 42

İksir-i Hayat: HU., KVA, DLA, GA, Ar.: Lokman Hekim'in bulduğu ölümsüzlük ilacı.⁴⁸⁴ // s. 49

İnci Ablâ: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Eskiden Macide için kullanılan sıfat, hitap, lakap. // s. 192

İncil, SD., EA, DLA, GA, Ar.: Allahü teâlânın peygamberleri vâsıtasıyla insanlara gönderdiği dört büyük kitaptan biri. Hazret-i İsâ'ya indirilmiş olup, Hıristiyanlık dîninin kutsal kitâbıdır. "İncil" kelimesi Süryânîcedir. Lügatte "göz nûru" demektir. Hazret-i İsâ'ya inzâl edilen (indirilen) hakîki İncil, hiç şüphesiz Allah kitâbıdır. Fakat bugün, bu hakîki İncil mevcut değildir. Bugün Hıristiyanların elinde bulunan ve "Evangelium" veya "Bible" adını verdikleri Mukaddes kitapta, eski hakîki İncil'den kalmış pek az parça vardır. Esas İncil, İbrânî dili ile idi.⁴⁸⁵ // s. 43

İncila: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Nuri Bey'in kızı, Necla ve Mücella'nın kardeşi. // s. 25,26

⁴⁸¹ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 4, Mahmud Han II maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

⁴⁸² *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 5, Meşrutîyet maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

⁴⁸³ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 6, Süleyman Han II maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

⁴⁸⁴ osmanlicaturkce.net/46460/iksir-i-hayat

⁴⁸⁵ islamansiklopedisi.org.tr/incil

İngiliz: MH., BA, DLA, GA, B.: İngiltere halkından olan kimse. İngiltere'ye veya İngiliz halkına özgü olan.⁴⁸⁶ İngiliz SAE. 39 İngiliz SD. 225 İngiliz HU. 127 İngilizler SD. 144 // s. 37,75,88,

İngiliz Muhipler Cemiyeti: SD., KUA, DLA, GA, B.Ar.Ar.: İngiliz Muhipler Cemiyeti (İngiliz Dostları Derneği) Damat Ferit Paşa ve Sait Molla gibi üyeleri bünyesinde bulundurmuş ve hararetle bir şekilde İngiliz Mandasını savunan Türk milli varlığına düşman cemiyet.⁴⁸⁷ // s. 305

İngiltere: HU., YA, DLA, GA, B.: Avrupa'nın kuzeybatı kıyısında yer alan Britanya Adalar Topluluğu üzerinde, dört ülkeden müteşekkil bir devlet. Bu adalar topluluğu Büyük Britanya ve İrlanda Adalarıyla birlikte, 5000 küçük adadan meydana gelmiştir. Batısında İrlanda Denizi, doğusunda Kuzey Denizi, kuzeyi, güneybatısı ve kuzeybatısı Atlas Okyanusu ile çevrilidir. Bu Birleşik Krallığa Büyük Britanya, Kuzey İrlanda, İskoçya Krallığı ve Gall Prenslığı dâhildir.⁴⁸⁸ İngiltere MH. 23 // s. 202

İnhisarlar İdaresi: SAE., KUA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Hayri İrdal'ın kiprit kutularından yaptığı maketin etkisinden dolayı yeni mimarlık çalışmalarına lazım olan maddeleri temin etmekten aciz kalan kurumun adıdır. // s. 358

İrade: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.: İspritizma Cemiyetinde Madmazel Afroditi'nin halasının adıdır. // s. 159

İran: MH., YA, DLA, GA, Far.: Asya'nın batısında yer alan bir devlet. Kuzeyinde Sovyetler Birliği ve Hazar Denizi, doğusunda Afganistan ve Pakistan, batısında Türkiye ve Irak, güneyinde Basra ve Umman körfezleri bulunur.⁴⁸⁹ // s. 15

İranlı: SAE., BA, DLA, GA, T.: İran halkından veya bu halkın soyundan olan kimse, Acem.⁴⁹⁰ // s. 101

İsa: HU., KA, DLA, GA, Ar.: İsrâiloğullarına gönderilen ve Kur'ân-ı kerîm'de ismi bildirilen peygamberlerden. Peygamberler arasında en yüksekleri olan ve kendilerine Ülülazm denilen altı peygamberin beşincisidir. Annesi hazret-i Meryem'dir. Allahü teâlâ onu babasız yarattı. Kudüs'te doğdu. Otuz yaşında peygamber oldu. Kendisine İncil adlı kitap gönderildi. Otuz üç yaşında diri olarak göğe kaldırıldı. Kıyâmete yakın yeryüzüne tekrar inecektir.İsâ aleyhisselâmın annesi Meryem Hâtun, Süleymân aleyhisselâmın neslinden sâlihâ ve temiz bir hanımdı. Hazret-i Meryem, on beş yaşına geldiği zaman, Yûsuf-i Neccâr isminde biriyle nişanlanmıştı. Fakat onunla evlenmeden Allahü teâlâ, hazret-i Meryem'e babasız olarak bir çocuk vereceğini müjdeledi. Hazret-i Meryem, Allahü teâlânın emri ve kudretiyle İsâ aleyhisselâma hâmile oldu.⁴⁹¹ // s. 283

⁴⁸⁶ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.970

⁴⁸⁷ ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,825987ingiliz-muhipler-cemiyeti-ingiliz-dostlari-dernegi.html

⁴⁸⁸ islamansiklopedisi.org.tr/ingiltere

⁴⁸⁹ islamansiklopedisi.org.tr/iran

⁴⁹⁰ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.979

⁴⁹¹ islamansiklopedisi.org.tr/isa

<p>İsfahan: SAE., KVA, DLA, GA, Far.: Türk musikinde mürekkep bir makam. Bugün 246 İsfahan örneği vardır. Makamlar dizisinde 19. sıraya dahildir. XIII. Yy'da meydana getirilmiştir.⁴⁹² İsfahan SD. 58 // s. 217,218,</p>
<p>İsis: HU., KA, DLA, GA, B.: İsis, Osiris'in (aynı zamanda karısıdır), Seth ve Nephthys'in kardeşidir, Nut ve Geb'in kızları ve çocuk Horus'un annesidir. Bazı kaynaklara göre Anubis de İsis ile Osiris'in oğludur. Bir çift boynuzun arasında güneş diski bulunan akbaba şeklinde bir şapka giymiş kadın olarak gösterilir.⁴⁹³ // s. 172</p>
<p>İskaçeri: SAE., KA, BŞA, ÖA, B.: Madmazel Afroditi'nin babası, Cenovalı bir İtalyan, Rum kızı ile evli, Tünel civarında bir kuyumcu dükkanı var. 1915 yılında da ölmüştür. // s. 158</p>
<p>İskenderiye: SD., YA, DLA, GA, Ar.: İskenderiye, Mısır'ın Akdeniz kıyısında bulunan ikinci büyük şehridir. MÖ 332 yılında Büyük İskender tarafından kurulmuş ve adını kurucusundan almıştır. Eski çağlarda dünyanın yedi harikasından biri olan feneri ve zamanının en büyüğü kütüphanesiyle tanınan İskenderiye, bugün Mısır'ın turizm açısından önemli şehirlerden biri durumundadır. Yavuz Sultan Selim'in Mısır'ı fethi (1517) sırasında Türk ordusuna ele geçirilerek Osmanlı Devleti'ne katılan kent, 1798'de Fransa'nın, 1807'de İngilizler'in işgaline uğradı, 1882'de kesin olarak İngiltere tarafından işgal edilerek fiilen Türk yönetiminden çıktı.⁴⁹⁴ // s. 231</p>
<p>İskoçya: SD., YA, DLA, GA, B.: İskoçya, Birleşik Krallık'ı oluşturan 4 ülkeden biridir. Üçte birini kapladığı Britanya adasının en kuzeyinde yer alır. Güneyde İngiltere'ye komşu olan ülkenin doğusunda Kuzey Denizi, batısında ise Atlantik Okyanusu yer alır. Coğrafi olarak İskoçya, kuzeyden güneye 92 ana bölgeye ayrılmıştır. Bunlar dağlık bir bölge olan Highlands, deniz seviyesine yakın olan Central Belt ve tepelik bir araziden oluşan Southern Uplands'dir. İskoçya nüfusunun çoğu Edinburgh, Glasgow ve Stirling gibi en önemli şehirlerin içinde yer aldığı Central Belt bölgesinde yaşamaktadır. Bunun yanında İskoçya'ya bağlı 130'u yerleşim bölgesi olan 790 ada vardır. İskoçya, dağları, nehirleri ve gölleriyle zengin bir doğaya sahiptir. Bunlardan en ünlüsü şüphesiz yöre halkının Nessie adını verdiği efsanevi canavarla ünlü Loch Ness'tir.⁴⁹⁵ // s. 13</p>
<p>İskoçyalı: SD., BA, DLA, GA, T.: İskoç halkından olan kimse. İskoç.⁴⁹⁶ // s. 233</p>
<p>İslam: HU., KVA, DLA, GA, Ar.: İtaat, inkıyad, bir şeye teslimiyet. Din. Hz. Muhammed'in, Allah'ın emriyle insanlara bildirdiği din. (İslamlıkta, Allah'a itaat etmek, Peygambere tabi olmak ve din namına ne bildirilmişse, kalb ile dil ile tasdik ve onunla amel etmek şarttır. İslam'ın beş şartı vardır: Kelime-i şehadet getirmek, namaz kılmak, zekat vermek, hacca gitmek ve Ramazan-ı şerif orucu tutmaktır.) (Ulema-i İslam ortasında, "İslam" ve "İman"ın farkları çok medar-ı bahsolmuş.⁴⁹⁷ İslam SAE. 69 İslam SD. 137 // s. 248</p>

⁴⁹² *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 9, s.301

⁴⁹³ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 10, s.6

⁴⁹⁴ nkfu.com/İskenderiye-nerededir-iskenderiye-tarihi/

⁴⁹⁵ tr.m.wikipedia.org/wiki/iskoçya

⁴⁹⁶ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.983

⁴⁹⁷ islamansiklopedis.info/islam

<p>İslav: HU., BA, DLA, GA, B.: Slav. Rus, Beyaz Rus, Ukraynalı, Leh, Sırp, Hırvat, Sloven, Bulgar, Slovak ve Çek halklarına dillerindeki yakınlıktan dolayı verilen ortak ad. Slav halklarına özgü olan.⁴⁹⁸ // s. 303</p>
<p>İsmail Molla: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Behçet Bey'in babası, Atiye'nin kayınbabası, Kazasker Ata Molla Bey'in dünürü. İsmail Molla Bey SD. 7 Molla Bey SD. 8 // s. 8</p>
<p>İsmail Molla Beyefendi: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Şefika Hanımefendi'nin kocası, Behçet Bey'in babası, Atiye Hanımefendi'nin kayınbabası, Ata Molla Bey'in dünürüdür. Nüfuzlu ve her eleştirinin üstünde kalan kişiliği ile etrafındaki hemen herkesi esir gibi kullanan birisidir. İsmail Molla Bey MH 18,20,22,26,27,46,52,151 Molla MH. 21,28,29,31,32,33,34,35,36,37,39,40,41,45,50,51,52,61 İsmail Molla MH. 28,32,35,38,44,45,46,47,48,50,51,61,62,63,64,66,68,70,83,84,88,91 Molla Beyefendi MH. 20,44,45 İsmail Bey MH. 46 // s. 8,26,</p>
<p>İspanya: HU., YA, DLA, GA, B.: İspanya Krallığı İber Yarımadasının beşte dördünü ihtivâ eden bir Avrupa devletidir. Devletin başkenti Madrid'dir. 39.100.000 nüfusu olan İspanya'nın yüzölçümü 504.782 km2'dir. Devletin resmi dili İspanyolca'dır. Hıristiyanlığın hakim olduğu İspanya'nın para birimi Pesota'dır. Doğu ve kuzeydoğusunda Akdeniz, kuzey, kuzeybatı ve güneybatısında Atlas Okyanusu, kuzeydoğusunda Fransa ve Andoro Cumhûriyeti, batısında Portekiz bulunmaktadır. Akdeniz'deki Balear, Atlas Okyanusundaki Kanarya Adaları İspanya'ya âittir.⁴⁹⁹ İspanya SD. 270 // s. 93,322</p>
<p>İspanyol: SAE., BA, DLA, GA, B.: İspanya halkından veya bu halkın soyundan olan (kimse). İspanyol halkına özgü olan.⁵⁰⁰ İspanyol SD. 270 // s. 147</p>
<p>İspritizma ve sosyal temizlik: SAE., KVA, BŞA, ÖA, B.B.: Sabriye Hanım'ın çağırdığı Seyit Lütfullah'ın İspritizmacılar cemiyetinde verdiği konferansın konusunun adı. // s. 170</p>
<p>İspritizmacılar Kulübü: SAE., YA, BŞA, ÖA, T.: Şenlikli ve Hayri İrdal'ın muhasibi olduğu yer. // s. 143</p>
<p>İstanbul: HU., YA, DLA, GA, B.: İstanbul, Türkiye'nin en kalabalık ve ekonomik açıdan en önemli şehri. Dünyanın 34. büyük ekonomiye sahip şehri, belediye sınırları göz önüne alınarak yapılan sıralamaya göre Avrupa'nın en yüksek nüfusa sahip şehridir. İstanbul Türkiye'nin kuzeybatısında, Marmara kıyısı ve Boğaziçi boyunca, Haliç'i de çevreleyecek şekilde kurulmuştur. İstanbul kıtalararası bir şehir olup, Avrupa'daki bölümüne Avrupa Yakası veya Rumeli Yakası, Asya'daki bölümüne ise Anadolu Yakası denir. Tarihte ilk olarak üç tarafı Marmara Denizi, Boğaziçi ve Haliç'in sardığı bir yarım ada üzerinde kurulan İstanbul'un batıdaki sınırını İstanbul Surları oluşturmaktaydı. Gelişme ve büyüme sürecinde surların her seferinde daha batıya ilerletilerek inşa edilmesiyle 4 defa genişletilen şehrin 39 ilçesi vardır. Sınırları içerisinde ise büyükşehir belediyesi ile birlikte toplam 40 belediye bulunmaktadır.⁵⁰¹ İstanbul MH8,16,19,20,34,35,40,41,42,62,64,65,68,70,71,73,76,78,79,81,83,89,90,96</p>

⁴⁹⁸ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.1781

⁴⁹⁹ islamansiklopedisi.org.tr/ıspanya

⁵⁰⁰ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.984

⁵⁰¹ İstanbul.gov.tr/sehrimiz

,103,119,121,124,126,127,129,130,131,138,140,141,142,149 İstanbul SAE. 19 İstanbul SD. 8,10,13,14,16,19,34,35,36 // s. 35,36,37,40,41,42,45,46,48,54,58,59,62,
İstanbul Meclis-i Mebusan: SD. , KUA, DLA, GA, B.Ar.Ar.: Meclis-i Mebusan (Parlamenteler Meclisi), Osmanlı İmparatorluğu'nda, 23 Aralık 1876 tarihli Anayasa'ya (Kanuni Esasi) göre kurulmuş ve I. Meşrutiyet ve II. Meşrutiyet dönemlerinde görev yapmış yasama organıdır. Seçilmiş parlamenterlerden oluşmakta ve padişah tarafından atanan (daha az sayıdaki) üst kamara üyelerinin oluşturduğu Soylular Meclisi (Ayan Meclisi) ile birlikte, Genel Parlamento (Meclis-i Umumi) oluşturmaktaydı. ⁵⁰² // s. 95
İstiklal-i Osmani: SD. , KVA, DLA, GA, Ar.Ar.: 1914 yılında kutlanan Osmanlı Bağımsızlık günü. ⁵⁰³ // s. 45
İstinye: HU. , YA, DLA, GA, B.: İstanbul Boğazı'nın Rumeli yakasında Emirgân ile Yeniköy arasında doğal bir koyun çevresinde yer alan semt. idari olarak Sarıyer İlçesi'ne bağlı bir mahalledir. Koy derin ve korunaklı olduğu için Bizans döneminden beri iskân edilmiş; hemen her dönemde, kuzeyden, Karadeniz'den hücum eden donanmalar bu koyda demir atmışlar; Bizans ve Ceneviz donanmaları gibi Osmanlı donanması da bu koyu üs ve sığınak olarak kullanmıştır. ⁵⁰⁴ // s. 125
İstrati: SD. , KA, BŞA, ÖA, B.: Balıkçı, Tefik Bey'in tanıdığı. // s. 153
İstratos: SD. , KA, BŞA, ÖA, B.: Tefik Bey ile Cemal'i sandal ile Bebek'e götüren sandalcı. // s. 161
İsveç: HU. , YA, DLA, GA, B.: Avrupa'nın kuzey batısında, Fin-İskandinav yaylasının bir kısmını kaplayan, bembeyaz karlarla ve yemyeşil tabiatla örtülü bir devlet. Kuzeydoğusunda Finlandiya, kuzeybatı ve batısında Norveç, doğusunda Baltık Denizi ile Botni Körfezi, güneybatısında Skagerrak ve Kattegat vardır. ⁵⁰⁵ // s. 77
İsveçli: HU. , BA, DLA, GA, T.: İsveç halkından veya bu halkın soyundan olan kimse. ⁵⁰⁶ İsveçli SAE. 56 // s. 98
İsviçre: MH. , YA, DLA, GA, B.: İsviçre Konfederasyonu, başkenti Bern'dir. Nüfusu 6.911.000, yüzölçümü ise 41.293 km ² 'dir. Ülkede din olarak Hıristiyanlık hakimdir. Resmi dil ise Almanca, Fransızca, İtalyanca ve Romanş'dır. Para birimi ise İsviçre Frangı'dır. Orta Avrupa'da bulunan bir devlet. Kuzeyinde Almanya, doğusunda Avusturya ve Liechtenstein, güneyinde İtalya, batısında Fransa bulunur. 25 eyaletten meydana gelmiş konfederasyondur. ⁵⁰⁷ İsviçre SAE. 275 // s. 16
İsviçreli: SAE. , BA, DLA, GA, T.: İsviçre halkından olan kimse. ⁵⁰⁸ // s. 137
İşkodra: SD. , YA, DLA, GA, B.: İşkodra, Arnavutluk cumhuriyetinin en eski yerleşim

⁵⁰² nkfu.com/meclisi-i-mebusan-nedir/

⁵⁰³ m.osmanligazeteleri.com/haber/istiklal-i-osmanli-bagimsizlik-gunu-buyuk-bir-sevkle-kutlandi-1914/279

⁵⁰⁴ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 4, s.278

⁵⁰⁵ islamansiklopedisi.org.tr/isveç

⁵⁰⁶ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.992

⁵⁰⁷ islamansiklopedisi.org.tr/isviçre

⁵⁰⁸ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.992

merkezlerinden biri olan İşkodra aynı zamanda ülkenin kuzey kesiminin en önemli sanayi ve kültür merkezidir. İşkodra vilayetinin merkezi olan şehrin nüfusu 90.000'dir. ⁵⁰⁹ // s. 63
İtalya: HU., YA, DLA, GA, B.: İtalya Cumhuriyeti Avrupa'nın güneyinde Akdeniz'e uzanan çizme şeklindeki bir yarım adanın üzerinde kurulu olan bir devlettir. Devletin başkenti Roma'dır. 301.252 km2 yüzölçümüne ve 57.158.000 nüfusa sahiptir. Devletin resmi dili İtalyanca'dır, dini Hıristiyanlıktır, para birimi ise Liret'tir. Güneybatısındaki Sicilya ve batısındaki Sardinya Adaları ülke topraklarına dâhildir. Kuzeybatısında Fransa, kuzeyinde İsviçre ve Avusturya, kuzey doğusunda Yugoslavya vardır. Alp Dağları kuzeyde tabii bir sınır teşkil eder. ⁵¹⁰ İtalya SD. 52 // s. 202
İtalyan: HU., BA, DLA, GA, T.: İtalya halkından olan veya bu halkın soyundan gelen kimse. İtalyanlara özgü olan. ⁵¹¹ İtalyan SAE. 156 İtalyan SD. 14 İtalyanlar SD. 144 // s. 30
İtalyanca: SAE., DA, DLA, GA, B.: Hint-Avrupa dil ailesinden İtalya'da konuşulan dil. Bu dille yazılmış olan. ⁵¹² // s. 157
İtilaf (devletleri): SD., KVA, DLA, GA, Ar.: I. Dünya Savaşı'nda; İngiltere, Fransa, İtalya, Amerika Birleşik Devletleri, Romanya, Yunanistan ve Jopanya'nın oluşturdukları grubun adı. ⁵¹³ // s. 148
İttihat ve Terakki: HU., KUA, DLA, GA, Ar.Ar.: 3 Haziran 1889'da Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'de, İshak Sükuti, İbrahim Temo, Abdullah Cevdet, Mehmet Reşid ve Konyalı Hikmet Emin adlı beş öğrenci tarafından İttihad-ı Osmanî Cemiyeti adıyla kuruldu. Sonradan İttihat ve Terakki Fırkası, 1908 ihtilalini hazırlayan, II. Meşrutiyet döneminde de bazı aralıklar dışında 1918'e değin Osmanlı Devleti'ni fiilen yönetmiş olan siyasal cemiyet ve partidir. ⁵¹⁴ İttihat ve Terakki SAE. 69 İttihat ve Terakki SD. 8,19 İttihat ve Terakki Cemiyeti MH. 83 Saye-i İttihat SD. 225 Merkez-i Umumi SD. 155 // s. 56
İttihatçı: SD., BA, DLA, GA, T.: Birleşme, birlik oluşturma yanlısı olan kimse. Meşrutiyet döneminde İttihat ve Terakki Cemiyeti üyesi veya yanlısı olan kimse. ⁵¹⁵ // s. 152
İzmir: HU., YA, DLA, GA, B.: Ege'nin incisi olan ilimiz. İzmir, Türkiye'nin nüfus, sanayi, ticaret, turizm ve kültür yönlerinden üçüncü büyük şehridir. Tarihî ve tabii güzellikleri ile de Türkiye'nin en güzel ve o derece bereketli bir ilidir. 37° 45' ve 39° 15' kuzey enlemleri ile 26° 15' ve 28° 20' doğu boylamları arasında yer alır. Balıkesir, Manisa, Aydın ve Ege Denizi ile çevrilidir. İzmir, renkli bir tabiata, zengin bir tarihî mîrâsa ve bol ürün veren topraklara sâhip bir ildir. Trafik numarası 35'tir. ⁵¹⁶ İzmir MH. 76 // s. 35,71,
İzmit: HU., YA, DLA, GA, B.: Marmara bölgesinde yer alan 3626 km ² 'lik bir alanı kaplayan ve 936.163 nüfusa sahip olan, İzmit Körfezinin güney ve kuzeyinde yer alan bir ilimiz. Kuzeyinde

⁵⁰⁹ tr.m.wikipedia.org/wiki/İşkodra

⁵¹⁰ islamansiklopedisi.org.tr/italya

⁵¹¹ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.1001

⁵¹² *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.1001

⁵¹³ bilgilersitesi.com/1.dunya-savasinda-ittifak-ve-tilaf-devletleri-isimleri-hangileridir.html

⁵¹⁴ eokul-meb.com/ittihat-ve-terakki-cemiyeti-hakinda-bilgi-41762

⁵¹⁵ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.1005

⁵¹⁶ İzmir.gov.tr/#

Karadeniz, batıda İstanbul, doğuda Sakarya, güneyde Bursa ile çevrilidir. Toprakları 29°22' ve 30°21' doğu boylamları ile 40°30' ve 41°13' kuzey enlemleri arasında yer alır. Trafik numarası 41'dir.⁵¹⁷ İzmit MH. 40 // s. 122

İzzet Paşa: SD., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Hasan İzzet Paşa, (d. 1871, İstanbul - ö. 3 Mart 1931, Halep), I. Dünya Savaşı sırasında 3. Ordu Komutanlığı görevine getirilmiş bir Osmanlı askeridir. Sarıkamış Harekatı'na karşı çıktığı için görevden alınmıştır. 1890 yılında Kara Harp Okulu'nu, 1893 yılında Kara Harp Akademisi'ni bitirdi. 1 Ekim 1915'te tümgeneralliğe yükseldi. 1897 Yunan savaşı'nda, Çatalca ve Dümereke muharebelerine katılmış; 1912 - 1913 Balkan Savaşı sırasında Petra, Taştabya, Vize, Çatalca muharebeleri'nde savaşmış; 1914 - 1915 yıllarında I. Dünya Savaşı'nın Kafkasya Cephesi'nde yer almış; Hudut, Köprüköy ve Azap muharebelerine katılmıştır. Sarıkamış Harekatı'nın kış şartlarında uygulanmasının mümkün olmadığını ve baharın beklenmesi gerektiğini önce sözlü, sonra yazılı olarak belirtmesi üzerine Harp Okulu'nda öğrencisi olan Enver Paşa tarafından görevinden alındı ve emekliye sevk edildi. Emekliye sevk edildikten sonra bir süre reji idaresinde müdürlük yapan, sonra tavukçuluk ile ilgilenen Hasan İzzet Paşa 1931'de hayatını kaybetti; mezarı Halep'tedir.⁵¹⁸ // s. 116

Japon: HU., BA, DLA, GA, B., E.: Japonya halkından veya bu halkın soyundan olan kimse. Japonya'ya özgü olan.⁵¹⁹ Japon SD. 181 // s. 85

James Joyce: HU., KA, DLA, GA, B.: James Augustine Aloysius Joyce 1882 yılında Dublin'de doğdu. Cizvit okullarında eğitim gördü; Dublin'deki University College'de felsefe ve modern diller okudu. 1900'de, henüz üniversite öğrencisiyken Ibsen'in oyunu üzerine kaleme aldığı uzunca yazı Fortnightly Review dergisinde yayımlandı. O sıralar, daha sonra Chamber Music (Oda Müziği) adlı kitapta toplanacak olan lirik şiirlerini yazmaya başladı. 1902'de Dublin'den ayrılıp Paris'e gitti; ama ertesi yıl ölüm döşeğindeki annesini ziyaret için tekrar İrlanda'ya döndü. 1904'ten sonra Nora Barnacle'la yaşamaya başladı. 1905'ten 1915'e kadar Trieste'de yaşadılar. Joyce, Trieste'de Berlitz Scholl'da İngilizce öğretmenliği yaptı. Dublinliler, 1914 yılında İngiltere'de yayımlandı. Joyce, 1915'te tek oyunu olan Sürgünler'i yazdı. Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi 1916 yılında yayımlandı. Aynı yıl Joyce ve ailesi Zürih'e taşındı. Büyük bir yoksulluk içinde yaşadıkları Zürih'te Ulysses üzerine çalıştı ve bu kitap Little Review adlı bir Amerikan dergisinde dizi halinde yayımlanmaya başladı. Dizileştirme 1918'de başladı, ancak kitap hakkında dava açılması nedeniyle 1920'de diziyeye ara verildi. Ulysses kitap olarak ilk kez 1922'de Paris'te basıldı; Joyce ailesi iki büyük savaş arasında Paris'te kaldı. 1939'da, Finnegans Wake (Finnegan'ın Uyanışı) basıldı. 1940'ın Ocak ayında James Joyce öldü. Portre'nin ilk taslağı Stephen Hero yazarın ölümünden sonra, 1944 yılında basıldı.⁵²⁰ // s. 343

Jaspers: SD., KA, DLA, GA, B.: Karl Theodor Jaspers (d. 23 Şubat 1883 - ö. 26 Şubat 1969), felsefede varoluşçu akımın teorisyenlerinden Alman filozof ve psikiyatrist. Modern psikiyatri, din felsefesi, tarih felsefesi ve siyaset felsefesinde önemli etkileri olmuştur.⁵²¹ // s. 93

⁵¹⁷ İzmit.bel.tr/İzmit/cografyasi_0121/

⁵¹⁸ turkcebilgi.com/hasan_izzet_pasa

⁵¹⁹ Türkçe Sözlük, Ankara 2005, s.1013

⁵²⁰ biography.com/people/James-joyce-9358676

⁵²¹ tr.m.wikipedia.org/wiki/Karl_Jaspers

Jaures: HU., KA, DLA, GA, B.: Jean Jaures (tam adı: Auguste Marie Joseph Jean Léon Jaurès), (d. 3 Eylül 1859, Castres – ö. 31 Temmuz 1914). Fransız sosyalist politikacı. Ailesi orta halli burjuvalardandı. Amiral olan kardeşi Louis Jaures gibi o da, Castres Koleji'nde burslu okudu. Çok parlak bir öğrenciydi. Genel müfettişlerden M. Deltour'un dikkatini çekti. Deltour onu Paris'te Saint-Barbe Kolleji'ne aldırdı. Jaures orada Louis-le-grand Lisesi'nin derslerine devam etti ve Ecole Normale Supérieur'e (yüksek öğretim okuluna) hazırlandı. 1878'de birincilik kazandı. 1871'de felsefe öğretmenliği sınavında üçüncü oldu; 2.Henri Bergson, 1.Lesbazeilles olmuştu.⁵²²Jaures SD. 105 // s. 187

Jean Paul Sartre: SD., KA, DLA, GA, B.: Jean Paul Sartre, 21 Haziran 1905'te Paris'te doğdu. Babası o çok küçük yaşta ölü ve annesi de ailesinin yanına döndü. Sartre, hep örnek çocuk olarak gösterildi. La Rochelle Lisesi'ne devam etti, ama olgunluk sınavını Louis le Grand Lisesi'nde verdi. Eğitimini Ecole Normale Supérieure'de, İsviçre'deki Fribourg Üniversitesi'nde ve Berlin'deki Fransız Enstitüsü'nde sürdürdü. 1929 yılında Simone de Beauvoir'la tanıştı. Çeşitli liselerde öğretmenlik yaptı. 2. Dünya Savaşı sırasında, Almanlar tarafından hapse atıldı; hapisten çıktıktan sonra Direniş Hareketi'ne katıldı. "Sinekler" adlı tiyatro oyunu, onun Direniş Hareketi'nde olduğunu bilmeyen Almanların izniyle oynandı (1943). Aynı durum, "Varlık ve Hiçlik" adlı oyununda da meydana geldi (1943). Oyunlarının her ikisi de baskı karşıtıdır; "Varlık ve Hiçlik"te Sartre, ilk kez felsefesini ortaya koydu.⁵²³ // s. 93

Jeanette Mac Donald: SAE., KA, DLA, GA, B.: 18 Haziran 1903 Philadelphia, Pennsylvania, ABD doğumlu ünlü film yıldızının adıdır. Mac ve Jeannette Mac Donald olarak da bilinen Jeannette Anna Mc Donald 14 Ocak 1965'te vefat etmiştir.⁵²⁴ // s. 147

Josephine Beauharnais: SAE., KA, DLA, GA, B.: Joséphine de Beauharnais, (d. 23 Haziran 1763 – ö. 29 Mayıs 1814). Napoleon Bonaparte'nin eşidir. Martinik adasında fakir bir Fransız çiftçisinin kızıydı. 17 yaşında Vikont Alexandre Beauharnais ile evlendi. Bir oğlu (Eugène), bir de kızı (Hortense) oldu. Beauharnais Fransız İhtilali sırasında başı kesilerek idam edildi, Josephine de uzun zaman hapiste kaldı, giyotine gitmekten kendini güç kurtardı. Josephine serbest kaldıktan kısa bir süre sonra, devrin en ileri gelen hükümet adamlarından biri olan Paul François Jean Nicolas Barras'ın nüfuzundan yararlanarak eski kocasına ait para ve malın bir kısmını yeniden ele geçirdi, Paris kibar çevrelerinde en çok aranan kadınlardan biri oldu. Napolyon'la da Barras'ın evinde tanıştı, 1796'da evlendiler.⁵²⁵ // s. 149

Joze Psalti: SD., KA, BŞA, ÖA, B.: Tepebaşı'ndaki devrin ilk dans mektebini açan kişi, Leylaların evinde Sabiha'ya tango öğretmesi için getirilen kişi. // s. 113

Jön Türkler: MH., BA, DLA, GA, B.T.: On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı Devletinde batı tarzı idâre ve fikirlerin gelişip yayılması için çalışanlara verilen isim. "Yeni Osmanlılar" ve "Genç

⁵²² global.britannica.com/biography/Jean-Jaures

⁵²³ bilgiustam.com/jean-paul-sartre-kimdir-2/

⁵²⁴ m.imdb.com/name/7nm0531776/bio

⁵²⁵ biography.com/people/Josephine-de-beauharnais-9358328

Türkler” de denilen bu grup mensupları, Avrupalıların verdikleri Fransızca “Jeunes Turcs” adıyla meşhur olmuşlardır. Bu tâbir umûmî olarak o yıllarda Avrupa’da politika, fikir ve edebiyâta aşırılık taraftarı gençlere (Jeunes France/Genç Fransızlar gibi) veriliyordu. Yeni Osmanlılar için ise, ilk defâ Mustafa Fâzıl Paşanın yayınladığı bir mektupta Yeni Osmanlılar karşılığı olarak kullanılmıştır.⁵²⁶ // s. 83

Jul Vern: SAE., KA, DLA, GA, B.: Jules Verne (1828 - 1905), 8 Şubat 1828 yılında Fransa'nın Nantes şehrinde doğdu. Denizcilik geleneği olan bir ailenin çocuğuydu ve bu durum onun yazı hayatını derinden etkiledi. Küçük bir çocukken gemilerde tayfalık yapmak için evden kaçtı ama yakalanıp ailesine teslim edildi. 1847'de hukuk öğrenimi görmesi için Paris'e gönderildi. Ancak Paris'teyken tiyatroya ilgisi derinleşti. 1850'lerin sonlarında ilk oyunu yayımlandı. Babası hukuk öğrenimini bıraktığını duyduğunda harcamaları için gönderilen para kesildi. Bu durum Jules Verne'i öykülerini satarak para kazanmaya zorladı. Paris'in kütüphanelerinde jeoloji, mühendislik ve astronomi okunarak geçirilen uzun saatlerden sonra, Jules Verne ilk kitabı Balonla Beş Hafta'yı yayımladı. Bu romanı Dünya'nın Merkezine Seyahat, Dünya'dan Ay'a ve Denizler Altında 20 000 Fersah gibi romanlar izledi. Romanların büyük beğeni toplaması Jules Verne'i zengin bir adam yaptı. 1876'da büyük bir yat aldı ve Avrupa'nın çevresini yatıyla dolaştı. Birçok icatı önceden tahmin ettiği için "bilim falcısı" lakabı ile anılan yazar, denizaltı, uzay yolculuğu, oksijen tüpü gibi onun zamanında olmayan birçok olayı öngördü. İnatçı Keraban adlı romanında Osmanlı İmparatorluğunu ve Türk insanını anlattı. Kitaplarında öngördüğü icatlara genelde onun kullandığı isimler verildi. Eserleri, 148 dile çevrildi. Jules Verne, 24 Mart 1905'te Fransa'nın Amiens kentinde hayata veda etti.⁵²⁷ Jules Verne HU. 47 // s. 7

Jung: SAE., KA, DLA, GA, B.: Carl Gustav Jung. (d. 26 Temmuz 1875 Kesswil, Thurgau, İsviçre. ö. 6 Haziran 1961 Küsnacht ZH, Zürichsee). İsviçreli psikiyatır, analitik psikolojinin kurucusudur. Derinlik psikolojisinin üç büyük kurucusundan birisidir. (diğerleri: Freud ve Adler) Basel Üniversitesi'nde tıp profesörü olan büyükbabasının adını taşıyan Carl Gustav Jung İsviçreli bir papazın oğludur. 1895 yılında Basel'de tıp eğitimi almaya başladı ve 1900 yılında Eugen Bleuler'in asistanı olarak Burghölzli'de psikiyatrist olarak hizmet verdi. Doktorasını 1902 yılında tamamladı. Konu okült (gizli, görünmeyen) fenomenler (etkiler) ve onların Psikoloji ve Patolojiyle bağlantıları. Paris'te 6 ay Pierre Janet ile bilgilerini derinleştirdi. 1903 yılında Emma Rauschenbach ile evlendi. 36 yaşında Uluslararası Psikanaliz Birliği'nin ilk başkanı oldu. Psikolojik analizlerinde astrolojiden de yararlanan Carl Gustav Jung,Sigmund Freud'le beraber üzerinde çalıştığı toplumsal bilinçaltı kavramı ile de tanınır. Carl Gustav Jung sadece psikoterapi bilim dalını değil, aynı zamanda Psikoloji, Teoloji, Etnografi bilimi, Edebiyat ve güzel sanatları da etkiledi. Psikoloji bilim dalında kendisi tarafından bulunan ve yapılan kavramlar geniş şekilde kabul gördü. Örneğin; kompleks, içedönük ve dışadönük, gölge, arketip (enerjikompleksler), kolektif (toplumsal) bilinçdışı, anima, animus. Gölge bilinçdışındaki bir arketiptir. Bilinç ve benliğin karşıtı, tersidir. İstenilmeyen, kabul görmeyen tüm kişisel özellikler gölge arketipine dâhil olmaktadır. Örneğin, kişi kendini ince olarak tanımlıyorsa onun

⁵²⁶ islamansiklopedisi.org.tr/jön-türkler

⁵²⁷ turkcebilgi.com/jules_verne

gölgesi kaba ve katıdır. Acımasız birinin gölgesi çok ince ve şefkatlidir. Kendini çirkin olarak tanımlayan kişinin gölgesi güzel olmaktadır. (Buna karşın, diğerleri bunu görmezse kişinin güzel tanımlaması yalnızca kendisini kibirlendirir.) Gölge ne mutlak iyi ne de mutlak kötüdür. Jung, gölge dokunun varlığını bilinçdışından bilince kavuşturmanın önemini vurgulamaktadır. Bu yapılmadıkça, kişi kendi gölge kompleksini projekte ederek iletişim bozukluğuna ve ruhta derin yaralara yol açar.⁵²⁸

// s. 130

Kabataş: HU., YA, DLA, GA, T.: Kabataş semti, Fındıklı ile Dolmabahçe arasındaki kıyıyı ve yamaçları kapsar. Beşiktaş İlçesi sınırları içerisinde kalır. Sahilindeki Hadika taşı ile meşhur Kabataş semti, İstanbul'un önemli deniz ulaşımı merkezlerinden birisidir.⁵²⁹ // s. 196

Kabakçı:SD., OA, DLA, GA, T., E. :Kabakçı Mustafa İsyanı, Osmanlı Sultânı Üçüncü Selim Hanın tahttan indirilerek yerine Dördüncü Mustafa Hanın geçirilmesiyle neticelenen isyan. Kastamonulu olan Kabakçı Mustafa'nın Mayıs 1807'de, âsilerin lideri seçilmesinden önceki hayâtı bilinmemektedir. Kabakçı Mustafa isyânının sebepleri çok çeşitlidir. On sekizinci yüzyılın başlarında Osmanlı Devleti içte ve dışta çeşitli düşmanlarla mücadele ediyordu. 1789 Fransız ihtilâlden sonra Avrupa'da meydana gelen olaylar Osmanlı ülkesini etkilemedi. Hattâ Sultan Üçüncü Selim Han "Nizâm-ı Cedîd" adı ile askerî, mülkî, idârî, ticârî, içtimâî ve siyâsî bir dizi ıslâhât teşebbüslerine girişerek devlete yeni bir hayâtiyet ve canlılık getirdi. Bu durum Rusya, Fransa ve İngiltere'nin hoşuna gitmedi. 13 Aralık 1806'da çıkarılan Sırp isyânı, 1807'de Rusya'ya harp îlânı ve İngiliz donanmasının İskenderiye'yi işgâli, tamâmen Osmanlı Devletinin bu gelişme programını önlemeye yönelikti. Nitekim bu faaliyetler, içeride de Selim Hanın kurduğu modern Nizâm-ı Cedîd ordusunu istemeyen yeniçeriler ile menfaatperestleri ve Osmanlı Devletinin yıkılmasını isteyen hâinleri harekete geçirdi. Akka mağlubiyetini bir türlü unutamayan Fransızların İstanbul Sefiri Sebastiani'nin teşvik ve Selânikli Sadâret Kaymakamı Köse Mûsâ'nın tahrikleriyle âsiler ayaklanmaya hazır hâle geldiler. Karadeniz Boğazı tabyalarındaki yeniçeriler ve yamaklar gizlice modern ve tâlimli yeni askerlere karşı kışkırıldılar. Sadâret Kaymakamı Köse Mûsâ'nın telkinleriyle, yamaklar, Haseki Halil Ağayı parçaladılar. Bu hareket ile isyân başlatıldı. Büyükdere Çayırında toplanan âsiler, Kastamonulu Kabakçı Mustafa'yı lider seçtiler. İsyân genişledi. Beş yüz kadar âsî İstanbul'a yürüdü. Âsileri Levend Çiftliğindeki bir tabur nizâmî asker durdurmaya kâfiyken, Köse Mûsâ Nizâm-ı Cedîd askerinin harekâtını durdurdu. Sultan Üçüncü Selim Han da, Müslüman kanı dökülmesini istemedi. Sultan Üçüncü Selim Hanın; "Bu işlere sebep, benim hilmimdir (yumuşak huylu olmamdır)!" demesi üzerine, Köse Mûsâ âsileri teskin edeceğini ifâde ederek Nizâm-ı Cedîd askerlerinin kaldırıldığı hakkındaki fermanı çıkarttı. Kararın hemen ardından Köse Mûsâ harekete geçti. Çardak ve Unkapamı İskelesine gelen âsiler, yeniçeriler ile birleşip, Nizâm-ı Cedîd taraftarı devlet adamlarını katlettiler. Daha sonra Pâdişâhı da istemiyoruz diye bağırarak âsiler, 29 Mayıs 1807'de Sultan Üçüncü Selim Hanı tahttan indirip, yerine Sultan Dördüncü Mustafa Hanı geçirdiler. Bütün ilerlemeler durduruldu. Kabakçı Mustafa Turnacıbaşılık pâyesiyile Boğaz'a tâyin edildi. Hükûmet işlerinde nüfûz sâhibi oldu. Fakat bu

⁵²⁸ tr.m.wikiquote.org/wiki/Carl_Gustav_Jung

⁵²⁹ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 4, s.328

çok kısa bir zaman sürdü. Temmuz 1808'de Boğaz'daki evinde öldürüldü. ⁵³⁰ // s. 269
Kabe: HU., YA, DLA, GA, Ar.: Yeryüzünde yapılan ilk mâbed, ibâdet yeri. Müslümanların kıblesi, namazda döndükleri cihet, taraf. Mekke-i mükerrerme şehrinde Mescid-i Haram'ın ortasında dört köşeli taştan yapılmış bir odadır. Müminler hac ibâdetini yapmak için dünyânın her tarafından burayı ziyârete gelirler. Yeryüzünün en kıymetli yeri Kâbe'dir. ⁵³¹ // s. 255
Kadıköy: HU., YA, DLA, GA, T.: Kadıköy İlçesi'nin tarihsel çekirdeğini meydana getiren, bugün de merkezi durumunda olan semt. Marmara sahilleri boyunca Haydarpaşa'dan Bostancıya dek kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda oldukça uzun bir sahil şeridinde sahip olan Kadıköy'de kıyı şeridi ve buna paralel uzanan ana ulaşım güzergâhlarının yerleşme yapısını belirlediği, daha geride yer alan Ankara Yolu'nun (eski E-5) ise yerleşmeyi bir anlamda sınırladığı söylenebilir. ⁵³² Kadıköy SAE. 74 Kadıköy SD. 306 // s. 80,257
Kadiri: HU., BA, DLA, GA, Ar.: Kadirilik'e mensup olan kimse. ⁵³³ Kadiri MH. 85 Kadiri SAE. 167 // s. 149
Kafkas: SAE., BA, DLA, GA, T.: Kafkas halkından olan veya bu halkın soyundan gelen kimse. ⁵³⁴ Kafkas SD. 231 Kafkasyalılar SD. 205 // s. 37
Kafkasya: SD., YA, DLA, GA, B.: Karadeniz'in kuzeydoğusundaki Taman Yarımadasından, Hazar Denizinin batısındaki Apşeron Yarımadasına kadar uzanan dağlık bölgeye verilen ad. Yaklaşık 379.880 km ² alanı kaplayan bu bölge Kafkas dağlarıyla ikiye bölünmüştür. Kuzeyde kalan kısma Kuzey Kafkasya veya Sirkafkasiyen (Kafkasönü), güneyde kalan kısma ise Transkafkasya (Kafkasardı) adı verilmektedir. Kuzey kafkasya bölgesinde çoğu tahıl ekimi yapılan geniş düzlükler vardır. Transkafkasya ise benzer düzlükler ve Küçük Kafkaslarla kaplıdır. Kuzeybatı-Kuzeydoğu istikametinde iki sıra hâlinde uzanan Kafkas dağlarının kuzeyde olanlarına Büyük Kafkaslar, güneyde olanlarına ise Küçük Kafkaslar denilmektedir. Kafkasya coğrafi olarak; sıradağlar, platolar, vâdiler, ovalar, ırmaklar ve göllerin yer aldığı muhtelif yüzey şekillerine sahiptir. Büyük Kafkasların uzunluğu yaklaşık 1200 km.dir. ⁵³⁵ // s. 127
Kahveci Salih Ağa: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Şehrin ortasında mezarı olan ve daha sonra mezarı kaldırılan, bir zamanlar Hayri İrdal'ın annesinin ölmemesi için dua ettiği evliya fakat bir süre sonra annesinin ölmesi ve mezarının kaldırılmasından dolayı Hari İrdal'ın kendisinin evliya olmadığına inandığı kişi. // s. 56
Kahvecibaşı: SAE., YA, DLA, GA, Ar.: Kahvecibaşı, İstanbul'un Üsküdar ilçesinin Valide-i Atik semtindeki sokaklardan birinin adıdır. ⁵³⁶ // s. 47

⁵³⁰ *Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi* C. 4 Kabakçı Mustafa maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

⁵³¹ islamansiklopedisi.org.tr/kabe

⁵³² *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 4, s.332

⁵³³ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.1029

⁵³⁴ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.1033

⁵³⁵ islamansiklopedisi.org.tr/kafkasya

⁵³⁶ huseyinturhan.com/?pages,9031/kahvecibasi-sokak

Kahvecibaşı Camii: SAE., YA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Hayri İrdal'ın evine getirdiği mezarlık parmaklığını aldığı caminin adıdır. // s. 55

Kambur İmam: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Mümtaz ile Nuran'ın konuşmalarında "gülünç ad" olarak verdikleri örnek. // s. 172

Kamburkarga: SAE., YA, DLA, GA, T.: Belirtilen yerlerde böyle bir yer olmadığı anlaşılma beraber, günümüzde bu yerin "Kargı Çıkmazı" adı ile anılması muhtemeldir. Kargı Çıkmazı, İstanbul'un Fatih ilçesinin Aksaray Mahallesi'nde yer alan bir sokak adıdır. // s. 220

Kamil Efendi: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Birkaç sene evvel kendisi için bir levha yazan kişi. Behçet Bey'in Hamdullah yazması ile arasında bir fark gözetmediği levhayı yazan kişi. // s. 16

Kamil Paşa: SD., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Sultan Abdülazîz Han devri sadrâzamlarından. 1808 yılında Arapkir'de doğan Kâmil Paşa, Akkoyunlu âilesine mensuptur. İstanbul'da iyi bir tahsil gördükten sonra Dîvân-ı Hümâyûn kaleminde dört yıl çalıştı. 1833'te Mısır'a giderek Mehmed Ali Paşanın hizmetinde bulundu ve kızı Zeyneb Sultanla evlendi. Mirliva rütbesi ile geldiği İstanbul'da Meclis-i Vâlâ ve Maârif Meclisi üyeliği, ardından Ticâret Nâzirliğinde bulundu. 1854'te ikinci defâ Ticâret Nâzirliğine getirilen Kâmil Paşa aynı yıl Meclis-i Âl-i Tanzimat başkanı oldu. 1856'da tekrar Meclis-i Vâlâ Başkanlığına getirildi. İki yıl bu vazifeyi yürüten Kâmil Paşa, istifa edip Mısır'a gitti. Sultan Abdülazîz Han padişah olunca yeniden İstanbul'a geldi. 5 Ocak 1863'te Sadrâzam Keçecizâde Fuâd Paşanın istifa etmesi üzerine sadrâzamlığa getirildi. Bu vazifedeyken Haziran 1863'te Devlet Şûrası Başkanı oldu. Dîvân-ı Ahkâm-ı Adliye Nâzirliği vazifesini de üstlendi. Hastalığı sebebiyle 1875'te bu vazifeden ayrıldı. 1876'da Sultan Abdülazîz Hanın ihtilalciler tarafından şehid edilmesine çok üzülen Kâmil Paşa, aynı sene İstanbul'da vefât etti. Devrinin başarılı devlet adamlarından ve en zenginlerinden olan Paşa, dürüst ve iyiliksever bir kimse olarak tanınmıştır. Osmanlı Sultanı Abdülazîz Hana karşı hürmetkârdı. Sultan Abdülazîz Hanın kâtili Hüseyin Avni Paşa için, "Mel'un herif, padişahın başını yedi!" diyerek, hakikatı söylemiştir. İstanbul'da birçok hayır ve hasenâtı vardır. Bunların başında hanımı ile birlikte yaptırdıkları, Üsküdar'daki Zeynep Kâmil Hastanesi gelmektedir. Ayrıca câmi, okul, çeşme gibi hayrat bırakmışlardır. Kâmil Paşanın şiirleri ve münşeâtı (nesir-mektuplar) da mevcuttur. Arapça, Farsça ve Fransızca bilirdi. Kâmil Paşanın edebiyatçı olarak tanınmasını sağlayan eser, Fenelon'un yazdığı Telemak'ın Maceraları adlı kitabın tercümesi olan Terceme-i Telemak'tır.⁵³⁷ Yusuf Kamil Paşa SAE. 232 // s. 87.115

Kanada: SAE., YA, DLA, GA, B.: Kuzey Amerika kıtasının kuzeyinde bir devlettir. 1945'ten beri dünyanın 11 büyük devleti arasında sayılmaktadır. Toprak büyüklüğü bakımından Sovyetler Birliği'nden sonra 2. gelir. Kuzeyinde Kuzey Buz Denizi, Grönland Adası ile Baffin Denizi, Davis Boğazı, doğusunda Atlas Okyanusu, batısında A. B. D.'n- den Alaska ile Büyük Okyanus, güneyinde boydan boya A. B. D. uzanır. Superior, Huron, Erie, Ontario Gölleri iki devlet arasında ortaklama durumdadır. Newfoundland (Yeniel) adasının güneyindeki Miquelon ve Saint Pierre adacıkları Fransa'ya aittir.⁵³⁸ // s. 142

⁵³⁷ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 4, Kamil Paşa maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

⁵³⁸ islamansiklopedisi.org.tr/kanada

Kanadalı: SD., BA, DLA, GA, T.: Kanada halkından olan kimse. ⁵³⁹ // s. 233
Kanarya: SD., KA, BŞA, ÖA, B.: Madam Elekçiyan'ın lakabı (sesinin güzelliğinden dolayı). // s. 220
Kandilli: HU., YA, DLA, GA, T.: Boğaziçi'nin en dar yerinde, Anadolu yakasında, karşıdaki Bebek Koyu'na doğru uzanan sivri bumun ardında yer alan semt. ⁵⁴⁰ Kandilli MH. 92 // s. 69,357
Kanlıca: HU., YA, DLA, GA, T.: Boğaziçi'nin Anadolu yakasında aynı adla anılan koyun gerisinde ve kuzeyinde yer alan semt. Bugün Beykoz ilçesine bağlı bir mahalledir. Kuzeyinde Çubuklu, güneyinde Anadoluhisarı, doğusunda Kavacık mahalleleri vardır. ⁵⁴¹ Kanlıca MH. 62 Kanlıca SD. 172 // s. 122
Kant: SAE., KA, DLA, GA, B.: KANT, Immanuel, ünlü Alman filozofudur. 1724-1804 yılları arasında yaşadı. Königsberg Üniversitesinde felsefe, matematik ve fizik tahsil etmiştir. Babasının ölümünden sonra özel öğretmenlik yapmaya başlamıştır. Kant'ın düşünce sistemi bu devrede gelişip, olgunlaşmıştır. 1755'te doktorasını tamamlayıp, Königsberg Üniversitesinde öğretime başlamıştır. Mantık, metafizik, ahlâk felsefesi, teoloji, antropoloji, matematik, fizik ve fizikî coğrafya dersleri vermişti. 1770'te profesör olan Kant, 1796'da emekli oluncaya kadar üniversitede çeşitli zamanlarda dekanlık ve rektörlük görevlerinde bulunmuştur. Bu zamana kadar felsefenin, daha sonra, klâsik sayılacak eserlerini vermiştir. Kant, genç yaşında güneş sisteminin meydana gelişi konusunda meşhur "nebula-bulut" hipotezini ortaya atmıştır. ⁵⁴² // s. 128
Kanun-ı Esasi: MH., KVA, DLA, GA, Ar.Ar.: Devletin şeklini, çatısını, devlet içindeki teşrî (yasama), icra (yürütme), kaza (yargı) kuvvetlerinin birbiriyle münâsebetini, bunların hangi organlar vasıtasıyla kullanıldığını ve ayrıca ferdin devlete karşı olan haklarını tâyin ve tanzim eden kânun. ⁵⁴³ // s. 95
Kanuni Sultan Süleyman: SAE., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Osmanlı Devletinin onuncu sultânı ve İslâm halifelerinin yetmiş beşincisi. Babası Yavuz Sultan Selim Han, annesi Âişe Hafsa Sultan olup, 27 Nisan 1495'te Trabzon'da doğdu. Adı Neml sûresi otuzuncu âyet-i kerimesinde geçen "Hazret-i Süleymân"ın isminden alındı. Kânûnî lâkabıyla meşhur oldu. Avrupalılar Büyük Türk ve Muhteşem Süleyman lâkaplarını verdiler. ⁵⁴⁴ Kanuni Sultan Süleyman SAE. 236 // s. 236
Kap: SAE., YA, DLA, GA, B.: Cape Town (Kap, "keyp tavn" okunur), Güney Afrika Cumhuriyeti'nin üç başkentinden biridir. Nüfusu yaklaşık 3.500.000'dur. Afrika kıtasının Avrupa'ya en uzak ucundadır. Cape Town, Güney Afrika'nın en büyük şehridir. Bu başkent, Güney Afrika'nın tam güneybatı ucunda yer alır. ⁵⁴⁵ // s. 142

⁵³⁹ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.1057

⁵⁴⁰ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 4, s.411

⁵⁴¹ istaneautiful.com/tr/İstanbul-bolgeler/bogazici-anadolu-kiyilari/kanlica

⁵⁴² viraverita.org/yazilar/kant

⁵⁴³ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 4, Kanun-i Esasi maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

⁵⁴⁴ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 4, Kanuni Sultan Süleyman maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

⁵⁴⁵ tr.m.wikipedia.org/wiki/Cape_Town

<p>Kapalı Çarşı: HU., YA, DLA, GA, T.: Nuruosmaniye ile Beyazıt arasındaki alanı kapsayan çarşı.⁵⁴⁶ Kapalıçarşı MH. 120 Kapalıçarşı SAE. 330 Kapalıçarşı SD. 146 // s. 12</p>
<p>Kapan Eminliği: MH., KUA, BŞA, ÖA, T.: Hakkı Paşa tarafından Ahmet Nuri Bey'in Babıali'den çıkarmak için gönderdiği yer. // s. 119</p>
<p>Kapanındaki Eminliği: HU., KUA, BŞA, ÖA, T.: Bir defterin sahibinin sütkardeşinin tayin edildiği yer. // s. 49</p>
<p>Karabineri: SD., KA, BŞA, ÖA, T.B.: Umumi harp zamanında İstanbul'daki kahramanlardan siyah pelerinli adam. // s. 233</p>
<p>Karacaahmet: HU., YA, DLA, GA, T.Ar.: İstanbul'un Üsküdar ilçesinde içerisinde Karacaahmet Mezarlığında bulunduğu çok eski bir semtin adıdır.Semtte Karacaahmet Dergahı ve Şakirin Camii gibi bir çok önemli İslam eserleri bulunmaktadır.⁵⁴⁷ Karacaahmet MH. 121 Karacaahmet SAE. 9 Karacaahmet SD. 243 // s. 169</p>
<p>Karadeniz: HU., YA, DLA, GA, T.: Yurdumuzun kuzey kısımlarını kaplayan coğrafi bölge. Batıda, Sakarya Ovasından başlayıp, Sovyetler Birliği sınırına kadar uzanır. Genişliği değişik olup bâzı yerlerde 100 km, yer yer de 200 km'yi bulur. Zonguldak, Kastamonu, Sinop, Tokat, Amasya, Samsun, Ordu, Giresun, Gümüşhâne, Trabzon, Rize, Artvin illerinin tamâmı bu bölgenin içindedir. Ayrıca Erzurum, Erzincan, Sivas, Çorum, Yozgat, Çankırı, Ankara, Eskişehir, Bilecik illerinin bâzı ilçeleri de Karadeniz bölgesinin içinde kalır. Bölgenin yüzölçümü 141.155 km2dir. Bölge nüfusu yaklaşık yedi milyon civârındadır.⁵⁴⁸ Karadeniz SD. 23 // s. 136</p>
<p>Karadenizli Türk: SD., BA, DLA, GA, T.: Karadeniz çağrafyasından olan veya bu cağrafyaya ait olan Türklerin her biri. // s. 235</p>
<p>Karagöz: HU., KA, DLA, GA, T.: Türk geleneksel gölge oyunudur. Adını, oyunun iki temel kişisinden biri olan Karagöz'den alan Türk gölge oyunudur. Oyunun kaynağı hakkında çeşitli görüşler öne sürülse de, bunların doğruluğunu kanıtlayacak kesin belgeler yoktur. Kesinliği diğerlerine oranla daha fazla olan bir belgeye göre oyun, ülkemize Mısır'dan gelmiştir. Halk arasında söylenenlere göreyse, Karagöz'le Hacivat gerçek kişilerdir. Karagöz, Batı Trakya'dan gelip Bursa'ya yerleşmiş bir demirci ustasıdır. Hacivat da inşaatlarda ustabaşı olarak çalışmaktadır. İkisi, Osmanlı padişahı Orhan Beyin Bursa'da yaptırdığı cami inşaatında bir araya gelirler. Aralarındaki söyleşiler öylesine ilgi çeker ki, işçiler işi bırakıp onları izlerler. Bunu öğrenen Orhan Bey, cami inşaatının geri kalmasına neden olduğu için Karagöz'ün başını vurdurur. Korkup kaçan Hacivat da eşkıyalar tarafından öldürülür. Yaptığına pişman olan Orhan Bey, Hacivat'la Karagöz arasında geçen konuşmaları bilen Şeyh Küşterî'den bu konuşmaları dinler. Küşterî, aldığı buyruk üzerine, Karagöz'le Hacivat'ın tasvirlerini yaparak bir perde arkasında oynatır. Böylece Karagöz oyunu doğmuş olur.⁵⁴⁹ Karagöz SAE. 23 Karagöz SD. 24 // s. 366</p>

⁵⁴⁶ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 4, s.425

⁵⁴⁷ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 4, s.447

⁵⁴⁸ islamansiklopedisi.org.tr/karadeniz

⁵⁴⁹ karagoz.net/karagoz_ve_hacivat.html

Karagümrük: SAE., YA, DLA, GA, T.: Şehir surlarının batı kesimine yalan ve Edirnekapı Beyazıt ana ekseninin güneyinde yer alan semt. ⁵⁵⁰ // s. 172
Karakin Efendi: HU., KA, BŞA, ÖA, B.Ar.: Balıkçılık kitabı olan kişidir. // s. 47
Karaköy: SAE., YA, DLA, GA, T.: İstanbul'un Avrupa yakasında, Galata'nın Haliç ağzı ve Galata Köprüsü ayağı çevresinde yer alan, Beyoğlu ilçesi sınırları içindeki semt. Günümüzde, daha çok bir ulaşım kavşağı ve meydan olarak bilinir, iskeleler, duraklar, Tünel ağzı ve çeşitli işyerleriyle ticaret ve ulaşım gibi kentsel işlevlerin ağır bastığı bir semttir. ⁵⁵¹ Karaköy SD. 306 // s. 173
Karaoğlan: HU., YA, DLA, GA, T.: Karaoğlan Sokak, İstanbul'un Beyoğlu ilçesinin Müeyyedzade Mahallesinde bulunan bir sokak adıdır. ⁵⁵² // s. 30
Karınatık: HU., KVA, DLA, GA, T.: Kar-ı Natık, din dışı Türk musikisinin en büyük birleşik sözlü formlarından biri. ⁵⁵³ // s. 148
Karmen: SD., KA, BŞA, ÖA, B.: Bir zamanlar Ferit Paşa'nın canlandırdığı kahramanın adıdır. // s. 267
Karpuz Hoca: SAE., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.: Seyit Lütfullah'dan destur alıp Söğüt'de yıkık bir evde yaşayan zat. // s. 211
Kartaca: SD., KVA, DLA, GA, T.: MÖ 814 yılında, Tunus yarımadasında kurulmuş olan bir Fenike kolonisidir. Kartaca, Fenike dilinde Kart-hadaşt yani "Yeni Şehir" anlamına gelmektedir. Kart Hadaşt, 22 sessiz harften oluşan Fenike alfabesiyle QRT-HDST olarak yazılmaktadır. Bugün için Kartaca ile ilgili yazılı kaynaklar, Romalı ve Yunanlı tarihçilerin çalışmalarıyla sınırlıdır. Gerek Kartacalıların gerekse de Fenikelilerin papirüs kullanmaları ve bu materyalin zaman içinde dağılması sonucu, Kartaca ve Fenike yazılı kaynakları zamanımıza kadar ulaşmamıştır. Bu sonuçta kuşkusuz Pön savaşları sonunda Roma ordusunun Kartaca'yı yakıp yıkmasının da etkisi vardır. ⁵⁵⁴ // s. 111
Kartiyelaten: SD., YA, DLA, GA, B.: (Kartiyelaten adının Quartier Latin olduğu sanılmaktadır.) Fransa'nın Paris şehrinde ekonomik durumu çok iyi olan insanların yaşadığı, Seine Nehri'nin sol yanındaki semt. ⁵⁵⁵ // s. 42
Kartiyelaten: HU., YA, BŞA, ÖA, B.: İhsan'ın yedi sene ve en parlak devrinde bütün yaşlılarıyla birlikte yaşadığı yer. // s. 40
Kasım: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Cemal'in koruması ve arkadaşı, Jandarma onbaşı. Onbaşı Kasım SD. 15 Kasım Onbaşı SD. 16 Kasım Ağa SD. 15,16 // s. 15
Kastamonu: HU., YA, DLA, GA, B.: Karadeniz Bölgesinin şirin bir ili. Batı Karadeniz bölümünde Karadeniz, Sinop, Çorum, Çankırı ve Zonguldak illeri ile çevrilidir. 35°45' ve 42°00' kuzey enlemleri

⁵⁵⁰ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 4, s.455

⁵⁵¹ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 4, s.458

⁵⁵² haritamap.com/yer/karaoglan-sokak-beyoglu

⁵⁵³ islamansiklopedisi.info/dia/ayrmetin.php?idno=240356&idno2=c240223

⁵⁵⁴ islamansiklopedisi.org.tr/kartaca

⁵⁵⁵ earsiv.sehir.edu.tr/handle

ile 32°43' ve 34°37' doğu boylamları arasında yer alır. Trafik numarası 37'dir. Kastamonu akarsu, dağ, orman ve deniz ilidir. Kuzey Anadolu'nun orta kısmındadır.⁵⁵⁶ Kastamonu MH. 104 Kastamonu SD. 24 // s. 17

Kaşıkçı Elması: SAE., KVA, BŞA, ÖA, T.Ar.: Hayri İrdal'da olduğu sanılan elmas. Bunun için Hayri İrdal hakkında tahkikat yapılır. Mahkeme sonunda bu elmasın Saliha Sultan tarafından Şerbetçibaşı marifetiyle satın alındığı, Saliha Sultan'ın ölümü üzerine hazineye girdiği, daha sonra da I. Abdülhamit'in kendisi tarafından bir gözdesine hediye edildiği öğrenilir. Kaşıkçı elması ve onun mücevheri, Osmanlı İmparatorluğu hazinesinden 1923'te modern Türkiye Cumhuriyeti hazinesine devrolmuştur.⁵⁵⁷, // s. 92

Katiller: HU., BA, DLA, GA, T.: Birtakım meseleleri olan ve gördüklerine bu meselelerden bahsedenler. // s. 88

Katip: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Katip türküsünde adı geçen kişi. // s. 103

Katip Bey: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Nasır Paşa'nın arkadaşı, Nasır Paşa'nın evinde bulunan ve Nasır Paşa ile sohbet eden kişi. // s. 272

Katip Çelebi: SAE., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Târih, coğrafya, bibliyografya ve biyografya ile meşgul olmuş meşhur bir âlim. Asıl adı Mustafa olup, 1608 (H. 1017)'de İstanbul'da doğdu. Babasının adı Abdullah'dır. Babası, Osmanlı devlet ve siyâset adamlarının yetiştirildiği Enderûn mektebinde tahsil görerek yetişmiş bir askerdir. Mustafa bin Abdullah, ordu kâtipliğinde bulunduğu için ulemâ ve halk arasında Kâtip Çelebi diye tanındı. Hacca gittiği ve başmuhâsebeci ikinci halîfesi olduğu için Hacı Halife ismiyle meşhur oldu. Babası dindar bir zât olduğu için beş-altı yaşlarında onu ilme teşvik etti. O da imâm İsâ Halife-i el-Kırîmî'den Kur'ân-ı kerîm ve tecvîd dersleri almaya başladı. On dört yaşına kadar çeşitli hocalarından din ilimleri tahsil etti. On dört yaşında Anadolu muhasebesi kalemine kâtip oldu. Eserleri: 1- Keşf-üz-Zünûn an Esâmi-il-Kütüb vel-Fünûn: Arabî, çok kıymetli eseridir. On beş bine yakın kitap ve on bine yakın müellifi tanıtan büyük bir bibliyografya ansiklopedisi mahiyetindedir. Mısır'da, Almanya'da, İstanbul'da basıldı. Latince'ye de tercüme ve tâb edildi. 2- Cihânnümâ: En eski coğrafya kitabımızdır. Haritalarıyla birlikte İbrâhim Müteferrika matbaasında basılmıştır. Daha sonra yazılacak coğrafya kitaplarımıza kaynak teşkil edebilecek bu eser, Avrupa dillerinde tercüme edilmiştir. 3- Tuhfet-ül-Kibar fî Esfâr-il-Bihâr: Denizcilik târihi bakımından mühim bir eserdir. Osmanlı Devleti zamanındaki deniz savaşlarından bahseder. 4- Takvîm-üt-Tevârih: Adem aleyhisselâmdan 1648 târihine kadar geçen vak'aların kronolojik açıklamasını ihtiva eder. Arabî ve Fârisî dilde basılmıştır. 5- Fezleket-üt-Tevârih: Bir mukaddime, üç usûl ve bir sonsözden ibaret olan bu eser, varlıkların başlangıcı, peygamberlerin ve hükümdarların târihi diye hülâsa edilebilecek bir târih kitabıdır. 6- Fezleke: Fezleket-üt Tevârih'in devamı niteliğindedir. 1591'den 1654 târihine kadar vuku bulan olayları anlatır. 1879'da iki cild olarak basılmıştır. 7- Kanunnâme, 8- Târîh-i Firengî Tercümesi, 9- Târîh-i Kostantiniyye ve Kayâsire, 10- İrşâd-ül-Hayâfâ ilâ Târîh-ul Yunan ver-Rûm, 11-

⁵⁵⁶ kastamonukultur.gov.tr/TR,91025/genel-bilgiler.html

⁵⁵⁷ Murat Hatipoğlu, (2019), "Finding Story and Gemological Features of the Sponmaker's (Kasikci) Diamond", *International Journal of Scientific and Technological Research*, Vol: 5, No: 1

Süllem-ül-Vusul ilâ Tabakât-ü Fuhûl, 12- İhlâm-ül-Mukaddes, 13- Tuhfet-ül-Ahfârîl-Hikem ve'l-emsâl ve'l-Eş'âr, 14- Dürer-i Müntesira vel-Gurer-i Müntesira, 15- Düstûr-ül-Amel fi Islâhil-Hâlâl, 16- Beydâvî Tefsiri şerhi, 17- Hüsn-ül-Hidâye, 18- Resm-ür-Recm bis-Sim ve'l-cîm, 19- Câmi-ül-mütûn min Cüll-il-Fünûn, 20- Mîzân-ül-Hak fi ihtiyâr-il-ehak.⁵⁵⁸ // s. 264

Kavaklar: HU., YA, DLA, GA, T.: "Kavak kaleleri", "kavak hisarları" olarak da geçer. Boğaz'da ve Haliç'te bu adla bilinen yerler, eski çağlardan beri birer istihkâm ve tabya niteliğindedir. Boğaz girişindeki Kavak (Selimiye) ve Kavak İskelesi, Haliç'teki Aynalıkavak, Anadoluhisarındaki eski Kavak İskelesi, Kanlıca sırtlarında eski bir mesire olan Kavacık, Boğaz'ın Karadeniz'e çıkışına yakın Rumelikavağı ve Anadolukavağı bunlardandır.⁵⁵⁹ // s. 196

Kayser Andronikos: SAE., KA, BŞA, ÖA, B.: Seyit Lütfullah'ın gaipler dünyasından öğrendiği ve Abdüsselam Bey'e bir gün hakikaten bulacağını vaat ettiği hazinelerin sahibi. Andronikos Kayser SAE. 53 İmparator Adriyan SD. 49 // s. 42

Kayseri: SD., YA, DLA, GA, B.: İç Anadolu'nun orta Kızılırmak bölümünde, Erciyas Dağının eteklerinde şirin ve modern bir il. Kuzey ve kuzeybatıda Yozgat, Kuzey ve kuzeydoğuda Sivas, doğuda Kahramanmaraş, güneyde Adana, güneybatıda Niğde, batıda ise Nevşehir illeriyle çevrilidir. 34°56' ve 36°59' doğu boylamları ile 37° 45' ve 38° 18' kuzey enlemleri arasında yer alır. Tarih ve kültür zenginliği yanında ileri bir sanayi merkezi olan Kayseri'nin pastırması ve Bünyan halısı dünyâca meşhurdur. Trafik numarası 38'dir.⁵⁶⁰ // s. 228

Kayserling: SAE., KA, DLA, GA, B.: Johann Carl Kaiserling (3 Şubat 1869 - 20 Ağustos 1942) bir Alman olan patolog bir yerlisi olarak Kassel-Wehlheiden'de doğdu. Münih'de tıp okudu. Kiel ve Berlin'de 1893 yılında tıbbi doktarasını yaptı. 1902 yılında Berlin Privatdozents Üniversitesi ve 1912 Königsberg Üniversitesinde genel patoloji ve patolojik anatomi profesörü oldu.⁵⁶¹ // s. 269

Kayzer Wilhelm: SD., KA, DLA, GA, B.: II. Wilhelm (doğum ismi: Friedrich Wilhelm Viktor Albert von Preußen, (d. 27 Ocak 1859, Veliht Prens Sarayı, Berlin, Prusya - ö. 4 Haziran 1941, Doorn, Hollanda), Prusya İmparatorluğu'nun son hükümdarıdır. Annesi İngiltere Kraliçesi Kraliçe Victoria'nın büyük kızı, III. Friedrich'in karısı, Alman imparatoriçesi ve Prusya kraliçesi Prenses Victoria'dır. II. Wilhelm böylelikle, İngiltere Kraliçesinin torunu, Victoria'dan sonraki İngiltere Kralı VII. Edward'ın yeğeni, Edward'ın oğlu Kral V. George'un ise yeğenidir. II. Wilhelm, altı yaşından itibaren 39 yaşındaki öğretmen Georg Hinzpeter'den etkilenmiştir. Bir genç olarak o Friedrichsgymnasium'da Kassel'de eğitim gördü ve Bonn Üniversitesi'nin üyesi oldu.⁵⁶² // s. 271

Kazak: SD., BA, DLA, GA, T.: Kazak, Kazakistan'da yaşayan Türk ırkına mensup Türk halkından olan kişi.⁵⁶³ // s. 232

Kazancılar: HU., YA, DLA, GA, T.: İstanbul'un Beyoğlu ilçesinde Taksim'de bulunan yokuşun,

⁵⁵⁸ turkedebiyati.org/katip_celebi.html

⁵⁵⁹ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 4, s.500

⁵⁶⁰ kayseri.gov.tr/sehrimiz

⁵⁶¹ de.m.wikipedia.org/wiki/Johann_Carl_Kaiserling

⁵⁶² nkfu.com/ikinci-wilhelm-kimdir/

⁵⁶³ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.1121

semtin adı. ⁵⁶⁴ // s. 344
Kazasker Ata Molla Bey: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Abdülhamit devrinde acayip mizacı, sevimliliği, huysuzluğu, tatlıuysallık, inat ve fantezileri, ani çöşmalarıyla "saraya intisap" dedikleri o acayip ve tehlikeli ikbali bile bir nevi şaka haline getirmiş kişi ve aynı zamanda Atiye ve Ruhsar Hanım'ın babaları, Behçet Bey'in Kayınbabası ve İsmail Molla Bey'in dünürü. Ata Molla SD. 24 // s. 8
Kedi Mur, MH., EA, DLA, GA, B.: Yazar, ressam, besteci ve mahkeme üyesi E.T.A. Hoffmann'ın eserinin adıdır. Eserin asli adı şöyledir: "Murr Kedi'nin Gözünden". ⁵⁶⁵ // s. 148
Kenzülhavas, HU., EA, DLA, GA, Ar.: Seyyid Süleyman El-Hüseyni'nin kaleme aldığı dua ve büyücülük kitabının adı. ⁵⁶⁶ // s. 47
Kerim Paşa: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Nasır Paşa'nın akrabalarından birisidir. // s. 87
Kınalı: SAE., YA, DLA, GA, T.: İstanbul'un Silivri ilçesinin Fatih mahallesinde yer alan sokak adı. ⁵⁶⁷ // s. 211
Kraliçe Kristin: SAE., EA, DLA, GA, B.: Queen Christina/Kraliçe Kristin, 1933 yılında vizyona giren ve Rouben Mamoulian'ın yönetmenliğini yaptığı filmin adı. ⁵⁶⁸ // s. 163
Kraliçe Victoria: SD., KA, DLA, GA, B.: Victoria (24 Mayıs 1819 – 22 Ocak 1901), Birleşik Krallık ve İrlanda Kraliçesi (1837 – 1901) ve Hindistan İmparatoriçesi (1876 – 1901). 19. yüzyılda 63 yıl yedi aylık bir süreyle Birleşik Krallık tarihinde en uzun süre saltanat sürmüş hükümdardır. Tahta amcası IV. William'ın ölümü üzerine 20 Haziran 1837 tarihinde 18 yaşındayken çıktı. 1840 yılında kuzeni Prens Albert'la evlendi ve 9 çocuk sahibi oldu. Siyasi yaşamda aktif rol aldı. 1861 yılında Prens Albert öldükten sonra yaşamının geri kalan kısmını siyahlar giyerek yas içinde geçirdi. "Tutuculuk" ve "ahlak gösterişi" Kraliçe Victoria dönemine damgasını vurmuştur. Kraliçe Victoria'nın saltanatı boyunca en önemli olay Birleşik Krallık'ın Fransa ve Osmanlı İmparatorluğu ile birlikte Rusya'ya karşı savaştığı Kırım Savaşı'dır (1854-1856). Kraliçe Victoria'nın 9 çocuğundan 8'i diğer Avrupa hanedanlarından kişilerle evlendiler. Günümüzde bile birçok Avrupa monarşileri Kraliçe Victoria'nın soyundan gelen kişilerle yönetilmektedir. ⁵⁶⁹ Viktoria HU. 242 // s. 271
Kırım: MH., YA, DLA, GA, T.: Karadeniz'in kuzeyinde bir yarımada. Doğusunda Azak Denizi vardır. Karadeniz'le Azak Denizi'ni birleştiren Kerç Boğazı, Kırım Yarımada'sını Kuban'dan ayırır. Kuzeyde Urkapı (Perekop) ile Ukrayna'ya bağlanmıştır. Bu kesimde açılan bir kanalla Azak ile Karadeniz birleştirilmiş olduğu için, Kırım, bir ada da sayılabilir. Esasen Türkler'ce «Yeşil Ada» diye anılır. Kırım şu an Ukrayna yasalarına göre Kırım Anayasası tarafından yönetilen özerk bir parlamenter cumhuriyettir. Yarımada'nın merkezinde bulunan Akmescit idari yönetim merkezinin bulunduğu başkenttir. Kırım'ın yüzölçümü 26.200 kilometrekaredir ve nüfusu 2007 yılı itibarıyla

⁵⁶⁴ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 4, s.515

⁵⁶⁵ iletisim.com.tr/kitap/keci-murrun-dunya-gorusu/9188

⁵⁶⁶ frmtr.com/dini-sohbetler/1616817-kenzul-havas-nedir.html

⁵⁶⁷ haritamap.com/yer/kinali-sokak-silivri

⁵⁶⁸ turkcealyazi.org/mov/0024481/queen-christina.html

⁵⁶⁹ nkfu.com/kralice-1-victoria-hayati/

1,973,185'dir. Bölgede orta çağın sonunda Kırım Hanlığı'nı oluşturan Kırım Tatarları şimdi nüfusun yaklaşık %13'ünü oluşturarak etnik azınlığa dönüşmüştür. Kırım Tatarları Joseph Stalin hükümeti tarafından zorla Orta Asya'ya sürgün edildi. Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra bazı Kırım Tatarları bölgeye geri dönmeye başladılar.⁵⁷⁰ Kırım HU. 351 // s. 152

Kırım Muharabesi: HU., OA DLA, GA, T.Ar.: Osmanlı Devleti ve müttefikleri İngiltere Fransa ve Piemento ile Rusya arasında 1853-1856 yıllarında yapılan savaş. 1800'lü yıllarda dünyâda iki büyük İslâm devleti vardı. Biri Osmanlı Devleti, diğeri ise, Hindistan'daki Gürgâniye Hükümdârlığıydı. İslâmiyetin büyük düşmanı olan İngilizler ise, devamlı bu iki devleti nasıl yok edebileceklerini plânlamakla meşgûldüler. Önce Gürgâniye Devletini parçalamaya karar verdiler. Böylece hem Asya'daki Müslümanları başsız bırakacaklar, hem de Hindistan'ın hazinelerine ve ticâretine hâkim olacaklardı. Fakat Osmanlı Devletinin buna mâni olmasından korkuyorlardı. Bunun için Osmanlı Devletiyle Rusya arasında savaş çıkarmaya çalıştılar. Sıcak denizlere inme hayâliyle yanıp tutuşan Rusya'yı devamlı tahrik ettikleri gibi, sadrâzam Mustafa Reşîd Paşayı da kandırarak Rusya'ya karşı düşmanca tavır takınmasını temin ettiler. İngilizlerin asıl maksadını anlayamayan Rus Çarı Birinci Nikola, bu devlet ile Osmanlı toprakları hakkında görüşmeye karar verdi. 9 Ocak 1853'te Sen-Petersburg'un kışlık sarayında verilen bir baloda, İngiliz elçisine Osmanlı Devletinin topraklarını paylaşmayı teklif etti. Ancak İngiltere bu teklifi red ettiği gibi, durumu Bâbîâlî'ye de bildirdi. Bunun üzerine Rusya, Osmanlı Devleti hakkında tek başına tedbirler almaya kalkıştı. İstanbul'a prens Mençikof'u elçi olarak gönderip, Fransa'nın Kudüs'te daha önceleri Katolikler adına sağladığı imtiyazların Ortodokslar için de tatbik edilmesini Ortodoks tebeânın himâyesinin Rusya'ya verilmesini istedi. Fakat Mustafa Reşîd Paşa, bu teklifleri reddedip meselenin diplomatik yollardan çözümünü önledi. Bunun üzerine Avusturya İmparatorluğu ile Prusya Krallığı, İstanbul ve Petersburg'a kendi hakemliklerinde bir konferans toplanıp savaşın önlenmesini teklif ettiler. Rusya bu teklifi kabul ettiği halde Mustafa Reşîd Paşa İngilizlerin tahriki ile reddetti. Böylece iki devlet arasında münâsebetler tamâmen kesildi. Rusya harb îlân etmeden Eflak ve Boğdan'ı işgâl etti. Bunun üzerine Osmanlı Devleti, 4 Ekim 1853'te Rusya'ya harp îlân etti. Tuna cephesinde savaş Türk topçu ateşiyle başladı (23.10.1853).⁵⁷¹ Kırım Muharebesi MH. 139 Kırım Muharebesi SAE. 151 Kırım Muharebesi SD. 15 // s. 136

Kırşehir: HU., YA, DLA, GA, T.: İç Anadolu'nun Orta Kızılırmak bölümünde yer alan bir ilimiz. Doğu ve güneydoğu'da Nevşehir; güneyde Niğde; güney, güneybatı ve batısında Ankara ile çevrilidir. 38° 49' ve 39° 48' kuzey enlemleri ile 33° 25' ve 34° 43' doğu boylamları arasında yer alır. Trafik numarası 40'tır.⁵⁷² // s. 208

Kısıklı: HU., YA, DLA, GA, T.: İstanbul'un Üsküdar İlçesi'ne bağlı semt ve aynı taşıyan mahalle.⁵⁷³ Kısıklı SAE. 210 // s. 174

Kız Kulesi: SAE., YA, DLA, GA, T.Ar.: Marmara Denizi'nin İstanbul Boğazı ile buluştuğu yerde,

⁵⁷⁰ vatankirim.net7yazi.asp?YaziNo=25

⁵⁷¹ islamansiklopedisi.org.tr/kirim-savasi

⁵⁷² Kırşehir.gov.tr/sehrimiz

⁵⁷³ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 5, s.8

Üsküdar kıyısına yakın bir kayalık üzerine oturtulmuş olan yapı. ⁵⁷⁴ Kız Kulesi HU. 111 // s. 72
Kierkegaard: SD. , KA, DLA, GA, B.: Soren Aabye Kierkegaard (1813-1855), Danimarkalı filozof ve teolog. Kierkegaard dindar babasının etkisiyle din eğitimi alarak ve katı bir dinsel atmosfer içinde yetişti. Tüm yaşamında bu çocukluğun etkisi görülür. Kendisi de dinsel düşünceleri olan birisi olmakla birlikte sürekli din adamlarıyla, kurumlarıyla ve düşünceleriyle çatışma halinde oldu. Mevcut Hıristiyanlığın yozlaşmış olduğunu ileri sürdü ve Hıristiyan inancının tamamen yenilenmesine yönelik eleştiriler geliştirdi. Kierkegaard, din ve tanrıyı tamamen bireysel bir konu olarak değerlendirdi. Bu yönde giderek sistematik felsefenin bireyi gözardı eden bütüncüllüğünü de reddetti. Felsefesinde bireyi merkeze aldı. ⁵⁷⁵ // s. 93
Kilercibaşısı İbrahim Ağa: MH. , KA, BŞA, ÖA, T.Ar.: Buyidil Hanımefendi'nin "cülus" haftasında sessizce evlendirildiği adam. // s. 114
Kirkor Elekçyan: SD. , KA, BŞA, ÖA, B.: Madam Elekçyan'ın ölen kocası, Fehim Efendi kumpayasında en istidatlı sanatçılardan birisidir. // s. 217
Kitab-ı Mukaddes, HU. , EA, DLA, GA, Ar.Ar.: Allahü teâlânın en son gönderdiği; emir ve yasaklarını, îmân ve ibâdet bilgilerini, güzel ahlâkı içine alan ilâhî kitap. Edille-i şer'iyenin ilki, yâni İslâm dînindeki hükümlerin birinci ana kaynağı; semâvî kitapların sonuncusu. Semâvî kitaplar ikiye ayrılır. Bir kısmı küçük sayfeler hâlinindedir. Bunlara "suhuf"; büyüklerine ise "kitap" denir. İnsanlara bildirilen yüz suhuf ve dört kitaptır. ⁵⁷⁶ Kur'an HU. 156 Kur'an-ı Kerim HU. 156 Kur'an-ı Kerim MH. 8 Kur'an MH. 8,142, // s. 161
Kitapçı Kemal: HU. , KA, BŞA, ÖA, T.Ar.: Mümtaz ile Nuran'ın Boğaz vapuruna binmeden önce önünde durdukları ve Nuran'ın bir iki gazete ve roman aldığı kitapçı. // s. 112
Kocamustafapaşa: HU. , YA, DLA, GA, T.: Kocamustafapaşa, Fatih ilçesine bağlı İstanbul'un bir semtidir. Semtin kuzeyinde Şehremini, Fatih, doğusunda Cerrahpaşa, Aksaray, güneyinde Yedikule, batısında Silivrikapı ve Belgratkapı bulunur. ⁵⁷⁷ Kocamustafapaşa SAE. 210 // s. 20
Koch: HU. , KA, DLA, GA, B.: Heinrich Hermann Robert Koch (d. 11 Aralık 1843 - ö. 27 Mayıs 1910), Alman hekim. Antraks basili (1877), tüberküloz basili (1882 ve kolera basili'nin (1883) keşfi ve Koch postülatlarını geliştirmesiyle ünlenmiştir. Tüberküloz konusundaki keşifleri nedeniyle 1905 yılında Nobel Tıp veya Fizyoloji Ödülünü almıştır. Bakteriolojinin kurucularından biri olarak görülür. Koch Clausthal, Almanya'da doğmuştur. Göttingen Üniversitesi'nde tıp eğitimi almış, 1866 yılında mezun olmuştur. Daha sonra Frank-Prusya Savaşı'nda görev almış ve Wollstein'de önemli bir tıbbi görevli olmuştur. Çok sınırlı kaynaklarla çalışmış olsa da, bakteriolojinin kurucularından olmuştur. ⁵⁷⁸ // s. 219
Kolej: HU. , YA, DLA, GA, B.: İstanbul'da Amerikan misyonerlerinin kurduğu özel öğretim kurumu.

⁵⁷⁴ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 5, s.14

⁵⁷⁵ m.milliyet.com.tr/soren-kierkegaard-kimdir-hayati-/dunya/detay/1703721/default.html

⁵⁷⁶ islamansiklopedisi.org.tr/kuran

⁵⁷⁷ e-sehir.com/turkiye-haritasi/İstanbul-fatih-kocamustafapaşa-mahallesi-haritasi.html

⁵⁷⁸ global.britannica.com/biography/Robert-Koch

1863'te yalnızca erkek öğrencilerin öğrenim gördüğü bir okul olarak kuruldu. Adını mâlî destek sağlayan Christopher Robert'ten aldı. Bir süre Bebek'teki bir konakta eğitim verdikten sonra 1871'de Hisarüstü'nde bugün Boğaziçi Üniversitesinin bulunduğu yerdeki binâsına taşındı. ⁵⁷⁹ // s. 113
Kontes (X.): SD., KA, BŞA, ÖA, B.: Romanda kahramanın adını söylemek istemediği kişi. // s. 185
Konya: HU., YA, DLA, GA, T.: Yüzölçümü bakımından Türkiye'nin en büyük ili. Konya, büyük kısmı iç Anadolu bölgesinde, küçük bir kısmı Akdeniz bölgesinde olup; Orta Anadolu Yaylası üzerinde Ankara, Niğde, Aksaray, İçel, Antalya, Isparta, Afyon, Eskişehir ve Karaman ilçeleri ile çevrilidir. 36°22' ve 39°08' kuzey paralelleri ile 31°14' ve 34°05' doğu meridyenleri arasında yer alır. Trafik numarası 42'dir. ⁵⁸⁰ Konya MH. 76 Konya SAE. 54 Konya SD. 34 // s. 208
Konyaaltı: HU., YA, DLA, GA, T.: Antalya'nın batı ucunda yer alan, Kepez ve Muratpaşa'ya komşu olan ilçesi. ⁵⁸¹ // s. 33
Kordonboyu: HU., YA, DLA, GA, B.: İzmir'in Konak İlçesinin Kültür Mahallesinde bulunan ve sahil boyunca uzanan yer. ⁵⁸² // s. 35
Kosova: SD., YA, DLA, GA, B.: Kosova veya Kosova Cumhuriyeti Balkanlar'da, Sırbistan, Karadağ, Makedonya ve Arnavutluk devletlerine sınırı olan, 1999 ile 2008 yılları arasında Birleşmiş Milletler idaresinde bir bölge olan Kosova 17 Şubat 2008 tarihinde tek taraflı olarak bağımsızlığını ilan etti. Dünyanın son bağımsız ülkesi sıfatı, Karadağ'dan Kosova'ya geçti. Kosova'da bağımsızlık ilanının ardından, denetim, Birleşmiş Milletler'den Avrupa Birliği'ne geçti. Kosova ile Sırbistan arasındaki özerk bölge sınırı, devlet sınırı oldu. Kosova'daki Avrupa Birliği temsilciliği, bundan sonra Uluslararası Sivil Temsilcilik adı altında hizmet vereceğini açıkladı. Böylece Birleşmiş Milletler'in de 1999 yılından bu yana Kosova'da üstlendiği yönetim sona ermiş oldu. Kosova'da Avrupa Birliği ülkelerinden 1900 polis ve yargı mensubu görev yapacak. Kosova bu şekilde Avrupa'nın 50. ülkesi olmuştur. ⁵⁸³ , // s. 63
Koyun Ali Ağa: MH., YA, BŞA, ÖA, T.Ar.: Laleli'de bir sokağın adıdır. // s. 130
Koyun Ömer Ağa: MH., YA, BŞA, ÖA, T.Ar.: Hasmet sokağındaki çımaz ve Nergis Ayşe'nin evinin bir cephesinin uzandığı yer. // s. 128
Kozan: HU., YA, DLA, GA, T.: Anadolu Tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. Yöremizin Tarihinde Anadolu'nun tarihi kadar eski olduğundan Kozan ve havalisinin tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. Bu bilgiler ışığında tarihi Sis şehrinin Çukurova ve çevre tarihinde yöreye ilk insanın ayak bastığı zamandan berisinin tarihi izlerini yansıtır. Sis ve arkasının verdiği dağlık bölge Hititler'den Asurlulara kadar uzanan tarihi olayların da yaşandığı yerdir. Tarihi Komana (veya Şar) şehri erken dönem Hitit-Kizzuvatna Krallığının merkezi idi. Kozan, Adana il merkezine 68 km'dir. Kozan, kuzeyde Kayseri,

⁵⁷⁹ rcwww.robcol.k12.tr/Pages/default.aspx

⁵⁸⁰ Konya.com.tr/genel-bilgiler/

⁵⁸¹ harita.konyaalti.bel.tr/keos/

⁵⁸² haritamap.com/yer/kordon-boyu-konak/

⁵⁸³ vahdet.info.tr/isdunya/dosya370877.html

Yahyalı, Feke, Saimbeyli; doğuda Osmaniye, Kadırlı; güneyde Ceyhan; batıda İmamoğlu, Aladağ ile çevrilidir.⁵⁸⁴ // s. 149

Kozanoğlu: HU., YA, DLA, GA, T.: Kozanoğlu, İstanbul'un Üsküdar ilçesinde Selami Ali mahallesindeki sokaklardan birisinin adıdır. Kozanoğlu, İstanbul'un Pendik ilçesinde Kurtköy mahallesindeki sokaklardan birisinin adıdır.⁵⁸⁵ // s. 320

Kozyatağı: HU., YA, DLA, GA, T.: Kadıköy'de bir semt ve aynı adlı mahalle. Kuzey ve kuzeydoğuda Ankara yolu, kuzeybatıda Sahrayıcedit, batıda Erenköy, güneyde Suadiye, doğuda ise Bostancı mahalleleri ile sınırlanmıştır. Kozyatağı Ankara yolu kuzeyindeki İçerenköy Mahallesi ile komşu olduğu gibi, II. Çevreyolu Kozyatağı Kavşağında Atatürk Mahallesi ile de ortak sınıra sahiptir.⁵⁸⁶ // s. 30

Kömürcü Hafız: HU., KA, DLA, GA, Ar.: Kömürcüzade Hafız Mehmed Efendi (? - 1835), III. Selim II. Mahmud devirlerinin en tanınmış, kudretli bestekarlarından ve hanendelerinden olan Kömürcüzade Hafız Mehmed Efendi'nin bu iki padişaha da musahiblik yaptığı bilinmektedir. Doğum ve ölüm tarihleri kesin olarak bilinmeyen Hafız Mehmed Efendi'nin 1835? yılında öldüğü sanılmaktadır.⁵⁸⁷, // s. 260

Köprü: HU., YA, DLA, GA, T.: (Galata Köprüsü), İstanbul'da Eminönü ile Karaköy arasında bulunan ve Haliç'in iki yakasını birbirine bağlayan köprü.⁵⁸⁸ Köprü SD. 142 // s. 112

Kösem Sultan: SAE., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Sultan Birinci Ahmed Hanın zevcesi, Sultan Dördüncü Murâd ile Sultan İbrâhim Hanın anneleri. Kösem Sultan da denen Mahpeyker Sultan, 1592'de doğdu. Sultan Birinci Ahmed'le evlenen Mahpeyker Sultanın, Şehzâde Murâd, Şehzâde Kâsım, Şehzâde İbrâhim adlı oğulları ile Fatma Sultan isimli bir kızı oldu. Sultan Birinci Ahmed'in genç yaşta ölmesi ile yirmi yedi yaşında dul kaldı. Sultan Dördüncü Murâd'ın tahta geçmesi ile Vâlide Sultan oldu. Zekâsı, kâbiliyeti, devlet işlerindeki ince anlayışı ile iki oğluna da yardım etti. Otuz sene devletin idâresinde başarılı hizmetleri görüldü. Akli ve zekâsı, güzelliği, hayrat ve hasenâtı ile meşhûr sâlihâ, afife (temiz) bir hanım idi. Bâzı târih kitaplarında katı yüreklilikle ithâm olunmakta ise de, bıraktığı eserler onun dindar, cömert ve iyiliksever olduğunu göstermektedir. Çok şefkatli olan Mahpeyker Sultan, çevresindeki fakirlere bir daha kimseye muhtaç kalmayacakları şekilde yardım ederdi. O, bu davranışı ile pekçok kimsenin kalbini fethetmişti. Mahpeyker Vâlide Sultan, her sene Receb ayında, kıyâfet değiştirip, araba ile hâpishânelere gider, borç yüzünden hapse düşenleri, borçlarını ödemek sûretiyle hapisten kurtarırdı. Kâtiller hâriç, bütün mahkumlara yardım elini uzatırdı. Hizmetindeki câriyeleri, eğitip terbiye ettikten sonra, serbest bırakıp, her birine kâbiliyetine göre çeyizler, bir miktar mücevher ile birkaç kese de para verir ve uygun gördüğü kimselerle evlendirirdi. Yetim ve kimsesiz kızları araştırır, çeyizlerini düzerek evlendirirdi. Mahpeyker Sultanın yaptırdığı hayır eserlerinin başında Üsküdar'daki Çinili Câmii gelmektedir. Câminin yanında ayrıca mektep, çeşme, dârülhadîs,

⁵⁸⁴ kazan.bel.tr/?/cografik-konum

⁵⁸⁵ haritamap.com/yer/kozanoglu-sokak-uskudar

⁵⁸⁶ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 5, s.84

⁵⁸⁷ islamansiklopedisi.info/dia/ayrmetin.php?idno=280455

⁵⁸⁸ tr.m.wikipedia.org/wiki/Galata_Koprusu

çifte hamam ve sebil inşâ ettirmiştir. Boğaziçi'nde Anadolu Kavağı, Yavuz Selim civârında (Çarşamba'da) Vâlîde Medresesi Mescidi ile büyük sanâyi ve ticâret yeri olan Çakmakçılar Yokuşunda büyük Vâlîde Hanı ile içindeki mescidi yaptırdı. Rumelide milyonlar değerinde vakıfları ve hayrâtı vardır. Yeni Câminin temeli de Mahpeyker Sultan tarafından atılmıştır. Ayrıca her sene Mekke-i mükerre ile Medîne-i münevveredeki fakirlere, sürre alayı ile gönderilmek üzere, vakıflarda bulunmuştur. Mahpeyker Vâlîde Sultan, 1651 târihinde çıkan bir isyân sırasında Topkapı Sarayı'ndaki âsiler tarafından şehîd edildi. Zevci Sultan Ahmed Hanın Sultanahmed Câmii yanındaki türbesine defnedildi.⁵⁸⁹ // s. 163

Köstence: HU., YA, DLA, GA, B.: Köstence, Romanya'nın Dobruca bölgesinde, Karadeniz kıyısındaki en büyük liman şehri. Şehirde önemli bir Türk - Tatar azınlık varlığını devam ettirmektedir. Şehirde yaşayan çingeneler de Türkçe konuşmaktadırlar.⁵⁹⁰ // s. 74

Kral Zogo: HU., KA, DLA, GA, B., E. :Ahmet Zogu veya Ahmet Muhtar Zogolli/Zogoğlu (1895-1961), 1924-1928 yılları arasında Arnavutluk cumhurbaşkanı, 1928-1939 yılları arasında I. Zog adıyla Arnavut kralı olan Arnavut siyasetçi ve devlet adamı. 1939'da İtalya'nın Arnavutluk'u işgalinden sonra da krallık payesini önce Mısır'da, sonra Fransa'nın Nice kentinde sürgünde taşımıştır. 8 Ekim 1895'te Osmanlı İmparatorluğu'nun o zamanki Arnavutluk bölgesinde Mati şehrinin valisi Cemal Paşa Zogolli ile Salah Toptani Bey'in kızı Sadiye Hanım'ın üçüncü çocuğu olarak Burgajet kalesinde doğmuştur. Baba tarafından kökü 15. yüzyıla dayanan kuzeyli Geg'lerden Zogolli ailesine, anne tarafından orta Arnavutluk'lu Toptani ailesine dayanır. Kral olduktan sonra soyunu eski Arnavut krallarından İskender Bey'e (Skanderbeg) kadar çıkarmışsa da, bu iddiası genel kabul görmemiştir.⁵⁹¹ // s. 145

Kreuger: MH., KA, DLA, GA, B.: İvar Kreuger, İsveçli iş adamı (Kalmar 1880 - Paris 1932). Büyük bir sanayici,değerli bir maliyeciydi. Çeşitli işlerde çalıştı. İngiliz, İsveç ve Amerikan sermayeleriyle Kreuger ve Toll Kibrit ortaklığını kurdu ve bu yoldan dünya kibrit üretiminin dörtte üçünü denetleme imkanı elde etti. Ama bazı kredi bankalarının iflâsı, çabalarına rağmen Kreuger'in şirketlerini de sarstı ve onu 1932'de çaresiz bir duruma düşürdü.⁵⁹² // s. 148

Kudret Bey: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: İtalya'da bir yerde konsolos fakat nisana doğru vazifesine hükümet tarafından son verilmiş. Gümrük nazırlarınının akrabası, uyanıkken bile rüya gören birisidir. İç güveysi gitmiş, karısını hiç sevmeyen biri. Frenk biçimi sakallı, kibar kıyafetli, musiki merakı olan, iç güveysi gittiği ailede hiç sevilmeyen, hor ve küçük görülen, daima ezilen bir adam. // s. 25,52,54,57,58,62,

Kuleli: HU., YA, DLA, GA, T.: Kuleli, İstanbul'un Anadolu Yakası'nda bulunan Üsküdar ilçesine bağlı 33 mahalleden biridir. Boğaziçi semtlerinden biri olan Kuleli'nin, batısında İstanbul Boğazı'na kıyıdaştır. İdari sınırlarına bakıldığında kuzeyinde Kandilli; güneyinde Çengelköy; doğusunda ise

⁵⁸⁹ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 4, Mahpeyker Sultan maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

⁵⁹⁰ tr.m.wikipedia.org/wiki/Kostence

⁵⁹¹ tr.m.wikipedia.org/wiki/Ahmet_Zogologlu

⁵⁹² sv.m.wikipedia.org/wiki/Ivar_Kreuger

<p>Küçükse mahalleleri vardır. Mahalle adını, içinde barındırdığı Kuleli Askeri Lisesi'nden almaktadır. Mahallenin genel görünümüne bakıldığında yerleşimin seyrek, yeşil alanların bol olduğu görülmektedir.⁵⁹³ // s. 167</p>
<p>Kumkapı: MH., YA, DLA, GA, T.: Eminönü İlçesi sınırları içinde yer alan Kumkapı, tarihi yarımadanın Marmara Denizi kıyısındaki semtlerinden biridir. Doğusunda Kadırga, kuzeyinde Gedikpaşa, batısında da Yenikapı ile çevrelenmiştir. Güneyi sahil yolu (Kennedy Caddesi), demiryolu ve Marmara Denizi'dir.⁵⁹⁴ // s. 121</p>
<p>Kurtuba: MH., YA, DLA, GA, B.: Córdoba ya da Kurtuba, İspanya'nın Endülüs eyaletinde bir şehir ve il. Uzun süre Endülüs Emevileri'nin egemenliğinde kalan şehirde en önemli mimari eser, İspanyalılar tarafından "Mezquita" olarak adlandırılan Kurtuba Camisi'dir. Katolik İspanyollar'ın şehri yeniden ele geçirmesinden sonra kiliseye çevrilen ve günümüzde hala katedral olarak kullanılmakta olan yapı, yapılan bir miktar tahribata karşın hâla pek çok özelliğini korumaktadır. Córdoba'nın bu tarihi merkezi 1984'de UNESCO İnsanlık Mirasları listesine alınmıştır.⁵⁹⁵ // s. 90</p>
<p>Kuşadalı İbrahim Efendi: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Kuşçu İsmail Efendi'nin arkadaşlarından birisi. 1774 yılında Aydın'ın Kuşadası kasabasının Çınarlı köyünde doğan Halveti tarikatına bağlı alimlerden birisidir.⁵⁹⁶ // s. 141</p>
<p>Kuşçu İsmail Efendi: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Kuşadalı İbrahim Efendi'nin arkadaşı, Naşit İbrahim Bey'in şeyhi, kuşçularda dükkanı olan kişi. // s. 142,144</p>
<p>Kuşdili: SD., YA, DLA, GA, T.: İstanbul Yenişehir'de bulunan tiyatronun adı. Günümüzde hala faaliyetlerine devam eden ve tiyatronun yanında Kuşdili Eğitim Merkezi gibi benzerleri bulunan kurumun adıdır.⁵⁹⁷ // s. 220, SAE Kuşdili s.74</p>
<p>Kutup: SAE., YA, DLA, GA, Ar.: Kutuplar, Dünyanın en kuzey ve en güney noktalarıdır. Bu noktalar coğrafya, haritacılık, manyetizma ve kutup yıldızı açısından farklı tanımlanır. Ancak aradaki farklar küçüktür. Dünya kendi eksenini etrafında yaklaşık olarak günde bir defa döner. Coğrafi tanıma göre kutuplar, dönüş ekseninin Dünya yüzeyini kestiği noktalardır. Aynı zamanda, tanım gereği bu noktalar ekvatoradan en uzak noktalardır.⁵⁹⁸ // s. 136</p>
<p>Kuva-yı Milliye: SD., KVA, DLA, GA, Ar.Ar.: Kuvayı Milliye, Türk Kurtuluş Savaşı'nı yürüten ulusal direniş kuvvetlerine verilen isimdir. Milli Mücadele döneminde düzenli ordu kuruluncaya kadar düşmanı yıpratın, gerilla hizmetinde bulunan ve düzenli ordunun kurulmasına zemin hazırlayan milis kuvvetlerin genel adıdır. 'Kuvva' kelimesi Arapça 'güç' anlamına gelmektedir. 'Kuvayı Milliye terimi de 'ulusal güçler' olarak tanımlanır.⁵⁹⁹ // s. 178</p>
<p>Küçük Adalı (kız): MH., YA, BŞA, ÖA, T.: Nergis Ayşe'nin evi yandığında bu yangında yanarak</p>

⁵⁹³ haritamap.com/yer/kuleli-mahallesi-uskudar

⁵⁹⁴ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 5, s.125

⁵⁹⁵ tr.m.wikipedia.org/wiki/Cordoba_İspanya

⁵⁹⁶ islamansiklopedisi.org.tr/kusadalı-ibrahim-efendi

⁵⁹⁷ kadikoylu.net/eser3.html

⁵⁹⁸ frmtr.com/cografya/1584651-kutuplar-ve-ozellikleri.html

⁵⁹⁹ tarihin.com/kuvayi-milliy.html

ölen kızın memleketi. // s. 136
Küçük Bebek: SD., YA, DLA, GA, T.: Küçük Bebek Caddesi 41.081696 enlem ve 29.043224 boylamda yer almaktadır. Semt/Mah olarak Küçük Bebek Caddesi ve Beşiktaş ilçesine bağlıdır. ⁶⁰⁰ // s. 117
Küçük Çamlıca: HU., YA, DLA, GA, T.: Küçükçamlıca, İstanbul'un Anadolu Yakası'nda bulunan Üsküdar ilçesine bağlı 33 mahalleden biridir. Batısında Altunizade; kuzeyinde Burhaniye ve Kısıklı; doğusunda Cumhuriyet ve Bulgurlu, güneyinde ise Ünalın ve Acıbadem mahalleleri vardır. Adını sınırları içinde barındırdığı Küçük Çamlıca Tepesi'nden almıştır. Güneydoğusunda çok sınırlı bir alanda Ataşehir ilçesinin Fetih mahallesiyle de komşudur. ⁶⁰¹ // s. 167
Küçük Mustafa Paşa: SAE., KA, DLA, GA, T.Ar.: Küçükmustafapaşa, İstanbul'un Avrupa Yakası'nda bulunan Fatih ilçesinde bir semttir. 2008 yılına değin resmî olarak bir mahalle iken, yapılan idari düzenlemeler sonucunda resmî varlığı sona erdirilerek Yavuz Sultan Selim mahallesi sınırları içine dâhil edildi. ⁶⁰² // s. 227
Küçük Valde: HU., YA, DLA, GA, T.Ar.: Üsküdar'da Orta Valde ile aynı yerde ve Orta Valde'den küçük caminin adı. ⁶⁰³ // s. 168
Küçükçekmece: HU., YA, DLA, GA, T.: İlin batı yarısında, Marmara Denizi'nin kuzey kıyısına kadar uzanır. Küçükçekmece İlçesi kuzey ve kuzeydoğuda Gaziosmanpaşa, doğuda Bağcılar, Marmara Denizi ve Avcılar İlçesi; güneybatıda yine Avcılar İlçesi ve batıda ise Büyükçekmece İlçesi'ne komşudur. 1992'de yapılan yönetsel değişiklikle Avcıların ilçe olarak ayrılmasından önce Küçükçekmece İlçesi'nin yüzölçümü 152 km ² 'dir. Küçükçekmece Gölü, Avcılar ve Küçükçekmece ilçelerini birbirinden ayırır. ⁶⁰⁴ // s. 48
Küçükpazar: MH., YA, DLA, GA, T.Ar.: Tarihi İstanbul yarımadasının Haliç kıyısında, Unkapanı bölgesinde kurulmuş, bugünkü Eminönü İlçesi sınırları dahilinde yer alan eski bir semt. ⁶⁰⁵ Küçükpazar SAE. 37 Küçükpazar SD. 21 // s. 92
Küllük: HU., YA, DLA, GA, T.: Küllük, İstanbul'da Teşvikiye, Çınarcık ve Şenköy arasında bulunan semtin adıdır. ⁶⁰⁶ // s. 88,337
Kürdi: HU., KVA, DLA, GA, Ar.: Türk musikisinin üç numaralı basit makamı. Kürdi perdesi, Türk musikisinde orta sekizlinin 20. perdesi. Kürdi makamından bugüne 56 parça eser kaldı. Makamlar arasında 59. sırada yer alır. ⁶⁰⁷ // s. 266
Kütahya: HU., YA, DLA, GA, B.: Ege bölgesinin İçbatı Anadolu bölümünde yer alan şirin bir ilimiz. 38o 70' ve 39o 80' kuzey enlemleri ile 29o 00' ve 30o 30' doğu boylamları arasında yer alır. Kuzey ve

⁶⁰⁰ haritamap.com/yer/2527/kucuk-bebek-cd.html

⁶⁰¹ haritamap.com/mahalle/kucuk-camlıca-14946

⁶⁰² tr.m.wikipedia.org/wiki/Kucukmustafapasa

⁶⁰³ tr.m.wikipedia.org/wiki/Pertevniyal_Valide_Camii

⁶⁰⁴ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 5, s.164

⁶⁰⁵ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 5, s.164

⁶⁰⁶ haritamap.com/yerkalyoncu-kulluk-mahallesi-beyoglu

⁶⁰⁷ turksanatmuzigi.org/makamlarimiz/muhayyer-kurdi-makami

<p>kuzeybatıdan Bursa, kuzeydoğudan Bilecek, doğudan Eskişehir, güneydoğudan Afyonkarahisar, güneyden Uşak, güneybatıdan Manisa, batıdan ise Balıkesir illeri ile çevrilidir. Ege, İç Anadolu ve Marmara bölgeleri arasında tarih ve kültür merkezi olarak köprü vazifesi görmüştür. Trafik numarası 43'tür.⁶⁰⁸ // s. 320</p>
<p>Kütahyalı: HU., BA, DLA, GA, T.: Kütahya ilinden olan kimse. // s. 149</p>
<p>La Fleche: SD., KA, BŞA, ÖA, B.: La Fleche, Moliere'in "Cimri" oyunundaki Cleante'in uşağı, Komiser ve yardımcısı.⁶⁰⁹ // s. 203</p>
<p>La Madelone: SD., YA, DLA, GA, B.: Madeleine Kilisesi, Paris'te, Mecdelli Meryem'e adanmış bir kilise. 1806'da Pierre-Alexandre Vignon tarafından tasarlanmıştır. Korent sütunlarıyla çevrili bir Roma tapınağı biçimindeki yapı, Fransa'da ampir olarak da adlandırılan ve Antik Çağ mimarlığıyla sanatına yönelen yeni-klasik akımın bir örneğidir.⁶¹⁰ Madelone SD. 13 // s. 13</p>
<p>La Mineur: HU., KVA, DLA, GA, B.: Fransız müziğinde bir makam. // s. 278</p>
<p>Lale devri: SD., KVA, DLA, GA, Ar.Ar.: Osmanlı târihinde 1718-1730 seneleri arasındaki döneme sonradan verilen isim. Bu devirde İstanbul'da lâle zevki artıp, devlet adamları dâhil, İstanbulluların bahçelerinde çeşit çeşit lâle yetiştirilmesi yaygınlaşınca, şâir ve tarihçiler tarafından bu devre Lâle devri denilmiştir. Lâle devri; Osmanlı sultânı üçüncü Ahmed Han (1703-1730) ve sadrâzam Nevşehirli Dâmâd İbrâhim Paşa zamanında Osmanlı-Rus-Avusturya-Venedik harplerinden sonra imzalanan Prut ve Pasarofça andlaşması ardından başladı.⁶¹¹, // s. 14</p>
<p>Laleli: MH., YA, DLA, GA, T.: Laleli, Fatih İlçesi sınırları içindeki bir semttir. Beyazıt ile Aksaray arasında, tarihi İstanbul'un (suriçi) ana aksı olan Ordu Caddesi etrafında uzanır.⁶¹² Laleli SAE. 62 // s. 127</p>
<p>Langa Fatma: MH., KA, BŞA, ÖA, B.Ar.: O yıllarda Edirnekapı'da bir mahalle kadar geniş bir konakta Nergis Ayşe ile aynı ticareti yapan kadın. // s. 127</p>
<p>Leh: MH., BA, DLA, GA, B.: Polonya halkından veya bu halkın soyundan olan kimse.⁶¹³ // s. 120</p>
<p>Lehistan: SAE., YA, DLA, GA, B.: Lehistan Krallığı günümüzdeki Polonyalıların atalarının Orta Çağ'da kurduğu bir devlettir. Bu krallığın başlangıç tarihi olarak 18 Nisan 1025 tarihinde Lehistan dükü I. Bolesław'ın Gniezno Katedralinde taç giyerek kendini kral etmesi verilmektedir. 1385 yılında Lehistan'ın başına Litvanyalı Jagiellon Hanedanı geçerek her iki devleti de birlikte yönetmeye başlamışlar, 1569 yılından sonra ise Lehistan ve Litvanya ülkeleri resmen tek bayrak altında birleşerek Lehistan-Litvanya Birliği'ni kurmuşlardır.⁶¹⁴ // s. 164</p>
<p>Lenin: HU., KA, DLA, GA, B.: Vladimir İliç Ulyanov, 22 Nisan 1870'te Simbirsk kentinde doğdu.</p>

⁶⁰⁸ Kütahya.gov.tr/sehrimiz

⁶⁰⁹ yenimakale.com/moliere-cimri.html

⁶¹⁰ tr.m.wikipedia.org/wiki/eglise_de_la_Madeleine

⁶¹¹ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 4, Lale Devri maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

⁶¹² neredekal.com/laleli/yol-tarifi/

⁶¹³ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.1303

⁶¹⁴ bilgibirikimi.net/tag/Lehistan-neresidir/

Orta halli bir öğretmen ailesinin altı çocuğundan ikincisidir. Ağabeyi Aleksandr'ın çara karşı suikast girişimine katıldığı için kurşuna dizildiği yıl, 1887'de, liseyi bitirerek Kazan Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girdi ve üç ay sonra devrimci öğrenci hareketi içinde yer aldığı için üniversiteden atıldı. 1891'de St.Petersburg Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni dışarıdan bitirdi. 1895'te ülke dışına çıkıp marksizmin önemli temsilcileriyle tanıştıktan sonra St.Petersburg'a dönüp İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği adlı gizli bir örgüt kurdu. Aynı yıl sonunda tutuklandı, on dört ay hücrede kaldıktan sonra Sibiryaya, Şuşenskoye köyüne sürgüne gönderildi; orada Krupskaya ile evlendi. Sosyal-demokrat gruplarla bağıni sürdürdü ve bir parti program taslağı hazırladı. RSDİP(Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi) 1898 Mart'ında Minsk'te toplanan bir kongreyle kuruldu. 1900'de serbest bırakıldıktan birkaç ay sonra yurtdışına kaçtı ve İsviçre'ye yerleşti. Aralık 1900'de yayımlanmaya başlayan İskra gazetesindeki bir makalesinde ilk kez 'Lenin' takma adını kullandı. RSDİP'nin 1903'te ikinci kongresinde, demokratik merkezîyetçilik ve devrimci-demokratik diktatörlük konularında ortaya çıkan görüş ayrılığı sonrasında, Merkez komite ve İskra yazıkurulunda çoğunluğu sağlayan Lenin ve yandaşları Bolşevik(çoğunluk), muhalifleri ise Menşevik(azınlık) adlarıyla anılmaya başladılar. 1905 devriminin yenilgiye uğramasından sonra Aralık 1907'de yeniden Avrupa'daki sürgün yaşamına döndü. Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasından sonra kendi hükümetlerine destek olma politikasının sosyal-şoven bir politika olduğunu ileri sürerek, emperyalist savaşı iç savaşa döndürme çağrısında bulundu. 1917 Şubat Devrimi'nden sonra Petrograd'a döndü. Nisan Tezleri'yle Bolşeviklerin sosyalist iktidar perspektifiyle hareket etmeleri gerektiğini vurguladı. Baskı ve yasaklama girişimlerinden dolayı Finlandiya'ya kaçmak zorunda kaldı. Burada yazdığı Devlet ve Devrim adlı eseriyle proletaryanın iktidarı burjuva devlet mekanizmasını parçalayarak alması gerektiğini belirtti. 1917 Ekim'inde gizlice Petrograd'a döndü. 7 Kasım 1917'de Lenin'in önderliğinde Bolşevikler iktidarı ele geçirdi. 8 Kasım 1917'de Halk Komiserleri Kurulu başkanlığına seçildi. 21 Ocak 1924'te Gorki kentinde öldü.⁶¹⁵ // s. 371

Leon: SD., KA, BŞA, ÖA, B.: Mihailof'un fotoğrafçılık arkadaşı, Yuneşka'ya delice aşık, müzisyen, keman çalabileni derisi ve adeleri iyice soyulmuş, sade kemik kalmış bir at kafasına benzeyen iri yarı mongol, kemikli yüzü, daima içi terleyen uçsuz bucaksız elleri ve uzun parmakları vardı. Leon Leonoviç SD. 237,243 // s. 237

Leon Chaune: SD., KA, DLA, GA, B.: David Léon Cahun (23 Haziran 1841, Alsace – 30 Mart 1900, Paris) Yahudi asıllı Fransız gezgin, oryantalist ve yazar. Tarihi romanlar ve araştırma kitapları yayımlamıştır. "Gök bayrak" (1876) adlı romanı ile "Asya Tarihine Giriş, Türkler ve Moğollar" (1896) adlı araştırma kitabı, Türkçe'ye çevrildiğinde devrin Türkçülerine büyük esin kaynağı olmuş, temel başvuru kitabı haline gelmiştir. Kitaplarının Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Atatürk tarafından da okunduğı bilinmekte ve onu etkileyen yazarlar arasında adı geçmektedir.⁶¹⁶ // s. 41

Leonardo: SD., KA, DLA, GA, B.: Leonardo da Vinci, İtalyan sanatçısı ve ilim adamıdır. İslâm âlimlerinin batıyı etkisi altına almasından ve Fâtiş Sultan Mehmed Hanın İstanbul'u fethinden sonra, teknikte ve dinde yenilikler yapmak zorunda kalan Avrupa'da yetişen ve teknikte yenilik olan

⁶¹⁵ Marksist.org/lenin

⁶¹⁶ tr.instela.com/david-leon-cahun-297640

Rönesansın büyük şahsiyetlerinden biridir. Leonardo, 15 Nisan 1452 senesinde Vinci'nin Tuscan kasabasında dünyaya geldi. Gençliğinde Floransa'da, Verrocchio'dan resim ve heykelticilik dersleri aldı. 1478 senesinde bir galeri açarak perspektif resim üzerinde çalışmaya başladı. 1482 ile 1499 seneleri arasında Milano'da sarayda askerî mühendis, mimar, ressam ve heykeltıraş olarak çalıştı. Burada çizdiği Son Akşam Yemeği adlı tabloda simetri ve hareket açıkça görülür. 1506 senesinde çizdiği Mona Lisa tablosu, eserlerinin en kıymetlilerindedir. Işık ve gölge oyunları ile resimlere canlılık kazandırıyor. Leonardo'nun eserlerinden çoğu yarım kalmış veya tahrib olmuştur. Birçok projeleri, matematik hesapları, kendi el yazısı ile not defteri şeklinde mevcuttur. Bu defterde yapmış olduğu çalışmalar oldukça dikkat çekicidir. Mîmârî olarak çizdiği Milan Katedrali ile İkinci Bâyezid Hanın isteği ile hazırladığı Boğaz Köprüsü plânı en önemlileridir. Ayrıca şehircilik plânlarında, kanalizasyon, yollar, merdivenler daha birçok teferruat resimlenmiştir. Askerî alanda yaptığı çalışmalar arasında seyyar köprüler, seyyar toplar, savaş gemileri, zırhlı arabalar, tanklar ve balistik eğik atış hesapları gelir. Bütün bunlar tatbik safhasına geçilmemiş teknik resimlerdir. Leonardo'nun biyoloji, matematik, optik, jeoloji üzerine de çalışmaları vardır. Teneffüs, hazm ve üreme organları ile kan deverânı, doğum hâdisesi, not defterinde yer almaktadır. Işığın ve sesin suya atılan taştan yayılan dalgalar şeklinde olduğunu yazmıştır. Yazıyı sağdan sola doğru yazarak kullanmıştır. Jeoloji ilminde, dünyâ yer kabuğunun, suların karaları ayırması ile meydana geldiğini, başa dökülen suyun saçları ayırmasına benzetmiştir. Leonardo, tabiatı inceleyip akli kullanarak gördüklerini resimlemiştir. 1506 yılında Fransa Kralı Onikinci Louis'in ressamı olarak çalışmaya başlayan Leonardo'ya bundan on sene sonra bir şato verilmişti. Hayâtının son yıllarını burada geçiren ressam 1519 yılında öldü.⁶¹⁷ // s. 41

Letaif-i Rivayat-ı Enderun: HU., EA, DLA, GA, Ar.: Dede Efendi gibi bestekarların içinde bestelerinin bulunduğu eserin adı. // s. 260

Leyla 1: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Nuri'nin evleneceği kız, küçük Leyla, Nuri ona "Cep Kadını" adını vermiştir. Kıvrırcık saçlı, küçücük başı olan, hakikaten lezzetli insanlardan birisidir. // s. 349

Leyla 2: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Sakine Hanım'ın akrabası, Ekrem Bey'in kızı, Sabiha'nın arkadaşı, Hasan Bey'e aşık olan kişi. // s. 99

Libade: HU., YA, BŞA, ÖA, B.: Bir zamanlar Nuran ve ailesinin oturdukları yer. Çamlıca taraflarında bir yer. // s. 119

Listz: HU., KA, DLA, GA, B.: Franz Liszt (d. 22 Ekim 1811, Macaristan - ö. 31 Temmuz 1886, Bayreuth, Almanya). Müzisyen, besteci, piyanist, orkestra şefi, müzik öğretmenidir. 19. yüzyılın en önemli piyanistlerinden birisi, senfonik şiir tarzının yaratıcısı olan bestecidir.⁶¹⁸ Liszt SD. 299 // s. 259

Lizbon: SAE., YA, DLA, GA, B.: Lizbon, Portekiz'in başkenti ve en büyük şehridir. Lizbon bölgesine bağlı Büyük Lizbon alt bölgesinin belediyelerinden biridir. Tejo Nehri'nin oluşturduğu halic üzerine kurulu olan Lizbon, Atlantik Okyanusu kıyısındadır.⁶¹⁹ // s. 101

Lodos Rüzgarlarının kozmik Saat Ayarları Üzerindeki Tesiri: SAE., EA, BŞA, ÖA, T.: Hayri

⁶¹⁷ ressamlar.gen.tr/Leonardo-da-vinci

⁶¹⁸ biography.com/people/Franz-liszt-9383467

⁶¹⁹ tr.m.wikipedia/wiki/Lizbon

İrdal'ın küçük baldızının kocasının yazdığı kitabın adıdır. // s. 13

Londra: MH., YA, DLA, GA, B.: Büyük Britanya'nın başşehri. Büyük Britanya Adasının güneydoğusunda, Kuzey Denizine dökülen Thames Irmağının ağzından 64 km içeride ve ırmağın iki yakasında yer alır. Banliyölerle birlikte yüzölçümü 1579 km² olup, nüfusu da 7 milyon civârındadır. Romalıların ırmak kıyısında Londinium ismiyle kurduğu ilk yerleşme ancak ikinci yüzyıl sonunda surlarla çevrildi. Dokuzuncu yüzyıl boyunca (Sakson yönetimi altındayken) Danlarla yapılan savaşlara sahne olan şehir, Norman istilâsının (1066) ardından askerî açıdan büyük önem kazandı ve şehrin denetlenmesi için Londra Kulesi inşâ edildi. 1136'daki yangında ahşap binâların yanmasından sonra düzenli sokaklar açılarak taş ve tuğla binâlar inşâ edildi. Diğer yandan yabancı tüccarların kurduğu koloniler de gelişti. On altıncı yüzyılın ortalarında şehir büyük bir gelişme gösterdi. On dokuzuncu yüzyılın sonuna kadar geçen süre içinde hızlı sanâyileşme, fakirlik, yaygın hastalıklar, çevre kirliliği ve ulaşım zorlukları gibi problemler ortaya çıktı. 1855'te Metropol İdâresi Kânunu çıkarıldıktan sonra metropoller gelişmeye başladı. Zamanla gelişen ulaşım imkânları şehrin dış banliyölere doğru gelişmesinde önemli rol oynadı. Birinci Cihan Harbinden sonraki yayılma metropoliten alanın giderek bütünleşmesi sonucunu doğurdu. 1939'da çevredeki yerleşmelerle birlikte Londra metropoliten alanının nüfusu 8 milyona yaklaşmıştı. İkinci Cihan Harbi sırasında havadan gelen akınlarla ağır bir yıkıma uğradıysa da sonraları yeniden inşâ edildi. Uxbridge, Slough vs. de yeni bir sanâyi kuşağı olarak çok seri mal üreten tüketim malları sanâyii (otomobil, fotoğraf, kozmetik, gıda vs. geliştirmişti. Şehrin ticâret merkezi New York'tan sonra dünyânın ikinci büyük iş merkezidir. İngiltere bankası, borsalar, Büyük Britanya bankaları, yabancı bankalar, denizcilik sigortaları, yatırım şirketleri, simsarlık, danışmanlık, ithâlât ve ihrâcât şirketleri, altın piyasası, kürk ve çay piyasaları, gemi ve uçak kirâlama şirketleri vs. ticârî ve mâlî birçok büro şehrin merkezinde toplanmıştır. Londra ayrıca, tiyatroları, müzeleri, konser salonları, üniversiteleri, BBC, sinema ve ses kayıt stüdyoları, büyük spor sahaları (Wembley, Wimbledon, Twickenham) ile bir kültür ve spor merkezidir. Thames Irmağının menderesler çizerek ilerlediği havzada genelde pek az değişiklik gösteren yumuşak bir deniz iklimi hüküm sürer. Ocak ve temmuz sıcaklık ortalamaları sırasıyla 3°C ve 22,5°C'dir. Şehir merkezi banliyölerden biraz daha sıcaktır.⁶²⁰ Londra SD. 46 // s. 39

Londra Konferansı: SD., KVA, DLA, GA, B.: Londra Konferansı (17 Ocak 1871): Osmanlı Devleti, Rusya, İngiltere, Almanya, İtalya, Avusturya, Fransa arasında imzâlanan ve Karadeniz'in tarafsızlığına son veren konferans. Osmanlı Devleti bu konferansta Londra'daki elçisi Musurus Paşa tarafından temsil edildi. Uzun süren tartışmalardan sonra delegeler görüş birliğine vardılar ve 30 Mart 1856'da yapılan Paris Antlaşmasının sınırlayıcı hükümlerini değiştirdiler. Buna göre Osmanlı Devleti, Çanakkale ve İstanbul boğazlarını barış zamanında dost ve müttefik devletlerin harp gemilerine açmak hususunda serbest bırakıldı. Karadeniz, eskiden olduğu gibi bütün devletlerin ticâret gemilerine açık hâle getirildi. İlâve edilen bir madde ile, Londra Konferansına katılan devletler, 30 Mart 1856 senesinde yapılan Paris Antlaşmasının bu yeni antlaşma ile kaldırılmamış olan hükümlerini ve ilâve edilen maddelerini tasdik ve teyid ettiler. Bu antlaşma neticesinde, Rusya, 1856'daki Paris Antlaşması ile Karadeniz'deki hükümrânlık haklarını sınırlayan hükümlerden kurtuldu. Rusya bu başarısını Kırım

⁶²⁰ hayatveseyahat.com/Londra/

<p>Harbinin bir intikamı gibi değerlendirdi. Çünkü Kırım Harbinin neticesinde kabûl etmek zorunda kaldığı şartları diplomatik ve politik yollarla kaldırmış oldu. Osmanlı Devleti ise Rusya'nın antlaşmadaki isteklerini Boğazlar için de yapacağı endişesinden kurtulduğu için memnundu. Çünkü 1856 ParisAntlaşmasına göre Osmanlı Devleti, Boğazları, dost ve müttefik devletlerin harp gemilerine barış zamânında açabilecekti. Bu husus Rusya'nın müdâhâlesi dışında kaldı. Londra Konferansı (1912-1913): Balkanlarda ortaya çıkan bunalımı halletmek ve mevcut barışı korumak için 17 Aralık 1912'de Londra'da devletler arası büyükelçiler konferansı yapıldı. Bu konferansta iki mesele üzerinde duruldu. Biri Osmanlı Devleti ile Balkan devletleri arasındaki sınırı ve barış esaslarını tesbit etmek, ikincisi ise Osmanlı Devletinden alınan toprakların Balkan devletleri arasında paylaşılmasından doğan ve bu sebeple büyük devletleri karşı karşıya getiren anlaşmazlığı halletmekti. Konferansta yapılan görüşmeler sırasında Yunanistan, Ege adalarından; Karadağ İşkodra'dan; Bulgaristan da Edirne'den çekilmek istemiyordu. Osmanlı Devleti ise Edirne'yi bırakmamakta kararlı idi. Rusya ile Avusturya arasındaki gerginlik de giderilemiyordu. Ayrıca Rusya Kafkasya'ya asker yığmaya ve Anadolu'yu tehdit etmeye başladı. Almanya buna mâni oldu. Bu hâdiseler sebebiyle konferans uzun sürdü ve neticesiz kaldı. Bunun üzerine Balkan Savaşının yeniden başlamaması için büyük devletler, 17 Ocak 1913'te Osmanlı Devletine ortak bir nota verdi. Bu notada Edirne'nin Balkan devletlerine terkine ve Ege adaları hakkında verilecek karârın kendilerine bırakılmasını istediler.⁶²¹, // s. 303</p>
<p>Lonjin: SAE., KVA, DLA, GA, B.: Lonjin (Longines), 1932'den beri var olan diğer bir İsviçreli saat markasıdır. Orta sınıfın en pahalı saati olarak bilinir. 1000 İsviçre frangından başlar fiyatları ve pozitif yönde devam eder.⁶²² // s. 265</p>
<p>Lu: HU., EA, DLA, GA, B., E. :Vu; Lucien Vogel tarafından 21 Mart 29 Mayıs 1940 tarihleri arasında 600'den fazla ve haftalık resimli olarak çıkarılan dergidir. 1931 yılında Lu dergisi, Vu dergisi ile birleşmiştir.⁶²³ // s. 103</p>
<p>Lütfullah Bey: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Talat Bey'in oğlu, // s. 66</p>
<p>M. Andre: SD., KA, BŞA, ÖA, B.: Vaktiyle İstanbul'a gelmiş bir iş adamı. // s. 185</p>
<p>M. Bloom: HU., KA, BŞA, ÖA, B.: James Joyce'un "Ulysses" adlı romanındaki Yahudi asıllı bir reklam toplayıcısı olan kahramanın adı (Leopold Bloom).⁶²⁴ // s. 343</p>
<p>M...: SD., YA, BŞA, ÖA, T.: Milli cephe için açıktan açığa çalışılan yer, Alaiyeli Ahmet'in idam edildiği yer. // s. 10,13,</p>
<p>Mabed, HU., EA, DLA, GA, Ar.: İtalyan ressam Domenico Ghirlandaio'nun bir resmi.⁶²⁵ // s. 178</p>
<p>Mabeyn: MH., YA, DLA, GA, Ar.: Sarayda harem dairesiyle dış dâireler arasında yer alan ve selâmlık dâiresi denilen kısım. Mâbeyn-i hümâyûn-u cenâb-ı mülûkâne adı da verilir. Hükümdarlar</p>

⁶²¹ Bülent Kara, "Savaş Hazırlayan Barış Konferansı: Londra Konferansı", *Akademik Bakış*, C. 3 Sayı: 5, Kırgızistan 2009, s. 143-170

⁶²² watch-plus.com/tr/icerik.aspx?hbr=227&kat=5

⁶²³ [en.m.wikipedia.org/wiki/Vu_\(magazine\)](http://en.m.wikipedia.org/wiki/Vu_(magazine))

⁶²⁴ en.m.wikipedia.org/wiki/Leopold_Bloom

⁶²⁵ cyclopaedia.de/wiki/Domenico-Ghirlandaio

gündüzleri saraydan çıkmayacak olurlarsa burada ikâmet ederlerdi. Sarayın dışarı ile her türlü muhâberât ve münâsebeti mâbeyn dairesince görülürdü. Dört halîfe (radıyallahü anhüm) zamanında halktan bir kimse istediği zaman halîfe ile görüşebilirdi. Zamanla devlet büyüyünce, Emevîler devrinde hâcibler kullanıldı. Bunlar hükümdara halkın dilek ve isteklerini arz ederdi. Osmanlı Devleti'nin ilk kuruluşunda sadelik hüküm sürdüğü için, ilk pâdişâhlar herkesle teşrîfât ve merasime hacet kalmaksızın görüşürlerdi. Devletin büyümesi ve gelişmesi neticesinde saray ve saray teşrifâtı ortaya çıktı. Fâtih Sultan Mehmed Han, kanunnâmeler çıkartıp teşrifât için maddeler koydurmuş ve; “Evvelâ bir arz odası yapılsın. Cenâb-ı şerîfim pes perdede oturup haftada dört gün vüzerâm ve kazaskerim ve defterdârlarım rikâb-ı hümâyûnuma arza girsünler” demiştir. Bu duruma göre acele hâller dışında vezirler bile haftada ancak dört gün pâdişâhla görüşebilecekti. Pâdişâhla görüşebilmek için müracaatlar, kapağasına yapılır, o da mâbeynci görevi yapan kapıcılar kethüdasına duyururdu. Daha sonra sırayla vezir ve kazaskerlere haber verilirdi. Sultan İkinci Mustafa Han'dan itibaren silâhdârlar aynı zamanda mâbeyncilik de yapmaya başladılar. Çuhâdâr ve rikâbdâr da her zaman pâdişâhın huzuruna girebilirdi. Osmanlılarda ilk defa mâbeynci ünvânıyla me'mûr istihdamı sultan üçüncü Selim Han zamanında vâki oldu. Ondan sonra bu ünvân ile me'mûrlar tâyin edildi ve ehemmiyetleri de arttı. Sultan İkinci Abdülhamîd Han devrinde mâbeyn başlı başına bir dâire hâline geldi. Saraydaki mâbeyn dâiresinde başmâbeynci, ikinci mâbeynci ve öbür mâbeynciler kendilerine ayrılan odalarda oturur, sırayla nöbet tutarlardı. Abdülhamîd Han mâbeyncileri bizzat seçerdi.⁶²⁶ Mabeyn SD. 100 Mabeyn-i Hümayun SD. 133 Mabey-i Hümayun HU. 50 // s. 26,34,35,36,66,

Macar: HU., BA, DLA, GA, T.: Macaristan halkından veya bu halkın soyundan olan kimse.⁶²⁷ Macar MH. 40 Macar SAE. 39 // s. 145

Macide: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: İhsan'ın karısı, Ahmet ve Sabiha'nın annesidir. // s. 9,10,15,17,18,21,22,38,191,192,193,194,195,223,224,235,239,240,242,243,263,280,281,285,288,292, 320,330,344,357,358,359,365,366,367,369,372,391

Macit Bey: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Şef dorkets olmak isteyen kişidir. // s. 319

Macun-i Lokman Hekim: HU., KVA, DLA, GA, Ar.: Lokman Hekim'in bulunduğu ölümsüzlük ilacı, // s. 49

Maçka: MH., YA, DLA, GA, B.: Maçka, İstanbul ilinde, Dolmabahçe sırtları, Teşvikiye ve Beşiktaş arasındaki alanı kaplar.⁶²⁸ Maçka SD. 301 // s. 11

Madam Elekçiyân: SD., KA, BŞA, ÖA, B.: İstanbul'da pansiyon sahibi, Kırkor Elekçiyân'ın karısı, Muhlis Bey'in aşık olduğu kadın. Güzel bir sesi olan ve birçok oyunda çeşitli roller almış birisidir. Vaktiyle Kuşdili ve Şehzadebaşı tiyatrolarında rol alan kadın. // s. 77

Madam Plotkin: SAE., KA, BŞA, ÖA, B.: Meşrutiyet senelerinde Türkiye'ye hicret etmiş Lehistanlı bir Yahudinin torunudur. Madam Plotkin'nin kocası, genç bir diplomatın evlendiği Brezilyalı dul bir

⁶²⁶ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 4, Mabeyn-i Hümayun maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

⁶²⁷ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.1320

⁶²⁸ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 5, s.241

kadın ile geçen sene Çekoslovakya'ya ve Prag'a giden kişi. Madmazel Afroditi'ye aşık olan kişi. Mösyö Plotkin SAE. 164 // s. 164

Madmazel Afroditi: SAE., KA, BŞA, ÖA, B.: İspirizma Cemiyetinde cemel Bey'in otoritesine ehemmiyet vermeyen, hatta böyle bir şeyin farkında bile olmayan tek insan. Afroditi, sımsıkı bir ten, her ağzını açışta bir ispirto alevi gibi parlayan otuz iki diş, uzun kirpiklerin arkasında telkinleri bir ufuk gibi derinleşen bakışlar, konuştuğça sizin boğazınızda düğümlenen İtalyan babasından kalmış ağdalı, hardal gibi sert ve dik ve yine de son derece tatlı bir ses, isteyerek çolpalaştırdığı hareketleriyle bir örümcek gibi dört bir tarafınızı saran eller, bir yığın cazibe ve dostluk, hülasa belki de farkına varmadan hareket ve hücum halinde bütün bir kadınlıktı. Afroditi SAE. 156 // s. 156

Madonna, SD., EA, DLA, GA, B.: Raphaell'nun sanatının özünü, dingin klasikçiliğini dile getirdiği taplo (taplolar).⁶²⁹ // s. 79

Mağrip: SAE., KVA, DLA, GA, Ar.: Batı. Afrika'nın Mısır dışındaki kuzey ülkeleri.⁶³⁰ // s. 42

Mahmut Hüdai Efendi: HU., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Osmanlı Devleti, zamanında Anadolu'da yetişen evliyanın büyüklerinden. İsmi; Mahmud, babasının ismi Fadlullah'tır. 1541 (H. 948) senesinde Şereflikoçhisar'da doğdu. 1628 (H. 1038) senesinde İstanbul'da vefat etti. Kabri Üsküdar'dadır. Aziz Mahmud Hüdai'nin yazmış olduğu eserlerinden bazıları şunlardır: 1) Nefais-ül-Mecalis, 2) Tecelliyat, 3) Divan-ı İlahiyyat, 4) Vakıat, 5) Tezakir-i Hüdai, 6) Ahval-ün-Nebiyil-Muhtar Aleyhi Salevatullah-il-Melik-il-Cebbar, 7) Haşiye-i Kuhistani fi Şerh-i Fıkh-ı Gidani, 8) Tarikat-ı Muhammediyye, 9) Mensur Mevlid-i Nebi.⁶³¹ Aziz Mahmud Hüdai Efendi HU. 156 // s. 156

Mahmut Nedim Paşa: MH., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Osmanlı devlet adamlarından. 1818 yılında İstanbul'da doğdu. Şam ve Bağdat vâililiklerinde vazife yapan Mehmed Necip Paşanın oğludur. Normal öğreniminden sonra Bâbiâli'de Sadâret Mektubî Kaleminde vazifeye başladı. Devletin çeşitli kademelerinde çalışarak, 1847'de Sadâret ve aynı yıl Hâriciye Müsteşarı oldu. 1855'te Sayda ve Şam, 1856'da İzmir vâililiklerinde bulunduktan sonra, 1858'de Tanzimât Meclisi üyesi oldu.⁶³² // s. 75

Mahmut Şevket Paşa: SD., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Son devir Osmanlı sadrâzamı ve Hareket Ordusu kumandanı. 1856 yılında Bağdat'ta doğdu. Babası Basra mutasarrıfı Kethüdâzâde Süleymân Beydir. Mahmûd Şevket, ilk öğrenimini Bağdat'ta yaptı. Sonra İstanbul'a gelerek askerî okulda tahsilini tamamlayıp, 1882'de kurmay yüzbaşı olarak orduya katıldı. Almanya'da dokuz yıl, Fransa'da bir müddet kalarak, batı kültürünü öğrendi. Bu sırada zırhlı kuleler ve ateşli silâhlar hakkında incelemelerde bulundu. 1901'de paşa olduktan sonra Mekke-i mükerreme ile Medfne-i münevvere arasında telgraf hattı döşetme vazifesiyle Hicaz'a gönderildi. Orada fazla kalmayıp, tekrar İstanbul'a döndü. 1905'te Kosova Vâililiğine getirildi. 1908'de İkinci Meşrûtiyetin ilânından sonra Üçüncü Ordu komutanlığına kısa bir müddet sonra da Rumeli Vilâyeti Müfettiş-i Umûmiliğine getirildi. 31 Mart Vak'ası üzerine toplanan ve Hareket Ordusu adı verilen birliklerin başına geçerek, İstanbul'a geldi.

⁶²⁹ en.m.wikipedia.org/wiki/Madonna_del_Prato_(Raphael)

⁶³⁰ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.1325

⁶³¹ islamansiklopedisi.org.tr/aziz-mahmud-hüdayi

⁶³² islamansiklopedisi.org.tr/Mahmut-nedim-pasa

Sultan Abdülhamîd Hanın tahttan indirilmesinde önemli rol oynadı. İstanbul'a hâkim olduğu bu sırada örfî idâre îlân ederek, suçlu-suçsuz demeden İttihatçılara ve kendisine muhâlif pekçok kimseyi îdâm ettirdi. Etrafında topladığı pekçok Balkan çetecisiyle saraya girerek, kıymetli eşyâları yağmaladı. Hazineyi, asırlardan beri toplanmış olan kıymetli yâdigârları ve dünyânın en zengin kütüphanelerinden olan saray kitaplığını yağma ettirdi. Abdülhamîd Hana düşmanlığıyla tanınan Tevfik Fikret bile bu yağmaya dayanamayıp "Hân-ı Yağma" adlı şiirini yazdı. Neticede Mahmûd Şevket Paşa, 1909'da kurulan Hakkı Paşa kabînesinde harbiye nâzırı oldu. Fakat hizmet ettiği İttihat ve Terakkî Partisinin baskısı ile çok geçmeden, istifâ etti. Balkan Harbi sırasında Alasonya ordu komutanlığına getirildiyse de, bu vazifeyi kabul etmedi. Bu durum, o zamanki aydınlar arasında îtibârını gölgeledi. Balkan Harbinin en şiddetli zamanında siyâsî menfaat düşüncesi ile yapılan Bâbiâlf Baskımından sonra, Enver Beyin telkini ile 23 Ocak 1912'de sadrâzam oldu. Ancak Mahmûd Şevket Paşanın bu büyük nüfuzu ve kendi başına hareketleri parti içinde kendisine karşı muhâlif bir grubun doğmasına yol açtı. Nitekim Paşa, 11 Haziran 1913'te arabasının içinde tabanca ile vurularak öldürüldü. Suikastın esâsı aydınlanmamış, fakat bundan istifâde eden İttihatçılar, muhâliflerini asma fırsatını bulmuşlardır. Mahmûd Şevket Paşa, Arapça, Almanca ve Fransızca bilirdi. Askerî konular ile cebir, geometri üzerine yazdığı kitapları vardır. Devlet-i Osmâniyye'nin Bidâyet-i Te'sisinden Şimdiye Kadar Osmanlı Teşkilâtı ve Kıyâfet-i Askeriyye adlı eseri üç cilt olup, yayınlanmıştır.⁶³³ Mahmut Şevket Paşa SAE. 70 // s. 51

Mahmutpaşa: HU., YA, DLA, GA, Ar.: Mahmutpaşa, İstanbul'da Fatih ilçesinde semttir. Adı, Fatih Sultan Mehmet'in sadrazamı Mahmud Paşa'dan (ö. 1474) gelir.⁶³⁴ Mahmutpaşa SD. 47 // s. 42

Mahur: SD., KVA, DLA, GA, Far.: Türk musikisinde şed makamlardan biri. Mahur, çargah makamının rast (sol) perdesi üstündeki düzenidir. Çargah dizisinin dördüncü derecesine bir küçük mücennep diyezi konularak meydana getirilir. Donanımında bu diyez işartei daima porte başına konulur. özellikle inici bir karakteri vardır. Mahur, batı müziğinin sol majörüne karşılıktır. Dizisi, çargahdaki gibi kalın sesler bölgesinde bir çargah dörtlüsünün birleşiminden meydana gelir. Bu makam, ince duraktan veya güçlüden başlar; mahur dizisinin ince bölgesinde, çargah dörtlüsünde ve daha tiz taraftaki aynı dizinin beşlisinde karışık olarak gelişir; önce tiz durakta, sonra da güçlüde geçici bir karara ulaşır. En son kalın bölge çargah beşlisinde gezinerek kesin bitişe ulaşır.⁶³⁵ Mahur MH. 20 Mahur SAE. 217 // s. 106

Mahur Beste 1: HU., EA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Talat Bey'in bestesidir. Dede'nin bazı beste ve semaileri gibi, Tab'i Efendi'nin bayati yürük semaisi gibi hususi yürüyüşü olan, insanı büyük manasında kaderle karşılaştıran bir parçadır. // s. 56

Mahur Beste 2: MH., EA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Talat Bey'in meşhur bestesinin adı. // s. 66,147,151,152,

Mahur Beste 3: SD., EA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Talat Bey'in meşhur bestesi, // s. 9

Makedonya: MH., YA, DLA, GA, B.: Makedonya Cumhuriyeti Balkan Yarımadasında yer alan bir

⁶³³ islamansiklopedisi.org.tr/mahmud-sevket-pasa

⁶³⁴ e-sehir.com/turkiye-haritasi/İstanbul-fatih-mahmutpaşa-semt.html

⁶³⁵ turksanatmuzigi.org/makam

devlettir. Devletin başkenti Üsküp'tür. Makedonya Cumhuriyeti'nin resmi dili Makedonca ve para birimi Denar'dır. Güneyinde Yunanistan, doğusunda Bulgaristan, batısında Arnavutluk, kuzeyinde ise Yeni Yugoslavya yer alır.⁶³⁶ Makedonya SD. 100 // s. 95

Makyavel: HU., KA, DLA, GA, B.: Niccolò di Bernado dei Machiavelli (3 Mayıs 1469 – 21 Haziran 1527), tarih ve politika biliminin kurucusu sayılan Floransalı düşünür, devlet adamı, askeri stratejist, şair, oyun yazarı. İtalyan Rönesans hareketinin en önemli figürlerindedir.⁶³⁷ // s. 371

Mallarmé: HU., KA, DLA, GA, B.: Stéphane Mallarmé (1842-1898) Fransız şairidir. Simgencilik akımının öncüsü Fransız şair Stéphane Mallarmé 18 Mart 1842'de Paris'te doğdu, 9 Eylül 1898'de Paris yakınlarındaki Valvins'de yaşamını yitirdi. 1860'da Sens Lisesini bitirdi. Bir süre Londra'da kaldı. 1863'te Fransa'ya dönünce uzun süre İngilizce dersi verdi. Bu sıra kendisini üne kavuşturacak şiirlerini yazmaya başladı. 1871'de Paris'e tayin oldu. Burada Parnassa Contemporaine'de yayınlanan şiirleriyle adını duyurdu. Baudelaire ve Edgar Allen Poe'nun etkisindeydi. Verlaine, Les Poé Maudits (Lanetlenmiş Şairler) adlı eserinde Mallarmé'den bahsedince ünü birden arttı. Mallarmé evinde genç şairlerle toplanarak etkili konuşmalar yapardı. Sembolist şairlerin öncülerindedir. Mallarmé'ye göre, nesnelere adlarıyla çağrılmamalı, nesneyi karşılayıcı benzerlik zihinde uyanmalıdır. Mallarmé'nin, dünya edebiyatına büyük etkisi görülür. Şiirleri dilimize de çevrilmiştir. "Eski Tanrılar", "Saçmalar", "Koşuklar", ve "Düzyazılar" gibi yapıtları vardır. Eserleri Poésies (Şiirler, 1887) Album de vers de prose, pages (Düzyazı ve Şiir Albümü, Sayfalar; 1887) Divagations (Gelişigüzel Düşünceler, 1897) Oeuvres complètes (Tüm Yapıtları, 1945, ö.s.) Türkçe'de Stéphane Mallarmé Şairler Prensi, Çeviri: Erdoğan Alkan, Broy Yayınları, İstanbul, 1998 Stéphane Mallarmé / Profil, Çeviri: Ömer Aygün, YKY Yayınları, İstanbul, 2003 Şiirler Zarla Şans Dönmeyecek, Çeviri: Erdoğan Alkan, Varlık Yayınları, İstanbul, 2006.⁶³⁸ // s. 41,46

Malta: SAE., YA, DLA, GA, B.: Malta Cumhuriyeti Akdeniz'de, Cebelitarık-Süveyş yolunun ortasında, Sicilya'nın 97 km güneyinde bulunan 5 küçük adadan ibâret bir ülkedir. Başkenti Valetta'dır. 360.000 nüfusa sahip olan Malta Cumhuriyeti'nin 316 km² yüzölçümü vardır ve resmi dil Maltaca, İngilizce'dir. Katolik olan Malta'nın para birimi ise Malta paundudur.⁶³⁹ Malta SD. 268 // s. 187

Manastır: HU., YA, DLA, GA, B.: Manastır, Makedonya'nın güneybatısında bir şehir. Ülkenin ikinci büyük şehridir. Manastır adının Grekçe Monastiri adından geliştiği düşünülmektedir. Şehrin Türkçe ve Arnavutça adları, bu şekilden gelişmiştir. Şehrin Makedonca adı ise, Osmanlı devrinden sonra kullanıma giren Bitola'dır. Söz konusu Bitola adının Eski Kilise Slavcasındaki Obitel "manastır veya konut" sözünün zamanla canlılığını yitirip /o/ sesini kaybetmesiyle ortaya çıktığı belirtilmektedir. Manastır şehri, Makedonya'nın Pelagonya vadisinin güney bölümünde, Yunanistan sınırının 14 km kuzeyinde yer alır. Şehir, Baba Dağı eteklerinde (Pelister zirvesi 2.601 m), deniz seviyesinden 576

⁶³⁶ makedonyauniversitesi.com/Makedonya-hakkinda-bilinmesi-gerekenler.html

⁶³⁷ felsefe.gen.tr/niccolo_di_bernado_dei_machiaveli_makyavel_kimdir.asp

⁶³⁸ filozof.net/Turkce/edebiyat/edebi-sahsiyetler-kisilikler-biyografiler/19514-stephane-mallarme-kimdir-hayati-edebi-kisiligi-eserleri-hakkinda-bilgi.html?showall=

⁶³⁹ maltakulturderneği.com/malta_hakkinda.asp

metre yüksekliktedir. Dragor Nehri kıyısında kuruludur. Şehir, Adriyatik Denizi ile Ege Denizi arasında kavşak noktasında yer alır. Ayrıca, Balkanlar ile Orta Avrupa arasında da geçiş güzergâhı üzerinde bulunur.⁶⁴⁰ Manastır SD. 63 // s. 118

Mandalin Efendi: SAE., KA, BŞA, ÖA, B.Ar.: Hayri İrdal'ın Villa Saati süslemek için bir parmaklık almak için pazarlığa tutuştuğu yahudi satıcı. // s. 55

Manisa: MH., YA, DLA, GA, T.: Ege bölgesinde, târihi, ovası ve üzümü ile tanınan bir ilimiz. 27°08' ve 29°05' doğu boylamları ile 38°04' ve 39°58' kuzey enlemleri arasında yer alır. İl toprakları doğudan Uşak ve Kütahya; kuzeyden Balıkesir; güneyden Aydın; güneydoğudan Denizli; güneybatı ve batıdan İzmir illeri ile çevrilidir. Osmanlı devrinde "Şehzâdeler şehri" olarak tanınan, üzümün anavatanı olarak bilinen, yeşili, mesir mâcunu ve üzümü ile meşhur bir ildir. Trafik numarası 45'tir.⁶⁴¹, // s. 92

Maraş: MH., YA, DLA, GA, T.: İstiklâl madalyalı tek ilimiz. Akdeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde bulunan ve bir kısmı bu bölgelere ait olan Kahramanmaraş'ın toprakları 27°11' ve 38°36' kuzey enlemleri ile 36°15' ve 37°42' doğu boylamları arasında yer alır. Doğudan Malatya, Adıyaman, Gaziantep; güneyden Adana; batıdan Kayseri; kuzeyden ise Sivas illeri ile çevrilidir. Trafik numarası 46'dır.⁶⁴² // s. 125

Marcel Proust: SD., KA, DLA, GA, B.: Marcel Proust 10 Temmuz 1871'de Auteuil'de doğdu. Bütün yaşamını etkileyecek astım krizlerinin ilkinin 1881'de geçirdi. 1890'da Hukuk Fakültesi'ne ve Siyasal Bilgiler Okulu'na kaydoldu. Aynı yıl Maupassant'la tanıştı. Arkadaşlarıyla birlikte Le Banquet dergisini kurdu; burada edebiyat eleştirileri yayımladı. 1893'te, Swann'ın Bir Aşkının "eskizi" olabilecek nitelikte bir metin yazdı. 1894'te Dreyfus olayı başladı. Marcel Proust, Dreyfus yanlıları arasında yer aldı. 1895'te felsefe lisansı diplomasını aldı. 1898'te Dreyfus olayı büyüdü. Aynı yıl Zola'nın "J'accuse" adlı açık mektubu L'Aurore gazetesinde yayımlandı. Proust 1908'de büyük yapıtını (Kayıp Zamanın İzinde) yazmaya koyuldu. 1914'te Guermantes Tarafı'nı Grasset'ye hazırlamaya başladı. 30 Kasım 1918'de Çiçek Açmış Genç Kızların Gölgesinde yayımlandı. 10 Aralık 1919'da bu kitap Goncourt ödülü aldı. 30 Nisan 1921'de Guermantes Tarafı II ile Sodom ve Gomorra yayımlandı. Aynı yıl Proust, Gallimard'a Sodom ve Gomorra II ile Sodom ve Gomorra III'ün elyazmalarını verdi. 1922'de Mahpus ile Albertine Kayıp (Sodom ve Gomorra III) daktiloya çekilmeye başlandı. Proust, Ekim ayı başında bir bronşit krizi geçirdi, bunu zatürree izledi. Yazar, 18 Kasım 1922'de öldü.⁶⁴³ // s. 94

Marmara: HU., YA, DLA, GA, T.: Adını Marmara Denizinden alan bölgenin adı. Anadolu'nun kuzeybatı köşesi ile Trakya'yı içine alır. İstanbul, Kocaeli, Sakarya, Edirne, Kırklareli illerinin tamamı ile Bursa, Bilecik, Balıkesir'in büyük bir kısmı bu bölgenin sınırları içine girer. Çanakkale'nin Ayvacı ilçesinin çok küçük bir kısmı Ege bölgesine dâhil olup, diğer yerlerin hepsi Marmara

⁶⁴⁰ tr.m.wikipedia.org/wiki/manastır_Makedonya

⁶⁴¹ Manisa.gov.tr/sehrimiz

⁶⁴² Kahramanmaraş.gov.tr/sehrimiz

⁶⁴³ m.biyografi.info/kisi/marcel-proust

bölgesine âittir. Bölgenin sınırları içinde bulunan yerlerin toplam yüzölçümü, yaklaşık olarak 67.306 km ² 'dir. ⁶⁴⁴ Marmara SD. 12 // s. 111
Marsilya: HU., YA, DLA, GA, B.: Marsilya, Fransa'nın güneydoğu'sunda bulunan ve 2008 nüfus sayımı'na göre nüfusu 851,420 kişi olan kenttir. Avrupa'da en büyük kara alanına sahip, Fransa'nın 2. en büyük şehri ve 3. en büyük metropolitan yerleşim alanıdır. Provence-Alpes-Côte d'Azur bölge'nin merkez şehri ve aynı zamanda Bouches-du-Rhône ili'nin merkezi'dir. MÖ 600 yılında Foça'lı yunan denizcilerin sayesinde Massalia adı altında kurulan Marsilya, Fransa'da ve Akdeniz'de birinci, Avrupa genelinde dördüncü limanı olarak gösterilmektedir. ⁶⁴⁵ // s. 98
Marta Egert: HU., KA, DLA, GA, B.: Martha Eggerth (Martha Eggerth, 17 Nisan 1912 yılında Budapeşte'de doğdu.) Macar şarkıcı operet (koloratur soprano) ve aktris. Eşi Jan Kiepura'dır. O bir dahi olarak kabul edildi. On yaşında Budapeşte'de Macaristan Tiyatrosu'nda seslendirmeler yaptı. 1923 yılında Macaristan Devlet Opera Evi'nde sahneye çıktı. Anne babadan şan ve müzik için bir tutkusu vardı. Babası, bir banka yöneticisi ve müziğin tanınmış bir uzmanıdır. Annesi, Tilly Herzog, Budapeşte içinde Müzik Akademisi'nde şan eğitimi aldı. ⁶⁴⁶ Martha SAE. 148 // s. 157
Marseyz: SD., EA, DLA, GA, B., E. :La Marseillaise, Fransa'nın ulusal marşı. ⁶⁴⁷ // s. 12
Marx: HU., KA, DLA, GA, B.: Marx, Karl Heinrich Yahûdî asıllı Alman felsefecisidir. 1818'de Almanya'nın Trier şehrinde doğdu ve 1883'te Londra'da öldü. Babası, felsefeye meraklı bir avukat olup, 1824'te Protestanlığı kabul etti. Yüksek tahsilini Bonn ve Berlin Üniversitelerinde yaptı. Tahsili esnâsında Hegel'in felsefesinin tesiri altında kaldı. Bu arada Feuerbach ile tanıştı. Önce öğretmenlik sonra gazetecilik yaptı. Başyazarlığını yaptığı ve Köln'de çıkan Rheinische Zeitung adlı propaganda gazetesinin kapatılması üzerine Paris'e gitti. Burada Fransız sosyalistleriyle tanıştı. Daha önce tanıdığı ve zengin bir fabrikatörün oğlu Friedrich Engels'le dostluk kurdu. Bu beraberlikleri ölene kadar devâm etti. Marx, Engels'in tesiriyle sosyalizmi benimsedi. 1847'de Fransız sosyalistlerinden ve anarşizmin öncülerinden Proudhon'un Sefâletin Felsefesi (Philosophie de la Misere) isimli kitabına karşılık olarak Felsefenin Sefâleti (Misere de la Philosophie)ni yazdı. ⁶⁴⁸ Marx SAE. 49 // s. 300
Matisse: HU., KA, DLA, GA, B.: Henri Matisse (31 Aralık 1869 – 3 Kasım 1954) 20. yüzyılın en önemli ressamlarından. Renkleri büyük bir ustalıkla kullanışıyla Picasso ve Kandinsky ile birlikte, modern sanatın en büyük sanatçılarından biri kabul edilir. ⁶⁴⁹ // s. 127
Matmazel Coroline: SD., KA, BŞA, ÖA, B.: Leyla'nın sesini, şöhretin hemen hemen eşliğinde gelen bir hastalıkla kaybetmiş eski bir muganniye olan mürebbiyesi ve piyano hocası. // s. 100
Matmazel Romantique: HU., KA, BŞA, ÖA, B.: İhsan'ın gençliğinde bütün bir kabile ile aşık oldukları, bekledikleri, gece sabahlara kadar kahve kahve dolaştıkları kızıl saçlı kadın. // s. 41
Matmazel Yuneşka: SD., KA, BŞA, ÖA, B.: Tarlabası'nda İda ile aynı evde oturan kadın, Hasan

⁶⁴⁴ islamansiklopedisi.org.tr/marmara

⁶⁴⁵ tr.m.wikipedia.org/wiki/La_Marseillaise

⁶⁴⁶ de.m.wikipedia.org/wiki/Martha-Eggerth

⁶⁴⁷ tr.m.wikipedia.org/wiki/La_Marseillaise

⁶⁴⁸ wikisosyalizm.org/Karl_Marx

⁶⁴⁹ ressamlar.gen.tr/henri-matisse-kimdir-hayati-biyografisi/

<p>Bey'in yanındaki kadın. Garip bir kadın. Mizacındaki soğukluğu, sanki uysallığıyla telefeye karar vermiş gibi hissini uyandıran kadın. // s. 180</p>
<p>Maya: SAE., BA, DLA, GA, B.: Meksika ve Orta Amerika bölgelerinde yaşamış olan ve ileri bir medeniyet ortaya çıkaran eski bir millet. İspanyollar Amerika'ya geldiklerinde Maya halkı, Meksika'daki Chiapas ve Tucatan bölgelerinde Guatemala, Honduras ve El Salvador'un bir kısmında yaşıyorlardı. Kendilerine has dilleri mevcuttu. Yazıyı, sıfırı da içine alan bir sayı sistemini ve astronomiye dayanan takvimi kullanıyorlardı. Dikkat çekici eserler inşa etmişlerdi.⁶⁵⁰ // s. 332</p>
<p>Maydos: SD., YA, DLA, GA, B.: Çanakkale'nin Eceabat İlçesi (eski adı Maydos), M.Ö. 2000 Yıllarında Fenikeliler tarafından kurulmuştur. İlçenin İlk yerleşim yeri bu günkü İlçe merkezinin 1 Km güneyinde bulunan Çam burnudur. Daha sonra yöreye Traklar yerleşmiştir. Midilli ve Foça'dan gelen halk bu yörede koloniler kurmuştur. 12 Antik şehir bulunmaktadır. Akbaş ve Eski hisarlık arasında yerleşim merkezi olan Eceabat önemli bir Liman şehridir. M.Ö. 465 yılında Trakya ile birlikte Eceabat'a Atina'ya bağlanmıştır. Hıristiyanlık döneminde Piskoposluk Merkezidir. Bir süre sonra Katalonyalıların egemenliğine girmiştir. Bunun üzerine Bizanslılarla savaşa giren Katolonyalılar zor durumda kalınca Türkmen beyleri olan Melih İshak ve Halil Ece Bey ' den yardım istemişlerdir. Boğazı geçerek katalonyalılara yardımda yer alan Melih İshak ve Halil Ece Bey'in 1311 yılında Bizanslılarla giriştikleri savaşta Halil Ece bey şehit düşmüştür.⁶⁵¹ // s. 150</p>
<p>Max Nordau: SD., KA, DLA, GA, B., E. :Max Simon Nordau, 1849-1923 yılları arasında yaşamış olan Macar fizikçi, yazar ve eleştirmendir. Siyonist teşkilatının Herzl'dan sonra ikinci veya asıl "kafa adamı"ydı. Max Nordau stratejisi, Osmanlı'yı İngiltere-Fransa-Rusya bloğu karşısında savaşa sokmak ve yıkmaktı. 31 mart'tan sonra çok sayıda siyonist bu amaçla İstanbul'a koştular. Bunlar arasında Parvus Efendi, Jabotinski, Dr. Jakobson, Dimitar Vlahov gibi sosyalist olarak tanınan siyonistler de vardı. İstanbul'da gazeteler satın aldılar. İttihat ve Terakki'nin bütün yayın organlarında yazdılar. Türkçülük ve İngiliz-Fransız-Rus düşmanlığı yaptılar.⁶⁵² // s. 299</p>
<p>Mecelle, MH., EA, DLA, GA, B.: Osmanlı Devleti zamânında, Ahmed Cevdet Paşa Başkanlığındaki ilmî bir heyet tarafından, İslâm Hukûkuna bağlı kalınarak hazırlanan ve asıl ismi Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye olan meşhur kânun. Mecelle, lügatte; içinde hikmet bulunan sahife, ciltlenmiş kitap, dergi vs. mânâlarına gelir. 1877 yılında Abdülhamîd Han zamânında tatbik edilmeye başlanmış. 1926'da yürürlükten kaldırılmıştır. Mecelle, 1851 maddeden meydana gelmiş bir kânun olup, İslâm devletlerinde ve bu arada Osmanlı Devletinde uygulanmış, bugünkü mânâsıyla medenî hukûkun ve hukuk usûlünün birçok bölümünü ihtivâ etmektedir.⁶⁵³ // s. 105</p>
<p>Mecidiye Camii: MH., YA, DLA, GA, Ar.Ar.: Yeşilköy'de, Gazi Evrenos Caddesi ile Mühendis Ziya Sokağı'nın kesiştiği köşenin güneydoğusunda bulunmaktadır.⁶⁵⁴ // s. 76</p>
<p>Medine: HU., YA, DLA, GA, Ar.: Arabistan Yarımadasında, Hicaz bölgesinde bulunan meşhur iki</p>

⁶⁵⁰ bilgibirikimi.net/2012/05/14/mayalar-kimdir-maya-uygarligi-ve-maya-takvimi/

⁶⁵¹ tr.m.wikipedia.org/wiki/Eceabat

⁶⁵² global.britanica.com/biography/Max-Nordau

⁶⁵³ guncelhukuk.com.tr/dergiden/mecelle-mecelle-i-adliyye.html

⁶⁵⁴ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 5, s.322

mübârek şehirden biri; İslâm Devletinin ilk başşehri. Hicaz'da bulunan ikinci mübârek şehir Mekke'dir. İkisine berâber "Haremeyn" ve "Hicaz"da denir. Son Peygamber hazret-i Muhammed Mekke'den çıkarak Medîne'ye hicret etmiş, burada ilk İslâm Devletini kurmuştur. Peygamberimizin kabri şerifleri ve Mescid-i Nebî de bu şehirde bulunmaktadır. Bu sebeplerden dolayı Medîne-i münevvere yâni nurlanmış şehir ismiyle anılır.⁶⁵⁵ Medine SAE. 40 Medine SD. 192, // s. 139

Medrese: MH., YA, DLA, GA, Ar.: Medrese, Müslüman ülkelerde orta ve yüksek öğretimin yapıldığı eğitim kurumlarının genel adı. Medrese kelimesi Arapça ders kökünden gelir. Medreselerde ders verenlere müderris, onların yardımcılarına müd, okuyanlara danışmend, sohta veya talebe adlandırılır.⁶⁵⁶ // s. 70

Mehdi: SAE., KA, DLA, GA, Ar.: Hidayete eren veya hidayete vesile olan. Sahib-üz-zaman. "Hususi ve şahsi bir tarzda Allah'ın hidayetine mazhar olan, kendisine Cenab-ı Hak tarafından yol gösterilen" manasındadır. Bu kelime ihtida etmiş olanlar için de kullanılmıştır. Mehdi-yi Resul, Mehdi-yi muntazır da denir. Ahir zamanda gelip bütün müslümanları Kakaik-ı imaniye ve Kur'aniyeye cami eserleri ile uyandıracak, dinleri takviye ve imanlarını tecdit edecek olan ve Peygamberimiz (A.S.M.) Al'inden bir zattır. Hz. Peygamberimizin Mehdi hakkındaki tavsiflerinden anlaşılıyor ki; "Cenab-ı Hak kemal-i kereminden Din-i Muhammedinin (A.S.M) ebediyyetine bir alamet olarak her asırda, her fitne zamanında Mehdi manasında bir zatı gönderip onunla Din-i İslâmı te'yid buyurmuştur." Mehdi-misal zatlar gelmişlerdir. Deccal ismiyle tabir edilen dehşetli bir şahsın, Müslümanları İslamiyetten uzaklaştırmak ve sefâhet ve dalalet ve dinsizliğe sevk etmeğe çalışmasına karşı, İslamiyeti, Kur'anın ve imanın hakikatlerini izah ve isbat ile müslümanların imanlarını kuvvetlendiren, taklidi imanları tahkiki iman kuvvetine tebdil eden ve ehl-i imanı ikaz edip uyandıran ve her haliyle Hz. Peygambere (A.S.M) tabi olan evliyaullahtan, mücahid, ferid ve cadde-i kübrayı gösteren rehber-i zaman, yüksek bir zattır.⁶⁵⁷ Mehdilik SAE. 70 // s. 69

Mehlika Sultan: SD., EA, DLA, GA, Ar.Ar.: Yahya Kemal Beyatlı'nın bir şiirinin adı.⁶⁵⁸ // s. 240

Mehmet: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Mümtaz'ın üç senedir işlerini gören çocuk, // s. 122

Mehmet Bey: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Nuri Bey'in eniştesi, Fahriye ve Suat'ın babası. // s. 25

Mehmet Emin Efendi: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Abdülcelal Bey'in(49) komşusu // s. 49

Mekke: MH., YA, DLA, GA, Ar.: Arabistan Yarımadasında, İslâm âleminin dînî merkezi, Müslümanların kiblesi olan "Kâbe-i muazzama"nın içinde bulunduğu mukaddes belde, Peygamber efendimizin doğduğu şehir. Mekke-i mükerreme târihi: Mekke'nin târihi İbrâhim aleyhisselâm zamânına kadar uzanır. Bu hususta İslâm âlimlerinin kitaplarında yazıldığı üzere hazret-i İbrâhim, oğlu hazret-i İsmâil ve annesi hazret-i Hacer'i Allahü teâlânın emri ve Sârâ Hâtunun isteği üzerine bu beldeye getirip bırakmıştır. O zaman burada hiç insan ve su yoktu. Taşlık ve ağaçsız bir yerdi. İbrâhim

⁶⁵⁵ islamiyasam.com/forum/topic8306.html

⁶⁵⁶ tarihbilimi.gen.tr/makale/medreseler/

⁶⁵⁷ harunyahya.com.tr/tr/Makaleler/13561/Hadis-kaynaklarindan-Hz-Mehdi-(as)-ile_ilgili-yeni-bilgiler

⁶⁵⁸ siir.gen.tr/siir/y/Yahya_kemal_beyatli/mehlika_sultan.html

aleyhisselâm Hâcer ve oğlunun yanlarına bir miktar hurma ile biraz su koyarak yalnız bırakıp ayrıldı.⁶⁵⁹ Mekke SAE. 25 Mekke SD. 18 Mekke-i Mükerrerme MH. 26 Mekke-i Mükerrerme HU. 50 // s. 26,32,92,

Mekke Kadısı: SD., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Mekke ve çevresinde belediye ve mülkiye işleri ile ilgilenen görevli.⁶⁶⁰ // s. 30

Meksika: HU., YA, DLA, GA, B.: Batıda Pasifik Okyanusu, doğuda Karayip Denizi ve kuzey doğuda Meksika Körfezi arasında yer alan Orta Amerika ülkesi. Meksika, kuzeyde Amerika Birleşik Devletleri sınırında geniş olup, Guatemala ve Belize ile komşu olduğu güneydoğuya doğru daralarak, bir üçgeni andırır. Yucatan Yarımadası ve kuzeybatıdan Pasifik Okyanusuna sokulan Baja (Aşağı) Kaliforniya bu görüntüyü bozar. Yengeç dönencesi, ülkeyi hemen hemen eşit iki parçaya ayırır. Yüzölçümü bakımından Latin Amerika'nın üçüncü büyük ülkesi olan Meksika, 14° ve 32° 43' Kuzey enlemleri ile 86° 47' ve 117° 07' Batı boylamları arasında yer alır.⁶⁶¹ Meksika SAE. 142 // s. 322

Melling: HU., KA, DLA, GA, B.: Antoine Ignace Melling veya Anton Ignaz Melling (1763 - 1831), Fransız seyyah, mimar ve ressam. İstanbul'daki çeşitli yapıların inşa ve restorasyonunu üstlenmiş ve ayrıca İstanbul'un çeşitli semtlerinden manzaralar içeren gravürler yapmıştır. Antoine Ignace Melling 1763 yılında, Baden'in başkenti Karlsruhe'de doğdu. Heykeltıraş olan babasının ölümünün ardından, ressam amcasıyla birlikte Strasbourg'ta yaşamaya başladı. Klagenfurt'ta mimarlık ve ressamlık eğitimi gördü. 19 yaşında Osmanlı İmparatorluğu'nun Rusya elçisi tarafından İstanbul'a getirildi. Burada, Osmanlı Padişahı III. Selim'in kız kardeşi Hatice Sultan'ın Ortaköy'deki sarayını restore etti. Yeni tasarımıyla birlikte bu saray, şehirdeki ilk Neoklasik tarzdaki yapısı oldu. Yıllarca imparatorluk bünyesinde çalıştı. Aralık 1799'da Alélaide adında kızı oldu. Kızının annesi Cenevizli levanten Françoise-Louise Colombo ile daha sonraları evlendi. Paris'e dönmesinden 1 sene sonra 1803 yılında gravürlerini Pittoresque de Constantinople et des rives du Bosphore adı altında yayınlamağa başladı. 1819 yılına kadar yayınlara devam etti. 1831 yılında öldü.⁶⁶² // s. 169

Memalik-i Osmaniye: MH., KVA, DLA, GA, Ar.Ar.: Osmanlı memleketi. Osmanlılara ait memleketler.⁶⁶³ // s. 105

Memo: HU., KA, BŞA, ÖA, T., E. :Abdülhamit devrinin son günlerinde Haliç'te boğulan Harbiyeli kişi. // s. 54

Merakeşli: HU., BA, DLA, GA, T.: Marekeş halkından olan kimse. (Marakeş, Fas'ın orta kısmında bulunan şehir. Ülkenin ilk başkenti olma özelliğini taşıyan şehir Atlas dağlarının dibinde bulunmakta ve Atlantik ile Fas arasında bir geçiş noktası oluşturmaktadır. Marrakesh veya Marrakech, "Kırmızı Şehir" olarak bilinir, Fas'da önemli şehirlerinden biridir. 2006 yılına göre nüfusu 1.036.500 olup, karlarla kaplı Atlas Dağları'nın eteklerindeki Marakeş-Tensift-Al Haouz ekonomik bölgesinin güneybatı ortasında başşehirdir. Orijinal adı muhtemelen Berberi dilinde mur (n) akush olup, anlamı "Tanrının Ülkesi" dir. Aynı kelime Moritanya'da kendini gösterir fakat bu yorum bu güne kadar hala

⁶⁵⁹ m.huzursayfasi.com/dini-bilgiler-sayfasi/12161-mekke-sehri-ve-kabe-hakkında-bilgi-s1.html

⁶⁶⁰ umbale.com/mekke-kadisi

⁶⁶¹ islamansiklopedisi.org.tr/meksika

⁶⁶² turkcebilgi.com/anton_ignaz_melling

⁶⁶³ osmanlica.ihya.org/memalik-i-osmaniye-nedir-ne-demek.html

<p>kanıtlanamamıştır. Bu şehir, Marrakech-Tensift-El Haouz bölgesinin başşehridir. Birkaç on yıl öncesine kadar, Fas, Araplar, Persler ve Avrupalı'lar tarafından "Marakeş Krallığı" olarak biliniyordu. Avrupalı isimler olan Morocco, Marruecos, Maroc, Marokko..vs doğrudan doğruya Beriberi kelimesi olan Murakush dan türemektedir.⁶⁶⁴, // s. 377</p>
<p>Mercan: MH., YA, DLA, GA, Ar.: Eminönü İlçesi'nde, kuzeyde Tahtakale, güneyde Kapalıçarşı, doğuda Mahmutpaşa, batıda Fuat Paşa Caddesi ve istanbul Üniversitesi merkez binası ve bahçesi ile sınırlı eski semt.⁶⁶⁵ // s. 102</p>
<p>Mercan: SD., KVA, BŞA, ÖA, Ar.: Rasim Beylerin köpeği, büyük, uzun sarı tüylü bir köpek, koyu bal rengi sarı gözlerinin etrafında çok ince, mrecan gibi bir halka olan köpek. // s. 149</p>
<p>Merck: HU., KVA, DLA, GA, B.: Merck, toplam hasılatı yaklaşık 7.6 milyar €'ya varan (2008) global bir tıbbi ürünler ve kimyasallar firmasıdır ve şu anda 59 ülkede yaklaşık 33,000 personel çalıştırmaktadır. Tıbbi ürünler sektörü yenilikçi reçeteli ilaçların yanı sıra reçetesiz satılan ilaçları da kapsamaktadır. Firmanın Kimyasallar bölümü elektronik, basım, kaplama, kozmetik, tıbbi ürünler ve biyoteknoloji sanayilerine uzmanlık ürünleri sunmaktadır. İşletme, merkezi Almanya'nın Darmstadt şehrinde bulunan Merck KGaA çatısı altında gerçekleştirilmektedir. Firmanın toplam sermayesinin yaklaşık %30'u halka açık şirketlere aitken hisselerin yaklaşık %70'i, sınırsız sorumlu ortak E. Merck OHG aracılığı ile Merck ailesine aittir. Merck dünyanın en eski tıbbi ürünler ve kimyasallar firmasıdır ve temelleri 1668 yılında atılmıştır.⁶⁶⁶ // s. 159</p>
<p>Merih: HU., YA, DLA, GA, Ar.: Güneşten uzaklığına göre gezegenlerin dördüncüsüdür. Kızıl görünüşü ile "kızıl gezegen" adını almıştır. Merih olarak da isimlendirilir. Diğer adı ise Mars'tır.⁶⁶⁷ // s. 67</p>
<p>Merkez Efendi: HU., YA, DLA, GA, Ar.Ar.: Merkezefendi, İstanbul'un Zeytinburnu ilçesinde bir mahalledir. 1963 yılında mahalle olmuştur. Tramvay istasyonu bulunmaktadır. Doğusu Fatih'e sınırdır.⁶⁶⁸ Merkezefendi SAE. 63 // s. 189</p>
<p>Merkez kırathanesi: SD., YA, DLA, GA, Ar.Ar.: Merkez kiraathanesi, İstanbul'un Bağcılar ilçesinin Güneşli semtinde Vakıflar caddesinde bulunan kahvehanenin adıdır.⁶⁶⁹ // s. 240</p>
<p>Mermerli: HU., YA, DLA, GA, T.: Günümüzde böyle bir yerin olmadığı anlaşılmakla beraber, bahsedilen yerin "Mermer Sokak" olduğu sanılmaktadır. Mermer Sokak, İstanbul'un Kartal İlçesi'nin Cumhuriyet Mahallesi sınırları içinde bulunmaktadır.⁶⁷⁰ // s. 30</p>
<p>Meryemler, HU., EA, DLA, GA, Ar.: İtalyan ressam Andrea del Sarto'nun bir resminin adı. (Eserin tam adı; "Madonna delle Arpie"dir.)⁶⁷¹// s. 134</p>

⁶⁶⁴ turkcebilgi.com/marakes

⁶⁶⁵ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 5, s.399

⁶⁶⁶ merck.com.tr/tr/company/the_merck_group.html

⁶⁶⁷ mars.nasa.gov.tr

⁶⁶⁸ tr.m.wikipedia.org/wiki/merkezefendi_Zeytinburnu

⁶⁶⁹ firmasec.com/firma/rdezef-merkez-kiraathanesi

⁶⁷⁰ haritamap.com/yer/mermerli-sokak-kartal

⁶⁷¹ tr.m.wikipedia.org/wiki/Modonna_delle_Arpie

Merzifonlu: HU., BA, DLA, GA, T., E. :Merzifon halkından olan kimse. Merzifonlu SD. 212 // s. 156
Mesnevi, SD., EA, DLA, GA, Ar.: Mevlânâ'nın en büyük eseri Mesnevi'sidir. Eser, aruzun fâ'ilâtun fâ'ilâtun fâ'ilun kalıbıyla yazılmış olup 6 cilt, 25618 beyittir. Varlıkta birlik anlayışını birtakım hayali veya realist hikayelerle; insanlar arasında olduğu kadar hayvanlar arasında da geçen vakalarla anlatmaya çalışan bir eserdir. Mevlânâ'da hakiki Müslümanlık şüriyetin en yüksek derecesi ile ifade edilmiştir. Ve bu Müslümanlık şeklin değil, mananın Müslümanlığıdır. ⁶⁷² // s. 249
Mesut: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Cemallerin kiracısının adı. // s. 140
Meşihat: MH., KUA, DLA, GA, Ar.: Şeyhlik. Şeyhülislamın makamı, şeyhülislamlık. ⁶⁷³ // s. 34, 45
Meşrutiyet: SAE., KVA, DLA, GA, Ar.: Siyâsî bir rejim olup, hükümdarın başkanlığı altındaki anayasalı parlamento idaresi. Bu idare şeklinde tamâmı veya bir kısmı halk tarafından seçilen bir meclis vardır. Osmanlı târihinde, 23 Aralık 1876'dan 13 Şubat 1878'e kadar ve 23 Temmuz 1908'den 16 Mart 1920 târihine kadar olan devreye meşrûtiyet devri adı verilir. Kuvvetler ayrılığı prensibinin hâkim olduğu idare tarzı şeklinde gelişen meşrûtiyet, ilk önce İngiltere'de ortaya çıktı ve daha sonra da diğer Avrupa devletlerinde tatbik edilmeye başlandı. ⁶⁷⁴ Meşrutiyet SD. 19,100 // s. 41
Mevlevi: HU., BA, DLA, GA, Ar.: Mevlevilik tarikatına bağlı kimse. ⁶⁷⁵ Mevlevi SAE. 267 Mevlevi SD. 148 // s. 107
Mevlevilik: MH., KVA, DLA, GA, Ar.: Mevlana Celalettin Rumi'nin görüşlerine dayanan ve oğlu Sultan Veled tarafından kurulan tarikat. ⁶⁷⁶ // s. 138
Meymenet Hanı No. 34-35: SD., YA, BŞA, ÖA, Ar.T.: İbrahim Bey'in yazıhanesinin bulunduğu yer. // s. 135
Mısır: HU., YA, DLA, GA, Ar.: Mısır Arap Cumhûriyeti, başkent Kahire'dir. Resmi dili Arapça'dır. Ülkede İslam dini hakimdir. Para birimi ise Mısır Lirasıdır. Kuzeydoğu Afrika'da yer alan, Kuzeyden Akdeniz ve doğudan Kızıldeniz'le kuşatılmış ve Sina Yarımadası ile Asya kıtasına da taşan bir ülke. ⁶⁷⁷ Mısır MH. 10,14,40,92,114 Mısır SAE. 26 Mısır SD. 18,24 // s. 39,56,
Mısırçarşısı: HU., YA, DLA, GA, Ar.Ar.: Eminönü'nde bulunan arasta. Yerinde Bizans döneminde de Makron Envalos adı verilen bir kapalıçarşı bulunuyordu. ⁶⁷⁸ // s. 47
Mızıkai Hümayun, MH., EA, DLA, GA, Ar.Ar.: Mızıkai-yı Hümayun, kostümü, donanımı ve örgütlenme şekli itibarı ile Avrupa standartlarında bir ordu olan Asakir-i Mansure-i Muhammediye'nin

⁶⁷² mesnevi.nedir.org/

⁶⁷³ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.1379

⁶⁷⁴ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 5, Meşrutiyet maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

⁶⁷⁵ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.1384

⁶⁷⁶ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.1384

⁶⁷⁷ islamansiklopedisi.org.tr/mısır

⁶⁷⁸ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 5, s.447

<p>yapısına uymadığı gerekçesi ile kaldırılan Mehterhane-i Hümayun'un yerine kurulan askeri bandomur. Kuruluşunda başına, 17 Eylül 1828'de bir İtalyan müzik adamı olan Donizetti paşa getirilmiştir.⁶⁷⁹ // s. 120</p>
<p>Michel Zevaco: SD., KA, DLA, GA, B.: Michel Zevaco, 1860-1918 yılları arasında yaşamış Fransız gazeteci, yazar, film yönetmeni.⁶⁸⁰ // s. 41</p>
<p>Midhat Pşa: SD., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Tanzimat devri Osmanlı sadrâzamlarından. Rusçuklu Mehmed Eşref Efendinin oğlu olup, 1822'de İstanbul'da doğdu. Asıl adı Ahmed Şefik olup, Midhat ismiyle meşhur oldu. Husûsî hocalardan ders aldı. Dîvân-ı Hümâyûn kaleminde vazifeye başladı (1834). Mustafa Reşîd, Âlî, Mütercim Rüşdî ve Sâdık Rifat paşaların toplantılarında Zâbit Kâtipliği yaptı. Paris, Londra, Viyana ve Belçika'ya gitti (1858). Avrupalıların Osmanlıları yıkmak için ürettikleri fikirlerin etkisinde kaldı. Yurda dönüşünde Meclis-i Vâlâ (Danıştay) Başkâtipliğine getirildi (1859). Daha sonra Niş (1861) ve Tuna (1864) vâililiklerine tâyin edildi. Tuna vilâyetinde yaptığı çalışmalarla Avrupalıların takdirini kazandı. Şurây-ı Devlet (Danıştay ve Yargıtay) Reisliğine getirildi (1868). Sadrâzamlarla anlaşamadığından Bağdat Vâliliği göreviyle İstanbul'dan uzaklaştırıldı (1869). Sonra azledilerek Edirne Vâliliğine tâyin edildi (1872) ise de beş gün sonra 31 Temmuz 1872'de sadrâzam oldu.⁶⁸¹ // s. 15</p>
<p>Mihael: HU., KA, BŞA, ÖA, B.: Emma'nın kardeşi. // s. 101</p>
<p>Mihailof: SD., KA, BŞA, ÖA, B.: Yuneşka'nın üvey kardeşi, sarışın, Fransız sakallı, şişmanca bir adam. // s. 157</p>
<p>Mihrimah Camii: SAE., YA, DLA, GA, Ar.Ar.: Fatih İlçesi'nde, Hatice Sultan Mahallesi'nde, Edirnekapı girişinde, Fevzi Paşa Caddesi üzerindedir.⁶⁸² Mihrimah Camii HU. 168 // s. 23</p>
<p>Mil: SAE., KUA, BŞA, ÖA, B.: Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün birinci kısmının bir şubesinin adıdır. // s. 234</p>
<p>Milletler Cemiyeti: HU., KUA, DLA, GA, Ar.: Birleşmiş Milletler'in temeli sayılabilecek bu organizasyon, I. Dünya Savaşı'nın ardından İsviçre'de 1919'da "Cemiyet-i Akvam" (Milletler Cemiyeti) adıyla kuruldu. Amacı, ülkeler arasında yaşanabilecek sorunları barışçı yollarla çözmek idi. Bir süre çalıştı fakat fazla bir varlık gösteremedi. II. Dünya Savaşı'nın ardından dağıldı. 6 Temmuz 1932'de Cemiyet-i Akvam, Türkiye'yi üyeliğe davet etmiş, 9 Temmuz'da TBMM Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne giriş davetini onaylamış ve 18 Temmuz 1932'de Türkiye, Cemiyet-i Akvam'a resmen üye olmuştur.⁶⁸³ // s. 339</p>
<p>Milletlerarası Mimarlık Cemiyeti: SAE., KUA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Hayri İrdal'ın fahri azası olduğu cemiyetin adıdır. // s. 354</p>

⁶⁷⁹ makaleler.com/mizikai-hümayun

⁶⁸⁰ neolaki.net/kimdir-nedir/Michel-Zevaco-hakkında.html

⁶⁸¹ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 5, Mithad Paşa maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

⁶⁸² *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 5, s.452

⁶⁸³ bilgibirikimi.net/2012/03/16/milletler-cemiyeti-akvam-nedir-ne-zaman-kurulmustur-turkiyenin-milletler-cemiyetine-uyeligi/

Milletlerarası Saat Sevenler Cemiyeti: SAE., KUA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.Ar.Ar.: Türkiye'de kurulan Saat Sevenler Cemiyeti belli bir zaman sonra Cenubi Amerika ve Avrupa'da da kurulur. Bütün bu cemiyetlerin birlikte oluşturdukları ve adına kongreler düzenledikleri cemiyetin adıdır. Milletlerarası Saat Sevenler SAE. 347 // s. 343

Milletlerarası Saat Tröstü: SAE., KUA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.B.: Saatleme Bankasına yardım eden kurumun adıdır. // s. 344

Milletlerarası Saatleri Ayarlama Enstitüleri: SAE., KUA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.Ar.B.: İstanbul'da açılan Saatleri Ayarlama Enstitüsü gibi aynı ad ile dünyanın çeşitli yerlerinde enstitüler açılmıştır. Bu enstitülerin hepsinin genel adı "Milletlerarası Saatleri Ayarlama Enstitüleri" olarak belirlenmiştir. // s. 363

Milli Mücadele: SD., OA DLA, GA, Ar.Ar.: Kurtuluş Savaşı, İstiklâl Harbi, Türk İstiklâl Harbi veya Millî Mücadele olarak adlandırılan I. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Osmanlı İmparatorluğu'nun İtilaf Devletleri'nce işgali sonucunda Misak-ı Millî sınırları içinde ülke bütünlüğünü korumak için girişilen çok cepheli siyasi ve askeri mücadele. 1919-1922 yılları arasında gerçekleşmiş ve 11 Ekim 1922'de imzalanan Mudanya Mütarekesi ile fiilen, 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Antlaşması ile resmen sona ermiştir.⁶⁸⁴ // s. 14

Mirmiran İsmail Paşa: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Sırmakeş Nuri Bey'in amcası, Ayancıklı Kocagöz Mustafa Ağa'nın kardeşi, Agop'u Arnavut Hasan'ın elinden kurtaran adam. // s. 119

Mistinguete: HU., KA, DLA, GA, B.: Jeanne Bourgeois Mistinguett, Fransız kadın müzikholcüsü, tiyatro ve sinema yıldızı (Enghien-les-Bains 1875 – Bougival 1956) . Büyük revülerin öncüsüdür; Moulin-Rouge Folies-Bergere ve Casino de Paris'de ün kazandı.⁶⁸⁵ // s. 157

Mithat Paşa: MH., KA, DLA, GA, Ar.: Tanzimat devri Osmanlı sadrâzamlarından. Rusçuklu Mehmed Eşref Efendinin oğlu olup, 1822'de İstanbul'da doğdu. Asıl adı Ahmed Şefik olup, Midhat ismiyle meşhur oldu. Husûsî hocalardan ders aldı. Dîvân-ı Hümâyûn kaleminde vazifeye başladı (1834). Mustafa Reşîd, Âlî, Mütercim Rüşdî ve Sâdık Rifat paşaların toplantılarında Zâbit Kâtipliği yaptı. Paris, Londra, Viyana ve Belçika'ya gitti (1858). Avrupalıların Osmanlıları yıkmak için ürettikleri fikirlerin etkisinde kaldı. Yurda dönüşünde Meclis-i Vâlâ (Danıştay) Başkâtipliğine getirildi (1859). Daha sonra Niş (1861) ve Tuna (1864) vâililiklerine tâyin edildi. Tuna vilâyetinde yaptığı çalışmalarla Avrupalıların takdirini kazandı. Şurây-ı Devlet (Danıştay ve Yargıtay) Reisliğine getirildi (1868). Sadrâzamlarla anlaşamadığından Bağdat Vâliliği göreviyle İstanbul'dan uzaklaştırıldı (1869). Sonra azledilerek Edirne Vâliliğine tâyin edildi (1872) ise de beş gün sonra 31 Temmuz 1872'de sadrâzam oldu.⁶⁸⁶ // s. 41

⁶⁸⁴ kultur.gov.tr/TR,25412/milli-mucadele.html

⁶⁸⁵ fr.m.wikipedia.org/wiki/Mistinguett

⁶⁸⁶ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 5, Midhat Paşa maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

Moda: SD., YA, DLA, GA, B.: Kadıköy İlçesi'nde semt. Kadıköy'den güneye doğru deniz kenarı boyunca yayılır; doğusunda Bahariye semtiyle birleşir. İdari açıdan, Kadıköy İlçesi'nin Cafer Ağa Mahallesi'yle örtüşür.⁶⁸⁷ // s. 157

Moiz: SD., KA, BŞA, ÖA, B.: Salih Kaptan'ın evindeki kiracılardan birisi, Muhlis Bey'in getirmedeği kiracı. // s. 222

Moliere: HU., KA, DLA, GA, B.: Moliere, Jean Baptiste (1622-1673), Fransız komedi yazarıdır. Paris'te doğdu. Hukuk öğrenimi gördü. Ancak tiyatro hayatına girdi, aktörlük yaptı. Şehir şehir gezerek, oyunlar sundu. Hem yazıyor hem oynuyor hem de tiyatro grubunu yönetiyordu.⁶⁸⁸ Moliere MH. 141 Moliere SD. 112 // s. 176

Moloch: SD., KA, DLA, GA, B.: Fenikeliler ve Kenanlıların çocuk kurban ettikleri tanrı. Bir zamanlar İsrailoğulları da bu cehennem tanrısına tapmışlardır ve onun öfkesini yatıştırmak için; ona çocuklar kurban etmişlerdir. İlk defa Yahuda kralı Ahaz, Hinnom vadisinde buhur yakıp çocuklarını yakmıştır. Moloch çok uzun bir süre çocuklara doymamıştır. Kral Manasse de oğlunu sunmuştur kendine. Kral Yoşiya dinsel reform yapana kadar bu böyle süregelmiştir. Moloch'un kafası öküz kafasına benzer gövdesi ise insan gövdesine ve bacakları yoktur.⁶⁸⁹ // s. 269

Mommsen: HU., KA, DLA, GA, B.: Alman filologu, hukukçusu ve tarihçesi (Garding, Schleswig-Holstein 1817-Berlin 1903). Babası Protestan rahibiydi. İlk ve orta öğrenimini Latince ve Yunanca öğretilen bir lisede yaptı. Sonra Kiel Üniversitesine yazıldı. 1838–1843 arasında hukuk, filoloji ve tarih okudu. 1843'te hukuk öğrenimini bitirdi. 1844'te Roma devlet hukukunu tenkit eden bir kitap yazdı. Hukuk tarihçisi Savigny'nin yardımını ve desteğini kazandı. Yabancı ülkelerde çalışmalar yapmak üzere bir burs kazandı ve İtalya'ya gitti (1845). İki yıl İtalya'da kaldı, kitabe ve sikke uzmanı sayılan Bartholomeo Berghesi ve Hıristiyanlık arkeolojisinin kurucusu Giovanni Battista de Rossi ile temas kurdu. Kitabeler üstünde çalıştı ve bunları bir koleksiyon halinde topladı. Ayrıca İtalyan yerli halkının menşei ve İtalya sikkeleri üstünde de araştırmalar yaptı. 1848'de siyasi hareketlere karıştı ve Rendsburg'ta çıkan bir gazeteye muhabir oldu. Aynı yıl Leipzig Üniversitesinde Roma Hukuku profesörlüğüne getirildi. Aynı yıl Saksonya krallık bilim derneğine üye seçildi. Fakat üniversite hayatı uzun sürmedi, çünkü siyasi fikirlerini yazmaktan vazgeçemiyordu. Bu yüzden 1850'de memurluktan uzaklaştırıldı. Kendini çalışmalara verdi. 1852 yılında Zürih Üniversitesi Roma hukuku profesörlüğüne çağrıldı. Bu süre içinde Roma devri İsviçre'sine ait incelmeler yaptı, kitabeler topladı, monografiler yayımladı. İki yıl İsviçre'de kaldı. 1854'te Breslav Üniversitesinden teklif aldı. Leipzig'deyken üstünde çalıştığı "Römische Geschichte"yi (Roma Tarihi) yayımlamağa başladı. 1854–1856 arasında bu eserin üç cildini çıkardı. 1858'de Roma kronolojisi üstünde bir eser daha hazırladı. Aynı yıl Prusya Üniversitesinden çağrıldı. Berlin Üniversitesi de kendisine Eskiçağ Tarihi profesörlüğünü verdi. Berlin'e giderek oraya yerleşti. Çevresindekilere amir gibi değil baba gibi davranıyor ve çok seviliyordu. 1860'ta Mommsen'in Roma sikkeleri üstüne büyük bir kitabı çıktı.

⁶⁸⁷ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 5, s.476

⁶⁸⁸ global.britannica.com/biography/Moliere-French-dramatist

⁶⁸⁹ en.m.wikipedia.org/wiki/Moloch

<p>1863'te de Latin kitabeleri konusundaki kitabının birinci cildini yayımladı, eseri 1888'de tamamlandı. 1887'de yetmiş yaşına gelince üniversitedeki derslerini bıraktı, yalnız seminer çalışmalarını sürdürdü. 1902'de Nobel Edebiyat ödülü aldı.⁶⁹⁰ // s. 47</p>
<p>Mon Reve Familier, SD., EA, DLA, GA, B.: Paul Verlaine'nin bir bestesinin, parçasının adıdır. Aynı zamanda yine aynı ad ile bir filmi vardır.⁶⁹¹ // s. 77</p>
<p>Monşer 1: SAE., KA, BŞA, ÖA, B.: Halit Ayarçı'nın Hayri İrdal için kullandığı sıfat, hitap. // s. 214</p>
<p>Monşer 2: SD., KA, BŞA, ÖA, B.: Kudret Bey için kullanılan hitap, sıfattır. // s. 157</p>
<p>Moralılar: SD., BA, DLA, GA, T.: Mora yarımadasında yaşayan ve Mora nüfusuna kayıtlı olan herkese verilen genel ad. // s. 15</p>
<p>Moscovit: SD., YA, DLA, GA, B.: Muhtar'ın Süleyman Bey ile gittiği Tepebaşı'nda şimdiki Yani lokantasının bulunduğu yerde mülteci Rusların açtığı bir lokantanın adıdır. // s. 157</p>
<p>Mozart: HU., KA, DLA, GA, B.: Mozart, Wolfgang Amadeus Avusturyalı bestecidir. Salzburg şehrinde 1756'da doğan Mozart, dört yaşındayken babasından müzik dersleri almaya başladı. Beş yaşında beste yaptı. Daha sonra babası ile birlikte Avrupa'nın bâzı şehirlerini dolaşarak konserler verdi. Avusturya'ya döndükten sonra besteci Weber ile karşılaştı. Weber'in kızı Constanze ile evlendi. Hayâtının bundan sonraki bölümü fakirlik içinde geçti. Nihâyet 1791'de 35 yaşındayken öldü. Hayâtı boyunca 20 opera, 52 senfoni, 40 lied, 50'den fazla konçerto, 70'ten fazla aria ve şarkı besteledi. Eserlerinden bâzıları: Saraydan Kız Kaçırma (1782), Don Giovanni (1787), Cossi fan Tutte (1790), Sihirli Flüt (1791).⁶⁹² // s. 157</p>
<p>Muazzez: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Zeynep Hanım konağının iki acuzesinden biri, sabriye Hanım'ın küçük kızının liseden arkadaşısıdır. // s. 71</p>
<p>Muhlis Bey: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: İhsan, Tefik Bey ve Sami Bey'in arkadaşı,,ittihatçı,Busefalos'un sahibi, Ata Molla Bey'in bacanağı, Galatasay'ı bitirmiş ve daha sonra Tıbbiyeyi bitiren hatta Tıbbiyenin en eski talebelerinden birisidir., // s. 24,25,</p>
<p>Muhtar: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Yirmi iki, yirmi üç yaşlarında sarışın, ince, sarı bıyıklı, dar alınlı, daima kısık göz kapaklarının arasında etrafa bir nevi istigra ile bakan bir delikanlı. Bol ve kıvrıkcık saçları, çok düzgün burnu ve toplu dudaklarıyla kendine mahsus bir güzelliği olan bir adam, Sabih'in kocası. // s. 62</p>
<p>Muhuddin-i Arabi Hazretleri: SD., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Evliyânın büyüklerinden ve sofiyye-i aliyyeden. İsmi, Ebû Bekr Muhammed bin Ali'dir. Künyesi, Ebû Abdullah olup, İbn-i Arabî ve Şeyh-i Ekber diye meşhûr olmuştur. Muhyiddin-i Arabî diye de bilinir. 1165 (H.560)te Endülüs'teki Mürsiyye kasabasında doğdu. 1240 (H.638)ta Şam'da vefât etti.⁶⁹³ // s. 137</p>

⁶⁹⁰ Meydan Larousse, İstanbul 1973, C. 14, s.90

⁶⁹¹ feelingsurfer.net/garp/poesie/Verlaine.Reve.html

⁶⁹² biography.com/people/Wolfgang-mozart-9417115

⁶⁹³ ehlisunnetbuyukleri.com/İslam-Alimleri-Ansiklopedisi/Muhyiddin-i Arabi/2502

<p>Mukbile Hanım: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Şükrü Bey'in karısı, Tevfik Bey'in kiracısı, çiçekleri çok seven ve günün hemen hemen tamamını çiçeklerle geçiren birisidir. // s. 202</p>
<p>Murad Ağa: HU., KA, DLA, GA, Ar.: Şeşteri Murad Ağa (1610 – 1673) devrin meşhur bestekâridir. Murad Ağa, Sultan IV. Murad (1612 – 1640) tarafından İran'dan getirilmiş olup, Şeştar isimli bir saz çalardı.⁶⁹⁴, // s. 260</p>
<p>Murat: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Nevzat Hanımların hizmetçisiz kaldıkları zaman evlerini muhafaza eden kişi, Nevzat Hanımın masa tecrübelerinde eve alışan bir ruh. El ayak çekilince ortaya çıkan, camları silen, halıları silken, eşyaların yerini değiştiren, kitapları düzelten, Nevzat Hanımın okumasını münasip bulmadığı kitapları yırtıp atan ve hayatını gizleyip farklı roller üstlenen birisi. // s. 151</p>
<p>Musevi: SD., BA, DLA, GA, Ar.: Yahudi.⁶⁹⁵ Yahudi SAE. 54 Yahudi SD. 22 // s. 218</p>
<p>Mussolini: HU., KA, DLA, GA, B.: Benito Amilcare Andrea Mussolini (d. 29 Temmuz 1883, Forlì - ö. 28 Nisan 1945, Milano), İtalyan politikacı, devlet adamı ve diktatör. II. Dünya Savaşı sırasında ve öncesinde 30 Ekim 1922 ve 25 Temmuz 1943 tarihleri arası İtalya başbakanı, 23 Eylül 1943 ve 25 Nisan 1945 tarihleri arası İtalyan Sosyal Cumhuriyeti devlet başkanı. Unvanı Duce'dir. Adolf Hitler ile birlikte faşizmin en önemli uygulayıcılarındandır.⁶⁹⁶ // s. 346</p>
<p>Mustafa: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Salih Kaptan'ın adamının adı. // s. 219</p>
<p>Mustafa Çavuş: HU., KA, DLA, GA, Ar.: Tamburi Mustafa Çavuş, Türk bestecisi (? - 1745). Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. Lale Devrinde enderunda musiki hocalığı, padişah yaverliği yaptığı için Çavuş adını aldı. Bugüne ulaşan 65 şarkısı vardır.⁶⁹⁷ // s. 313</p>
<p>Mustafa Kemal: SD., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Mustafa Kemal ATATÜRK, Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu ve ilk Cumhurbaşkanı. 1881 senesinde Selanik'te bugün müze haline getirilen evde dünyaya geldi. Babası Ali Rıza Bey, annesi Zübeyde Hanımdır. İlköğrenimine Selanik'te Fatma Hanım Mahalle Mektebinde, sonra da 6 yaşında Şemsi Efendi İlkokulunda başladı. Babası Selanik'te Asakir-i Milliye Taburunda mülazım olarak (1876) çalışıp, bilahare Evkaf katipliğinde rüsumat memurluğu yaptı. Daha sonra bu vazifeden ayrılarak kereste ticareti ile uğraştı. Mustafa Kemal, babasını çocuk yaşta kaybedince, annesi ve kızkardeşi ile birlikte bir ara çiftlikte kahyalık yapan dayısının yanına gitti. Sonra annesi onu Selanik'te bulunan kızkardeşinin yanına göndererek Selanik Mülkiye İdadisine yazdırdı. Kısa bir müddet sonra büyük annesi onu okuldan ayırdı. Ancak gizlice Selanik Askeri Rüşdiye imtihanlarına girip kazanması ile askeri meslek hayatı başladı. Mustafa isimli matematik öğretmeni 1893'te başarısı sebebiyle; "Bundan sonra senin ismin Mustafa Kemal olsun." dedi. Bu isim kendisi, öğretmenleri ve öğrenciler tarafından benimsendi. Selanik Askeri Rüşdiyesini bitiren Mustafa Kemal, daha sonra Manastır Askeri İdadisi (Lisesi)nden mezun oldu. Bu arada tatillerde Frerler'de (Fransız okulu) Fransızcasını ilerletti. 13 Mart 1899'da İstanbul Harp Okuluna girdi. Meslek dersleri yanında, lisan ve kültürünü geliştirmeye başladı. Geleceğe dönük hayalleri, yapmayı tasarladığı</p>

⁶⁹⁴ tdvia.org/dia/ayrmetin.php?idno=310185

⁶⁹⁵ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.1442

⁶⁹⁶ kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=9

⁶⁹⁷ musikiklavuzu.net/?blog/bestekarlar/tanburi-mustafa-cavus

devrimlerin fikri temeli daha Harbiye'deyken filizlendi. 1902'de Harbiye'den mezun olup, 1903'te üsteğmen olan Mustafa Kemal, Erkan-ı Harb (Kurmay) olmak üzere Harp Akademisi tahsiline başladı. 11 Ocak 1905'te Kurmay Yüzbaşı olarak Harp Akademisinden mezun olduktan sonra, Şam'a tayin edildi. Kurmay stajını da 5. Ordu emrinde yaptı. Harran'da Dürzilerle çıkan bir ihtilafı halletti. 1906 Ekiminde Şam'da Vatan ve Hürriyet Cemiyeti'ni gizlice kurup kimsenin haberi olmadan Selanik'e giderek burada bir şubesi açtı ve Yafa'ya döndü. 20 Haziran 1907'de Önyüzbaşı (Kolağası) oldu. 13 Ekim 1907'de Makedonya'da 3. Ordu Karargahına tayin olundu. 22 Haziran 1908'de Garp Demiryolları (Selanik-Ürgüp) hattı müfettişliğine getirildi. 13 Ocak 1909'da 3. Ordu Selanik Redif Tümeni Kurmay Başkanlığına tayin edildi. O tarihlerde Makedonya'da İttihat ve Terakki Cemiyeti çok faal çalışıyordu. Teşkilatın Eylül 1909'da toplanan ikinci kongresine Trablusgarb delegeşi olarak katıldı. Fakat bunların çalışma tarzlarını ve düşüncelerini beğenmiyordu. Kongrede; "Asıl mesele, yıkılmak üzere bulunan imparatorluktan bir Türk Devleti çıkarmaktır." diyerek, kendi görüşünü izah etti. Enver Paşa ile bütün kongrelerde çekişti. Mustafa Kemal'e göre; "İmparatorluğu yavaş yavaş tasfiye etmeliydi." Mustafa Kemal, teşkilat içerisinde İsmet İnönü, Kazım Karabekir ve Fethi Okyar gibi kendisini destekleyen isimler buldu ise de görüş ayrılıkları yüzünden cemiyetten uzaklaştı. 31 Mart Vak'asında (31 Mart 1325-13 Nisan 1909) İstanbul'a gönderilen Hareket Ordusunun görevi sona erince, yeniden Selanik'e 3. Orduya Kurmaybaşkanı olarak tayin olundu. 1910 senesinde Arnavutluk hareketına katıldı. 13 Eylül 1911'de İstanbul'da Genel Kurmay Karargahında görevlendirildi. 27 Kasım 1911'de binbaşılığa yükseldi. 18 Aralık 1911'de Bingazi ve Derne Şark Gönüllüleri Komutanı oldu. 9 Ocak 1912 Dobruk taarruzunu idare etti. 11 Mart 1912'de Derne Komutanlığına getirildi. 24 Ekim 1912'de İstanbul'a döndü. Rahatsızlığı sebebiyle tedavi gördü. Bahr-i Sefid Mürettep Kuvvetleri Harekat Şube Müdürlüğüne, 24 Kasım 1912'de Bolayır Kolordu Kurmay Başkanlığına tayin edildi. 1 Mart 1914'te yarbay oldu. Bükreş ve Belgrad Ataşe Militerliklerinde bulundu. Oradan Çanakkale'de 19. Tümen Komutanlığına tayin olundu. 25 Şubat 1915'te Eceabat'ta göreve başladı. 25 Nisan 1915'te Karaçimen'de düşman taarruzunu durdurdu. 1 Haziran 1915'te Anafartalar Grup Komutanlığına tayin olundu. 10 Ağustos 1915'te Anafartalar'da düşmanı püskürttü. Bu sırada Enver Paşa ile arası açılarak görevinden istifa etti ve İstanbul'a geldi. Ocak 1916'da Edirne'de bulunan 16. Kolordu Komutanlığına tayin olundu. 27 Şubat 1916'da Generalliğe yükseltildi. 7 Ağustos 1916'da 2. Ordu Komutanlığına getirildi. 5 Eylül 1917'de 7. Ordu ile Suriye'ye gitti. 15 Aralık 1917'de Padişah Vahideddin ile Almanya'ya gitti. 5 Ocak 1918'de döndü. 7 Ağustos 1918'de Nablus'daki ordunun başına geçti. 26 Ekim 1918'de Haleb'in kuzeyindeki düşman taarruzunu durdurdu. 31 Ekim 1918'de Yıldırım Orduları Grup Komutanlığına tayin edildi. Birinci Dünya Harbi sonunda Mondros Mütarekesine göre Osmanlı Devleti batı ülkeleri arasında paylaşıldı. 13 Kasım 1918'de İstanbul'a gelen Mustafa Kemal, 16 Mayıs 1919'a kadar çalışmalarını burada sürdürdü. Şişli'de daha sonra müze haline getirilen eve yerleşerek sonraları milli mücadelenin çekirdek kadrosunu meydana getirecek arkadaşlarıyla (Refet Bele, Ali Fuat Cebesoy, İsmet İnönü, Kazım Karabekir, Fethi Okyar, Rauf Orbay) toplantılar yaptı. 30 Nisan 1919'da Karadeniz Bölgesindeki Rum eşkıyayı yola getirmeye ve 9. Ordu müfettişliğine tayin olundu. Bu görevin adı, 15 Haziran 1919'dan sonra 3. Ordu müfettişliği oldu.⁶⁹⁸, // s. 303

⁶⁹⁸ ttk.gov.tr/index.php?Page=Sayfa&No=87

<p>Muzaffer: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Babası müezzın olan, sürekli aksıran birisi. // s. 47</p>
<p>Mübarek: SAE., KVA, BŞA, ÖA, Ar.: Hayri İrdal'ın evinde bulunan büyük ayaklı bir saattir. Eski İngiliz işi, çok iyi cinsten bir saattir ve Mecit zamanında alınmıştır, fakat bozuk bir saattir. Hayri İrdal'ın karısı Emine tarafından tavan arasına kaldırıldı. Bu saate Hayri İrdal'ın annesi "Mübarek", babası ise "Menhus" adını vermiştir. Menhus SAE. 30 // s. 30</p>
<p>Mücella: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Nuri Bey'in kızı, İncila ve Necla'nın kardeşi. // s. 25</p>
<p>Müdafa-i Hukuk: HU., KVA, DLA, GA, Ar.Ar.: Müdafaa-i Hukuk, genel olarak hakların korunması ve hukukun üstünlüğünün savunulması anlamına gelir. 1919 larda Müdafaa-i Hukuk, Türk Milletinin varlığını korumak, savunmak, tanıtmak ve kabul ettirerek ebedi kılmak amacıyla kendiliğinden kurduğu, örgütlediği, harekete geçirdiği bir sistemdi. Milletin kendi öz değerlerine, imkan ve yeteneklerine dayanarak, varlığını, haklarını, hukukunu, sahibi bulunduğu binlerce yıllık tarihi ve kültürel mirasını korumasında bulduğu bir mücadele modeli idi.⁶⁹⁹ // s. 108</p>
<p>Müderriş Mustafa Efendi: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Hasırcıbaşının kızının evlendirildiği adamın babası. // s. 69</p>
<p>Mühürdar Bahçesi: SD., YA, DLA, GA, Ar.Ar.: Kadıköy İlçesi'nin, Kadıköy Evlendirme Dairesi'nden Moda Burnu'na kadar, Marmara Denizi'ne paralel uzanan dar kıyı şeridi Mühürdar adıyla tanınır. Bu bakımdan Moda'nın Marmara kıyısı olduğu söylenebilir. Bu şeridin Kadıköy'e yakın kısımlarına Kumluk ve Zaharof da denilirdi. Böyle küçük semt adları zamanla yok olmaktadır.⁷⁰⁰ // s. 226</p>
<p>Mülkiye: SD., YA, DLA, GA, Ar.: Siyasal Bilgiler Fakültesinin eski adı. Mekteb-i Mülkiye, Mülkiye de denir. Asker olmayan memur sınıfı. Osmanlı Devletinde ilk Mekteb-i Mülkiye, kaymakam, müdür gibi devletin idârî kademelerinde görev alacak kimseleri yetiştirmek maksadıyla, 28 Ocak 1859 da kurulmuştur. Öğretim süresi iki yıl olan okula, öğrenciler imtihanla alınır. Öğretim programlarında kültür ve meslek dersleri, yâni kânunlar ve iktisat dersleri de konulmuştur. Bir müddet sonra okulun öğretim süresi dört yıla çıkarıldı. Coğrafya, hesap, ekonomi ve politika derslerine ilâve olarak muhâsebe, devletler hukûku ve Fransızca öğretilmeye başlandı. 1891'de okulun öğretim seviyesi biraz daha iyileştirildi. Sultan İkinci Abdülhamîd Han, talebeleri çalışmaya teşvik etmek için, Mekteb-i Mülkiyeyi birincilikle bitireni saraya kâtip olarak alırdı. 1900 yılında, Mülkiye'nin çatısı altında Dârül-fünûnun İlâhiyat, Edebiyat, Riyâziyât (Matematik), Tabakat (Jeoloji) şübeleri (fakülteleri) açıldı.⁷⁰¹ Mülkiye Mektebi MH. 18 Mülkiye MH. 32,48,49,56,58,102 // s. 23,161</p>
<p>Mümtaz: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: İhsan'ın amcasını oğlu, yıllar önce babasını kaybetmiş annesi ile birlikte yaşayan biridir. Nuran'a aşık olan kişidir. Mümtaz Bey HU. 75,381,383, // s. 9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42,43,44,45,46,47,48,49,50,51,52,53,54,55,56,57,58,58,59,60,61,62,63,64,65,66,67,70,71,72,73,74,75,7</p>

⁶⁹⁹ mudafaaihukuk.org.tr/index.php?option_content&view=article&id=83&Itemid=81

⁷⁰⁰ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 6, s.22

⁷⁰¹ mulkiyeistanbul.org/?action=veri&id=10

6,77,78,79,81,82,83,84,85,86,87,88,89,90,91,92,94,96,104,105,106,107,108,109,110,111,112,113,115, 116,117,118,119,120,121,122,123,124,125,127,128,129,130,131,132,133,134,135,136,137,138,139,14 0,141,142,143,144,145,146,147,148,149,150,151,152,153,154,155,156,158,160,161,162,163,164,165, 166,167,168,169,170,171,172,173,174,175,176,177,179,180,182,183,184,185,187,189,191,192,193,19 5,196,197,198,199,200,201,202,203,204,205,206,207,208,209,210,211,212,213,214,215,216,217,218, 219,220,221,222,223,224,225,226,227,228,229,231,232,233,234,235,236,238,239,240,241,244,245,24 6,249,251,256,258,259,260,262,263,264,268,269,270,271,272,273,274,275,276,277,278,279,281,282, 283,284,285,286,287,289,290,291,292,293,294,295,296,297,298,299,300,301,302,303,304,305,306,30 7,308,309,310,311,312,313,315,316,317,318,319,320,321,323,324,325,326,327,328,329,330,331,332, 334,335,336,337,339,340,342,343,344,345,346,347,348,350,351,352,353,355,356,357,358,359,361,36 2,363,364,365,366,367,368,369,370,373,374,374,375,376,377,379,381,382,383,384,385,386,387,388, 389,390,391

Münif Paşa: HU., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Osmanlı Devleti'nin son devirlerinde yaşamış devlet adamı, şâir ve yazar. Babası Antep ulemâsından Abdünnâfi Efendi'dir. 1828'de Antep'de doğdu. Tahsilini Antep Nûruosmânî Medresesi'nde yaptı. Arapça ve Farsça öğrendi. Babasıyla birlikte Mısır'a gitti. Kahire Kasr-ı âlî ve Şam Emevîye medreselerinde yüksek tahsilini tamamladı. Arapça ve Farsçasını, dînî ilimlerle birlikte husûsî dersler alarak ilerletti. 1851'de Şam (Suriye) eyâleti Meclis-i kebîr kâtipliği ile me'mûriyet hayâtı başladı. 1852'de İstanbul'a gelip, Bâb-ı âlî tercüme odasında Arapça ve Farsça mütercimi oldu. Mühtedî Emîn Efendi'den Fransızca öğrendi. 1854'de Gelibolu Asâkîr-i muavine komisyonu başkâtibi, ertesi sene de Berlin sefareti ikinci kâtipliğine tâyin edildi. Berlin'de üç yıl kaldı. Almanca öğrendi ve üniversiteye devam etti. Burada bulunduğu sırada Avrupaî fikirlerin te'sirinde kaldı. Berlin sefiri Kemâl Paşa'nın vazifeden alınması üzerine İstanbul'a döndü. Tercüme odasına girerek, bu defa İngilizce öğrenmeye çalıştı. 1858'de Karadağ sınırı için çalışan hey'ette başkâtiplik yaptı. 1860'da İstanbul ticâret mahkemesi reis muavini oldu. Cerîde-i havâdis'de yazılar yazdı. Tercümân-ı Ahvâl gazetesinin rekabeti üzerine bu gazeteye Rûznâme-i Cerîde-i havadis adı ile her gün iki sayfa ilâve etti. 1862'de Bâb-ı âlî'de başmütercim oldu. Avrupa'da tahsîl görmüş bâzı kimseleri etrafında toplayarak İngiltere'deki Royal Society ile 1859'da İskenderiye'de açılan Mısır Enstitüsü'nü örnek alarak Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye adıyla bir cemiyet kurdu. Mecmûa-ı fûnûn dergisini çıkardı.⁷⁰² // s. 249

Münir Nurettin: HU., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Münir Nurettin Selçuk, 1901 yılında İstanbul'un Sarıyer semtinde doğdu. Doğum tarihi için çeşitli kaynaklarda 1899, 1900, 1902 tarihleri de gösterilmiştir. Divanı Hümayun muavini ve Darülfünun İlahiyat Şubesi muallimlerinden Mehmed Nuri Bey ile Fatma Hanife Hanım'ın oğludur. On beş yaşında Darü'l Feyzi Musiki Cemiyeti'ne öğrenci olarak girdi. Üç yıl sonra da, hanendelerinden biri olduğu bu topluluğun konserlerine çıktı. 1907'de Soğukçeşme Askerî Rüşdiyesi'ni bitirip Kadıköy Sultanî'sine yazıldı. Aynı yıl Darülelhan'a da girdi, Zekaizade Ahmed Efendi'den dört yıl ders aldı.⁷⁰³ // s. 79

Müntehirlere: HU., BA, BŞA, ÖA, T.: Bunları (Yamyamlar, Katiller, Telaşlı Katiller) iki taraflı azap

⁷⁰² edebiyatfatihi.net/2013/06/munif-pasa-kisaca-edebi-kisiligieserleri.html?m=1

⁷⁰³ turksanatmuzigi.org/sanaticilarimiz/bestekarlarimiz/munir-nurettin-selcuk

haline sokanlar. // s. 88
Mürdüm: SD. , KVA, DLA, GA, Ar.: Reçeli yapılan, küçük ve siyah renkli bir erik cinsi. ⁷⁰⁴ // s. 22
Müslüman: HU. , BA, DLA, GA, Ar.: İslam dininden olan kimse. Dine bağlı, dindar. Doğru, haktan ayrılmaz kimse. ⁷⁰⁵ Müslüman SAE. 16 Müslüman SD. 36 // s. 43
Müslümanlık: HU. , KVA, DLA, GA, Ar.: Hz. Muhammed'in yaydığı din, İslam dini, İslamlık, İslamiyet. Müslüman olma durumu. Müslüman topluluğu. ⁷⁰⁶ Müslümanlık MH. 91 // s. 282
Müşir Nuri Paşa: MH. , KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Ahmet Bey'in kızının evlendirilmek istenen kişinin babası. // s. 69
Mütareke: HU. , KVA, DLA, GA, Ar.: Savaşan iki tarafın karşılıklı istekleri sonucu, çarpışmalara belli bir süre ara verilmesi. Ateşkesle mütareke farklı olup, bu kavramlar ekseriyâ birbirine karıştırılır. Ateşkes daha kısa sürelidir ve geniş hükümleri bulunmaz. Süresi bitince çarpışmalar tekrar başlayacağı gibi her an bu anlaşmanın bozulabilmesi de mümkündür. Vietnam Harbindeki Noel için yapılan ateşkes; Irak-İran Savaşında bayramlarda varılan ateşkes antlaşmaları, savaş içinde belli bir müddet için alınan kararlardır. Körfez Savaşında Irak ile ABD ve müttefikleri arasında 28 Şubat 1991'de imzâlanan ateşkes antlaşması da mütareke değildir. Mütareke ise daha geniştir ve barış öncesi bir devredir. Mütareke, siyâsî-askerî anlaşma türüdür. Mütarekeyi tâkiben barış görüşmelerine başlanır. Sâkin, savaşın kesildiği bu dönemde, taraflar rahatça çalışabilirler. Bu dönem oldukça uzun zaman da olabilir. Birinci Dünyâ Harbinin sonunda Osmanlı Devletinin 1918'de yaptığı Mondros Mütarekesi ile 1922'de Kurtuluş Savaşı sonunda yapılan Mudanya Mütarekesi bu tür antlaşmalardandır. ⁷⁰⁷ // s. 108
N...: HU. , YA, BŞA, ÖA, T., E. :Mümtaz ve ailesinin evlerinin bulunduğu yer. // s. 40
Nabi: HU. , KA, DLA, GA, Ar.: On yedinci yüzyılda yetişen şâir ve velî. 1642 senesinde Urfa'da doğdu. Asıl ismi Yûsufdur. Çocukluğunda iyi bir tahsil görüp, Arabça ve Farsça'yı şiir yazabilecek derecede öğrendi. Yâkûb Halife ismindeki Kadiri şeyhine talebe oldu. Bir müddet bu hocasının ilmi ve feyzinden istifâde ederek kemâle erdi. 24 yaşına geldiğinde hocasının ve yakınlarının teşvikiyle İstanbul'a geldi. Vezir Musâhib Mustafa Paşa'ya takdîm ettiği bir medhiye sonrasında dîvân kâtibi oldu. Şiir yazmada gösterdiği başarılarla dikkati çekti. Sultan dördüncü Mehmed'in maiyyeti arasına girdi. 1671 senesinde Sultan'ın da çıktığı Lehistan seferine katıldı. Kamanîçe kalesinin fethi üzerine yazdığı bir şiir, Sultan tarafından beğenilerek şehrin kapısına hakkedildi (kazınarak yazıldı). Mustafa Paşa'nın tavsiyesi üzerine yazdığı Kamanîçe fetihnamesi sayesinde, Sultan'ın teveccühünü kazanarak takdîr ve iltifatına mazhâr oldu. Nâbî artık devamlı surette ve hemen her vesîle ile doğan şehzâdeler, Mustafa Paşa'nın çocukları, inşâ edilen saraylar ve başka hususlarda kasideler söylüyor, târihler düşürüyordu. 1768 senesinde hac farızasını yerine getirdikten sonra, İstanbul'a dönen Nâbî, Mustafa

⁷⁰⁴ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.1436

⁷⁰⁵ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.1438

⁷⁰⁶ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.1439

⁷⁰⁷ islamansiklopedisi.org.tr/mütareke

Paşa'nın kethüdası oldu. 1682'de Tuhfet-ül-harameyn adlı eserini yazdı. Mustafa Paşa'nın kapdân-ı deryalıkla saraydan uzaklaştırılması ve daha sonra Mora'ya gönderilmesi sırasında yanında bulundu.⁷⁰⁸
// s. 49

Nadir Paşa: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Müterake senelerinde İhsan Bey'in yaveri olduğu kişi. // s. 108

Nail Bey: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Avukat, kibar bir insan. Avukat Nail Bey SAE. 155 // s. 152

Naili: HU., KA, DLA, GA, Ar.: On yedinci yüzyıl divân edebiyâtının önde gelen şâirlerinden. Asıl ismi Mustafa'dır. Şiirlerinde Nâilî mahlasını kullandığından Nâilî diye tanınmış, on dokuzuncu asırda Manastırlı Sâlih'in de Nâilî mahlası ile şöhret kazanmasından sonra, ondan ayırmak için son zamanlarda Nâilî Kadîm diye anılmıştır. Pîrîzâde diye anılması ise, babası Mâden Kalemî kâtiplerinden Pîrî Halîfe sebebiyledir. Doğum târihi bilinmemekle berâber 17. yüzyılın başları olduğu kesindir. Nâilî çok iyi bir tahsil görmüştür. Babasından ve özel hocalardan ders alarak yetişti. Arabî ve Fârisî'yi öğrendi. Genç yaşta Halvetî tarîkatine intisâb ederek Saçlı İbrâhim Efendiden feyz aldı. Bu hocasının vefâtından sonra Halvetîliğin bir kolu olan Gülşeniyyeye intisâb ederek, tasavvufta ilerledi. Şiir yazmaya başladıktan sonra İrân edebiyâtının derinlik ve inceliklerini, tedkik ederek bu hususta geniş bilgi sâhibi oldu. Özel hocalardan yaptığı tahsilini tamamladıktan sonra babasının da kâtiplik ettiği Mâliye Kalemlerinden Mâden Kalemine girdi. Bu kalemde yetişerek Baş Halîfe oldu. Şâirin yetişmesinde, bütün hayâtınca çalıştığı ve derece derece yükseldiği bu kalemin de büyük etkisi olduğu muhakkaktır. Nâilî şiire başladıktan kısa bir süre sonra tanınmaya başladı. Devrinin pâdişâhları Dördüncü Murâd ve Dördüncü Mehmed'e, sadrâzamlardan Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, Sultanzâde Mehmed Paşa, Defterdâr Sâlih Paşa ve Fâzıl Ahmed Paşaya kasideler yazdı ve 1661 senesine kadar Mâden Kalemindeki Ser Halîfelik görevinden aldığı maaşla sâde bir hayat sürdü.⁷⁰⁹ // s. 40,154

Naima: MH., KA, DLA, GA, Ar.: On yedinci asrın meşhûr târihçisi. İsmi, Mustafa Nâim Efendi'dir. 1655 (H. 1065)'de Haleb'de doğdu. 1716 (H. 1128)'de Mora'da Ballubadra (Palioptras) kasabasında vefât etti. Genç yaşta Haleb'den İstanbul'a gelip Saray-ı hümâyûnda baltacılar koğuşuna girdi. Haleb'de başladığı tahsilini İstanbul'da Enderûn mektebinde devam ettirdi. Daha sonra Dîvân kalemi kâtibliği vazifesini ve bu arada Nâimâ mahlasını aldı. Genç yaştan beri ilmî araştırmalara büyük merakı olan Nâimâ, sarayda ve İstanbul'da bulduğu iyi imkânları değerlendirerek, târih, astroloji ve edebiyat dallarında bilgisini genişletti. Bu gayretleri neticesinde 1682'de Dîvân-ı hümâyûn kâtipleri arasında vazîfe aldı. Bu vazîfede iken reîsülküttâb Râmî Mehmed Paşa ile Rumeli kazaskeri Yahyâ Efendi tarafından himaye gördü. Târih ilmine karşı çok meraklı idi. Ayrıca Haleb kütübhânelerindeki târih kitaplarından öğrendiği bilgiler ona ayrı bir vasf kazandırmış ve îtibâr sağlamıştı. Nâimâ 1700 senesinde Amcazade Hüseyin Paşa tarafından resmî târih yazıcılığı yâni vak'anüvistlik vazîfesine tâyin edildi. Sadrâzam Amcazade Hüseyin Paşa Şârih-ül-Menâr adlı eseri verip, esas kabul etmek suretiyle, bir târih yazmasını istedi. Bunun üzerine Osmanlı târihinde meşhur bir eser olan "Ravdat-ül-Hüseyin fî Hülâsâ-i Ahbâr-il-Hâfikayn" adlı eserini yazdı.⁷¹⁰ // s. 42

⁷⁰⁸ turkedebiyati.org/nabi.html

⁷⁰⁹ turkedebiyati.org/naili.html

⁷¹⁰ turkedebiyati.org/naima-kimdir-hayati-eserleri/

<p>Nasır Paşa: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Esbak Nafia nazırı, Nişantaşı'ndaki konağında bir gece meçhul bir şahıs veya şahıslar tarafından öldürülen kişi. Kerim Paşa'nın yakın akrabası. Abdülnasır Paşa Hazretleri SD. 203 Esbak Nafia nazırı Abdünnasır Nasır Paşa Hazretleri SD. 308 // s. 150</p>
<p>Naşit Beyefendi: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Mümtaz'ın okuduğu kitapta adı geçen kişi. Mabey-i hümayun beşinci katıplığına ba-irade-i seniye tayin buyrulan kişi. Velinimet Naşit Beyefendi HU. 50 Velinimet HU. 50 // s. 50</p>
<p>Naşit İbrahim Bey: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Vezir kahvecisi Yusuf Ağa'nın torunu, Nuri Bey'in komşusu, Viyana'da Firenkçe öğrenmesi yüzünden Firenk Üzümü lakabıyla anılan kişi. Fahri Nuri Bey'in oğlu. // s. 141,142,143,</p>
<p>Nazım Beyler: SD., KA, DLA, GA, Ar.: Nazım Hikmet Ran, şâir ve yazar. 1902'de Selanik'te doğdu ve 1963'te Moskova'da öldü. Babası Hikmet Bey, Kalem-i Ecnebiyeye bağlı bir memurdu. Anne tarafından büyük dedesi Mustafa Celâleddîn Paşa, Polonya asıllı olup, sonradan Müslüman olmuştur. Annesi Cemile Hanım ise Ali Fuâd Cebesoy'un kızkardeşidir. Galatasaray Lisesi ve Nişantaşı Nümüne Mektebinde okuduktan sonra, Heybeliada Bahriye Mektebine girdi. Okulu bitirince Hamidiye Okul Gemisinde stajyer Güverte Subayı olarak görev yaparken sağlık sebepleriyle 1920'de çürüğe çıkarılıp ordudan ayrıldı. Bu sırada yurtseverlik duygularını taşıyan ilk şiirleri yayınlandı. 1921'de Bolu'da öğretmenlik yaptı.⁷¹¹ // s. 266</p>
<p>Nazi: HU., BA, DLA, GA, B.: Nazizim yanlısı olan kimse.⁷¹² Naziler HU. 191 // s. 377</p>
<p>Nazife Hanım: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Nuran'ın annesi, hemen hemen bütün İttihat ve Terakki erkanını uzaktan takip eden, şaşırtıcı hafızası ile kiç kimsenin bilmediği şeyleri bilen, İstanbul şivesini çok iyi konuşabilen bir kadın. // s. 152</p>
<p>Necip Paşa: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: İsmail Molla Bey'in komşusu, Tarıdil Hanımefendi'nin kocası. // s. 18,19,20,22,26,65,</p>
<p>Necle: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Nuri Bey'in kızı, İncila ve Mücella'nın kardeşi. // s. 25,26</p>
<p>Necker: SAE., KA, DLA, GA, B., E. :Jacques Necker, Fransız ihtilalinden hemen önce 16.Louis tarafından maliye yönetimine getirilmiş İsviçre doğumlu, 30 Eylül 1732 – 9 Nisan 1804 arasında yaşamış kral yardakçısıdır. Aynı zamanda 5 Mayıs 1789'da Etats Generaux 'ın (1614 yılından beri toplanmamış olan parlamento. Soylular, din adamları ve halktan seçilen üç kamaradan oluşmaktaydı.) toplanmasını sağlamıştır.⁷¹³ // s. 14</p>
<p>Nedim: HU., KA, DLA, GA, Ar.: On sekizinci yüzyıl dîvân edebiyatı şâirlerinden. 1680-81 yıllarında İstanbul'da doğdu. Asıl ismi Ahmed'dir. Nedîm lakabını sonradan aldı. Babası Kâdı Mehmed Efendi, annesi ise Karaçelebizâde ailesinden Sâlihâ Hâtûn'dur. Nedîm, İstanbul'da kültürlü bir muhitte büyüdü. Zamanın büyük hocalarından kuvvetli bir medrese tahsili görerek yetişti. Arab, Fars dil ve edebiyatlarını öğrendi. Şeyhülislâm Ebezâde Abdullah Efendi'nin de bulunduğu bir imtihanında üstün</p>

⁷¹¹ islamansiklopedisi.org.tr/nazim-hikmet

⁷¹² *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.1460

⁷¹³ global.britannica.com/biography/Jacques-Necker

başarı göstererek iyi bir dereceyle müderris oldu. Bu yıllarda şiir yazmaya başlayan Nedîm, Şehîd Ali Paşa'ya, 1713'de sadrâzam olması ve 1715'de Mora zaferini kazanması gibi vesilelerle kasîdeler sundu. Edebiyat çevresinde tanınmaya başladı. Ali Paşa'nın 1716'da Varadin'de şehîd olmasından sonra İbrâhim Paşa'ya; mirahûrluk görevine tâyini, rikâb-ı hümâyûn kaymakamlığına getirilmesi, Pasarofça andlaşması, sadrâzam olması vesîleleriyle sunduğu kasîdeler ve düşürdüğü târihlerle kendini tanıttı, 1720 yılında Paşa'nın özel kitaplığının müdürlüğüne getirildi. İlmiyle de kendisini göstermeye başlayan Nedîm, bu yıllarda, Müneccimbaşı Târihi'ni Türkçe'ye çevirecek komisyona dâhil edildi. 1723 yılı Ramazan'ından itibaren sadrâzam Dâmâd İbrâhim Paşa'nın konağında Beydâvî tefsiri dersleri verdi. Bu derslerindeki başarısı sebebiyle İbrâhim Paşa onu sultan üçüncü Ahmed Han'a tanıttı. Bu târihlerden sonra Nedîm iyice tanınmaya başladı. 1726'da Mahmûdpaşa mahkemesi naibliğine getirildi. Behâeddîn-i Aynî'nin umûmî İslâm târihi olup, Kaşgarlı Mahmûd'un Dîvân-ı Lugat-it-Türk'ünden me'hazlar aldığı çok kıymetli eseri İkd-ül-Cümân'ı tercüme eden hey'ette bulundu. Medresedeki derecesinde de yükselerek 1727'de Molla Kırımî, bir yıl sonra da Sadî Efendi ve Eski Nişancı Paşa, 1729'da Sahn-ı semân ve 1730'da Sekban Ali medreseleri müderrisliklerine getirildi. Son görevinde iken meydana gelen Patrona Halil isyânında vefât etti. Kabri Üsküdar'da, Tunusbağı kabristanına yakın yerdeki Çiçekçi mevkiindedir. Nedim'in şiirinde zevk, neş'e ve coşkunluk vardır. Hayâtı, hep tatlı ve neş'eli yanlarıyla görmüş, üzüntü, acı ve kederi şiirine sokmamıştır. Dîvân şiirinin çoğunda belirli bir mekân olmamasına karşılık, şiirlerinde günlük hayâta dâir pek çok sahneye yer vermiş, adetâ İstanbul'un tabîî ve bedîî güzellikleri ile doldurmuştur. İki kasîde nesîbinde bu şehri konu ettiği gibi, o devrin mesire yerleri olan Haliç, Kâğıthane, Göksu, Hisar, Çubuklu gibi yerlerde yapılan Sâdâbâd, Hurremâbâd, Hüsrevâbâd, Şerefâbâd, Feyzâbâd, Aşfâbâd, Kasr-ı cinân, Kasr-ı neşât gibi kasrlar; Tavanlı, Nevpeydâ, Cîsr-i sürûr adlarındaki köprüler; Hayrâbâd tekkesi, çeşmeler, hamamlar, kanal ve havuzlar hep İstanbul'dan birer parça olarak şiirlerine girdi. On yedinci asırda başlayan mahallîleşme cereyanının on sekizinci yüzyılda belli başlı temsilcilerinden olan Nedîm, şarkılarının yanında, hece vezninde bir türkû de yazmıştır. Kullandığı dil kısmen açık bir İstanbul Türkçesidir.⁷¹⁴ // s. 40

Nefes: MH., KVA, DLA, GA, Ar.: Nefes, Dini temellere bağlı aşık edebiyatı nazım şekillerinden ilahilerin Alevi-Bektaşî aşıklarınca yazılanlarına denir. Konusu genellikle tasavvuftaki vahdet-i vücud, Alevi-Bektaşî ilkeleri, tarikat kurallarıyla ilgilidir. Dili sade bir Türkçe olan nefesler biçim olarak koşmaya benzer. Dörtlükler halinde hece ölçüsünün 7, 8, 11'li kalıpları ile ya da az da olsa aruzla yazılanlara rastlanmaktadır. Dörtlük sayısı 3-7 arasında değişir. Fazla da olabilir.⁷¹⁵ // s. 139

Nef'i: HU., KA, DLA, GA, Ar.: On yedinci yüzyıl dîvân şâirlerinin önde gelenlerinden. 1572 senesinde Erzurum'un Hasankale ilçesinde doğan şâirin asıl adı Ömer'dir. Babası Kırım hânının nedimi, şâir Mehmed Bey, dedesi Ali Paşa'dır. Nef'i iyi bir tahsîl görüp Arabça ve Farsça'yı öğrendi. Genç yaşta şiir yazmaya başladı ve büyük istidadı ile dikkati çekti. Kırım hânı Canibey Giray'ın tavsiyesiyle, birinci Ahmed Han devrinde, Kuyucu Murâd Paşa'nın himayesinde İstanbul'a geldi. Kısa zamanda tanınan şâir, sunduğu kasîdeler sayesinde birinci Ahmed Han'dan iltifat gördü ve onun

⁷¹⁴ turkedebiyati.org/nedim.html

⁷¹⁵ edebiyatogretmeni.org/nefes/

maiyyetinde Edirne'ye gitti. Daha sonra Muradiye mütevelliliğine tâyin edilip bir müddet bu görevde kaldı. Birinci Ahmed Han ve sultan Genç Osman'a, Kuyucu Murâd, Nasûh, Dâmâd Mehmed ve Halil paşalara müteaddid kasîdeler yazan Nefî, şöhretinin zirvesine dördüncü Murâd Han zamanında ulaştı. Sultan Murâd Han; Nefî'yi sever, onu has meclislerine çağırır, sohbetlerine dâhil ederek şiirlerini büyük ihsânlar ve pek değerli hediyelerle mükâfâtlandırır. Sevdiği ve büyük bildiği kimselere kasîde söylemekte üstâd olan Nefî, hicivleriyle de meşhurdur. Devrin en nüfuzlu devlet adamlarını da hicvetmekten geri durmadı. Nitekim söylediği bu hicviyelerden dolayı 1632'de boğdurularak öldürüldü. Nefî, Osmanlı şiir dilinde kuvvetli bir ahenk vermeye, onu kulaklarda devamlı yankılar bırakan bir ses san'atı hâline getirmeye çalışmıştır.⁷¹⁶ // s. 40,49,

Nergis Ayşe: MH., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.: Tanzimat'ın gevşemiş örfünün yavaş yavaş İstanbul şehri içinde yaşamasına göz yumduğu sefahat yerlerinden birinin işleten kadın. // s. 127

Nermin Hanım: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Halit Ayaracı'nın akrabası, Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün kalem şefi, üç sefer evlenmiş ve üç sefer boşanmış bir kadın. Çok konuşan birinci sınıf bir entelektüel bir kadın. Nermin Hanım'ın yüzü ilk bayramlığını giymiş bir kız çocuğu gibi kıpkırmızıdır. // s. 22

Neron: SD., KA, BŞA, ÖA, B.: Madam Elekçiyân'ın Paris'te şöhretine vesile olduğu söylenen, oynadığı oyunların birindeki rolünün adı. // s. 221

Nerval: HU., KA, DLA, GA, B.: Gerard de Nerval, (d. 22 Mayıs 1808 – ö. 26 Ocak 1855). Gérard Labrunie 'nin yazılarında kullandığı ismidir. Romantizmin en güçlü temsilcisi olan Fransız; şair, yazar ve gezgindir. Birçok defa Türkiye'ye de uğramış, İstanbul'un en çok mezarlıklarını beğenmiştir. Dünya edebiyat tarihinin en önemli şairlerinden ve yazarlarından biridir. Paris'te doğan Nerval iki yaşındayken, annesi Silezya'da vefat eder. Babası, Napolyon'un ordusunda askeri doktordur. Amcası, Antoine Boucher'in yanında; Valois bölgesinin kırsal kesimi olan Mortefontaine'de yaşar. Babasının 1814 yılında savaştan dönmesi üzerine tekrar Paris'e gönderilir. Bir çok defa, Valois tarlalarına geri dönen Nerval, Valois şarkıları ve efsanelerini bu dönemde yaratır. Çevirmenlik hevesi, Goethe'in Faust (1828) eseriyle başlar ve bu O'nu ünlü eder. Goethe'nin de takdirlerini alan Nerval, 1840'lı yıllarda da Heinrich Heine'nin şiirlerini Fransızca olarak sunar. Üniversite'ye gittiği 1820'li yıllarda Theophile Gautier ve Alexandre Dumas ile dost olur. Nerval'in şiirleri Romantik Deizm içerir; bu dönemde hayranları arasında Victor Hugo da bulunmaktadır.⁷¹⁷ // s. 41

Neşâti: HU., KA, DLA, GA, Ar.: Sebki Hindî'nin bu yüzyılda yaşamış bir başka temsilcisi de Neşâti'dir. Neşâti'nin doğum tarihi bilinmemektedir. Ancak, yüzyılın ilk yarısında yaşadığı ve 1674 yılında öldüğü, kaynakların onun hakkında verdiği bilgiler arasındadır. Neşâti yüzyılın gazel ustalarındandır. Kaside de yazmış olmakla birlikte, esas ününü gazelleriyle kazanmıştır. Kasidelerinde Nefî'nin etkisi görülür. Neşâti tasavvuf terbiyesi almış olmasına rağmen şiirlerinde mutasavvıf ruhu

⁷¹⁶ Halil Sercan Koşık, "Nefî Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi", *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish*, Volume 8/1, Ankara Winter 2013, p.1977-1993

⁷¹⁷ filozof.net/Turkce/edebiyat/edebi-sahsiyetler-kisilikler-biyografiler/18117-gerard-de-nerval-kimdir-hayati-edebi-kisligi-eserleri-hakkinda-bilgi.html?showall=

<p>görülmmez. Şiirleri içten ve duygulu olup daha çok âşıkane tarzda yazılmıştır. Neşâtî divanında yer alan şiirlerin çoğu başkalarınınkine nazire olmakla birlikte bunlar sıradan nazireler olmayıp Neşâtî'ye özgü şiirler görünümündedir. Neşâtî, Sebki Hindî'nin öteki temsilcileri olan Nâ'îlî ve Fehîm'le birlikte Kâmi ve Nâzım gibi kendisinden sonra gelen bazı şairleri etkilemiş ve bu şairlere üstatlık etmiştir. Eserleri: Dîvân, Hilye, Edirne Şehr-engîzi, Şerh-i Müşkilât-ı Urfî.⁷¹⁸ // s. 182</p>
<p>Neva: HU., KVA, DLA, GA, Far.: Ses, ahenk, nağme, refah, kuvvet, zenginlik, servet. Türk musiki sisteminde, tiz sekizlide 24 aralıklı dizinin 5. perdesi. Türk musikisinde 7 numaralı basit makam. (Uşşak dörtlüsüne rast beşlisinin ilavesinden meydana gelir.Neva makamının; neva aşiran, neva buselik, neva gerdaniye, neva gevest, neva kürdi, neva maye, neva nevrüz, neva perdesi, neva-selmek, neva şehnaz, nevada hicaz, nevada hüseyini, nevada nikriz, nevada uşşak, nevada zengüler, nevai hüseyini, nevai sümbüle, nevai uşşak adlı çeşitleri vardır.⁷¹⁹ Neva SD. 106 // s. 266</p>
<p>Nevakar: HU., EA, DLA, GA, Ar.: İtri'nin bestelerinden bir tanesidir.⁷²⁰ // s. 208</p>
<p>Nevfena: HU., KA, DLA, GA, Ar.: Mümtaz'ın okuduğu kitapta hangi dilden olduğunu bilmediği adlar. // s. 51</p>
<p>Nevzat Hanımefendi: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Salim Bey'in karısı, sessiz, kendi köşesine kapanmış bir kadın. Bütün ömrü boyunca etrafında ki insanların tazyiki altında yaşamış bir kadın. Nevzat Hanım SAE. 151 // s. 151</p>
<p>Newton: SAE., KA, DLA, GA, B.: Isaac Newton, 4 Ocak 1642'de, Noel gününde bir İngiliz çiftçi ailesinin çocuğu olarak Woolshrope, Lincolnshire'da dünyaya geldi. Babası, Newton doğmadan üç ay önce ölmüştü. Erken doğum'la dünyaya gelen Newton, okadar zayıf, okadar çelimsiz di ki, çevresindeki kimse onun yaşayacağına inanmıyordu. Newton üç yaşında iken annesi ikinci kez evlendi. Bunun üzerine bakımı anneannesine kaldı. Annesinin yeni evliliğinden üç çocuğu daha oldu. Hiçbir kardeşi ilerki yıllarda Newton kadar başarılı olamayacak, kayda değer bir gelişmeye imza atamayacaklardı.⁷²¹ // s. 219</p>
<p>Newyorklu: HU., BA, DLA, GA, T.: Newyork halkından olan kimse. // s. 120</p>
<p>Neyzen Hüseyini Efendi: HU., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Hüseyin Fahrettin Dede Efendi (şeyh), Neyzen, Türk müzikçi (İstanbul 1854 -ay. y. 1911). Sekiz yaşındayken babası ölünce, ismen onun yerine Beşiktaş Mevlevihanesi şeyhi oldu (yerine Raşit Dede şeyhlik yaptı). Çok iyi öğrenim gördü; din ve tasavvuf bilgileri, Arapça, Farsça, Fransızca, Türk müziği (Zekai Dede'den), ney (Salih Dede'den, sonra da Yusuf Paşa'dan) ve batı müziği (flütçü Ratip Efendi'den) öğrendi. 1868'de, yerine Çırağan sarayı yapılmak üzere Beşiktaş Mevlevihanesi yıkılınca Maçka Mevlevihanesi şeyhi oldu (1870). Beş yıl sonra burası da yıkıldı. Hüseyin Fahrettin Dede'nin 1877'de başlayan Bahariye Mevlevihanesi şeyhliği ölümüne değin sürdü. Celalettin Dede ve Ataullah Dede ile birlikte, uzun</p>

⁷¹⁸ dilededebiyat.net/turk-edebiyati-tarihi/islamiyetin-etkisindeki-turk-edebiyati/divan-siirinin-genel-ozellikleri-divan-sairleri/nesati

⁷¹⁹ turksanatmuzigi.org/makamlarimiz/neva-makami

⁷²⁰ eksd.org.tr/bestecilerimiz/itri.php

⁷²¹ Newton.ac.uk/about/isaac-newton/life

<p>zaman üzerinde çalışılmamış türk müziği kuramının, yeniden araştırma konusu edilmesine çalıştı. Bu alandaki birikimini Suphi Ezgi ve Rauf Yekta Bey'e devretti. Gelmiş geçmiş en büyük ney virtüözlerinden biri sayılan Hüseyin Fahrettin Dede az beste yaptı; ama bu besteler, başta, mevlevi müziğinin belki en güzel yapıtı olan Acemaşiran mevleviyasını olmak üzere, çok seçkin yapıtlardır.⁷²² // s. 261</p>
<p>Nezd-i İlahi: SAE., KVA, DLA, GA, Far.Ar.: Allah'a göre, Allah katında anlamında gelen Farsça bir tamlamadır. // s. 10</p>
<p>Nietzsche: HU., KA, DLA, GA, B.: Alman filozof ve yazar. "Ebedi dönüş", "Amor fati", "Güç istenci" ve "Üst-insan" kavramlarını felsefe dünyasına kazandırmıştır. Çoğu edebiyat çevresince, Avrupa'nın en büyük yazarı olarak kabul edilmektedir. Yazdığı eserler zamana meydan okumuş ve 21. yüzyıl dahil tüm zamanların en fazla alıntı yapılan filozofu Friedrich Wilhelm Nietzsche olmuştur. "Thus Spoke Zarathustra"(Böyle Buyurdu Zerdüş), "Ecce Homo", "Die Geburt der Tragödie aus dem Geiste der Musik" (Müziğin Ruhundan Tragedyanın Doğuşu), "The Twilight of the Idol's" (Putların Alacakaranlığı) önemli eserlerindedir.⁷²³ Nietzsche SAE. 116 // s. 300</p>
<p>Nik Karter: SAE., KA, BŞA, ÖA, B.: Meşhur Amerikan polis hafiyesi, zamanın meşhur kurgu dedektifinin adı.⁷²⁴ // s. 7</p>
<p>Nil: SD., YA, DLA, GA, B.: Kuzeydoğu Afrika'da büyük bir nehir. 6640 kilometrelik uzunluğu ile dünyânın en uzun, 3.200.000 km2 su alma alanı ile dünyânın üçüncü büyük nehridir.⁷²⁵ // s. 223</p>
<p>Niobe: HU., KA, DLA, GA, B.: Niobe, "Frigyalı", hatta "Frigya Kralı" olarak anılan, ancak Frigya ülkesinin en batı ucunda, günümüzde İzmir-Manisa arasındaki Spil Dağı ve Yamanlar Dağı çevresinde, dağ ile aynı adı taşıyan, ancak günümüze çok az izi erişmiş Sipyulus kenti merkezli olarak hüküm sürmüş yerel bey Tantalus'un ve eşi Dione'nin kızıdır. Anadolu Niobe, Thebes kralı Amphion ile evlendi ve trajik yazgısı hakkında günümüze ulaşan bilgiler eski Yunan mitolojisi yolu ile oldu. Niobe aynı zamanda, hakkındaki bilgiler yine efsanelerle karışık olan Pelops'un kız kardeşidir. Yurdu Lidya uygarlığının doğduğu bölge olduğundan, bazı kaynaklar Tantalus, Pelops ve Niobe'yi Lidyalı kabul etmek için sağlam bir zemin bulunduğu sonucuna varmışlardır.⁷²⁶, // s. 346</p>
<p>Nisyan: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: İkbâl'in yeni doğan çocuğunun adı. // s. 76</p>
<p>Nişantaşı: SD., YA, DLA, GA, Far.T.: erkezi, Vali Konağı Caddesi ile Teşvikiye Caddesi'nin keşiştiği kavşakta yer alan anıt taş olan; Şişli İlçesi'ne bağlı Meşrutiyet ve Teşvikiye mahallelerinin Vali Konağı Caddesi çevresindeki bölümlerini kapsayan semt.⁷²⁷ // s. 29,36</p>
<p>Nizam: SD., YA, BŞA, ÖA, Ar.: İbrahim Bey'in Cemal'in babasına yazdığı mektupta bahsettiği almak gafletinde bulunduğu hanenin bulunduğu yer. // s. 155</p>

⁷²² tdvia.org/dia/ayrmetin.php?idno=180547&idno2=c180331

⁷²³ dmy.info/nietzsche-kimdir/

⁷²⁴ nadirkitap.com/nik-karter-meshur-amerikan-polis-hafiyesi-kitap4010218.html

⁷²⁵ islamansiklopedisi.org.tr/nil

⁷²⁶ tr.m.wikipedia.org/wiki/Niobe

⁷²⁷ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 6, s.92

<p>Nizamalemciler: SAE., BA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Dünyayı düzeltmek zahmetini üstlerine alan aristoklardır. Nizam-ı-alem HU. 88 Nizamlık SAE. 129 Nizamcı SAE. 129 Nizam-ı alem HU. 88 // s. 128</p>
<p>Nodier: MH., KA, DLA, GA, B.: Jean Charles Emmanuel Nodier (29 Nisan 1780, Besançon - 27 Ocak 1844, Paris), Fransız bir yazardır. Genç bir nesil olan Romantikler conte fantastique için, gotik edebiyatın bir parçası olarak masallar, rüyalar ve önemli edebi sanatların yaratımı ile bir kariyere sahip olan yazar genellikle edebiyat tarihçileri tarafından hafife alınmaktadır.⁷²⁸ // s. 147</p>
<p>Noel: SD., KVA, DLA, GA, B.: Hazret-i İsbâ'nın doğum günü olduğu iddia edilerek 25 Aralıkta kutlanan Hıristiyan yortusu (bayramı). Lâtince doğumla ilgili olan anlamına gelen bu yortuyu, bir kısım Hıristiyanlar 6 Ocakta kutlamaktadır. Hazret-i İsbâ'nın doğumundan çok önce güneşe tapan putperestler, tanrı saydıkları Güneş'in her gün biraz daha erken kendilerini terk etmesine üzülmüşlerdi. 25 Aralıkta günler tekrar uzamaya başlayınca, Güneş'in kendileriyle kalmaya râzı olduğuna sevinerek kutlamalar yaparlardı. Bu kutlamalar sırasında dans, içki, ışıklandırma, yaparlardı. Ayrıca hindi kesme, domuz başı, kaz kızartması yemeyi de gelenek hâline getirmişlerdi. Bir de aralarında çeşitli hediyeler verirlerdi. Ayrıca güneşe tapan ve kurtarıcı tanrılarının kış başlangıcında doğduğuna inanan diğer putperest milletler de vardı.⁷²⁹ // s. 257</p>
<p>Norveç: HU., YA, DLA, GA, B.: İskandinavya Yarımadasının kuzeyini ve batısını ihtivâ eden, Batı Avrupa'nın en kuzeyinde kalan bağımsız bir krallık. 1397 yılında İsveç, Danimarka ve Norveç, Danimarka Kralı idâresi altında Kalmar birliğini kurdular. 1523'te İsveç bu birlikten ayrıldı. 1814 yılına kadar Danimarka'ya bağlı olarak yaşayan Norveç, 17 Mayıs 1814'te Eidsvoll'da bir bağımsızlık deklarasyonu yayınladı. Yeni bir meclis açarak, ilk anayasasını hazırladı. 1905 yılında Danimarkalı Prenses Charles'in Norveç Kralı ilân edilmesiyle de, ülke tam bağımsız bir krallık hâline geldi.⁷³⁰ // s. 131</p>
<p>Numan Bey: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Tevkii Ahmet Efendi'nin oğlunun adıdır. // s. 26</p>
<p>Nuran 1: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Fatma'nın annesi, Fahir'in karısı, sabırlı, ruhen tembel, musikiye düşkün biri ve Mümtaz'ın aşık olduğu kadın. // s. 20,21,22,46,48,51,52,56,58,59,60,61,62,70,71,72,</p>
<p>Nuran 2: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Rasim Bey'in on iki yaşındaki kızı, güzel, uzun kumral saçlı bir kız. // s. 148</p>
<p>Nurhayat Hanım: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Talat Bey'in karısıdır ve Nuran'ın ninesidir. // s. 56</p>
<p>Nuri: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Suat, Orhan, Selim, Fahir ve Mümtaz'ın arkadaşı, // s. 88</p>
<p>Nuri Adil: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Sabiha'nın akrabası, Hasis rolünü üstlenen kişi. // s. 124</p>
<p>Nuri Bey 1: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Öksürür gibi saati olan kişi. // s. 23,118,119,120,121,122,126,127,130,131,134,135,136,137,138,139,140,141,142,143,144,150,151,152</p>

⁷²⁸ espacefrancais.com/Charles-nodier/

⁷²⁹ tr.m.wikipedia.org/wiki/Noel

⁷³⁰ islamansiklopedisi.org.tr/norvec

Nuri Bey 2: SD. , KA, BŞA, ÖA, Ar.: Necla, İncila ve Mücella'nın babası. // s. 23,24,25,
Nuri Efendi: SAE. , KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Hayri İrdal'ın rahmetli hocası ve babasının dostu. Hayri İrdal'ın tanıdığı zamanlarda elli beş, altmış yaşarında, orta boylu, zayıf, kuru, fakat dinç bir ihtiyirdi. Rumeli topraklarından gelen ve tatlı bir konuşması olan birisi. Ahmet Zamani Efendi mektebinin öğrencisidir. Muvakkit Nuri Efendi SAE. 8,18,24 // s. 8,18,24,29,30,31,32,33,34,35,36,37,39,40,,41,42,
Nuriye Hanım: HU. , KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Sabriye Hanım'ın büyük kızının görünmesi. // s. 104
Nuruosmaniye: HU. , YA, DLA, GA, Ar.Ar.: Nuruosmaniye, İstanbul'un Avrupa Yakası'nda bulunan Fatih ilçesinde bir semttir. Bir semt olduğundan kesin sınırları çizilememekle birlikte, idari olarak Mollafenari mahallesi sınırları içinde kaldığı söylenebilir. Çemberlitaş'tan kuzey yönünde uzanan yokuş takip edildiğinde semtin ana caddesi olan Nuruosmaniye Caddesi'ne varılabilir. Cağaloğlu ve Mahmutpaşa semtlerine oldukça yakın bir konumundadır. ⁷³¹ // s. 63
Nuruosmaniye Kütüphanesi: SAE. , YA, DLA, GA, Ar.Ar.Ar.: Nuruosmaniye Külliyesi'nin bir parçası olan Süleymaniye Kütüphanesi'ne bağlı kütüphane. ⁷³² // s. 264
Nühüft, HU. , EA, DLA, GA, Far.: Seyit Nuh'un bir bestesinin adı. Bestenin asıl adı şöyledir: Nühüft-Darb'ı Fetih. ⁷³³ // s. 149
Oseda: MH. , YA, DLA, GA, B.: Odessa, Ukrayna'nın güneybatısında şehir ve aynı isimdeki Odessa il'inin (oblast) yönetim merkezi. Karadeniz kıyısındaki en büyük limanlardan birine sahiptir. 2004 yılı itibari ile nüfusu 1.012.500'dür. 1794 yılında işgalci Ruslar Hacıbey ismine son vererek Odessa ismini vermişlerdir. Şehirde halen az miktarda da olsa Yerli Türkler ve Tatar Türkleri yaşarlar. Şehrin önemli banliyösünün ismi Tahirova da Türkler tarafından kurulmuştur. Eski Gümrük binası gibi Türklerden kalan çok az da olsa bazı binalar bulunmaktadır. Osmanlı Devletinin Kuzey Müslümanlarını Hac için Mekke'ye götürdüğü en önemli uğrak merkezidir. Ukrayna'nın en önemli liman şehridir. ⁷³⁴ // s. 71
Okuyan Kadın, HU. , EA, DLA, GA, T.T.: Ressam Renoir'in eseri, tablolarından birisidir. "Mümtaz'ın tarifine göre; Tepeden gelen ve saçları bir altın filizi gibi tutuşturan ışığın altında, koyu nefli zeminle, elbisenin siyahı ve boynu öreten pembe tül arasında bir gül topluluğu ile fişkıran rüya, çehrenin tatlı suküneti, gözlerin kapalı çizgisi, çenenin küçük bir toplulukta birden bitişi, dudakların tatlı, adeta besleyici tebessümü gibi bir yığın benzerlikle genç adam için, sevgilisinin bazı saatlerine sanatın en sadık aynalarından birini tutuyordu." ⁷³⁵ // s. 177
Olimpos: HU. , YA, DLA, GA, B.: Olympos Antik Kenti, Antalya'nın 80 km güneyinde ve Antik Likya Bölgesi içindedir. Doğudan Akdeniz'e açılan Olympos Antik Kenti, ortasından geçen Akçay (Olympos Çayı) ile ikiye bölünür. Bu konumuyla tarih boyunca liman kenti olma özelliği taşıyan

⁷³¹ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 6s.108

⁷³² *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 6s.109

⁷³³ adamgood.com/turkish_nota/piece.php?id=1649&size=94

⁷³⁴ turkstudent.net/content/article/3913/ukraynanin-odesa-sehri-hakkinda.html

⁷³⁵ serkanhizli.wordpress.com/tag/renoir/

Olympos, günümüze gelen antik kentler arasında farklı bir yapı sergiler. Olympos kelimesinin Yunanca kaynaklı olmadığı düşünülmektedir. Bu adın kaynağı ve anlamı tam olarak açıklanamamakla birlikte, eski Anadolu dillerinden geldiği ve genellikle "yüksek dağ, ulu dağ" anlamında kullanıldığı anlaşılmaktadır. Kentin kesin kuruluş tarihi bilinmemektedir.⁷³⁶ // s. 39

Ophelia: SD., KA, BŞA, ÖA, B.: William Shakespeare'in 1599 ve 1601 yılları arasında yazdığına inanılan Hamlet adlı oyununun boşroldeki kadın kahramanın adıdır.⁷³⁷ // s. 272

Orhan.: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Mümtaz, Suat, Selim, Fahri ve Nuri'nin arkadaşı. // s. 245

Orhan Gazi: HU., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Osmanlı pâdişâhlarının ikincisi. Sultan Osman Gâzi'nin oğlu olup, dedesi Ertuğrul Gâzi'nin vefât ettiği 1281 senesinde Söğüt'de doğdu. Annesinin, Osman Gâzi'nin iki hanımından Mâl Hatun veya Bâlâ Hâtun'dan hangisi olduğu hakkında değişik rivayetler vardır. Ancak ilk Osmanlı kaynaklarının çoğu annesini Mâl Hâtûn olarak gösterirler. Orhan Gâzi küçük yaştan itibâren tam bir disiplin ve intizam ile istikbâlin beyi olarak yetiştirilmeye gayret edildi. Dedesi Şeyh Edebâli'den ve Dursun Fakih gibi âlimlerden ilim öğrenip, feyz aldı. Babasının arkadaşları yanında silâh tâlimleri ile yetişti. Gâzilerin gazâlarını, meşhur İslâm mücâhidlerinin, evliyâ ve âlimlerin menkıbelerini dinledi. Devrinin silâhlarını maharetle kullanmasını öğrendi. Küçük yaştan itibâren devletin teşkilâtlanması ve müesseseseleşmesinde lâzım olan tecrübelerle sâhib oldu.⁷³⁸ // s. 169

Orta Asya: HU., YA, DLA, GA, T.T.: Orta Asya kavramının sınırları üzerinde kesin bir görüş birliği yoktur. En dar kapsamlı tanımlama Sovyetler Birliğinin yaptığı tanımdır. Buna göre Orta Asya Özbekistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Kırgızistan'dan oluşur; Moğolistan ve Kazakistan'ı kapsamaz. Bu tanım Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği döneminde Rusya dışında da kullanıldı. Ancak Rus dili iki farklı terim içerir; Средняя Азия ("Srednyaya Azia") dar kapsamlı olan tanımdır ve Rus sınırları içine girmiş bölgeyi işaret eder, bir diğeri ise Центральная Азия ("Tsentral'naya Azia") daha kapsamlı olan tanımdır ve Rus hakimiyeti altına girmemiş bölgeleri de kapsar. Yeni Rus Federasyonu Orta Asya'nın tanımına Kırgızistan'ı da eklemiştir. Bağımsızlıklarından kısa bir süre sonra, Sovyet kontrolündeki Orta Asya halkları Taşkent'te toplandılar ve Sovyet Rusya'nın dört halkı içeren Orta Asya tanımına Kırgızistan'ın da eklenmesi gerektiğini belirttiler.⁷³⁹ // s. 145

Orta Avrupa: HU., YA, DLA, GA, T.B.: Kuzey Denizi ile Avrupa'nın ortasında Tuna boylarına kadar uzanan bölgede bulunan ülkelere Orta Avrupa ülkeleri denir. Almanya'nın kuzey kesimindeki ovalık alanlar, güneyde Alp sıradağları ile kesintiye uğramaktadır. Ancak Tuna nehri boylarında yer yer ovalar görülür. İsviçre ve Avusturya'daki Alp dağlarının yüksek kesimlerinde buzul topografyasına ait şekiller (sirkler, sirk gölleri ve tekne vadiler) yer alır.⁷⁴⁰ // s. 248

Orta Çağ: SAE., KVA, DLA, GA, T.T.: Orta Çağ, Avrupa tarihinin geleneksel ve şematik olarak üç bölüme ayrılışında, ortada kalan çağa verilen isimdir. Kavimler Göçü ile başlayıp İstanbul'un (MS.1453) Fatih Sultan Mehmet tarafından fethine kadar geçen dönemdir. Bu üç çağ: Antikitenin

⁷³⁶ internetkurdu120.tr.gg/Olympos-Hakkinda-Bilgi.html

⁷³⁷ cliffnotes.com/literature/h/hamlet/carakter-analysis/ophelia

⁷³⁸ Osmanlı Tarihi Ans., İstanbul 1985, C. 5, Orhan Gazi maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

⁷³⁹ turkcebilgi.com/orta_asya

⁷⁴⁰ hakkindabilginedir2016.com/doğu-ve-orta-avrupa-ulkeleri-hangileridir-16522.aspx

<p>klasik uygarlıkları (Antik Çağ), Orta Çağ ve Modern Zamanlar'dır. Batı Avrupa'nın Orta Çağ'ı genellikle Batı Roma İmparatorluğu'nun çöküşü ile ulusal monarşilerin yükselişi, Avrupalılarca deniz aşırı keşiflerin başlaması, hümanist canlanma ve 1517'de başlayan Protestan Reformasyon'u arasındaki zaman dilimi olarak tanımlanmıştır. Bu çeşitli değişiklikler Erken dönem Modern zamanın başlangıcını oluşturmaktadır ve Sanayi Devrimi'ne öncülük etmiştir. Ayrıca 1453'teki İstanbul'un Fethi de, özellikle Anadolu'da, Orta Çağ'ın bitişini işaretleyen olaydır.⁷⁴¹ // s. 249</p>
<p>Orta Valde: HU., YA, DLA, GA, T.Ar.: Üsküdar Atik Valide (Eski Valide, Orta Valide) Cami: Üsküdar Meydanı'ndan Zeynep Kamil'e çıkan yol bizi 1577 – 1583 yılında Mimar Sinan tarafından Sultan II. Selim'in hanımı Valide Sultan Nurbanu için yapılan Eski (Atik, Orta) Valide Külliyesi'ne ulaştırır. Bazı kaynaklarda külliye'nin ismi Nur Banu olarak geçmektedir. İstanbul'daki en etkileyici külliyelerden biri olan Atik Valide Külliyesi'nin on bir binası yirmi sekiz dönümlük alanı kaplar.⁷⁴² // s. 168</p>
<p>Ortaköy: SD., YA, DLA, GA, T.: Boğaziçi'nin Rumeli yakasında, kuzey sınırı Defterdarburnu olan; Kültür, Kuruçeşme, Balmumcu mahallelerine komşu; idari olarak Ortaköy ve Mecidiye mahallelerinden oluşan semt. Sahile açılan vadi boyunca yamaçlara kurulan yerleşme Beşiktaş İlçesine bağlıdır.⁷⁴³ // s. 8,9,165</p>
<p>Osmanbey gazinosu: SD., YA, BŞA, ÖA, Ar.: İbrahim Bey'in oturduğu apartmanın yanbaşındaki gazinonun adı. // s. 136</p>
<p>Osmanlı Hanımlar Cemiyeti: SD., KUA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.Ar.: Sakine Hanım'ın ikinci reisi olduğu cemiyet. Döneminde kadın sorunları dile getirmek ve kadın haklarını korumak için kurulan bir cemiyet. // s. 44</p>
<p>Osmanlı İmparatorluğu: HU., KVA, DLA, GA, T.: On dördüncü asrın başından yirminci asrın ilk çeyreğine kadar hüküm süren dünyâ târihinde şerefli ve en uzun ömürlü bir hanedânın kurduğu devlet. Asr-ı seâdet ve Hulefâ-i Râşidîn devirlerinden sonra Hak ve adâlete riâyette en üstün seviyeye yükselen Müslüman Türk Devleti.⁷⁴⁴ Osmanlı SAE. 17 Osmanlı SD.28 Meşrutiyet İmparatorluğu SD. 27 İmparatorluk SD. 18 // s. 39</p>
<p>Osmanlı Paşası: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: İsmail Paşa için kullanılan sıfat. // s. 124</p>
<p>Otağtepe: SD., YA, DLA, GA, T.: Otağtepe Kanlıca'nın bir diğer tarihsel mekânıdır. Yıldırım Bayezid İstanbul'u kuşattığında otağ kurduğu yer Otağtepe olarak adlandırılmış ve burada aynı isimle anılan bir semt kurulmuştur. Günümüzde Otağtepe'de Tema Vakfı'nın geliştirdiği Doğa Kültür Parkı bulunmaktadır. Bu park Kuzey Parkı ve Güney Parkı olarak iki bölüm halinde düzenlenmiştir. Kuzey Parkı'nda çeşitli bitki türleri sergilenmekte, yürüme ve dinlenme mekânları misafirlerine hizmet</p>

⁷⁴¹ islamansiklopedisi.org.tr/orta-cag

⁷⁴² *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 6, s.145

⁷⁴³ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 6, s.145

⁷⁴⁴ osmanli-devleti.net/

vermekteyken, Güney Parkı, isteyenlerin spor yapması amacı uyarınca düzenlenmiş, aynı zamanda çocuklara hizmet eden eğlence alanları ile donatılmıştır. ⁷⁴⁵ // s. 172
Öğle: SAE., KVA, BŞA, ÖA, T.: Hayri İrdal'ın kiprit kutularından yaptığı binanın salonunun bölünerek oluşturulan dört sütundan birinin adıdır. // s. 353
Öksüz: SAE., KA, BŞA, ÖA, T.: Hayri İrdal'ın rüyasında kendi adıdır. // s. 130
Öküzoğlu: MH., KA, BŞA, ÖA, T.: Halit Bey'in adalet hastalığına tutulduktan sonra eline aldığı ve çoğunu okuduğu resmi belgelerde geçen ve kendisinin daha önce hiç bilmediği tabirde geçen vakfın adı. Tabir şöyledir; "bir tarafı tarik-i âm, diğer tarafı Öküzoğlu vakfı imareti ve Yırtıkgüz Hasan Efendi medresesi" // s. 105
Ömer: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Sinop'un bütün çocuklarının dostu, Cemal'in ahbabı. Deli Ömer SD. 15,16 // s. 15
Pakize: SAE., KA, BŞA, ÖA, Far.: Hayri İrdal'ın Emine'den sonra ikinci karısıdır. Hayri İrdal'dan on altı yaş küçüktür. Zeynep ile Ahmet'in üvey annesi. Sinemayı çok seven birisidir. Kavgacı, hırçın, tahammülü zor bir kadındır., // s. 11
Pakize Hanım: SD., KA, BŞA, ÖA, Far.Ar.: Sabiha'ların hizmetçisi. // s. 62
Panama kanalı: HU., YA, DLA, GA, B.: Orta Amerika'da Büyük Okyanus ile Atlas Okyanusunu birleştiren kanal. On dokuzuncu asırda sömürgelerini artırmak, yeni menfaat bölgeleri elde etmek düşüncesinde olan Fransa, 1879'da Panama Kanalını yapmayı düşündü. Süveyş Kanalını açan Ferdinand de Lesseps bu işi bir şirket halinde yürütmek için teşebbüse geçti. Fakat bu işi başaramayarak, kurulan ortaklık iflâs etti. 1894'te ortaklık Amerika Birleşik Devletleri ile işbirliği yaparak tekrar faaliyete geçti. Fransa, karşılaşılan siyâsî ve mâlî güçlükler sebebiyle Panama demiryolu ile kanal çalışmalarındaki hakkını Amerika'ya satmak mecburiyetinde kaldı. ABD karşılaşılan bütün güçlüklerle rağmen 1904'te başlattığı kanal çalışmalarını on yıl içinde bitirdi. Kanal, 1915 yılının Ağustos ayında işletmeye açıldı. ⁷⁴⁶ // s. 228
Papa: SD., KA, DLA, GA, B.: Katoliklerin baş papazı. Atalar atası mânâsına gelen papa Roma'da bulunur. Bundan sonrakilere kardinal denir. Katoliklerce İsa aleyhisselâmın havârîlerinden St. Petrus ilk papa olarak kabul edilir. Hıristiyanlık seksen sene doğru olarak yayıldıktan sonra tamâmen bozuldu ve birbirine uymaz yetmiş iki fırka ve bozuk kitaplar ortaya çıktı. Bütün bu fırkalar 1054 yılına kadar Roma'daki papaya bağlıydı. Zamanla papaya bağlı olan Hıristiyanlar ayrıldılar. İstanbul Fener Patriğine bağlı olanlara Ortodoks, Lüther'e bağlı olanlara Protestan, Papaya bağlı olanlara da Katolik adı verildi. ⁷⁴⁷ // s. 89
Papanın Katırı, SD., EA, DLA, GA, B.: Alphonse Daudet'in mektuplardan oluşan Değirmenimden Mektuplar adlı eserindeki mektuplardan birisinin adıdır. ⁷⁴⁸ // s. 89

⁷⁴⁵ gezinemre.blogspot.com.tr/2013/03/tema-vehbi-koc-doga-kultur-merkezi.html?m=1

⁷⁴⁶ utikad.org.tr/panama-kanali

⁷⁴⁷ islamansiklopedisi.org.tr/papa

⁷⁴⁸ edebiyatsayfasi.com/degirmenden-mektuplar/

Papaz: SD., BA, DLA, GA, B.: Rahip bazı dinlerde tanrı ile insan arasında iletişim sağlayan ve dini merasimleri yöneten bir din adamıdır. Hıristiyan kiliselerinde de din adamlarının genel tabiri rahiptir.⁷⁴⁹ // s. 225

Paraskevi: SD., KA, BŞA, ÖA, B.: Cemallerin hizmetçisi. // s. 25,28,31

Paris: HU., YA, DLA, GA, B.: Fransa'nın başşehri. Paris Havzasının ortasında, Manş Denizine dökülen Sen Nehrinin ağzından 375 km içeride yer alır. Şehrin nüfusu iki milyonun üzerinde, metropoliten alanın nüfusu ise on milyonun üzerindedir. Şehrin alanı 105 km² olup metropoliten alanla 2118 km²'dir.⁷⁵⁰ Paris MH. 44 Paris SD. 8,185 // s. 98

Pascal: SD., KA, DLA, GA, B.: Pascal, Blaise Fransız matematik-fizik bilgini, filozof ve yazar. "Modern çağ filozofları" olarak bilinen düşünürler arasında ilim ve dîne en çok ilgi duyan ilim adamıdır. 19 Haziran 1623'te Clermont şehrinde, hâkim Etienne Pascal ve Antoinette Begon'un çocukları olarak dünyâya geldi. Üç yaşında annesinin vefât etmesiyle Blaise'in eğitimi işi, çok geniş kültürü olan ve matematik, fizik sahalarındaki muvaffakiyetleriyle tanınan babasının üzerine kaldı. 1631'de âile Paris'e taşındı. Blaise, burada matematikte çok erken bir gelişme gösterdi. Ancak babası Lâtince ve Yunanca öğrenmeden ona fennî ilimleri öğretmeyi reddetti. Ablası ve onun biyografisini yazanların en meşhuru olan Gilberte Périer'e göre Pascal 12 yaşındayken geometri üzerindeki çalışmalarının çoğunu tamamlamış ve ismiyle zikredilen üçgeni keşfetmiş bulunuyordu.⁷⁵¹ // s. 82

Paskalya: SD., KVA, DLA, GA, B.: Paskalya, Hıristiyanlıktaki en eski ve en önemli bayram. İsa'nın çarmıha gerildikten sonra 3. günde dirilişi kutlanır. Doğu ve Batı kiliseleri arasında farklılıklar olmakla beraber, Paskalya dönemi yaklaşık olarak Mart sonundan Nisan sonuna kadar olan dönemdir. Her sene sabit bir tarihte gerçekleşmeyen ve dünya kiliselerinin çoğunda Pazar günü kutlanan Paskalya Günü ise, Kıyam Yortusu, Diriliş Pazarı ya da Diriliş Günü olarak da adlandırılır.⁷⁵² // s. 16

Passion, HU., EA, DLA, GA, B.: John Milton tarafından 1635'tekaleme alınan ve 1646'da neşredilen şiirin adıdır.⁷⁵³ // s. 388

Pasteur Enstitüsü: MH., KUA, DLA, GA, B.: Refik'in Tıbbiyeyi bitirdikten sonra Avrupa'ya gidip Paris'te tahsilini tamamladığı enstitünün adıdır. (1887 Pasteur Enstitüsü kuruldu. 1897 Louis Pasteur öğretilerinden derinden etkilenen Marcel Mérieux, Mérieux Biyoloji Enstitüsü'nü kurdu. Atlantik'in karşı tarafında, Richard Slee bugün sanofi pasteur'ün ABD merkezi olarak kullanılan Pocona Biyoloji Laboratuvarları'nı kurdu. 1914 John Fitzgerald, Toronto'da bir difteri antitoksini üretmek için laboratuvar kurdu. Daha önce Connaught Laboratuvarları olarak bilinen bu tesis, sanofi pasteur'ün Kanada'daki merkezidir. 1937 Charles Mérieux babası Marcel'in başlattığı çalışmaları sürdürdü. Bir ayak ve ağız aşısı geliştirdi ve bu aşı, 1952 yılında patlak veren şiddetli bir salgından 6 milyon büyükbaş hayvanın hayatını kurtardı. 1967 Endüstriyel viroloji ortaya çıktı ve beşeri tıbbı uygulandı.

⁷⁴⁹ tr.m.wikipedia.or/wiki/Papaz

⁷⁵⁰ islamansiklopedisi.org.tr/paris

⁷⁵¹ felsefe.gen.tr/blaise_pascal_kimdir.asp

⁷⁵² bilgibirikimi.net/2012/04/15/paskalya-bayrami-ne-zaman-neden-kutlanir/

⁷⁵³ spenserians.cath.vt.edu/TextRecord.php?action=GET&Textsid=37082

1968 Alain Mérieux, babası Charles'ın başlattığı çalışmaları sürdürdü ve Mérieux Enstitüsü, uygulamalı immünoloji alanında dünya çapında önemli bir oyuncu haline geldi. 1973 Rhône-Poulenc, Mérieux Enstitüsü'nün hisselerinin çoğunu satın aldı. 1989 Val de Reuil, Fransa'da Pasteur Enstitüsü'nün üretim tesisi kuruldu. Bu tesis 1985 yılında Mérieux Enstitüsü tarafından satın alındı. 1994 Mérieux Enstitüsü, Connaught Laboratuvarları'nı satın aldı ve aşı alanında dünya lideri konumuna yükseldi. 1999 Pasteur Mérieux MSD kuruldu. Bugün sanofi pasteur MSD olarak bilinen bu kuruluş, Merck & Co. ile tesis edilen bir ortak girişimdir ve Avrupa'da 19 ülkeyi kapsamaktadır. 1999 Rhône-Poulenc ve Hoechst, yaşam bilimleri – ilaç, hayvan sağlığı ve ekin bilimi – alanındaki faaliyetlerini Aventis altında tek bir şirkette birleştirdi. 2004 Pasteur Mérieux Connaught, adını Aventis Pasteur olarak değiştirdi. 2004 Sanofi-Synthelabo ve Aventis birleşerek dünyanın en büyük ilaç şirketlerinden biri ve Avrupa'nın 1 numarası olan sanofi-aventis Grubunu kurdu. 2008 Grubun aşı bölümü sanofi pasteur adını aldı. 2009 Sanofi Pasteur Holding, Acambis plc.'yi satın aldı. 2010 Sanofi Pasteur, Shanta Biotechnics'in hisselerinin çoğunu satın aldı.)⁷⁵⁴ // s. 97

Paşabahçe: HU., YA, DLA, GA, T.: Boğaziçi'nin doğusunda, Anadolu yakasında, Çubuklu ile Beykoz-İncirköy yerleşmeleri arasında yer alan semt. İdari açıdan Beykoz İlçesi'ne bağlı bir mahalledir. Güneyden Çubuklu, doğudan Çiğdem, kuzeyden İncirköy mahalleleri ile çevrilidir.⁷⁵⁵ // s. 285

Payot: HU., KA, DLA, GA, B., E. :Payot Nadine, Rus asıllı İsviçreli estetikçi (Odessa 1887-Morges, İsviçre 1966). 1912'de Lozan Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirdi. Güney Amerika'da bir süre kaldıktan sonra 1919'da New York'a gitti. Yüz sağlığı ve jimnastiği üstünde çalıştı, 1928'de Paris'te bir güzellik enstitüsü açtı. Chatou'da geri zekalı çocuklar için bir okul ve pedagoji enstitüsü kurulmasına önayak oldu.⁷⁵⁶ // s. 47

Peçevi: MH., KA, DLA, GA, Ar.: Osmanlı târihçisi ve devlet adamı. Güney Macaristan'da Mohaç ile Zigetvar arasındaki Peç kasabasında 1574 yılında doğdu. Babası, Bosna'da Alaybeyoğulları diye tanınan bir âileye mensup olan Câfer Beydir. Annesi ise Sokullu âilesindedir. Peçevî İbrâhim, ilk tahsiline babasının sancakbeyi bulunduğu Peç'te başladı. On dört yaşında babası ölünce, Budin Beylerbeyi olan Gâzi Ferhad Paşanın yanına giderek orada tahsiline devam etti. Bilâhare Bosna'ya gelerek öğrenimini tamamladı. Âile geleneklerine uygun olarak serhad boyunda vazife aldı. Anadolu Beylerbeyi Lala Mehmed Paşa, 1593 yılındaki Osmanlı-Avusturya Seferi sebebiyle oraya gelince, emrine girdi. Lala Mehmed Paşanın katıldığı bütün askerî hareketlerde bulundu ve on beş sene yanında kaldı. 1593-1606 yılları arasında devam eden Nemçe Seferindeki olayları bizzat gördüğü gibi, siyâsî müzâkerelerde de yazılı tercüman veya delege olarak bulundu. Estergon Kalesi ele geçirildiğinde, fetih müjdesini sultana götürünce huzûra kabul edildi ve Pâdişâh Birinci Ahmed Han (1603-1617) tarafından hil'at giydirildi. Sadrâzam Lala Mehmed Paşa, İstanbul'a dönünce onunla berâber geldi. Sadrâzâmın 1606'da ölümünden sonra yeni sadrâzam Derviş Paşa tarafından İnebahti, Eğriboz, Karlı ili sancaklarının tahriri ve yoklamasıyla vazifelendirildi. Kuyucu Murâd Paşa

⁷⁵⁴ pasteur.fr/en/institut-pasteur/history

⁷⁵⁵ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 6, s.232

⁷⁵⁶ pt.m.wikipedia.org/wiki/Nadine_Payot

zamânında başka vazife verildiyse de kabul etmeyerek memleketi Peç'e döndü. Bir müddet burada kaldıktan sonra, 1618'de Diyarbekir defterdarlığına tâyin edildi. Tokat, Tuna ve Anadolu defterdarlıklarında bulunduktan sonra Kırka Sancakbeyi olarak memleketine döndü. Buradan bâzı defterdarlık vazifelerine tâyininden sonra 1641'de resmî vazifelerden tamâmen ayrıldı. Peç'te ve Budin'de sâkin bir hayat yaşayarak ölümüne kadar meşhur iki ciltlik Peçevî Târihi'ni yazmakla vaktini geçirdi. Macar dilini çok iyi bilmesi, yabancı târih kitaplarını da tetkik etmesine yardımcı oldu. Peçevî İbrâhim'in ölüm târihi kat'î belli değildir. 1649 veya 1651 olarak tahmin edilmektedir. Kabri memleketindedir. Peçevî İbrâhim Efendi, meşhur târih kitabını yazmaya 1640 târihinde başladı. Macaristan'ın Osmanlı yönetimindeki târihini ve bunların geçirdiği değişiklikleri anlatan eserini, Budin Beylerbeyi Kara Mûsâ Paşaya sundu. Onun tavsiyesiyle barış zamânındaki olayları da içine alacak şekilde eserini yeni baştan yazarak genişletti. Kânûnî Sultan Süleyman Hanın 1520'de, tahta geçişinden 1648'e kadar geçen olayları anlattığı eserine, daha sonraki senelerde Tameşvar Defterdârı Belgradlı Mustafa ibni Ahmed Efendi 1635-1648 yılları, Mehmed Paşa 1640-1648 yılları için zeyl (ek) yazdılar. 1520-1648 yılları arasındaki Osmanlı târihini en iyi anlatan, kaynak olan bu eser, yazılı kaynaklardan başka, yazarın kendi müşâhedelerini ve hâtıralarını da içine toplamıştır. Eser, Târihi-Peçevî adıyla 1864-1866 yıllarında bastırıldı.⁷⁵⁷ // s. 42

Peguy: HU., KA, DLA, GA, B.: Charles Péguy (Ocak 7, 1873-Eylül 5, 1914) Fransız şair, denemeci ve editör. İki ana ilhamı sosyalizm ve milliyetçilik, ama 1908 de bir dindar katolik oldu. Ondan sonra Katoliklik, işleri üstünde majör bir etki gösterdi. Benito Mussolini Faşizm için "kaynak" olarak Péguy'a başvurdu. Ama Virginia Quarterly gibi kaynaklara göre, Peguy umulduğu gibi bu kendine mal etmeden dehşete düşmüştür.⁷⁵⁸ // s. 249

Pendik: SAE., YA, DLA, GA, T.: İstanbul İli'nin doğu yarısında yer alır. Pendik İlçesi batıda Kartal, kuzeyde Sultanbeyli ve Kartal, kuzeydoğuda Şile ilçeleri, doğuda Kocaeli İli, güneyde Tuzla İlçesi, batıda da Marmara Denizi'ne komşudur.⁷⁵⁹ // s. 20

Perdecibaşı: SD., KA, BŞA, ÖA, Far.T.: Asım Bey'in oturduğu evin sahibi. // s. 224

Peru: SAE., YA, DLA, GA, B.: Güney Amerika'nın batı kıyısında 0°3'-18°24' güney enlemleri ve 69°55'-81°21' batı boylamları arasında yer alan ve kuzeybatısında Ekvador, kuzeydoğusunda Kolombiya, doğusunda Brezilya ve Bolivya, güneyinde Şili ve batısında Pasifik Okyanusu ile çevrili bağımsız bir Lâtin Amerika ülkesi.⁷⁶⁰ // s. 142

Peşte: HU., YA, DLA, GA, B.: (Peşte İdare Bölgesi) Orta Macaristan'da idare bölgesi. Merkezi Budapeşte'dir.(Ama Budapeşte ayrı bir idare çevresidir.)⁷⁶¹// s. 157

Petersburg: MH., YA, DLA, GA, B.: Sankt Petersburg, St. Petersburg Moskova'nın 715 km kuzeybatısında bulunan, Rusya'nın 2., Avrupa'nın 4. büyük şehridir.[1] Kültürel merkez oluşunun yanı sıra zarif binalarıyla da bilinir. Baltık Denizi kıyısında Neva Nehri üzerindeki 42 ada üzerine

⁷⁵⁷ peceviibrahimefendi.kimdirkimdir.com/

⁷⁵⁸ charlespeguy.fr/

⁷⁵⁹ Dünden Bugüne İstanbul Ans., İstanbul 1993, C. 6, s.241

⁷⁶⁰ islamansiklopedisi.org.tr/peru

⁷⁶¹ tr.m.wikipedia.org/wiki/Peste

<p>yayılmıştır. Çar Büyük Petro tarafından 16 Mayıs 1703'te Rus Çarlığı'nın Avrupa'ya açılan kapısı olması amacıyla kurulan şehir, 200 yıl Rus Çarlığı'nın başkentliğini yapmış ve (1914–1924) yılları arasında yani Rus İç Savaşı sırasında Petrograd, (1924–1991) yılları arasında yani Sovyetler Birliği döneminde Leningrad olarak anılmıştır. 1991 yılında Sovyetler Birliğinin dağılmasının ardından başa gelen yeni yönetim şehrin ismini yeniden Sankt Petersburg olarak değiştirmiştir. Şehir, Almanlar tarafından 30 Ağustos 1941 tarihinde kuşatılmış ve 900 gün kuşatma altında kalmıştır.⁷⁶² // s. 72</p>
<p>Petrof: SD., KA, BŞA, ÖA, B.: Mihailof'un arkadaşı, sürekli sarhoş birisidir. // s. 236</p>
<p>Peygamber: HU., KA, DLA, GA, Far., E. :Hz. Muhammed (20 Nisan 571 Mekke-8 Haziran 632 Medine), sonuncu Peygamber ve İslam dininin kurucusu.⁷⁶³ Peygamber MH. 93 Peygamber Efendimiz SD. 225 Muhammet MH. 93 Ahmed ü Mahmud u Muhammet MH. 93 // s. 11</p>
<p>Phanodorme: HU., KVA, DLA, GA, B.: Phanodorme, Cycloheksenil - Barbiturik asid, Luminal'in fenil gurubuna dört hidrojenin girmesile husule gelen bir barbitur asidi preparatıdır. Bünyeye giren bu 4 hidrojen, hem ilâcın tesirini arttırır, hem de organizmada daha çabuk oksidlenmesini sağlar.⁷⁶⁴ // s. 160</p>
<p>Pierre Loti: SD., KA, DLA, GA, B.: Fransız yazarı. 1850'de Fransa'da Rochefort'ta doğdu ve 1923'te Hendaye'de öldü. Esas ismi Louis-Marie Julien Viaud'dur. Doğu seyahatleri esnâsında Loti soy ismini aldı. Loti, Pasifik'te yetişen bir çiçek ismidir. Protestan ve soylu bir âiledendir. Deniz subayı olarak savaş gemilerinde çalıştı. 1891 yılında Fransız Akademisi üyesi oldu. İstanbul'a birkaç kere geldi. Kendisine büyük bir şöhret sağlayan Aziyadé romanını Hasköy'de kirâladığı bir evde kalırken 1879 yılında İstanbul'da yazdı. Eserinde, hayâlinde uydurduğu Aziyede adlı bir Çerkez kızını anlatmaktadır. Kendini sevenler tarafından İstanbul Divanyolu'nda kaldığı eve, evin bulunduğu sokağa ve Eyüp Kabristanı civârında bulunan tepedeki kahveye ismi verildi. Pierre Loti, Doğu seyahatleri sırasında, Doğu Medeniyetini yakından tanımak fırsatını buldu. Türk dostu görünüp, bunu ömrünün sonuna kadar muhâfaza etti. Balkan Harbi sırasında yazı ve makâleleriyle Avrupa kamuoyunda zulme uğrayan Türkleri savundu.⁷⁶⁵ // s. 66</p>
<p>Pisanello: HU., KA, DLA, GA, B.: (Antonio Pisano) İtalyan ressam ve madalyacısı (1395-1455). Verona'da Stefano da Zevio ve Gentile de Fabriano'nun yanında yetişti. Hocalarının yapmacıklı üslubunu daha da ileriye götürerek, biçimleri en küçük ayrıntılarına kadar işlemeğe, zarif siluetleri büyük bir kesinlikle çevrelemeğe, her nesnenin gerçek görünüşünü büyük bir merakla incelemeğe başladı. Şahaserlerinin Verona'da yaptı; Madonna, Tebşir (San Fermo Maggiore'de fresk) ve özellikle Sant Anastasia kilisesindeki Trabzon Prensesini Kurtaran Aziz Georgius (1436) freski. 1425 yılında Gentile da Fabriano ile Venedik'e gitti, oradan başladığı freskleri (Bunlar, XVII. yy'de tahrip edildi.) tamamlamak üzere Roma'ya geçti (1431-1433).⁷⁶⁶ // s. 319</p>

⁷⁶² nkfu.com/saint-petersburg-nerededir-saint-petersburg-tarihi/

⁷⁶³ Milli Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi C.8 s. 452

⁷⁶⁴ Prof. Dr. Nurettin Mazhar Öktel, *Farmakoloji*, Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Yayınları: 4, Ankara, 1964.

⁷⁶⁵ pierreloti.org/hayati.html

⁷⁶⁶ biography.yourdictionary.com/pisanello

Pisşık Hastalıklar Profesörü: SD., KVA, BŞA, ÖA, B.Ar.B.: Mihailof'un Borsa sokağında kaldığı apartmanın dairelerinin kapısının birinde asılı olan tabela. // s. 236

Poincare: HU., KA, DLA, GA, B.: Jules Henri Poincaré, 29 Nisan 1854 Nans'de doğdu. Öğrenimini Politeknik Okulu'nda tamamladı. 1877'de Maden Ocakları Birliği'nde mühendis olarak çalıştı. 1881 yılından 1912 yılında ölümüne değin Sorbonne Üniversitesi'nde profesör olarak dersler verdi. Bunlar arasında, potansiyel kuramı, ışık, elektrik, ısının iletilmesi, elektromagnetizma, hidrodinamik, gök mekaniği, termodinamik gibi matematiksel fizik konuları ile olasılık teorisi gibi matematik konuları bulunmaktadır. 500'e yakın inceleme yazısı yayımladı. Çok karmaşık değişkenli analitik fonksiyonları ilk inceleyenlerden biridir. Riemann ve Weierstrass gibi cebirsel geometriyle de ilgilendi. Diferansiyel denklemleri, gök mekaniği ve özellikle üç cisim problemiyle bağıntılı olarak inceledi.⁷⁶⁷, // s. 349

Polonya: HU., YA, DLA, GA, B.: Kuzey Avrupa'da 49° -54° 50' kuzey enlemleri ve 14° 08' -24° 09' doğu boylamları arasında yer alan ve Merkezi Doğu Avrupa'nın en geniş ve en kalabalık ülkesi olan bir cumhûriyet. Doğusunda Rusya, güneyinde Çek Cumhuriyeti, Batısında Almanya ve kuzeyinde Baltık Denizi bulunur.⁷⁶⁸ Polonya SD. 270 // s. 84

Pompei: HU., YA, DLA, GA, B.: Roma imparatorluğu'nun en büyük şehirlerinden biridir. 79 yılında Vezüv Yanardağı'nın birdenbire ateş püskürmesiyle yeryüzünden silinmiş, yüzyıllar boyunca toprak altında gömülü kalmıştı. 1891'de başlayan kazılarla şehir yeniden meydana çıkarıldı. Pompei'de yapılan kazılar, aynı zamanda, Eski Romalılar'ın gelenekleri, yaşayışları, özellikleri bakımından da aydınlatıcı olmuştur. Pompei şehrinin, öteki Roma şehirlerinden ayıran bir üstünlüğü yoktur; yalnız, bu-şehrin, lavlarla örtülüp, başka şehirlerden daha iyi korunmuş olması tarihçiler için çok faydalı incelemelere yol açmıştır. Pompei, Vezüv Yanardağı'nın eteğinde, Napoli Körfezi yakınlarında, eski bir lav tabakası üzerinde M. O. 500 yıllarında kurulmuştu. Vezüv'ün lavları altında kalmasından 159 yıl önce Romalılar'a geçti. Şehri sekiz kapılı, büyük bir duvar çeviriyordu.⁷⁶⁹, // s. 58

Posta Telgraf Mektebi: SAE., KUA, BŞA, ÖA, B.Ar.: Hayri İrdal'ın Ferhat Bey'in teşvikiyle girdiği mektebin adıdır. // s. 79

Prag: SAE., YA, DLA, GA, B.: Prag (Çekçe Praha) Çek Cumhuriyeti'nin başkenti ve en büyük şehri. Geçmişte Çekoslovakya'nın da başkentiydi. Orta Bohemya'da Vltava Nehri'nin üzerinde yer alır ve 1.2 milyon nüfusu vardır. İş dünyası istatistiklerine göre bu sayıya ek olarak 300.000 kişi de resmi kaydı olmaksızın Prag'ta yaşamaktadır. Prag, geniş bir kitle tarafından dünyanın en güzel şehirlerinden biri olarak gösterilir. Prag "Altın Şehir", "Doksanların Sol Bankası", "Masal Şehri", "Şehirlerin Anası" ve "Avrupa'nın Kalbi" gibi isimlerle de anılır. Prag'ın bir özelliği de II. Dünya Savaşı'nda pek zarar görmemiş olmasıdır. Bu sayede birçok tarihi ev ve mekan barındırır. Bu yerler arasında St. Vitus Katedrali de yer alır. Turizm alanında son yıllarda çok fazla rağbet görmektedir. 1992'den beri Prag'ın

⁷⁶⁷ global.britannica.com/biography/Henri-Poincare

⁷⁶⁸ islamansiklopedisi.org.tr/polonya

⁷⁶⁹ islamansiklopedisi.org.tr/pompei

tarihi merkezi, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO)'nun Dünya Mirasları listesinde yer almaktadır.⁷⁷⁰ // s. 164

Praxitele: SD., KA, DLA, GA, B.: Atinalı Praksiteles, Büyük Kephisodotos'un oğlu olup MÖ 4. yüzyılın en tanınmış heykeltıraşlarından biriydi. Çıplak kadın figürünü gerçek boyutlarda heykellere uygulayan ilk heykeltıraştı. Tartışmasız biçimde Praksiteles'e atfedilen herhangi bir heykel bugüne ulaşmamış olsa da, eserlerinin birçok kopyası halen mevcuttur.⁷⁷¹ // s. 190

Preciosi: MH., KA, DLA, GA, B.: Amadeo Preziosi (1816 - 1882), 1816'da Malta'da dünyaya gelen Amadeo Preziosi, çocukluk ve gençlik yıllarını Malta'da geçirir. Babası Kont Gio François Preziosi, Malta'da saygın bir kişidir. Amadeo Preziosi'nin resme olan merakı çocukluk yaşlarında başlar. Ailenin hukuk öğrenimi görmesi yönündeki baskılarına rağmen bu öğrenimi ve mesleği terk eder ve Malta'nın ünlü ressamlarından Giuseppe Hyzler'in stüdyosunda ders almaya başlar. 1840'larda kardeşi Leandro ile birlikte Fransa'ya gider ve kardeşi yeni bir keşif olan fotoğrafçılık üzerine eğitim alırken o, Paris Güzel Sanatlar Akademisi'ne devam eder.⁷⁷² // s. 140

Preveze: SD., YA, DLA, GA, B.: Preveze, Yunanistan'ın Adriyatik Denizi'ne kıyısı bulunan illerinden biri olup, Yunanistan'ın Epir coğrafi bölgesine dahildir.⁷⁷³ // s. 35,36

Psikaanaliz Cemiyeti: SAE., KUA, BŞA, ÖA, B.Ar.: Doktor Ramiz'in üzerinde altı sene düşündükten sonra açtığı kurum, Hayri İrdal daha önce buranın müdürüydü. // s. 143

Puget: HU., KA, DLA, GA, B.: Pierre Paul Puget (d. 31 Ekim 1622 – ö. 2 Aralık 1694), Fransız ressam, heykeltıraş, mimar ve mühendis. Marsilya'da doğdu; 14 yaşında gemi mutfağı için süslemeler oydu. 16 yaşında geminin dekorasyon ve inşasıyla görevlendirildi. Yürüyerek İtalya'ya gitti ve Pietro da Cortona Puget'yi orada karşıladı. Aynı kişi tarafından Roma'daki Barberini Sarayı'nın ve Floransa'daki Pitti Sarayı'nın tavanlarını süslemesi istendi. 1643'te Marsey'e döndü. Devasa boyutlarda savaşçı figürlerini oydu ve portrelerini resmetti. 1646'da İtalya'ya ikinci bir sefer yaptı ve Aix-en-Provence, Toulon, Cuers ve La Ciotat'nın pek çok resmini yaptı. Büyük mermerlerden Lorgues kilisesi için Bakire Meryem ve İsa'nın heykeltıraşını yaptı.⁷⁷⁴ // s. 338

Rahmani: HU., KA, DLA, GA, Ar.: Halk ozanı. Asıl adı Ali ÇIRÇIR'dır. 1942 yılında Erzurum'da doğdu. Aziziye İlkokulunu bitirdikten sonra tahsiline devam edemedi. 1965 yılından itibaren kendini tamamen saza söze adadı. 1965'ten sonra Rahmani mahlasını kullanmaya başlayan ozan, uzun yıllar Atatürk üniversitesi mediko-Sosyal'de çalıştı ve buradan malulen emekli oldu. "Okul Şiirleri" adlı bir de kitabı bulunan Rahmani, özellikle atışma ve leb deymez türlerinde başarı gösterdi. Ozan Katılımı'na giderken yolculuk ettiği otobüs Erzurum-Erzincan arasında Samsa Deresi'nde teröristler tarafından durduruldu ve ozan burada teröristlerce vurularak şehit edildi.⁷⁷⁵ // s. 182

Ramazan Efendi: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Cemallerin okullarındaki bakkal, Muhtar'a kendi eliyle

⁷⁷⁰ tr.m.wikipedia.org/wiki/Prag

⁷⁷¹ global.britannica.com/biography/Praciteler

⁷⁷² levantineheritage.com/note142.htm

⁷⁷³ tr.m.wikipedia.org/wiki/Preveze

⁷⁷⁴ encyclopedia2.thefreedictionary.com/Pierre+Pau+Puget

⁷⁷⁵ turkulererzurum.com/forum/showthread.php?p=149

kırk lira kaptıran kişi. Ramazan SD. 154 // s. 154

Raphaelo: SD., KA, DLA, GA, B.: (Raphaelo Sansio)(Urbino, 1483 - Roma, 1520) Çocuk denecek yasta babasının yanına çırak olarak verdiği Perugino'nun öğrencisiydi. Onunla çalıştığı yıllar boyunca ustasını en ince ayrıntısına kadar kopya ediyordu. Perugia'da San Francesco Kilisesindeki Meryem'in Goge Kabulü resmi buna bir örnektir. Üç güzeller, Chantilly; şövalyenin düşü, Londra gibi ilk yapıtlarında sarı tonları, dingin kompozisyonları ve ustasının geniş manzaralarının benimsedi. Meryem'in Evliliği adlı eseriyle incelikli, ölçülü bir uyum ortaya koydu ve hocasını aştı. Daha sonra hocasının sanat anlayışı dışında, özellikle Floransa'da Leonardo ve Michelangelo gibi devlerin yaşadığını farketti. Fransa'ya gideceği sırada ressam dostu Pinturicchio, onu Siena'ya götürdü. Orada beraber Pius Kütüphanesi' nin duvarlarına panolar yaptılar. 1504'de Floransa'ya geldi ve burada geçirdiği dört yıl boyunca bir yandan Leonardo ve Michelangelo'nun çalışmalarını izlerken diğer yandan antik sanatla ve özellikle Masaccio'nun eserleriyle ilgilendi. Yapıtlarından Grandukun Madonnası'nda (1504, Pitti Sarayı) ve Guzel Bahçıvan'da (1507, Louvre) Leonardo'nun etkisi, Borgo yangını'ndaki (Raffaello'nun salonları, Vatikan) çıplaklar ve dramatik harekette, Santa della Pace'deki Sibyllalar'da da Michelangelo'nun, Bolsena Ayini (Vatikan) ve Balıklı Madonna (Prado) gibi yapıtlarında ise Vatikan Okulunun etkisi görülür.⁷⁷⁶ // s. 79

Rasathane: HU., YA, DLA, GA, Ar.: Uzayda bulunan cisimleri incelemeye elverişli teleskop ve diğer yardımcı âletlerle donatılmış kubbesi açık özel binâ. Binânın üzerindeki kubbe döner tertibatlı olup, eksenini etrafında 360° döner. Kubbenin üst orta kısmında boydan boya yarık şeklinde açıklık vardır. Bu yarık bir perde ile kapalı olup, gerektiği kadar açılabilir özelliktedir. Teleskop bu açıklıktan gök yüzüne doğru yöneltilir. Modern rasathanelerin hemen yan tarafında, idâri binâ, kütüphâne, bilgisayar odası gibi yardımcı binâlar bulunur.⁷⁷⁷ // s. 56

Rasim Bey 1: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Tevfik Bey'in eniştesi. // s. 152

Rasim Bey 2: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Tevfik Bey'in eniştesi, bahçe meraklısı, Nuran'ın babası. // s. 145

Rast: HU., KVA, DLA, GA, Far.: Doğru, düz, sağ (taraf), Doğruluk, dürüstlük, doğru söz, doğru, güvenilir adam, uygunluk. Türk musikisinde orta sekizlide 15. perde. Türk musikisinde basit makamlardan biri. Rast'ın; rast acem, rast geveşt, rast gerdaniye, rast kürdi, rast mahur, rast maye, rast nevrüz, rast selmek, rast şehnaz, rastı cedit, rastta uşşak adlı çeşitleri vardır.⁷⁷⁸ Rast SAE. 217 // s. 266

Raşit: MH., KA, DLA, GA, Ar.: Raşid Mehmed, Türk tarihçisi ve şairi (İstanbul, ?-ay.y.-1735). Medrese öğrenimini bitirdikten (1693) sonra Hacıilyas medresesine tayin edildi (1704). Oradan Ambergazi medresesine (1711) ve sonra Halilpaşa medresesine geçti. Sadrazam Ali Paşa tarafından vakanüvislikle görevlendirildi (1714). III. Ahmed'in tahta çıkışından sonra meydana gelen olayları yazmağa başladı. Mora ve Varadin seferlerine vakanüvis olarak katıldı. Damar İbrahim Paşa kendisinden Naima Tarihi'ni yazarının kaldığı yerden yazmasını istedi. Raşid Efendi bu isteğe uyarak

⁷⁷⁶ raphaelsanzio.org/

⁷⁷⁷ islamansiklopedisi.org.tr/rasathane

⁷⁷⁸ Meydan Larousse, İstanbul 1973, C. 16, s.428

1723'e kadar meydana gelen olayları yazdı. Bayrampaşa iki yıl sonra da Ayasofya medresesi müderrisliğine tayin edildi. Daha sonra Süleymaniye medresesi müderrisliğine getirildi ve bu göreve ek olarak Haremeyn müfettişliği verildi (1723). Aynı yıl Halep kadılığına tayin edildi. İran'a elçi olarak gönderildi. Rumeli beylerbeyi payesi verildi (1728). Dönüşünde Zülali Hasan Efendi'nin yerine İstanbul kadılığına getirildi (1729). Patrona Halil İsyanından sonra İstanköy'e sonra Bursa'ya oradan da Limni adasına sürüldü (1731). Üç yıl sürgünde kaldıktan sonra hiçbir siyasi faaliyete katılmamak şartıyla affedildi. Hekimoğlu Ali Paşa'nın sadrazamlığı sırasında Anadolu kazaskerliğine getirildi (1734) ve bu görevdeyken öldü. Eserleri; Münşeât, (nesirleri) Sıhhabad (Sağlık Ülkesi), Divan, Vekayiname (Olaylar Kitabı).⁷⁷⁹ // s. 42

Rayıstag: HU., YA, DLA, GA, B.: Reichstag, Adolf Hitler'in Almanya'nın başına geçişine kadar Almanya Parlamentosu'nun toplandığı yerin ismidir. Bugün Almanya Parlamentosu yine aynı isimli binada, Berlin'de bulunmaktadır.⁷⁸⁰ // s. 353

Razdil: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Nuran'ın eski kalfası, bahçelerinin biricik elması olan kadının adıdır. // s. 326

Refik Bey: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Atiye'nin büyük eniştesi halit Bey'in kardeşi, açık fikirli, mücadele ihtirası olan, zeki, çalışkan bir insan. Refik MH. 97 // s. 97

Régnier: HU., KA, DLA, GA, B.: Henri de Regier, Fransız yazarı (Honfleur 1864-Paris 1936). Önceleri Le-conte de Lisle ve Heredia'nın etkisinde kaldı, fakat bir süre sonra kendi kişiliğini buldu. Yumuşak ve belirsiz duyguları uyumlu bir biçimde dile getirdi. Başlıca eserleri: Poemes Anciens et Romanesques'i Eski ve Romanesk Şiirler) [1890]; Les Je-ux Rustiques et Divins (Tanrısal Kıroyunlar) [1897]; Les Medailles d'Argile (Kilden Madalyalar) [1900]; La Çite des Eaux Sular Şehri) [1902]; La Sandale Ailee Kanatlı Sandal) [1906]; Vestigia Flammae 1920); Flamme Fenax (1922-1928).⁷⁸¹ // s. 40

Rembrandt: HU., KA, DLA, GA, B.: 17. yüzyıl Flaman ressamı Rembrandt, 15 Temmuz 1606'da Leiden'de ren kıyısında bir yel değirmeni sahibi olan bu yüzdende "Van Rijn" (Renli) adıyla bilinen bir değirmencinin sekizinci oğlu olarak doğdu. Kökeni Katolik olan aile, sonradan Kalvenciliğe yöneldi. İşçi sınıfının bir üyesi olan ailenin en büyük oğlu, Rembrandt'ın abisi de babası gibi değirmenciydi, bir diğer kardeşi fırıncı, bir diğeri ise ayakkabı tamircisiydi.⁷⁸² // s. 362

Renoir: HU., KA, DLA, GA, B.: Pierre Auguste Renoir (1841 - 1919), Fransa'da Limoges'de doğdu. Aile daha Renoir küçükken Paris'e taşındı. On dört yaşında bir porselen ressamının çırağı oldu ve 1858'e kadar bu işle uğraştı. Bu yıllarında ışık ve parlak renk konusunda tecrübe kazandı. Onyedinci yaşını yelpazeler, avize ve perdeler üzerine büyük ressamların resimlerini geçirdi. 1862'de Ingres'nin bir öğrencisi olan Marc-Gabriel-Charles Gleyer'in stüdyosuna girdi ve orada Monet, Sisley ve Bazzile'den oluşan ve İzlenimciler olarak sanat tarihinde kendilerine önemli bir yer yapacak olan bir

⁷⁷⁹ Meydan Larousse, İstanbul 1973, C. 16, s.431

⁷⁸⁰ tr.m.wikipedia.org/wiki/Reiscstag

⁷⁸¹ global.britannica.com/biography/Henri-Francois-Joseph-de-Regnier

⁷⁸² metmuseum.org/toah/hd_rmbt.htm

küme ressamla kalıcı dostluk kurdu. Ancak daha o sıralar klasiğin "yüce biçem"leriyle alay eden bu sanatçılardan ayrı olarak, Renoir bu ustalara çok önem veriyor, resimlerini dikkatle inceliyordu. ⁷⁸³ // s. 177
Republika: HU., KVA, DLA, GA, B.: Cumhuriyet. ⁷⁸⁴ // s. 316
Ressam Cemil: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Emin Bey'in talebesi // s. 107
Reşit Akif Paşa: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Geçen sene vefat eden paşa. Mücessem, namus ve haysiyet sahibi birisidir. // s. 269
Reşit Bey: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Müslüman olduktan sonra Soloski'nin aldığı adı. // s. 140
Reşit Paşa: SD., KA, DLA, GA, Ar.: Osmanlı sadrâzamlarından Tanzimat hareketinin mîmârı. Koca, Büyük Reşîd Paşa diye meşhur olmuştur. 1800'de İstanbul'da doğdu. Babası, İkinci Bâyezîd evkafı rûznâmecisi Mustafa Efendidir. İlk okuma yazmayı babasından öğrendi. Sonra medrese tahsiline başladı. Babasının 1810 yılında vefât etmesi üzerine tahsilini tamamlayamadığı gibi, devrin ilim dili olan Arapça ve Farsçayı da tam olarak öğrenemedi. Eniştesi Ispartalı Seyyid Ali Paşanın himâyesinde büyüdü ve bir müddet sonra onun mühürdârlığına tâyin edilerek, ilk memuriyetine başladı. 1821 Ekim ayında Rum isyânını bastırmak için, Mora seraskerliğine tâyin edilen eniştesiyle birlikte, sefere gitti. Seyyid Ali Paşa Mora seraskerliğinden azledilince, İstanbul'a geldi. Bu sırada Mısır'ın dîvân efendisi İbrâhim Efendinin kızı Emine Şerîfe Hanımla evlendi ve kayınpederinin konağına yerleşti. Bu evliliğinden ilk oğlu Mehmed Cemil doğdu. Bir-iki yıl sonra eniştesi ölünce, Emine Şerîfe Hanımı boşayarak, zenginliğine kapıldığı eniştesinin câriyelerinden olan Âdile Hanımla evlendi ve onun Kabataş'daki konağında yaşamaya başladı. İkinci evliliğinden Ali Gâlib, Ahmed Celâl, Mazhar ve Sâlih adında dört oğlu dünyâya geldi. 1826'da Bâbiâlf mektûbî kalemine memur oldu. ⁷⁸⁵ // s. 194
Rezzan Hanım: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Nasır Paşa'nın kızı, yirmi yaşlarında esmer, kıvrıkcık saçlı, uzun kirpikli daha ziyade içinden yaşamayı seven fakat alaycı bir çocuktü. Cemal ile iyi arkadaştır. // s. 188
Rıza Han: HU., KA, DLA, GA, Ar.T.: Rıza Kulu Han, İranlı bilgin ve şair (Tahran 1800-ay.y.-1871). Şair Kemal Hucendi'nin soyundandır. Babası Kaçar hanedanı zamanında sarayda yüksek dereceli memurlardan biriydi. Rıza, öğreniminden sonra memuriyet hayatına atıldı. Fars genel valisi tarafından korundu. Muhammed Şah, oğlu Abbas Mirza'nın yetiştirilmesiyle onu görevlendirdi (1838). Nasîrüddin Şah zamanında Hiva elçisi oldu (1851). Maarifnazır yardımcısı, darülfünun müdürü ve Muzafferüddin Şah'a lalabaşı oldu. Eserleri: Mecmuau'l Fusaha (Güzel Söz Söyleme Mecmuası), Bektaşname (Bektaş Kitabı), Fihristü't Tevârih (Tarihlerin Fihristi), Ravzatü's Safa-ı Nasırı (Nasır'ın Safa Bahçesi), Riyazü'l Arifin (Ariflerin Bahçeleri). ⁷⁸⁶ // s. 145
Rıza Tevfik: SD., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Rıza Tevfik Bölükbaşı, Şâir, felsefeci ve devlet adamı. 1868 yılında eski Edirne ilinin bugün Bulgaristan'a kalan Cesirmustafapaşa kazâsında doğdu. Mülkiye

⁷⁸³ ressamlar.gen.tr/pierre-auguste-renoir-kimdir-hayati-biyografisi/

⁷⁸⁴ Redhouse Mini Sözlüğü, İstanbul 2010, s.207

⁷⁸⁵ Osmanlı Tarihi Ans., İstanbul 1985, C.6, Reşid Paşa maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

⁷⁸⁶ islamansiklopedisi.info/dia/ayrmetin.php?idno=350064&idno2=c350064#2

memuru olan babası onu İstanbul'a getirip, Müsevî okuluna verdi. Rıza Tevfik Bölükbaşı, kuvvetli hâfızası ile iki yılda İspanyolca ve Fransızca'yı öğrendi. Rüştiyeyi (Ortaokul) babasının kaymakam olduğu Gelibolu'da bitirdi. 1890'da girdiği Tıbbiyede taşkın mizacı yüzünden barınamadı, hapse atıldı. Orada mahkûmları isyana teşvik etti. Birkaç defâ hapse girip çıktı. Ancak 1899'da okulu bitirip doktor olabildi. 1907'de İttihat ve Terakki Cemiyetine giren şâir, güçlü hatipliğiyle şöhret kazandı. Bir yıl sonra İttihatçıların Edirne mebusu oldu. İsyancı mizâcıyla çok geçmeden ittihatçılardan ayrılarak onların karşısına geçti. Balkan Harbinin İttihatçılar yüzünden çıktığına inanıyor ve hele Birinci Dünyâ Harbine girilmesini hiç istemiyordu. Bu sebepten İttihatçılara muhalefeti bir kin hâline geldi. Onlarla mücâdele için Hürriyet ve İtilaf Partisine katıldı. Bu sırada vaktiyle çok hakâret ve iftira ettiği Sultan Abdülhamîd Handan özür dileyen şiirler yazdı. Şûra-yı Devlet (Danıştay) reisliği, Darülfünun müderrisliği ve son Osmanlı kabinesinde Maarif Nâzırlığı (Eğitim Bakanlığı) yaptı. Osmanlı delegesi olarak Sevr Antlaşmasını (1920) imzâlayanlar arasında bulundu. Kuvâ-yı Milliye hareketine karşı çıktığı için yüzellilikler listesine alındı. Bu sebeple 1922'de vatanından ayrılmak zorunda kaldı. 21 yıllık ömrünü vatan hasretinin sızlanışları içinde Mekke ve Amman gibi yerlerde geçirdi. Af Kânunu'ndan istifâde ederek, 1943'te kendi ifâdesiyle, "Hesaplaşmak için değil vedâlaşmak için" yurda döndü. 31 Aralık 1949'da vefat etti. Kabri Zincirlikuyu Asrî Mezarlığındadır. Rıza Tevfik, düzensiz ve uzun süren okul tahsiline rağmen şaşılacak kadar geniş bilgi sâhibidir. Fransızca, İngilizce, Almanca, İtalyanca, Lâtince, İspanyolca, Arapça ve Farsça gibi sekiz lisanı okur, yazar ve konuşurdu. Târih bilgisi, hâfızası, sohbeti, zekâsı, nüktesi bütün tanıyanlarca övülür. Bundan başka hatip, şâir, pehlivan, doktor, sahne sanatçısı... kısacası eskilerin deyimiyile hezârfen (bin hünerli) bir adamdı. Rıza Tevfik, okul hayâtından beri isyancı, ferdiyetçi, o gün için dillerde dolaşan hürriyete tutkun, disiplinsiz ve her şeye muhâlif mizâcı ile tanınır. Felsefî nesir, edebî inceleme, tenkit ve şiir türlerinde eser vermiştir.⁷⁸⁷ // s. 266

Rical-i İhtilal: SD., EA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Ali Kemal'in eseri. // s. 52

Rienzi, HU., EA, DLA, GA, B.: Rienzi, liberetto ve müzik bestesi Richard Wagner tarafından Temmuz 1840 ile Kasım 1840da hazırlanmış ve prömiyer temsili 20 Ekim 1842de Dresden'deki Hofoper'de yapmış olduğu operasının adı.⁷⁸⁸ // s. 321

Rimbaud: HU., KA, DLA, GA, B.: Arthur Rimbaud (1854 – 1891), asıl adı Jean Nicholas Arthur Rimbaud olan şâir, 20 Ekim 1854'te Fransa'nın Charleville kasabasında doğdu. Öğrenimini aynı şehirde yaptı. Babası Frederic Rimbaud, Lion garnizonunda yüzbaşı, annesi Vitalie Cuif de bir köylü ailesinin kızıydı. Babası 1860 yılında ailesini terketti ve Grenoble'daki garnizona katıldı. Babasının ailesini terk etmesi sonucu Rimbaud, annesi tarafından yetiştirilmek zorunda kaldı. Sinirli ve asi bir karaktere sahip olan Rimbaud, kısa bir süre sonra aile, ahlâk ve din kurallarına karşı çıkmaya başladı. 1870'te retorik hocası Georges Izambert, Rimbaud'nun edebiyat yeteneğini anlayıp, onu yazmaya teşvik etti. 1870-71 olayları onun çocukluk yıllarından beri içinde taşıdığı isyancılık ve macera arzusunu daha belirgin bir hale getirdi. Savaş başladıktan sonra çok genç yaşta yazdığı şiirler ile Paris'e kaçtı. Bunların arasına daha sonra ölçülü ve kafiyeli şiirler eklendi. Bunların arasında Le Bal

⁷⁸⁷ islamansiklopedisi.org.tr/rıza-tevfik-bölükbaşı

⁷⁸⁸ en.m.wikipedia.org/wiki/Rienzi

des Pendus (Asılmışlar Balosu), Accroupissement (Çömelle), Les Assis (Oturmuşlar), Les Chercheuses de Poux (Bit Kıran Kadınlar)'ı sayabiliriz. Paris'e giderken bileti olmadan yolculuk yaptığı için tutuklandı. George Izembert tarafından kurtarılan Rimbaud, onunla Douai'de buluştu ve beraber Charleville'e döndüler. İmparatorluğun çöküşünü alkışlayan Rimbaud, Devrim Hükümetini mutlulukla karşıladı. Şiirlerinde sert bir dille III. Napoleon'a, burjuva sınıfına, ve katolik kilisesine saldırılarda bulunan Rimbaud, Les Effares (Şaşkınlık) de fakir çocuklara, Le Dormeur du Val (Vadide Uyuyan Adam) de ise savaşta ölenlere duyduğu üzüntüyü dile getirdi. Bu süre boyunca tüm amacı Paris'e gidip oradaki sanat çevrelerinin içine girmek ve şiirlerini yayınlamaktı. Eylül 1871 yılında bu amacı gerçekleştirdi ve şiirlere hayran kalan Verlaine, Rimbaud'u Paris'e davet etti. Paris'e geldiği zaman yol boyunca yaşadığı macerayı sembolist bir şekilde anlatan Bateau Ivre (Sarhoş Gemi) adında çok uzun bir şiir yazmaya başladı. Davranışlarının kabalılığıyla herkesi hayrette bırakan Rimbaud'un Temmuz 1872'de Paris'i terk etme kararını Verlaine de onayladı ve beraber Belçika ve Almanya'da gezgin bir hayat yaşadılar. Bu süre boyunca da, daha sonra Tanrısal Esinler(Illuminations) kitabında yayınlanacak şiirlerini yazdı. Rimbaud, Sembolistlerin oniki yıl sonra tekrar keşfedecekleri serbest şiiri (özgür koşuk) 1872 sonunda yarattı. Bu şiirler Vers Nouveaux et Chansons (Yeni Mısralar ve Şarkılar) adı altında Illuminations'da yayınlandı. 1873'te Verlaine, Rimbaud'u Brüksel'de bir tabanca kurşunu ile yaraladı. Kendi din değiştirdikten sonra, boş yere Rimbaud'un da Allah'a inanmasına çalıştı. 1875'te Stuttgart'ta son bir kez daha görüşükten sonra, hayatları boyunca bir daha görüşmediler. Brüksel'de yaşanan bu dramdan sonra, 1873'te, Rimbaud bütün deliliklerini, taşkınlıklarını anlatan Une Saison En Enfer(Cehennemde Bir Mevsim) adındaki şiir kitabını yazdı. Hemen sonuç almasa da Une Saison En Enfer'deki "elveda", anlamına kavuşmakta fazla gecikmedi. 1875'te Rimbaud şiir yazmaya son verdi ve yolculuklar ve egzotik maceralarla dolu daha az coşku verici ama daha hareketli yeni bir yaşama başladı. Avrupa'ya geri döndükten sonra bir süre Avusturya, İtalya ve Almanya'da kaldı. 1877'de Hollanda ordusuna katılarak Cava'ya kadar uzandı, ama çok geçmeden ordudan kaçtı. Daha sonra Kıbrıs'a giden Rimbaud, 1880'den itibaren Afrika'ya yerleşti. Aden ve Harrar'da ticaretle uğraşmaya başladı ve Menelik'e silah satarak hızlı bir yoldan zengin olma hevesine kapıldı. Coğrafya dergisi ve Le Bosphore Egyptien dergilerinde Afrika gezileri yayınlandı. On yıl sonunda işleri çok iyi bir duruma gelen Rimbaud, dizinde çıkan bir tümörden dolayı tedavi olmak üzere Fransa'ya döndü. Marseille'de bir bacağı kesilen Rimbaud birkaç ay sonra 10 Kasım 1891'de Coception Hastanesinde öldü.⁷⁸⁹ // s. 266

Rize: SD., YA, DLA, GA, B.: Türkiye'nin en çok çay yetiştiren ve en çok yağış alan yeşil bir ili. Rize, Karadeniz bölgesinin Doğu Karadeniz bölümünde 40° 21' ve 41° 25' doğu boylamları ile 40° 33' ve 41° 20' kuzey enlemleri arasında yer alır. İl toprakları doğudan Artvin, güneyden Erzurum ve Artvin, batıdan Trabzon, güneybatıdan Bayburt illeri, kuzeyden ise Karadenizle çevrili olup, yüzölçümü bakımından Türkiye'nin ikinci en küçük ilidir. Trafik numarası 53'tür.⁷⁹⁰ // s. 221

Rizeli Sadık: HU., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.: Mümtaz'ın iskelede gördüğü, günlük hayatta yaşam mücadelesi veren kişilerden birisi. // s. 134

⁷⁸⁹ adimlardergisi.com/Arthur-rimbaud-2/

⁷⁹⁰ rize.gov.tr/sehrimiz

Roche: HU., KVA, DLA, GA, B.: Roche, 1 Ekim 1896 yılında kuruldu. Kurucusu Fritz Hoffman-La Roche standart ilaçların endüstriyel olarak üretiminin hastalıklar ile mücadelede önemli bir avantaj olacağını ilk farkedenden kişilerden birisiydi. Roche'un vizyoner kurucusu, ilk kuruluşundan başlayarak şirketini yenilikçiliğe odaklı ve uluslararası niteliğe sahip bir şirket olmaya yöneltti. Çokuluslu platformda var olma niteliğimiz bize dünya üzerindeki her bölgede ihtiyaçları fark edebilme ve sağlık çözümlerimizi sunabilme şansı vermektedir.⁷⁹¹ // s. 159

Rodin: HU., KA, DLA, GA, B.: François-Auguste Rodin, (12 Kasım,1840 Paris - 17 Kasım, 1917 Meudon, Fransa) Fransız heykeltıraş. Paris'te 12 Kasım 1840 tarihinde doğan François-Auguste-René Rodin, La Petite École (Küçük Okul) isimli Özel Desen ve Matematik Okulu'na girdiğinde heykeli keşfetti ve desen becerisini geliştirmeye başladı. 1864'te ilk atölyesini tuttu ve 20 yaşındaki Rose Beuret'yle tanıştı. 1871'de Belçika'da ilk kez yapıtlarını sergiledi. Gerçek boyutlu bir insan bedeni çalışması olan eseri tamamladıktan birkaç ay sonra Tunç Çağı adını verdiği bronz heykeline 1875'te başladı. 1882'de ise Adem, Havva ve Düşünen Adam adlı figürlerini yaptı. Bir süre sonra sevgilisi, daha sonra da en büyük rakibi olacak Camille Claudel'le tanıştı. 1883'te Victor Hugo büstünü yaptı, iki yıl sonra Calais Belediyesi, Calais Burjuvaları anıtını ısmarladı. Ertesi sene Öpüşme'yi yaptı. 1888'de devlet, Uluslararası Sergi için Öpüşme'nin mermerini ısmarladı. 1889'da empresyonizmin öncülerinden Fransız ressam Claude Monet'yle birlikte sergi açtı. 1895'te Meudon'daki Villa des Brillants'ı satın alarak resim ve antik heykel koleksiyonunu oluşturmaya başladı. 1900'de, Uluslararası Sergi vesilesiyle Paris'teki Alma Meydanı'nda yer alan pavyonda, 1902'de ise Prag'da büyük sergi açtı. 1904'te alçıdan yapılmış büyük boy Düşünen Adam heykeli ilk kez Londra'daki International Society'de, bronz versiyonu ise Salon de Paris'de sergilendi. Düşünen Adam 1906'da Panthéon'un önüne yerleştirildi. Fransa Ulusal Meclisi, arka arkaya yaptığı üç bağışla koleksiyonlarını devlete bırakan sanatçının anısına, Biron Konağı'nı Rodin Müzesi yapma kararı aldı. 29 Ocak 1917'de Rodin ve Rose Beuret evlendi. Rose, 14 Şubat'ta yaşama veda etti. Aynı yıl, 17 Kasım'da ölen Rodin, Meudon'daki Villa des Brillants'ın bahçesine, Rose'un yanına gömüldü. Mezarlarının başında bir Düşünen Adam heykeli yer alıyor.⁷⁹² // s. 211

Roma: HU., YA, DLA, GA, B.: İtalya'nın başşehri. Tiren Denizi'nden 24 km içeride yer alır. Târihi zenginlikleriyle meşhur olmasının yanı sıra, Katolik Kilisesinin idârî ve ruhanî merkezidir. Yüzölçümü 1508 km2 ve belediye olarak nüfusu da üç milyon civârındadır. Surlarla çevrili şehir merkezi, Roma'nın târihi zenginliklerinin büyük bölümünü barındırmasına mukâbil belediye alanının çok az bir kısmını kaplar ve Roma'nın bulunduğu on iki idârî biriminin en küçüğünü oluşturur. Roma'nın arkeolojik zenginliklerinin büyük bölümü, üzerinde eski şehrin kurulduğu Yedi tepede yer alır. Roma'nın kuruluşuna âit efsânelerden biri de şehrin Polatium Tepesinde bir çoban tarafından büyütülen Romus ve Romulus tarafından kurulduğu yolundadır.⁷⁹³ Roma MH. 28 Roma SAE. 17 Roma SD. 72 // s. 47

⁷⁹¹ roche.com/abaot/history.htm

⁷⁹² nkfu.com/augusto-rodin-kimdir/

⁷⁹³ islamansiklopedisi.org.tr/roma

Romalı: HU., BA, DLA, GA, T.: Roma halkından olan. ⁷⁹⁴ // s. 262
Romanyalı: HU., BA, DLA, GA, T.: Romanya halkından olan kimse. ⁷⁹⁵ Romen SAE. 350 // s. 73
Romeo ve Juliet, SD., EA, DLA, GA, B.: Romeo ve Juliet (Romeo ile Juliet olarak da geçer.) İngiliz oyun yazarı William Shakespeare tarafından yazılmış bir oyundur. Yazarın en iyi bilinen oyunlarından biri olan Romeo ve Juliet sinemaya da uyarlanmıştır. ⁷⁹⁶ // s. 122
Ronsard: HU., KA, DLA, GA, B., E.: Pierre de Ronsard, Rönesans dönemi Fransız edebiyatında geleneksel tarzı kırıp Yunan ve Roma modellenmiş yeni bir Fransız edebiyatı yaratmaya çalışan yedi şairden oluşan Pleiade grubunun önderi. Şiirleri aşk ve gençliğin geçmesi gibi temaları betimleyen pastoral tarzda eski yazı biçimlerini kullanır. Ronsard'ın şiirlerinin kolay çekiciliği, dünyevi tecrübenin önemine derin adanmışlığı saklar. Yazını, yaşlılık ve ölüm gibi bu tecrübelerin acı yanlarının korkusuzca üzerine gitme becerisini gösterir. Helene için sone adlı şiiri Orhan Veli tarafından Türkçeye çevrilmiştir. ⁷⁹⁷ // s. 91
Rosa Luxemburg: SD., KA, DLA, GA, B.: Rosa Luxemburg (d. 5 Mart 1871 - ö. 15 Ocak 1919), Polonya doğumlu Alman marksist politika teorisyeni, filozof ve devrimci. 1871 yılının (bazı kaynaklara göre 1870) 5 Mart'ında Yahudi bir ailenin çocuğu olarak Polonya'da doğdu. Daha genç yaşlarında sosyalizmle tanıştı ve dönemin solcu gruplarında yer aldı. Daha 18 yaşındayken içinde bulunduğu gruplar ve politik görüşü yüzünden İsviçre'ye kaçmak zorunda kaldı. 1889'da Zürih Üniversitesi'ne girdi. Burada felsefe, tarih, politika, ekonomi ve matematik öğrenimi gördü, hayatında büyük etki bırakacak isimlerle tanıştı. ⁷⁹⁸ // s. 105
Rosalinne Russel: SAE., KA, DLA, GA, B.B.: Rosalind Russel (1907-1976), ABD'li film yıldızı. ⁷⁹⁹ // s. 148
Rubens: SD., KA, DLA, GA, B.: Peter Paul Rubens (d. 28 Haziran 1577, Siegen – 30 Mayıs 1640, Anvers), Flaman ressam. Barok tarzın önde gelen isimlerindedir. Reform karşıtı sunak resimleri ile portreler, manzara resimleri ve mitoloji ve canlandırma öğeleri içeren tablolarıyla tanınır. Anvers'te Avrupa'nın önde gelen soyluları ve koleksiyoncularına resim üreten büyük bir atölye kurmuştur. Rubens, aynı zamanda, klasik Rönesans hümanizmi ile eğitim görmüş bir bilim adamı, sanat koleksiyoncusu ve de İspanya ve İngiliz kralları tarafından şövalye yapılmış bir diplomattır. ⁸⁰⁰ // s. 79
Rudolf Valentino: SAE., KA, DLA, GA, B.: Rudolph Valentino: Ünlü bir sinema aktörüdür. Asıl adı, Podolpo d'Antogualla'dır. İtalya'nın, Castellanete şehrinde doğdu(1895), fakir bir ailenin çocuğuydu, genç yaşında iş bulmak için Amerika'ya gitti (1913). O sıralarda sinema sektörü henüz gelişme devrindeydi. Valentino'nun sinema alemine girmesi pek zor olmadı, oynadığı filmlerde kısa zamanda tanındı. Adı, birkaç yıl içinde Amerika sınırları dışında da duyuldu. Romantik rollerde sağladığı

⁷⁹⁴ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.1660

⁷⁹⁵ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.1661

⁷⁹⁶ shakespeare.mit.edu/Romeo_juliet/full.html

⁷⁹⁷ simgesiir.wordpress.com/tag/ronsard/

⁷⁹⁸ tr.m.wikipedia.org/wiki/Rosa_Luxemburg

⁷⁹⁹ en.m.wikipedia.org/wiki/Rosalind_Russel

⁸⁰⁰ ressamlar.gen.tr/pieter-paul-rubens-kimdir-hayati-biyografisi

<p>başarıları, kadınlar arasında fazla tutulmasına sebep oluyordu. Üst üste oynadığı filmlerden epey para kazandı. Amerikan sinemacılığının en gözde aktörü oldu. Genç yaşta, bir gazeteciyle yaptığı kavgada apandisitinin patlaması sonunda öldü (1926). Stüdyo tarafından hazırlanan şahane bir cenaze töreniyle gömüldü.⁸⁰¹ // s. 167</p>
<p>Ruhsar Hanım: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Atiye'nin ablası, Behçet Bey'in baldızı, Kazasker Ata Molla Bey'in kızı // s. 8</p>
<p>Ruhsar Hanımefendi: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: İsmail Molla Bey'in kızının adı. Ruhsar Hanım MH. 98 Ruhsar MH. 111,112,113 // s. 27</p>
<p>Rum: HU., BA, DLA, GA, B., E. : Müslüman ülkelerde oturan Yunan asıllı kimse. Doğu Roma İmparatorluğu sınırları içinde yaşayan, Roma yurttaşı haklarına sahip olan halk.⁸⁰² Rum SAE. 142 Rum SD. 177 Rumlar SD. 16,143 // s. 22,53</p>
<p>Rum Mehmet Paşa Camii: HU., YA, DLA, GA, B.Ar.Ar.Ar.: Rum Mehmet Paşa Camii ya da Rumi Mehmet Paşa Camii, İstanbulun Üsküdar ilçesinde yer alan, Osmanlı döneminde kalma tarihî bir ibadethanedir. Rum asıllı Osmanlı veziri Rum Mehmet Paşa tarafından yaptırılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde İstanbul'un Anadolu Yakası'na yaptırılan ilk cami olma özelliğini taşımaktadır. Yapımına 1469 yılında başlanan cami, 2 yıllık inşaat sürecinin ardından 1471 yılında tamamlanarak ibadete açıldı. Cami, mimari olarak Bizans ve Osmanlı esintilerini bir arada taşımaktadır. Cami son kapsamlı onarımını 1953 yılında geçirmiştir.⁸⁰³ // s. 168</p>
<p>Rumali: HU., YA, DLA, GA, B.: Osmanlı Devletinin Avrupa topraklarındaki en büyük idârî birimi. Osmanlılar Rumeli'de ilk fetihlerini yaparken (1353-1359), Süleyman Paşa, bu kuvvetlerin başkumandanı sıfatı ile beylerbeyi durumunda idi. Daha sonra Sultan Birinci Murâd Han döneminde, Edirne merkez olmak üzere, Rumeli eyâleti kuruldu. Lala Şâhin Paşa da beylerbeyi tâyin edildi. Bu beylerbeyliğin vazîfesi, idârî olmaktan ziyâde, fetih harekâtını devâm ettirmek, yâni İslâm dînini yaymaktı. Bu yüzden beylerbeyiliğin sınır bölgelerine en seçkin komutanlar tâyin edildi.⁸⁰⁴ Rumeli MH. 19,40,65,76,77,83,105,119,124 Rumeli SAE. 30 Rumeli SD. 36 Şarki Rumeli MH. 95 Rumeli HU. 149 Şarki Rumeli SAE. 38 // s. 313</p>
<p>Rumca: HU., DA, DLA, GA, B.: Rumların kullandığı yeni Yunancanın bir lehçesi. Bu dille yazılmış olan.⁸⁰⁵ Rumca SAE. 157 // s. 313</p>
<p>Rumelihisarı: HU., YA, DLA, GA, B.: Fâtilh Sultan Mehmed Han'ın Boğaz'ın Avrupa yakasına yaptırdığı hisar. İstanbul'un fethi için alınan stratejik tedbirlerden biri olarak yapılan bu hisar; Yenicehisar, Yenihisar, Boğazkesen hisarı, Yenikale, Güzelhisar mânâsında Nîkhisar ve Başkesen hisarı gibi isimlerle anılmıştır. Ancak bulunduğu yere izâfeten Rumeli hisarı ismiyle tanınmıştır. İstanbul'u fethetmeye karar veren genç Osmanlı sultânı Mehmed Han, kuşatmadan önce bâzı tedbirler</p>

⁸⁰¹ biography.com/people/rudolph-valentino-9514591

⁸⁰² tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56e66c420abf5.00760380

⁸⁰³ Süleyman Faruk Gönçüoğlu, "Anadolu Yakası'nın İlk Camisi", *İstanbul'un İlkleri Enleri (Türkçe)*, 83, İstanbul 2010.

⁸⁰⁴ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 6, Rumeli maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

⁸⁰⁵ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı,, s.1665

aldı. İstanbul boğazına hâkim olup, geçen gemiler kontrol altına alınmadıkça fetih çok güçlü. Bunun için Boğaz'ı kontrol altına alacak bir kale yaptırmak icâb ediyordu. 1451 yazı sonunda Karaman seferinden dönen sultan Mehmed Han, Anadolu Hisarı bölgesinden karşıya geçerken, Boğaziçi'nin durumunu çok dikkatli incelemişti. O zamanki toprakların menzillerinin kifayetsizliği Karadeniz'den gelen gemileri kontrol altına almaya yetmiyordu. Bu sebepten İstanbul fethine hazırlanmak ve Boğaz'a hâkim olmak düşüncesi ile Rumeli hisarının plânları bizzat sultan Mehmed Han tarafından yapıldı. Hisarın yapılmasında, geçişi karşılıklı top ateşi ile önlemek ve akıntılar sebebiyle gemilerin hisarın yapılacağı kıyıya yaklaşmak zorunda kalması dikkate alınmıştır. Rumeli hisarının inşâatına Mart 1452'de başlandı. Hisarın projesi, yapılacak surların, burçların, kapıların yerlerini, aralık ve mesafelerini bizzat sultan Mehmed Han'ın tesbit ettiği hususlar dikkate alınarak mîmâr Muslihiddin Ağa tarafından çizilmişti⁸⁰⁶. Rumelihisarı SD. 165 // s. 176

Rumi: SAE., BA, DLA, GA, B.: Anadolu ile ilgili, Anadolu'ya bağlı, Anadolu'da yaşayan. Bizans İmparatorluğu'na ve bu imparatorluğun egemenliği altındaki kimselere ilişkin.⁸⁰⁷ // s. 36

Rus: HU., BA, DLA, GA, B., E. :Rusya Fedarasyonu'nda yaşayan Doğu Slav halkı veya bu halkın soyundan olan kimse, Moskof gavuru.⁸⁰⁸ Ruslar SD. 226 // s. 53

Ruskaya İzyoşka: SD., YA, BŞA, ÖA, B.B.: Tevfik Bey ile Cemal'in Tepebaşı'nda girdikleri lokantanın adı. // s. 175

Rusya: HU., YA, DLA, GA, B.: Sınırları içinde yüz civârında milliyete mensup topluluklar bulunan bir devlet. Kuzeyinde Kuzey Kutup Denizi; doğusunda Pasifik (Büyük) Okyanus; batısında Estonya, Litvanya, Beyaz Rusya, Letonya, Ukrayna, Moldavya, Baltık Denizi; güneyinde Kazakistan, Moğolistan, Çin, Gürcistan, Âzerbeycan, Hazar Denizi, Kuzey Kore, Karadeniz yer alır. Toprak bakımından dünyâ ülkeleri arasında birinci, nüfus bakımından ise beşinci sıradadır.⁸⁰⁹ Sovyet Rusya HU. 91 // s. 93

Rübab, SD., EA, DLA, GA, Ar.: Tevfik Fikret'in bir şiirinin adıdır. Eserin asıl adı, Rübab-ı Şikeste'dir.⁸¹⁰ // s. 41

Rüşti Paşa: SD., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Tanzîmât dönemi Osmanlı sadrâzamlarından. Sinop'un Ayandon (Ayancık) ilçesinden Hacı Hasan Ağa adında fakir bir kayıkçının oğludur. 1811 yılında Ayandon'da doğdu. Üç yaşında ailecek İstanbul'a geldiler. İlk tahsilini mahalle mektebinde yaptı, Vak'a-i hayriye denilen yeniçeri ocağının kaldırılmasından sonra, Tophane'de açılan Asâkir-i muntazama taburuna girdi. Zamanla yükselerek mülâzim (teğmen) oldu. Maaşının bir mikdârıyla özel hoca bularak, biraz Arabî, Fârisî ve Tanaş Efendi adlı birinden Fransızca öğrendi. Yine Hüsrev Paşa'nın aracılığıyla bâzı askerî kitapları Fransızca'dan Türkçe'ye çevirmek üzere sultan İkinci Abdülhamîd Han'a takdîm edildi. Seraskerlik dâiresinde Nâmık Paşa'nın yanında tercüme işiyle

⁸⁰⁶ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 6, Rumeli Hisarı maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

⁸⁰⁷ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.1665

⁸⁰⁸ tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.56e66f01260f38.36391775

⁸⁰⁹ islamansiklopedisi.org.tr/rusya

⁸¹⁰ pandora.com.tr/urun/rubab-1-sikeste/133509

<p>görevlendirildi. Nâmık Paşa'nın Londra'ya gönderilmesinden sonra tek başına tercüme işini yürüttüğü için Mütercim diye meşhur oldu. Kolağalık rütbesiyle dokuz sene Rumeli, Anadolu ve Suriye taraflarında çeşitli vazifelerde bulundu. Sırasıyla; binbaşı alay emîni, kaymakam (yarbay) rütbelerine terfi etti.⁸¹¹ Şirvanizade SD. 14 Şirvanizade Rüştü Paşa SD. 15 Şirvanizade Rüştü Paşa MH. 70 // s. 15</p>
<p>S...:HU., YA, BŞA, ÖA, T., E. :İşgal gecesi Mümtazların oturdukları evde Mümtaz'ın babasının, oturdukları evin sahibine düşman bir Rum tarafından ev sahibi sanılarak öldürüldüğü yer. // s. 22,25,29,38</p>
<p>Saat Ayar Ekipleri: SAE., KUA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.Ar.: Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün Saat Sevenler Cemiyeti aracılığıyla köylere tahsis ettikleri ekipler. // s. 302</p>
<p>Saat Ayar İstasyonları: SAE., KUA, BŞA, ÖA, Ar.T.B.: Saatleri durmuş hanımların ve beylerin saatlerinin ayarlarını düzeltmek için yol üstünde uğranılabilecek küçük yerlerdir.İlk iki istasyon Galatasaray ve Teşvikiye'ye açılır. // s. 20</p>
<p>Saat Evleri: SAE., YA, BŞA, ÖA, Ar.T.: Saat Evleri personeli için oluşturulan mahallenin adıdır. // s. 344</p>
<p>Saat Karakterolojisinde İrdal Metodu: SAE., EA, BŞA, ÖA, Ar.B.B.: Doktor Ramiz'in yazdığı kitabının adıdır. // s. 13</p>
<p>Saat Sevenler Cemiyeti: SAE., KUA, BŞA, ÖA, Ar.T.Ar.: Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün çalışmalarını destekleyecek, halk arasında fikirlerini yayacak, hatta bunlar için neşriyat yapacak cemiyetin adıdır. // s. 281</p>
<p>Saat ve Psikaanalizm: SAE., EA, BŞA, ÖA, Ar.B.: Doktor Ramiz'in yazdığı kitabının adıdır. // s. 13</p>
<p>Saatleme Bankası: SAE., KUA, BŞA, ÖA, Ar.B.: Hayri İrdal'ın kendisinin bile haberinin olmadığı banka projesinin adıdır. Saat Evlerinin kurulmasında maddi ihtiyaçların karşılandığı ve Milletlerarası Saat Tröstü'nün yardım ettiği bankanın adıdır. // s. 293</p>
<p>Saatleri Ayarlama Enstitüsü: SAE., KUA, BŞA, ÖA, Ar.T.B.: Halit Ayarcı'nın kurduğu bir kurum. Üç katlı bir binaya sahip ve bu binanın katları arasında bağlantı (merdiven) yok. Her daire birbirinden bağımsız olarak yapılmış. İki kısma ayrılmıştır. Birinci kısımda Zemberek, Mil, ve Yelkovan şubeleri bulunur. İkinci kısmında ise İçtimai Koordinasyon ve Çalışma İstatistiği şubeleri bulunur. Saat Evleri, Ayar İstasyonları, Saat Sevenler Cemiyeti gibi kurum ve cemiyetlerin merkezidir. Ayarlama Enstitüsü SAE. 247, // s. 11</p>
<p>Saatleri Ayarlama Enstitüsü Kooperatifi: SAE., KUA, BŞA, ÖA, Ar.T.B.B.: Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün ihtiyaçlarının karşılanması için kurulan kooperatifin adıdır. // s. 284</p>
<p>Saatlerin Psikaanalizi: SAE., EA, BŞA, ÖA, Ar.B.: Doktor Ramiz'in Saatleri Ayarlama Enstitüsü neşriyatındaki çok önemli etütünün adıdır. // s. 17</p>
<p>Sabah: SAE., KVA, BŞA, ÖA, Ar.: Hayri İrdal'ın kiprit kutularından yaptığı binanın salonunun</p>

⁸¹¹ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 6, Mütercim Mehmet Rüşdi Paşa maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

bölünerek oluşturulan dört sütundan birinin adıdır. // s. 353
Sabahattin Bey: SD. , KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Sosyolog ve siyâsetçi. 1877'de İstanbul'da doğdu. Babası Dâmâd Mahmûd Celâleddin Paşa, annesi Seniha Sultandır. Özel bir eğitim gördü, Fransızca öğrendi. 1899 yılında babası Paris'e kaçarken Sabahaddîn'i de berâberinde götürdü. İlk gençlik yıllarını siyâsî huzursuzluklar içinde geçirdi. Fransa'dakiJön Türklerin içindeki bir grubun başına geçti. Bir taraftan da Le Play Sosyoloji Okulunun temsilcileri ile temas kurdu. Onların fikirlerini inceledikten sonra, benimseyerek hayâtı boyunca müdâfaa etti. İkinci Meşrûtiyetin ilânından sonra yurda döndü.Sevenleri ve partililer tarafından kahraman gibi karşılandı. ⁸¹² Prens Sabahattin SD. 52 // s. 44
Sabih: HU. , KA, BŞA, ÖA, Ar.: Adile Hanım'ın kocası // s. 79
Sabiha 1: HU. , KA, BŞA, ÖA, Ar.: İhsan ve Macide'nin oğlu, Ahmet'in kız kardeşidir. // s. 9,10,13,14,15,17,21,
Sabiha 2: SD. , KA, BŞA, ÖA, Ar.: Cemal'in çocukluktan sevdiği kız, Süleyman Bey ve Sündüs Hanım'ın kızları, Muhtar'ın karısı. // s. 22,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35,36
Sabire Hanım 1: HU. , KA, BŞA, ÖA, Ar.: İhsan Bey Adasında bir dükkan sahibi olan ve hastalara kendince reçete yazan ihtiyar bir kadın. // s. 13
Sabire Hanım 2: MH. , KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Aksi bir kadın, baba yadigarı guguklu bir saatin sahibi. // s. 23
Sabri Bey: SAE. , KA, BŞA, ÖA, Ar.: Hayri İrdal'ın hem mesai hem de meyhane arkadaşının adı. // s. 90
Sabri Hoca: MH. , KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: İsmail Molla'nın babasının medrese arkadaşı, atiye ile ablasına yıllardır hocalık eden kişi, muayyen bir sınıfın adamı, Dilsiz Hoca, Dinsiz Hoca diye de bilinir. Bir devrin medrese tipidir. İsmail Molla ve Ata Molla'ya göre daha politik bir kişiliğe sahiptir. Hoca MH. 71 Sabri MH. 72 Dilsiz Hoca MH. 73 Dinsiz Hoca MH. 73 Sabri Efendi MH. 73 Kırık Kulak MH. 76 // s. 70
Sabriye Hanımefendi: SAE. , KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Cemal Bey'e aşık olan kadın, Zeynep Hanım'ın komşusu, İspritzma Cemiyetinin üyesi, bu cemiyet dağılınca Saatleri Ayarlama Enstitüsünde işe başlamıştır. Sabriye Hanım SAE. 162 Sabriye SAE. 164 // s. 162
Sadberk: MH. , KA, BŞA, ÖA, B.: Adile Hanım ile Süleyman Bey'in çocukları. // s. 116
Sadrazam Paşa: SD. , KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Dönemin Osmanlı sadrazamı için kullanılan sıfat, hitap. // s. 134
Sadrazam Sait Paşa: SD. , KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Said Paşa (Küçük Mehmed) Osmanlı sadrâzamlarındandır. 1838 yılında Erzurum'da doğdu. Babası Seb'a-zâde Ali Nâmık Efendidir. Zamânın Bahriye Müşîri Eğinli SaidPaşadan ayırmak için "Küçük" lakabı takılmıştır. Öğrenimine

⁸¹² islamansiklopedisi.org.tr/prens-sabahaddin

Erzurum'da başladı ve İstanbul'da devam etti. Meclis-i vâlâ mazbata odasına kâtip yardımcısı olarak girdi. Bu sırada Fransızca'yı öğrendi. Sırasıyla, Şûra-yı Devlet üye yardımcılığı, Takvimhâne Müdürlüğü, Tahfîr-i Emlâk Müdürlüğü, Ticâret Nezâreti Mektupçuluğu ve Sadâret Mektupçuluğu vazifelerinde bulundu. Sultan İkinci Abdülhamîd Han, tahta geçtikten sonra, Mabeyn-i Hümâyûn Başkâtipliğine tâyin olundu. Bundan sonra vezir pâyesini alarak, Meclis-i Âyân üyesi, Hazîne-i Hassa Nâzırı ve Dâhiliye Nâzırı vazifelerinde bulunduktan sonra, 18 Ekim 1879'da Sadrâzam oldu. Sadâret makamına geldiğinde kırk bir yaşında idi. Said Paşa, dokuz defâ sadrâzamlık makamına tâyin edildi. Sadrâzamlığı yedi yıl, bir ay yirmi dokuz gündür. Meşrûtiyete karşı olmakla berâber çekingen ve sorumluluktan kaçan bir karaktere sâhip olduğu için, 31 Mart hâdisesinde pasif kalmıştır. Said Paşa, İkinci Meşrutiyette Meclis-i Âyân Reisi oldu. Mahmûd Şevket Paşanın kabinesinde nâzırlık vazifesinde bulundu. 1914'te yetmiş altı yaşında vefât etti. Mezarı Eyüp Türbesinin girişindedir. Said Paşa, Doğu ve Batı kültürüne sâhip olup, kitaplara karşı büyük bir merakı vardı. 1965'te zengin kütüphânesi bir banka tarafından satın alınmıştır. Sadrâzamlığı zamânında ilmî, siyâsî, ekonomik alanlarda alınan bütün iyi kararları kendisine mâl eden bir hatıra yazmıştır. Halbuki yaptığını ileri sürdüğü bütün işler, bizzat Sultan İkinci Abdülhamîd Hanın emirleriyle yerine getirdiği hususlardır.⁸¹³ Said Paşa SD. 87 // s. 46

Sadullah Ağa: HU., KA, DLA, GA, Ar.T.: Hacı Sadullah Ağa, Türk bestecisi (İstanbul 1760 - ay.y. 1825). Tarih, Edebiyat ve musiki öğrendi. 1768 Osmanlı - Rus savaşında bulundu. Musahip ve başmusahip oldu; Enderun'da musiki hocalığı yaptı. III. Selim tahta çıktığı zaman (1789) tanınmış bir besteci ve hanendeydi. Padişah tarafından korundu. II. Mahmud devrinde de saraydan ayrılmadı. Sadullah Ağa, klasik kurallara bağlı kaldı; fakat musikide lirizm unsurunu geliştirerek yeni-klasik dönemin en büyük bestecisi oldu. Ayrıca, okuyucu olarak da ün kazandı. Birçok eser besteleyen Sadullah Ağa'nın, iki Kar, dokuz Beste, altı Ağır Semai, yedi Yürük Semai olmak üzere ancak 24 parça eseri günümüze kaldı.⁸¹⁴ // s. 260

Sadullah Bey: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Cavide'nin kocası // s. 8

Safınaz: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Hayri İrdal'ın halasının hizmetçisi, Hayri İrdal'ın halası ölünce Safınaz Hanımın parası bittikten sonra kendilerine hizmetçilik yapmak için gelen kadın. Safınaz Hanım SAE. 68 // s. 65

Sahaflar: HU., YA, DLA, GA, Ar.: İstanbul'un eski kitap alışveriş merkezi olan bu ünlü çarşı, Kapalıçarşı'nın Fesçiler Kapısı ile Beyazıt Meydanı arasında yer almaktadır.⁸¹⁵ Sahaflar MH. 11 Sahaflar SAE. 119 // s. 42,46,57,

Sahrayıcedit: SD., YA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Asım Bey'in oturduğu yerin, Perdecibaşı'nın evinin bulunduğu yerin adı., // s. 224

Saint Augustin: SD., KA, DLA, GA, B.: Augustine (Augustine of Hippo, 354 - 430), Origenes'in karşıtı ve aynı zamanda Kilise Babalarının en büyüğü olan ve en önemli kişi olarak kabul edilen

⁸¹³ islamansiklopedisi.org.tr/mehmed-said-pasa

⁸¹⁴ islamansiklopedisi.info/dia/ayrmetin.php?idno=140497

⁸¹⁵ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 6, s.410

düşünür "Augustinus"tur. Denilebilir ki, İlkçağ ile Ortaçağın sınırı üzerinde bulunan Augustinus ile Patristik dönem hem olgunluğa ulaşmış, hem de son bulmuştur. Augustinus, politeist (çok Tanrılı) Romalı bir subay ile Hıristiyan bir anadan doğmuştur. Önce çeşitli etkilerde kalan Augustinus, çok sonra Hıristiyan olmuştur. Hıristiyan olduktan sonra, gerek teorik ve gerekse pratik yönden, tüm yaşamını Kiliseye ayırmış, Kuzey Afrika'da piskopos olarak ölmüştür. Augustinus'un yaşamını, en iyi şekilde, kendisinin yazdığı bir eserden, "Confessiones" isimli eserinden öğreniyoruz. Confessiones'in dünya edebiyatında özel bir önemi vardır. Çünkü bu eserin, dünya edebiyatında ilk gerçek otobiyografi olduğu söylenebilir.⁸¹⁶ // s. 111

Saka Esseyd Muhammed Elkasimi Efendi :HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.Ar., E. :Mekke-i Mükerrreme'de Babünnevide kuyumcu Mesut Efendi mahdumu Haremi Şerif hizmetkaranından Esseyd Muhammet Elkasimi Efendi hazretleri. // s. 50

Sakine Hanımefendi: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Sabahattin Bey'in (Prens Sabahattin) soyundan gelenlerden birisi, Osmanlı Hanımlar Cemiyeti'nin ikinci reisi, mahallenin ve tanıdıklarının evlenme işlerinden sorumlu olan kadın. Aliye Hanım'ın annesi, çok realist yaratılışlı bir kadın. // s. 44,65,66,67,

Saksonya: MH., YA, DLA, GA, B.: Kuzey Almanya'da, Elbe nehrinin orta ke-simindeki bir bölgenin ve eski bir devletin adıdır. Yüzölçümü 15.200 km² olan Saksonya, Avrupa'nın nüfusu en yoğun bölgesidir. Bu bölgede 7.000.000'a yakın insan yaşar. Bugün Doğu Almanya'nın bir ili olan Saksonya'nın başkenti yarım milyon nüfus- iu Dresden şehridir.⁸¹⁷ // s. 57

Salih Kaptan: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Rizeli, Musatafa'nın patronu, Madam Elakçıyan'a aşık olan adam, İstanbul denizcileri arasında elinin sertliğiyle, iş bulmak, para kazandırmak, adam kayırmak hususundaki cömertliğiyle kendisine mühim bir yer yapan kişi, karısı, beş çocuğu, iki damadı, bir gelini ve yedi yaşında bir torunu ile kalabalık bir aile ile Beykoz'da altında balıkxane bulunan bir evde yaşayan, sol bacağı diğerinden kısa olan adam. // s. 77

Saliha Sultan: SAE., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Saliha Sebkatı Valide Sultan (1680-1739) Osmanlı padişahı I. Mahmut'un annesi, Valide Sultan ve Sultan II. Mustafa'nın eşiydi. İstanbul doğumlu Rum asıllıydı ve doğduğu zamanki ismi Aleksandra idi. Oğlu I. Mahmut'un 1730 yılında tahta çıkmasıyla Valide Sultan oldu. Oğlunun 24 yıllık saltanatının ilk 9 yılı boyunca Valide Sultan kaldı. 1739 yılında oğlunun saltanatı sırasında öldü. Cenazesi İstanbul Eminönü'nde Yeni Camii Turhan Hatice Valide Sultan Türbesi'ne gömüldü.⁸¹⁸ // s. 94

Salim Bey: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Nevzat Hanım'ın kocası, hastalıklı, korkak, hodbin ve sızlanmaktan hoşlanan, şahsiyetsiz ve hasis bir insandır. Evlendikten üç sene sonra askerdeyken, daha ziyade kendisinin sebebiyet verdiği bir kaza sonucunda ölmüştür., // s. 98

Sami Bey: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: İhsan, Tefvîk Bey ve Muhlis Bey'in arkadaşı, mühimce bir zat, Anadolu Hisarında bir yalısı var. // s. 151

Saniye Hanım: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Halit Bey'in babasına süt veren seksenlik kadın, Halit

⁸¹⁶ global.birtannica.com/biography/Saint-Augustine

⁸¹⁷ tr.m.wikipedia.org/wiki/Saksonya

⁸¹⁸ frmartuklu.org/konu/Saliha-sultan-kimdir-saliha-sultan-hayati.19419

Bey'in süt ninesi, // s. 111
Saniye ve Sosyete: SAE., EA, BŞA, ÖA, Ar.B.: Halit Ayaracı'nın yazdığı kitabın adıdır. // s. 13
Sansar: SAE., KA, BŞA, ÖA, B.: Hayri İrdal'ın lakabı. // s. 367
Saraciye Şirketi: MH., KUA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Ali Paşa'nın sadaretinin sonlarına doğru kurulan şirket, Nuri Bey'in işlerinin bozan, birçok iş alanına sahip olan Simkeşhane'nin ıslah edildikten sonra Simkeşhane'nim işlerini yapan şirket. // s. 127
Saraçhane: MH., YA, DLA, GA, Ar.: Merkezi Atatürk Bulvarı ile Şehzadebaşı Caddesi'nin kesiştiği nokta olan; Bozdoğan Kemerli'nin çevresinde ve kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda Zeyrek ile Aksaray, doğu-batı doğrultusunda ise Şehzadebaşı ile Kızıtaşı arasında kalan semt. ⁸¹⁹ Saraçhane SD. 9 // s. 121
Sarah Bernhardt: SD., KA, DLA, GA, B.: Sarah Bernhardt (d. 22 Ekim 1844 - ö. 26 Mart 1923) tiyatro aktrisiydi. Ününü Avrupa'da 1870'lerde duyurdu ve bunun ardından Avrupa ve Amerika'da aranılan biri oldu. Ünü ciddi drama aktristi olarak geliştirdi ve "Kutsal Sarah" takma adını aldı. ⁸²⁰ // s. 122
Saray: MH., YA, DLA, GA, Ar.: Dönemin Osmanlı padişahının bulunduğu yer, devletin yönetildiği merkez, padişah ve ailesinin ve diğer devlet adamlarının yaşadığı yerin adıdır. ⁸²¹ Saray SD. 111,265, // s. 33,67,70,
Sarıkamış: SD., YA, DLA, GA, T.: Sarıkamış, Horasan'da kurulan Selçuklu-Türk İmparatorluğunun İslam tefekkürünü dünyaya yayma, Selçuklu nizam medeniyetini, Türk hakimiyetini Orta Asya'dan Ege sahillerine, Kafkas sahillerine, Kafkas'lardan Yemen'e kadar olan bölgelerde kurma ve yaşatma amacıyla 16 Ağustos 1064 tarihinde Alparslan'ın ordularıyla Bizans Kalesi Ani şehrini, Kars kalesini, Allahü Ekber ve Soğanlı Dağlarını istila etmesiyle Sarıkamış'ta bir Türk vatani olmuştur. ⁸²² // s. 270
Sarıyer: HU., YA, DLA, GA, T.: Boğaziçi'nin Rumeli sahilinde, güneyde Büyükdere, kuzeyde Yenimahalle semtleri (eskiden iskeleleri) arasında kalan yerleşme. İdari açıdan Sarıyer İlçesi'nin merkez mahallesi olan Sarıyer, kuzeydoğuda Yenimahalle, kuzeyde Rumelikavağı, kuzey ve kuzeybatıda Maden, güneyde Büyükdere mahallelerine komşudur. Yerleşme Büyükdere Koyu'nun kuzeydoğusundaki Mesar Burnu'nun üstündeki tepelerin kuzey yamaçlarından başlayarak eski Sarıyer Deresi'nin vadisi boyunca ve kuzeyde Yenimahalle'ye doğru uzanır. Mesar Burnu'nu dönerken Sarıyer Vapur İskelesi ve İstanbul Boğaz Komutanlığı Subay Gazinosu (Sarıyer Orduevi) yer alır. ⁸²³ Sarıyer SD. 165 // s. 183
Sazsemâisi, HU., EA, DLA, GA, Ar.: Saz semâisi, Türk müziğinde saz için bestelenmiş sözsüz formlardan biri. Genellikle dört hane ve bir teslim kısmından oluşur. Bu hanelerden bir tanesi teslim ile aynı makamda iken (bu aynı zamanda saz semâisinin makamını da tayin eder) diğer üç hane farklı

⁸¹⁹ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C.6, s.462

⁸²⁰ biography.com/people/sarah-bernhardt-9210057

⁸²¹ tr.m.wikipedia.org/wiki/Saray

⁸²² sarikamis.bel.tr/tarihce

⁸²³ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C.6, s.470

makamlarda bestelenir. Peşrevden farklı olarak daha küçük usullerde olur ve fasılların sonunda kapanış eseri olarak çalınır.⁸²⁴ // s. 107

Scala: MH., BA, DLA, GA, B.: Della Scala, İtalyan ailesi, birçok üyesi senyör ve Verona podestası idi. Başlıcaları şunlardır: I Mastino (öl. Verona 1277), I. Alberto (öl. 1301), I. Bartolomeo (öl. 1304), I. Albino (öl. 1311), I. Cangrande (Verona 1291-Treviso 1329), II. Mastino (1308-1351), II. Cangrande (1332-1359), Cansignorio (1340-1375), Antonio (1362-1388), Guglielmo (öl. 1404).⁸²⁵, // s. 140

Scapin, MH., EA, DLA, GA, B.: Fransız yazar Moliere'in 24 Mayıs 1671 tarihinde Paris'de kraliyet Sarayında oynattığı "Les Fourberies de Scapin" adlı oyununun baş kahramanı. // s. 141

Schacht: SAE., KA, DLA, GA, B.: Horace Greeley Hjalmar Schacht (22 Ocak 1877 Tinglev – 3 Haziran 1970 Münih), Alman Bankacı. Reichsbank'ın genel başkanı ve Nazi Almanyası'nın Ekonomi Bakanı. Babası toptancı bir tüccardı. Öğreniminin bir kısmını babasıyla birlikte gittiği ABD'de yaptı. Schacht, yüksek öğrenimini politik ve ekonomik dallarda yapmış, sonra banka istatistikleri üzerine çalışmıştır.⁸²⁶ // s. 14

Schopenhauer: SAE., KA, DLA, GA, B.: Arthur Schopenhauer (d. 22 Şubat 1788, Danzig - 21 Eylül 1860, Frankfurt), Alman bir filozof, yazar ve eğitmandir. Aynı zamanda Immanuel Kant'ın en çok değer verdiği öğrencisiydi. Schopenhauer, Alman felsefe dünyasındaki ilklerdendir ve dünyanın anlaşılmaz, akılsız prensipler üzerine kurulu nedenselliklerinin olduğunu söyleyerek dikkatleri çekmiştir. Babası Heinrich Floris Schopenhauer, Danzigli tüccar bir ailenin soyundan gelmekteydi, annesi ise daha sonra tanıdık bir yazar olan Johanna Schopenhauer'dır. Schopenhauer ailesi, Polonya'nın bölünmesiyle otonomisini kaybeden Danzig'i 1793 yılında terk eder ve Hamburg'a yerleşir, burada yeni bir işyeri açar. Ailesinin ticari geçmişine gelenekselliğiyle sadık kalan Arthur, babasının desteğiyle Hamburg'taki özel bir okula (Hamburger Rungesche Privatschule) yazılır. Burada öğrendikleriyle yetinemeyen Arthur, babasından kendisini acilen alt yapısı daha iyi olan liseye (Gymnasium) kayıt etmesini rica eder. Babası bunu gereksiz bulduğunu ve kendisine avrupa ülkelerinde genel bir eğitim seyahati yapmasını ve bu seyahat sonrasında karar vermesi gerektiğini söyleyerek daha iyi bir öneride bulunur. Arthur bu öneriyi kabul eder ve nihayetinde de en çok Wimbledon'da İngilizce pratiği için zaman geçirdiği bu seyahati 1803'ten 1804'e kadar Hollanda, İngiltere, Fransa, İsveç, İsviçre, Silezya ve Prusya arasında dönüşümlüdür.⁸²⁷ // s. 116

Seferberlik: SD., KVA, DLA, GA, T.: Memleketin, maddî ve mânevî bütün güçlerinin (askerî, siyâsî, ekonomik ve psikolojik güç) topyekün savaş ihtiyaçlarını karşılayacak ve savaşın devamını sağlayacak seviyeye getirilmesi; diğer bir deyimle maddî mânevî bütün kuvvet ve kaynakların, savaş isteklerine göre yöneltilerek barış durumundan sefer durumuna geçirilmesidir. Buna topyekün seferberlik de

⁸²⁴ turksanatmuzigi.org/bilgiler/nedir/saz-semaisi-nedir

⁸²⁵ it.m.wikipedia.org/wiki/Della_Scala

⁸²⁶ tr.m.wikipedia.org/wiki/Hjalmar_Schacht

⁸²⁷ dmy.info/schopenhauer-felsefesi-hayati/

denir. Sefer kelimesi lügatta “yolculuk, savaşa gitme”; seferberlik ise “yolculuğa, savaşa hazır hâle gelme” anlamlarına gelir. ⁸²⁸ // s. 196
Sefiller, SD., EA, DLA, GA, T.: Sefiller, Victor Hugo'nun 1862 yılında yazmış olduğu roman. Roman Fransız Devrimi'nin etkisiyle ortaya çıkan romantizm akımının en önemli eserlerindedir. ⁸²⁹ // s. 39
Seher Hanım: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Nevzat Hanım, Atiye Hanım ve Selma Hanım'ın arkadaşı, Zeynep Hanım'ın ölüm haberini bir ay sonra öğrenen kişi. // s. 166
Selahaddin Reşit Bey: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.Ar.: Mekke'de ölen, Nuran'ın akrabalarından birisidir. // s. 139
Selahattin Bey: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Taş merdivenlerle çıkılan ve araba kapısı arka tarafa düşen konağın sahibi, Tanzimat'ın o süslü evlerinden birisinin sahibi olan kişi. // s. 149
Selahattin Reşit Beyefendi: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.Ar.: Sultan Mecit devrinde Mabeyn katibiydi, konağında ecnebi adabını ilk kabul eden zevattandı, evvelce ufak tefek yapılı ve bir de alafranga muaşeretini sevdiği için kendisine Frenküzümü Reşit Bey denen, sonra bir dessay delilin peşine düşerek Medine'ye giden ve o zaman Mücavir Reşit Bey diye anılan kişidir. Frenküzümü Reşit Bey SD. 269 Mücavir Reşit Bey SD. 269 Reşit Bey SD. 269 // s. 269
Selamiefendi: SAE., KA, DLA, GA, Ar.: Celvetiyye yolunda yetişen velîlerdendir. Doğum târihi belli değildir. 1691 (H.1103) senesinde İstanbul'da vefât etti. Türbesi Üsküdar'dadır. İlim tahsil edip yetiştikten sonra müderrislik ve bir müddet İstanköy Adası müftülüğü yaptı. Bu vazîfelerden sonra tasavvufta yetişmek üzere zamânının meşhur rehberlerinden Şeyh Abdullah Efendinin derslerine ve sohbetlerine devâm etti. Bu hocasından feyz alarak tasavvufta kemâle erdi. Hocası onu kendisine halîfe seçip insanları irşâd edip Peygamber efendimizin mübârek yolunu öğretmesi için Bursa'ya gönderdi. Orada bir zâviye yaptırıp insanlara dîn-i İslâmı anlatmak, öğretmek ve yaşatmakla meşgûl oldu. 1679 (H.1090) senesinde Divitçizâde Şeyh Mehmed Efendinin yerine İstanbul Üsküdar'da Şeyh Mahmûd Dergâhının şeyhliğine getirildi. Bir müddet de bu vazîfede kaldı. Bağlarbaşı'nda bir tekke ve câmi, Bülbülderesi'nde ve Acıbâdem'de birer câmi, Bulgurlu ve Fıstıklı'da birer zâviye yaptırmıştır. Çamlıca'da kurduğu mahalleye onun ismi verilmiştir. ⁸³⁰ Selami Efendi HU. 169 // s. 210
Selanik: SD., YA, DLA, GA, B.: Yunanistan'ın ikinci büyük kenti ve Yunan Makedonyası bölgesinin yönetim merkezidir. Ayrıca Mustafa Kemal Atatürk'ün doğduğu şehirdir. Selanik'in nüfusu 363.987 yakındır ve coğrafi koordinatları 40°38' kuzey enlemi ve 22°58' doğu boylamındadır. Önemli turistik ziyaret yerleri Beyaz Kule, Arkeoloji Müzesi Ve Atatürk'ün doğduğu evdir. ⁸³¹ // s. 8,34
Selçuk: HU., BA, DLA, GA, T.: Selçuklular, kökeni Oğuz Türkleri'nin büyük bir kolu olan bir hanedandı. Selçuklular, 11. ve 14. yüzyıllar arasında Orta Asya'nın bir bölümünü ve Orta Doğu'yu

⁸²⁸ islamansiklopedisi.org.tr/seferberlik

⁸²⁹ filozof.net/Turkce/edebiyat/dunya-edebiyati/44799-sefiller-romani-kisaca-konusu-kitap-hakkinda-bilgi.html

⁸³⁰ Dr. Mustafa Tatcı, “Celveti Şeyhi Üsküdarlı Ali Efendi ve Tarikat-Namesi”, *Aziz Mahmud Hüdayi Uluslar arası Sempozyum Bildiriler*, İstanbul 2005, C. 2, s.126

⁸³¹ yunansitan.com/selanik

<p>yönetti. Selçuklular, Ortadoğu'da devletler kurarak 300 yıl boyunca egemen olmuş, Oğuzların Kınık boyundan bir Türk hanedanıdır. Adı, hanedanın kurucusu Selçuk Bey'den gelir. Göçebe Türklerde bozkırdaki ırmakları geçiş büyük önem arz ediyordu. Oğuznamede salı keşfeden kişi boyun önemli bir atası sayılmaktadır Selçukluların kurduğu devletlerin ilki, Büyük Selçuklu Devletidir. Bu devlet daha sonra Anadolu Selçukluları, Kirman Selçukluları, Horasan Selçukluları, Suriye Selçukluları ve Irak Selçukluları devletleri olarak beşe ayrılmıştır. Türklerin tarih boyunca kurdukları devletlerden en önemlilerinden birisi Büyük Selçuklu Devleti'dir. Selçuklular 24 Oğuz kabîlesinden Kınık boyuna mensupturlar. Oğuzlar 10. yüzyılda Sir-i Derya (Seyhun) ile Hazar Denizi'nin doğusu ve Aral Gölü arasındaki bölgede yaşarken Kınık boyu da bunların arasında Sir-i-Derya suyunun ağzına yakın oturmakta idi. 10. yüzyılın başında Oğuz Yabgu Devleti'ni "Yabgu" unvanı taşıyan bir hükümdâr idâre etmekte idi. Selçuklu âilesinin atası olan Temir-Yalğ (Demir yaylı) lakablı Dukak (veya Dokak) Müslüman olduğu rivâyeti de vardır.⁸³² // s. 269</p>
<p>Selim 1: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Orhan, Mümtaz, Suat, Nuri ve Fahri'nin arkadaşı, kısa boylu olan. // s. 245</p>
<p>Selim 2: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Cavide'nin aşık olduğu erkek. // s. 149,151</p>
<p>Selim Paşa 1: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.T.: Arife Hanım'ın refakat ettiği kızın merhum babası. // s. 12</p>
<p>Selim Paşa 2: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Zagrep ayanı, Ulvi Bey'in babası, İhsan'ın dedesi. Zagrep ayanı Selim Paşa SD. 15 // s. 15</p>
<p>Selim-i Salis: MH., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Osmanlı sultanlarının yirmi sekizincisi, İslâm halifelerinin doksan üçüncüsü. Sultan Üçüncü Mustafa Hanın oğlu olup, annesi Mihrişah Sultandır. İstanbul'da 24 Aralık 1761 târihinde, Topkapı Sarayında doğdu. Şehzâde Selim'in doğumunda yedi gün, yedi gece "Şehrâyîn", üç gece de Deniz Donanmasında tertiplenen merâsimlerle büyük şenlikler yapıldı. Şehzâdeliğinde sarayda mükemmel bir eğitim, öğretim gösterilip, terbiye edilerek yetiştirildi. Yüksek din ve fen ilimleri, Arapça ve Farsça öğrendi.⁸³³ Selim-i Salis SD. 269 Selim-i Salis HU. 148,249 // s. 144</p>
<p>Selimiye Kışlası: HU., YA, DLA, GA, Ar.T.: Üsküdar İlçesi'nde kendi adıyla anılan semttedir. Selimiye Kışlası'nın yapılışı ve günümüze ulaşan biçimini alışı oldukça uzun bir tarihi süreç içinde olmuştur. Dahası Selimiye'nin yapım tarihi, modern düzenli ordunun kuruluş tarihi ile iç içedir.⁸³⁴ Selimiye Kışlası SAE. 102 // s. 168</p>
<p>Selma Hanımefendi: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Cemal Bey'in karısı v Hayri İrdal'ın aşık olduğu kadın. // s. 16</p>
<p>Semih Bey: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Nevzat Hanım'a aşık olan kişi. // s. 164</p>
<p>Senegalli: SD., BA, DLA, GA, T.: Senagal halkından olan kimse. // s. 142</p>

⁸³² islamansiklopedisi.org.tr/selcuklular

⁸³³ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 6, Selim Han III maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

⁸³⁴ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 6, s.520

Serkldoryan: SD., YA, BŞA, ÖA, B.: Ermeni bir sarraf ailenin oğlu Abraham Eramyan tarafından İstanbul'un meşhur İstiklal Caddesinde 1875 yılında yaptırılan 45 metre uzunluğundaki binanın adıdır. 1882 yılında yine aynı ad ile burada bir klüp açılır. Kurtuluş Savaşında İtilaf devleri subaylarının uğrak yerlerinden bir tanesi olmuştur., // s. 302

Servet-i Fünun: HU., KVA, DLA, GA, Ar.Ar.: Tanzimat döneminde, Batı edebiyatına yönelik hareketinin en aşırı safhası olan bir edebî akım. Tanzimattan bugüne kadar, Batıya en aşırı bağlananlar Servet-i Fünûncular olmuştur. Bu edebiyat topluluğu Edebiyat-ı Cedîde diye de bilinir. Servet-i Fünûn, bir mecmua olarak, 1891 senesinden 1944'e kadar, bâzı aralıklarla İstanbul'da varlığını devam ettirdi. Başta Servet-i Fünûn (Edebiyat-ı Cedîde) olmak üzere, Fecr-i Âti, Millî Edebiyat taraftarları, Yedi Meş'aleciler ve daha sonraki edebî topluluklar etrâfında toplanarak fen, sanat, edebiyat ve magazin sahalarındaki yazılarıyla 2464 sayı yayımlandı.⁸³⁵ // s. 263

Sevr: MH., YA, DLA, GA, B.: Birinci DünyâHarbi sonrasındaki antlaşmalardan. Osmanlı Devletiyle İngiltere, Fransa, İtalya ve Yunanistan arasında 10 Ağustos 1920 târihinde Fransa'nın başşehri Paris'in Sevres kasabasında imzâlandı. Osmanlı Sultanı Vahideddîn Han (1918-1922) ileİngiliz, Fransız ve İtalyan parlamentoları tarafından tasdik edilmediğinden hükümsüz kalmıştır. Yunanistan tek taraflı kabul edip, yürürlüğe koymak istediye de, ordusu 9 Eylül 1922'de İzmir'den EgeDenizine dökülünce, arzusundan vazgeçmek zorunda kaldı. Sevr Antlaşması, 10 Nisan 1915 târihinde Londra'daRusya-İngiltere-Fransa Gizli antlaşmasına göre, Türkiye'nin paylaşılması esâsına dayanıyordu.⁸³⁶ Sevr SD. 202 // s. 15

Seyit Bilal: SAE., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Sinop evliyasındandır. Peygamber efendimizin torunu Hazreti Hüseyin'in soyundan geldiği rivâyet edilen şehid mücâhid. Peygamber efendimizin; "İstanbul elbette feth olunacaktır. Onu feth eden kumandan ne güzel kumandan ve onu feth eden asker ne güzel askerdir." hadîs-i şerîfindeki müjdesine kavuşmak ve o büyük şehri İslâm beldelerinin sınırları içine katmak isteyenlerden birisi de Halife Ömer bin Abdülazîz idi.Halife bu düşünce ile bir gün ordu komutanlarını ve devlet ileri gelenlerini sarayında toplantıya çağırdı ve onlara şöyle dedi: "İslâmı gönderen Allahü teâlâ nasıl olsa onu koruyacak ve muzaffer edecektir. Yalnız biz de ona hizmet vazîfesinden mutlaka sorulacağız. İslâm ordularının Anadolu'ya açılmasına Bizans engeldir. Bu sebeple de İstanbul'un fethi gecikmektedir. Dördüncü defâ onu kuşatmamıza rağmen bir türlü feth edemedik. Peygamber efendimizin müjdesi gerçekleşecek, bir gün surlar mutlaka yıkılacak ama ben istiyorum ki bu şerefe biz nâil olalım. Yeniden sefer düzenleyip surları bir defâ daha sarsmak istiyorum. Bu seferle belki o yüce Habîbin müjdesine muvaffak olabiliriz. Ordularımızın muzafferiyeti için sizlerin de görüşlerinizi almak istiyorum."⁸³⁷// s. 72

Seyit Lütfullah: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Herkes kendisini farklı yönleriyle bilmekte ve kendisini sürekli gizlemektedir. Daha doğrusu herkese yalan söylemektedir. Gaipteki Aselban adlı kişinin sevgilisidir. Deli Seyit Lütfullah SD. 37Lütfullah SD. 43 // s. 34

⁸³⁵ turkedebiyati.org/servetifunun_edebiyati.html

⁸³⁶ islamansiklopedisi.org.tr/sevr-antlasmasi

⁸³⁷ akintarihi.com/islamtarihi/seyitbilal.htm

Seyit Nuh: HU., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Türk bestecisidir (Diyarbakır, ?-?, 1714). IV. Mehmed ve III Ahmed zamanlarında büyük ün yaptı. Yüzden çok eser besteledi. Bugüne kadar gelen eserleri: Tahit-Ağır Remel; Şehnaz-Ağır Çember; Nühüft-Darb'ı Fetih besteleriyle; Tahir Yürük Semaisi ve Hümayun Sengin Semaisi.⁸³⁸ // s. 79

Sezai Bey 1: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Mümtaz ile Nuran ile büyük köşkte sohbet eden kişinin adıdır. // s. 173

Sezai Bey 2: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.: İhtiyat zabiti, Nevzat Hanım'ın kocasının bir tanıdığı. // s. 151

Sezar: HU., KA, DLA, GA, B.: Sezar (Caius, Julius, Caesar), ünlü Romalı general ve diktatör. M.Ö. 101 yılında doğan Sezar, eski bir patricius âilesindendi. Sezar'ın, idâreye hâkim olan Sulla'nın rakibi Mairus'u destekleyen bir soylunun kızı ile evlenmesi şimşekleri üzerine çekti. Sulla ondan hanımını boşamasını istedi. Bu emri dinlemeyen Sezar, Roma'dan uzaklaşarak, Anadolu ve Kilikya'da askerî hizmete girdi. Sulla'nın M.Ö. 78'de ölmesi üzerine geri döndü. Sulla'nın sistemini yıkmak için Pompeius ile işbirliğine başladı. M.Ö. 68'de quaestor (konsül yardımcısı) görevine seçildi. Aynı zamanda uyguladığı büyük bir propaganda ile halkı yanına çekmekten de geri kalmıyordu. Sezar, bugünkü Portekiz'i de içine alan Uzak İspanya eyâletindeki quaestorluk görevinin ardından M.Ö. 65'te curule asedilis (yüksek belediye görevlisi) ve M.Ö. 63'te başrahip oldu. 63 ve 64 konsül seçimlerinde başarısızlığa uğrayan Catilina'nın darbe teşebbüsüne adı karışan Sezar, bu sebeple, tekrar iki yıllığına İspanya Vâliliğine gönderildi. Sezar bu sırada edindiği büyük servetle dönüşünde M.Ö. 59 yılı için konsüllüğe aday oldu. Seçimi kazanan Sezar'ın ilk işi zenginliğiyle meşhur Galya üzerine yürümek oldu. Aynı zamanda Romalıların da en büyük düşmanı olan Galyalıları mağlup etmekle Roma'daki itibârı daha da artacaktı. Sırasıyla Helvetler ve Sûevleri yenen Sezar, M.Ö. 58'de Galya'ya yerleşti. Belçika, Armarica ve Aquitanialara boyun eğdirdi. Birbirinden kopuk ve düzensiz isyân hareketlerini kırdıktan sonra, bölgede kendi teşkilâtını kurmaya muvaffak oldu. Ancak bu sırada Roma'da Pompeius'un tek konsül olarak seçilmesi ve Sezar'a karşı cephe alması, ülkede bir iç savaşın doğmasına yolaçtı. Sezar, İtalya ile Ciselpina arasında sınır meydana getiren Rubico'yu aştı ve Roma üstüne yürüdü. M.Ö. 50-47 yılları arasında süren savaşlardan muzaffer olarak çıkan Sezar, bu kez diktatör ünvanıyla Roma'ya döndü. Muhâliflerinin isyânlarını M.Ö. 46'da Thapsus'ta ve M.Ö. 45'te Munda'da çok kanlı bir şekilde bastırdı. Yine bu dönemlerde Sezar'ın Kleopatra ile evlenerek onu Roma'ya getirmesi ve sefâhat âlemlerine dalması halkın ve devlet adamlarının tepkisini üzerine çekiyordu. Nitekim Sezar, Partlardan M.Ö. 53'teki yenilginin öcünü almak ve Fırat'ın batısındaki toprakları ele geçirmek amacıyla yeni bir sefere hazırlanırken, Senato'da önceden belirlenmiş bir suikast sonucu öldürüldü (M.Ö. 44). Sezar'ın sayıları altmışı bulan suikastçılar arasında evlatlığı Brutüs'ün kendisini hançerlediğini görünce söylediği, "Sen de mi Brutüs?" sözü târihe geçmiştir.⁸³⁹ Sezar MH. 108 Sezar SAE. 68 // s. 122

Sfenks: HU., KVA, DLA, GA, B.: Mısır, ardından Yunan mitolojilerinin masalsı figürü. Mitolojide

⁸³⁸ filozof.net/Turkce/edebi-sahsiyetler-kisilikler-biyografiler/43328-seyyid-nuh-kimdir-hayati-eserleri-hakkinda-bilgi.html

⁸³⁹ tarihsayfasi.com/medeniyetler/jul-sezar

insan başlı bir aslan olan sfenks, başlangıçta eski Mısır'ın mitsel bir figürüydü. Bunların en eskisi olan Gize sfenksi (Kefren piramidinin doğusunda, İ.Ö. 2500'e doğru), nemes başlığını (krallık simgesi) giymiş Kefren'in başı ile yatar durumda bir aslan gövdesinden oluşur. Nekropolisin bekçisi olarak, onu olası saldırılara ya da kötü güçlere karşı korumakla görevlendirilmiştir. Aynı zamanda hükümdarlık erkinin iyileri koruyan, isyancıları korkutan bir simgesidir.⁸⁴⁰ Sfenks SD. 309 // s. 281

Shakespeare: HU., KA, DLA, GA, B.: Ünlü İngiliz şâiri ve dram yazarı. 23 Nisan 1564'te Stradford-an-Avan'da dünyâya geldi. Hayâtı hakkında bilgiler tam ve kesin değildir. Az tahsil gördüğü, buna mukâbil sahnede aktörlük ederek yetiştiği söylenir. Önceleri çiftçilik ve bakkallıkla geçinen babası, sonradan şehrin belediye başkanlığına kadar yükseldi. Annesi varlıklı bir âilenin kızıdır. Âilesinin üçüncü çocuğu olan Shakespeare, ilkokulu bitiremeden ayrıldı. Babasının dükkânında çalıştı. Bir ara kasap çıraklığı yaptı. 18 yaşındayken 26 yaşındaki bir köylü kızıyla evlendi. Bâzi kaynaklarda (Encyclopedia Britannica gibi) Shakespeare isimli bir şâir yoktur. Shakespeare ismine izafe edilen eserler Sir Francis Bacon tarafından yazılmıştır, denilmektedir. Hayâtı hakkında yazılı, sağlam kaynaklara dayanan pek fazla bilgi olmayışı, hele eserlerini sağlığında tam olarak yayınlamamış bulunması, kesin yazılış târihlerinin bilinemeyişi gibi birçok aksaklıklar bu durumu meydana getirmiştir. Yalnız Shakespeare'in bir aktör olduğu kesindir. Önce başkalarının piyeslerini küçük değişikliklerle sahneye koymuş, sonra orijinal eserler yazmıştır. En tanınmış dramlarının bile konusu çok kere evvelki edebiyatlardan alınmakla berâber, Shakespeare'in onları yeniden yazışıyle orijinal, millî ve beşerî bir hüviyet kazanmışlardır. Shakespeare'in eserlerinde hukuk, siyâset, insan rûhu gibi çok geniş bilgilere rastlanır. Gerek manzum tiyatrolarında, gerek nesirle yazdıklarında, fikirleri kadar duygulara da önem verir. Şahıslarını birbirinden çok ayrı seçer ve bunlar son derece gerçek kişiler olup kesin çizgilerle seyircinin önüne konulur. Zamânına âit çok etraflı hükümler ileri sürer. Her zaman karamsar görünmekle birlikte, dâimâ iyinin tarafını tutar, iyiyi zafere ulaştırır. Shakespeare, duyan, düşünen, seven, ihânet eden, ıstırap çeken, kinleri, aşkları, kıskançlıkları veya ihtirasları uğruna cinâyet işleyen, araştıran, inanan, karanlıkta kalan veya çıldıran, saf, mâsum, iyi, hâin, birçok insanı ve bayağılık, dalkavukluk, kurnazlık gibi sayısız vasıflar hâlinde ortaya çıkan birçok insan özelliklerini büyük ustalıklarla sahneye koymuştur. Ayrıca üç yüze yakın soneleriyle ince ve büyük bir şâir olduğunu göstermiştir. Bugün Shakespeare tarafından yazıldığı bilinen piyeslerin sayısı 35'tir. Bunlar içinde en tanınmışları dramlardır. En meşhur dramları Hamlet, Macbeth, Othello, Kral Lear ile Roméo ve Juliette'dir. Üçüncü Richard, Dördüncü Henri ve Juler César gibi târihi dramları; Venedik Taciri, Oniki Gece, Bir Yaz Gecesi Rüyası, Nasıl İsterseniz, Fırtına gibi komedileri ve fantastik, feerik piyesleri vardır. Son yıllarını doğduğu şehirde geçiren Shakespeare aldığı aşırı alkol yüzünden 1616'da öldü. Türkçeye çevrilen eserleri: Antonius ile Kleopatra, Atinalı Timon, Hamlet, Hırçın Kız, Jül Sezar, Kral Lear, Makbet, Othello, Bir Yaz Gecesi Rüyası, Romeo ile Juliet, Fırtına, Kral Üçüncü Richard'ın Tragedyası, Kuru Gürültü, Onikinci Gece, Venedik Taciri, William Shakespeare'den Soneler.⁸⁴¹ Shakespeare SD.11 // s. 250

Shelley: HU., KA, DLA, GA, B.: Percy Bysshe Shelley, (d. 4 Ağustos 1792, Horsham, Sussex - ö. 8

⁸⁴⁰ nkfu.com/sfenks-nedir-eski-misirda-sfenk/

⁸⁴¹ antoloji.com/m/William-shakespeare

<p>Temmuz 1822, Livorno); İngiliz yazınının ve Romantik Dönem'in en önemli şairlerinden biri. Eton'da eğitim gördü. 1811'de yazdığı "Ateizmin Gerekliliği" adlı makalesinden dolayı Oxford'dan atıldı ve babası tarafından da reddedildi ve Londra'ya gitti. Orada Harriet Westbrook adlı bir bayanla evlendi. İrlanda'da ayaklanmayı kışkırttı.⁸⁴² // s. 181</p>
<p>Sıdıka Hanım: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Halit Bey'in annesi, Sırmakeş Nuri Bey'in karısı, // s. 116</p>
<p>Sıraserviler: SD., YA, DLA, GA, T.: Sıraserviler Caddesi, İstanbul'un Beyoğlu ilçesinde Taksim Meydanı'ndan başlayıp Firüzağa Camii'ne kadar inen ve üzerinde Alman Hastanesi, İlkyardım Hastanesi, Romanya Konsolosluğu, Belçika Konsolosluğu, birçok otel ve mağazanın bulunduğu bir caddedir.⁸⁴³ // s. 206</p>
<p>Sırbistan: MH., YA, DLA, GA, B.: Balkanlar'da bulunan bir devlet. Sırbistan Karadağ'ın ayrılmasıyla oluşmuştur. Kuzeyinde Macaristan, batısında Hırvatistan, Bosna Hersek ve Karadağ, güneyinde Makedonya ve Kosova, doğusunda Romanya ve Bulgaristan bulunur.⁸⁴⁴ Sırbistan SD. 57 // s. 95</p>
<p>Sırmakeş Nuri Bey: MH., KA, BŞA, ÖA, Far.Ar.Ar.: Sıdıka Hanım'ın kocası, Halit Bey'in babası, // s. 117</p>
<p>Sırp: SD., BA, DLA, GA, B.: Yugoslavya'nın Sırbistan bölgesinde yaşayan Slavların güney kolundan olan halka Sırp denir. Sırlar ise bu halkın soyunlan gelenlere denir.⁸⁴⁵ Sırlar MH. 95 // s. 35</p>
<p>Sibirya: SD., YA, DLA, GA, B.: Rusya Federasyonunun, Ural Dağlarından Pasifik Okyanusuna kadar uzanan topraklarına verilen isim. Sibirya, Kazakistan Cumhuriyeti ve Orta Asya'yı meydana getiren diğer cumhuriyetleri de ihtivâ eder. Yaklaşık olarak 13 milyon km2 lik bir yüzölçüme sâhiptir. Sibirya bölgesinde 30 milyon insan yaşar. Kuzeyinde, Kuzey Buz Denizi, doğusunda Pasifik Okyanusu, güneyinde Kazakistan, Moğolistan ve Mançurya ve batısında Ural Dağları bulunur. Sibirya esas olarak üç bölgeye ayrılır; Batı Sibirya, Doğu Sibirya ve Rusya Uzak Doğusu.⁸⁴⁶ // s. 43</p>
<p>Sicil-i Osmani, HU., EA, DLA, GA, Ar.Ar.: Sicil-i Osmanî ya da Tezkere-i Meşâhîr-i Osmaniye, Mehmed Süreyya tarafından 1893- 1897 yılları arasında kaleme alınan Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan 20. yüzyılın başına kadar yaşamış kadın ve erkek meşhur 17.000 kişi hakkında bilgi veren en geniş Osmanlı biyografyasıdır.⁸⁴⁷ // s. 90</p>
<p>Sicilya: HU., YA, DLA, GA, B.: Akdeniz'de İtalya'ya ait büyük bir adadır. İtalya'nın ana topraklarından, en dar yeri 3 km. kadar olan Messina Boğazı ile ayrılmıştır. Biçimi, kabaca, bir üçgeni andırır. Yüzölçümü, yanındaki ufak adalarla birlikte, 25.708 km2 kadardır. Toplam nüfusu da 5.000.000'u bulur. Adanın kuzey kıyısı, genel olarak, fazla gi-rintili çıkıntılıdır, gemilerin barınmasına</p>

⁸⁴² biography.com/people/percy-bysshe-shelley-9481527

⁸⁴³ emlakansiklopedisi.com/wiki/siraserviler-beyoglu-istanbul

⁸⁴⁴ islamansiklopedisi.org.tr/sirbistan

⁸⁴⁵ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.1759

⁸⁴⁶ islamansiklopedisi.org.tr/sibirya

⁸⁴⁷ Mehmed Süreyya, *Sicil-i Osmani*, Tarih Vakfı Yurt yayınları 30, İstanbul 1996

elverişli limanları bulunur. Bu limanların en önemlisi Palermo'dur. Adanın güneyi ile batısı daha az engebelidir, kıyı çizgisi hemen hemen düzdür. Doğuda ise dik, kayalık kıyılar bulunur. Bu kıyının kuzey kesiminde Etna Yanardağı yükselir.⁸⁴⁸ // s. 98

Sihirli Flüt, HU., EA, DLA, GA, Ar.B.: Sihirli Flüt (Almanca Die Zauberflöte K. 620) 1791 yılında Wolfgang Amadeus Mozart tarafından bestelenen ve librettosunu Emanuel Schikaneder'in yazdığı opera eseri. Eser, konuşma ve şarkının birlikte yer aldığı sözlü şarkı, singspiel, biçiminin bir örneğidir. Libretto August Jakob Liebeskind'in Lulu ya da Sihirli Flüt masalından esinlenmiştir. Sihirli Flüt, lirik, komik ve ciddi öğeleri ile her üç opera türünün de özelliklerini bünyesinde katmış, kutsiyet izafe edilen konuları komik karakterlerle yumuşatmıştır. Geleneksel olarak İtalyanca yazılan opera geleneğini bozmuş ve Almanca yazılmıştır.⁸⁴⁹ // s. 58

Silahtar: MH., KA, DLA, GA, Ar., E. :Silahtar Mehmed Ağa (Fındıklılı), Türk tarihçisi (İstanbul 1658-ay.y. 1723). Küçük yaşta Enderun'a alındı. Sonra Hasbahçe bostancıları arasına girdi ve sırasıyla zülüflü, baltacı, hasoda hademesi, tülbent ağası, çuhadar ve silahdar oldu. IV. Mehmed, II. Süleyman, II. Ahmed, II. Mustafa ve III. Ahmed devirlerinde sarayda yaşadı ve bu padişahların yakını oldu. Kara Mustafa Paşa ile II. Viyana ve Avusturya seferlerine katıldı. Mehmed Ağa, birçoğunu kendisinin gördüğü, yaşadığı tarihi olayları Silahdar Tarihi adıyla tanıma eserinde anlattı. Bu eserinin dili Osmanlı nesir geleneğini sürdürür.⁸⁵⁰ // s. 42

Simkeşane: MH., YA, DLA, GA, Ar.: Eminönü ilçesinde Beyazıt'ta Yeniçeriler Caddesi üzerinde bulunmaktadır. Doğusunda Darphane Sokağı, güneyinde Sekbanbaşı ve devamı olan Kalaycı sokakları, batısında ise Hasan Paşa Hanı ile sınırlanmıştır.⁸⁵¹ // s. 120

Singapur: HU., YA, DLA, GA, B.: Singapur Cumhuriyeti, Malay Yarımadası'nın güney ucunda, Ekvatorun 137 kilometre kuzeyinde yer alan bir ada devletidir. Kuzeyde Malezya'nın Johor Eyaleti, güneyde ise Endonezya'nın Riau Adaları ile çevrili, dünyanın az sayıdaki şehir devletlerinden biridir.⁸⁵² Singapur SD. 232 // s. 228

Sinop: MH., YA, DLA, GA, B.: Karadeniz Bölgesinin batı ve orta bölümünde yer alan bir ilimiz. İl toprakları 41° 12' ve 42° 06' kuzey enlemleriyle 34° 14' ve 35° 26' doğu boylamları arasında kalır. Doğudan Samsun ve Çorum, batıdan Kastamonu illeriyle çevrilidir. Sinop'taki İnceburun, Türkiye'nin kuzeyindeki en uç noktasıdır. Trafik numarası 57'dir.⁸⁵³ Sinop SAE. 72 Sinop SD. 9,15,16,19,23,28 // s. 104

Sir Edward Grey: SD., KA, DLA, GA, B.: Sir George Grey'in torunu olan Edward Grey 1862 yılında Northumberland'da doğdu. Siyasete Liberal Parti üyesi olarak 1885'te atıldı. 1905-1916 yılları arasında dışişleri bakanlığında bulundu. İngiltere ile Fransa arasındaki Entente Cordiale'in ve Rusya'nın da katılımıyla meydana gelen Üçlü Antlaşmanın (İttifak-ı Müselles) kurucusu olduğu halde

⁸⁴⁸ tr.m.wikipedia.org/wiki/Sicilya

⁸⁴⁹ operaturkiye.com/wp1/index.php/yazilar/1-eser-analizleri/mozartin-son-opera-saheseri-sihirli-flut.html/

⁸⁵⁰ historyanyavuz.wordpress.com/2013/04/02/silahdar-findiklili-mehmet-aga-90-91-2/

⁸⁵¹ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 6, s.567

⁸⁵² islamansiklopedisi.org.tr/singapur

⁸⁵³ Sinop.gov.tr/sehrimiz

Almanya'nın askeri gücünden çekinerek bu antlaşmayı işlemez hale getirdi. Bununla beraber, İngiltere'yi Fransa ve Rusya'nın yanında savaşa girmekten alıkoymadı (4 Ağustos 1914). Lloyd George ile siyasi muhalefette olduğu için, 1916'da görevinden ayrıldı. 1933 yılında Fallodon'da öldü.⁸⁵⁴ // s. 185

Sirkeci: SAE., YA, DLA, GA, T.: Eminönü ile Sarayburnu arasındaki sahil çevresinde yer alan semt. Eminönü İlçesi'ne bağlı Hoca Paşa Mahallesi'nin kuzey kesimlerini kaplar. Semtın merkezi Sirkeci Garı ve önündeki, trafik kavşağı niteliğindeki meydandır. Batıdan Eminönü ve Bahçekapı, güneyden Cağaloğlu semtlerine komşudur. Doğuda Gülhane Parkı ve Topkapı Sarayı' m çevreleyen surlara dayanır. Kuzeyi Feribot İskelesi de denen Sirkeci İskelesi'nin yer aldığı sahildir.⁸⁵⁵ Sirkeci SAE. 210 Sirkeci SD. 7 // s. 19

Sivas: SD., YA, DLA, GA, T.: Türk İstiklâl Savaşının temellerinin atıldığı, Selçuklu devrinin dev eserleriyle süslü, yüzölçümü bakımından Konya'dan sonra ikinci sırada yer alan bir ilimiz. Sivas ili topraklarının büyük kısmı İç Anadolu'nun yukarı Kızılırmak bölümünde diğer kısımları ise Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgesinde olup, 35° 50' ve 38° 14' doğu boylamları ile 38° 32' ve 40° 16' kuzey enlemleri arasında yer alır. KuzeydenGiresun, Ordu ve Tokat; doğudan Erzincan; güneyden Malatya, Maraş, Kayseri; batıdan Yozgat illeriyle çevrilidir. Trafik numarası 58'dir.⁸⁵⁶ // s. 183

Sivastopol: SAE., YA, DLA, GA, B.: Kırım Özerk Cumhuriyeti'nde başkent Akmescit'in 70 km güneyinde Karadeniz kıyısında tarihi liman kenti. Ruslar tarafından Sivastopol (Sevastopol) olarak anılır. Ukrayna'nın en hareketli ticari ve askeri limanı ile en büyük ikinci kentidir. Aynı zamanda ülkenin ve Doğu Avrupa'nın en önemli endüstri, bilim ve kültür merkezlerinden biridir. Kent dünyaca ünlü Karadeniz filosuna ev sahipliği yapar.⁸⁵⁷ // s. 102

Soeure: SD., KA, DLA, GA, B.: Hemşire, bakıcı anlamında bir kelimedir. (Özel ad değildir, ama özel ad gibi işletilmiştir.) // s. 38

Sofya: SD., YA, DLA, GA, B.: Bulgaristan'ın başkenti ve en büyük şehri. Nüfusu yaklaşık 1,8 milyon kişidir. Sofya Vadisi'nin büyük bir alanını kapsayan şehrin kuzeyinde Sıra Dağlar (Stara Planina), doğusunda ve güneydoğusunda Sredna Gora, doğusunda Vitoşa dağı, batısında ise Lülün, Viskâr ve Çepin dağları bulunur. Şehir, İskır nehrinin ve soldaki kollarının şeritleri üzerine kuruludur.⁸⁵⁸ // s. 18

Soğanağa: SAE., YA, BŞA, ÖA, B.: Abdüsselam Bey'in yeni taşındığı konak yavrusu evinin bulunduğu yer. // s. 78

Sokrat: HU., KA, DLA, GA, B.: Atinalı felsefeci. M.Ö. 470 ile 399 seneleri arasında yaşamıştır. Babası heykeltraş, annesi ebelik yapardı. Sokrates herhangi bir yazılı eser bırakmadığı ve hiç seyahat etmediği için, şahsiyeti ve ortaya koyduğu doktriniyle ilgili bilgiler Platon'un ve Xenophon'un eserlerinden alınmıştır. Platon ve Xenophon, Sokrates'ten yaklaşık olarak 45 yaş genç olup,

⁸⁵⁴ firstworldwar.com/bio7grey.htm

⁸⁵⁵ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 7, s.15

⁸⁵⁶ Sivas.bel.tr/icerik/38/12/sivasimiz.aspx

⁸⁵⁷ tr.m.wikipedia.org/wiki/Sivastopol

⁸⁵⁸ m.almanyavizesi.net/s/Sofya_Hakkinda_Genel_Bilgi_Bulgaristan_Vizesi.php

Sokrates'in talebeleridir. Sokrates, Cpygr Pisagoros'dan talebesi denilecek şekilde etkilenmiştir. Aristo, Platon'un talebesidir. ⁸⁵⁹ Sokrat MH. 145 // s. 291
Soloski: MH. , KA, BŞA, ÖA, B.: Agop Efendinin ahbabı, yedi yıl önce karısı, çoluk çocuğu ile Türkiye'ye hicret etmiş, bir müddet Mızıkai Hümayun'da üçüncü kemancı olarak çalışmış, sonra kendisinin pek bilmediği bir mesele yüzünden çıkarılmış bir Leh subayı. // s. 120
Sosyal Monizm ve Saat: SAE. , EA, BŞA, ÖA, B.B.Ar.: Halit Ayaracı'nın yazdığı kitabın adıdır. // s. 13
Sotiri: MH. , KA, BŞA, ÖA, B.: Terzi. // s. 40
Spingler: SAE. , KA, DLA, GA, B.: Oswald Spengler (1880-1936), Alman tarih felsefecisi. Doğa tarihi, matematik, sanat tarihi, sosyoloji ve kültür felsefesi gibi değişik alanlarda çalışmıştır. ⁸⁶⁰ // s. 269
Stalin: HU. , KA, DLA, GA, B.: Josef Stalin (1881 - 1953), tarihin en büyük diktatörlerinden biri olan sosyalist Josef Visarionoviç Stalin, 1881'de Gürcistan'ın Gori kasabasında doğdu. Babası kundurucuydu. Daha orta öğrenimi sırasında devrimci eyleme katıldı ve Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin bolşevik kanadı saflarında yer aldı. Uzun yıllar Sibiry'a'da sürgünde kaldı. Lenin'in 1917'de Finlandiya'ya gitmesinin ardından Sverdlov'la birlikte partinin yönetimini üstlendi. Ekim Devrimi'nden sonra Lenin'in başkanlığındaki Sovyet hükümetinde Milliyetler Halk Komiseri oldu. Lenin'in ölümünden az önce Komünist Partisi genel sekreteri oldu. 1920-1930'larda sağ ve sol ideolojik mücadele adına binlerce insanı sürgünlere gönderdi. Özellikle bu sürgünler ve idamlar yoğunluklu olarak Türkler'e karşı oluyordu. Stalin iktidarın için her yol meşrudur sözünü tam anlamıyla uygulayarak binlerce insanın ölümüne sebep oldu. Milyonlarca insan bu yolda öldürüldü. Josef Stalin, Sovyetler Birliğinde, bir tek ülkede sosyalist kuruluşun savunucusu oldu. "Planlı ekonomi", "Kollektivizasyon" ve "Endüstrileşme" uygulamaları ile 1928-1936 yılları arasında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde köklü dönüşümlerin gerçekleştirilmesini sağladı. İkinci Dünya Savaşı sırasında parti liderliği, hükümet başkanlığı ve sovyet orduları başkomutanlığı görevlerini birarada yürüttü. 5 Mart 1953'te öldü. ⁸⁶¹ , // s. 346
Stendhal: SD. , KA, DLA, GA, B.: Stendhal (1793 - 1842), 1793'te Grenoble'da doğan Stendhal, 1842'de Paris'te öldü. Gençliğinde orduya katıldıysa da askerlik yaşamının kendisine göre olmadığını anlayıp Paris'e döndü. Tiyatro ve felsefeyle ilgilendi. Askerliğe kısa süreli bir dönüşü oldu. Aşık olduğu bir kadının peşinden gittiği İtalya'da uzun yıllar kaldı ve buradayken yazı çalışmalarına başladı. 1827'de ilk romanı Armance'ı yayınlattı; 1829'de "Roma'da Gezintiler", 1830'da "Kızıl ile Kara" yayımlandı. Para sıkıntısı çektiği için devletteki görevini sürdürüyordu. Başyapıtlarından biri olan "Parma Manastırı"nı, konsolosluk görevinden izinli olarak ayrıldığı sırada tamamladı ve 1839 yılında yayımladı. Kitap yazabilmek için sürekli olarak görevinden izin alıyordu. Son aldığı izinde, Paris'e döndü, ama yaşamı sokakta son buldu. ⁸⁶² // s. 94

⁸⁵⁹ tr.m.wikiquote.org/wiki/sokrates

⁸⁶⁰ felsefe.gen.tr/oswald_spengler_kimdir.asp

⁸⁶¹ biography.com/Joseph-stalin

⁸⁶² global.britannica.com/biography/Stendhal-French-author

Suadiye: SAE., YA, DLA, GA, Ar.: İstanbul'un Kadıköy İlçesi'ne bağlı 26 mahalleden biri. // s. 13
Suat 1: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Afife'nin kocası, Mümtaz'ın akrabası, eskiden Nuran'a aşık olan kişi, garip bir adam. Suat Bey HU. 104 // s. 88
Suat 2: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Mehmet Bey'in kızı Fahriye'nin kardeşi. // s. 25,26
Suat Hanım: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Sabriye Hanım'ın medyumluk yaparken bulunduğu apartmandan karşı apartmanın üçüncü katına bakmak isteyip ve burada gördüğü sarışın, uzun boylu kadını benzettiği kişi, kadın. // s. 168
Suavi: SD., YA, DLA, GA, Ar.: Suavi adının asli şekli Ali Suavi'dir ve İstanbul'da bir sokak adıdır. Bu sokaktan iki tane vardır. Ali Suavi Sokak 40.989372 enlem ve 29.029907 boylamda yer almaktadır. Semt/Mahalle olarak Osmanağa Mahallesi ve Kadıköy ilçesine bağlıdır. Ali Suavi Sokak 41.048729 enlem ve 29.001419 boylamda yer almaktadır. ⁸⁶³ Suavi MH. 75 // s. 55
Suavi Vak'ası: MH., OA DLA, GA, Ar.Ar.: Çırağan Baskını ya da Ali Suavi Vak'ası, 20 Mayıs 1878'de gerçekleştirilen, Çırağan Sarayı'nda tutulan eski Osmanlı padişahlarından V. Murad'ı kurtarmak ve tekrar tahta geçirmek amacıyla yapılan ihtilâl girişimidir. Padişah II. Abdülhamit'in karşıtlarından Ali Suavi ve beraberindeki 150 kadar kişi teknelerle Çırağan Sarayı'na çıkartma yaptı ve sarayın muhafızlarını etkisiz hâle getirdi. Asiler, V. Murad'ın tutulduğu bölmeye ulaştılar ancak akli dengesi yerinde olmayan V. Murad korkuya kapıldı ve asilerle gitmeyi reddetti. Ali Suavi eski padişahı ikna edemedi. Bu arada, yetişerek olaya müdahale eden Beşiktaş Muhafızı Yedisekiz Hasan Paşa komutasındaki askerler asilerden 60'ını öldürdüler. Hasan Paşa, kalın bir sopayla başına vurarak Ali Suavi'yi öldürdü ve bu başarısız ihtilâl girişimini bastırdı. İhtilâl başarısızlıkla ve isyancıların başı olan Ali Suavi'nin öldürülmesi ile sonuçlanmıştır. V. Murad II. Abdülhamid için artık bir rakip olmaktan çıkmıştır. Bu da Osmanlı Devleti'nin kötü talihlerinden biri olmuştur. Memleket içinde ve dışında birçok politika ümitleri bu talihsiz hükümdarın üzerinde toplanmıştır. ⁸⁶⁴ // s. 71
Sultan Mahmut: SAE., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Osmanlı sultanlarının yirmi dördüncü ve İslâm halifelerinin seksen dokuzuncusu. Sultan İkinci Mustafa Han'ın oğlu olup, 2 Ağustos 1696 senesinde Sâlihâ Sultan'dan Edirne'de doğdu. Okul çağına geldiği zaman babasının hocası Şeyhülislâm Feyzullah Efendi'den ders almaya başladı. Daha sonra şehzâdeye, hoca olarak Feyzullah Efendi'nin oğlu İbrâhim Efendi tâyin edildi. Şehzâdeliğinde, yüksek fen ve din ilimlerini öğrenerek yetişti. Babasının tahttan indirilmesinden sonra amcası üçüncü Ahmed Han tarafından İstanbul'a getirtilerek saray-ı âmirede bir dâireye yerleştirildi. Yetiştirilmesine burada da ihtimam gösterildi. Üçüncü Ahmed Han, Patrona Halil ayaklanması yüzünden tahttan çekilince, şehzâde Mahmûd, 2 Ekim 1730 günü Osmanlı sultânı oldu. ⁸⁶⁵ // s. 50
Sultan Murat: MH., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Osmanlı sultanlarının otuz üçüncü ve İslâm halifelerinin doksan sekizincisi. Sultan Abdülmecîd Han'ın oğlu olup, 21 Eylül 1840'da Şevkefzâ Kadın

⁸⁶³ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 7, s.53

⁸⁶⁴ m.gercekturktarihi.tr/gg/Ciraga-Sarayi-Olayi.html

⁸⁶⁵ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 4, Mahmud Han I maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

<p>Efendi'den doğdu. Tahsilini özel olarak yapıp, Türkçe yazı ve inşâ, Arapça ve Farsça ile birlikte babasının tavsiyesi üzerine Fransızca öğrendi. Babasının 25 Haziran 1861'de vefâtından sonra Abdülazîz Han pâdişâh olunca, vefiahd oldu. Nezâketi, kibarlığı, çağına göre bilgisi ve yumuşak huyluluğu ile sevildi. Amcası Abdülazîz Han'ın 1863 Mısır ve 1867 Avrupa seyahatlerine katıldı. Bu gezilerde, davranışları ile Osmanlı hânedânının asaletini temsil ederek takdîr topladı.⁸⁶⁶ // s. 65</p>
<p>Sultanahmet: SD., YA, DLA, GA, Ar.: Sultanahmet, İstanbul'un Avrupa Yakası'nda bulunan Fatih ilçesine bağlı 57 mahalleden biridir. Tarihî yarımada'nın en uç noktasında bulunan mahalle, Sultan Ahmet Camii ve Ayasofya başta olmak üzere çok sayıda tarihî eseri sınırları içinde barındırmaktadır. İdari sınırlarına bakıldığında kuzeyinde Binbirdirek; batısında Küçükayasofya; doğusunda Cankurtaran mahalleleri; doğusunda ise İstanbul Boğazı bulunmaktadır.⁸⁶⁷ // s. 172</p>
<p>Sultanahmet Camii: SD., YA, DLA, GA, Ar.Ar.: Osmanlı mimarlığında özel bir yeri olan Sultan Ahmed Camii, geniş bir revaklı avlu ve ona eş boyutlu bir iç mekândan oluşmaktadır. Dış avlu zemininden basamaklarla yükseltelen yapıya mermer merdivenlerle çıkılmaktadır. Avlunun anıtsal girişi Atmeydanı yönündedir.⁸⁶⁸ // s. 61</p>
<p>Sultanhamam: HU., YA, DLA, GA, Ar.: Fatih İlçesi'nde, Hoca Kasım Günani Mahallesi'nde, Sultan Çeşmesi Caddesi'yle birleşen Paşa Hamamı Sokağı no. 13'tedir. Tekli olarak inşa edilmiş hamam "Paşa Hamamı" olarak da tanınmaktadır.⁸⁶⁹ // s. 337</p>
<p>Sultaniyegah, HU., EA, DLA, GA, Ar.: Sultaniyegâh Makamı, Buselik Makamı dizisinin Yegâh perdesi üzerine göçürülmesiyle elde edilir. Sultaniyegâh Makamı, Neva perdesi üzerinde Buselik dizisi halinde genişler. // s. 149</p>
<p>sultaniyegah Bestesi, HU., EA, DLA, GA, Ar.Ar.: Dede Efendi'nin bestelerinden bir tanesidir.⁸⁷⁰ // s. 129</p>
<p>Sultanselim: HU., YA, DLA, GA, Ar.: İstanbul'un Fatih, Draman, Karagümrük, Edirnekapı, Fethiye ve Fener semtleri ile komşu olan tarihi bir semt.⁸⁷¹ // s. 226</p>
<p>Sultantepe: HU., YA, DLA, GA, Ar.: Sultantepe, İstanbul'un Anadolu yakasında, Üsküdar'a bağlı mahallelerden biridir. Mahalle Marmara Denizi kıyılarında yer almaktadır. Paşalimanı caddesi ve Yenidünya sokaktaki apartmanlar mükemmel boğaz manzarasına sahiptir.⁸⁷² Sultantepe SD. 149 // s. 168</p>
<p>Sumru: SD., KA, BŞA, ÖA, B.: Madam Elekçiyan'ın Eşber oyunundaki rolünün adı. // s. 220</p>
<p>Suphi Beyefendi: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Ata Molla'nın bir zamanlar büyük kızını oğlu ile evlendirmek istediği adam. Suphi Molla MH. 45 // s. 44</p>

⁸⁶⁶ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 5, Murad Han V maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

⁸⁶⁷ e-sehir.com/turkiye-haritasi/istanbul-fatih-sultanahmet-semt.html

⁸⁶⁸ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 7, s.61

⁸⁶⁹ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 7, s.65

⁸⁷⁰ turksanatmuzigi.org/notalarimiz/sultaniyegah-notalari

⁸⁷¹ bilgiara.com/haritalar/sterci-yavuz-sultan-selim-mahallesi-fatih-istanbul-haritasi.html

⁸⁷² emlakansiklopedisi.com/wiki/sultantepe-mahallesi-uskudar-istanbul

<p>Süleyman Bey 1: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Adile Hanım'ın evlendirildiği Tophane Nazırlığında çalışan bir memur. // s. 114</p>
<p>Süleyman Bey 2: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Sabiha'nın babası, Sündüs Hanım'ın kocası, Muhtar'ın kayınbabasıdır. // s. 26,29,30,31,32,33,34,</p>
<p>Süleymaniye: HU., YA, DLA, GA, Ar.: Süleymaniye Camii ve Külliyesi'nin çevresinde, İstanbul'un üçüncü tepesinde, adını külliye alan tarihi semt. İdari olarak, Eminönü İlçesi'nin bir mahallesi. Kuzeyde Demirtaş, kuzeybatıda Hoca Gıyasettin, batıda Molla Hüsrev, güneyde Beyazıt, doğuda Mercan mahalleleriyle çevrilidir. Ancak semt olarak, Demirtaş, Hoca Gıyasettin, Molla Hüsrev mahallelerinin bir bölümüyle, Süleymaniye Mahallesi içinde kalan İstanbul Üniversitesinin merkez binasının arkasındaki kesimleri içerir.⁸⁷³ Süleymaniye MH. 125 Süleymaniye SAE. 137 // s. 43,184</p>
<p>Sülfamid: HU., KVA, DLA, GA, B.: Bir çeşit zatürre ilacıdır.⁸⁷⁴ // s. 367</p>
<p>Sümbül Hanım 1: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Mümtaz'ın Emirgan'daki işlerini gören kadın. // s. 89</p>
<p>Sümbül Sinan: HU., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: İstanbul'un büyük velîlerinden. İsmi Yûsuf bin Ali'dir. Dedesine Kaya Bey derlerdi. Lakabı Sinânüddîn ve Zeynüddîn'dir. Sümbül Sinân diye şöhret buldu. Zamânının büyüklerinden oldu. Merzifon'da 1452 (H.856) yılında doğan Sümbül Sinân, bülûğ çağına kadar Isparta'nın Borlu kasabasında ilim tahsil etti. Oradan İstanbul'a geldi. Fâtih Sultan Mehmed Hân ve Sultan İkinci Bâyezîd Hân devrinin meşhûr âlim ve velîlerinden olan Efdalzâde Hamîdüddîn Efendiden ders aldı. Ayrıca Çelebi Halife ismi ile şöhret bulan Muhammed Cemâleddîn Efendinin de derslerine katılmak istedi. Sultan İkinci Bâyezîd Hânın da hocası olan Çelebi Halife, o sırada Vezîr-i âzam Koca Mustafa Paşa'nın Yedikule'de yaptırdığı dergâhın hocalığını yapıyordu. Sümbül Sinân, Çelebi Halife'nin huzûruna gelip talebesi olmak istediğini bildirdi. Çelebi Halife kabûl buyunca, ondan ilim öğrenmeye feyz ve teveccühlerine kavuşarak kemâle gelip olgunlaşmaya başladı.⁸⁷⁵ // s. 189</p>
<p>Sündüs Hanım 2: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Sabiha'nın annesi, Süleyman Bey'in karısı, Muhtar'ın kayınvalidesi. // s. 34,35,36,</p>
<p>Süpürgeciler Kahyası: SAE., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.: Hayri İrdal'ın halasının rahmetli kocasının babası ve halasına kalan onca mirasın sahibi olan adam. // s. 60</p>
<p>Sürmene: HU., YA, DLA, GA, T.: Sürmene, Trabzon'un ilçesi olup Rize ile Trabzon arasında yer almaktadır.Sürmene'nin tarihini Doğu Karadeniz Bölgesinin genel tarihi içinde ve onunla bir bütün olarak ele almalıyız. Karadeniz kıyısı boyunca sahile paralel olarak uzanan dağlar doğuya doğru gidildikçe sahile daha dik olarak iner. Sahilde yerleşimi mümkün kılacak düz alanlar yok denecek kadar az, bol yağmur nedeniyle dağlar orman ve sık bitki örtüsü ile kaplıdır. Vadilerde oluşan dereler sahilden iç kesime ulaşım için doğal bir geçiş yolları oluşturmaktadır.⁸⁷⁶ // s. 133</p>

⁸⁷³ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 7, s.98

⁸⁷⁴ biyoloji.egitim.yyu.edu.tr/k/sulfmdm/

⁸⁷⁵ osmanlikultur.nuyasatmadernegi.com/index.php?option=com_content&view=article&id=116&Itemid=126

126

⁸⁷⁶ surmene.net/surmene_cografya.html

Sütlüce: SAE., YA, DLA, GA, T.: Sütlüce, Haliç suyunun kuzeydoğusunda, Haliç kıyısında yer alan bir yerleşmedir. Halic'in kuzeye doğru büyük bir kavis yaparak döndüğü yerde Kâğıthane'ye doğru uzanan kıyı boyunca ve geride yükselen iki tepenin yamaçlarına doğru yayılmıştır.⁸⁷⁷ // s. 211

Şakayık: HU., EA, DLA, GA, Ar., E. :Türkiye'de ansiklopedi diyebileceğimiz ilk eser XVI. yüzyılda Taşköprülü zade Ahmet Efendi'nin yazdığı Şakayıkı Numaniye adlı eserdir. Eser Osmanlılar devrinde yetişmiş bilginlerden bahseder. Şakaik-ı Numaniye, Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan 16. yüzyıl ortalarına kadar olan dönemdeki Osmanlı bilginlerinin hayat hikâyelerinden söz eder. Fatih devri ilim hayatı ve uleması ile ilgili en çok bilgi veren kaynaktır.⁸⁷⁸ Şakayık-ı Numaniye HU. 48 // s. 90

Şakir Ağa: SD., KA, DLA, GA, Ar.T.: Şakir Ağa, Hacı İzzet, Tanburi, Türk bestecisi (XV. Yüzyıl). Sermüezzini şehriyarı (padişahın müezzinbaşısı) ve musahip oldu. II. Murad tarafından beğenildi; devrin ünlü bestecilerindendi. Ferahnak makamı Şakir Ağa'nın buluşudur. Günümüze kadar gelen bir Kar, bir Beste'si, Yürük Semai'si ve 46 Şarkı'sı vardır.⁸⁷⁹ // s. 160

Şam: MH., YA, DLA, GA, Ar.: Suriye'nin başşehri veya "Dimaşk" şehrinin merkez olarak kabul edildiği Suriye bölgesine verilen ad. Bu bölgenin merkezi olan Dimaşk şehrine "Şam" da denilmektedir. Şehir merkezi Suriye'nin güneybatı kesiminde yer almaktadır. Akdeniz'e uzaklığı 96 km, denizden yüksekliği ise 685 metredir. Şam şehrinin kuzeyinde Kâsiyun Dağı, batısında Cebelü'ş-Şarkî ve Lübnan Dağları vardır.⁸⁸⁰ // s. 90

Şanghai: HU., YA, DLA, GA, B.: Şanghai, Çin'in en büyük kentidir. Eyalet düzeyi şehir yapısına sahip şehir Çin'in doğu sahilinde Yangtze Nehri deltasında kurulmuştur. Oldukça kalabalık olan bu kent, ayrıca Çin Halk Cumhuriyeti'nin en önemli liman kentidir. Şanghai, Doğu Çin'de Yangtze Nehri Deltası'nın kıyısında yer alan, Çin Halk Cumhuriyeti'nin en büyük, dünyanın da sekizinci büyük şehridir.⁸⁸¹ Şanghai SD. 232 // s. 228

Şanizade: HU., YA, DLA, GA, Ar.: Şanizade Atâullah Efendi, on dokuzuncu asırda yetişen, müderris ve yazarlardan. İstanbul'da doğdu. Doğum târihi belli değildir. Asıl adı Mehmed Atâullah'tır. Babası Şânizâde Hacı Mehmed Efendidir. Nerede ve kimlerden öğrenim gördüğü bilinmeyen Atâullah Efendi, medrese tahsilini tamamladıktan sonra, 1765'te müderrislik pâyesi aldı. Ordu kâdısı olan babasının yanında uzun süre çalıştı. İstanbul'a döndükten sonra Eyüp kâdılığına tâyin edildi (1816). 1819'da Mütercim Âsım'ın ölümüyle başlayan vak'anüvislik makâmına getirildi. Bektâşi olduğu ileri sürülerek vak'anüvislikten azledildi ve Tire'ye sürüldü. İki ay sonra affedildiyse de müjde getiren habercinin ölüm fermanı getirdiğini sanarak korkudan öldü (1826). Atâullah Efendi; Arapça, Farsça, Fransızca, İtalyanca, Lâtince ve Rumca'yı bilirdi. Tıp alanındaki çalışmaları ve eserleriyle meşhur oldu. Şânizâde; hekim, mühendis, astronom matematikçi, târihçi, ressam ve mûsikişinas bir sanat adamıydı. Şâirlik konusunda iddialı olmamakla birlikte, devrin aydınları gibi o da şiirler yazmıştır. Şiirlerinin toplandığı

⁸⁷⁷ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 7, s.121

⁸⁷⁸ tr.instela.com/sakayik-i-numaniye-575196

⁸⁷⁹ Hayri Yenigün, "Klasik Türk Musikisi Bestekarları, Şakir Ağa", *Balıkesir 1. Türk Müziği Sempozyumu*, Balıkesir-1998.

⁸⁸⁰ islamansiklopedisi.org.tr/şam

⁸⁸¹ tr.m.wikipedia.org/wiki/Sanghai

<p>Dîvân'ı basılmıştır. Şânizâde Atâullah Efendinin diğer eserlerinden bazıları şunlardır: 1) Târih-i Osmanî (4 cild), 2) Miyâr-ül-Etibba (tercüme, tıp kitabı), 3) Mir'at-ül-Ebdân (astronomiyle ilgilidir), 4) Kavânin-i Cerrâhin (cerrahlıkla ilgili bir eserdir).⁸⁸² // s. 39</p>
<p>Şark: MH., YA, DLA, GA, Ar.: Doğu. (Özel ad değildir, ama özel ad gibi işletilmiştir.)⁸⁸³ // s. 89</p>
<p>Şarki Anadolu: HU., YA, DLA, GA, Ar.T.: Doğu Anadolu Bölgesi, Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinden biridir. Anadolu topraklarındaki konumunda doğuda yer alması nedeniyle Birinci Coğrafya Kongresi tarafından 1941 yılında böyle isimlendirilmiştir. Ülkenin, nüfus yoğunluğu ve nüfusu en az olan bölgesidir. Bunda bölgenin yüz ölçümünün büyük olması başlıca etkindir. Doğu Anadolu Bölgesi'nde dört bölüm vardır: Erzurum-Kars Bölümü, Yukarı Fırat Bölümü, Yukarı Murat-Van Bölümü, Hakkâri Bölümü⁸⁸⁴ // s. 248</p>
<p>Şarlo, SD., KA, DLA, GA, B.: Charlie Chaplin, (d. 16 Nisan 1889 - 25 Aralık 1977), İngiliz sinema yönetmeni, oyuncu ve yazar. Asıl adı Charles Spencer Chaplin olmakla beraber, yarattığı "Şarlo" (Charlot) karakteri ile özdeşleşti ve öyle anıldı. Londra'nın fakir bölgelerinden birinde doğup büyüyen Chaplin, 1913'te gittiği ABD'de sinemaya başlamıştı. 1914'teki ilk filmi Making A Living 'in ardından çekilen Kid Auto Races in Venice filminde bol pantolonlu, melon şapkalı, büyük ayakkabılı, sürekli bastonunu çeviren ve sakar hareketleri ile gülünç mizansenler oluşturan "Şarlo" tiplemesini yarattı. Takip eden yıllar içinde aralarında The Immigrant (1917), The Adventurer (1917) gibi ünlü filmlerinin de bulunduğu altmıştan fazla kısa filmde oynayarak yeni gelişmekte olan sinemanın da etkisiyle dünya çapında görülmemiş bir üne kavuştu. 1918 yılında çektiği A Dog's Life filmi ile uzun metrajlı filmlere de başlayan Chaplin, Mary Pickford, Douglas Fairbanks ve D. W. Griffith ile birlikte kurdukları United Artists film şirketinin ortağı olduktan sonra Altına Hücum, Şehir Işıkları, Büyük Diktatör, Asri Zamanlar, Sirk ve Sahne Işıkları gibi başyapıtlara imza attı.⁸⁸⁵ // s. 190</p>
<p>Şefika Hanımefendi: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Behçet Bey'in annesi, İsmail Molla Bey'in karısı. Şefika Hanım MH. 34 // s. 22,34,</p>
<p>Şehzadebaşı: HU., YA, DLA, GA, Ar.T.: Bozdoğan Kemeri'nin güneyindeki Saraçhane Parkı ve karşısındaki Belediye Sarayı'ndan başlayarak Şehzadebaşı Caddesi'nin iki yanında, doğuya, İstanbul Üniversitesine doğru uzanan semt.⁸⁸⁶ Şehzadebaşı MH. 62 Şehzadebaşı SAE. 7 Şehzadebaşı SD. 14 // s. 223,37</p>
<p>Şehrazat: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Anlatıcı ile Behçet Bey'in dönemin sorunlarını konuştuktan sonra, anlatıcının Behçet Bey'e verdiği ad. // s. 148</p>
<p>Şehzade: HU., YA, DLA, GA, Ar.: Günümüzde böyle bir yere rastlanılmamıştır. Fakat tarif edilen yerin günümüzde "Şehzadebaşı Caddesi" olduğu bilinmektedir (bakınız Şehzadebaşı). Şehzade SD. 145 // s. 190</p>

⁸⁸² islamansiklopedisi.org.tr/sanizade-mehmed-ataullah-efendi

⁸⁸³ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.1850

⁸⁸⁴ turkcebilgi.com/doğu_anadolu_bölgesi

⁸⁸⁵ charliechaplin.com/en/biography/articles

⁸⁸⁶ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 7, s.159

Şehzade Camii: HU., YA, DLA, GA, Ar.Ar.: Eminönü İlçesi'nde, Şehzadebaşı'ndadır. Bulunduğu semte adını veren külliye, Mimar Sinan'ın inşa ettiği ilk selatin külliyesidir. I. Süleyman'ın (Kanuni) (hd 1520- 1566) kendinden sonra padişah olmasını dilediği Şehzade Mehmed'in anısına adadığı bu caminin Şehzade Mehmed öldükten sonra onun için yapıldığı ya da ondan önce başladığı konusunda kesinleşmemiş tartışmalar vardır. İbrahim Peçevi, Şehzade Mehmed'in ölümünü seferden dönerken Edirne'de duyan Kanuni'nin, cenazenin Manisa'dan getirilmesini emrettiğini, 18 Şaban 950/16 Ekim 1543'te İstanbul'da Bayezid Camii'ndeki cenaze namazından sonra, o dönemi yaşamış ihtiyarlardan duyduğuna göre, daha önce yapımına başlanmış ve temeli yer üstüne çıkmış olan caminin kible tarafına getirilip gömüldüğünü ve ondan sonra caminin Şehzade Mehmed adına tamamlandığını yazar.⁸⁸⁷ Şahzade Cami SAE. 37 Şehzade Cami SD. 47 Şehzadebaşı Camii SD. 13 // s. 383

Şems-i Tebrizi: HU., KA, DLA, GA, Ar.: Evliyânın büyüklerinden. İsmi, Mevlânâ Muhammed bin Ali olup, Tebrizlidir. “Şemseddîn” yani “dînin güneşi” lakabıyla meşhurdur. 1247 (H.645) senesinde Konya'da şehit edildi. Daha ilk mektebe giderken Resûlullah'ın aşkından yemez, içmez olmuştur. Şems-i Tebrîzî, Ebû Bekr-i Kirmânî'den ve Bâbâ Kemâl-i Cündî'den ilim öğrenip, feyz aldı. Kısa zamanda zâhirî ve bâtinî ilimlerde yüksek derecelere kavuştu. Şems-i Tebrîzî, seyâhat ettiği yerlerde, uğradığı memleketlerde iyi bir dost bulunması için duâ ederdi. Isrârla yaptığı bu duâların neticesi olarak rüyâsında; Celâleddîn-i Rûmî'ye gidip onun yetişmesinde yardımcı olması bildirildi. Böylece o, Allahü teâlâyâ şükürle; “Böyle dostu canım fedâ olsun” diyerek, 1224 senesinde Şam'dan Konya'ya geldi. Konya'ya gelerek Şekerciler Hanına indi. Günlerini orada geçiriyordu. Kapıda oturup Allahü teâlânın mahlûkâtı hakkında tefekküre daldığı bir günde; Mevlânâ hazretleri talebeleriyle oradan geçiyordu. Celâleddîn-i Rûmî kapı önünde tefekkür hâlindeki, kıyâfetinden yabancı olduğu anlaşılan Şems hazretlerine baktı, selâm verdi ve yoluna devâm etti. Kendi kendine; “Bu, yabancı bir kimseye benziyor. Buralarda böyle birisini hiç görmedim. Ne kadar da nûrlu bir yüzü var.” diye düşünürken âniden atının yularını bir elin tuttuğunu gördü. Atı durduran Mevlânâ hazretleri, elin sâhibinin o yabancı olduğunu görünce; “Buyurunuz! Bir arzunuz mu var?” dedi. O kimse; “İsminizi öğrenmek istiyorum.” deyince, o da; “Celâleddîn Muhammed!” diye cevap verdi. Mevlânâ'ya Resûlullah ile Bâyezîd-i Bistamî'nin derecelerini sordu. Aldığı cevaplar karşısında kendinden geçti. Bu şekilde tanışmış oldular. İki arasında büyük muhabbet hâsıl oldu. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî Şems-i Tebrîzî'yi evine götürdü.⁸⁸⁸ // s. 272

Şemsipaşa: HU., YA, DLA, GA, Ar.: Selimiye İstanbul'un Anadolu Yakası'nda bulunan Üsküdar'a bağlı bir mahalledir. Mahallenin en önemli tarihi mekanları Selimiye Cami ve Selimiye Kışlasıdır. Selimiye'de III. Selim tarafından yaptırılan Selimiye Kışlası ve Selimiye Cami bulunmaktadır.⁸⁸⁹ // s. 168

Şer Çiçekleri, HU., EA, DLA, GA, Ar.B.: Baudelaire'nin bir eserinin adıdır. “Les Fleurs du Mal” dilimize çeşitli isimlerle defalarca tam metin olarak ya da parça parça çevrildi yahut farklı yerlerde ismi geçti. Çevirmenler Kötülük Çiçekleri, Şer Çiçekleri, Elem Çiçekleri, Günah Çiçekleri gibi çeşitli

⁸⁸⁷ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 7, s.156

⁸⁸⁸ islamansiklopedisi.org.tr/sems-i-tebrizi

⁸⁸⁹ haritamap.com/yer/semsi-pasa-caddesi-uskudar

isimler kullandılar. Gerek mota mot çevirisinin Kötülük Çiçekleri anlamına gelmesi, gerek İngilizce Çevirisinin Türkçeye çevrilmesi yüzünden “Kötülük” kelimesi sıkça kullanıldı ve eser Kötülük Çiçekleri ismi ile hatırlana geldi. Ancak isimlendirmeyi daha iyi anlamak için Baudelaire’in kötülük kavramı üzerinde durmamız gerekir. Baudelaire’de kötülük teolojideki günah anlamını taşır.⁸⁹⁰ l’Irrémédiable HU. 41 // s. 40

Şerbetçibaşı Elması: SAE., KVA, BŞA, ÖA, T.Ar.: Hayri İrdal’da olduğu sanılan elmas. Bunun için Hayri İrdal hakkında tahkikat yapılır. Mahkeme sonunda bu elmasın Saliha Sultan tarafından Şerbetçibaşı marifetiyle satın alındığı, Saliha Sultan’ın ölümü üzerine hazineye girdiği, daha sonra da I. Abdülhamit’in kendisi tarafından bir gözdesine hediye edildiği öğrenilir., // s. 92

Şerife Hanım 1: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Behçet Bey’in ve merhum karısı Atiye Hanımefendi’nin evlerindeki hizmetçi kadın. Şerife MH. 55,101 // s. 7,8,9,10,13,

Şerife Hanım 2: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Behçet Bey’in hizmetçisi, // s. 7,8,

Şeyh Ahmet Zamani ve Eseri: SAE., EA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.Ar.Ar.: Hayri İrdal’ın yazdığı kitabın adıdır. Ahmet Zamani ve Eseri SAE. 261 // s. 13

Şeyh Galip: HU., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: On sekizinci yüzyıl divan şâirlerinden. Asıl ismi Mehmed olan Şeyh Gâlib, 1757’de İstanbul’un Yenikapı semtinde dünyâya geldi. Babası Mustafa Reşit Efendidir. İlk tahsilini yalnız babasından almıştır. Galata Mevlevîhânesi Şeyhi Hüseyin Efendiden din ve tasavvuf; Şâir Hoca Neş’et’ten de edebiyat dersi almış olduğu Dîvân’ındaki manzumelerinden anlaşılmaktadır. Mevlevî çevrelerde yetişti. Önce Esad, sonra da Gâlib mahlasıyla yazdığı şiirleri toplayarak 24 yaşında Dîvân’ını tertip etti (1780); iki yıl sonra Hüsnü Aşk’ı yazdı (1782). Mevlâna Dergâhında girdiği çile’sini İstanbul’a dönerek Yenikapı Mevlevîhânesinde tamamladı. Sütlüce’de aldığı bir evde anne ve babasıyla bir süre inzivâ hayâtı yaşadıktan sonra Galata Mevlevîhânesine Şeyh oldu. Sultan Üçüncü Selim’in kızkardeşleri Beyhan ve Hatice Sultanların takdir ve iltifatlarını kazandı. Üçüncü Selim Han için söylediği güzel kasîdeleri vardır. Gazelleri sofîyâne heyecanlarla doludur. Şeyh Gâlib, 1799’da öldü. Mezarı, Beyoğlu Tünel yakınında olup, şimdi Divan Edebiyatı Müzesi olan Galata Mevlevîhânesi bahçesinde. Şeyh Gâlib, şiirlerinde halk deyimlerine, İstanbul konuşmasının özelliklerine değer vermiş, hatta hece vezniyle şiirler yazmıştır. Şeyh Gâlib’in, çok süslü, çok renkli, zengin mecazlar ve istiârelerle dolu yüksek bir şiir dilivardır. O da bütün divan şâirleri gibi, kelime hünerlerine yer vermiş; hattâ zengin hayallerini ve hayal oyunlarını, dilimize Arapça ve Farsçadan yeni kelimeler getirerek söylemiş; o zamana kadar her çeşit sözün söylendiği sanılan bu edebiyatta yeni bir hamle yapmıştır.⁸⁹¹ Şeyh Galip MH. 93 // s. 125

Şeyh Mustafa Hazretleri: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.Ar.: Seyit Lütfullah’dan destur alıp Altıparmakta yaşayan kişi. // s. 211

Şeyh Sinan Erdibli: HU., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: İstanbul’da bulunan evliyanın büyüklerindedir. İsmi Sinan Efendidir. İran’ın kuzeybatısında bulunan Erdebil şehrinde dünyaya gelmiştir. Doğum

⁸⁹⁰ insanokur.org/kotluluk-cicekleri-charles-baudelaire

⁸⁹¹ tr.m.wikipedia.org/wiki/Şeyh-Galib

tarihi ile ilgili kesin bir bilgi yoktur. Sinan Erdebili ismi ile bilinmektedir. 1544 (H.951) tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir. Sinan Erdebili önce Erdebil'de tahsil yaptı. Sonra Tebriz'e geldi orada Dede Ömer Ruşeni'nin sohbetlerine katıldı bir gece rüya gördü bu rüyasını tabir eder ümidiyle Dede Ruşeni'nin huzuruna geldi ve rüyasını anlattı. Dede Ruşeni onu dinledikten sonra; "Oğlum bizim hocamızda cezbe, kendinden geçme, aşk ve irfan, zühd ve takva ile ilim ve melamilik halleri vardı. Sonra bunları talebelerine taksim ettiler. Aşk bize, cezbeyi Alaeddin'e, zühdü Molla Habib'e, takvayı Şükrullah'a, ilmi Şeyh Sinan'a, Melamiliği Gülle'ye verdiler. Senin istediğin irfandır. O meziyet Pir Muhammed'de idi. Şimdi ise Çelebi Halife'dedir. O da Rum diyarlarındadır. Senin bu rüyanın tabiri onlarda müyesser olacaktır." buyurdu. Sonra bir mektup yazıp onu Anadolu'ya gönderdi. Sinan Erdebili aylar süren bir yolculuktan sonra, İstanbul'a geldi. Çelebi Halife'nin bulunduğu dergahı öğrendi. Bir Cuma günüydü. Çelebi Halife vaaz için camiye geldi. Sinan Erdebili'de camide bir köşeye oturup bekledi. Çelebi Halife onu bir köşede görünce; "Sinan, oğlum, Dede Ruşeni'nin mektubunu getir, görelim. Bakalım ne buyurmuşlar?" dedi. O da hayretle ayağa kalkıp mühürlü mektubu verdi. Çelebi Halife mektubu okuduktan sonra, selamını alıp; "İnşallah hayırlısı olur." buyurdular ve Sinan Erdebili'ye ders olarak halvet, yalnızlık ve uzleti emrettiler. Sinan Erdebili, Halveti yolunun usul ve adabına göre yetişip, hak yolun bilgilerini öğrenip icazet, diploma aldı. Ayasofya Camii yakınında talebeleri için bazı odalar yaptırdı. Camide ibadetle vaktini geçirdi. Zamanın ileri gelenlerine nasihat verdi. Maddi manevi sıkıntısı olanların yardımına koştu. Zamanın sultanının bazı rüyalarını tabir etmiş, tabirleri aynen meydana çıkmıştır.⁸⁹² // s. 334

Şeyh Virani: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Seyit Lütfullah'dan destur alıp Altıparmakta yaşayan kişi. // s. 211

Şeyhuhet: MH., KVA, DLA, GA, Ar.: Şeyhlik, yaşlılık, ihtiyarlık⁸⁹³ // s. 97

Şeyhülislam: MH., KVA, DLA, GA, Ar.: En yüksek dereceli müftü. Fetva müessesesinin başkanı. Ulemânın reisi. Kendisine sorulan dînî mes'eleler ve suâlleri fetva ile çözüme kavuşturan kimse. İslâmiyet'in ilk yıllarında fetva işlerine bizzat Peygamberimiz sallallahü aleyhi ve sellem bakarlardı. Peygamberimizin vefâtından sonra dört halife devrinde İslâmiyet'in yayılması ve sınırların genişlemesi sebebiyle işler çoğaldı. Bu yüzden halifeler fetva işlerine bakacak kimseler tâyin ettiler. Bunlara önce müftü, hicrî dördüncü asırdan sonra da şeyhülislâm denildi. Fetva işlerinin âlimlere verilmesi durumu, Emevî, Abbasî ve Selçuklular zamanında da sürdürüldü. Osmanlılarda fetva vermekle vazîfeli ilk zât, Osman Gâzi'nin kayınpederi Şeyh Edebâlî'dir.⁸⁹⁴ // s. 67

Şeyhülislam Arif Hikmet Bey: MH., KA, DLA, GA, Ar.Ar.Ar.: Osmanlı şeyhülislamlarından (1787 ? - İstanbul 1859). III. Selim devri ileri gelenlerinden İbrahim İsmet Bey'in oğludur. Kudüs (1816), Mısır (1820), Mekke (1822) kadılıklarına getirildi. 1830'da İstanbul payesi, 1832'de Anadolu payesi verildi. 1838'de Rumeli payesine eriştikten sonra Meclisi Valayı Ahkamı Adliye üyeliğine, Rumeli müfettişliğine, Darı Şurayı Askeri üyeliğine tayin edildi. 1846'da şeyhülislam oldu, sekiz yıl kadar bu makamda kaldı, 1854'te azledildi. Farsça, Arapça ve Türkçe şiirlerini derleyen Divan'ı, litografya ile

⁸⁹² evliyalarimiz.com/ayrinti_oku.asp?kat_id=72&subkat_id=540&sub_kategori=Şeyh_Sinan_Erdibli

⁸⁹³ Prof. Dr. Ahmet Doğan, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara 2011, s.1158

⁸⁹⁴ islamansiklopedisi.org.tr/şeyhülislam

<p>basılmıştır; Divan-ı Eş'ar (İstanbul 1866); 1134 kişinin hal tercümesine ait Mecmuatüt-Teracim (Hal Tercümeleleri Derlemesi) adlı eseri yazmadır (Millet Kütüphanesi). Büyükbaba ve dedesi vezir olduğundan kendisine ve babasına Efendi değil Bey denirdi.⁸⁹⁵ // s. 68</p>
<p>Şeytan Dağları: SAE., YA, DLA, GA, Ar.T.: Anadolu'da iki dağ; Doğu Karadeniz kıyı dağlarında, Rize-İspir arasında, Verçenik dağının güneybatısında 3 250 m.; Doğu Anadolu'nun Yukarı Fırat bölümünde Kığı (Bingöl) ilçesinin kuzeydoğusunda yükselir.⁸⁹⁶ // s. 332</p>
<p>Şimali Afrika: SAE., YA, DLA, GA, Ar.B.: Güney Afrika Afrika'nın Güney bölgesidir. Coğrafik ve jeopolitik çeşitliliğe sahiptir. Bölgenin en geniş toprakları Güney Afrika Cumhuriyeti sınırları içerisindedir. Botsvana Lesotho Namıbya Güney Afrika Cumhuriyeti Swaziland Birleşmiş Milletler'in bölgeler tablosunda Güney Afrika Bölgesi, 5 ülkeden meydana gelmektedir: Botsvana Lesotho Namıbya Güney Afrika Svaziland Bölgenin çevredeki diğer ülkeleri de kapsadığı varsayılabilir: Angola – Orta Afrika Mozambik ve Madagaskar – Doğu Afrika Malavi, Zambiya, ve Zimbabve – Bazen Güney Afrika'yı ve Rodezya-Nyasaland Federasyonu'nu (Orta Afrika Federasyonu'nu) içerir.Komoros, Maurityus, Seyşeller, Mayotte ve Réunion – Afrika ana karasının doğusunda Hint Okyanusu'ndaki küçük adalar.⁸⁹⁷ // s. 38</p>
<p>Şirvanizade: MH., YA, DLA, GA, Ar.: Şirvanizade, İstanbul'un Fatih ilçesinin Şehzadebaşı semtinde Gençtürk caddesindeki sokaklardan birisinin adıdır.⁸⁹⁸ Şirvanizade SD. 14 // s. 33</p>
<p>Şiş Taifesi: SAE., BA, BŞA, ÖA, T.Ar.: Hiçbir inceliği olmayan, şehir hayatına intibak etmemiş, yahut kaba insiyaklarını yenememiş insanlardır. Kahvehenede bulunan insanların sınıflandırılmasında üçüncü tabakanın adıdır. Şiş HU. 88 // s. 128</p>
<p>Şişhane: HU., YA, DLA, GA, Ar.: Şişhane İstanbul'un Beyoğlu ilçesine bağlı bir semttir. Genelde avizeci dükkânları bulunur. Tepebaşı ile Unkapanı arasındadır. İstiklal Caddesi, Karaköy, Kasımpaşa ve Tepebaşı ile komşudur.⁸⁹⁹ // s. 227</p>
<p>Şişli: SAE., YA, DLA, GA, T.: Şişli İlçesinin merkez mahallesi olan semt. Halaskârgazi Caddesi boyunca ve özellikle caddenin batı kesiminde, içerilere Bomonti'ye doğru uzanır. Şişli Merkez Mahallesi dışında Cumhuriyet, Meşrutiyet ve 19 Mayıs mahallelerinin Halaskârgazi Caddesi'ne yakın kesimleri üzerine de yayılır. Semt kuzeyde Mecidiyeköy, kuzeydoğuda Fulya, doğuda Teşvikiye-Nişantaşı, güneyde Osmanbey, Pangaltı. batıda Feriköy, Bomonti ve kuzeybatıda Okmeydanı semtleri ile sınırlıdır.⁹⁰⁰ Şişli SD. 101 // s. 151</p>
<p>Şuayp Bey: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Zengin bir tüccar. // s. 152</p>
<p>Şule: SD., YA, BŞA, ÖA, Ar.: Divanyolu'ndaki bir kahvenin adıdır. // s. 176</p>
<p>Şura-yı Devlet: HU., KVA, DLA, GA, Ar.Ar.: İdârî uyuşmazlıkları ve dâvâları görmek ve</p>

⁸⁹⁵ islamansiklopedisi.info/dia/ayrmetin.php?idno=03066

⁸⁹⁶ e-sehir.com/turkiye-haritasi/seytan-daglari-bingol-nerede-nasil-gidilir.html

⁸⁹⁷ az.m.wikipedia.org/wiki/Simali_Afrika

⁸⁹⁸ haritamap.com/yer/473220/sirvanizade-sokak.html

⁸⁹⁹ haritamap.com/yer/sishane-sokak-beyoglu

⁹⁰⁰ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 7, s.189

çözümlemek, Bakanlar Kurulunca gönderilen kânun tasarıları hakkında düşüncesini bildirmek, tüzük tasarılarını ve imtiyâz şartlaşma ve sözleşmelerini incelemek ve kânunla gösterilen diğer işleri ve kânunların başka idârî yargı mercîlerine bırakmadığı konularda ilk derece ve genel olarak üst derece idâre mahkemesi. Tanzimâtın ilânından sonra hukuk alanında günün şartlarına uygun mahkemeler kurma çalışmalarına başlanmıştır. Bu gâyeyle “Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye” ve “Dâr-ı Şûrâ-yı Bâb-ı Âlî”den sonra “Meclis-i Âli-i Tanzimât” kurulmuş ve daha sonra bu iki meclis, “Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye” adıyla birleştirilmiştir. Ancak bu birleşme, adlî teşkilâtla idârî teşkilâtın birleştirilmesi ve tek yargı sisteminin uygulanması gibi sakıncalı bir sonuç doğurmuştur. Bunun giderilmesi için, “Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye” 10 Mayıs 1868 târihinde “Şûrâyı Devlet ve “Dîvân-ı Ahkâm-ı Adliye” adlarıyla ikiye ayrılmıştı. Şûrâ-yı Devlet, idârenin taraf olduğu uyuşmazlıkları çözümlemekle yetkili kılınmıştır. O târihlerde idârî dâvâlar çok geniş mânâda ele alınarak taraflardan birinin devlet olması hâlinde her dâvâ idârî dâvâ sayılmıştır. Şûrânın yetkileri bu yüzden çok geniş tutulmuştur. Şûrâ, idâreye karşı açılmış dâvâlara bakmakla kalmıyor, aynı zamanda bir uyuşmazlık mahkemesi yetkisiyle de donatılmış bulunuyordu. 1868 târihinde yayınlanan Şûrâ-yı Devlet Nizâmnamesi'ne göre Danıştay; Umûr-ı Mülkiye ve Zabıta ve Harbiye, Umûr-ı Mâliye ve Evkâf, Umûr-ı Adliye, Umûr-ı Nâfia Ticâret ve Zirâat, Umûr-ı Maârif olmak üzere beş dâireye ayrılmış bulunuyordu. Bu dâireler hem idârî ve danışma ve hem de yargı görevlerini bir arada yürütürlerdi. Ayrıca bir dâvâ dâiresi yoktu. Cumhuriyet döneminde 669 sayılı kânunla kurulan Cumhuriyet döneminin ilk Danıştay 6 Temmuz 1927 târihinde, Mülkiye, Mâliye ve Nâfia dâireleri olmak üzere üç idâre ve bir dâvâ dâiresiyle çalışmalarına başlamıştır.⁹⁰¹ Şûrâ-yı Devlet SAE. 38 Şûrâ-yı Devlet SD. 7 Şûrâyı Devlet MH. 11,34,35,52,60,67 // s. 56

Şükrü Bey: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Mukbile Hanım'ın kocası, Tevfik Bey'in kiracısıdır. // s. 202

Tabhane: HU., YA, DLA, GA, Ar.: Darüşşifaların yanında bulunan ve nekahat devresini geçirecek hastalar için yapılan binalara verilen ad (Tavhane de denirdi.).⁹⁰² Taphane HU. 45 // s. 187

Tab'i Efendi: HU., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Tab'î Mustafa Efendi (? , Üsküdar -1774), 18. yüzyılın en tanınmış Türk bestekârlarındandır. İstanbul'da Üsküdar'da doğmuştur. Babası ulemadandır. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Ölüm tarihinin ise 1770–1774 yılları arasına düştüğü sanılmaktadır. Sultan III. Osman döneminde (1754–1757) müezzin-i şehryâri olan Tab'î Mustafa Efendi, 1758 yılında Kapıcılar Kâtibi olmuştur. Tab'î Mustafa Efendi'nin III. Ahmed devrinde (1703–1730) ve Lâle Devri'nde (1718–1730) bestekâr olarak kendisinin göstermiş, bu şöhreti saray müzisyeni olarak I. Mahmud devrinde (1730–1754) doruğa çıkmıştır. Tab'î Mustafa Efendi sülüs ve nesih hattatı olarak da şöhret kazanmıştır. Şairlik yönü de bulunmaktadır. Şiirlerinde “Tab'î” mahlasını kullanmıştır. Bûselik-Aşîran Kâr'ın güftesi 65 mısra oluşmaktadır. Bu çok büyük ve uzun eseri, en geç 1724 tarihinde, yani Lâle Devri'nin ortasında, 6 bestekâr müştereken bestelemişlerdir: Bekir Ağa (1685–1759), Kara İsmail Ağa (?-1724), (sadrazam) Hekimoğlu Ali Paşa (1689–1758), İbrahim Çavuş (?-1740?), Ahmed Çavuş ve bunların en genci olan Tab'î Mustafa Efendi. 1760'lı yıllarda Galata'daki evinde inzivâyâ çekildikten sonraki hayatı hakkında hiçbir bilgi yoktur. Bu terk edilmişliğin sebebi

⁹⁰¹ islamansiklopedisi.org.tr/sura-yi-devlet

⁹⁰² wikimapia.org/6975709/tr/Tabhane

bilinmemektedir. Bu inzivaya çekilişten sonra unutulmuş olan Tab'i Mustafa Efendi'nin 1770'li yıllarda öldüğü sanılıyor. ⁹⁰³ Tab'i Mustafa Efendi HU. 58 // s. 56
Tabiat sonesi, HU., EA, DLA, GA, Ar.B.: Charles Baudelarie'in Sonelerinden bir tanesinin adıdır. Eserin tam adı şöyledir: Alıp Götüren Koku (Parfum Exotique). ⁹⁰⁴ // s. 41
Tacüttevarih, HU., EA, DLA, GA, Ar.: Tâcü't-tevârih, Mehmet Sadettin Hoca Efendi'nin iki ciltlik Osmanlı tarihidir. Sultan Osman'dan başlayarak Yavuz Sultan Selim devri sonuna kadar olan olaylar anlatılmıştır. Eser eski harflerle 1862'de basıldı. [Sadeleştirilmiş yayımını Kültür Bakanlığı 5 cilt hâlinde yaptı (1970). ⁹⁰⁵ // s. 39
Taflan Deva Bey: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.Ar.: Zengin, kibar ve çok okumuş bir adam. Büyük ve ateşli bir temizlik meraklısı. // s. 170
Tahir: SD., KA, DLA, GA, Ar.: Tahir ile Zühre adlı halk hikayesinin kahramanlarından birisidir. Padişah kızı Zühre'ye sevdalanan vezir oğlunun adıdır. ⁹⁰⁶ // s. 217
Takdimindeki Floransalı Kadın, HU., EA, DLA, GA, Ar.B.T.: Ressam Ghirlandaio'nun eseri, tablolarından birisinin adıdır. ⁹⁰⁷ // s. 178
Takribi Ahmet Efendi Camii: SAE., YA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.Ar.: Hayri İrdal'ın üyesi olduğu sülalenin en başındaki kişinin yapmak istediği hatta yapımına başladığı camiinin adı. Bu caminin yapımı Hayri İrdal'a kadar devam etmekte. Hatta Hayri İrdal'ın babası dedesinin bu caminin yapımı için ayırdığı parayı yemiştir. // s. 95
Taksim: HU., YA, DLA, GA, Ar.: Taksim Meydanı, İstanbul'un Beyoğlu ilçesinde yer alan İstiklal Caddesi'nin açıldığı alan. Osmanlı döneminde, civar semtlere su dağıtmak için şu an Taksim Meydanı olarak bulunan bölgeye bir su deposu yapıldı. Depolanan suyu da dağıtmak, yani taksim etmek için küçük bir yapı, yani maksem yaptı. Meydan adını, eskiden Galata-Beyoğlu suyunun "taksim edildiği", Taksim Maksemi'nden almıştır. ⁹⁰⁸ Taksim SAE. 292 Taksim SD. 232 // s. 143
Talat Bey 1: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Nuran'ın dedesi ve Mahur Beste'nin bestecisidir. Mevlevi bir muhibbidir. // s. 56
Talat Bey 2: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Lütfullah Bey'in babası, Fatma Hanım'ın karısı, Mahur Beste'nin bestecisi. // s. 66
Talat Bey 3: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Mahur Beste'yi besteleyen kişi, // s. 9
Talat Paşa: SD., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Mehmet Talat Paşa (1874-1921) İttihat ve Terakki kurucularından ve önde gelen siyasetçilerindendir. Meclis Vekilliği, Dahiliye Nazırlığı, Posta Vekilliği

⁹⁰³ turksanatmuzigi.org/sanatcilarimiz/bestekarlarimiz/tabi-mustafa-efendi

⁹⁰⁴ siir.gen.tr/siir/c/Charles_baudelaire/alip_goturen_koku.htm

⁹⁰⁵ kygm.gov.tr/TR,937/tacut-tevarih-5-cilt.html

⁹⁰⁶ Dr. Doğan Kaya, "Tahir İle Zühre Hikayesi", *Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1993*, Ankara, 1995, s.169-194

⁹⁰⁷ tr.m.wikipedia.org/wiki/Domenico_Ghirlandaio

⁹⁰⁸ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 7, s.203

<p>ve 1912'de Sadrazamlık yapmıştır. Talat Paşa, 1874 yılında Edirne'de doğdu. İlköğrenimini Vize ilçesinde yaptı. Edirne Askeri Rüştiyesini bitirdikten sonra Edirne Posta ve Telgraf idaresinde katiplik, Alyans İsrail Mektebi'nde Türkçe öğretmenliği görevlerinde bulundu. Çok genç yaşlarda siyasetle ilgilenmeye başladı, Sultan İkinci Abdülhamid Han'a karşı mücadele eden jöntürklerin çalışmalarına katıldı. Bir süre sonra tutuklandı. Selanik'te Posta ve Telgraf Müdürlüğünde memurluk ve başkatiplik yaptı.⁹⁰⁹ // s. 268</p>
<p>Talebe-i Ulum: MH., KVA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Talebe-i Ulum, yüksek dinî ilimleri okuyan talebeye verilen addır. (İmam-ı Şâfiî (K.S.) gibi büyük zâtlar: "Talebe-i ulûmun hattâ uykusu dahi ibadet sayılır." diye ziyade ehemmiyet vermişler., // s. 70</p>
<p>Talimhane: HU., YA, DLA, GA, Ar.: İstanbul ili Beyoğlu ilçesinde Tarlabası, Kasımpaşa ve Dolapdere caddesi civarında bulunan semtin adı.⁹¹⁰ Talimhane SD. 152 // s. 213</p>
<p>Tamamlama Bürosu: SAE., YA, BŞA, ÖA, T.B.: Saatleri Ayarlama Enstitüsünün bir kolu ve Yangeldi Asaf Bey'in şefi olduğu büro. // s. 131</p>
<p>Tamburacı Osman Pehlivan: HU., KA, DLA, GA, Ar.Ar.Ar.: Tamburacı Osman Pehlivan (1847 – 1942), 1847'de Tırnova'da doğdu, 1942'de öldü. 93 muharebesi sırasında ailesiyle birlikte İstanbul'a göçtü. Müziği ilk kez babasından işitmiş 13 yaşında saza başlamıştır. Pehlivanlığa merak sarmış, çağının en iyi ağır sıklet güreşçilerinden biri olmuştur ve "Pehlivan" adıyla nam salmıştır. Çok renkli bir kişi olan tamburacı sazında virtüöz olmakla birlikte çok iyi bir bahçıvanlık, buharlı gemi kaptanlığı, çarkçılık, marangozluk, saz yapımcılığı, münecimlik, berberlik, avcılık, balıkçılık gibi işlerde başarılı olmuş, sazi ve sohbetiyle aranan, sevilen biri olarak yaşamıştır.⁹¹¹ // s. 302</p>
<p>Tamburi Cemil: HU., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Tanburi Cemil Bey (1873 - 1916), Türk Musikisi'nin gelmiş geçmiş en büyük virtüözlerinden biri olan Tanburi Cemil Bey, 1873 yılında İstanbul'un Mollagüranî semtinde dünyaya geldi. Üç yaşındayken babasını kaybeden Cemil Bey, amcası Refik Bey'in himayesinde büyüdü. Çalışkan, Terbiyeli, sessiz bir çocuk olmasına rağmen musikiye düşkünlük gibi o zamana göre tehlikeli sayılan bir merakı vardı. Bu nedenle, yalnız Cuma geceleri annesinin yanında kalmak şartı ile Refik Bey'in konağına alındı. Daha o yaşlarda küçük bir tanburî olarak çevresine ünü yavaş yavaş yayılmağa başlamıştı.⁹¹² // s. 257</p>
<p>Tanzimat: HU., KVA, DLA, GA, Ar., E. :Osmanlı Devleti târihinde sultan Abdülmecîd Han zamanında Mustafa Reşîd Paşa tarafından hazırlanıp, Gülhâne bahçesinde okunmasıyla başlayan ve Birinci Meşrûtiyete kadar süren ıslâhat ve batılılaşma dönemi. İlmî ve teknik mânâda yenilikçi bir pâdişâh olan sultan İkinci Mahmûd Han, Osmanlı Devleti'ni, içinde bulunduğu gerileme döneminden çıkarmak ve eski gücüne kavuşturmak için bir dizi ıslâhat programına girişti. Yeniçeri ocağını kaldırarak, yerine teknik usûllerle donatılmış yeni bir ordu kurmaya muvaffak oldu.⁹¹³ Tanzimat MH. 35,70,119,125,127,149 Tanzimat SD. 233 // s. 56</p>

⁹⁰⁹ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 6, Talat Paşa maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

⁹¹⁰ e-sehir.com/turkiye-haritasi/talimhane-nerde-nasil-gidilir.html

⁹¹¹ turksanatmuzigi.org/sanatcilarimiz/bestekarlarimiz/tanburaci-osman-pehlivan

⁹¹² klasikturkmusikisi.&m.com/Tanburi.html

⁹¹³ *Osmanlı Tarihi Ansiklopedisi* C. 6 Tanzimat maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

Tarıdil Hammefendi: MH. , KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Necip Paşanın karısı, // s. 18,19,20,21,
Tarlabası: SD. , YA, DLA, GA, T.: Taksim Meydanı ile Cumhuriyet Caddesinin kesiştiği yerden başlayarak İngiltere Elçiliği binası civarında Refik Saydam Caddesinin başladığı yerde son bulan Tarlabası Bulvarı'nın iki tarafında yer alan, Dolapdere'ye doğru inen yamaçlar üzerinde kurulu semt. ⁹¹⁴ // s. 235
Taşkentli: SD. , BA, DLA, GA, T.: Vedat'ın Cemal ile tanıştırdığı arkadaşı Esan'ın memleketinin adı. // s. 227
Tayfur Bey: SAE. , KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Zeynep Hanım'ın eski kocası ve aynı zamanda katilidir. Soğukkanlı, içten hesaplı, yahut daha ziyade kendisi tarafından kurulmağa müsait bir insandır. Terbiyeli ve kibar görünüşlerinin altında bir yığın zaafi saklayabilen, Cemal Bey'i de bıçaklayarak param parça ederek öldüren ve de Nevzat Hanım'a aşık olan kişidir. // s. 303
Taymis: HU. , YA, DLA, GA, B.: (Taymir yarımadası) S.S.C.B'de bir bölge. Orta Sibirya'nın kuzey kıyısında, Hatanga çöküntüsüyle Severnaya Zemlya (Kuzey arazisi) yarımadaaları arasında 500 000 kilometrekarelik alan. Batıda Karadeniz, doğuda Laptev denizi ile sınırlıdır; kuzeyde 78. paralel yakınında Çelyuskin'de sona erer. ⁹¹⁵ // s. 249
Tebriz: MH. , YA, DLA, GA, Far.: Tebriz, İran'ın kuzey batısındaki en büyük şehir Doğu Azerbaycan Eyaleti'nin merkezidir. ⁹¹⁶ // s. 16
Tekbir, MH. , EA, DLA, GA, Ar.: İtri'nin eserinin adıdır. Eserin asıl şöyledir: Segâh Kurban Bayramı Tekbiri. ⁹¹⁷ // s. 92
Tekirdağ: MH. , YA, DLA, GA, T.: Marmara bölgesinin Ergene kısmında kalan bir ilimiz. İl toprakları 40° 36' ve 41° 31' kuzey enlemleriyle 26° 43' ile 28° 08' doğu boylamları arasında yer alır. Doğudan İstanbul, kuzeyden Kırklareli, batıdan Çanakkale illeri ve güneyden Marmara Deniziyle çevrilidir. Kuzeydoğuda Karadeniz'e çok küçük bir kıyısı vardır. Trafik numarası 59'dur. ⁹¹⁸ // s. 92
Telaşlı katiller: HU. , BA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Bu meseleleri fazla enfüsileştiren, isyan hissiyle dolu olanlar. // s. 88
Telli Tabya: HU. , YA, DLA, GA, T.Ar.: Tellitabya, Delitabya ya da eski adıyla Milton, Osmanlı sultanı Abdülmecid tarafından İstanbul Boğazı'nda savunma ve kontrol amacıyla Fransız mimar Tavsav'a yaptırılmış bir tabyadır. Rumeikavağı ile Yenimahalle arasında yer alır. ⁹¹⁹ // s. 196
Temagisin: HU. , KA, DLA, GA, B.: Mümtaz'ın okuduğu kitapta hangi dilden olduğunu bilmediği adlar. // s. 51
Tenhauser, SAE. , EA, DLA, GA, B.: Tannhäuser, Richard Wagner tarafından 1845 yılında yazılan ve

⁹¹⁴ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 7, s.222

⁹¹⁵ tr.m.wikipedia.org/wiki/Taymir_Yarımadası

⁹¹⁶ milliyet.com.tr/Tebriz-gunlugu/ilber-oltayli-Pazar/yazardetay/19.10.2014/1956672/default.htm

⁹¹⁷ semazen.net/sp.php?id=81

⁹¹⁸ Tekirdağ.gov.tr/sehrimiz

⁹¹⁹ turkcebilgi.com/tellitabya

bestelenen üç perdelik operadır. ⁹²⁰ // s. 116
Tepebaşı: HU., YA, DLA, GA, T.: Beyoğlu'nda, İstiklal Caddesi'ne paralel giden Meşrutiyet Caddesi ile Tarlabası Bulvarı'nın devamı olan Refik Saydam Caddesi arasında kalan semt. ⁹²¹ Tepebaşı SD. 113 // s. 227
Teşvikiye: MH., YA, DLA, GA, Ar.: Şişli İlçesi'ne bağlı semt ve mahalle. 1954'e kadar Beşiktaş İlçesi'nin bir mahallesi olan Teşvikiye, o tarihte ilçe olan Şişliye bağlanmıştır. Güneyinde Beşiktaş İlçesi'ne bağlı Vişnezade Mahallesi, güneydoğusunda Muradiye Mahallesi, batısında Şişli İlçesi'ne bağlı Harbiye Mahallesi, kuzeyinde Nişantaşı semti ve Meşrutiyet Mahallesi yer alır. ⁹²² Teşvikiye SAE. 247 // s. 140
Tevfik: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Nuran'ın dayısı, Rasim Bey'in kayını, tiryakitabiatlı, rahatına düşkün bir adam. Elli altı, elli yedi yaşlarında, esmer yüzlü, kara, kalkık kaşları, büyük kestane rengi gözleriyle hala güzel bir adam. İttihattçı ve Mevlevi tarikatına mensup birisi. Tevfik Bey SD. 149 Bolahenk Tevfik Bey SD. 117 // s. 148
Tevfik Bey: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Nuran'ın dayısı, Mahur Beste'in sahibi, Yaşar Bey'in babası, İhsan'ın arkadaşı, Bolahenk Tevfik diye de bilinen kişi. Bolahenk Tevfik HU. 236 // s. 108
Tevkifhane: SAE., YA, DLA, GA, Ar.: Tutuklu evi. Tutukluların bulunduruldukları kapalı yer. ⁹²³ // s. 101
Tevkii Ahmet Efendi: SAE., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Hayri İrdal'ın mensup olduğu hanedan, Fatih devrine dayanan sülale ve Hayri İrdal bu sülalenin tek erkek üyesidir. Takribi Ahmet Efendi SAE. 26 Ahmet Efendi SAE. 26 // s. 26
Tevrat, SAE., EA, DLA, GA, Ar.: Allahü teâlâ tarafından, Mûsâ aleyhisselâma gönderilen semâvî (ilâhî) kitap; Müsevîlik dînini açıklayan kitabın adı. Allahü teâlânın, Peygamberler vâsıtasıyla insanlara gönderdiği ve böylece emirlerini ve yasaklarını bildirdiği semâvî kitapların hepsi yüz dördtür. İnsanlara bildirilen yüz dört semâvî kitaptan yüzüne suhuf ve dördüne de büyük kitap denir. Bunlardan on suhuf Âdem aleyhisselâma, elli suhuf Şis (Şît) aleyhisselâma, otuz suhuf İdrîs aleyhisselâma, on suhuf İbrâhim aleyhisselâma indirildiği meşhurdur. Tevrât Mûsâ aleyhisselâma, Zebur kitabı Dâvûd aleyhisselâma, İncil kitabı İsâ aleyhisselâma ve Kur'ân-ı kerîm de Muhammed aleyhisselâma nâzil olmuş, inmiştir. ⁹²⁴ Tevrat SD. 43 // s. 207
Tezveren Sultan: SAE., KA, DLA, GA, T.Ar.: Tezveren Dede, Arifler kutbu bir zattır. Asıl adı, Şeyh Ali Efendi'dir. Türbesi, Divanyolu'nda, İkinci Sultan Mahmud civarındadır. 1280 (m.1863) yılında Tevfik Raif Efendi adında bir memur tarafından tamir ettirilmiş, nakit olarak o devrin rayicine göre üç bin kuruş vakfiye verilip, Köprülü Camii imamı Hafız Mustafa Efendi de türbedar tayin edilmiştir. Çemberlitaş civarındaki Atik Ali Paşa Camii'nde haftanın belirli günle-rinde vaaz verirmiş. Onun

⁹²⁰ tr.m.wikipedia.org/wiki/Tannhauser

⁹²¹ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 7, s.253

⁹²² *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 7, s.261

⁹²³ Prof. Dr. Ahmet Doğan, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2011, s.1289

⁹²⁴ islamansiklopedisi.org.tr/tevrat

vaazını dinleyen öyle bir kalp huzuru içinde içi dışı nurlanmış olarak camiden çıkarmış ki, yolda rastlayanlar o kimseye: "Yüzün gözün nurlanmış. Galiba Şeyh Ali Efendi'nin vaazından ge- liyorsun?" demekten kendini alamazmış. 1150 (m.1737) yılından önce vefat eden şeyhlerden olduğu anlaşılması ise de hakkında daha fazla bilgiye rastlanamamıştır. İstanbul halkının vaktiyle çok ziyaret ettiği ve adaklar adadığı bir türbe olarak tanınır.⁹²⁵ // s. 211

Tıbbiye: MH., YA, DLA, GA, Ar.: Tıp fakültesi, doktor yetiştiren yüksekokul.⁹²⁶ Tıbbiye SAE. 52 Tıbbiye SD. 7,11,23,88 // s. 65

Ticaret Nezareti: SD., YA, DLA, GA, Ar.Ar.: Ticaret ve Ziraat Nazırlığı Osmanlı Devletinde Ticaret ve Tarım işlerinden sorumlu bakanlığa verilen isimdir. Günümüzdeki adı ise, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'dır.⁹²⁷ // s. 134

Tirebolu: MH., YA, DLA, GA, B.: Tirebolu, Giresun ilinin bir ilçesidir. Yerli İlçe halkının çoğunluğunu Türkmen Çepniler oluşturur. Karadeniz kıyısında yükselen Ayana -Karadeniz Rumcasında "Hagia Mama"nın bozularak söylenişi- tepesine sırtını yaslamış bir kıyı ilçesidir. Doğusunda Harşit çayı denize dökülmektedir. "Tirebolu" adı Yunanca "Üç Kent" anlamına gelen Tripolis'den gelir. Bunun kentte yer alan üç kale nedeniyle konulduğu düşünülebilir. Eskiçağa ait Yunanca - Latince metinlerde de yerleşimin adı "Tripolis" olarak yazılıdır ve merkezdeki halk arasında "Tiriboli ya da Tiribolu" olarak söylenir.⁹²⁸ // s. 72

Tiroller: HU., YA, DLA, GA, B.: Tirol, Avusturya'da bir eyalet.Başkenti Innsbruck'tur. Oğu ve Güney Tirol adı altında iki farklı yer vardır. Güney Tirol, İtalya; Doğu Tirol ise Avusturya' da yer almaktadır.⁹²⁹ // s. 157

Tiziano: SD., KA, DLA, GA, B.: Tiziano Vecellio (Pieve di Cadore, 1477 - Venedik, 1576), İtalyan ressam. Genç yaşta önce Sebastiano Zuccato isimli bir ressam ve mozaikçinin, daha sonra da Gentile ve Giovanni Bellini kardeşlerin atölyesine girdi. ilk yapıtlarından olan Aziz Petrus'a takdim edilen Jacopo Pesaro'da Gentile'nin etkisi görülür. Burada uzun süre etkisinde kalacağı Giorgione ile tanıştı. Beraber 1508'de Alman ticaretinin Venedik'teki merkezi olan Fondaco dei Tedeschi'nin cephesini süslediler. Ancak nemli hava yüzünden bu yapıtlar yok olmuştur. Kısa sürede dengeli kutleler, yaygın ritimler ve yeni bir figür anlayışı getirerek kişiliğini buldu. 1510'da dostu Giorgione ölünce Tiziano Padova'ya gitti. Orada Scuola del Santo (1511) ile Scuola del Carmine fresklerini yaptı. 1513'te Venedik'e döndü. Palazzo Ducale'nin büyük toplantı salonu için kompozisyonu yaptı. 1516'da ustası Giovanni Bellini ölünce Venedik Cumhuriyeti'nin başressamı unvanını aldı.⁹³⁰ // s. 79

Tokatlıyan: SD., YA, DLA, GA, T.: İstanbul'un Beyoğlu ilçesinde bulunan tarihi bina, işhanı, pasaj. Günümüzde ise otel olarak hizmet vermektedir.⁹³¹ // s. 288

⁹²⁵ evliyalari.net/tezveren-sultan-bursa/

⁹²⁶ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.1973

⁹²⁷ icticaret.ticaret.gov.tr/kurumsal/tarihce

⁹²⁸ tirebolu.bel.tr/tarihce

⁹²⁹ *Meydan Larousse*, İstanbul 1973, C. 19, s.306

⁹³⁰ tr.m.wikipedia.org/wiki/Tiziano

⁹³¹ degisti.com/index.php/archives/6303

Toledo: HU., YA, DLA, GA, B.: İspanya'nın ortasında Kastilya-La Mancha özerk bölgesinin (Comunidad autónoma) merkezi olan şehir. Madrid'in 70 km güneyinde, üç yanı Tajo Nehriyle çevrili engebeli bir burnun üzerinde yer alır. Şehrin Romalılar zamanındaki adı Toletum'dur. Milattan sonraki sekizinci asırdaki Müslüman Arap fethinden sonra şehrin adı Araplarca ve diğer Müslüman milletler tarafından Tuleytula olarak tanındı.Toledo'nun tarihi bölümünün de dahil olduğu 40 İspanya eseri UNESCO Dünya Miras Listesi'ne girmiştir.⁹³² // s. 157

Topal İsmail: SAE., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.: Hayri İrdal'ın kızı Zehra'yı vermeğe razı olduğu kişi. Kirli sarı, etleri dökülecekmiş gibi ablak bir yüzü, çiçek bozuğunun daha sakil yaptığı küt burnu ve şişkin gözleri olan kişi. Alnı, hemen hemen yok denecek kadar dar, kolları uzun, parmakları küt, el ayalayı geniş, katı ve yara gibi kırmızı, alt dudağı kalın olan ve gözlerinin yanlara doğru akışının gösterdiğine göre zalim ve ahmakça hilekar ve yalancı bir insan. Dişleri sarı, birbiri üstüne binmiş ve ters tüstü. Bu da kısmetsizliğe ve hasisliğe delildi. // s. 181

Tophane: HU., YA, DLA, GA, T.Far.: Boğaziçi'nin güneyinde, Rumeli yakasında, Galata ile Fındıklı arasında Boğaziçi'nin başlangıç yeri sayılabilecek olan tarihi semt.⁹³³ // s. 257

Tophane Nazırlığı: MH., KUA, DLA, GA, Far.Ar.: Osmanlı Devletinde topların imal edildiği ve topçu askerlerin eğitiminin yapıldığı yer. Bu yerin komutanına da Tophane Nazırı denir.⁹³⁴ // s. 115

Topkapı: HU., YA, DLA, GA, T.: Fatih, İstanbul'un en tanınan semtlerinden biri. Fatih İlçesi sınırları içerisindedir.⁹³⁵ Topkapı SAE. 210 // s. 294

Topkapı Mevlevihanesi: SD., YA, DLA, GA, Ar.Ar.: Topkapı Mevlevihanesi, aslında Topkapı surları içinde yer alan mevlevihanenin adıdır. Burası ise bugün Yenikapı Mevlevihanesi veya Mevlanakapı olarak bilinmektedir. Yenikapı Mevlevihanesi, Mevlvî tarikatının İstanbul'da Galata Mevlevihanesi'nden sonra faaliyete geçirdiği ikinci dergâhtır. Merkez Efendi Mahallesi sınırları içinde yer alan mevlevîhane, tarikatın "Âsitâne" olarak kabul ettiği büyük ölçekli külliyelerinin başında gelir. Merkez Efendi Mahallesi'nde Mevlevihane Caddesi üzerinde bulunan Yenikapı Mevlevihanesi uzun yıllar Mevlevî tarikatının önemli merkezlerinden biri olmuştur.⁹³⁶ // s. 102

Toptaşı: HU., YA, DLA, GA, T.: Toptaşı, İstanbul'un Bahçelievler ilçesinde Çobançeşme mahallesindeki sokaklardan birisidir.⁹³⁷ // s. 377

Torino: SD., YA, DLA, GA, B.: Torino Kuzey İtalya'da Piyemonte bölgesinin ve kendi ismin taşıyan Torino ili'nin başşehri olup, Alpler ile çevrili olan Po Nehri'nin sol kıyısında konumlanır. Torino, İtalya'nın kuzey-batısında bulunan bir kentidir. Torino adı Keltcede "dağlar" anlamına gelen Tau sözcüğünden gelmektedir. İtalyanca'da Torino sözcüğü "küçük Boğa" olarak tercüme edilebildiği için, şehrin flamasında boğa resmi bulunur.⁹³⁸ // s. 95

⁹³² tr.m.wikipedia.org/wiki/Toledo_İspanya

⁹³³ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 7, s.279

⁹³⁴ islamansiklopedisi.info/dia/ayrmetin.php?idno=440129

⁹³⁵ haritaatr.com/harita/Topkapı/78055

⁹³⁶ tr.m.wikipedia.org/wiki/Tophane-Mevlevihanesi

⁹³⁷ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 7, s.301

⁹³⁸ tr.m.wikipedia.org/wiki/Torino

Tosca: SD., KA, BŞA, ÖA, B.: Meşhur bir balerin, vaktiyle Çarın heyetinde oynamış harikulade bir kadın, ufak boylu, narin fakat çevik vücutlu, daha ziyade yüzüne bir kedi manzarası veren çekikçe gözleriyle güzel bir kadındı. // s. 178

Tosya: SD., YA, DLA, GA, B.: Tosya, Kastamonu ilinin bir ilçesidir. Tosya Gaska, Hitit, Firigya, Kimmer, Lidya, İran, Yunan, Roma, Bizans, Danişment, Çobanlar, Candarogulları Beyliği, Osmanlı, Moğol ve Selçuklu medeniyetleri sınırları içinde kalmış “Paflogonya” (Kastamonu) bölgesinin eski bir kazasıdır. Tosya halkının tarih içerisinde zaman zaman Orta Asya'dan Anadolu'nun diğer bölgelerine göç edip yerleşmiş Türkler olduğu belirlenmiştir.⁹³⁹, // s. 239

Trablusgarp: SD., YA, DLA, GA, B.: Kuzey Afrika şehirlerinden. Arapların Tarabulus al-Garb dedikleri Osmanlı vilâyetlerindedir. Trablusgarp'a İtalyanlar Tripoli derler. Bugün Libya şehirlerinden olup, Bingazi ile Trablus arasındadır. Târihte, Fenike ve Kartacalıların kolonisi olan şehir, Vandalların ve Bizanslıların hâkimiyetinden sonra Müslümanlara geçti. Trablusgarp, hazret-i Ömer (hilâfeti 634-644) zamânında 643'te İslâm ordularınca fethedildi. Emevî (661-750), Abbâsî (750-1516), Osmanlı (1516-1924) halifeliği devrinde Ağlebî, Ubaydî, Muvahhidin, Hafsî, Berberî Benî Saîd, Merinî'lerden sonra 1551'de Osmanlı hânedanı hâkimiyetine geçti. Bölgede Osmanlıya tâbi Garp Ocakları kuruldu. Osmanlılar zamânında bölge huzur ve emniyet içinde yaşayıp, refah seviyesi yükseldi. 1911-1912'de Osmanlılarla İtalyanlar arasında Trablusgarp Harbi çıktı. Osmanlı-İtalyan antlaşmalarından Uşi Antlaşmasıyla Trablusgarp'ta Osmanlı pâdişâhının Naîb-üs-Sultanı olarak Şeyh Seyyid Ahmed Şerif Senûsî tâyin edilmesiyle, Senûsî Hânedânı kuruldu. Senûsîler Hânedânı 1969'da Askerî darbeyle yıkılınca, yerini önce Libya Cumhûriyeti, sonra da Libya Sosyalist Halk Cemâhîriyesi aldı.⁹⁴⁰ // s. 268

Trabzon: HU., YA, DLA, GA, B.: Karadeniz bölgesinin doğusunda yer alan bir ilimiz. İl toprakları 40° 33' ve 41° 07' kuzey enlemleriyle 37° 07' ve 40° 30' doğu boylamları arasında yer alır. Batıdan Giresun, güneyden Gümüşhâne ve Bayburt, doğudan Rize illeri, kuzeyden ise Karadeniz ile çevrilidir. Fâtih Sultan Mehmed Hanın fethettiği, Yavuz Sultan Selim Hanın vâililik yaptığı ve Kânûnî Sultan Süleymân Hanın doğduğu bu şehir dört bin senelik eski bir târihe sâhiptir. Trafik numarası (61)dir.⁹⁴¹ Trabzon MH. 106 Trabzon SD. 219 // s. 149

Trakya: MH., YA, DLA, GA, B.: Balkan Yarımadasının güney bölümünde bir bölge. Trakya'nın bir kısmı Türkiye bir kısmıysa Yunanistan toprakları içinde yer alır. Türkiye'de kalan kısmın yüzölçümü 23.764 km2dir. Adını, Orta Asya'dan göç ederek bu topraklara yerleşen Traklardan alır. Trakya'nın Türkiye topraklarında kalan kısmı Marmara bölgesinin içindedir. Trakya bölgesi Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerini tamâmıyla İstanbul'un ve Çanakkale'nin çok az bir bölümünü içine alır. Çanakkale ve İstanbul Boğazları ile Marmara Denizi, Trakya'yı Anadolu topraklarından ayırır. Trakya aynı zamanda Türkiye'nin Avrupa'da bulunan toprak parçasıdır. Üç tarafı denizle çevrili olduğu için kıyılarının

⁹³⁹ tr.m.wikipedia.org/wiki/Tosya

⁹⁴⁰ islamansiklopedisi.org.tr/trablusgarp

⁹⁴¹ Trabzon.gov.tr/tarihvecografya

uzunluğu 751 km'dir. Trakya bölgesinde Bulgaristan-Türkiye ve Türkiye-Yunanistan sınırları yer alır.⁹⁴² Trakya SAE. 20 Trakya SD. 174 // s. 95

Trilby, MH., EA, DLA, GA, B.: Gerard de Nerval'in Silvia, 1954'de yazdığı eserinin adıdır.⁹⁴³ // s. 147

Tuiname, SAE., EA, DLA, GA, Ar.: Tütî-nâme Doğu edebiyatının hikâye türündeki en önemli eserlerinden birisidir. Bir papağanın ağzından birçok farklı yapıda çeşitli hikâyeler yer alır kitapta. Özellikle kadın-erkek ilişkilerini konu alan hikâyeler barındıran eserde, birçok hikâye birer nasihat niteliği de taşımaktadır. Birçok edebi otoriteye göre Doğu edebiyatının hikâye alanındaki en önemli eserlerdendir.⁹⁴⁴ Tutiname HU. 47 // s. 7

Tulumbacı: SD., BA, DLA, GA, B.: İtfaiye örgütü kurulmadan önce yangın söndürme işine verilen ad. Osmanlıdan itibaren Tulumbacılar Ocağı kurulmuştur ve bu ocağa mensup her birey. Yangın söndürme aleti olan "tulumba"dan gelmektedir.⁹⁴⁵ // s. 49

Tuna: HU., YA, DLA, GA, T.: Avrupa'nın ikinci büyük nehri. Almanya'nın Karaorman (Schwarzwald) Dağlarından çıkıp, güney-güneydoğu istikâmetlerinde akarak Romanya'dan Karadeniz'e dökülür. Volga'dan sonra Avrupa'nın en uzun nehri olan Tuna, Almanya, Avusturya, Çek Cumhûriyeti, Macaristan, Yugoslavya, Bulgaristan ve Romanya topraklarını sular. Uzunluğu 2860 km, havzası yaklaşık olarak 816.000 km²'dir. Tuna, çoğu Alplerle, Karpatlar'dan gelen 300'den fazla kol alır. Su miktarı ve rejim bakımından geçtiği toprakların özelliklerine bağlıdır. Yazın buharlaşma ve kuraklık arttığından sular azalır. Kışın ve ilkbaharda ise sular fazlalaşır. Nehir yatağından etrafa yayılır. Bu durumda bir deniz görünüşü alır. Nehrin ortalama genişliği 400-500 m olmasına rağmen bazı yerlerde 1200 m'ye ulaşır. Tuna, ortalama olarak bir yılda Karadeniz'e 200 milyar m³ten fazla su taşır. Bu esnâda getirdiği, çakıl, kum ve mil gibi maddelerin toplam ağırlığı 8 milyar tonu geçer. Orta Avrupa ile güneydoğu Avrupa arasında ulaşım bakımından önemli olmasından, geçtiği yerdeki her devlet temizlenmesine büyük çaba sarf eder. Romanya Sırbistan sınırında Demirkapı Boğazında büyük bir hidroelektrik santrali inşâ edilmiş ve ırmağın akışını düzenlemek için kanallar açılmıştır. Nehirde özel olarak yapılmış gemilerle ulaşım sağlanır. Demirkapı'dan Karadeniz'e kadar olan kısımlar ekserî kışın donar. Donma müddeti aşağı yukarı 40 gün kadar sürer. Bazı seneler havaların ısınmasıyla çözülen buzlar büyük parçalar hâlinde Karadeniz'den İstanbul Boğazına kadar gelirler.⁹⁴⁶ Tuna SD. 44 // s. 155

Tunus: MH., YA, DLA, GA, B.: Kuzey Afrika'da yer alan bir kıyı ülkesi. Batıda Cezayir, güneydoğuda Libya, doğuda ve kuzeyde Akdeniz ile çevrilidir. Tunus, Akdeniz bölgesinin orta kesiminde, karşısında bulunduğu İtalya Yarımadası ve Sicilya Adası ile birlikte, Doğu ve Batı Akdenizi birleştiren ve ayıran bir boğaz meydana getirir Sardunya Adasından 200 km, Sicilya Adasından 140

⁹⁴² islamansiklopedisi.org.tr/trakya

⁹⁴³ turkcebilgi.com/fantastik

⁹⁴⁴ tr.wikipedia.org/wiki/Tutiname

⁹⁴⁵ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 7, s.307

⁹⁴⁶ islamansiklopedisi.org.tr/tuna

<p>km uzaklıkta bulunan Tunus, Avrupa ve Afrika kıtaları arasında bağlantıyı kolaylaştırır. Güneyden kuzeye genişliği 756 km, batıdan doğuya ise 351 km dir. Kıyılarının uzunluğu 1200 km'dir.⁹⁴⁷ Tunus SAE. 91 // s. 77</p>
<p>Tunusluzade Abdüsselam Bey: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.Ar.: Burmalı Mescit taraflarında aşçı boyalı, cephesi bitmek tükenmek bilmeyen bir konakta atlı arabalı muhteşem bir hayat süren kişi. Yirmi dokuz odalı konağında bütün aşiretle yaşayan, çok zengin, insan canlısı bir adam. Beyaz kolalı gölekleri içinde daima kibar, zarif, eski bir İstanbul efendisi gibi görünen kişi. Tunus Beyi SAE. 37 // s. 37</p>
<p>Turşucu: SD., YA, BŞA, ÖA, T.: Muhlis Bey'in Cemal'i götürdüğü meyhanenin adı. // s. 226</p>
<p>Tünel: SAE., KUA, BŞA, ÖA, B.: Hayri İrdal'ın bir zamanlar çalıştığı şirketin adı. // s. 89</p>
<p>Türbe: SAE., YA, DLA, GA, Ar.: Doğancılar, İstanbul'un Anadolu Yakası'nda bulunan Üsküdar ilçesine bağlı bir semttir. Bir semt olduğundan kesin sınırları çizilememekle birlikte, semt Aziz Mahmut Hüdayi, Salacak ve Ahmediye mahallelerinin kesişim noktasında yer almaktadır. Adını bu semtten alan tarihî bir de park vardır. (bakınız. Doğancılar Parkı) Paşakapısı Cezaevi ve Müsahipzade Celal Sahnesi bu semtte bulunmaktadır.⁹⁴⁸ Türbe SD. 208 // s. 210</p>
<p>Türk: HU., BA, DLA, GA, T., E.: Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde yaşayan halk ve bu halktan olan kimse. Dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşayan, Türkçenin değişik lehçelerini konuşan soy ve bu soydan olan kimse. Türk MH. 87 Türklük MH. 91 Türkler HU. 97 Türkler SD. 151 // s. 39</p>
<p>Türk Hanımlar Teali Cemiyeti: SD., KUA, DLA, GA, T.Ar.Ar.Ar.: II. Meşrutiyet'ten sonra aydın kadınlar tarafından kurulan, kadın statüsünün değerlendirilmesi amacıyla 28 Nisan 1913'te Osmanlı'da ilk feminist örgüt sayılabilecek cemiyet. Cemiyetin başında Halide Edip Adivar bulunmaktadır.⁹⁴⁹ Türk Kadınları Teali Cemiyeti SD. 80 // s. 80</p>
<p>Türk Ocağı: SD., YA, DLA, GA, T.: Türk Ocakları, 1912 yılında İstanbul'da bir kültür derneği olarak kurulmuş ve Cumhuriyet döneminde Türkiye'de millî devletin oluşumuna katkıda bulunmuş milliyetçi örgüttür. 1931'de 260'ı geçen şubesi, 30.000'i aşkın üyesiyle ülkenin en güçlü sivil kuruluşu durumuna gelen dernek cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa'nın emri ile kapatılıp Cumhuriyet Halk Partisi ile birleştirilmiş; 1949 yılında yeniden canlandırılmıştır. Faaliyetlerini günümüzde 77 şubede sürdürmektedir, genel merkezi Ankara'dadır. Amacı "Türk milliyetçiliği" olan derneğin amblemi 1912'de kabul edilen cepheden görülen "Bozkurt" başıdır. Türk Ocakları Derneği, II. Meşrutiyet sonrasında Osmanlı Devleti sınırları içinde yaşayan azınlıkların Osmanlı Devleti'nden ayrılmak için kurdukları milliyetçi derneklere karşılık aynı sınırlar içinde yaşayan Türklerin haklarını korumak üzere kuruldu. Daha önce aynı amaçla kurulmuş ancak uzun süreli olmamış Türk Derneği (1908) ve Türk Yurdu Cemiyeti (1911)'nin devamı niteliğinde bir kuruluştur.⁹⁵⁰ Türkocağı SD. 45 // s. 115</p>
<p>Türkçe: HU., DA, DLA, GA, T.: Türk dili, Ural-Altay dil grubuna dahil olup, Moğol, Tunguz, Kore</p>

⁹⁴⁷ islamansiklopedisi.org.tr/tunus

⁹⁴⁸ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 7, s.310

⁹⁴⁹ tarihtebugün.org.tr/14411-28-mayis-1913-Osmanlida-ilk-feminist-orgut-teali-i-Nisvan

⁹⁵⁰ turkocaklari.org.tr/sayfa/3490/turk-ocagi-tarihi.html

ve Japon dillerinin de yer aldığı Altay dilleri ailesi veya Altay dilleri topluluğuna mensuptur. Yapı bakımından Altay dilleri ailesine giren bütün dillerde olduğu gibi, Türkçe de eklemeli (mülâsık = yapışkan) dillerdendir. İlk devreleri karanlık olmakla birlikte elde bulunan vesikalar ve Çin kaynaklarının verdiği bilgiler, Türk dilinin geçmişinin, tarih öncesine gittiğini göstermektedir. Ancak, Türkçe derli toplu metinler, Yenisey-Orhun mezar taşları ile ele geçmiştir. Bilhassa Orhun Âbideleri'nde işlenmiş bir Türkçe ile karşılaşılması, Türklüğün kendine has alfabe sistemi, dil ve tarih şuurunun bulunmasına bakılırsa, Türk dilinin tarih itibarıyla daha eski zamanlara götürülebileceği fikrini vermektedir. Zaten bu sahanın âlimleri, Orhun Âbidelerindeki işlenmiş ve gelişmiş Türkçe'ye bakarak, dilin tarihî devrelerini, milattan önceki devirlere çıkarmaktadırlar. Şimdiye kadar Rusya ve Çin sınırları içinde bulunması, yapılacak kazıları imkânsız kıldığından, Türk dilinin eskiliği meselesi şimdilik bu kadar aydınlatılmıştır. Esik, Kurgan vs. gibi kazılar da zaten Ruslar tarafından yapılmaktadır. Aydınlatıcı bilgiler, bu itibarla sınırlı olmaktadır. Ancak, bundan sonraki çalışmalar, Türk dili için ümit verebilir. Geçmişle birlikte Türkçe; Altay, En Eski Türkçe, İlk Türkçe, Eski Türkçe, Orta Türkçe, Yeni Türkçe ve Modern Türkçe devri olmak üzere yedi ana devrede ele alınmaktadır. Altay devri; Türk-Moğol dil birliğini meydana getirmekte olup, Türkçe'nin Moğolca ile ayrılmaya başladığı veya bir olduğu devirdir. Kısaca bu devir, Türk ve Moğol dillerinin ana kaynağını teşkil etmektedir.⁹⁵¹ Türkçe MH. 93 Türkçe SAE. 46 Türkçe SD. 48 // s. 75

Türkçülük: SD., KVA, DLA, GA, T.: Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında ortaya çıkan, Osmanlılık ve İslamcılık akımları karşısında bütün Türklerin tek vatanda ve tek bayrak altında birleştirilmesini amaçlayan akım.⁹⁵² // s. 44

Türkiye: HU., YA, DLA, GA, T.: Kuzey yarım kürede, kuzey kutup ile ekvator arasında ortaya yakın bir yerde, 36°-42° kuzey enlemleri ve 26°-45° doğu boylamları arasında, eski dünyâyı meydana getiren üç kıtanın birbirine en çok yaklaştığı geometrik merkezde, Asya ve Avrupa kıtalarının birleştiği yerde yer alan ülkemiz.⁹⁵³ Türkiye MH. 120 Türkiye SD. 116 // s. 247

Türlü İşler Bankası: SAE., KUA, BŞA, ÖA, T.T.B.: Hayri İrdal'ın İspritzma Cemiyetinde tanıdığı Cemal Bey'in sözüne uyup Fener Postahanesindeki vazifesinden istifa ederek memur olmadığı yer. Cemal Bey'in idare meclisi azası olduğu ve daha sonra reisi olduğu yer. // s. 146

Türlü meslekler Bankası: SAE., KUA, BŞA, ÖA, T.Ar.B.: Cemal Bey'in müdürü olduğu banka ve yine Cemal Bey tarafından Hayri İrdal'ın atıldığı bankanın adıdır. // s. 16

Uncu Hasan Bey: SD., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.Ar.: Solgun yüzlü fakat şişmanca bir adam. Bu harp içinde kazandığı parayı kaybetmeyen nadir insanlardan birisi. Sabiha'ya deli gibi aşık olan kişi. Hasan Bey SD. 193 Uncu Hasan SD. 193 // s. 180

Unkapanı: HU., YA, DLA, GA, T.: Haliç üzerindeki Atatürk Köprüsünün, İstanbul yakasındaki ayağı çevresindeki tarihi semt.⁹⁵⁴ Unkapanı SD. 212 // s. 340

⁹⁵¹ islamansiklopedisi.org.tr/turkce

⁹⁵² tarihin.com/fikir-akimleri/turkculuk.html

⁹⁵³ islamansiklopedisi.org.tr/turkiye

⁹⁵⁴ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 7, s.331

Urfa: HU., YA, DLA, GA, B.: Güneydoğu Anadolu bölgesinin Orta Fırat bölümünde yer alan ilimiz. İl toprakları 36° 40' ve 38° 02' kuzey enlemleriyle 37° 50' ve 40° 12' doğu boylamları arasında kalır. İl; doğudan Mardin, kuzeydoğudan Diyarbakır, kuzeyden Adıyaman, doğudan Gaziantep illeri, güneyden ise Suriye sınırıyla çevrilidir. Trafik numarası 63'tür. Peygamberler şehri, peygamberler diyârı olarak tanınan ve ilk çağların kültür merkezi olan Urfa, târihî bir şehirdir.⁹⁵⁵ // s. 208

Urotropin: HU., KVA, DLA, GA, B.: Ürotropin Kimyada hekzemetilen tetramin ismiyle de bilinen suda çözünebilen kristal yapıda bir madde. Formaldehid'in amonyakla olan reaksiyonundan elde edilir.⁹⁵⁶ // s. 160

Uryan Dede (Hacı Mustafa Efendi): SAE., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: On sekizinci yüzyılda Anadolu'da yetişmiş olan evliyadan ve alimlerden, ismi Mustafa olup, Hacı Mustafa Efendi veya Debbağzade diye meşhur olmuştur. Rize'de doğdu, İstanbul'da vefat etti. Doğum ve vefat tarihi belli değildir. Doğum yeri Rize'de ilim tahsiline başlayan Debbağzade Mustafa Efendi İstanbul'a geldi. Zamanın alimlerinden akli ve nakli ilimleri tahsil edip derin alim olduktan sonra Fatih Camiinde ders okuttu. Selanik kadılığına tayin edildiyse de gitmedi. Daha sonra Mısır kadılığına tayin edildi. Mısır kadılığı sırasında insanların Allahü tealanın emirlerine uygun olarak yaşamaları için gayret etti ve bu vazifeyi adaletle yürüttü. Derin ilmiyle ve güzel ahlakıyla insanlara örnek oldu. Sonra Medine-i münevvere kadılığına getirildi. Peygamberimizin kabr-i şerifini ziyaret edip, mübarek beldenin ahalisine hizmette kusur etmedi. Mekke-i mükerremeye giderek hac vazifesini yerine getirdi. Hac ibadeti esnasında başka İslam memleketlerinden gelen alim ve velilerle görüşüp sohbet etti. Sonra İstanbul'a dönmek üzere oradan ayrıldı. Ancak Bayas (veya Payas) Valisi Küçük Alioğlu onun bu yolculuğuna mani oldu. Onu hapsedirdi. Debbağzade Hacı Mustafa Efendinin hapsedildiği haberi İstanbul'a ulaşınca, zamanın padişahı, onun serbest bırakılması için emir gönderdi. Fakat vali, padişah emrini dinlemeyip, onu serbest bırakmadı. Hatta Hacı Mustafa Efendiye sıkıntı ve eza ettirdi. Mustafa Efendi hapsedildiği hücrede devamlı namaz kılıp, ibadet etti ve dualar etti. Hücrede bulunduğu sırada başını secdeye koyup kendisinin kurtulması ve onu hapseden valinin cezalandırılması için Allaha dua ve niyaz etti. Duası kabul oldu. Ona zulmeden bu vali feci bir şekilde öldü. Valinin yerine geçen oğlu Hacı Mustafa Efendiyi hapisneden çıkarttı. Ona ikram, iltifat ve ihsanlarda bulundu. Bu halin, Hacı Mustafa Efendinin kerameti olduğunu anlayan vali, onu kendi adamlarıyla İstanbul'a kadar yolladı.⁹⁵⁷ // s. 210

Usul Üzerine Konuşma, HU., EA, DLA, GA, Ar.T.: Descartes'in bir eserinin adıdır. Eserin asıl adı: Discours de la methode, pour bien conduire la raison et chercher la veite dans les sciences, plus la dioptrique, les meteors et la geometrie qui sont les essais de cette methode (Usu iyi yönetmek ve bilimlerde doğruyu aramak için yöntem üzerine konuşma ve bu yöntemin denemeleri olan dioptrik, meteorlar ve geometri) dir.⁹⁵⁸, // s. 124

⁹⁵⁵ sanliurfa.bel.tr/tr/icerikdetay/17/23/sanliurfa-tarihi.aspx

⁹⁵⁶ kimyaevi.org/TR/Genel/BelgeGoster.aspx?

⁹⁵⁷ uveysilikyolu.com/hyt11_corumvefat.html

⁹⁵⁸ Yrd. Doç. Dr. Ülker Öktem, "Descartes'de Bilginin Kesinliği Problemi", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Ankara 1999, C. 40, s.311-332

<p>Üç Ambarlı: SAE., KVA, DLA, GA, T.T.: Üç Ambarlı, ana güvertesinden itibaren birbiri altına üç sıra top taşıyan eski bir savaş gemisi tipidir. Kalyon sınıfının en büyüklerindedir. 17. asır sonlarında yapılmaya başlanmıştır. 110–120 topu ve 800-1000 mürettebatı vardı. Osmanlıda yelkenli savaş gemilerindedir.⁹⁵⁹ // s. 102</p>
<p>Üç Şerefeli: SAE., YA, DLA, GA, T.Ar.: Üç Şerefeli Cami, Edirne'deki Osmanlı döneminden kalma camidir. Kimin tarafından hangi tarihte yaptırıldığı tartışmalıdır. Bazı iddialara göre Yıldırım Bayezid'in oğullarından Musa Çelebi tarafından 1410 yılında yaptırılmıştır. Diğer bir iddiaya göre ise II. Murat tarafından 1437'de yaptırılmıştır. Bazı kaynaklar yapım tarihi olarak 1447 yılını da vermektedir. Mimarı Sinan'ın ustası Müslihiddin Ağa'dır. Daha önce yapılan camilerden ayrı olarak geniş bir şadırvan avlusu vardır. Orta kubbesi yüksek ve büyüktür. Açılma gücüne karşı sekiz payandası vardır. Caminin dört minaresi avlunun dört köşesindedir. Bu minarelerden en yüksek ve üç şerefeli olanı, camiye adını vermiştir. Bu şerefelerin her birine ayrı merdivenle çıkılır.⁹⁶⁰ // s. 353</p>
<p>Üçüncü Ahmet: HU., KA, DLA, GA, T.Ar.: Osmanlı padişahlarının yirmi üçüncüsü, İslam halifelerinin seksen sekizincisi. Sultan dördüncü Mehmed Hanın oğlu olup, 31 Aralık 1673'te Rabia Gülnuş Emetullah Sultandan doğdu. Şehzadelliğini önce Topkapı, daha sonra da Edirne saraylarında geçiren Ahmed Han, iyi bir tahsil gördü. İlk dersini Sultani Mehmet Efendiden aldı. Seyyid Feyzullah Efendiden uzun yıllar ders gördü. Devrin büyük hat üstadı hattat Osman'dan yazı meşk etti. Ağabeyi Sultan İkinci Mustafa Han'ın çıkan cebeci isyanında tahttan indirilmesi üzerine 22 Ağustos 1703'te Osmanlı padişahı oldu.⁹⁶¹ // s. 168</p>
<p>Üçüncü Napolyon: SAE., KA, DLA, GA, T.B.: On dokuzuncu yüzyıl Fransa İmparatorlarından. 20 Nisan 1808'de Paris'te doğdu. Birinci Napoléon'un kardeşi Louis Bonaparte'ın oğlu olup, annesi Hortense de Beauharnais'tir. Asıl adı Charles Louis Napoléon'dur. Çocukluğu amcası Birinci Napoléon'un tahttan el çektirilip, Bonaparte âilesinin Fransa'dan kovulmasıyla çeşitli Avrupa ülkelerinde geçti. Almanya, İsviçre ve İtalya'da yaşadı.⁹⁶² // s. 73</p>
<p>Üçüncü Selim: HU., KA, DLA, GA, T.Ar.: Osmanlı sultanlarının yirmi sekizincisi, İslâm halifelerinin doksan üçüncüsü. Sultan Üçüncü Mustafa Hanın oğlu olup, annesi Mihrişah Sultandır. İstanbul'da 24 Aralık 1761 târihinde, Topkapı Sarayında doğdu. Şehzâde Selim'in doğumunda yedi gün, yedi gece "Şehrâyîn", üç gece de Deniz Donanmasında tertiplenen merâsimlerle büyük şenlikler yapıldı. Şehzâdeliğinde sarayda mükemmel bir eğitim, öğretim gösterilip, terbiye edilerek yetiştirildi. Yüksek din ve fen ilimleri, Arapça ve Farsça öğrendi.⁹⁶³ // s. 169</p>
<p>Ünyeli: SAE., BA, DLA, GA, T.: Ünye halkından olan kimse. // s. 46</p>

⁹⁵⁹ boks.google.com.tr/boks?id=ucambarlı

⁹⁶⁰ edirnevdb.gov.tr/kultur/ucserfli.html

⁹⁶¹ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 1, Ahmed Han III maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

⁹⁶² biyografi.info/kisi/III-napolyon

⁹⁶³ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 6, Selim Han III maddesi (<http://www.ehlisunnetbuyukleri.com>)

Üsküdar: HU., YA, DLA, GA, B.: İstanbul Boğazının Anadolu yakasında, Paşalimanı ile Salacak arasında yer alan ve Üsküdar İlçesi'nin merkezini ve tarihsel çekirdeğini oluşturan semt.⁹⁶⁴ Üsküdar MH. 121 Üsküdar SD. 144 // s. 12,13,111

Vak'a-i Hayriye: SD., OA, DLA, GA, Ar.Ar.: Yeniçeri Ocağının kaldırılması hâdisesi için kullanılan tâbir. Yeniçeri Ocağının, kuruluş yılları sonrasında, Osmanlı Devletinin Yükselme Devrinde seferde ve hazarda pekçok hizmetleri görüldü. Büyük zaferlerin kazanılmasında hizmeti geçti. Fakat, hizmeti devamlılık arz etmedi. On beşinci yüzyılda Fâtih'e itaatsizlikleriyle başlayan disiplin bozukluğu 16. yüzyılda daha açık görüldü. Sultan Üçüncü Murâd Han (1574-1595) zamânında genel olarak bozulmaya başladı. Devşirme Kânunu bütünüyle tatbik edilmeyince, Yeniçerilerle hiç alâkası olmayanlar Ocağa kaydedilmeye başlandı. Disiplin bozuldu. Hâdisе çıkarma âdet hâline geldi. Seferden kaçma, muhârebeye katılmama, kumandanları, devlet adamları ve hattâ sultanı dahi azl, katl etmek fiillerinde bulundular. İslâh teşebbüsleri kâr etmediği gibi kabul de etmiyorlardı. Tâlîme yanaşmadıklarından devrin silahlarını kullanmıyor, muhârebe taktiklerini kabul etmiyorlardı. Zamanla aslî vazifelerinden tamamen uzaklaştılar. Esnaflık ve ticâretle meşgul olmaya başladılar. Osmanlının yüzyıllarca üç kıtada hâkim kılmaya çalıştığı İslâm ahlâkını terk ettiler. Kadın ve erkeklere sarkıntılık, birbirleriyle kavga, odaları arasında mücâdele, tüccar, esnaf ve diğer çalışanları haraca bağlama veyâhut kazançlarına ortak olma, tüccar gemilerine balta asma gibi gayr-i İslâmî (kânunsuz) hareketler önü alınmaz hâle geldi. Harpten kaçma, ağalarını öldürme, reâyaya her türlü zulm ve işkence gibi zorbalıkları da ahâlinin Yeniçeriler aleyhine dönmesine sebep oldu. Yeniçerilerin katl ettiği büyük ıslâhatçı Sultan Üçüncü Selim Hanın şehâdeti günü 28 Temmuz 1808 târihinde pâdişâh olan Sultan İkinci Mahmûd Han Yeniçeri Ocağı kalkmadıkça zamânın ihtiyaçlarına uygun askerî teşkilâtın ve diğer ıslâhatların yapılamayacağını açıkça görmüştü. Yeniçeri Ocağı mensuplarını şüphelendirmeden uzun vâdeli plânlar yaptı. İtimâda şâyan adamlarını devlet ve askerî teşkilât kadrolarına tâyin etti.⁹⁶⁵ // s. 74

Valde Sultan: HU., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Dönemin padişahının annesi. Valide Sultan MH. 114 // s. 169

Valide-i atik: SD., YA, DLA, GA, Ar.Ar.: Valide-i Atik, İstanbul'un Üsküdar ilçesinin bir mahallesinin adıdır. Burada Valide-i Atik cami ve Valide-i Atik külliyesi bulunmaktadır. Mahallenin adı da buradan gelmektedir.⁹⁶⁶ // s. 177

Valide-i Cedid: HU., YA, DLA, GA, Ar.Ar.: Üsküdar çarşısı içinde devrinin en güzel eserlerinden biri olan Yeni Valide Camii, Hakimiyet-i Milliye Caddesi, Balaban Caddesi ve İmam Nasır Sokağı ile çevrili geniş bir alanı kaplar. Cami avlusuna bu yollara açılan beş kapıdan girilir. Hakimiyet-i Milliye Caddesi'ne açılan kapı, çarşı tarafında bulunduğundan 'Çarşı Kapısı', eski Bit Pazarı kapısının karşısında bulunan ikinci kapı, 'Bat Pazarı Kapısı' veya 'Sebil yahut Hünkâr Kapısı' isimleriyle anılırdı. Üçüncü kapı, Arasta Çarşısı'na açıldığından 'Arasta veya Bedesten Kapısı', Balaban Caddesi

⁹⁶⁴ *Dünden Bugüne Ans.*, C. 7, s.349

⁹⁶⁵ tarihmedeniyet.org/2009/07/yeniceri-ocaginin-kaldirilmesi-vakai-hayriye.html

⁹⁶⁶ haritamap.com/mahalle/validei-atik-14957

<p>tarafındaki dördüncü kapı, 'Balaban Kapısı, Cümle Kapısı, İmaret Kapısı veya Mektep Kapısı' adlarıyla bilinirdi. Beşinci kapı ise, 'Uncular Kapısı, Değirmen Kapısı, Mescit Kapısı, İmam Kapısı' isimleriyle meşhurdu.⁹⁶⁷ // s. 169</p>
<p>Valym: SAE., OA, DLA, GA, B.: 20 Eylül 1792 tarihinde Avusturya İmparatorluğu destekli Prusya Krallığı ile Fransa Cumhuriyeti arasında gerçekleşmiş bir muharabenin adı.⁹⁶⁸ // s. 295</p>
<p>Van: SD., YA, DLA, GA, T.: Doğu Anadolu bölgesinin Yukarı Murad-Van bölümünde yer alan bir ilimiz. İl toprakları 42° 30' doğu boylamlarıyla 37° 43' ve 39° 26' kuzey enlemleri arasında kalır. Kuzeyden Ağrı, batıdan Van Gölü ve Bitlis, güneyden Hakkari ve Şırnak, güneybatıdan Siirt illeriyle, doğudan ise İran sınırıyla çevrilidir. "Doğunun incisi" ismiyle anılan Van ilinde Türkiye'nin en büyük gölü bulunmaktadır. Trafik numarası 65'tir.⁹⁶⁹ // s. 174</p>
<p>Van Humbert: SAE., KA, DLA, GA, B.: Şeyh Ahmet Zamani'nin kabrini ziyaret etmek ve Hayri İrdal ile Ahmet Zamani Hakkında kitap yazdığı için kendisi ile tanışmak ve bilgi almak için Hollada'dan gelen alim. // s. 8,9</p>
<p>Vani Efendi: HU., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Osmanlı âlim ve devlet adamlarından. Van civarındaki Hoşap Kasabasında yetişti. Fâzıl Ahmed Paşa 1661 yılında Van'dan İstanbul'a getirdi. Kısa zamanda yaptığı vâz ve güzel konuşmalarıyla tanındı. Sadrâzam Fâzıl Ahmed Paşa vâsıtasıyla Sultan Dördüncü Mehmed'e tanıtılarak saraya girdi. Pâdişâh tarafından çok sevilen Vânî Efendi sarayda ona vâz ederdi. İkinci Mustafa Hanın hocası oldu.⁹⁷⁰ // s. 125</p>
<p>Vaniköy: HU., YA, DLA, GA, Ar.: Boğaziçi'nin Anadolu yakasında, Kandilli ile Çengelköy arasında kalan, Üsküdar İlçesi'ne bağlı semt ve mahalle. Kuzeyde Kandilli, güneyde Çengelköy, güneydoğuda yeni yerleşmelerden oluşan Emek Mahallesi'ne komşudur.⁹⁷¹ // s. 357</p>
<p>Vargit Süleyman Efendi: MH., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.Ar.: Ata Molla Bey'in babası, Aziz devrinin en sayılı zenginlerindendir. // s. 40</p>
<p>Varna: HU., YA, DLA, GA, B.: Bulgaristan'ın kuzeydoğusunda, Karadeniz'e sahili olan bir ildir. 3.818 km² yüzölçümüne sahiptir. Varna ilinin 12 belediyesi vardır. Bulgaristan'ın en gözde turizm şehri olan Varna nüfusu, her yaz konuk ettiği yurt dışından ve yurt içinden turistler sayesinde yaz dışındaki nüfusun 4 katını geçmektedir. Bu sayede turizmin gözdesi olan Varna aynı zamanda Bulgaristan'ın en pahalı ve Sofya'dan sonra en büyük şehridir.⁹⁷² // s. 157</p>
<p>Vasfi Bey: HU., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: (1880-1928) Celi sülüs yazıda tanınmış Türk hattatı. Ömer Ziyâ (Vasfi) Efendi 20 Cemâziyelevvel 1297 (30 Nisan 1880) tarihinde Tophane semtinde doğdu. Babası Hırka-i Şerif Camii hatibi Eyüp Sabri Efendi'dir. İbtidâiden sonra Tophane'de bulunan Fevziye Rüşdiyesi'nde hattat Çukurcumalı Kadri Efendi'den aklâm-ı sitteyi meşke başladı. 1896'da idâdiyi</p>

⁹⁶⁷ istanbuldakicamiler.com/yeni-valide-camii-uskudar

⁹⁶⁸ bilgi-bilgi.com/valym_muharebesi_savas

⁹⁶⁹ van.gov.tr/sehrimiz

⁹⁷⁰ islamansiklopedisi.org.tr/vani-mehmed-efendi

⁹⁷¹ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 7, s.373

⁹⁷² nkfu.com/Varna-hakkinda-bilgi/

<p>bitirdi. 1898'de Sultan Ahmed Camii'nde Kazasker Mehmed Esad Efendi'nin cami derslerine devam ederek 1904'te icâzetnâme aldı. Bu arada Rifâî Aziz Efendi'den nesta'lik ve sülüs, Kâmil Efendi'den (Akdik) sülüs ve divanî yazılarını öğrendi. Sâmi Efendi'den nesta'lik ve celsîni, sülüs celsîni tekrar meşkederek nesta'lik yazıdan 1907'de icâzet aldı.⁹⁷³ // s. 262</p>
<p>Vaybelim Ahmet Bey: MH., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.Ar.: Kuşçu İsmail Efendi'nin amcası. // s. 144</p>
<p>Vefa: SAE., YA, DLA, GA, Ar.: Vefa İstanbul sur içi diye İstanbul'da Fatih İlçesi'nde bir semt. Adını oradaki Şeyh Vefa Külliyesi'nden alır. Bozdoğan Kemeii'nin Haliç tarafına, Küçükpazar'ın yukarisına düşer. Aksaray ile Unkapanı arasındaki Atatürk Atatürk Bulvarı'nın doğusunda kalır, bir başka deyişle batıdan ve güneyden Zeyrek, Saraçhanebaşı ve Şehzadebaşı ile doğudan ve kuzeyden ise Molla Hüsvrev (Vezneciler), Süleymaniye ve Hoca Gıyasettin mahalleleri ile çevrilmiştir.⁹⁷⁴ Vefa MH. 102 // s. 37</p>
<p>Vefa: SD., YA, DLA, GA, Ar.: Eminönü İlçesi'nde, Vefa'da, Şehzade Külliyesi'nin arkasında, Dede Efendi Caddesi'ndedir. İstanbul'un en eski ortaöğretim kurumlarından.⁹⁷⁵ Vefa Sultanisi SD. 47 Sultanisi SD. 121 // s. 27</p>
<p>Vefik Paşa: HU., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Ahmed Vefik Paşa (1823 – 1891), Osmanlı devlet adamı, diplomati ve oyun yazarı. Türkçülük hareketinin öncülerindendir. İki defa Maarif Nazırlığı (Eğitim Bakanı) yaptı, 4 Şubat 1878 – 18 Nisan 1878 ve 1 Aralık 1882 – 3 Aralık 1882 tarihleri arasında iki defa Başvekillik (Sadrazamlık, Başbakanlık) görevine getirildi. Bursa valiliği sırasında bu kentte bir tiyatro yaptırmakla ün kazanmış ve ismi Bursa ile özdeşleşmiştir.⁹⁷⁶ // s. 367</p>
<p>Vegdasin: HU., KA, DLA, GA, B.: Mümtaz'ın okuduğu kitapta hangi dilden olduğunu bilmediği adlar. // s. 51</p>
<p>Venedik: HU., YA, DLA, GA, B.: Venedik, Kuzey İtalya'nın doğusunda Adriyatik Denizi'nin kuzey kıyılarında, İtalya'ya bağlı ada şehirdir. Yaklaşık 118 adacık üzerine kuruludur. Tarihsel Venedik şehrinde adacıkları birbirinden ayıran 170 kanal ve bunları birbirine bağlayan 400 köprü bulunur.⁹⁷⁷ Venedik MH. 99 // s. 127</p>
<p>Venedikli: SAE., BA, DLA, GA, T.: Venedik halkından olan kimse. // s. 264</p>
<p>Venüs, SD., EA, DLA, GA, B.: İtalyan ressam Giorgione'nin bir tablosunun adıdır. Tablonun asıl adı "Uyuyan Venüs"dür.⁹⁷⁸ // s. 79</p>
<p>Verlaine: HU., KA, DLA, GA, B.: Paul M. Verlaine (1844 - 1896), 30 Mart 1844 yılında Fransa'nın Metz kasabasında doğan ünlü şair Verlaine, Fransa'da ve dünyada hala en çok okunan şairlerdendir. Verlaine, 1862'de liseyi bitirdikten sonra bir sigorta şirketinde memur olarak çalışmaya başladı. Çalışırken bir yandan da şiir yazıyordu. Paris'te Mallarme, Villiers de L'isle-Adam gibi şiirlerle ve</p>

⁹⁷³ islamansiklopedisi.info/dia/ayrmetin.php?idno=340083

⁹⁷⁴ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 7, s.378

⁹⁷⁵ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 7, s.381

⁹⁷⁶ edebiyatfatihi.net/2013/06/Ahmet-vefik-pasa-edebi-kisiligi.html?m=1

⁹⁷⁷ hayatveseyahat.com/venedik/

⁹⁷⁸ bilgi-bilgi.com/uyuyan_venus

<p>Parnasçı şiir akımının temsilcileriyle tanıştı. 1866 yılında “Çağdaş Parnas” adıyla yayımlanan derlemeye o da sekiz şiiriyle katkıda bulundu. Aynı yıl, Baudelaire ve Charles-Marie-Rene Leconte de L’isle’in etkisindeki şiirlerinin yer aldığı ‘Zühal Şiirleri’ adlı ilk kitabı yayımlandı.⁹⁷⁹ Verlaine SD. 77 // s. 40,252</p>
<p>Vezneciler: HU., YA, DLA, GA, T.: İstanbul'un Eminönü İlçesi'nde Bozdoğan Kemerli Caddesi'nin kesiştiği cadde, İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi yanındaki caddenin adı.⁹⁸⁰ Vezneciler SAE. 37 Vezneciler SD. 13 // s. 369</p>
<p>Vidin: SD., YA, DLA, GA, B.: Vidin, Bulgaristan'ın kuzeybatı ucunda Tuna Nehri kıyısında yer alan bir şehirdir. Vidin, Osmanlı İmparatorluğu'nda idari ve ekonomik bir merkezdi. 1400-1700 yılları arasında Avusturya - Osmanlı sınırı idi.Osmanlı İmparatorluğu döneminde Balkanlar'ın merkezlerinden biriydi. 18. yüzyıl ve 19. yüzyıl başında zamanla derebeyleşen ayanlardan Pazvantoğlu hâkimiyetinin merkezi Vidin olmuştur. Vidin'de hâlen Pazvantoğlu Sarayı kalıntıları ve Pazvantoğlu Camii bulunmaktadır.⁹⁸¹, // s. 18</p>
<p>Villa Saat: SAE., YA, BŞA, ÖA, B.Ar.: Hayri İrdal'ın kendi evleri, konakları için kullandığı sâfat, hitap. // s. 10</p>
<p>Viyana: HU., YA, DLA, GA, B.: Avusturya'nın başşehri ve ülkeyi meydana getiren dokuz federal eyâletten biri. Avusturya'nın kuzeydoğusunda, Tuna Nehri kıyısında yer alır. Nüfusu bir buçuk milyon (metropolitan alanınki ise iki milyon) civârındadır. Yüzölçümü 415 km²'dir.⁹⁸² Viyana MH. 72 Viyana SAE. 69 Viyana SD. 18 // s. 157</p>
<p>Viyanalı kadın: SD., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.: Süleyman Bey'in üçüncü çocuğu olan Sabiha'nın doğuşundan iki sene sonra Selanik'te tanıştığı kadın, metresi. Viyanalı Metres SD. 34 // s. 34</p>
<p>Volga: HU., YA, DLA, GA, B.: Avrupa'nın en uzun nehri. Uzunluğu takriben 3500 km olan Volga, Moskova ile Leningrad arasındaki Valday tepelerinden doğar. Deniz seviyesinden 28 m aşağıda olan Hazar Denizine dökülür. Valday tepelerinde bulunan birçok göl ve bataklıklardan gelen kaynak kollarının birleşmesiyle meydana gelen Volga, R'jev'den îtibâren ulaşımaya elverişli bir hâlde akar. Moskova Kanalıyla birleştiği yerden sonra genişliği 230 m'yi bulur. Bundan sonra nehirde düzenli bir ulaşım sağlanır. Volga'nın yatağı üzerinde beş adet baraj bulunur. Bu barajlardan Volgograd Baraj Gölündeki santral, dünyânın belli başlı hidroelektrik tesislerinden biridir. Bundan sonra Don Nehrine 72 kilometre yaklaşır ve iki nehir arasında açılan bir kanal vâsıtasıyla Azak ve Hazar denizleri arasında ulaşım sağlanır. Hazar denizine 50 km kala 200'den fazla kola ayrılarak Volga Deltası meydana gelir. Bu deltanın genişliği 100 km'den fazladır. Volga Havzası, 1.360.000 kilometrekarelik bir alanı kaplar. Aynı zamanda Rusya'nın nüfusunun büyük bölümü bu havzada yaşar. Bölge ulaşımaya elverişlidir. Volga kışın üç ayında donar. Bu zaman zarfında da nehirde karayolu olarak faydalanılır. Volga'nın kıyılarında Rusya'nın önemli limanları ve ticâret merkezleri yer almaktadır. Bunlardan en</p>

⁹⁷⁹ globalbritannica.com/biography/Verlaine-Paul

⁹⁸⁰ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 7, s.392

⁹⁸¹ bg-tourinfo.com/vidinturk.htm

⁹⁸² islamansiklopedisi.org.tr/viyana

önemlileri Stalingrad, Gorki, Kalinin, Kazan, Kuybişev ve Volgograd'dır. Ortaçağdan beri bir ticâret yolu olan Volga, bugün hâlâ önemli bir ulaşım yoludur.⁹⁸³ // s. 155

Voltaire: SAE., KA, DLA, GA, B.: Fransız şâir ve edibi. Asıl ismi François-Marie Arouet'tir. 1694'te Paris'te doğdu. Öğrenimini, Cizvit papazlarının idâre ettiği Louis-le-Grand Kolejinde yaptı. Babasının arzusu üzerine hukuk öğrenimi gördü. Kolej'de papazlar onun özel kâbiliyetini görünce dindar olarak yetiştirmek istedilerse de, bu, Voltaire üzerinde tam aksi bir tesir gösterdi. Hıristiyanlığı reddettiği gibi İslâm düşmanı da oldu. 1741'de yazdığı Mahomet isimli kitabında Resûlullah'ın hazret-i Zeyneb vâlidemizi nikâh etmesini, tiyatro olarak yazdı.⁹⁸⁴ // s. 270

Voyelles, HU., EA, DLA, GA, B.: Artur Rimbaud'un 1871 yılında kaleme aldığı şiirinin adıdır.⁹⁸⁵ // s. 266

Wagner: HU., KA, DLA, GA, B.: Richard Wagner (1813 - 1883), İlk sanat denemelerine çocukluğunda başladı. Duyduğu ve kendine mal ettiği tesirlerden öğrenmeye çalıştı. Çocukluğu ve gençliği huzursuz geçen genç Liepzig'li Wagner, Thomas Kantoru Theodor Weinlig'den müzik kurallarını öğrenmek suretiyle sanatkarlığını disiplinli bir eğitime tabi tuttu. Fakat daha sonra hayata atılınca dünya meşgalelerinin içinde huzursuz bir halde dönüp dolaştı. Magdeburg, Königsberg ve Riga tiyatrolarında orkestra şefi oldu. Riga'dan kaçarak deniz yolu ile Fransa'ya gitti. Dresden'de krallık orkestrası şefliğini yaptı. Bir ihtilalci olarak iltica ettiği İsviçre'de sürgün hayatı yaşadı. Masal prensine benzeyen Bavyera kralı 2. Ludwig tarafından Münih'e çağrıldı. Sonra tekrar İsviçre'ye kaçtı. Nihayet Bayreuth'daki eserini gerçekleştirme imkanını bulunca orada huzura kavuştu.⁹⁸⁶ Wagner SAE. 116 // s. 60

Walt Disney: HU., KA, DLA, GA, B.B.: Walter Ellas "Walt" Disney (d. 5 Aralık 1901, Illinois; ö. 15 Aralık 1966, Kaliforniya), ABD'li yapımcı, yönetmen, senarist, seslendirmen ve animatör. Flora Disney ve Elias Disney'in oğludur. Üç erkek, bir kız kardeşi vardır. Kardeşi Roy O. Disney ile Walt Disney Productions'ı kurdu ve şirketi dünyanın en ünlü film üreticilerinden biri oldu. Kurduğu şirket Walt Disney Şirketi, şu an yıllık 30 milyar dolar geliri olan bir medya devi haline geldi.⁹⁸⁷ // s. 67

Wilhelmstrasse: HU., YA, DLA, GA, B.: Berlin'de sokak, Reich'in Dışişleri bakanlığı buradaydı; bu yüzden 1945'e kadar Alman diplomasisine bu ad verildi.⁹⁸⁸ // s. 157

William Powel: SAE., KA, DLA, GA, B.B.: Sahnelerin, sessiz ve siyah-beyaz filmlerin güvenilen karizmatik oyuncusu William Powell 29 Temmuz 1892'de Pittsburg Pennsylvania'da dünyaya geldi. Muhasebeci olan babası ve alaylı bir müzisyen olan annesinin tiyatro ve oyunculukla hiç ilişkileri olmamıştı. Hukuk eğitimi görmesini isteyen babası onun tiyatro eğitimi masraflarını karşılamaya

⁹⁸³ dunyanehirleri.com/Volga-nehri

⁹⁸⁴ m.biyografi.info/kisi/voltaire

⁹⁸⁵ rimbaudexplique.free.fr/poemes/voyelles.html

⁹⁸⁶ global.britannica.com/biography/Richard-Wagner-German-composer

⁹⁸⁷ nkfu.com/walt-disney-kimdir/

⁹⁸⁸ saak.nl/battlefield/2008/20berlin/Wilhelmstrasse.html

yanaşmayınca, teyzesinin hamiliğinde New York'daki Amerikan Drama Sanatları Akademisine kayıt olur.⁹⁸⁹ // s. 148

Yahya Kemal: HU., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: Yirminci yüzyıl Türk Edebiyatının şâir ve yazarlarından. 1884'te Üsküp'te doğdu. İlk öğrenimini Üsküp'te yaptı. Selânik İdâdisinde başladığı orta öğrenimini 1902'de geldiği İstanbul Vefâ İdâdisinde tamamladı. İkinci Sultan Abdülhamîd Han devrinde Jön Türkler cereyânına kapılarak, 1903'te Paris'e kaçtı. Orada Meaux Kolejinde Fransızcasını ilerlettikten sonra Siyâsal Bilgiler Fakültesine girdi. Dokuz yıl kaldığı Paris'ten döndükten sonra Darüşşafaka'da târih ve edebiyat öğretmenliği, Dârülfünun'da çeşitli dersler okuttu. Bu vazifelerini sürdürürken çeşitli gazetelerde "Süleyman Sâdi" mahlasıyla makâleleri çıktı. Türk Ocağındaki konferans ve sohbetleriyle sanat, târih ve milliyetçilik üstündeki yeni fikirlerini aydın çevrelere benimsetti. Şiirlerini ilk defâ Birinci Dünyâ Harbi sıralarında Ziya Gökalp'in çıkardığı Yeni Mecmua'da neşretmeye başladı. Birkaç şiiriyle çok geniş bir şöhret kazandı. Mütâreke yıllarında bâzı gençlerle berâber Dergâh dergisini çıkardı. İki yıl kadar süren bu dergide şiir ve makâleleri yayımlandı. Mütâreke yıllarında ve Anadolu Kurtuluş Mücadelesi yıllarında bu hareketi destekleyen ve değerlendiren, güçlü ve cesâret dolu yazılarıyla milliyetçi gençliğin lideri durumuna geçti. Ankara'ya geçip Hâkimiyet-i Milliye gazetesine başyazar oldu. Lozan'a giden Türk heyetine müşâvir sıfatıyla katıldı. Lozan'dan döndükten sonra birkaç dönem, Urfa, Yozgat, Tekirdağ ve İstanbul'dan milletvekili seçildi. Varşova, Madrit, Lizbon elçiliklerinde bulundu. Bir yıl Pakistan Büyükelçiliğinde bulunduktan sonra emekliliğini isteyerek, yurda döndü. 1 Kasım 1958'de İstanbul'da vefât etti. Ertesi gün vasiyeti üzerine Rumelihisarı Mezarlığına gömüldü. Yahyâ Kemâl, yetişme tarzı, kültürü, tesirleri ve her hâli Türk olan davranışlarıyla millî şahsiyetlerimizden biridir. Paris'te Siyâsal Bilgiler Fakültesinde derslerini tâkip ettiği Albert Sorel'in kuvvetli tesiri altında kalarak Türk târihini incelemeye başladı. Jean Moréas, Baudelaire, Verlaine gibi Fransız şâirlerinin edebî mülâhazalarını iyi kavradı. Paris'e gidişi bir kaçış olduğu halde orada, bilhassa Jön Türkler tarafından organize edilen siyâsî faaliyetlere katılmayarak sanat çevrelerinde kendini yetiştirdi. Bu yıllarda, İstanbul'da parlayıp sönen Servet-i Fünûn şiiri tesirinden kendini kurtardı. Klâsik divan şiirini ve konularını batı şiirindeki bütünlük anlayışıyla millî bir ses ve yeni bir üslupla ele aldı. Avrupa dönüşü Yeni Mecmua'da, "Bulunmuş Sahifeler" başlığıyla yayınladığı gazeller ve şarkılarla tanındı. Bu neo-klâsik şiirler, onun çıkış noktasının Osmanlı târih ve şiiri olduğunu gösterdiği gibi, sonradan yeni şekiller ve sâde dille yazdıklarında da şâirin Osmanlı medeniyet ve kültürüne bağlı kaldığı görülür. Millî değerlerimize dayanmayan Batı taklitçiliğinin olamayacağını bunun için de şiir ve yazılarıyla hiç gösterişe kapılmadan millî sanatı kurmaya çalıştı. Onda târih, vatan, millet ve İstanbul sevgisi, hep bu açıdan işlenir. Osmanlı medeniyeti yüzyıllar boyu en güzel eserlerini İstanbul'da vücûda getirdiği için, İstanbul, Boğaziçi ve tabiat güzellikleri sevgisinin yanısıra, târih değerlerine de şiirlerinde yer verir. Duygu, düşünce ve hayâlî ustalıkla kaynaştıran şâir, pekçoğunda hikâye karakteri verdiği lirik-epik şiirlerinin konularını aşk, tabiat, deniz ve ölümden alır. Şiirde iç ahengi her şeyden üstün tutmuştur. Ona göre ahenk, veznin bittiği yerde başlar. Bütün şiirlerini bu ahengin sağlanmasına daha elverişli gördüğü, aruzla yazmıştır. Yalnız "Ok" şiiri hece vezniyledir. Ana dilimize olan sevgisini "Bu dil ağzımda annemin sütüdür." mısrasıyla anlatan Yahyâ

⁹⁸⁹ biography.com/people/William-powell-38836

<p>Kemâl, söylediğimiz lisan dediği İstanbul Türkçesine bağlıdır. Şiirde olduğu gibi nesirde de yerli yersiz mecazlardan arınmış; duygu ve şiir yüklü, her cümlesiyle fikri bir adım daha ileriye götüren yepyeni bir nesir üslûbuna sâhiptir. Yahyâ Kemâl Beyatlı şiirlerini, makâle ve hikâyelerini sağlığında kitaplara toplamamış; eserleri dergilerde, birçok gazetelerde dağınık kalmıştı. Ölümünden sonra dostları ve talebeleri tarafından bir “Yahyâ Kemâl’i Sevenler Cemiyeti” kurulduğu gibi, İstanbul Fetih Cemiyetine bağlı bir de Yahyâ Kemâl Enstitüsü ve Müzesi açıldı (1961). Hakkında yayınlanmış kitapların sayısı on beşi geçer. Usta bir şiir yapısına ve kelime işçiliğine sâhip olan Yahyâ Kemâl, yüzyılımızın en başarılı Türk şâirlerindendir.⁹⁹⁰ Yahya Kemal SD. 41 // s. 155</p>
<p>Yamyamlar: HU., BA, BŞA, ÖA, T.: Herhangi bir ideolojide, sağ ve sol, mutaassıp olanlar. // s. 88</p>
<p>Yangeldi Asaf Bey: SAE., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.Ar.: Tamamlama Bürosunun şefi, daima uykusu olan kişi. Asaf Bey SAE. 131 // s. 131</p>
<p>Yani: SD., KA, BŞA, ÖA, B.: Tevfik Bey ile Cemal’i sandal ile Bebek’e götüren sandalcı. // s. 161</p>
<p>Yani lokantası: SD., YA, BŞA, ÖA, B.B.: Tepebaşı’ndaki eskiden mülteci Rusların açtığı lokantanın bulunduğu yerde açılan yeni lokantanın adı. // s. 157</p>
<p>Yanya: HU., YA, DLA, GA, B.: Yanya ile Yunanistan’ın Epir bölgesinin en büyük şehri ve aynı adı taşıyan ilin merkezidir. Aziz John’un koruması altında kurulduğundan dolayı, Yunancada "John’un Şehri" anlamındaki Yananna adı verilmiştir. Şehir II. Murat devrinde (1421–1451) 9 Ekim 1431’de fethedildi ve Balkan Savaşı sırasında kentin kalesini kuşatan Yunan ordusuna uzun süre direnmesine karşın 6 Mart 1913 tarihinde Türk yönetiminden çıktı. Osmanlı İmparatorluğu döneminde Balkanlar ın en önemli merkezlerinden biriydi. Osmanlılarca inşa edilmiş kale, pek çok Türk evi, Muğla 'ya şaşırtıcı ölçüde benzeyen sokaklar ve Tepedelenli Ali Paşa'nın sarayı Yanya'nın başlıca ilginç noktalarıdır. Fethiye Camii ve Aslanpaşa Camii halen ayakta olup Aslanpaşa Camii etnografya müzesi olarak kullanılmaktadır. Velipaşa Camii'nin minaresi yıkılmıştır. Şehir 1913 yılında Osmanlıların elinden çıkmıştır.Gümüş işçiliği ile ünlü Yanya kenti kuzey Yunanistan'ın en önemli kenti ve bağlantı noktasıdır.Artık Selanik-Igoumenitsa (Reşadiye)otobanı da yapılmış ulaşım kolaylaşmıştır.Hemen yakınlardaki Zagori bölgesi geleneksel köyleri ve derinliği ve sarplığı ile dünyaca ünlü Vikos Kanyonu görmeye değerdir.⁹⁹¹ Yanya SD. 23 // s. 248</p>
<p>Yaşar: SD., KA, BŞA, ÖA, B.: Tevfik Bey’in oğlu. // s. 156</p>
<p>Yaşar Bey: HU., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.: Sabriye Hanım’ın büyük oğlunun piket arkadaşı, Nuran’ın dayısının Tevfik Bey’in oğlu, Nuran’ı öteden beri seven ve kıskanan kişi. Yaşar HU. 105 // s. 103</p>
<p>Yedi Cet Hisarlı Arap Nuri: HU., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.T.Ar.Ar.: Mümtaz’ın iskelede gördüğü, günlük hayatta yaşam mücadelesi veren kişilerden birisi. // s. 134</p>
<p>Yedigelin Emine Hanım: SAE., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.Ar.: Hayri İrdal’ın para kazanmak için duasını istediği kadın ve aynı zamanda Hayri İrdal’ın komşusu. // s. 211</p>

⁹⁹⁰ turkedebiyati.org/Yahya_kemal_beyatli.html

⁹⁹¹ dunyabulteni.net/m/haber/337906/muze-sehir-yanya

<p>Yarım Şiş: SAE., BA, BŞA, ÖA, T.T.: Şiş Taifesinin kendi içinde ayrıldığı sınıf (bakınız Şiş Taifesi), s. 128</p>
<p>Yedikule: SAE., YA, DLA, GA, T.Ar.: Fatih İlçesi'nde semt. Marmara Denizi, Haliç ve kara surları ile çevrilen tarihi yarımadanın güneybatı ucundaki Yedikule semti, kara ve deniz surlarının kesiştiği köşede, yarımadanın güneyindeki yoğun trafik akışını oluşturan Sirkeci-Florya sahil yolunun (Kennedy Caddesi) hemen kenarında yer almaktadır. Bu yolu dikine keserek kıyuyu Topkapı'ya bağlayan anacade, Yedikule'nin, hemen batısında yer alan Kazlıçeşme ile sınırını belirler. Güneyde sahil yolu ile Marmara'ya açılan semt, doğu kesiminde Samatya, kuzeyinde ise Belgratkapı ile komşudur.⁹⁹² // s. 210</p>
<p>Yedişehitler: HU., YA, DLA, GA, T.Ar.: İstanbul'un Fatih İlçesinin Kocamustafapaşa semtinin Seyit Ömer Mahallesi'ndeki sokağın adıdır.⁹⁹³ // s. 20</p>
<p>Yekçeşim Ali Efendi: SAE., KA, BŞA, ÖA, Far.Ar.Ar.Ar.: Seyit Lütfullah'dan destur alanlardan birisi, Edirnekapı mezarlıklarında vakit geçiren kişi. // s. 211</p>
<p>Yeldeğirmeni: SD., YA, BŞA, ÖA, T.: Muhlis Bey'in oturduğu yerin adı. // s. 140</p>
<p>Yelkovan: SAE., KUA, BŞA, ÖA, T.: Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün birinci kısmının bir şubesinin adıdır. // s. 234</p>
<p>Yemiş İskelesi: SAE., YA, DLA, GA, T.B.: Yemiş İskelesi, İstanbul'un Eminönü ilçesinde yer alan ve bir dönem İstanbul haline ev sahipliği yapan semtin adıdır.⁹⁹⁴ // s. 69</p>
<p>Yenice: HU., YA, DLA, GA, T.: Yenice, Çanakkale ilinin bir ilçesidir. Çanakkale'nin en doğusundaki ilçesidir. Önceden beri yerleşim yeri olduğu bilinen fakat tarihsel anlatımda XIX.yy'ın başlarında bir köy olarak kurulduğu açıklanan ilçenin ilk yerleşenleri, Denizhan-Kıymık Türkleri' nin Kızılkeçili Boyu' ndan gelmektedir.⁹⁹⁵ // s. 248</p>
<p>Yenikapı Mevlevihanesi: SD., YA, DLA, GA, T.Ar.: Yenikapı Mevlevihanesi, Mevlevî tarikatının İstanbul'da Galata Mevlevihanesi'nden sonra faaliyete geçirdiği ikinci dergâhtır. Merkez Efendi Mahallesi sınırları içinde yer alan mevlevîhane, tarikatın "Âsitâne" olarak kabul ettiği büyük ölçekli külliyelerinin başında gelir. Merkez Efendi Mahallesi'nde Mevlevihane Caddesi üzerinde bulunan Yenikapı Mevlevihanesi uzun yıllar Mevlevî tarikatının önemli merkezlerinden biri olmuştur. Yenikapı Mevlevihanesi HU. 257 Yenikapı Mevlevihanesi MH. 61 (bakınız Topkapı Mevlevihanesi). // s. 120</p>
<p>Yeniköy: HU., YA, DLA, GA, T.: Yeniköy, Boğaziçi'nin Rumeli yakasında, Sarıyer İlçesi 'nde İstinye ve Tarabya arasında yer alan semt. İdari olarak Sarıyer İlçesi'ne bağlı bir muhtarlıktır. Yeniköy,</p>

⁹⁹² *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 7, s.464

⁹⁹³ haritamap.com/yer/yedi-sehitler-sokak-fatih

⁹⁹⁴ haritamap.com/yer/yemis-iskelesi-eminonu

⁹⁹⁵ yenicebelediyesi.bel.tr/Cografya_Nufus-content-m-12-12.html

İstanbul'un fethi sırasında harap bir semtken Osmanlılar tarafından 16. yy'da imar edilmiş 18. yy'dan beri de hep seçkin bir semt olmuştur. ⁹⁹⁶ // s. 77
Yesari: HU., KA, DLA, GA, Ar.: (5Mayıs 1895, İstanbul -16Ağustos 1945, İstanbul) Roman, hikâye ve oyun yazarı. Mehmed Esad Yesarî ve Yesarîzade Mustafa İzzet Efendi gibi iki ünlü hattat yetiştiren Yesarîzadeler ailesindedir. Babası Mustafa İzzet Efendimin oğlu Miralay Fahreddin Bey'dir. ⁹⁹⁷ // s. 189
Yesevadin: HU., KA, DLA, GA, B.: Mümtaz'ın okuduğu kitapta hangi dilden olduğunu bilmediği adlar. // s. 51
Yeşil: HU., YA, DLA, GA, T.: Yeşil Cami. Bursa'nın Büyükşehir ilçesinde 1414-1424 yılları arasında Çelebi Sultan Mehmet tarafından Mimar Hacı İvaz Paşa'ya yaptırılan caminin adı. ⁹⁹⁸ // s. 242
Yeşil Tulumba: SD., YA, BŞA, ÖA, T.B.: Elagöz Mehmet Efendi Camisinin etrafındaki iki medresenin birinin içinde bulunan soğuk kuyusunun adı. // s. 14
Yılanlı Dede: SAE., KA, BŞA, ÖA, B.Ar.: Seyit Lütfullah'dan destur alıp Çukurbostan'da bir mahzende yaşayan zat. // s. 211
Yıldırım: HU., KA, DLA, GA, T.: Osmanlı sultanlarının dördüncüsü. Sultan Murâd-ı Hüdâvendigâr'ın oğlu olup, 1360'da Orhan Gâzi vefât ettiği sırada, Gülçiçek Hâtun'dan doğdu. Şehzâde Bâyezîd, küçük yaştan itibaren zamanın en mümtaz âlimlerinden olan Bursa kâdısı Koca Mahmûd, kazasker Çandarlı Halil ve Karamanlı Molla Rüstem'den ilim öğrendi. Meşhur kıraat âlîmi Muhammed Cezerî'den kıraat ilimlerini tahsil etti. Babasının seçme silahşörlere askerlik eğitimi gördü ve değerli kumandanlarından sevk ve idare dersleri aldı. 1381 yılında devlet idaresini öğrenmesi için Kütahya'ya vâli tâyin edildi. Şehzâde Bâyezîd haçlı ordusu ile 1389'da yapılan Birinci Kosova savaşına katılarak, kardeşi şehzâde Yâkûb ile beraber büyük kahramanlık gösterdi. Babası bir Sırp tarafından savaş alanında şehîd edilince, devlet ileri gelenlerinin müşterek kararı ile Osmanlı tahtına çıktı. ⁹⁹⁹ // s. 242
Yıldız: HU., YA, DLA, GA, T.: Beşiktaş'ta, Yıldız Sarayı ve Parkını da içeren, Barbaros Bulvarı'nın Yıldız Sarayının karşısına düşen batı kesimde yer alan semt. İdari açıdan Beşiktaş İlçesi'ne bağlı mahalle. ¹⁰⁰⁰ // s. 153
Yıldız Sarayı: SD., YA, DLA, GA, T.Ar.: Beşiktaş İlçesi'nde, sahilden başlayarak kuzeybatıya doğru yükselip sırt çizgisine kadar tüm yamacı kaplayan ve yaklaşık 500.000 m ² yüzölçümü olan bir bahçe ve koruluk içine yerleşmiş saraylar, köşkler, yönetim, koruma, servis yapıları ve parklar bütünüdür.

⁹⁹⁶ tr.m.wikipedia.org/wiki/Yenikoy_Sarıyer

⁹⁹⁷ tr.m.wikipedia.org/wiki/yesari

⁹⁹⁸ bursakulturturizm.gov.tr/TR,70236/camiler.html

⁹⁹⁹ *Osmanlı Tarihi Ans.*, İstanbul 1985, C. 6, Yıldırım Bayezit Han maddesi (http://www.ehlisunnetbuyukleri.com)

¹⁰⁰⁰ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 7, s.519

<p>Dolmabahçe Sarayı gibi tek bir tasarıma bağlı olarak değil uzun bir zaman dilimi içinde inşa edilmiş bir "imperial" komplekstir ve kronolojik olarak Osmanlı saray komplekslerinin sonuncusudur.¹⁰⁰¹ Yıldız MH. 46 Yıldız SD. 24 // s. 215</p>
<p>Yırtıküz Hasan Efendi: MH., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.Ar.: Halit Bey'in adalet hastalığına tutulduktan sonra eline aldığı ve çoğunu okuduğu resmi belgelerde geçen ve kendisinin daha önce hiç bilmediği tabirde geçen medresenin adı. Tabir şöyledir; "bir tarafı tarik-i âm, diğer tarafı Öküzöğlü vakfi imareti ve Yırtıküz Hasan Efendi medresesi" // s. 105</p>
<p>Yorganyüzü Osman Ağa: MH., KA, BŞA, ÖA, T.Ar.Ar.: Fahri Nuri Bey'in kardeşi, Yusuf Ağa'nın oğlu. // s. 144</p>
<p>Young: SAE., KA, DLA, GA, B.: Thomas Young (13 Haziran 1773; Milverton, Summersetshire - 10 Mayıs 1829, Londra), İngiliz fizikçi. İki yaşında dedesinin verdiği kitapları okumaya başladı. Henüz 16 yaşındayken Latince, Yunanca, Fransızca, İtalyanca, Türkçe, İbranice, Arapça, Farsça, Sümerce ve diğer diller biliyordu. Arkeoloji ve tarih başta olmak üzere birçok ilgi alanı vardı.¹⁰⁰² // s. 33</p>
<p>Yunan: HU., BA, DLA, GA, B.: Yunanistan'da yaşayan veya Yunanistan halkından olan kimse, Yunanistanlı, palikarya.¹⁰⁰³ Yunan SAE. 127 Yunan SD. 143 Yunanlılar MH. 95 // s. 313</p>
<p>Yunanistan: SAE., YA, DLA, GA, B.: Balkan Yarımadasının güneyinde, kuzeyden Arnavutluk, Makedonya ve Bulgaristan, Doğudan Türkiye, güneydoğudan Ege Denizi, güneyden Akdeniz ve batıdan Adriyatik Denizi ile çevrili küçük bir ülke.¹⁰⁰⁴ Yunanistan SD. 303 // s. 203</p>
<p>Yunus: HU., KA, DLA, GA, Ar.: Yunus Emre, on üçüncü yüzyıl tasavvuf şâiri. Hayatı ve kimliği hakkında kesin mâlumât yoktur. Şiirleri asırlar boyunca zevkle ve hayranlıkla okunmuş, yalnız bizde değil birçok ülkelerde de alâka uyandırmış bulunan müstesnâ bir şahsiyettir. Bâzı kayıtlardan ve şiirlerinden 1240 yıllarında doğduğu, 80 sene civârında yaşadığı, Bolulu olduğu, Eskişehir-Sarıköy'de vefât ettiği ve buraya defnedildiği anlaşılmaktadır.¹⁰⁰⁵ Yunus MH. 93 Yunus SD. 59 // s. 252</p>
<p>Yunus Divanı, HU., EA, DLA, GA, Ar.: Yunus Emre'nin şiirlerinin toplandığı kitap, divan.¹⁰⁰⁶ // s. 49</p>
<p>Yusuf Ağa: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Naşit İbrahim Bey'in dedesi, Fahri Nuri Bey ve Yorganyüzü Osman Ağa'nın babası. // s. 144</p>
<p>Yusuf Efendi: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Hayri İrdal'ın yarı yıkık evine göz koyan ve bu yüzden kendisine oldukça geniş bir kredi sağlayan semt bakkalının sahibi ve hesabını her akşam yalvara yakara aldığı kırk beşlikler (rakı) ile kabarttığı bakkal. // s. 198</p>
<p>Yuşa: SAE., YA, DLA, GA, B.: Yuşâ Tepesi, İstanbul'un Anadolu Kavağında Beykoz ilçesinde Boğaz'ın en yüksek tepesidir. Kuzeyinde Yoros kalesi bulunur. Tepesi zirvesinin, Yuşâ Türbesi ve</p>

¹⁰⁰¹ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 7, s.526

¹⁰⁰² global.britannica.com/biography/Thomas-Young

¹⁰⁰³ *Türkçe Sözlük*, Ankara 2005, 10. Baskı., s.2201

¹⁰⁰⁴ islamansiklopedisi.org.tr/yunanistan

¹⁰⁰⁵ yunusemre.net/hayati

¹⁰⁰⁶ yunusemre.net/eserleri

Camii'nin bulunduğu mekândır. ¹⁰⁰⁷ // s. 210
Yürük Semaisi, HU., EA, DLA, GA, T.Ar.: Dede Efendi'nin bestelerinden bir tanesidir. // s. 150
Zahide: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Hayri İrdal'ın kızı Zehra doğduğunda çocuğa Hayri İrdal'ın yerine Abdüsselam Bey ad vermiş ve kıza Hayri İrdal'ın annesinin adı olan Zahide adını vereceği yerde yanlışlıkla kendi annesinin adı olan Zehra ismini vermiş. Hayri İrdal'ın annesinin adıdır. // s. 86
Zaptiye Nazırlığı: MH., KUA, DLA, GA, Ar.T.: Osmanlı Devletinde 1879 yılında kurulan ve iç güvenliği sağlamakla görevli nezaret, bakanlık, Emniyet Genel Müdürlüğüdür., Emniyet teşkilatı. ¹⁰⁰⁸ // s. 128
Zarife Hanımefendi: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Hayri İrdal'ın halasıdır, Kefen Yırtan Zarife diye de bilinir. Hürriyet Tepesi'ndeki arsasını Saatleri Ayarlama Enstitüsü'ne hediye eder. Suadiye'deki arsasını da yine Saatleri Ayarlama Enstitüsü Kooperatifi'ne taksitli ödemek şartıyla devreder. Zarife Hanım SAE.280 Kefen Yırtan SAE. Zarife 280 // s. 280
Zat-ı Şahane: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Cemal'in Ferit Paşa için kullandığı sıfat, hitap. // s. 268
Zehra Hanım: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Hayri İrdal'ın kızı ve Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün yeni katibidir. Belli bir zaman burada çalıştıktan sonra buradan ayrılıp Ayar İstasyonlarına geçmiştir. Zehra SAE. 87 // s. 87
Zekai Dede: HU., KA, DLA, GA, Ar.Ar.: (Hafız Mehmed), Türk bestecisi (1825 - 1897). Mevlevidir. Eyyubi Mehmed Bey Dede Efendiden ders aldı. Mustafa Fazıl Paşa tarafından korundu; onunla birlikte Mısır'a gitti. Zekai Dede dini ve dini olmayan söz eserleri besteledi. Bunlardan 117 parça dini olmayan söz eseri üç cilt halinde toplandı. Bugün 256 parça eseri tespit edildi: 127 dini eser; 78 İlahi, 36 Şygl (Arapça güfteli ilahi), 5 Mevlevi Ayini Şerifi, 4 Durak, 2 Tesbih, 1 Tevşih, 1 Mersiye (Hz. Hüseyin için); 129 dini olmayan eser; 1 Karı Natık (36 makam), 2 Kar, 41 Peste, 7 Nakış Beste, 45 Semai (23 ağır, 22 yürük), 33 Şarkı (marşlar dahil). Semailer: 1 Nakış Ağır Aksak Semai, 1 Ağır Aksak Semai, 4 Ağır Sengin Semai, 1 Nakış Ağır Sengin Semai, 11 Aksak Semai, 2 Nakış Aksak Semai, 3 Sengin Semai, 14 Yürük Semai ve 8 Nakış Yürük Semai. ¹⁰⁰⁹ Zekai Efendi MH. 93 // s. 260
Zemberek: SAE., KUA, BŞA, ÖA, Far.: Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nün birinci kısmının bir şubesinin adıdır. // s. 234
Zeynelabidin Bey: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Arnavut Beylerinden birisi, Bekir Paşa'nın baldızını kendisine vermek için türlü dolaplar çevirdiği kişi. // s. 36
Zeynep 1: HU., KA, BŞA, ÖA, Ar.: İhsan ile Macide'nin kızı, Ahmet ile Sabiha'nın kardeşidir. // s. 16
Zeynep 2: SAE., KA, BŞA, ÖA, Ar.: Hayri İrdal ile merhum karısı Emine'nin kızları, Ahmet'in kız kardeşidir. Pakize'nin üvey kızıdır. Zeynep Hanım SAE. 165 // s. 38

¹⁰⁰⁷ *Dünden Bugüne İstanbul Ans.*, İstanbul 1993, C. 7, s.544

¹⁰⁰⁸ fibiler.com/Tarih_Turk_Tarihi_Osmanli-Devleti_Zaptiye-Nezareti_Kavram_16414

¹⁰⁰⁹ eksd.org.tr/bestecilerimiz/zekai_dede.php

<p>Zeyti kafur: HU., KVA, DLA, GA, Ar.: Kalb için tababetin yüzünü ağartan ilaçlardan birisi.¹⁰¹⁰ // s. 367</p>
<p>Zikri Cemil: MH., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: İsmail Molla Bey'in oğlu Behçet Bey'in oğlu için ettiği duaların birisi. // s. 30</p>
<p>Ziyaeddin Efendi: SD., KA, BŞA, ÖA, Ar.Ar.: Tıbbiyeli hatta Tıbbiyenin en kıdemli talebesi. // s. 140</p>
<p>Zola: SAE., KA, DLA, GA, B.: Emile Zola (1840 - 1902), yazar, romancı. Adı Natürizm ile birlikte anılan Fransız yazar Emile Zola 1840 yılında Paris'te doğdu. Babası İtalyan asıllıydı ve mühendisti. Ancak babasını küçük yaşında kaybetti Zola ve bundan sonraki hayatı zorluklarla geçti. Küçük yaşta yetim kaldı; düzenli bir öğrenim göremedi. Lise tahsilini bile yarım bırakarak çalışmak zorunda kaldı. 22 yaşına kadar Paris'teki sefaleti yakından tetkik etti. 1862'de Haşet kitapevinde işe başlayınca şansı döndü Zola'nın. 1864'de ilk hikayeleri basıldı, Figaro gazetesine makale vermeye başladı ve "Les Mysteres de Marseille" adlı romanı Marsilya'da tefrika edildi. Edebiyat ve sanat eleştirileri yazdı. Yazarlığına duyduğu güvenle, kendisini bütünüyle edebiyata vermek amacıyla Zola, 1866'da Haşet'den ayrıldı ve 1867'de kısa sürede tanınmasını sağlayan "Therese Raquin"i tamamladı.¹⁰¹¹ // s. 271</p>
<p>Zonguldak: MH., YA, DLA, GA, B.: Batı Karadeniz bölümünde yer alan bir ilimiz. Güneyden Bolu,Çankırı, doğudan Bartın ve Kastamonu illeri, batıdan ise Karadeniz ile çevrilidir. Türkiye'nin kara elmas (kömür) yatağıdır. Trafik numarası 67'dir.¹⁰¹² // s. 71</p>
<p>Zühre: SD., KA, DLA, GA, Ar.: Tahir ile Zühre adlı halk hikayesinin kahramanlarından birisidir. Vezir oğlu Tahir'e sevdalanan padişah kızının adıdır.¹⁰¹³ // s. 217</p>

¹⁰¹⁰ hastalikvetedavisi.net/kafur-ve-kafur-agaci.html

¹⁰¹¹ global.britannica.com/biography/Emile-Zola

¹⁰¹² Zonguldak.bel.tr/tarih

¹⁰¹³ Dr. Doğan Kaya, "Tahir İle Zühre Hikayesi", *Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1993*, Ankara, 1995, s.169-194

İKİNCİ BÖLÜM

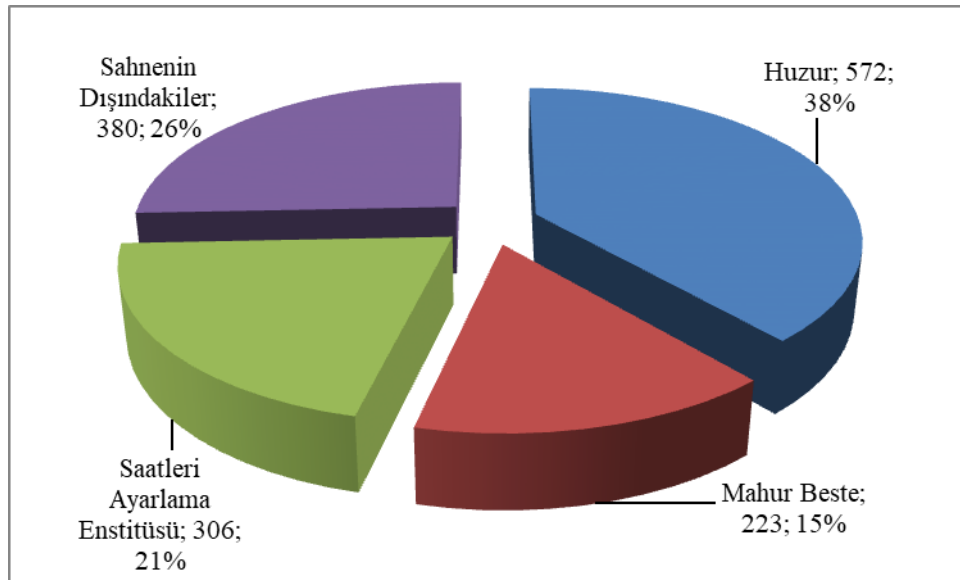
DEĞERLENDİRME

2.1. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Özel Adları Kullanımı

Yazarın söz konusu dört romanında toplam 1481 özel ad bulunmaktadır. Bu adların ele alınan romanlara göre dağılımı şöyledir:

Tablo 2. Romanlara Göre Özel Adlar

Romanlara göre adlar	sayı	Oran
Huzur	572	38,62
Saatleri Ayarlama Enstitüsü	306	20,66
Mahur Beste	223	15,06
Sahnenin Dışındakiler	380	25,66
TOPLAM	1481	100,00

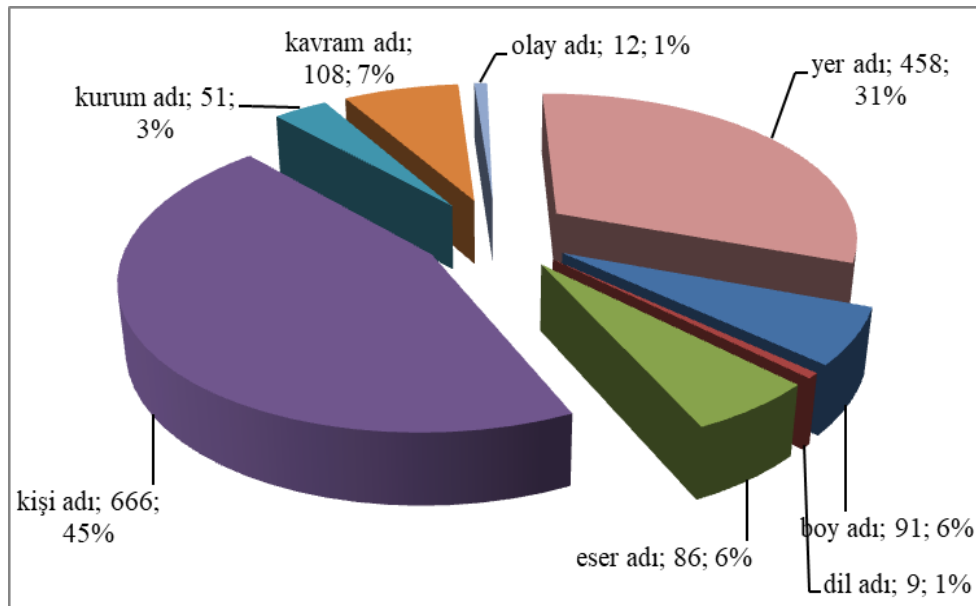

Grafik 1. Romanlara göre adların dağılımı

Gerçek veya hayali kişilerin adları kişi adı, yine gerçek veya hayali yer adları yer adı başlıkları altında değerlendirilmiştir. Bunun dışında, romanlarda geçen gerçek anlam yüklenmiş ve özel anlam yüklenmiş eser adlarını, eser adı; savaş, muharebe gibi olay adlarını, olay adı; özel kurumlar ve devlet kurumlarını, nazırlıkları ve yazarın muhayyilesindeki kurum adlarını kurum adı; musiki makamlarının adlarını, dini kavramları, alet ve eşya adlarını da kavram adı altında verilmiştir. Karşılıdığı nesneye göre bu adların dağılımları ve oranları şöyledir:

Tablo 3. Nesnelere Göre Özel Adlar

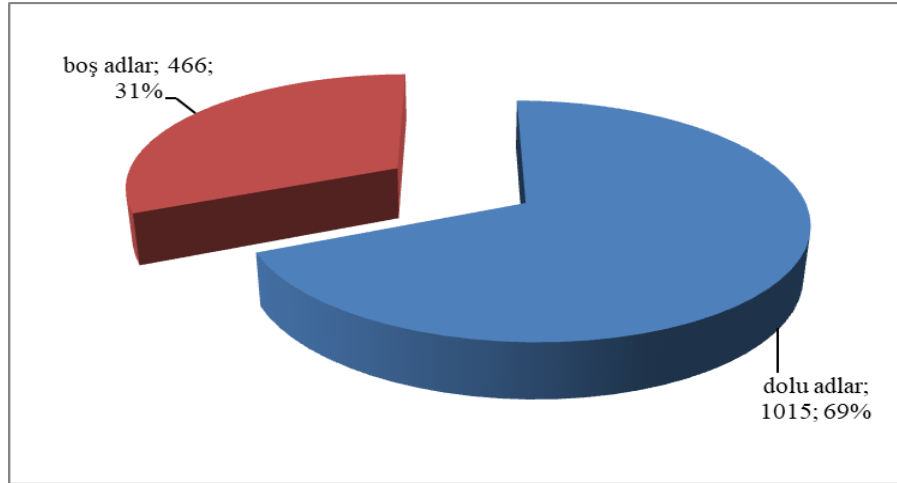
Nesnelerine göre özel adların dağılımı	Sayı	Oran
boy adı	91	6,14
dil adı	9	0,61
eser adı	86	5,81
kişi adı	666	44,97
kurum adı	51	3,44
kavram adı	108	7,29
olay adı	12	0,81
yer adı	458	30,93
TOPLAM	1481	100,00

Grafik 2. Nesnelere Göre Özel Adların Dağılımı**2.1.1. Kavramın Niteliğine Göre Özel Adlar**

Romanlardan derlenen özel adlar, kavramın niteliğine göre, yani beş duyu organı ile algılanış şekillerine göre *dolu ad* ve *boş ad* olarak ikiye ayrılmıştır. Kavram karşılığı olanlar, beş duyu organı ile algılanabilenler *dolu ad*; kavram karşılığı olmayan, hayali olan, beş duyu organı ile algılanamayanlar da *boş ad* olarak adlandırılmıştır. Buna göre ele alınan romanlardaki dolu ad ve boş adların sayıları ve oranları şöyledir:

Tablo 4. Kavramın Niteliğine Göre Özel Adlar

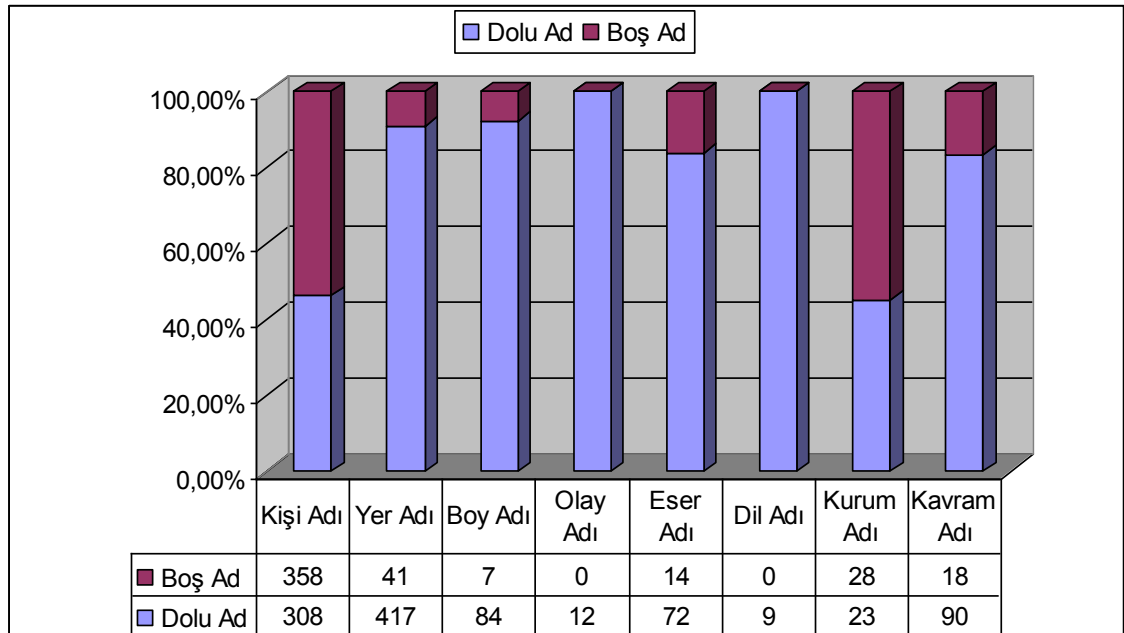
Kavramına niteliğine göre özel adlar	Sayı	Oran
dolu adlar	1015	68,53
boş adlar	466	31,47
TOPLAM	1481	100,00

Grafik 3. Kavramına Niteliğine Göre Özel Adların Dağılımı

Çalışma alanında dolu adların yani kavram karşılığı olan adların çoğunluğu oluşturduğu (1015 ad, %68,53), boş adların ise daha küçük bir dilimi kapsadığı (466 ad, 31,47) görülmektedir. Dolu ve boş adların nesne türüne göre romanlardaki dağılımları ise şöyledir:

Tablo 5. Dolu ve Boş Adların Nesnelere Göre Dağılımı

	Dolu Ad	Boş Ad	Toplam
Kişi Adı	308	358	666
Yer Adı	417	41	458
Boy Adı	84	7	91
Olay Adı	12	0	12
Eser Adı	72	14	86
Dil Adı	9	0	9
Kurum Adı	23	28	51
Kavram Adı	90	18	108
TOPLAM	1015	466	1481

Grafik 4. Kavramın Niteliğine Göre Özel Adların Dağılımı

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın romanlarında en çok kişi adları kullanılmıştır. Kişi adlarından sonra en fazla yer işgal eden grup ise, yer adlarıdır.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın incelemeye aldığımız dört romanında toplam 1481 farklı özel ad olduğunu tespit ettik. Bu 1481 özel adın %68,53'ü (1015 ad) gerçek anlam yüklenmiş, %31,47'si (466 ad) ise özel anlam yüklenmiş özel adıdır.

Özel adların %39,16'sı (666 ad) kişi adından oluşmaktadır. Bunların kendi içindeki dağılımı ise şöyledir: %53,10'u (308 ad) gerçek anlam yüklenmiş kişi adı; %46,90'ı (358 ad) özel anlam yüklenmiş kişi adı.

Belirlenen özel adların %30,92'si (458 ad) yer adıdır. Bu adların %91'i (417 ad) gerçek anlam yüklenmiş; %9'u (41 ad) ise özel anlam yüklenmiş yer adıdır.

Tespit edilen özel adların %6,14'ü (91 ad) boy adıdır. Bu adların %92,30'u (84 ad) gerçek anlam yüklenmiş; %7,70'i (7 ad) ise özel anlam yüklenmiş yer adıdır.

Özel adların %5,80'i (86 ad) eser adıdır. Bu adların %83,72'si (72 ad) gerçek anlam yüklenmiş; %16,28'i (14 ad) ise özel anlam yüklenmiş eser adıdır.

Olay adı olarak nitelendirilen adların oranı yüzde birden azdır (%0,81). Bu grupta bulunan 12 adın tamamı gerçek anlam yüklenmiş adıdır.

Dil adları, toplam adlar içinde %0,6'lık bir yer işgal etmektedir. Bunların tamamı, tabii olarak gerçek anlam yüklenmiş özel adlardır.

1481 özel adın %3,44'ü (51 ad) kurum adıdır. Bu adların %45,1'i (23 ad) gerçek anlam yüklenmiş; %54,9'u (828) ise özel anlam yüklenmiş kurum adıdır.

Yazarın romanlarında kullandığı özel adların %6,34'ü (108 ad) kavram adıdır. Bu adların büyük çoğunluğu, yani %83,33'ü (90 ad) gerçek anlam yüklenmiş; %16,66'sı (18 ad) ise özel anlam yüklenmiş kavram adıdır.

2.1.2. Özel Adların Kökenleri

Yazarın romanlarından tespit edilen özel adların kökenleri ile ilgili olarak şu veriler elde edilmiştir:

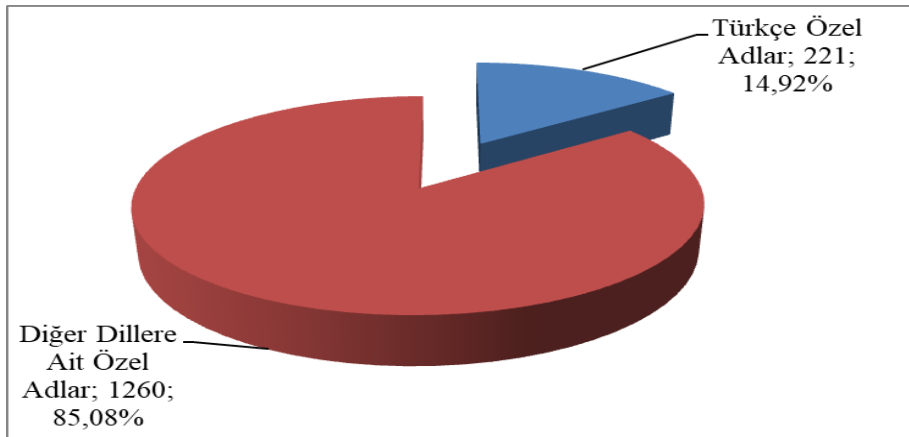
Tablo 6. Romanlardaki Özel Adların Dil Kökenlerine Göre Dağılımı

KÖKEN	SAYI
Arapça	343
Arapça+ Arapça	260
Arapça+ Arapça + Arapça	18
Arapça+ Arapça + Arapça + Arapça	2
Arapça + Arapça + Arapça + Batı Dilleri	1
Arapça + Arapça + Batı Dilleri	1
Arapça+ Batı Dilleri	12
Arapça + Batı Dilleri+ Batı Dilleri	1
Arapça + Batı Dilleri +Türkçe	1
Arapça + Farsça	2
Arapça + Türkçe	20
Arapça + Türkçe + Arapça	1
Arapça + Türkçe + Batı Dilleri	2
Arapça + Türkçe + Batı Dilleri + Batı Dilleri	1
Arapça + Türkçe + Türkçe	1
Batı Dilleri	423
Batı Dilleri + Arapça	19
Batı Dilleri + Arapça + Arapça	2
Batı Dilleri + Arapça + Arapça + Arapça	1
Batı Dilleri + Arapça + Batı Dilleri	1
Batı Dilleri + Batı Dilleri	19
Batı Dilleri + Batı Dilleri + Arapça	1
Batı Dilleri + Batı Dilleri + Batı Dilleri	2
Batı Dilleri + Türkçe	2
Farsça	19
Farsça + Arapça	5
Farsça + Arapça + Arapça	2
Farsça + Arapça + Arapça + Arapça	1
Farsça + Türkçe	2
Türkçe	221
Türkçe + Arapça	65
Türkçe + Arapça + Arapça	11
Türkçe + Arapça + Arapça + Arapça	1
Türkçe + Arapça + Batı Dilleri	1
Türkçe + Arapça + Türkçe	1
Türkçe + Arapça + Türkçe + Arapça + Arapça	1

Türkçe + Batı Dilleri	13
Türkçe + Farsça	1
Türkçe + Türkçe	8
Türkçe + Türkçe + Arapça	1
Türkçe + Türkçe + Batı Dilleri	2
TOPLAM	1481

Yazarın romanlarında elde ettiğimiz 1481 özel adın, 221'i Türkçedir. Bu adların 113'ü *Huzur*'da, 37'si *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nde, 48'i *Sahnenin Dışındakiler*'de, 23'ü ise *Mahur Beste*'de geçmektedir. 356'sında ise özel adın bir parçası Türkçedir. Buna göre bütün adların yaklaşık olarak dörtte birinde Türkçe ad kullanılmıştır.

Diğer diller olarak belirtilen 1260 ad, Arapça, Farsça, İngilizce, Fransızca, İspanyolca vb. dillere mensuptur. Bunların içinde Arapça ve Farsça dışındakiler, Batı Dilleri başlığı altında ele alınmıştır. Türkçe ve diğer dillerin dağılımlarını şöyle göstermek mümkündür:

Grafik 5. Romanlarda Geçen Türkçe Özel Adların Diğer Dillere Göre Oranı

2.1.2.1 Huzur Romanında Kökenlerine Göre Özel Adlar

Huzur'da geçen 572 özel adın kökenlerine göre sayıları şöyledir:

Tablo 7. Huzur'da Geçen Özel Adların Kökenleri

Arapça	140
Arapça+ Arapça	66
Arapça+ Arapça+ Arapça	3
Arapça+Batı Dilleri	5
Arapça+Türkçe+Batı Dilleri	1
Arapça+Farsça	1
Arapça+Türkçe	8
Arapça+Türkçe+Türkçe	1
Batı Dilleri	181
Batı Dilleri+ Arapça+ Arapça	5
Batı Dilleri+ Arapça+ Arapça+ Arapça	1

Batı Dilleri+ Batı Dilleri	1
Batı Dilleri+ Batı Dilleri+ Batı Dilleri	1
Farsça	10
Türkçe	113
Türkçe+Arapça	26
Türkçe+Arapça+Türkçe+ Arapça+ Arapça	1
Türkçe+Batı Dilleri	2
Türkçe+Farsça	1
Türkçe+Türkçe	5
TOPLAM	572

2.1.2.2. Mahur Beste Romanında Kökenlerine Göre Özel Adlar

Mahur Beste'de geçen 223 özel adın kökenlerine göre sayıları şöyledir:

Tablo 8. Mahur Beste'de Geçen Özel Adların Kökenleri

Arapça	61
Arapça+ Arapça	62
Arapça +Farsça	1
Arapça +Türkçe	3
Batı Dilleri	46
Batı Dilleri + Arapça	3
Batı Dilleri + Türkçe	2
Farsça	2
Farsça+ Arapça	1
Farsça+ Arapça+ Arapça	1
Türkçe	23
Türkçe + Arapça	10
Türkçe + Arapça+ Arapça	4
Türkçe + Türkçe + Arapça	1
TOPLAM	223

2.1.2.3. Saatleri Ayarlama Enstitüsü Romanında Kökenlerine Göre Özel Adlar

Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nde geçen 306 özel adın kökenlerine göre sayıları şöyledir:

Tablo 9. Saatleri Ayarlama Enstitüsü'nde Geçen Özel Adların Kökenleri

Arapça	58
Arapça+ Arapça	54
Arapça+ Arapça+ Arapça	9
Arapça+ Arapça+ Arapça+ Arapça	2
Arapça+ Arapça+ Arapça+Batı Dilleri	1
Arapça+ Arapça+ Batı Dilleri	1

Arapça+ Batı Dilleri	7
Arapça +Batı Dilleri+ Batı Dilleri	1
Arapça +Türkçe	6
Arapça + Türkçe + Arapça	1
Arapça + Türkçe + Batı Dilleri	2
Arapça + Türkçe + Batı Dilleri+ Batı Dilleri	1
Batı Dilleri	72
Batı Dilleri+Arapça	7
Batı Dilleri+ Batı Dilleri	4
Batı Dilleri + Batı Dilleri +Arapça	1
Farsça	4
Farsça+ Arapça	1
Farsça+ Arapça+ Arapça+ Arapça	1
Türkçe	37
Türkçe + Arapça	21
Türkçe + Arapça+ Arapça	4
Türkçe + Arapça Batı Dilleri	1
Türkçe +Batı Dilleri	5
Türkçe+ Türkçe	3
Türkçe + Türkçe +Batı Dilleri	2
TOPLAM	306

2.1.2.4. Sahnenin Dışındakiler Romanında Kökenlerine Göre Özel Adlar

Sahnenin Dışındakiler'de geçen 380 özel adın kökenlerine göre sayıları şöyledir:

Tablo 10. Sahnenin Dışındakiler'de Geçen Özel Adların Kökenleri

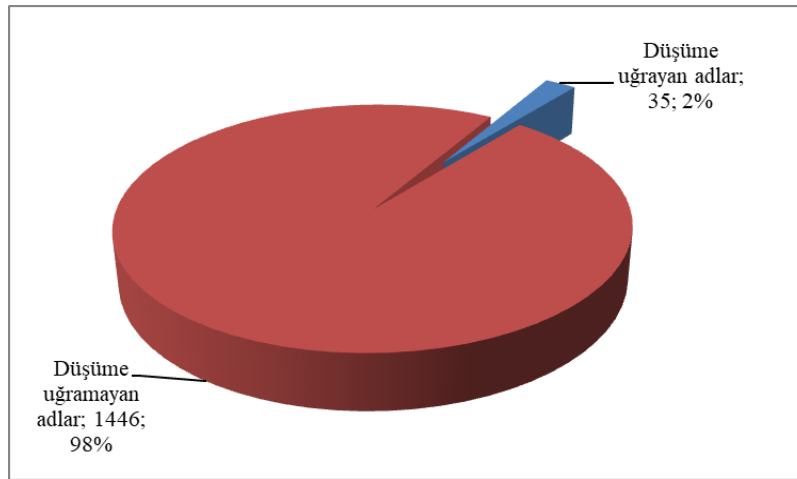
Arapça	84
Arapça+ Arapça	78
Arapça+ Türkçe	3
Batı Dilleri	124
Batı Dilleri	4
Batı Dilleri + Arapça+ Arapça	2
Batı Dilleri + Arapça+ Batı Dilleri	1
Batı Dilleri+ Batı Dilleri	4
Batı Dilleri+ Batı Dilleri+ Batı Dilleri	1
Farsça	3
Farsça+ Arapça	3
Farsça+ Arapça+ Arapça	1
Farsça+ Türkçe	2
Türkçe	48
Türkçe +Arapça	8
Türkçe + Arapça+ Arapça	3
Türkçe + Arapça+ Arapça+ Arapça	1
Türkçe +Arapça+ Türkçe	1
Türkçe	6
TOPLAM	380

2.1.3. Düşüm

Düşüm, özel adın tamamının, adın bir kısmı ile ifade edilmesi ve özel adın tamamını göstermesi olarak değerlendirilmiştir. Bu durumdaki adlarda özel ad, adın bir bölümünün kullanılması ile temsil edilebilmektedir. Diğer durumda ise, özel ad kısaltma halinde karşımıza çıkar. Çalışmada bu durumda olan 35 ad tespit edilmiştir. Bu tür adların bütüne oranı şöyledir:

Tablo 11. Düşüme Uğrayan Özel Adlar

Düşüme göre özel adlar	Sayı	Oran
Düşüme uğrayan adlar	35	2,36
Düşüme uğramayan adlar	1446	97,64
TOPLAM	1481	100,00

Grafik 6. Düşüme Uğrayan Özel Adlar

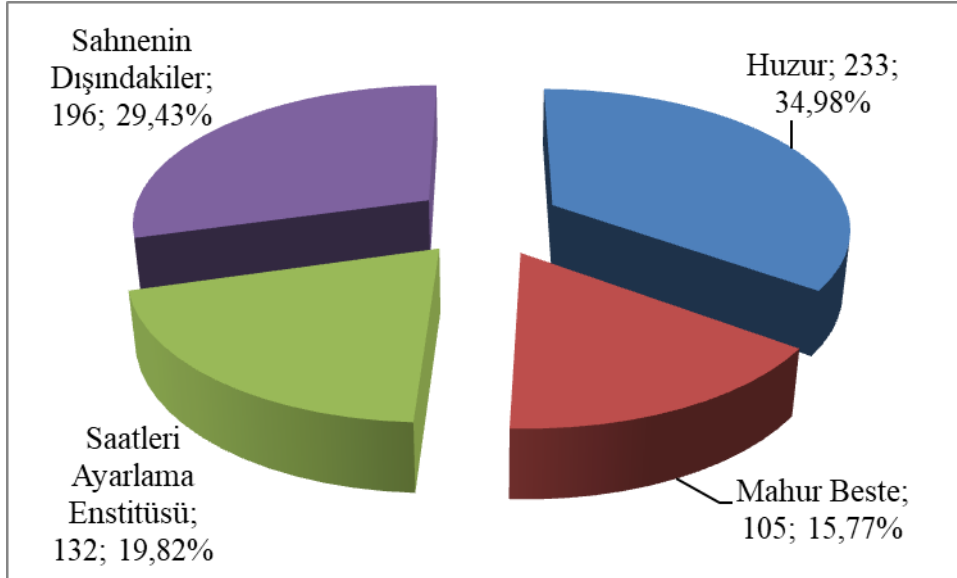
2.2. Romanlarda Özel Adlar

2.2.1. Kişi Adı

Kişi adları, romanlarda en çok karşılaşılan grubu oluşturmaktadır. Romanlara göre dağılımları hesap edildiğinde *Huzur* romanında en kalabalık kadro ile karşılaşılmaktadır. En az kişi adı ise, *Mahur Beste*'dedir:

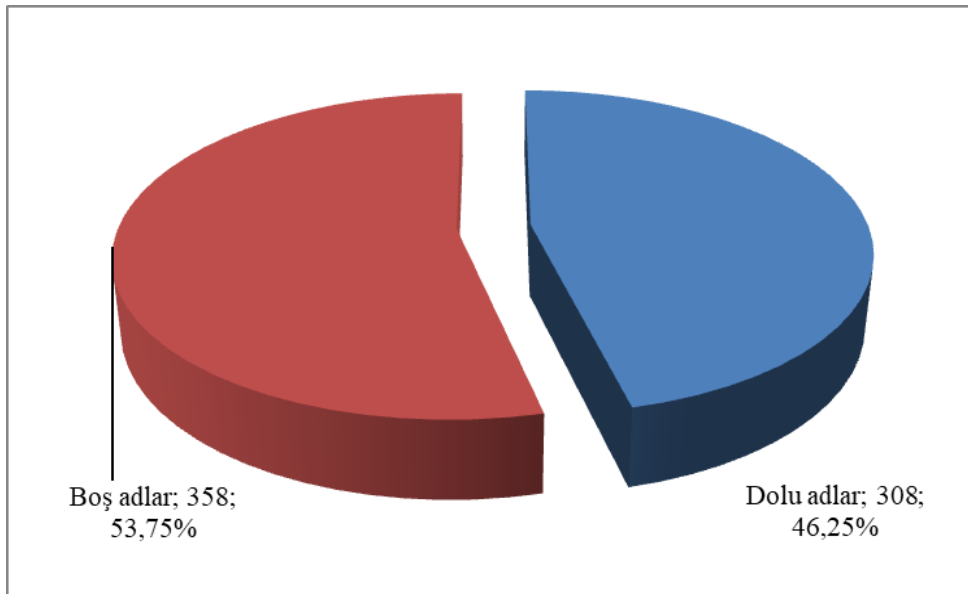
Tablo 12. Romanlara Göre Kişi Adlarının Sayıları

Romanlara göre kişi adları	Sayı	Oran
Huzur	233	34,98
Mahur Beste	105	15,77
Saatleri Ayarlama Enstitüsü	132	19,82
Sahnenin Dışındakiler	196	29,43
TOPLAM	666	100,00

Grafik 7. Romanlara Göre Kişi Adlarının Dağılımı

Romanlardaki kişi adlarının yarısından biraz fazlası hayali kahramanların adlarıdır ki, toplam 666 kişi adının %54'e (358 ad) yakın bir kısmını oluşturur. Geriye kalan adlar ise, gerçek kişilerin adlarıdır. Buna göre *dolu* ve *boş* adların dağılımı şöyledir:

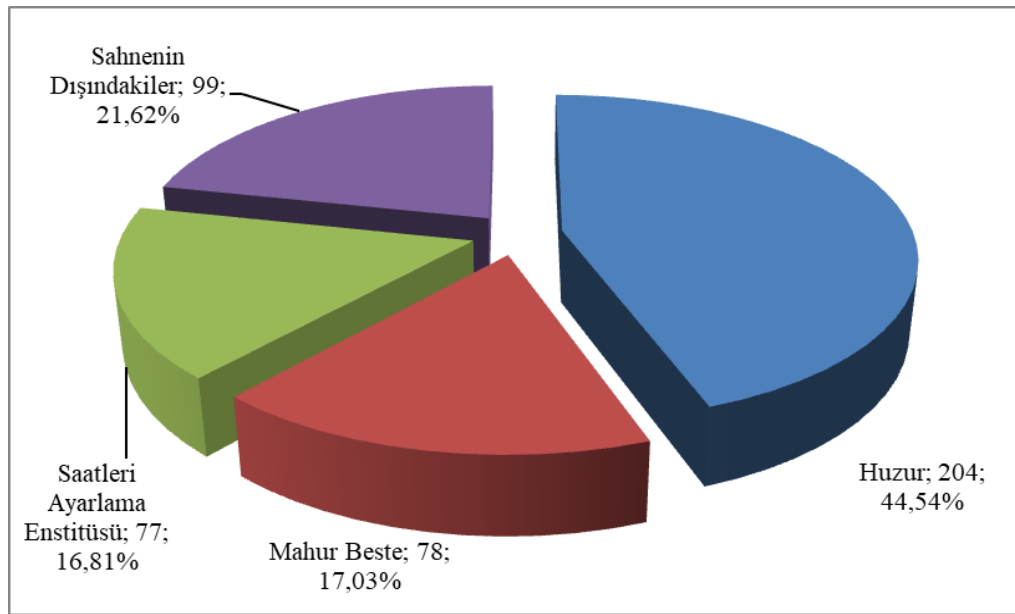
Grafik 8. Kişi Adlarının Kavramın Niteliğine Göre Dağılımı

2.2.2. Yer Adı

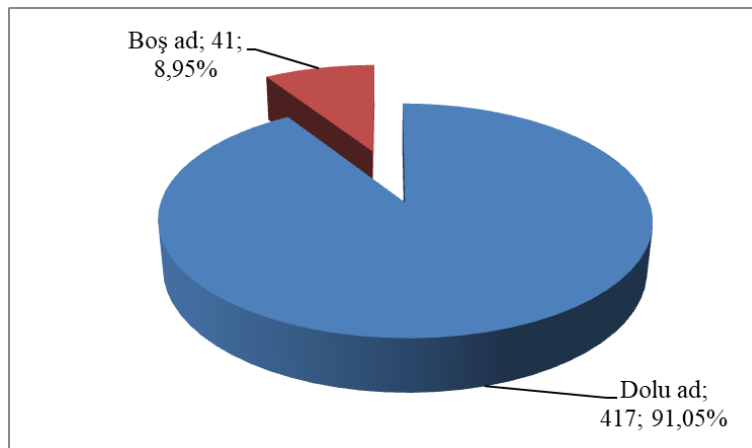
Çalışmada elde edilen verilere göre, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın oldukça geniş bir coğrafyayı işaret ettiği gözlemlenmiştir. Dört romanda geçen yer adı sayısı 458'dir. Bu sayı bütün adların yaklaşık olarak %31'lik bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu sayının romanlara göre dağılımı ise şöyledir:

Tablo 13. Romanlara Göre Yer Adlarının Sayıları

Romanlara göre yer adları	Sayı	Oran
Huzur	204	44,54
Mahur Beste	78	17,03
Saatleri Ayarlama Enstitüsü	77	16,81
Sahnenin Dışındakiler	99	21,62
TOPLAM	458	100,00

Grafik 9. Romanlara Göre Yer Adlarının Dağılımı

Romanlardaki yer adlarının *gerçek* olup olmamalarına göre dağılımları şöyledir:

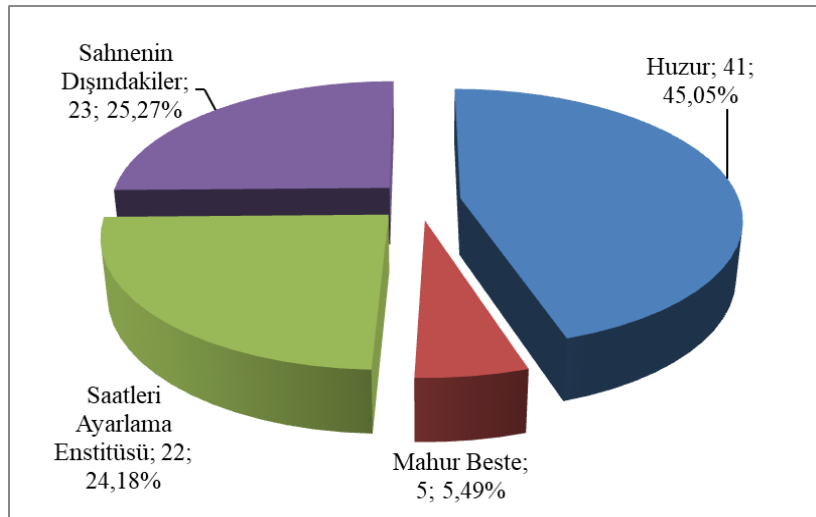
Grafik 10. Yer Adlarının Kavramın Niteliğine Göre Dağılımı

2.2.3. Boy Adı

Ahmet Tanpınar'ın incelemeye aldığımız romanlarından tespit ettiğimiz özel adların %6,14'lük kısmını boy adları oluşturmaktadır. Bu adların romanlara göre dağılımı şu şekildedir:

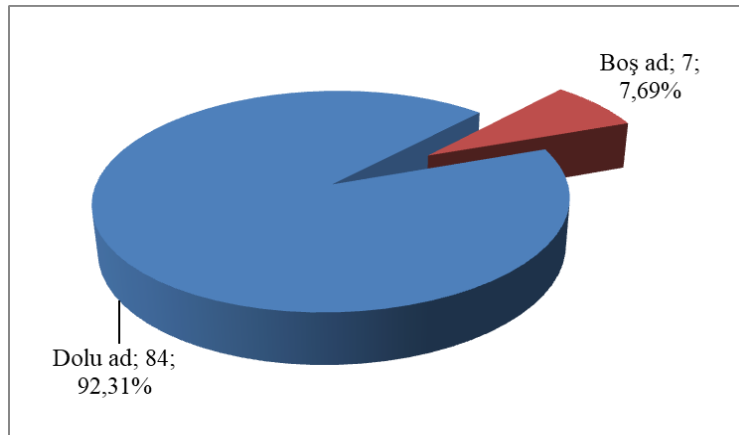
Tablo 14. Romanlara Göre Boy Adlarının Sayıları

Romanlara göre boy adları	Sayı	Oran
Huzur	41	45,05
Mahur Beste	5	5,49
Saatleri Ayarlama Enstitüsü	22	24,18
Sahnenin Dışındakiler	23	25,27
TOPLAM	91	100,00

Grafik 11. Romanlara Göre Boy Adlarının Dağılımı

Romanlardaki boy adlarının *gerçek* olup olmamalarına göre dağılımları şöyledir:

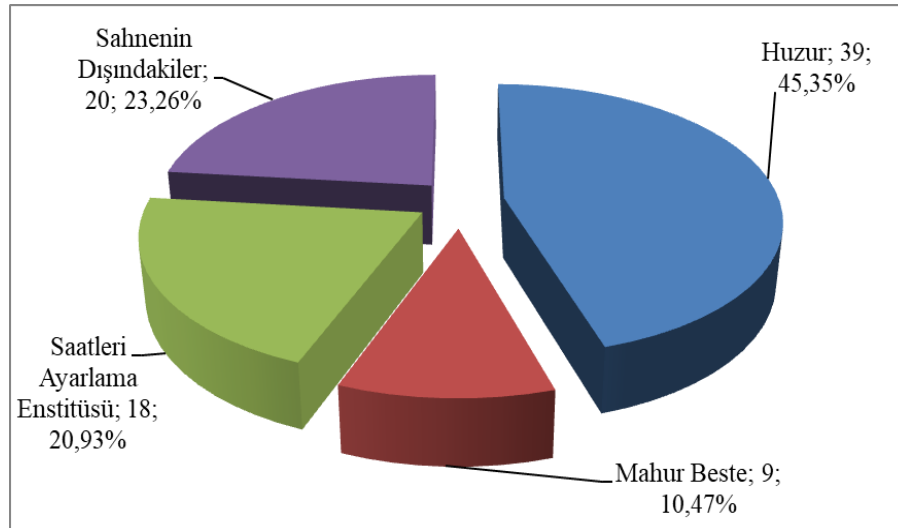
Grafik 12. Boy Adlarının Kavramın Niteliğine Göre Dağılımı

2.2.4. Eser Adı

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın romanlarında kullanılan eser adlarının dağılımı şöyledir:

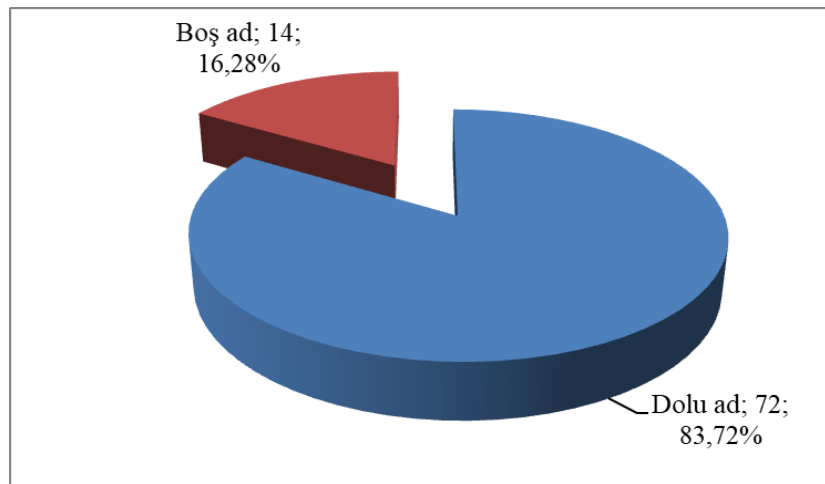
Tablo 15. Romanlara Göre Eser Adlarının Sayıları

Romanlara göre eser adları	Sayı	Oran
Huzur	39	45,35
Mahur Beste	9	10,47
Saatleri Ayarlama Enstitüsü	18	20,93
Sahnenin Dışındakiler	20	23,26
TOPLAM	86	100,00

Grafik 13. Romanlara Göre Eser Adlarının Dağılımı

Eser adlarının, kavramın niteliğine göre dağılımı şöyledir:

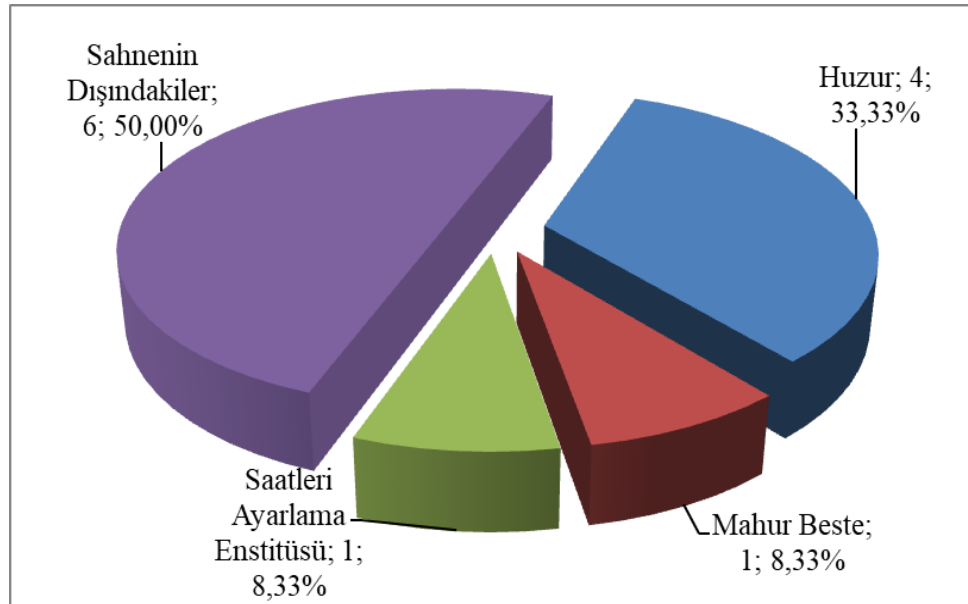
Grafik 14. Eser Adlarının Kavramın Niteliğine Göre Dağılımı

2.2.5. Olay Adı

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın incelemeye aldığımız romanlarında toplamda 12 olay adı tespit ettik. Bu 12 olay adının tamamı “gerçek anlam yüklenmiş” olay adıdır. Romanlarda “özel anlam yüklenmiş” olay adına rastlanmamıştır. Bu gruptaki adların romanlara göre dağılımı şöyledir:

Tablo 16. Romanlara Göre Olay Adlarının Sayıları

Romanlara göre olay adları	Sayı	Oran
Huzur	4	33,33
Mahur Beste	1	8,33
Saatleri Ayarlama Enstitüsü	1	8,33
Sahnenin Dışındakiler	6	50,00
TOPLAM	12	100,00

Grafik 15. Olay Adlarının Romanlara Göre Dağılımı

2.2.6. Dil Adı

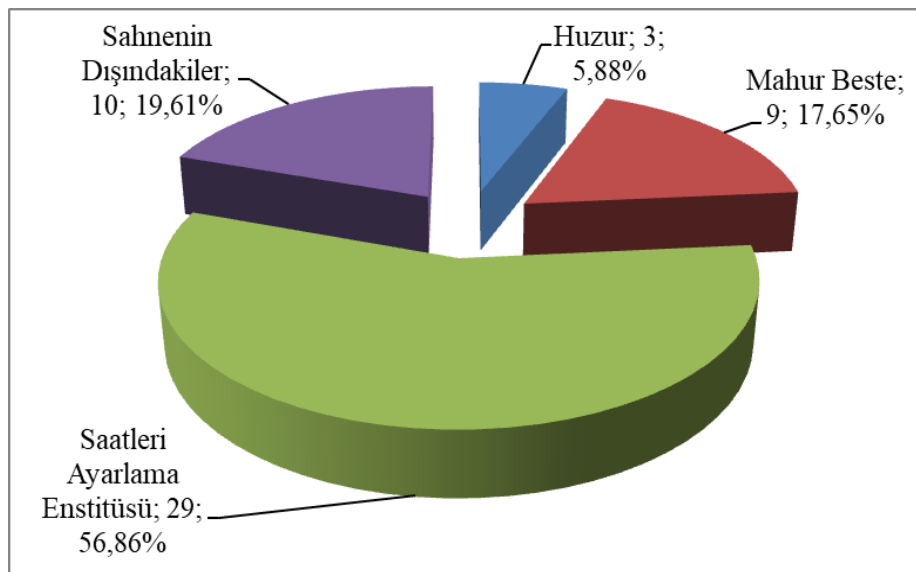
Ahmet Hamdi Tanpınar, romanlarında Acemce, Almanca, Arapça, Fransızca, Hollandaca, İtalyanca, Rumca ve Türkçe olmak üzere toplamda 9 tane “gerçek anlam yüklenmiş” dil adı kullanmıştır. Bu adların dördü *Huzur*'da, üçü *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nde, ikisi ise *Mahur Beste*'de geçmektedir. *Sahnenin Dışındakiler*'de dil adı bulunmamaktadır.

2.2.7. Kurum Adı

Tanpınar'ın romanlarında 51 kurum adı tespit edilmiştir. Bunların romanlara göre dağılımları şöyledir:

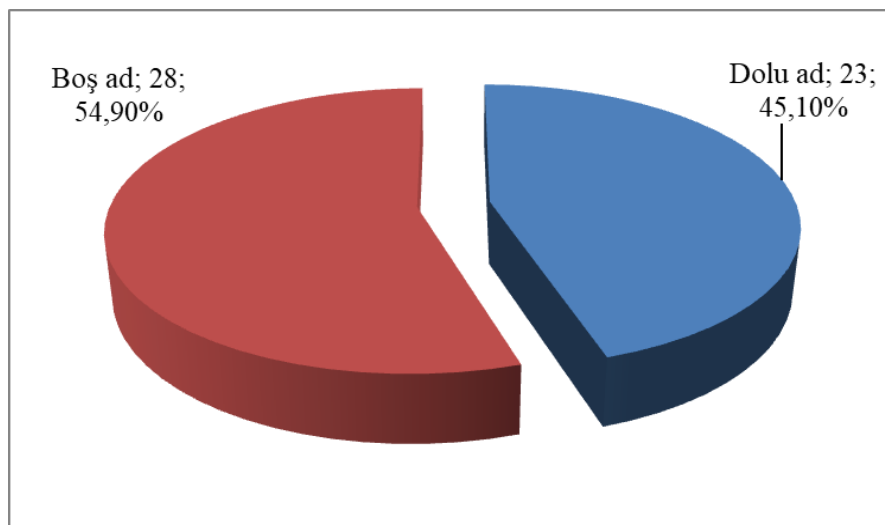
Tablo 17. Romanlara Göre Kurum Adlarının Sayıları

Romanlara göre kurum adları	Sayı	Oran
Huzur	3	5,88
Mahur Beste	9	17,65
Saatleri Ayarlama Enstitüsü	29	56,86
Sahnenin Dışındakiler	10	19,61
TOPLAM	51	100,00

Grafik 16. Romanlara Göre Kurum Adlarının Dağılımı

51 kurum adının 23'ü *dolu*, 28'i de *boş* kurum adıdır:

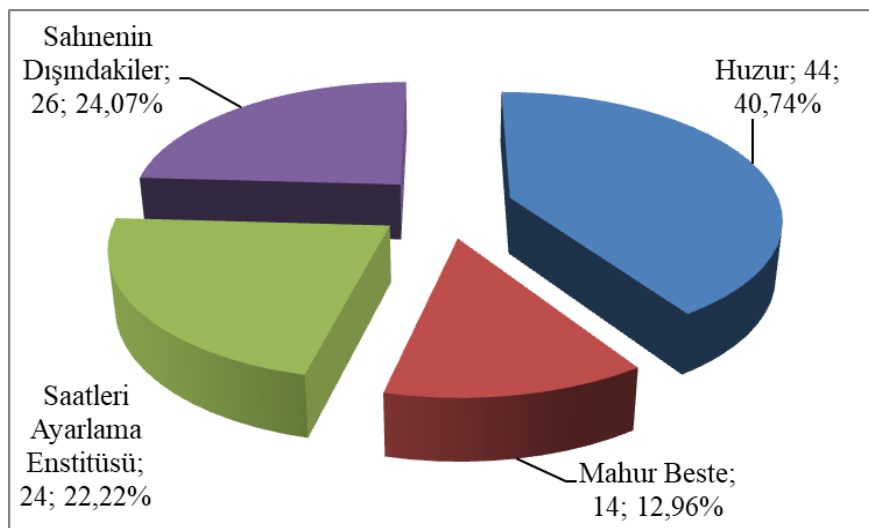
Grafik 17. Kurum Adlarının Kavramın Niteliğine Göre Dağılımı

2.2.8. Kavram Adı

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın romanlarında toplamda 108 kavram adı geçtiği belirlenmiştir:

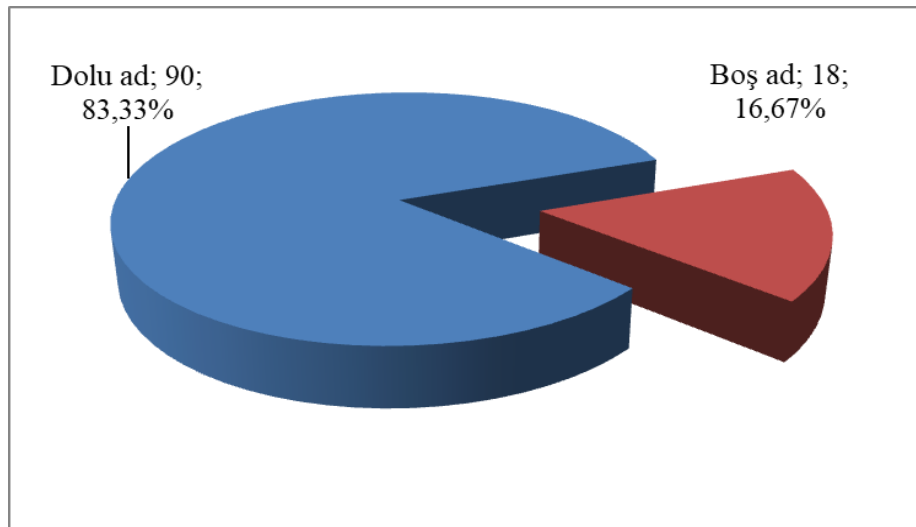
Tablo 18. Romanlara Göre Kavram Adlarının Sayıları

Romanlara göre kavram adları	Sayı	Oran
Huzur	44	40,74
Mahur Beste	14	12,96
Saatleri Ayarlama Enstitüsü	24	22,22
Sahnenin Dışındakiler	26	24,07
TOPLAM	108	100,00

Grafik 18. Romanlara Göre Kavram Adlarının Dağılımı

Bu 108 kavram adının; 90'ı *dolu ad*, 18'i de *boş ad*dır:

Grafik 19. Kavram Adlarının Romanlara Göre Dağılımı

SONUÇ

Uzun soluklu bir anlatıda olayın kurgusu ve örgüsü için özellikle kişiler ve yerler büyük önem taşır. Diğer unsurlar, birer dekor malzemesi gibi, anlatıyı zenginleştirir ve ayrıntıların görülmesini sağlar. Doğal olarak anlatıyı oluşturan öğeler *adları* ile ortaya çıkarlar. Bu bakımdan kişilerin, yerlerin ve ortamı sağlayan diğer unsurların özel adlarını araştırmak, bir eserin dili ya da yazarının dili kullanışı hakkında bir fikir verebilir. Bu düşünceden hareketle, çalışma, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın romanlarındaki özel adların incelenmesi esasına dayandırılmıştır.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Huzur, Sahnenin Dışındakiler, Saatleri Ayarlama Enstitüsü ve Mahur Beste adlı romanlarındaki özel adları incelemeye yönelik bu çalışmanın sonunda elde edilen bilgiler şöyledir:

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın yukarıda belirtilen eserlerinde toplam 1481 özel ad tespit edilmiştir. Bu adların 666'sı kişi adı, 458'i yer adı, 91'i boy adı, 12'si olay adı, 86'sı eser adı, 9'u dil adı, 51'i kurum adı, 108'i ise kavram adıdır.

Ahmet Hamdi Tanpınar söz konusu eserlerini oluştururken büyük oranda kişi adları ve yer adlarından faydalanmıştır.

Özel adlar içinde en büyük dilimi kişi adları oluşturmaktadır. Eserlerde kullanılan kişi adlarının yarısından biraz fazlası boş ad (kavram karşılığı olmayan, beş duyu organıyla algılanamayan adlar) olarak karşımıza çıkar.

Yer adları, kişi adlarından sonra en çok karşılaşılan özel ad türüdür. Yazarın çalışma kaynağımız olan eserlerindeki yer adlarının bir kısmı gerçek bir yeri gösterirken, bir kısmı da yazarın muhayyilesindeki yerleri işaret etmektedir. Tanpınar, eserlerini oluştururken olayları ve durumları geniş bir coğrafyaya yaymıştır. Bu coğrafya Hicaz'dan Viyana'ya kadar uzanmaktadır.

Daha sonra sayı bakımından sırasıyla kavram adı, boy adı, eser adı, kurum adı, olay adı ve dil adı gelmektedir. Kullanılan olay ve dil adlarının tamamının dolu ad (kavram karşılığı olan adlar) olması bu adları diğer adlardan ayırmaktadır. Yer adlarının büyük çoğunluğu ise dolu ad olarak kullanılmıştır. Buna göre eserlerde kullanılan yer adlarının büyük bir kısmı gerçek hayattan alındığı sonucuna ulaşılabilir.

Söz konusu dört romanda tespit edilen 1481 adın 1015'i dolu ad; 466'sı ise boş addir. Buradan hareketle, yazarın eserlerini oluştururken kavram karşılığı olan yani beş duyu organı ile algılanabilen adları (dolu adları) kavram karşılığı olmayan adlara (boş adlara) göre daha fazla kullandığı söylenebilir.

Romanlara göre sayısal veriler ise, şöylece gösterilebilir:

“Huzur” romanı 391 sayfadır. Esas alınan baskılara göre, her sayfada yaklaşık 285 kelime olduğu ve buna göre romanın tamamında yaklaşık 111435 kelime kullanıldığı tespit edilmiştir. Huzur’da 572 özel ad belirlenmiştir. Bu hesap doğrultusunda, romandaki özel adların romanın tamamındaki kelime sayısına oranı %5,13’tür. Ancak belirtilen %5,13’lük dilim, romanın yapı taşları konumundadır. Diğer kelimelerin çıkarılması ya da değiştirilmesi mümkün iken, özel adlarda herhangi bir değişiklik ya da eksiltme yapılması mümkün değildir. Huzur’da geçen 572 adın 233’ü kişi adı, 204’ü yer adı, 44’ü kavram adı, 41’i boy adı, 39’u eser adı, 4’ü olay adı, 4’ü dil adı ve 3’ü kurum adıdır. Bu adların 480 dolu ad, 92’si ise boş addır.

“Mahur Beste” romanı 153 sayfadır. Esas alınan baskılara göre, her sayfada yaklaşık 277 kelime olduğu ve buna göre romanın tamamında yaklaşık 42381 kelime kullanıldığı tespit edilmiştir. Mahur Beste’de 223 özel ad belirlenmiştir. Bu hesap doğrultusunda romandaki özel adların romanın tamamındaki kelime sayısına oranı %5,261’dir. Mahur Beste’de yer alan 223 özel adın 105’i kişi adı, 78’i yer adı, 14’ü kavram adı, 9’u kurum adı, 9’u eser adı, 5’i boy adı, 2’si dil adı ve 1’i olay adıdır. Bu adların 133’ü dolu ad, 90’ı ise boş addır.

“Saatleri Ayarlama Enstitüsü” romanı 368 sayfadır. Esas alınan baskılara göre her sayfada yaklaşık 265 kelime vardır. Romanın tamamında ise yaklaşık 97520 kelime olduğu belirlenmiştir. Saatleri Ayarlama Enstitüsü’nde 306 özel ad tespit edilmiştir. Bu hesap doğrultusunda, romandaki özel adların romanın tamamındaki kelime sayısına oranı %3,137’dir. Saatleri Ayarlama Enstitüsü’nde bulunan 306 özel adın 132’si kişi adı, 77’si yer adı, 29’u kurum adı, 24’ü kavram adı, 22’si boy adı, 18’i eser adı, 3’ü dil adı ve 1’i olay adıdır. Bu adların 162’si dolu ad, 144’ü ise boş addır.

“Sahnenin Dışındakiler” romanı 309 sayfadır. Esas alınan baskılara göre her sayfada yaklaşık 259 kelime olduğunu belirlenmiştir. Romanın tamamında ise yaklaşık 80031 kelime vardır. Sahnenin Dışındakiler’de 380 özel ad belirlenmiştir. Bu hesaplar doğrultusunda, romandaki özel adların romanın tamamındaki kelime sayısına oranı %4,748’dir. Sahnenin Dışındakiler’de yer alan 380 özel adın 196’sı kişi adı, 99’u yer adı, 26’si kavram adı, 23’ü boy adı, 20’si eser adı, 10’u kurum adı, 6’sı ise olay adıdır. Sahnenin Dışındakiler’de dil adı tespit edilmemiştir. 380 özel adın 240’ı dolu ad, 140’ı ise boş addır.

Ahmet Hamdi Tanpınar’ın söz konusu dört romanını oluştururken kullandığı kelime sayısına göre en çoktan en aza doğru sıralaması şöyledir: Huzur, Saatleri

Ayarlama Enstitüsü, Sahnenin Dışındakiler ve Mahur Beste. Yazarın özel adları kullanımına en çoktan en aza göre romanlarının sıralaması ise şöyledir: Huzur, Sahnenin Dışındakiler, Saatleri Ayarlama Enstitüsü ve Mahur Beste. Yazar, “Sahnenin Dışındakiler” adlı romanında “Saatleri Ayarlama Enstitüsü” romanına oranla daha az kelime kullanırken, Sahnenin Dışındakiler’de daha fazla özel ad kullanmıştır.

Son olarak, Ahmet Hamdi Tanpınar’ın romanlarının geneline bakılacak olursa, dolu adlar olarak gösterilen ve gerçek hayattaki unsurların adlarının, boş adlar olarak gösterilen ve kavram karşılığı bulunmayan özel adlara göre sayıca daha fazla olduğu (yaklaşık 2,5 kat) görülmüştür ki, bu, yazarın hayal ürünü unsurlardan çok gerçek hayata dayalı olaylar üzerine roman yazdığı düşünülebilir. Tek tek romanlar ele alındığında şöyle bir manzara ile karşılaşılacaktır: Huzur’da 480 dolu ada karşılık 92 boş ad; Saatleri Ayarlama Enstitüsü’nde 162 dolu ada karşılık 144 boş ad; Mahur Beste’de 133 dolu ada karşılık 90 boş ad ve Sahnenin Dışındakiler’de 240 dolu ada karşılık 140 boş ad kullanılmıştır.

Özel adlar, bir edebi eserin oluşturulmasında en önemli unsurlardan biri olarak görünmektedir. Dolayısıyla edebi eserleri incelerken eserlerde geçen özel adların incelenmesi, hem yazarın üslubu, hem eserin kurgusu hem de dilin kullanımını açısından önemli bilgiler verebilir.

Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Huzur, Mahur Beste, Saatleri Ayarlama Enstitüsü ve Sahnenin Dışındakiler adlı romanlarındaki özel adların incelenmesine yönelik bu çalışmanın, alanla ilgili olarak yapılacak diğer araştırmalar için fayda sağlaması umulmaktadır.

KAYNAKLAR

- Ahmedov, Tofiq, (1991). *Azerbaycan Toponimikasının Esasları*, Bakü Üniversitesi Neşriyatı, Bakü.
- Ahmet Hamdi Tanpınar, (1962). *Kütüphanenin Penceresinden*, Beyazıt U. Kütüphanesi 1882, Yıl: 1, Sayı: 1, sahife 2.
- Akyıldız, Hülya Bayrak, (2010). “Tanpınar’ın Romanlarında Metinler Arası İlişkiler”, *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 5/3, Ankara-Turkey, p.712-720.
- Anderson John M., (2007). *The Grammar of Names*, Oxford University Pres, New York.
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, (2005). 10. Baskı, Ankara.
- Balcı, Yunus, (2008). *Tanpınar Trajik Bir Şair ve Şiiri*, 3F Yayınları, İstanbul.
- Banarlı, Nihad Sami, (2004). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Belgin, Tezcan Aksu, (2001). “Adlar Üzerine Sıkça Sorulan Sorular”, 50. Yıl Özel Sayısı *Türk Dili ve Edebiyat Dergisi*, C.2001/II, S:598,s. 487-489.
- Beyazıt U. Kütüphanesi, (1962). *Kütüphanenin Penceresinden*, İstanbul.
- Black Max, (1960). “On Sense and Reference”, *Translation from the Philosophical Writings of Gottlob Frege*, Blackwell, Oxford, 2th edition.
- Boz, Erdoğan, (2003). “2001 Yılında Afyon’da Verilen Çocuk Adları”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* C: LXXXVI, s.619, s.17-14.
- Caferoğlu, Ahmet, (1972). “Kaşgarlı Mahmut’a Göre Akraba Adları”, *Divanü Lugat-it-Türk Özel Sayısı Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C: XXVII, S: 253, s.22-26.
- Demir, Ayça, (2005). *Ahmet Hamdi Tanpınar’ın “Huzur” Romanında Söz Dizimi İncelemesi*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncüyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Van.
- Demircan, Ömer, (1976). “Türkiye Yer Adlarında Vurgu”, *Türk Dili*, Ankara, 34(300).
- Dere, Mustafa, (2016). “Mahur Beste Romanında II. Abdülhamid ve Dönemi”, *Türkiye Yazarlar Birliği Vakfı İktisadi İşletmesi*, Ankara.
- Doğan, Ahmet, (2011). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara.

- Emekli, İlknur, (2016). “Halim Berekat Ve Sitte Eyyam Romanının Teknik ve Tematik Açından İncelenmesi”, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, Journal of Fine Art Institute*, Number 36, Erzurum, s. 289-310.
- Enginün, İnci- Zeynep Kerman, (2007). *Günlüklerin Işığında Tanpınar ile Baş Başa*, Dergah Yayınları, İstanbul.
- Eraslan, Kemal, (1988). “Boz-Ok ve Üç-Ok Oğuz Kolu Adları Hakkında”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 1986 s.5-8.
- Eren, Hasan, (1994). “Cadde ve Sokak Aslarının Yazımı Üzerine”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C: 1994/I, S: 505, s. 10-14.
- Erol Aydil, (1992). *Adlarımız*, TKAE Yayınları, Ankara.
- Fila Hürrem, *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*, (1986). Interpress Basın Ve Yayıncılık Anonim Şirketi Adına, İstanbul.
- Frege Gottlob, (1892). “Über Sinn und Bedeutung”, *Zeitschrift für Philosophie und philosophische Kritik*, NF 100.
- Göncüoğlu, Süleyman Faruk, (2010). “Anadolu Yakası'nın İlk Camisi”, *İstanbul'un İlkleri Enleri (Türkçe)*. 83, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Gündüz, Atalay, (2009). “Birbirimizi Kandırmanın Dayanılmaz Hafifliği: Saatleri Ayarlama Enstitüsü”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 18, Sayı 1, Adana, s.247-260.
- Güngör Bilgin, (2017). “Her Şey Tanpınar'a Karşı: Murat Koç'un Her Şey Bana Karşı Romanına Genel Bir Bakış” *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, C. 9, S: 17, s. 117-131.
- Husserl Edmund, (1901). *Logische Untersuchungen-I,II*, Max Niemeyer, Halle.
- Inkelas Sharon ve Orgun Cemil Orhan, (2003). “Turkish Stres: A Review”, *Phonology*, Vol. 20, No. 1.
- Kahraman, Tahir, (2015). “Dilbilgisi Öğretiminde Tanım Sorunu Ve Ad Tanımı”, *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/3, Ankara-Turkey, p.553-562.
- Kaplan, Mehmet, (2000). *Tanpınar'ın Şiir Dünyası*, Dergah Yayınları, İstanbul.
- Karaağaç Günay, (2001). “Özel Ad Bilgisi”, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, C:2001/I, S:593, s.520-525
- Katz Jerrold J., (1977). “A Proper Theory of Names”, *Philosophical Studies: An International Journal for Philosophy in the Analytic Tradition*, Vol. 31, No. 1, s.1-80.

- Keith J. A., (1852). *Dictionary Of Geography, Descriptive, Physical, Statitical, And Historical, Forming A Complete General Gazetteer Of The World*, Longman, Brown, and Longmans, London, 1852.
- Kibar Osman, (2005). *Türk Kültüründe Ad Verme*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Koç Murat, (2016). *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Son Savunması: Her Şey Bana Karşı*, Eren Yayınları, İstanbul.
- Koşık, Halil Sercan, (2013). "Nef'i Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi", *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 8/1, Ankara-Turkey, p.1977-1993.
- Krıpkı Saul, (1980). *Naming and Necessity*, Harvard University Pres, Blackwell.
- Kurgun, Levent, (1997). *Denizli İli Yerleşim Yerleri Adları*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Kurgun, Levent, (2002). *Denizli İli Yer Adları*, (Basılmamış Doktora Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Kurgun, Levent, (2003). "Nesnelerine ve Kökenlerine Göre Acıpayam İlçesi Yer Adları", *I. Acıpayam Sempozyum Bildirileri*, Acıpayam, 1-3 Aralık 2003, s.382-407,.
- Kurgun, Levent, (2003). "Sivas İli Orun (Yerleşim Yerleri). Adları Üzerine Bir İnceleme", *Cumhuriyetin 80. Yılında Sivas Sempozyumu Bildirileri*, Sivas Valiliği-Sivas Hizmet Vakfı, Sivas, s.575-589
- Kurgun, Levent, (2004). "Yer Adlarının Yapısı Hakkında", *Arayışlar*, S.11, s.145-150, Isparta.
- Kurgun, Levent, (2005). "Burdur İli Orun Adlarında Oğuz İzleri", *I. Burdur Sempozyumu Bildirileri*, Burdur Valiliği, s.261-267
- Kurgun, Levent, (2006). "Buldan Yöresi Yer Adları", *Buldan Sempozyumu Bildirileri*, 23-24 Kasım 2006, Buldan, s.153-160.
- Kurgun, Levent, (2008). "Kızılhisar/Serinhisar Yer Adlarına Genel Bir Bakış", *Dünden Bugüne Serinhisar (Kızılhisar). Bildiri Metinleri 2002*, Denizli, s.58-72
- Langendonck Willy Van, (2007). *Theory and Typology of Proper Names*, Mouton de Gruyter, Berlin-New York.
- Langendonck, W. V., (2007). *Theory and Typology of Proper Names*, Mouton de Gruyter, Berlin.
- Memmedli, Yunus, (1996). "Eski Türkçede Şahıs Adları ve Unvanları" *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 1994, s.95-110

- Meydan-Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi*, (1992).
- Öktel, Nurettin Mazhar, (1964). *Farmakoloji*, Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Yayınları: 4, Ankara.
- Önal, Mehmet, (2007). ““Ahmet Hamdi Tanpınar’ın “XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi” Hakkında Bir İnceleme”, *Türkbilig* 2007/14, Ankara, s.143-167.
- Özcan, Murat and Eray, Arife, (2017). ““Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Huzur Adlı Romanının Arapçaya Çevirisindeki Deyiş, Deyim, Atasözleri Ve Manilerin Çoğul Dizge Kuramı Işığında İncelenmesi,” *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 12/3, Ankara-Turkey, p.701-716.
- Pakalın, Mehmed Zeki, (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Milli Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Sakaoğlu, Saim, (1995). “Anadolu’da Bölgeler Has Kişi Adları”, *Türk Dili ve Edebiyat Dergisi*, C: 1995/I, S: 520, s.376-382 Sancı Uzun, (2010). Demet,
- Sazyek, Hakan, (2013). ““Grotesk-Yabancılaşma İlişkisi Bağlamında Tanpınar’ın Saatleri Ayarlama Enstitüsü”” *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/3, Ankara-Turkey, p.1243-1267.
- Searle John, (1958). “Proper Names”, *Mind*, New Series, Vol. 67, No. 266., s. 166-173.
- Süreyya, Mehmed, (1996). *Sicill-i Osmani*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları 30, İstanbul.
- Şerefoğlu, Zeynep Kevser, (2005). *Sosyal Kimlikler Açısından Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Roman Kahramanları*, (Basılmamış Yüksek Lisan Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şimşek, Selami, (2007). “Son Dönem Celveti Şeyhlerinden Bandırmalızade Ahmed Münib Efendi’nin Hayatı, Eserleri ve Mucmua-yı Tekaya’sı”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Konya, s.251-310.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi, (1995). *Edebiyat Üzerine Makaleler*, Dergah Yayınları, Türk Edebiyatı İnceleme Dizisi, İstanbul.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi, (2004). *Edebiyat Dersleri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Törenek, Mehmet, *Başka Hayatlar Peşinde Tanpınar’ın Romanları Üzerine Bir İnceleme*, Kitapevi Yayınları, İstanbul.
- Uzun Sancı, Demet, (2010). *Ahmet Hamdi Tanpınar’ın “Saatleri Ayarlama Enstitüsü” Adlı Eserinin Söz Varlığı ve Eserin Sözcük Bilim Açısından İncelenmesi*,

(Basılmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Wilson, Stephen, (1998). *The Means of Naming*, UCL Pres Limited, London.

Yenigün, Hayri, (1998). “Klasik Turk Musikisi Bestekarları, Şakir Ağa”, *Balıkesir I. Turk Müziği Sempozyumu*, Balıkesir.

[http://ansiklopedika.org/Osmanli Ticaret ve Ziraat Nazirligi](http://ansiklopedika.org/Osmanli_Ticaret_ve_Ziraat_Nazirligi)(20.04.2012)

<http://bianet.org/bianet/dunya/108282-mayis-68-e-sili-den-bakis> (20.04.2012)

[http://ege.academia.edu/GokhanOzcaner/Papers/394556/Les Litanies de Satan Baudelaire Uzerine Dusunceler](http://ege.academia.edu/GokhanOzcaner/Papers/394556/Les_Litanies_de_Satan_Baudelaire_Uzerine_Dusunceler) (16.12.2018)

[http://ege.academia.edu/GokhanOzcaner/Papers/394556/Les Litanies de Satan Baudelaire Uzerine Dusunceler](http://ege.academia.edu/GokhanOzcaner/Papers/394556/Les_Litanies_de_Satan_Baudelaire_Uzerine_Dusunceler) (16.12.2018)

http://eksd.org.tr/bestecilerimiz/huseyin_fahreddin_dede.php (10.03.2012)

http://eksd.org.tr/bestecilerimiz/tabii_mustafa_efendi.php (20.04.2012)

<http://ev-mobilya.com/tag/ozellikleridir-ic-doseme-tarzi/> (12.10.2017)

<http://fracilippolippi.kimdir.com/> (20.04.2012)

<http://harika.istanbul.gov.tr/Default.aspx?pid=12913> (20.05.2012)

<http://harika.istanbul.gov.tr/Default.aspx?pid=209> (10.12.2011)

<http://kitaplar.ankara.edu.tr/tammetin.php?ocr=dosyalar/ocr/345.htm> (20.04.2012)

http://kitapzamani.zaman.com.tr/kitapzamani/newsDetail_getNewsById.action?newsId=847 (16.12.2018)

<http://kpssdersleri.com/yeni-ve-yakin-cagda-avrupa/fransiz-ihtilali-1789-fransiz-ihtilali-1789.html> (16.11.2011)

<http://pdf.gen.tr/ara/pdf/tutiname/page/3> (20.04.2012)

<http://peterpaulrubens.kimdir.com/> (17.05.2012)

<http://prague.emb.mfa.gov.tr/> (16.11.2011)

<http://saraybosna.be.mfa.gov.tr/> (10.12.2011)

<http://sozluk.ihya.org/osmanlica-turkce-sozluk/talebe-i-ulum.html> (20.04.2012)

http://tarihhaber.com/pdf/fransiz_ihtilali.pdf (16.11.2011)

<http://turizm.diyarbakir.bel.tr/> (17.05.2012)

<http://www.2worldwar2.com/marseille.htm> (12.10.2017)

<http://www.advanced.com/bilgi-bankasi/ulkeler/fransa.asp> (17.05.2012)

<http://www.ahmetsimsek.com/kose-yazilari/aksakallar> (10.03.2012)

http://www.akabe.com/kategori_114_AKABE-Hakkinda.html (10.12.2011)

<http://www.almancam.com/> (17.05.2012)

<http://www.amasya.bel.tr/goster.aspx?kayit=66&katid=44> (17.05.2012)

<http://www.amasya.bel.tr/goster.aspx?kayit=85&katid=44> (17.05.2012)

<http://www.amasya.bel.tr/goster.aspx?kayit=90&katid=44> (17.05.2012)

<http://www.analitikpsikoloji.com/analitik/id1.htm> (18.05.2012)

<http://www.ansiklopedim.net/k/karagoz.html> (10.12.2011)

<http://www.antalya.bel.tr/content.asp?MAINMENUID=38&MENUID=100> (15.05.2012)

<http://www.antalya.bel.tr/content.asp?MAINMENUID=38&MENUID=121> (15.05.2012)

<http://www.antalya.bel.tr/content.asp?MAINMENUID=38&MENUID=129> (15.05.2012)

<http://www.antalya.bel.tr/content.asp?MAINMENUID=38&MENUID=96> (15.05.2012)

<http://www.antalya.bel.tr/content.asp?MAINMENUID=38&MENUID=97> (15.05.2012)

<http://www.antalya.bel.tr/content.asp?MAINMENUID=38&MENUID=98> (15.05.2012)

<http://www.arastiralim.com/65-yilda-yazilan-bir-eser-faust.html> (16.12.2011)

http://www.artcyclopedia.com/artists/angelico_fra.html (17.05.2012)

<http://www.askeritibbiyeliler.org/tarih/tarih.htm> (20.05.2012)

<http://www.ayancikagaclikoyu.gov.tr/ilimiz/sinop/217-seyit-bilal.html> (18.05.2012)

http://www.balkanlar.net/index.php?ind=reviews&op=section_view&idev=1&order=1
(20.04.2012)

<http://www.bayer.com.tr/ebbsc/cms/tr/Hakkimizda/history.html> (20.05.2012)

http://www.beyoglu.bel.tr/beyoglu/beyoglu_rehberi.aspx?SectionId=71 (10.12.2011)

http://www.beyoglu.bel.tr/beyoglu/beyoglu_rehberi.aspx?SectionId=72 (16.12.2011)

<http://www.bilgicik.com/yazi/nefes-nazim-bicimleri/> (20.04.2012)

http://www.bingol.bel.tr/KD142_TARIH.html (17.05.2012)

http://www.bingol.bel.tr/KD143_KULTUR-VE-TURIZM.html (17.05.2012)

http://www.bingol.bel.tr/KD144_COGRAFI-YAPI.html (17.05.2012)

http://www.bingol.bel.tr/KD146_EKONOMI.html (17.05.2012)

http://www.bingol.bel.tr/KD148_NUFUS.html (17.05.2012)

<http://www.biriz.biz/evliyalar/ea1276.htm> (20.05.2012)

<http://www.biriz.biz/evliyalar/ea1512.htm> (18.05.2012)

<http://www.biyografi.info/kisi/claude-debussy> (17.05.2012)

<http://www.biyografi.info/kisi/isaac-newton> (16.11.2011)

<http://www.biyografi.info/kisi/rembrandt> (17.05.2012)

<http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=2945> (18.05.2012)

<http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=315> (17.05.2012)

<http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=4343> (20.05.2012)

<http://www.bizimanadolu.com/haber/haber47.htm> (20.04.2012)

http://www.bizimsahife.org/kutuphane/Evliyalar_Ans/S/ea1194.htm (12.10.2017)

<http://www.canlibilimi.com/ibni-sina-kimdir.asp> (18.05.2012)

<http://www.cekcumhuriyeti.org/> (16.11.2011)

http://www.denizciliksektoru.com/terms-detail-1-uc_ambarli-44-#2 (10.03.2012)

<http://www.diyadinnet.com/YararliBilgiler-1237&Bilgi=belediye> (18.05.2012)

<http://www.diyarbakir-bld.gov.tr/documentviewer.aspx?id=25> (17.05.2012)

<http://www.diyarbakir-bld.gov.tr/documentviewer.aspx?id=27> (17.05.2012)

<http://www.duzce.bel.tr/tr/modul/dokumanyonetimi/dokumankategori.aspx> (15.05.2012)

<http://www.duzce.bel.tr/upload/tr/dosya/dokumanyonetimi/11/10072010135420-1.pdf>
(15.05.2012)

http://www.duzce.gov.tr/index.php?option=com_wrapper&Itemid=268 (18.05.2012)

http://www.edebiyatogretmeni.net/eski_forum/index.php?topic=2018.0 (17.05.2012)

<http://www.edebiyatsayfasi.com/mevlananin-mesnevisi/> (18.05.2012)

<http://www.erzincan.bel.tr/index.php?ID=113> (17.05.2012)

<http://www.erzincan.bel.tr/index.php?ID=114> (17.05.2012)

<http://www.erzincan.bel.tr/index.php?ID=115> (17.05.2012)

<http://www.erzincan.bel.tr/index.php?ID=116> (17.05.2012)

<http://www.erzurum.bel.tr/> (15.05.2012)

http://www.erzurum.bel.tr/city_guide/ (15.05.2012)

http://www.erzurum.bel.tr/city_guide/city_guide.asp?cg=1&dt=2 (15.05.2012)

http://www.erzurum.bel.tr/city_guide/city_guide.asp?cg=17&dt=1 (15.05.2012)

http://www.erzurum.bel.tr/city_guide/city_guide.asp?cg=18&dt=1 (15.05.2012)

http://www.erzurum.bel.tr/city_guide/city_guide.asp?cg=2&dt=2 (15.05.2012)

<http://www.etarih.net/tr/ortacagtarihi.html> (16.12.2011)

http://www.ethnologue.com/show_country.asp?name=AE (12.10.2017)

http://www.ethnologue.com/show_country.asp?name=IR (12.10.2017)

http://www.ethnologue.com/show_country.asp?name=KW (12.10.2017)

http://www.ethnologue.com/show_country.asp?name=pk (12.10.2017)

<http://www.felsefe.net/sosyologlar/1316-emile-durkheim.html> (18.05.2012)

<http://www.filmler.com.tr/biyografi/william-powell.html> (10.12.2011)

<http://www.fotokritik.com/1443214> (16.12.2011)

<http://www.fransizcadili.com/> (18.05.2012)

<http://www.frmartuklu.net/ulkeler-cografyasi/271214-cin-denizi-hakkinda-bilgi.html>

(17.05.2012)

<http://www.gelisenbeyin.net/alexander-graham-bell-telefon-mucidi.html> (16.12.2011)

<http://www.genbilim.com/content/view/7828/190/> (10.03.2012)

<http://www.google.com.tr/#hl=tr&output=search&scient=psy->

[ab&q=milletler+cemiyeti&oq=milletler+cemiyeti&aq=f&aqi=&aql=&gs_nf=1](http://www.google.com.tr/#hl=tr&output=search&scient=psy-ab&q=milletler+cemiyeti&oq=milletler+cemiyeti&aq=f&aqi=&aql=&gs_nf=1)

[&gs_l=hp.3...1313.7984.0.8266.23.16.0.0.0.1.938.938.6-](http://www.google.com.tr/#hl=tr&output=search&scient=psy-&gs_l=hp.3...1313.7984.0.8266.23.16.0.0.0.1.938.938.6-)

[1.1.0.frgbld.&pbx=1&bav=on.2.or.r_gc.r_pw.r_qf.,cf.osb&fp=46ce591d988d85](http://www.google.com.tr/#hl=tr&output=search&scient=psy-1.1.0.frgbld.&pbx=1&bav=on.2.or.r_gc.r_pw.r_qf.,cf.osb&fp=46ce591d988d85)

[cf&biw=1280&bih=577](http://www.google.com.tr/#hl=tr&output=search&scient=psy-cf&biw=1280&bih=577) (10.12.2011)

http://www.halveti.tc/halvetiligin_tarihi.php (12.10.2017)

<http://www.haritamap.com/yer/119286/bedesten-sk.html> (18.05.2012)

<http://www.haritamap.com/yer/136039/karaoglan-sk.html> (17.05.2012)

<http://www.haritamap.com/yer/3625/talimhane-sk.html> (10.03.2012)

<http://www.haritatr.com/harita/Kulluk/8760> (17.05.2012)

<http://www.hipnoterapi.com/jung.htm> (18.05.2012)

<http://www.hollandaca.gen.tr/> (17.05.2012)

<http://www.ilahisevda.com/konular/evliyalar/Konu/Cild/04Cild/02/22.htm> (16.12.2018)

<http://www.imdb.com/name/nm0884388/> (16.11.2011)

http://www.iranchamber.com/people/articles/cultural_anthropology_of_baluchis.php

(12.10.2017)

<http://www.istanbul.com/kesfet/semtler/kabatas> (20.05.2012)

<http://www.istib.gov.tr/nejat-ekrem.asp> (20.04.2012)

<http://www.iyimi.net/bilgi-deposu/222728-aksak-nedir-neye-denir.html> (20.04.2012)

http://www.izmir.bel.tr/booklet/online_brosur_turkce/Default.html (15.05.2012)

<http://www.kayseri.bel.tr/web2/index.php?page=kayseri-tarihi> (15.05.2012)

<http://www.kayseri.bel.tr/web2/index.php?page=kent-ve-mim-muez> (15.05.2012)

<http://www.kemankes.com/makaleler/?yazar=arsiv&makale=94> (20.04.2012)

<http://www.kimkimdir.gen.tr/altkategori.php> (18.05.2012)

<http://www.kimkimdir.gen.tr/altkategori.php?id=250&ref=2> (20.05.2012)

<http://www.kimkimdir.gen.tr/altkategori.php?id=95&ref=2> (20.05.2012)

<http://www.kimkimdir.gen.tr/altkategori.php?id=97&ref=2> (20.05.2012)

<http://www.kimkimdir.gen.tr/altkategori.php?id=98&ref=2> (20.05.2012)

<http://www.kimkimdir.gen.tr/altkategori.php?id=99&ref=2> (20.05.2012)

<http://www.kimkimdir.gen.tr/kategori.php?id=10> (10.03.2012)

- <http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=111> (20.05.2012)
- <http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=2400> (20.05.2012)
- <http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=3005> (20.04.2012)
- <http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=3262> (18.05.2012)
- <http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=4811> (20.04.2012)
- <http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=4937> (17.05.2012)
- <http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=604> (12.10.2017)
- <http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=648> (18.05.2012)
- <http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=6515> (18.05.2012)
- <http://www.kitabin.com/forumdisplay.php?f=742> (17.05.2012)
- <http://www.kozan.bel.tr/?/kozan1> (20.05.2012)
- <http://www.kultur.gov.tr/TR/ana-sayfa/1-0/20120328.html> (16.12.2011)
- <http://www.kutsalkitap.nl/hiristiyen.html> (10.03.2012)
- <http://www.maxihayat.net/maxiforum/siyaset-adamlari-biyografileri/34799-edward-grey-kimdir-hakkinda-biyografisi-hayati.html?language=zh-CN> (20.05.2012)
- http://www.merck.com.tr/tr/company/the_merck_group/the_merck_group.html
(20.05.2012)
- http://www.mescere.net/kitaplik/1/DM_8.htm (17.05.2012)
- http://www.mhhp.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=83&Itemid=81 (20.04.2012)
- <http://www.msxlabs.org/forum/edebiyat-ww/14347-hans-christian-andersen-hans-christian-andersen-hakkinda.html> (18.05.2012)
- <http://www.msxlabs.org/forum/sanat-ww/244696-pierre-bonnard-pierre-bonnard-kimdir-pierre-bonnard-hakkinda.html> (18.05.2012)
- <http://www.msxlabs.org/forum/sanat-ww/349411-raoul-dufy-raoul-dufy-kimdir-raoul-dufy-hakkinda.html> (20.04.2012)
- <http://www.mumsema.com/islami-kavramlar/117714-tarafeyn-ne-demektir.html>
(10.03.2012)
- <http://www.nds.k12.tr/?lang=tr> (16.11.2011)
- http://www.ndsliler.com/index.php?option=com_content&view=article&id=165&Itemid=171 (16.12.2011)
- <http://www.nedir.net/longines.html> (18.05.2012)
- <http://www.nefd.com/category/yabanci-yazarlar> (17.05.2012)

- <http://www.nuveforum.net/1191-terimler-sozlugu-h/263904-huseyin-fahrettin-dede-efendi-seyh/> (10.03.2012)
- <http://www.osmanlipadisahlari.org/bab-i-ali-baskini/> (10.12.2011)
- <http://www.pragturu.gen.tr/prag.html> (16.11.2011)
- http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=5946&tarih=05/05/2010&ek_tarihi=YOK (12.10.2017)
- <https://www.rehber.ihya.org/> (12.10.2017)
- <http://www.risaleinurenstitusu.org/index.asp?Section=Enstitu&SubSection=EnstituSayfasi&Date=9/17/2004&TextID=805>(16.11.2011)
- http://www.roche.com.tr/portal/roche_tr/tarihce (20.05.2012)
- <http://www.rudolph-valentino.com/> (16.11.2011)
- <http://www.sanatokulu.com/node/5> (12.10.2017)
- http://www.sanofipasteur.com.tr/sanofi-pasteur2/sp-media/SP_CORP/TR/267/1607/historyTR.pdf (18.05.2012)
- http://www.sarikamis.bel.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=25&Itemid=71 (20.05.2012)
- http://www.sarikamis.bel.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=26&Itemid=72(20.05.2012)
- <http://www.sariyer.bel.tr/anasayfa> (16.12.2011)
- <http://www.sariyer.bel.tr/sayfalar/325/dini-kurumlar.aspx> (16.12.2011)
- <http://www.sariyer.bel.tr/sayfalar/738/sariyer-tarihi.aspx> (16.12.2011)
- http://www.siirceler.com/default.asp?anabolum=sairdetay&sair_id=145 (10.12.2011)
- <http://www.slideshare.net/mornokta/walt-disneyin-hayati> (20.04.2012)
- http://www.surmene.bel.tr/Yeni/index.php?option=com_content&view=article&id=174&Itemid=699 (18.05.2012)
- <http://www.tcdd.gov.tr/home/detail/?id=267> (20.04.2012)
- <http://www.turkcebilgi.com/ansiklopedi/%C3%A7ekoslovakya> (16.11.2011)
- http://www.turkcebilgi.com/ansiklopedi/ahd-i_atik (20.04.2012)
- http://www.turkcebilgi.com/ansiklopedi/emil_jannings (10.03.2012)
- http://www.turkcebilgi.com/ansiklopedi/emile_durkheim (18.05.2012)
- http://www.turkcebilgi.com/ansiklopedi/i%C3%A7i%C5%9Fleri_bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1 (20.04.2012)
- http://www.turkcebilgi.com/ansiklopedi/kemalettin_demiri (10.12.2011)
- <http://www.turkcebilgi.com/ansiklopedi/marsilya> (17.05.2012)

- <http://www.turkcebilgi.com/ansiklopedi/mevlevilik> (20.04.2012)
- http://www.turkcebilgi.com/ansiklopedi/milletler_cemiyeti (10.12.2011)
- http://www.turkcebilgi.com/ansiklopedi/orta_asya (20.04.2012)
- http://www.turkcebilgi.com/ansiklopedi/t%C3%BCrk_dili (20.04.2012)
- http://www.turkceciler.com/Dersnotlari/servetifunun_edebiyati.html (20.04.2012)
- http://www.turkceciler.com/fransiz_edebiyati.html (17.05.2012)
- <http://www.turkceciler.com/stephane-mallarme.html> (20.04.2012)
- http://www.turkocagi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=3091:tuerk-ocaklarnn-ksa-tarihcesi-&catid=67:tuerk-oca-tarihi&Itemid=268 (10.03.2012)
- <http://www.ulkeler.net/guneyafrika.htm> (18.05.2012)
- <http://www.uslanmam.com/dini-bilgiler/72756-kuran-i-kerim-surelerinin-havassi.html>
(12.10.2017)
- <http://www.vefalisesi.k12.tr/vefa-lisesi-tarihcesi/> (10.03.2012)
- <http://www.visitantwerpen.be/bezoekerssite-en/publicatiekanalen/stad/antwerpenbe/bezoekerssites/bezoekerssite-en/bezoekerssite-en-bezoekerssite-en/bezoekerssite-en-bezoekerssite-en-doelgroepnavigatie/visitors.html> (17.05.2012)
- <http://www.walkingistanbul.com/EserDetay.aspx?mk=197> (18.05.2012)
- <http://www.yahyaefendi.com/default.aspx?durum=incele&id=742> (20.04.2012)
- <http://www.yazarlarvesairler.com/konu/yabanci-yazarlar> (17.05.2012)
- <http://www.yellowpages.com.tr/profile/OTczNDM5/Merkez-Kiraathanesi.html>
(18.05.2012)
- <http://www.yurtdisigezi.com/Fransa.aspx> (17.05.2012)
- <http://www.yusufertan.com/mesleki-bilgiler/43-medreseler/106-medrese-nedir-.html>
(20.04.2012)
- <http://yasinokudinle.tr/gg/FETiH-SURESi.htm> (12.10.2017)
- <http://yildizktmt.blogcu.com/seyyid-nuh-o-1714/4659014> (18.05.2012)
- <http://yunusuemre.wordpress.com/> (10.12.2011)
- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html> (12.10.2017)
- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mu.html> (12.10.2017)

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı: Kadir DEMİR

Doğum Yeri: Eğirdir

Doğum Tarihi: 26.02.1988

E-Posta: kkkadirrr_32@hotmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Lise: Eğirdir Lisesi

Lisans: Pamukkale Üniversitesi Fen – Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Yüksek Lisans: Pamukkale Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Dili Bilim Dalı

Doktora:

Yabancı Dil ve Düzeyi: İngilizce, Orta Seviye

İŞ DENEYİMİ:

ARAŞTIRMA ALANLARI: Yeni Türk Dili

TEZDEN ÜRETİLEN TEBLİĞ VE YAYINLAR: